

Latvijas Universitāte
Ekonomikas un vadības fakultāte

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE
ANNO 1919

Ilze Sproģe

Nodokļu politika ekonomikas attīstības mainīgajos apstākļos

Promocijas darbs

Doktora zinātniskā grāda iegūšanai vadībzinātnes nozarē

Apakšnozare: sabiedrības vadība

Zinātniskais vadītājs:

emer.prof., Dr.hab.oec. Andris Sproģis

prof., Dr.hab.oec. Elmārs Zelgalvis

Rīga 2010

SATURS

Saīsinājumu un nosacīto apzīmējumu saraksts.....	3
Ievads.....	4
1. Nodokļu politikas teorētiskie aspekti	12
1.1. Nodokļu politikas jēdziens ekonomikas teorijā.....	12
1.2. Nodokļu politikas pamatprincipi un instrumentārijs	21
1.3. Nodokļu politikas atbilstība ekonomikas izmaiņu likumsakarībām.....	40
2. Nodokļu politikas īstenošanas analīze.....	51
2.1. Nodokļu politikas stratēģijas analīze.....	51
2.2. Nodokļu instrumentārija analīze.....	71
2.2.1. Tiešo nodokļu instrumentārija analīze.....	81
2.2.1.1. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	81
2.2.1.2. Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas.....	90
2.2.1.3. Uzņēmumu ienākuma nodoklis.....	99
2.2.1.4. Nekustamā īpašuma nodoklis	107
2.2.2. Netiešo nodokļu instrumentārija analīze	115
2.2.2.1. Pievienotās vērtības nodoklis.....	115
2.2.2.2. Akcīzes nodoklis.....	120
2.3. Nodokļu politikas izmaiņu analīze Latvijā.....	127
3. Latvijas nodokļu politikas pilnveidošanas virzieni mainīgajos ekonomiskajos apstākļos.....	149
3.1. Nodokļu instrumentārija pilnveidošana.....	149
3.2. Nodokļu administrēšanas pilnveidošana	163
3.3. Nodokļu politikas regulējošās ietekmes palielināšana	177
Secinājumi un priekšlikumi	189
Izmantotā literatūra.....	197
Pateicība	214
Pielikumi.....	215

SAĪSINĀJUMU UN NOSACĪTO APZĪMĒJUMU SARAKSTS

ECBS – Eiropas Centrālo banku sistēma
 EK – Eiropas Komisija
 ES – Eiropas Savienība
 FM – Finanšu ministrija
 IIN – iedzīvotāju ienākuma nodoklis
 IKP – iekšzemes kopprodukts
 LM - Labklājības ministrija
 NĪN – nekustamā īpašuma nodoklis
 OECD – Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (Organisation for Economic Co-operation and Development)
 PVN – pievienotās vērtības nodoklis
 SVF - Starptautiskais Valūtas fonds
 UIN – uzņēmuma ienākuma nodoklis
 VDI – Valsts darba inspekcija
 VID – Valsts ieņēmumu dienests
 VSAOI – valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas

AT – Austrija	IS - Īslande
BE – Beļģija	IT – Itālija
BG – Bulgārija	LT – Lietuva
CH - Šveice	LU – Luksemburga
CY – Kipra	LV – Latvija
CZ – Čehija	MT – Malta
DE – Vācija	NL – Nīderlande
DK – Dānija	NO - Norvēģija
EE – Igaunija	PL – Polija
EL – Grieķija	PT – Portugāle
ES – Spānija	RO – Rumānija
FI – Somija	SE – Zviedrija
FR – Francija	SI – Slovēnija
HU – Ungārija	SK – Slovākija
IE – Īrija	UK – Lielbritānija

IEVADS

Nodokļu politika Latvijā šobrīd ir sabiedrības pastiprinātas uzmanības centrā. Dažādos līmeņos un kontekstos paplašinās un ievēribu gūst kārtējā diskusija par valsts nodokļu politiku, kurā aizvien spilgtāk iezīmējas neapmierinātība ar pastāvošo nodokļu sistēmu. Nevienas valsts ekonomika nevar nepārtraukti augt, jo tās attīstībai ir raksturīgs cikliskums, kā arī tā ir pakļauta daudzu iekšējo un ārējo faktoru ietekmei. Arī Latvijas vēsturē kopš neatkarības atjaunošanas laika ir bijusi redzama gan strauja ekonomiskā izaugsme, gan tās lejupslīde, un tieši šādu periodu mēs piedzīvojam patlaban. Ekonomikas attīstība, ražošanas efektivitāte, resursu un patēriņa racionalizācija, valsts ekonomiskā stabilitāte, vienlīdzība un taisnīgums - visi šie jautājumi ir saistīti gan ar nodokļu sistēmu, gan valsts politiku. Nodokļu politikas jautājums patlaban ir īpaši aktuāls, jo Latvijas ekonomika pasaules krīzes iespaidā pārdzīvo spēcīgu lejupslīdi, kas ļoti negatīvi ietekmē visas tautsaimniecības nozares, izraisa vismaz divkārtu pieprasījuma kritumu, bezdarba līmeņa rādītājs ir viens no augstākajiem rādītājiem Eiropā, kā arī Latvijā neienāk paredzētās investīciju plūsmas un jūtami pazeminās iedzīvotāju labklājības līmenis. Līdz ar to var teikt, ka nodokļi ir viens no galvenajiem veidiem, kā caur publisko pārvaldi valdība cenšas ietekmēt gan uzņēmēju, gan iedzīvotāju rīcību. Ar nodokļu palīdzību tiek īstenoti sabiedriskā labuma pakalpojumi (policija, ugunsdzēsēji, u.c.), uzsverot taisnīgu un efektīvu sabiedrisko pakalpojumu sasniegšanu. *Sabiedrības vadības mērķi ir saistīti ar demokrātijas vērtībām, t.i., uzlabot vienlīdzību, taisnīgumu, drošību, efektivitāti un sabiedriskos pakalpojumus, bet biznesa vidē tas, galvenokārt, ir saistīts ar nodokļiem un apliekamo peļņu.*¹ Viedokļi, kādus pauž zinātnieki, lietpratēji, politiķi un eksperti, attiecībā uz tautsaimniecībā notiekošiem procesiem, t.sk. nodokļu izmaiņām, pasvītro šīs problēmas nopietnību. Piemēram, akadēmiķe R. Karnīte uzskata, ka pašreizējā nodokļu sistēma Latvijā nav perfekta, būdama visai sarežģīta, un jo sarežģītāka ir nodokļu sistēma, jo vieglāk ir ar to manipulēt.

Mūsdienu nodokļu sistēma tika veidota laikā, kad atsevišķu valstu ekonomikas bija slēgtas, t.i., lielākie iedzīvotāju un uzņēmumu ienākumi tika saņemti iekšzemē, kā arī saimnieciskā darbība pārsvarā notika vienas valsts ietvaros. Valstu integrācija mainīja ekonomisko situāciju pasaulē, liekot pārskatīt nodokļu sistēmas veidošanas tradicionālos principus. Globalizācija un ekonomisko procesu lielāka starptautiskā mobilitāte arvien vairāk ietekmē valstu nodokļu politiku, jo kapitāla un darbaspēka pārrobežu kustība ir kļuvusi vienkāršāka. Līdz ar to nodokļu ieņēmumi kļuva atkarīgi ne tikai no nacionālajām nodokļu likmēm, bet arī no citu valstu nodokļu likmēm. Zemas citu valstu nodokļu likmes draud samazināt iekšzemes ieņēmumus, izraisot mobilās nodokļu bāzes aizplūšanu, t.i., vienas valsts nodokļu ieņēmumi kļūst atkarīgi no citas valsts nodokļu politikas.

Nodokļu sistēma Latvijā nepārtraukti mainās. Mainās nodokļu likmes, nodokļu bāze, nodokļu iekasēšanas nosacījumi. Ar nodokli apliekamais ienākums aptver gandrīz visus ekonomikas subjektus. Notiekošās nodokļu izmaiņas negatīvi ietekmē ne tikai uzņēmējdarbību,

¹ Dubois, Hans F. W.; Fattore, Giovanni (2009). International Journal of Public Administration. 32(8). Routledge Taylor & Francis Group. pp. 704-727. doi:10.1080/01900690902908760. <http://www.informaworld.com/smpp/content~db=all~content=a913084156>. "The field of public administration knows many concepts. By focusing on one such concept, this research shows how definitions can be deceptive..."

bet arī visus Latvijas iedzīvotājus, to maksātspēju un ienākumus. Tāpēc nodokļu politikas jautājumi ir tik aktuāli.

Jāatzīst, ka ļoti bieži valsts nodokļu politika ir fiskāli orientēta, kas savukārt var negatīvi ietekmēt sabiedrības sociālos procesus. Augstais inflācijas līmenis un nevienmērīgais dažādu iedzīvotāju grupu ienākuma līmenis raksturo Latvijas sociāli - ekonomisko attīstību. Apgrozījuma temps pamatā pieaug tādos uzņēmumos, kuri ir orientēti uz eksportu.

Saskaņā ar makroekonomikas teoriju inflācijas procesus var regulēt ar monetārās politikas metodēm. Savukārt Latvijas makroekonomikas attīstībā liela loma ir inflācijas regulēšanas nemonetāriem faktoriem. Tieši tāpēc sociāli ekonomisko procesu vadīšana, izmantojot nodokļu politiku, ir ļoti būtiska.

Nodokļu reformas ne vienmēr dod gaidāmos makroekonomikas rezultātus. Pieņemot nodokļu lēmumus, politikas veidotājiem reizēm nav skaidra priekšstata par to, kāds būs rezultāts un kādas sekas iestāsies. Jebkura nepārdomāta rīcība nodokļu jomā, nepareizi pieņemts lēmums, kas netiek balstīts uz aprēķiniem un kuram nav skaidra skatījuma par gaidāmajiem rezultātiem, noved pie valsts budžeta ieņēmumu samazinājuma un nelabvēlīgi ietekmē iedzīvotāju maksātspēju un labklājību. Autore uzskata, ka valsts nodokļu politikai jābūt pārdomātai un skaidrai, savukārt politiķiem, pieņemot lēmumus, jāapzinās, kādas sekas iestāsies, ja tiks pieņemta viena vai otra nodokļu norma.

Mūsdienu ekonomiskās attīstības procesos, kuros ir vērojamas pasaules krīzes sekas, pieaug vajadzība palielināt sociāli - ekonomisko attiecību regulēšanu no valsts puses. Lai sasniegtu šo mērķi, ir nepieciešams īstenot pārdomātu un zinātniski pamatotu valsts ekonomikas politiku. Pašreizējā Latvijas ekonomiskā situācija, nodokļu politikas stratēģijas trūkums kopumā, kas savukārt ietekmē sociāli ekonomiskos faktorus, parāda arī promocijas darba aktualitāti.

Pētnieku paustās bažas par demogrāfisko situāciju Latvijā un to, ka emigrāciju atbalsta arvien vairāk Latvijas iedzīvotāju, nav vainagojušās politisko nostādņu maiņas. Politiķi tikai īstermiņā daļēji risina sociālos un ekonomiskos jautājumus. Patlaban valstij nav reālu piedāvājumu ne tiem iedzīvotājiem, kas jau ilgstoši meklē darbu, ne arī tiem, kas darbu zaudē patlaban, ne arī tiem, kas vēlas uzsākt savu biznesu.

Latvijas nodokļu maksātāju lielie nodokļu parādi - 2006. gadā - 414,8 milj. Ls, 2007. gadā - 456, 4 milj. Ls, 2008. gadā - 405,6 milj. Ls, 2009. gadā - 549,7 milj. Ls² - liecina gan par nepietiekamu nodokļu maksātāju motivāciju maksāt nodokļus, gan arī par vienkāršu nespēju samaksāt visus nodokļus. Galvenie nodokļu nemaksāšanas iemesli ir: 1) valsts nodokļu politika nenodrošina regulējošo funkciju – veicināt/bremzēt noteiktu valsts nozaru ekonomisko subjektu attīstību atbilstoši valsts interesēm, veidojot sabalansētu tautsaimniecības struktūru; 2) valsts nodokļu politikas mazspēja nestimulē uzņēmējus plānot un realizēt ilgtermiņa biznesa projektus, jo komercdarbības mērķis pamatā ir iespējami īsā laika posmā gūt maksimālu peļņu, bet izvairīšanās no nodokļu nomaksas ir komercdarbības īstermiņa mērķa sastāvdaļa; 3) izpildvaras un tiesu varas mazspēja nodokļu administrēšanā ir veicinošs apstāklis, lai izvairītos no to maksāšanas; 4) korupcijas skandāli sabiedrībā rada pārliecību, ka tai ir morālas tiesības neievērot likumus.

Globalizācijas procesu ietekmē kapitāls ir kļuvis daudz mobilāks, jo uzņēmumu attiecību pamatā ir tīklveida darbības modelis, kas savukārt pastiprina nodokļu konkurenci starp valstīm.

² Finanšu ministrijas 2010. gada budžeta paskaidrojumi [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

Pastāv risks, ka valstī var samazināties nodokļu ieņēmumi un parādīsies plašākas iespējas izvairīties no nodokļu nomaksas. Pasaules valstu nodokļu speciālisti patlaban meklē iespējas, kā atrisināt problēmas nodokļu jomā starpvalstu līmenī.

Ekonomiskajā literatūrā nodokļu politikas jautājumi tiek skatīti virspusēji, t.i., pārsvarā tiek izteikti viedokļi par nodokļu politikas neefektivitāti, risinātas konkrētu nodokļu iekasēšanas un aplikšanas problēmas. Daudzi nodokļu speciālisti uzskata, ka nepieciešama nodokļu sistēmas reforma.

Attīstītās valstīs ar stabilu un izlīdzinātu nodokļu struktūru un pietiekamiem uzkrājumiem nodokļu pasākumi ir domāti ekonomiskās aktivitātes veicināšanai bez būtiskām nodokļu reformām, papildinot tos ar mērķtiecīgām darbībām budžeta deficīta mazināšanai. Savukārt, lai ekonomiskās lejupslīdes laikā nodrošinātu budžeta ieņēmumus Latvijā, valdība ir veikusi vairākas būtiskas izmaiņas nodokļu normatīvajos aktos, paaugstinot nodokļu likmes.

2010. gadā Latvijā tiek realizētas lielas nodokļu izmaiņas, kuras tiek nepārtraukti kritizētas. Latvijas valdība savus lēmumus pamato ar to, ka tā ir vienīgā iespēja nodrošināt valsts budžeta izpildi. Savukārt uzņēmēji ir pārliecināti, ka veiktā nodokļu reforma pilnībā nogremdēs vietējos uzņēmējus. Latvijā šobrīd ir nesabalansēta nodokļu struktūra, ko izraisījusi gan pasaules ekonomikas ietekme uz vietējo tirgu, gan arī līdzšinējā iekšējā fiskālā politika, kas netiek pietiekoši koordinēta nepietiekamo uzkrājumu dēļ, tāpēc ir nepieciešamas būtiskas reformas nodokļu sistēmā, kas spētu stiprināt Latvijas konkurētspēju, sekmēt sabalansētas tautsaimniecības attīstību, kā arī nodrošināt valsts finanšu stabilitāti.

Speciālisti uzskata, ka kopējo nodokļu slogu Latvijā būtiski paaugstināt tuvākajā nākotnē nebūs iespējams zemās nodokļu maksāšanas disciplīnas dēļ, kas vēl joprojām turpina pasliktināties. Tāpat jāņem vērā, ka nodokļu sloga paaugstināšana bremzē uzņēmējdarbības aktivitāti mainīgajos ekonomiskajos apstākļos. Pamatā ir jārisina jautājums, kā ar rūkošajiem budžeta ieņēmumiem nodrošināt galvenās valsts funkcijas, atsakoties no pārējām, tādējādi samazinot arī budžeta izdevumus. Tas nozīmē, ka Latvijā ir nepieciešams nodrošināt gan esošā nodokļu sloga taisnīgāku sadali, gan arī ar nodokļu politikas palīdzību nodrošināt līdzsvarotu ekonomikas attīstību, veicinot preču ražošanu un pakalpojumu sniegšanu Latvijā un to eksportu. Lai arī ir vērojamas kopējas tendences ES valstu nodokļu politikā, tomēr globālās ekonomikas un finanšu krīzes ietekmē dalībvalstis savas ekonomikas atbalstam un valsts finanšu konsolidācijai ievieš arī virkni ciklisku pasākumu, kas neatbilst kopējām tendencēm un ir vērstas uz tūlītēju efektu.

Diskutabls ir jautājums, vai nodokļi ir vienīgais veids, lai apmierinātu valsts vajadzības pēc nepieciešamajiem naudas ieņēmumiem. Jāsecina, ka joprojām pietrūkst teorētiski izstrādātu zinātnisku atziņu nodokļu politikas un līdz ar to arī nodokļu sistēmas veidošanā. Trūkst zinātniska skaidrojuma, kādēļ nodokļi ir nepieciešami un kādiem tiem jābūt, raugoties no ekonomikas teorijas atziņu viedokļa. Svarīgi izprast, atklāt un analizēt, kādai jābūt pareizai nodokļu politikai, izpētīt starptautisko praksi šo problēmu risināšanā.

Vispārteorētiskās atziņas par aplikšanu ar nodokļiem ir pētījuši gan rietumu, gan austrumu, gan latviešu zinātnieki. Aplikšanas ar nodokļiem problēmas ir pētījuši un principus izstrādājuši tādi zinātnieki kā Ā. Smits (Adam Smith), J.S. Mills (John Stuart Mill), A. Vāgners (Adolph Wagner). Savukārt mūsdienu nodokļu politiku un aplikšanu ar nodokļiem Eiropā un Amerikā ir pētījuši tādi zinātnieki kā J.A. Pekmans (Joseph A. Pechman), G.V. Jumps (Gregory V. Jump), P.L. Karons (Paul L. Caron), F.D. Olvers (Philip D. Oliver), T. Seto (Teodore Seto),

Dž.E. Maules (James Edward Maule's). No pagājušā gadsimta 80-to gadu sākuma līdz pat šodienai proporcionālās un progresīvās nodokļu sistēmas priekšrocības un trūkumus ir pētījis ASV Stanfordas Universitātes (Stanford University) zinātnieks A. Rabuškis (Alvin Rabushka). Lielu ieguldījumu ir devuši arī austrumu zinātnieki L.I. Jākobsons (Л.И. Якобсон) un L.G. Hodova (Л.Г. Ходова). Aplikšanas ar nodokļiem principu formulēšana ir nepieciešama, lai izveidotu efektīvu un mūsdienīgu nodokļu sistēmu. Nodokļu iekasēšanas problēmas savos darbos ir pētījuši arī M.N. Karasevs (М.Н. Карасев), A.M. Babaškins (А.М. Бабашкин), I.V. Gorskis (И.В. Горский), D.G. Černikovs (Д.Г. Черников).

Ļoti lielu interesi izraisa A. Lafera (Arthur Betz Laffer) un J.M. Keinsa (John Maynard Keynes) darbi, kas veltīti nodokļu likmēm un nodokļu iekasēšanas robežlīmenim. Idejas par aplikšanas ar nodokļiem robežlikmes ieviešanu ierobežo valsts nodokļu politikas fiskālo funkciju.

Atsevišķus nodokļu politikas jautājumus savos darbos ir pētījuši arī Latvijas zinātnieki: vēsturiskā skatījumā – kā tautsaimniecības vēsturi – to ir aplūkojuši A. Aizsilnieks, akad. O. Krastiņš, savukārt nodokļu izpētei pēc neatkarības atjaunošanas pievērsušies A. Zvejnieks, akad. R. Karnīte, I. Kodoliņa-Miglāne, L. Kavale, A. Kodoliņš, K. Ketners, I. Sīpola, Ī. Vītola, A. Boruks un daudzi citi. Nodokļu jautājumi ir apskatīti arī vairākos promocijas darbos, kuru autori ir: M. Jurušs, G. Kauliņa, A. Orehova, I. Leibus, A. Joppe, K. Jarve.

Neskatoties uz augstāk minēto autoru zinātniskajiem pētījumiem nodokļu politikas jomā, visas problēmas vēl nav atrisinātas, t.sk. vēl joprojām nav izstrādāts vienots uzskats par nodokļu politikas instrumentu izmantošanu dažādās ekonomikas attīstības fāzēs, pastāv vairāki diskutabli jautājumi, neskaidrības, kas jāpēta un jārod praktiski risinājumi. Minēto pētījumu trūkums ekonomikas mainīgā attīstības posmā tad arī noteica *promocijas darba temata izvēli un tās aktualitāti*.

Pētījuma objekts – nodokļu politika Latvijas tautsaimniecībā.

Pētījuma priekšmets – nodokļu politikas teorija un prakse, attīstības tendences, tās ietekme uz sabiedrības attīstību.

Darba mērķis: balstoties uz speciālās ekonomiskās literatūras un nodokļu politikas analīzes rezultātiem pasaulē un Latvijā, atklāt nodokļu politikas un to ietekmējošo faktoru sakarības, kā arī noformulēt priekšlikumus nodokļu politikas izstrādāšanai Latvijā.

Lai īstenotu mērķi, izvirzīti šādi uzdevumi:

- izpētīt nodokļu politikas jēdziena būtību, principus;
- izvērtēt nodokļu politiku Latvijā un citās valstīs;
- noskaidrot nodokļu politikas izvērtēšanas kritērijus;
- parādīt nodokļu politikas saikni ar notiekošajiem ekonomiskajiem procesiem gan Latvijā, gan pasaulē;
- noformulēt secinājumus un priekšlikumus nodokļu politikas izstrādāšanai.

Pētījuma metodes. Promocijas darba izstrādē ir izmantotas sekojošas metodes:

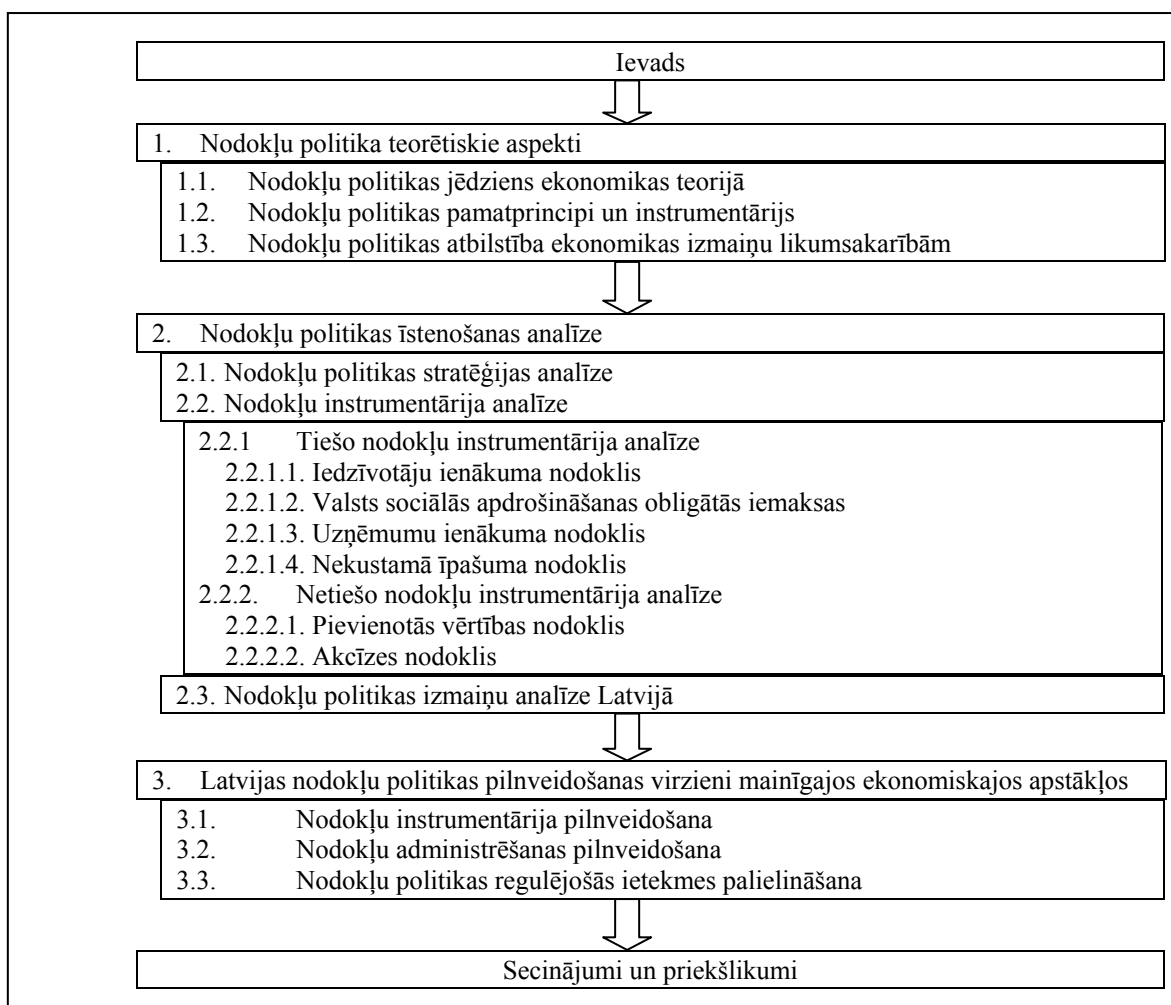
- kvalitatīvās, t.sk.:
 - o aptaujas, datu apkopošanas metode,
 - o intervijas ar zinātniekiem, uzņēmumu pārstāvjiem un valsts ierēdņiem,
 - o eksperta metode;

- skaitliskās informācijas aprakstīšanas un attēlošanas metode;
- kvantitatīvās, t.sk.:
 - situācijas analīzes metode,
 - korelācijas metode,
 - grupēšanas metode;
- jauktā (kvalitatīvā un kvantitatīvā), t.sk.:
 - analīzes un sintēzes metode;
 - sabiedriskās domas izpētes metode;
- kritiskā un notikumu orientētā pētīšanas metode.

Pētījuma veikšanas periods ir no 2001. gada līdz 2009. gadam, taču darbā ir arī iekļauta analīze par agrākiem gadiem, kā arī par 2010. gada pirmo pusgadu. Izvēlētais laika periods ir pietiekami ilgs, lai raksturotu pozitīvās un negatīvās tendences, esošās problēmas nodokļu politikā. Atsevišķi jautājumi ir pētīti arī īsākā un garākā periodā.

Darba apjoms un struktūra

Darba struktūra ir pakārtota promocijas darba uzdevumu risināšanai. Promocijas darbs veidots no trīs nodaļām, secinājumiem un priekšlikumiem. Nodaļu loģiskā struktūra atspoguļota 1. attēlā.

1. att. Promocijas darba uzbūve un loģiskā struktūra

Promocijas darba pirmā nodaļa ir teorētiska, kurā autore pēta nodokļu politikas būtību, principus, nodokļu instrumentāriju. Otrajā nodaļā autore izvērtē atsevišķas ar nodokļu politiku saistītās

problēmas gan Latvijā, gan pasaulē. Trešajā nodaļā izstrādāti priekšlikumi nodokļu politikas pilnveidošanai, t.i., piedāvāts nodokļu politikas stratēģiskais un taktiskais plāns, izvirzīti priekšlikumi nodokļu politikas efektivitātes novērtēšanai un pilnveidošanai.

Promocijas darba pamattekstis ir izklāstīts uz 213 lappusēm (kopējais lappušu skaits ar pielikumiem – 378), darbā ir reprezentētas 7 formulas, labākai darba izpratnei ir izveidotas 55 tabulas un 78 attēli, kā arī darbam ir pievienoti 86 pielikumi. Literatūras sarakstā ir iekļautas 369 literatūras vienības.

Pētījuma ierobežojumi.

Valdības uzdevums ir rūpēties par sabiedrības labklājību kopumā, nodrošinot makroekonomisko stabilitāti valstī. Lai to īstenotu, valdības rīcībā ir divi svarīgi instrumenti: fiskālā un monetārā politika. Monetārā politika regulē: naudas daudzumu, procentu likmes, nacionālās valūtas izvēli. Fiskālā politika regulē: budžeta ieņēmumus, budžeta izdevumus, budžeta deficītu / pārpalikumu. Ar monetārās politikas jautājumiem nodarbojas pārsvarā Latvijas Banka, bet ar fiskālās politikas jautājumiem - Finanšu ministrija. Abas šīs politikas ir cieši saistītas, piemēram, palielinot procentu likmes, tautsaimniecībā ieplūst mazāk naudas līdzekļu, un līdz ar to uzņēmēji nespēj strauji attīstīties, kas attiecīgi noved pie mazākiem ienākumiem. Diemžēl darba ierobežotā apjoma dēļ darba autore neaplūko Latvijas Bankas ietekmi uz nodokļu politikas jautājumiem. Jāatzīmē, ka nodokļu politikas problemātika ir ļoti plaša un visus ar to saistītos jautājumus promocijas darbā nav iespējams izpētīt, līdz ar to darbā netiek detalizēti analizēti visu nodokļu politikas instrumentāriju darbība. Lielāka uzmanība ir pievērsta nodokļu sistēmai, nodokļu administrēšanai, nodokļu politikai mainīgos ekonomiskos apstākļos. Nodokļu politika tiek pētīta atbilstoši promocijas darba plānam.

Pētījuma metodoloģiskais un teorētiskais pamats ir Latvijas un ārvalstu zinātnieku darbi, speciālo pētījumu rezultāti, zinātnisko konferenču un semināru materiāli. Pētījuma veikšanā **izmantota literatūra** un avoti:

- Latvijas Republikas nodokļu sistēma, valsts atbalsts un uzņēmējdarbību reglamentējošie likumi un citi normatīvie akti;
- publicētie zinātniskie darbi un monogrāfijas;
- zinātniskā literatūra un publikācijas;
- Latvijas Republikas Finanšu ministrijas un Ekonomikas ministrijas publicētie pētījumi un statistisko materiālu krājumi;
- Eurostat, Eiropas Komisijas, Latvijas Centrālās Statistikas pārvaldes un citu valstu statistikas pārvalžu datu bāzes un statistisko materiālu krājumi;
- Eiropas Komisijas, OECD un citu zinātnisko institūtu, un zinātnieku veiktie pētījumi;
- publiski pieejamā informācija par uzņēmumiem;
- periodiskie izdevumi;
- internet tīkla informācija;
- autores pastāvīgi veiktā pētījuma rezultāti.

Darbā gaitā Latvijas ekonomikas rādītāji ir salīdzināti gan ar pārējām Baltijas valstīm, gan ar Eiropas valstīm, gan arī ar citām pasaules valstīm. Visbiežāk salīdzinājums ir veikts ar:

- Igauniju un Lietuvu kā Latvijas kaimiņvalstīm;

- ES dalībvalstīm, jo arī Latvija ir ES dalībvalsts no 2004. gada 1. maija, un viens no priekšnosacījumiem, lai Latvija varētu pievienoties ES, bija tieši nodokļu harmonizācija;
- ASV, jo jau 2000. gada martā Lisabonas augstākā līmeņa sanāksmē ES valdību vadītāji vienojās par jaunu stratēģisku mērķi Eiropas Savienībai - līdz 2010. gadam padarīt to par viskonkurētspējīgāko ekonomisko spēku pasaulē (kā salīdzinošās valstis tiek izmantotas ASV un Japāna). Sakarā ar to, ka Japāna ir ar ļoti atšķirīgu kultūru, autore neizmanto savā darbā Japānu kā salīdzinošo valsti, bet salīdzina Latviju ar ASV;
- Lielbritāniju kā vienu no ES dalībvalstīm, kurai ir sava nostāja attiecībā pret Eiropas monetāro politiku un uz kuru Latvijas iedzīvotāju emigrācija 2009. gadā, salīdzinot ar 2008. gadu, ir palielinājusies 2 reizes (salīdzinājumam: uz Krieviju iedzīvotāju emigrācija palielinājusies - 1,3 reizes, uz Vāciju – attiecīgi 1,2 reizes, bet emigrācija uz Īriju samazinājusies 2,1 reizes).³

Autores zinātniskais ieguldījums. Darba ietvaros ir izstrādātas šādas zinātniskās novitātes:

- analizējot dažādu zinātnisko literatūru, definēts nodokļu politikas jēdziens tautsaimniecībā (1.1. apakšnodaļa);
- analizējot nodokļu politikai izvirzītos mērķus, izpētīti un zinātniski pamatoti nodokļu politikas veidošanas teorētiskie aspekti un nodokļu politikas principi tautsaimniecības krīzes apstākļos (1.2. apakšnodaļa);
- izstrādāts ekonomiskais pamatojums nodokļu politikas izmaiņu lietderīgumam, ņemot par pamatu tautsaimniecības attīstības virzienus (1.3., 3.3. apakšnodaļas)
- pētīt nodokļu politikas stratēģiju noteiktas nodokļu ieņēmumu un nodokļu sistēmas īpatnības Latvijā. Darbā ir veikts Latvijas nodokļu politikas stratēģijas salīdzinājums ar citām ES dalībvalstīm (2.1. apakšnodaļa);
- noteikti budžeta elastības novērtēšanas makroekonomiskie bāzes rādītāji (2.1, 2.3. apakšnodaļas);
- izvērtēta sociāli-ekonomisko rādītāju nozīme nodokļu politikas plānošanā (2.1. apakšnodaļa);
- vienota analītiskā sistēmā apkopoti Latvijas nodokļi un salīdzināti ar citām ES dalībvalstīm, atspoguļojot pielietotā nodokļu instrumentārija dažādību (2.2. apakšnodaļa);
- vispusīgi izvērtējot nodokļu politikā izmantojamo instrumentāriju un metodes, piedāvāta jauna nodokļu politikas efektivitātes rādītāju kopums (2.3. apakšnodaļa);
- kritiski izvērtējot nodokļu instrumentārija izstrādes un īstenošanas problēmas izteikti priekšlikumi nodokļu politikas instrumentārija pilnveidošanai (3.1. apakšnodaļa);
- izstrādāti priekšlikumi nodokļu administrēšanas pilnveidošanai (3.2. apakšnodaļa);
- pamatoti stratēģiskie un taktiskie mērķi nodokļu politikas ietekmes rezultativitātes paaugstināšanai Latvijas tautsaimniecībā (3.3. apakšnodaļa).

Promocijas darba izvirzītā hipotēze:

- nodokļu politikas stabilitāte, prognozējamība un sakārtotība Latvijā ir viens no faktoriem ekonomisko subjektu racionālai rīcībai, kura ir vērsta uz uzņēmējdarbības attīstību,

³ Par iedzīvotāju migrācijas aktuālajām tendencēm 2009. gadā [Elektronisks resurss] http://www.csb.gov.lv/csp/events/csp/events/?mode=arh&period=04.2010&cc_cat=471&id=11974

iedzīvotāju labklājību un iekšzemes kopprodukta paaugstināšanu, kā arī ekonomikas stabilu attīstību.

Promocijas darbā aizstāvamās tēzes:

- bez precīzas nodokļu politikas definēšanas nav iespējams noteikt veicinošo instrumentu pielietojumu;
- nodokļu likmju un nodokļu sistēmas pamatotas izmaiņas veicina konkurētspējīgas uzņēmējdarbības attīstību, iedzīvotāju labklājību un ekonomikas attīstību Latvijā;
- nodokļu politikas instrumentārijs spēj dot vislielāko efektu, ja tiek pielietots sistēmiskās pieejas princips, kad visas aktivitātes ir savstarpēji koordinētas un pakārtoti pielietotas valsts attīstības prioritāšu īstenošanai.

Aprobācija

Ar pētījuma galvenajām izstrādēm autore iepazīstināja plašu interesentu loku:

- piedaloties starptautiskajās zinātniskajās konferencēs ar ziņojumiem (1. pielikums);
- piedaloties Latvijas Zinātnes padomes finansētos projektos:
 - o „Latvijas tautsaimniecības attīstības perspektīvas”,
 - o „Valsts fiskālās politikas pilnveidošana ienākumu un resursu sadalē”,
 - o „Latvijas tautsaimniecības resursi un tautsaimniecības attīstības iespējas”,
 - o „Galveno pārtikas produktu vajadzība un tās nodrošinājuma ekonomisko problēmu izpēte un risinājumi iedzīvotāju ģimenēs ar dažādu ienākumu līmeni”,
 - o „Latvijas ārējo sakaru perspektīvas Eiropas Savienības vienotā tirgū”,
 - o „Agrārā sektora uzņēmējdarbība un pārtikas patēriņš Latvijas ilgtspējīgas attīstības, sabiedrības labklājības un Eiropas Savienības kontekstā”;
- piedaloties Latvijas Universitātes finansētos projektos:
 - o „Fiskālās un monetārās politikas pilnveidošanas iespējas globālās ekonomikas mainības apstākļos”,
 - o „Monetārā, fiskālā un tirdzniecības politika Latvijā”;
- promocijas darba veikšanas procesā, sagatavojot un publicējot monogrāfiju un zinātniskos rakstus (2. pielikums);
- mācību procesā, vadot kursa darbus un bakalaura darbus, lasot lekcijas un vadot seminārus Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes studentiem sekojošus kursus:
 - o „Nodokļu sistēmas” (4 kredītpunkti),
 - o „Nodokļu politika” (4 kredītpunkti),
 - o „Nodokļu un subsīdiu politika” (4 kredītpunkti),
 - o „Tautsaimniecības attīstības politika” (4 kredītpunkti);
- piedaloties ESF programmas „Ieguldījums tavā nākotnē” apmācības programmu vadīšanā sekojošos moduļos:
 - o „Saimnieciskās darbības uzskaitē un nodokļi” - 20 stundas,
 - o „Uzņēmuma finanšu vadība” - 20 stundas.

1. NODOKĻU POLITIKAS TEORĒTISKIE ASPEKTI

1.1. Nodokļu politikas jēdziens ekonomikas teorijā

Nodokļu politikas teorētiskai izpētei ir pievērsušies daudzi ekonomisti, zinātnieki, teorētiķi, sākot ar klasiskās politiskās ekonomijas pārstāvjiem A.Smitu (Adam Smith (1723-1790)), D.Rikardo (David Ricardo (1772–1823)), Ž.B.Seju (Jean-Baptiste Say (1767–1832)), Dž.S.Millu (John Stuart Mill (1806–1873)) līdz pat mūsdienu pētniekiem finanšu un ekonomikas teorijas laukā. Tomēr līdz šim laikam ekonomikas zinātnē nav vienota viedokļa par jēdziena „nodokļu politika” traktējumu.

Pētot nodokļu teorijas attīstību, tiek aplūkotas gan vispārējās teorijas, kur nodokļi ir kā daļa no kopējās ekonomikas teorijas, gan privātās teorijas, kas ir pētījumi par konkrētiem nodokļu jautājumiem, neanalizējot senākās teorijas, kas bija viduslaikos un 18. gs. (kā maiņas teoriju, absolūtisma teoriju u.c.), bet pievērsoties mūsdienīgākām teorijām: klasiskai teorijai - pamatlicēji A.Smīts (Adam Smith (1723-1790)), D.Rikardo (David Ricardo (1772–1823)), neoklasismam - pamatlicēji T.B. Veblens (Thorstein Bunde Veblen(1857-1929)), A. Maršals (Alfred Marshall (1842-1924)), keinsismam - pamatlicējs Dž.M. Keinss (John Maynard Keynes (1883-1946)), monetārisma jeb Čikāgas skolai - pamatlicējs M. Frīdmans (Milton Friedman (1912-2006)), kas sāka veidoties 20. gs. 50-tos gados, kā arī jaunākajām teorijām - piedāvājuma teorijai (angļu val. - Supply-side economics), kuras pamatlicēji ir A. Lafers (Arthur B. Laffer (1940) un R. Mundels (Robert Mundell (1932), kurš tālāk attīstīja Mundela-Fleminga (Mundell-Fleming) modeli. Kā arī sīkāk tiek aplūkotas privātās teorijas jeb atsevišķu nodokļu jautājumu teorijas: tiešo un netiešo nodokļu teorija, vienota nodokļa teorija, proporcionālā nodokļa teorija, progresīvā nodokļa teorija, nodokļu pārnesanas teorija. Veicot šo pētījumu, autore nesastapa precīzu nodokļu politikas definīciju. Atsevišķi nodokļu pētnieki ir norādījuši uz konkrētiem nodokļu aplikšanas pasākumiem ar iekasēšanas paņēmieniem. Jau savā laikā teologs un filozofs Akvīnas Toms (Aquinas Thomas (1225-1274)) norādīja, ka no baznīcas viedokļa pieņemamāka valsts izdevumu finansēšanas forma ir bagāto ļaužu maksājumi. Tomēr viņš neizslēdz gadījumus, kad izdevumu segšanā piedalās arī visi iedzīvotāji. Akvīnas Toms nodokļus nosauc par atļauto laupīšanas formu. Nodokļu noteikšanas kritērijiem, pēc Akvīnas Toma domām, jābūt valdnieka sapratnei un godaprātam, vērstam uz vispārēju labumu.

Angļu filozofs F.Bekons (Francis Bacon (1561-1626)) atzina, ka nodokļi jāiekasē ar tautas piekrišanu, jo tad netiek vājināta tās vīrišķība. Nodevu iekasēšana ar tautas piekrišanu vai bez tās ir vienāda no maksātāja naudas maka viedokļa, bet tai nav vienādas ietekmes uz tautas garu.^{4 5} Franču filozofs Š.Monteskjē (Charles-Louis de Secondat, baron de La Brède et de Montesquieu jeb Montesk'e Charl' Lui (1689-1755)) norādīja, ka nekas neprasa tik daudz gudrības un saprāta kā ienākumu tās daļas noteikšana, kuru pavalstniekam atņem kā nodokļus, un tās – kuru tiem atstāj.⁶

⁴ Бэкон Ф. Сочинения / М., 1972, Т2 – с.416

⁵ Bacon Francis [Elektronisks resurss]
http://en.wikisource.org/wiki/1911_Encyclop%C3%A6dia_Britannica/Bacon,_Francis

⁶ Charles de Secondat, baron de Montesquieu [Elektronisks resurss]
http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_de_Secondat,_baron_de_Montesquieu

Mūsdienu nodokļu speciālisti A.Ponamarjovs (Пономарев А.И.) un T.Ignatova (Игнатова Т.В) uzskata, ka „nodokļu politika ir darbības kurss, pasākumu sistēma, kuru veic valsts nodokļu un nodokļu administrēšanas laukā.”⁷ A.Ponamarjovs un T.Ignatova iezīmē galvenos virzienus nodokļu jomā. Autore to var pamatot ar nodokļu un nodokļu administrēšanas ciešo saikni, īstenojot tādu nodokļu politiku, kas pārstāv valsts, sabiedrības un visu uzņēmēju intereses kopumā. Izmantojot efektīvus instrumentus nodokļu sfērā, var veicināt visas valsts un tās atsevišķu reģionu sociāli ekonomisko attīstību.

J.A. Pichmans (Joseph A. Pechman) uzskata, ka nodokļi un politika ir sinonīmi. Nodokļu palielināšana ir nepieciešama, lai iedzīvotāji samaksātu par pakalpojumiem, ko viņi izmanto. Nodokļi ir arī sociāls jautājums, kas nosaka argumentāciju par to, kas maksās nodokļus, par ko maksās, kā maksās, aplikšanas metodes u.c. jautājumus. Līdz ar to visi šie jautājumi izraisa politiskos gan bailes, gan atkarību no vēlētājiem.⁸

Sallija M. Džonsa (Sally M. Jones) savos pētījumos nodokļu politiku definē kā valsts mērķi, kura sasniegšanai aktivitātes ir noteiktas normatīvajos dokumentos.⁹ Nepareizi definēta, bez konkrēta mērķa īstenota valsts nodokļu politika kavē stabilas ekonomikas attīstību, samazina uzņēmēju aktivitātes un iedzīvotāju dzīves līmeni reģionos.

M. Ševirevs (Шевырев Михаил), pētot nodokļu politikas saikni ar budžeta politiku, neizdala nodokļu politiku kā atsevišķu jomu, uzskatīdams, ka budžeta - nodokļu politikas efektivitāte ir atkarīga no nodokļu fiskālās, stimulējošās un regulējošās funkcijas sabalansētības.¹⁰ M. Ševirevs secina, ka budžeta - nodokļu politika ir jāveido stabila un ilglaicīga, kas savukārt veicinātu valsts sociāli ekonomisko problēmu atrisināšanu.

Atsevišķi nodokļu speciālisti nodokļu politiku definē kā nodokļu noteikšanas programmu.¹¹ Autoru sniegtie viedokļi ir diskutabli, jo nodokļu programma ietver ļoti daudzas procedūras un aktivitātes. Pastāv jautājums, kādi tad ir tie galvenie virzieni un instrumenti nodokļu jomā, lai īstenotu sociāli ekonomiskos attīstības jautājumus. Pastāv viedoklis, ka nevar atsevišķi nodalīt nodokļu politiku, jo uzsvars ir jāliek uz fiskālo politiku. Tā tiek definēta kā „valdības īstenotā ekonomikas pārvaldība, mainot nodokļu, valsts parāda, valsts izdevumu un valsts fondu apjomu un saturu”.¹² No tā var secināt, ka nodokļu speciālisti kā galveno uzskata ekonomikas politiku, kas savukārt caur fiskālo politiku īsteno konkrētus uzdevumus nodokļu jomā. Lai stabilizētu tautsaimniecības attīstību konjunktūras politikas jomā un nodrošinātu finanšu politikas īstenošanu, autoru viedokļi atšķiras, daudzi uzskata, ka galvenie finanšu

⁷ Пономарев А.И., Игнатова Т.В. Налоговое администрирование в Российской Федерации: учеб. пособие / М. : Финансы и статистика, 2006. – с.91.

⁸ Pechman, Joseph A. Edited by W.Bartley Hildreth, Hames A. Richadson Handbook on taxation / Public Administration and Public Policy, NewYork 1999 965pp pieejams arī http://www.amazon.com/Handbook-Taxation-Public-Administration-Policy/dp/0824701976/ref=sr_1_1?s=books&ie=UTF8&qid=1280837048&sr=1-1 vai http://books.google.com/books?id=1CkRqHX0caYC&printsec=frontcover&dq=Pechman,+Joseph+A.&source=gbs_similarbooks_s&cad=1#v=onepage&q=Pechman%2C%20Joseph%20A.&f=false

⁹ Sally M. Jones Principles of Taxation for Business and Investment Planning / McGraw – Hill International edition, 2007, p.23 (543 p.)

¹⁰ Шевырев Михаил „Социальные приоритеты и механизмы эффективной бюджетно – налоговой политики российского государства” / автореферат Ростов-на-Дону 2006, 77с

¹¹ WordWeb Dictionary [Elektronisks resurss] <http://www.wordwebonline.com/en/TAXPOLICY>

¹² Eiropas Savienības terminu vārdnīca. — R., UNDP, 2004; Tacis — Dictionary of Economic and Management Terms, European Commission, 1994 <http://termini.lza.lv/term.php?term=fiskālā%20politika&list=politika&lang=LV>

pasākumi ir saistīti ar nodokļu lieluma noteikšanu (palielināšana vai samazināšana), subsīdiju lieluma noteikšanu atsevišķām nozarēm u.c.”¹³

Nav uzskatu vienotības arī jautājumā par finanšu politiku. Finanšu politika tiek skaidrota kā „valsts ekonomikas politikas sastāvdaļa, kuru var iedalīt valsts ieņēmumu, izdevumu un budžeta politikā. Ieņēmumu politika ir stratēģijas izstrādāšana valsts budžeta ieņēmumu palielināšanai, un to var īstenot, palielinot vai mainot nodokļus (skatīt nodokļu politika), veicot aizņēmumus u.c. pasākumus. Izdevumu politika (jeb sadales politika) risina jautājumus, kas saistīti ar prioritāšu noteikšanu valsts budžeta līdzekļu izlietošanā. Budžeta politika izpaužas kā budžeta struktūras pārmaiņu noteikšana un līdzsvarošana”¹⁴

Savukārt L.Nikolajeva un I.Černaja (Л.А. Николаева, И.П. Черная) uzskata, ka ekonomikas politikas īstenošanā izmanto pasākumu kopumu, kas veido mehānismu valsts regulēšanā un valsts politika finanšu izmantošanā ir finanšu vai budžeta-nodokļu politika, kas ir pasākumu kopums gan nodokļu aplikšanā un valsts izdevumu jomā (fiskālā politika), gan budžeta regulēšanas jomā (budžeta politika).¹⁵ Autore piekrīt L.Nikolajevas un I.Černajas paustajam viedoklim, ka nodokļu politika ir valsts finanšu politikas sastāvdaļa, kas savukārt ir ekonomiskās politikas sastāvdaļa. No tā var secināt, ka nodokļu politikas stratēģiskajiem mērķiem jāatbilst valsts ekonomiskās un finanšu politikas pamatnostādņēm un mērķiem.

Interesants ir OECD speciālistu novērtējums, kuri nodokļu politiku definē kā daļu no strukturālās politikas uzraudzības.¹⁶ Salīdzinot nodokļu dizainu un politiku visās OECD dalībvalstīs, ir jāveic to ietekmes analīze uz ekonomiskajām aktivitātēm, ienākumu sadalījumu un jānoskaidro efektivitātes līmenis. Izvērtējot aktivitātes nodokļu jomā, jāizstrādā konkrēti priekšlikumi un pasākumi.

Nodokļu politikas analīzei ir pievērsušies arī Latvijas zinātnieki. Zinātniskajās publikācijās vairāk tiek uzsvērta nodokļu problemātika no praktiskā aspekta nevis no teorētiskā. Profesore L.Kavale savos pētījumos nonāk līdz secinājumam, ka „*nodokļu politika ir valsts subjektīva darbība nodokļu izmantošanas jomā. No tā, cik labi valdība pārziņa nodokļu darbības mehānismu un prot to izmantot, lielā mērā ir atkarīga valdības darbības efektivitāte un autoritāte*”.¹⁷ L.Kavale uzsvāru liek uz valsts darbību nodokļu jomā, uz nodokļu mehānisma prasmīgu izmantošanu, bet nerunā par nodokļu politiku kā valsts stratēģiju, mērķiem, kuri jāsasniedz. Par valsts mērķu īstenošanu nodokļu politikas definējumā ir profesore V. Bikse, viņa uzskata, ka „*nodokļu politika ir spēcīgākā ekonomiskā svira, ko valdība var izmantot savu mērķu sasniegšanai*”.¹⁸ Turpretī asoc. profesors V.Ādamsons, pētot nodokļu politikas, fiskālās politikas, budžeta politikas, investīciju politikas, muitas politikas, sociālās politikas un ārējās finanšu politikas savstarpējo iedarbību, nonāk pie secinājuma, ka fiskālā jeb nodokļu politikā tiek iestrādāta un pilnveidota valsts nodokļu un nodevu sistēma. Nodokļu administrēšana nodrošina ieņēmumu pārdali valstī, pilnveidojot iekasēšanas mehānismu. Savukārt ar budžeta

¹³ Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca. — R., Zinātne, 2000 <http://termini.lza.lv/term.php?term=fiskālāpolitika&list=politika&lang=LV>

¹⁴ Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca. — R., Zinātne, 2000 <http://termini.lza.lv/term.php?term=fiskālāpolitika&list=politika&lang=LV>

¹⁵ Николаева Л.А., Черная И.П. Экономическая теория ВГУЭС © 2001, [Elektronisks resurss] <http://abc.vvsu.ru> ст.153

¹⁶ Taxation and tax policy [Elektronisks resurss] http://www.oecd.org/department/0,3355,en_2649_34597,00.html

¹⁷ Kavale L. Nodokļu politika / Rīga 1998, 28 lpp.

¹⁸ Bikse V. Ekonomikas teorijas pamatprincipi / Rīga, 2007, 2011pp

politikas palīdzību tiek izstrādāta un pilnveidota budžeta sistēma, noteiktas budžeta subjektu tiesības un pienākumi, fiksētas dažādu budžetu savstarpējās saistības u.c.¹⁹

Arī S.Eglīte neaplūko atsevišķi nodokļu politiku, bet fiskālo politiku uzskata kā valdības politiku, kas ietekmē valdības izdevumu un transfertmaksājumu līmeni, nodokļu ieņēmumus un to struktūru.²⁰ Līdz ar to var secināt, ka ar fiskālo politiku saprot tādu valdības realizēto pasākumu kompleksu, kurš regulē nodokļu un nodevu apmēru valstī un to struktūru, nodrošina iedzīvotāju un uzņēmēju ienākumu pārdali un administrēšanu, veic līdzekļu sarūpēšanu valsts un pašvaldību funkciju veikšanai, kā arī realizē iedzīvotāju sociālās aizsardzības pasākumus. Fiskālā politika ietver sevī nodokļu un valsts budžeta politiku, kas savā starpā ir cieši saistītas un papildina viena otru, jo nodokļi ir galvenais budžeta ieņēmumu avots. Savos tālākajos pētījumos S.Eglīte nosaka fiskālās politikas galvenos virzienus: valsts lomu ienākumu pārdalē (parasti to norāda valsts konsolidētā kopbudžeta attiecība pret IKP); mērķus, kas jāsasniedz ar nodokļu politikas palīdzību; budžeta veidošanas nosacījumus; ārējā un iekšējā parāda struktūru un apjomus.²¹

Zinātniskajā literatūrā atsevišķas autoru grupas *nodokļu politiku* definē kā „valsts finanšu politikas sastāvdaļu, kas aptver pasākumu sistēmu nodokļu jomā un kuras izpausme var būt: vai nu, pazeminot nodokļus, rosināt konjunktūru valstī, vai arī otrādi — paaugstinot nodokļus, kavējot ekonomikas attīstību. Tāpēc prasmīga valdības nodokļu politika ir iedarbīgs līdzeklis valsts ekonomiskās attīstības vadīšanā, kā arī cīņā pret inflāciju, bezdarbu u.c. negatīvām parādībām”.²² Minētais definējums ir atbilstošs mūsdienu ekonomiskās vides prasībām. Tā kā nodokļi veido lielāko īpatsvaru valsts budžeta ieņēmumos, tad nodokļi ir ļoti spēcīgs instruments mainīgajos ekonomiskajos apstākļos - gan inflācijas, gan bezdarba samazināšanā.

Alternatīvus viedokļus attiecībā uz nodokļu politiku piedāvā arī citi autori, piemēram, nodokļu politika tiek skaidrota, izejot no fiskālās politikas aspekta. Tiek uzskatīts, ka fiskālā politika ir ekonomikā lietots termins, kas apzīmē valdības pamatnostādņu un lēmumu kompleksu, kas nosaka to, kā tiek veikti valsts finanšu tēriņi un kā tie tiek nosegti.²³ No tā var secināt, ka ekonomistu rokās ir divi spēcīgi ieroči: 1) fiskālā jeb *nodokļu politika*, ar kuras palīdzību tiek iegūta lielākā daļa no valsts budžeta; 2) monetārā politika, kas regulē naudas pirktpēju, daudzumu, segumu utt. Autori secina, ka *nodokļu politika* ir valsts pieeja aplikšanai ar nodokli gan no praktiskās puses, gan no normatīvo aktu jautājumu puses.²⁴

Arī K.Ketners ar S.Titovu uzskata, ka „nodokļu politika, kā fiskālās politikas sastāvdaļa, nosaka vispārējo nodokļu sfēras stāvokli”.²⁵ Kā arī tiek skaidrots, ka nodokļu politika ir virzīta uz ekonomikas izaugsmes stimulēšanu. Darba autore uzsver, ka K. Ketners ar S.Titovu uzskata, ka ar nodokļu politikas pareizu izmantošanu var stimulēt ekonomikas izaugsmi.

19 Ādānsons J. Finanšu sistēma un politika [Elektronisks resurss] is.ev.lu.lv/adamsons_v/finansi/Tema2.ppt

20 Eglīte S. Fiskālās un monetārās politikas piemērošana Latvijas ekonomikas attīstībā / Promocijas darbs : Rīga 2006 13lpp (202)

21 Eglīte S. Fiskālās un monetārās politikas piemērošana Latvijas ekonomikas attīstībā / Promocijas darbs : Rīga 2006 13lpp (202)

22 Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca. — R., Zinātne, 2000 [http://termini.lza.lv/term.php?term=nodokļu politika&list=politika&lang=LV](http://termini.lza.lv/term.php?term=nodokļu%20politika&list=politika&lang=LV)

23 Fiskālā politika [Elektronisks resurss] http://lv.wikipedia.org/wiki/Fisk%C4%81%C4%81_politika

24 Tax policy [Elektronisks resurss] http://en.wikipedia.org/wiki/Tax_policy

25 Ketners K., Titova S. Nodokļu politika Eiropas Savienības vidē/ Biznesa un finanšu pētniecības centrs 2009 (127lpp) 33lpp

Pētot jautājumu par nodokļu politikas galvenajiem uzdevumiem, autore secina, ka mūsdienu nodokļu speciālisti nodokļu politikas īstenošanai izvirza konkrētus uzdevumus. Piemēram, S.V.Galickaja savā pētījumā norāda, ka nodokļu politikai jāatrisina sekojoši uzdevumi: 1) jānodrošina nodokļu ieņēmumus budžetā tādā apjomā, lai ar tiem varētu nosegt budžeta izdevumus, kas paredzēti noteiktu funkciju veikšanai; 2) jāsadarbojas valsts ekonomikas nostiprināšanas un atsevišķu prioritāšu jomās; 3) jāsadarbojas atsevišķu valsts reģionu attīstības jomās; 4) jānodrošina nodokļu iekasēšanas principu ievērošanu.²⁶ S.V.Galickaja uzsvāru liek uz nodokļu attiecībām, tiesisko normu ievērošanu un izpildi, nenodalot atsevišķi stratēģiskos mērķus no taktiskajiem. Nodokļu politikas mērķi ir saistīti ar sociāli ekonomisko situāciju valstī, sociālo grupu un valdošo politisko partiju interesēm. Nodokļu politikas ekonomiskais pamats ir optimizēt centralizētos līdzekļus, izmantojot nodokļu sistēmu. Lai mainītu ražošanas struktūru, ekonomisko attīstību reģionos, iedzīvotāju labklājību, valsts izmanto nodokļu politiku nacionālā ienākuma pārdalei. Autore secina, ka ir nepieciešama kompleksa pieeja nodokļu politikas teorētiskiem un praktiskiem jautājumiem, kam pamatā ir nodokļu attiecības, kas ir atkarīgas no nodokļu formām un maksāšanas bāzes.

Salīdzinot vairāku pazīstamu ekonomistu uzskatus par nodokļu politiku, nosacīti var izdalīt četras grupas:

1. Nodokļu politika ir valsts īstenotu pasākumu kopums nodokļu un nodokļu aplikšanas laukā. Nodokļu politika ir valsts finanšu politikas sastāvdaļa un instruments, ar kuru valsts regulē sociāli ekonomiskos procesus sabiedrībā. Vai arī: nodokļu politika ir valsts veiktu darbību komplekss vai pasākumu sistēma aplikšanā ar nodokļiem un nodokļu jomā. Daži zinātnieki uzskata, ka nodokļu politika ir valsts mērķtiecīgi veikto ekonomisko, tiesisko, organizatorisko un kontroles pasākumu sistēma nodokļu aplikšanas laukā.^{27 28 29}
2. Nodokļu politika ir valsts augstākās vadības pieņemto pārvaldības lēmumu kopums nodokļu plānošanas, regulēšanas un kontroles jomā. Vai arī: nodokļu politika ir organizatoriski tiesisku metožu kopums, ar kuru tiek pārvaldīta aplikšana ar nodokļiem un kas tiek īstenota praksē ar nodokļu mehānisma palīdzību.³⁰
3. Vairāki zinātnieki nodokļu politiku analizē kā pasākumu kopumu nodokļu jomā, ar kuru palīdzību tiek nodrošināta valsts budžeta ieņēmumu papildināšana. Nodokļu politika ir valsts veikto pasākumu komplekss, kas virzīts uz nodokļu un nodevu savlaicīgu un pilnīgu samaksu.³¹
4. Nodokļu politiku skata kā nodokļu pasākumu kopumu, kas pilnveido nodokļu sistēmu. Piemēram: "Nodokļu politika ir ekonomisku, finanšu un juridisku valsts īstenotu pasākumu kopums, kas veido nodokļu sistēmu, nodrošina valsts un atsevišķu sociālo grupu finanšu vajadzības, kā arī valsts ekonomisko attīstību uz finanšu resursu pārdales rēķina". Vai arī - nodokļu politika ir ekonomiskās politikas sastāvdaļa, kas ietver sevī

²⁶ Галицкая С.В. Финансы. - Москва: Эксмо, 2006 324ст.

²⁷ Финансово-кредитный энциклопедический словарь /Под ред. А.Г. Грязновой. — М: Финансы и статистика, 2002. — с.605

²⁸ Пономарев А.И. Налоги и налогообложение в Российской Федерации. — Ростов н/Д: Феникс, 2001.- с.53

²⁹ Сомоев Р.Г. Общая теория налогов и налогообложения. — М.: Приор, 2000. — с. 51.

³⁰ Юткина Т.Ф. Налоги и налогообложение: учебник.2-изд. — М.: Инфра-М, 2002. — с.211.

³¹ Александров И.М. Налоги и налогообложение: учебник. — М: «Дашков и К», 2003. — с.288

pasākumu kompleksu (vispirms normatīvo un tiesisko bāzi), kas nodrošina nodokļu sistēmas pilnveidošanu, pamatojoties uz nodokļu sistēmas attīstības stratēģisko koncepciju.³²

No minēto definīciju analīzes var secināt sekojošo:

1. Visas definīcijas ir ļoti līdzīgas. Praktiski vienāda ir definīcijas pirmā daļa, kura nosaka, ka nodokļu politika ir valsts īstenots pasākumu, pārvaldes lēmumu kopums vai darbību komplekss.
2. Vairāk atšķirību autori ir snieguši definīcijas otrajā daļā, kurā izteikti nodokļu politikas īstenošanas virzieni. Daži autori norāda tikai uz to, ka pasākumi un lēmumi tiek veikti nodokļu aplikšanas jomā. Citi autori min, ka valsts īstenotie pasākumi ir saistīti ar nodokļu savlaicīgu un pilnīgu iekasēšanu, valsts finanšu, sabiedrības atsevišķu sociālo vajadzību, kā arī ekonomikas attīstības nodrošināšanu.
3. Nodokļu politika tiek definēta kā ekonomikas politikas vai valsts politikas sastāvdaļa, kā sociālo un ekonomisko procesu regulēšanas instruments.

Autore principiāli nepiekrīt minēto autoru nodokļu politikas formulējumiem. Problēma jārisina, pamatojoties uz citādu metodoloģisku pieeju. Jēdziens „politika” Svešvārdu vārdnīcā tiek skaidrots kā valsts, vadības, partijas vai citas organizācijas svarīgākie centieni, mērķi, principi, rīcības līnija, kurss, stratēģija un taktika³³, savukārt A.Ašmanis skaidro „*nodarbojamies ar politiku, cilvēki pārvalda sabiedrību, regulē procesus tajā. Ar pārvaldīšanu saprot mērķtiecīgu un efektīvu kāda priekšmeta ietekmēšanu*”.³⁴ Autore uzskata, ka atbilstoši šādam politikas skaidrojuma jēveido arī nodokļu politikas traktējums. **Nodokļu politika jādefinē ne kā valsts veicamo pasākumu vai darbības kopums, bet gan kā valsts stratēģija nodokļu jomā.** Stratēģija savukārt ietver sevī vairākus elementus.

Pirmkārt, stratēģiskos mērķus, kurus jāsasniedz noteiktā laika periodā. Ņemot vērā ekonomikas cikliskās attīstības tendences, nodokļu politikas stratēģiskos mērķus nevajadzētu izvirzīt periodam, kas pārsniedz cikla vienas fāzes ilgumu (5-10 gadi).

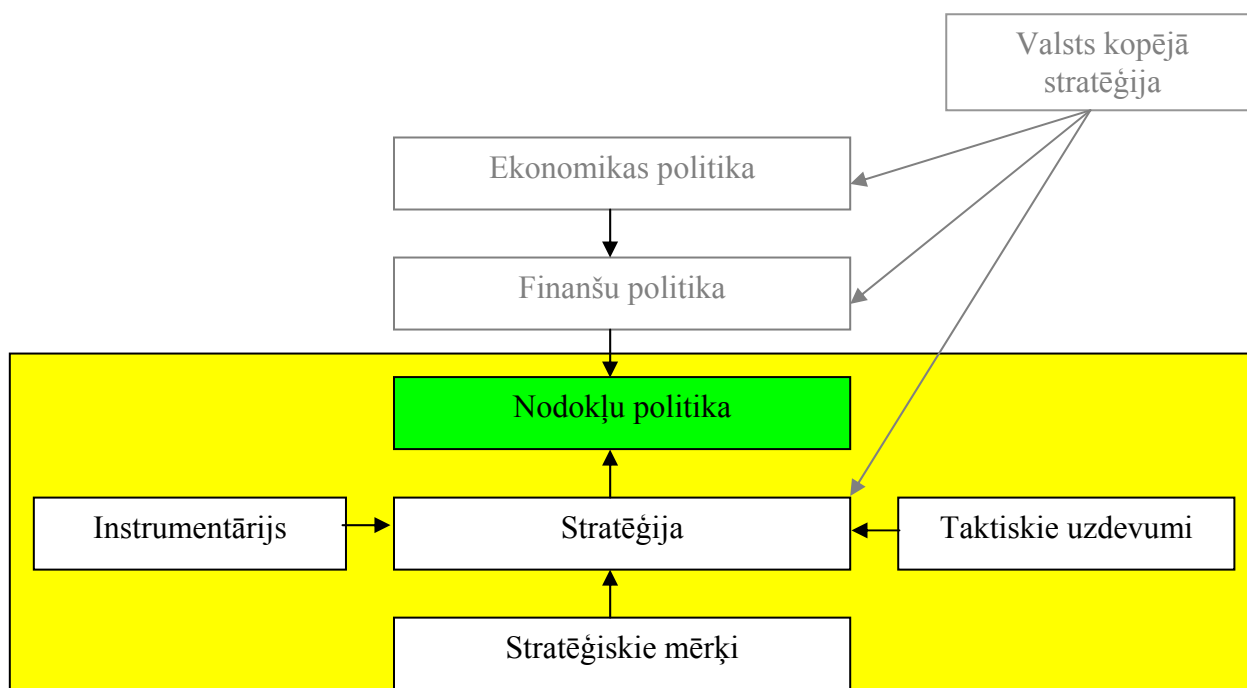
Otrkārt, stratēģija ietver arī taktiskos uzdevumus, kurus pildot var sasniegt mērķi. Uzdevumi ir konkrēti pasākumi, kuri jāveic konkrētām institūcijām konkrētā termiņā. Taktiskie uzdevumi var būt vairāki un tie var mainīties atkarībā no dažādu ārējo un iekšējo ekonomikas attīstību ietekmējošo faktoru izmaiņām. Taktiskie uzdevumi var mainīties, nemainoties stratēģiskiem mērķiem. Katram taktiskajam uzdevumam ir jābūt konkrēti formulētam, un to novērtēšanai ir jābūt noteiktiem kvantitatīviem radītājiem.

Treškārt, stratēģija ietver sevī instrumentāriju, kuru lietojot, var risināt izvirzītos uzdevumus. Instrumentu klāstam jābūt pietiekami plašam un elastīgam, jo, mainoties iekšējai un ārējai situācijai, mainoties nodokļu politikas izvirzītajiem uzdevumiem, var rasties nepieciešamība mainīt instrumentus.

³² Пансков В.Г. Налоги и налогообложение в Российской Федерации . Книги Издательского Дома "МЦФЭРЭ" М.: Финансы и статистика, 2005 – с. 50

³³ Svešvārdu vārdnīca / J.Baldunčika redakcijā / Rīga, Jumava, 1999 ISBN 9984-05-266-4 611lpp (879 lpp)

³⁴ Ievads politikā / Politika un tiesības – Zvaigzne ABC: 1998, 7lpp

1.1. att. Nodokļu politikas saturs³⁵

Analizēsim nodokļu stratēģiju mainīgos ekonomikas apstākļos.

Stratēģiskie mērķi (angļu val. – strategy) ir galvenie svarīgākie mērķi, kurus valsts vēlas sasniegt ekonomikā un sociālajā laukā ilgākā laika periodā. Stratēģiskos mērķus nevar noteikt voluntāri, vadoties no valsts valdībā esošo politisko spēku subjektīvās nostādnes. Nodokļu politikas stratēģiskie mērķi jānosaka, pamatojoties uz nodokļu politikas atzītiem pamatprincipiem, piemēram, pasaules ekonomikas attīstības likumsakarībām un nacionālās ekonomikas interesēm. Mērķiem ekonomiskajā politikā tiek izvirzītas dažādas prasības, bet, pirmkārt, ir jāizvēlas tikai tie mērķi, kurus nevar nodrošināt tirgus, otrkārt, mērķiem ir jābūt kvantitatīvi nosakāmiem, kas ļautu kontrolēt to izpildi. Autores metodoloģiskā nostādne nodokļu stratēģijas formulēšanā ir šāda - kā stratēģisko mērķi nedrīkst izvirzīt valsts budžeta ieņēmumu nodrošināšanu, kā tas nereti tiek darīts, pašlaik arī Latvijā. Budžeta ieņēmumu veidošana ir sekundārs process, tas notiek jaunradītās vērtības ar nodokļu palīdzību veiktās pārdales rezultātā. Savukārt, lai vērtību pārdalītu, tā ir jārada. Ja vērtība netiks radīta, tad nebūs ko pārdalīt. Tādēļ nodokļu stratēģijas pamatā ir jāliek primārais process, t.i., jaunas vērtības radīšana. Jauna vērtība, kā zināms, rodas reālajā ekonomikā. Tātad vispirms jāstimulē tautsaimniecības reālā sektora attīstība. To var veikt, prasmīgi izmantojot nodokļu stimulēšanas (regulēšanas) funkciju. Ja reālais sektors sekmīgi attīstīsies, tad tajā tiks radīta pietiekami liela jauna vērtība, bet nodoklis sekmīgi pildīs arī savu otru – fiskālo funkciju. No minētās metodoloģiskās nostādnes izriet nodokļu politikas stratēģiskais mērķis: nodrošināt mērenu (4-5% gadā) ekonomikas izaugsmes tempu, piemēram, turpmākajos 20 gados. Pašreizējos Latvijas apstākļos nodokļu politikas stratēģisko mērķi vajadzētu sašaurināt un nerunāt par ekonomikas attīstības tempiem vispār, uzsverot tikai ražošanas sektora paātrinātas attīstības veicināšanu kā ļoti aktuālu Latvijas ekonomikas funkcionēšanas faktoru. Protams, stratēģiskā mērķa statusā vajadzības gadījumā var paņemt arī kādu no taktiskajiem uzdevumiem, piemēram, veicināt uz zināšanām balstītas

³⁵ Autores izveidots attēls

ekonomikas attīstību. Nodokļu stratēģija var arī būt strukturēta ap galveno mērķi, proti: veicināt brīvprātīgu nodokļu nomaksu no nodokļu maksātāju puses, kas var izpausties divējādi: nodokļu iestādēs ņemot vērā nodokļu maksātāju vajadzības, lai novērstu iespējamās kļūdas un veicinātu lojalitāti, vai arī nodrošinot fiskālo vienlīdzību.³⁶

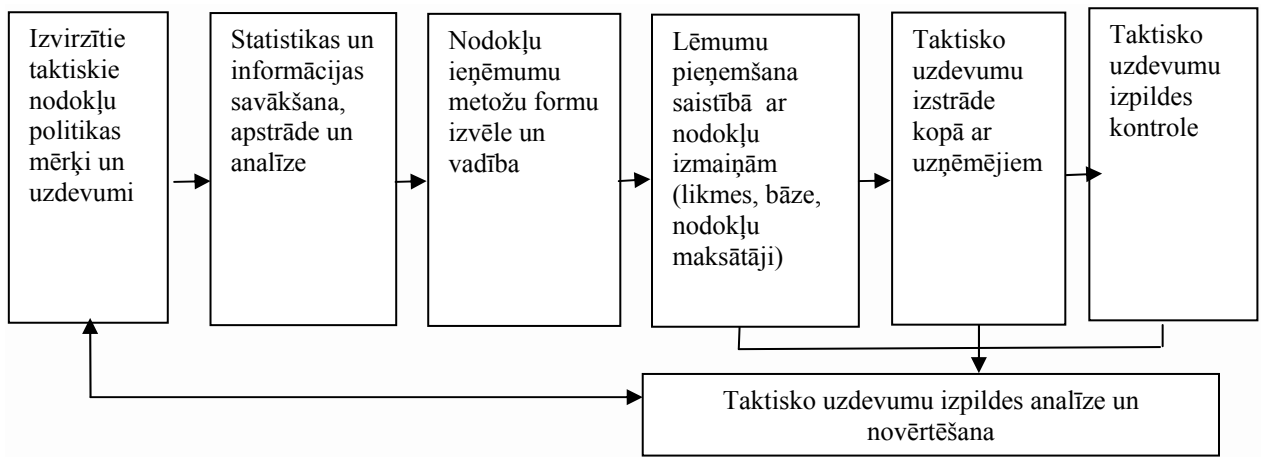
Stratēģijas īstenošanas procesā ļoti nozīmīga nodokļu stratēģijas sastāvdaļa ir **taktiskie uzdevumi** (angļu. val. – strategic objectives). Tie var būt vairāki, tie ir konkrētāki, domāti īsākam laika periodam un tos var biežāk mainīt. Tiklīdz kāds uzdevums izpildīts, var noteikt jaunu uzdevumu. Nodokļu stratēģijas uzdevumi noteikti jāmaina, mainoties ekonomiskā cikla fāzēm. Ekonomikas krituma fāzē nedrīkst noteikt tādus pašus uzdevumus kā kāpuma fāzē. Galvenā prasība, nosakot taktiskos uzdevumus, ir saskaņotība un atbilstība stratēģiskajam mērķim. Taktiskais uzdevums nekādā gadījumā nedrīkst būt pretrunā ar stratēģisko mērķi. Uzdevumu izpildei ir jānodrošina mērķa sasniegšanu. Minēsim piemēru no Latvijas prakses. Valdība 2009. gada nogalē, izpildot SVF prasību, nosaka divus taktiskos uzdevumus: 1) samazināt budžeta deficītu par 500 milj. latu; 2) veicināt uzņēmējdarbību. Uzdevumi ir noteikti pareizi, bet to tālākais risinājums ir pretrunīgs. Valdība kā primāro uzdevumu izvirza budžeta deficīta samazināšanu un šajā nolūkā paaugstina nodokļu likmes un ievieš jaunus nodokļus. Šāds pirmā uzdevuma risinājums ir pretrunā ar otro uzdevumu: paaugstinot nodokļu likmes, uzņēmējdarbība netiek veicināta, bet gluži otrādi – tā tiek bremsēta. Rodas jautājums, kā vajadzētu risināt minētos taktiskos uzdevumus. Autore uzskata, ka nodokļu likmes vajadzētu nevis palielināt, bet gan samazināt, un uzņēmumiem piešķirt jaunus nodokļu atvieglojumus. Tādā veidā varētu panākt nodokļu maksātāju skaita un apliekamā ienākuma strauju pieaugumu. Rezultātā tiktu nodrošināta arī pirmā uzdevuma - budžeta ieņēmumu palielināšana – izpilde.

Lai varētu kontrolēt taktisko uzdevumu izpildi, tiem ir jābūt precīzi definētiem, kā arī jābūt iepriekš noteiktiem to kvantitatīvajiem rezultāta rādītājiem. Kvantitatīviem rādītājiem ir jābūt: relevantiem, t.i., jādod novērtējumu par reāliem rezultātiem; noderīgiem, t.i., regulāriem, salīdzinošiem, saprotamiem un izmantojamiem valsts pārvaldē; drošiem, t.i., ilglaicīgiem, patiesiem, izstrādātiem par saprātīgu atlīdzību; analizējamiem, veicot pārbaudes un auditus.

Pamatojoties uz S.V.Barulina (С.В.Барулин), Е.А. Јермакова (Е.А.Ермакова), V.V.Stepanenko (В.В.Степаненко)³⁷ izteiktajiem viedokļiem, autore piedāvā savu pieeju taktisko uzdevumu īstenošanā. (1.2. att.)

³⁶ М. П. Афанасьев, И. В. Кривоногов ФИНАНСЫ ПРАВОВОГО ГОСУДАРСТВА [Elektronisks resurss] www.ecsocman.edu.ru/data/005/937/.../017-036_Afanasyev_Finances.pdf

³⁷ Барулин С.В., Ермакова Е.А., Степаненко В.В. Налоговый менеджмент Издательство: "Омега-Л"; 2007, (272 стр.) с.15

1.2. att. Lēmumu pieņemšanas process³⁸

No praktiskā viedokļa tiek uzskatīts, ka nodokļu stratēģija ir nodokļu politikas aktivitātes, kas īstenotas nākotnē, bet tekošajā momentā veiktās darbības var uzskatīt par nodokļu taktiku. Taktika un stratēģija ir neaizvietošanas, ja valdība cenšas saskaņot sabiedriskās un personīgās ekonomiskās intereses. Ja valdības īstenotās taktiskās darbības nav ekonomiski pamatotas, tad tās ne tikai bremzē nodokļu stratēģijas īstenošanu, bet arī deformē visu ekonomiskās attīstības kursu. Līdz ar to var secināt, ka nodokļu stratēģijai jāīsteno sekojoši uzdevumi: 1) ekonomiskie – jānodrošina ekonomiskā izaugsme, jāsamazina mainīgās ekonomikas ietekme un inflācijas procesu disproporcijas, kā arī jāpārvar inflācijas procesi; 2) sociālie - nacionālā ienākuma pārdale noteiktu sociālo grupu interesēs, kam pamatā ir peļņas pieauguma stimulēšana, lai nepieļautu iedzīvotāju ienākuma samazināšanos; 3) fiskālais – paaugstināt valsts nodokļu ieņēmumus; 4) starptautiskie - nostiprināt sociāli ekonomiskās saites ar citām valstīm, pārvarot nelabvēlīgos apstākļus maksājumu bilances uzlabošanā.

Pretrunas starp valdības struktūras taktiskām darbībām un kopējo nodokļu stratēģiju, kas ir apstiprināts ar normatīviem aktiem, noved pie budžeta nesabalansētības, saimnieciskās darbības novājināšanas, tautsaimniecības procesu bremzēšanas un gala rezultātā - pie ekonomiskās krīzes.

Taktisko darbību pamatotība, īstenojot nodokļu politiku, spēlē ļoti lielu lomu budžeta ieņēmumu veidošanā. Valsts budžeta uzdevumi konkrētā finanšu gadā ir jāaskaņo ar kopējo nodokļu stratēģiju un pareizi jāsadala pa valsts budžeta līmeņiem. Līdz ar to nodokļu politikas uzdevumus nosacīti var iedalīt trīs grupās: 1) fiskālie – naudas līdzekļu mobilizēšana visu līmeņu budžetos, lai nodrošinātu valsts funkciju izpildi ar nepieciešamajiem līdzekļiem; 2) ekonomiskie jeb regulējošie – veicināt valsts ekonomisko attīstību, nodrošināt vienmērīgu, izlīdzinātu ekonomikas attīstību visā ekonomiskā cikla laikā, sekmēt starptautisko ekonomisko sakaru attīstību un sociālo problēmu risināšanu; 3) kontrolējošie – nodrošināt ekonomikas subjektu saimnieciskās darbības kontroli.

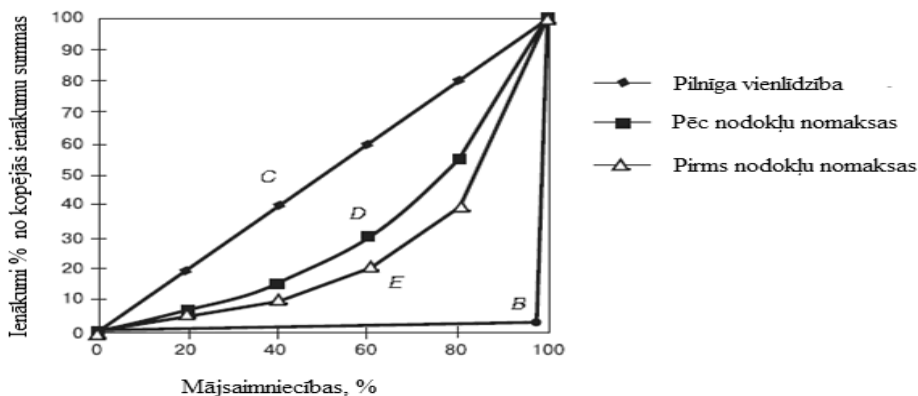
Pētot jautājumu par nodokļu politikas stratēģiju un taktiku, autore nonāca pie *secinājuma*, ka nodokļi vienmēr ir bijuši ekonomisko attiecību posms un to izmaiņas atspoguļojas nodokļu politikā. Atbildīgajām personām par nodokļu politikas īstenošanu ir jānodrošina valsts budžets ar finanšu resursiem, radot nosacījumus tautsaimniecības regulēšanai un izlīdzinot tirgus radīto iedzīvotāju ienākumu nevienlīdzību.

³⁸ Autores izveidotā shēma, pamatojoties uz S.V.Barulins, E.A. Jermakova, V.V.Stepanenko piedāvāto viedokli

1.2. Nodokļu politikas pamatprincipi un instrumentārijs

Lai izveidotu optimālu nodokļu politiku, svarīgi noteikt nodokļu politikas principus. To trūkums rada politiķiem iespēju manipulēt ar nodokļu iekasēšanu.

Pirmos četrus principus nodokļu uzlikšanā izstrādāja Ā. Smits (Adam Smith (1723-1790)), un 1776. gadā tie tika apkopoti pētījumā „Pētījums par tautas bagātību”(The Wealth of Nations/ Part II V.2.23).³⁹ Ā. Smits savos pētījumos neskaidro nodokļu politikas būtību, un tā pamatā balstās uz vairākiem priekšnosacījumiem, kas būtu jāņem vērā, iekasējot nodokļus. Nodokļu eksperti apgalvo, ka Ā. Smita izvirzītās teorijas savu nozīmi nav zaudējuši līdz pat mūsu dienām.⁴⁰ Pastāv uzskats, ka Ā. Smita norādes jāņem vērā, nosakot nodokļu politikas stratēģiskos mērķus: *taisnīguma princips* (vienmērības princips), kas nozīmē aplikšanas vispārīgumu, nodokļu vienmērīgu sadalījumu starp pilsoņiem atbilstoši viņu ienākumiem. Mūsdienu nodokļu politikā to saprot ar ienākumu nevienlīdzīgu sadali, ko atspoguļo Lorenca līkne.⁴¹ (1.3. att.) *Noteiktības princips* prasa, lai maksājamā nodokļa summa, maksāšanas veids un laiks maksātājam būtu savlaicīgi zināmi. Par nodokļu aplikšanas noteiktību liecina nodokļu un nodevu nemainība ilgākā laika periodā. *Ērtības princips* paredz, ka nodoklis jāiekasē tādā laikā un veidā, kas ir visizdevīgākais maksātājam. *Ekonomijas princips* (lētuma princips) paredz nodokļa iekasēšanas izmaksu samazināšanu un aplikšanas sistēmas efektivitātes celšanu.

1.3. att. Lorenca līkne⁴²

Autore uzskata, ka Ā. Smita darbā formulētie pamatprincipi vairāk attiecas uz aplikšanu ar nodokļiem vispār, nodokļu sistēmas izveidošanu, nodokļu administrēšanu, mazāk uz nodokļu politikas stratēģisko mērķu izvēli.

Nozīmīgu ieguldījumu aplikšanas ar nodokļiem pamatprincipu izstrādē ir devuši klasiskās politiskās ekonomikas pārstāvji, piemēram, angļu ekonomists V.Petti (William Petty (1623-1687)) savā darbā „Traktāts par nodokļiem un nodevām” (A Treatise of Taxes and Contributions) pamatoja netiešās aplikšanas priekšrocības, pozitīvi vērtējot aplikšanu ar patēriņa

³⁹ Smith Adam The Wealth of Nations [Elektronisks resurss] <http://www.econlib.org/library/Smith/smWN.html>

⁴⁰ Черник Д.Г., Починок А.П., Морозов В.П. Основы налоговой системы: Учебник для вузов ISBN5-238-00144-4 Москва, Финансы, 1998 с.58-59

⁴¹ Миляков Н.В. Налоги и налогообложение. 5-е изд., перераб. и доп. - М.: Инфра-М, 2006. — (509 с.) с.11

⁴² Миляков Н.В. Налоги и налогообложение. 5-е изд., перераб. и доп. - М.: Инфра-М, 2006. — (509 с.) с.11

- akcīzes nodokli.⁴³ *Pirmkārt*, taisnīgums prasa, lai katrs maksātu atbilstoši tam, ko viņš patiešām patērē. Tāds nodoklis (akcīzes) nevienam netiek uzspiests ar varu un to ir viegli maksāt tam, kurš lieto nepieciešamos priekšmetus. *Otrkārt*, šis nodoklis, ja tikai to nenodod atpirkšanā, bet regulāri iekasē, mudina uz taupīgumu, kas ir vienīgais līdzeklis, kā tautai kļūt bagātai. Tas skaidri redzams no holandiešu, ebreju un citu tautu piemēra, kuri uzkrājuši lielas bagātības. *Treškārt*, neviens nemaksā divreiz par vienu un to pašu lietu, jo neko nevar patērēt vairāk kā vienu reizi. *Ceturtkārt*, šādas aplikšanas (ar akcīzes nodokli) gadījumā vienmēr var gūt lieliskas ziņas par valsts bagātību, izaugsmi, ražotnēm un spēku. Nav jāslēdz atsevišķa vienošanās ar ģimenēm, nav jānodod atpirkšanā, bet nodoklis jāievāc īpašiem ierēdņiem, kas būdami pilnībā noslogoti, neprasīs pat ceturto daļu no tiem izdevumiem, kas saistīti ar pašreizējo daudzveidīgo un daudzskaitlīgo nodokļu iekasēšanu.^{44 45}

Aplikšana ar nodokļiem attīstījās atbilstīgi teorijai. Tā, piemēram, 1776.g. Francijas finanšu ministrs, abats Terre (Joseph Marie Terray (1715 –1778))⁴⁶ priekšroku deva netiešajiem nodokļiem, jo uzskatīja, ka izdevumu aplikšana ar nodokļiem ir mazāk apgrūtinoša, jo tos iekasē pakāpeniski un nemanāmi. Dž.Terre iesāka definēt netiešos nodokļus atkarībā no preces rakstura: pirmās nepieciešamības preces (graudi) no aplikšanas jāatbrīvo, lopus jāapliek ar nelielu nodokli, vīnu ar nedaudz augstāku nodokli, greznuma priekšmetus – ar ļoti augstu nodokli.⁴⁷

Sapratne par to, ka nodokļu politika var stimulēt vai gluži otrādi ierobežot uzņēmējdarbību kādā nozarē, radot apstākļus ražošanas izmaksu samazināšanai, nacionālo preču konkurētspējas paaugstināšanai pasaules tirgū, politiķu prātus sasniedza sen. Jau 17.gs. Francijā Kolbēra valdībā finanšu ministrs plaši praktizēja, no vienas puses, patēriņa aplikšanu, no otras puses – radīja nodokļu privilēģijas tām nozarēm, kuru attīstībā valdība bija ieinteresēta.⁴⁸

A.Smits un D.Rikardo, kā arī viņu sekotāji nodokļu teorijā nodokļu lomu aprobežoja ar to fiskālo funkciju. A.Smits, savas mācības pamatā liekot ideju par valsts neiejaukšanos ekonomikā, nodokļus aplūkoja, vispirms, kā valsts kases papildināšanas līdzekli. Viņš uzskatīja, ka tikai atsevišķos gadījumos nodokļus var izmantot nacionālās ražošanas atbalstīšanai, piemēram, īstenojot tirdzniecības protekcionisma politiku. D.Rikardo šajā ziņā ieņēma vēl stingrāku nostāju, uzskatot, ka nodokļi pilda vienīgi fiskālu funkciju.⁴⁹

19. gs. 90-jos gados vācu ekonomists V.Zombarts (Werner Sombart) savā pētījumā „Ideale der Sozialpolitik” kā prioritāru uzdevumu izvirza ražošanas spēku attīstību un atbalsta aktīvas valsts ekonomiskās, t.sk. nodokļu, politikas īstenošanu.⁵⁰

⁴³ Petty William [Elektronisks resurss] http://en.wikipedia.org/wiki/William_Petty

⁴⁴ Petty William A Treatise of Taxes & Contributions [Elektronisks resurss] <http://socserv.mcmaster.ca/econ/ugem/3ll3/petty/taxes.txt> / Chapter 15 Of Excise

⁴⁵ Петти В. "Трактат о налогах и сборах" // Антология экономической классики В. Петти. А. Смит. Д. Рикардо. М.: Эконом, Ключ, 1993, ISBN 5-85978-008-7, 5-85239-003-8478 с. 77-78 (478 с.)

⁴⁶ Joseph Marie Terray [Elektronisks resurss] http://en.wikipedia.org/wiki/Joseph_Marie_Terray

⁴⁷ Фор Э. Опала Тюрго. М.: Прогресс. 1979 с.170

⁴⁸ Zelgalvis Elmārs, Sproģe Ilze Nodokļu politikas teorētiskie aspekti / XI starptautiskā zinātniskā konference [Elektronisks resurss] http://sitta.turiba.lv/Conference_2010/index.html

⁴⁹ Zelgalvis Elmārs, Sproģe Ilze Nodokļu politikas teorētiskie aspekti / XI starptautiskā zinātniskā konference [Elektronisks resurss] http://sitta.turiba.lv/Conference_2010/index.html

⁵⁰ Koslowski Petet (editor) Methodology of the Social Science, Ethics, and Economics in the Newer Historical School from Max Weber and Rickert to Sombart and Rothacker / Springer 1997, 155.lpp apskatīts e-grāmatā <http://books.google.lv/books?id=f38GcLbskegC&pg=PA155&lpg=PA155&dq=Sombart+W.+Ideale+der+Sozialpolitik&source=bl&ots=mQwXVdL5wE&sig=GS2xTZNrdYTnm4pZUIS-->

Līdzīgu viedokli pauž arī krievu akadēmiķis J.Janžuls (Иван Иванович Янжул). Savā pētījumā „Finanšu zinātnes pamati” viņš cenšas pamatot nodokļu sloga robežas un izsaka stingru pārliecību par to, ka valsts vajadzības nedrīkst nonākt pretrunā ar nodokļu maksātāju faktiskajām iespējām, pazeminot dzīves līmeni un ierobežojot ražošanas paplašināšanās iespējas.⁵¹

Vācu ekonomists A.Vagners (Adolph Wagner (1835 - 1917) papildināja A.Smita klasiskos principus, sadalot tos 4 grupās: 1) *aplūkšanas finanšu principi*: aplūkšanas pietiekamība, t.i., naudas daudzumam, kas tiek iekasēts, ir jābūt pietiekamam, lai nodrošinātu valsts izdevumus, elastība, t.i., nodokļu sistēmā ir jāizmanto tādi nodokļi, kas pie valsts izdevumu palielināšanās, ļauj palielināt nodokļu ieņēmumus; 2) *tautsaimniecības principi*: nodokļu aplūkšanas avota atbilstoša izvēle, t.i., kā avots nodokļu aplūkšanā var būt ne tikai ienākumi, bet arī kapitāls, pareiza dažādu nodokļu kombinācija kopējā sistēmā, kas rēķinātos ar nodokļu pārklāšanās sekām, kā arī ar nodokļu regulējošo funkciju vairāk nekā fiskālo; 3) *ētiskie principi* (taisnīguma principi): nodokļu universālums, vienlīdzība visiem nodokļu maksātājiem pie nodokļu nomaksas; 4) *administratīvi tehniskās prasības*: noteiktība aplūkšanā, ērtības maksājot nodokļus, maksimāli samazināti iekasēšanas izdevumi.⁵²

Augstāk minētie principi jau sāka veidot nodokļu sistēmas iezīmes, kas ņēma vērā nodokļu maksātāja un valsts intereses, kaut gan šajos principos vairāk bija iestrādātas valsts intereses.

21. gadsimtā nodokļu politikas principus ir pētījuši vairāki pasaules institūti un pētnieciskie institūti: Amerikas zvērināto grāmatvežu institūts (American Institute of Certified Public Accountants (AICPA)); Apvienotā nodokļu komiteja (Joint Committee on Taxation), Valdības Atbildības birojs (Government Accountability Office (GAO)), Valsts likumdevēju nacionālā konference (National Conference of State Legislatures (NCSL)), Kalifornijas likumdošanas analīzes birojs (California Legislative Analyst's Office), Vašingtonas Valsts nodokļu struktūras Studiju komiteja (Washington State Tax Structure Study Committee), Havaju 2001-2003 nodokļu ieņēmumu komisija (Hawaii 2001-2003 Tax Review Commission).

Atbilstoši mūsdienu situācijai Alfs Temmas (Alf Temme) un Amerikas zvērināto grāmatvežu institūts⁵³ veica padziļinātu nodokļu politikas principu izpēti, par pamatu ņemot Ā.Smita principus. Pētījuma rezultātā amerikāņu zinātnieki nonāca pie secinājuma, ka nodokļu politikai ir jāīsteno desmit pamatprincipi. Pie minēto Ā.Smita principu klāsta tiek pievienoti vēl seši principi, kas raksturo nodokļu politiku: 1) *vienkāršums*. Nodokļu tiesību aktiem vajadzētu būt vienkāršiem, lai nodokļu maksātāji varētu izprast noteikumus. Arī izmaksu ziņā tiem jābūt efektīviem. Nodokļu likumdošanas normas jāformulē vienkāršā valodā, lai visi tās varētu saprast un varētu īstenot ilgtermiņa privātās un biznesa plānošanas iespējas. Ir jābūt stabilai, ilgāku laiku nemainīgai, paredzamai un uzticamai sistēmai, kas nevar būt pakļauta vairākkārtējai interpretācijai; 2) *neitralitāte*. Nodokļu likumiem jābūt neitrāliem attiecībā pret dažādām maksātāju grupām, nepieļaujot atsevišķām indivīdu grupām labvēlīgākus nodokļu režīmus.

V3u_ZE&hl=lv&ei=DgFbS63rBZeF_AbMxvyJBQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=3&ved=0CBEQ6AEwAg#v=onepage&q=Sombart%20W.%20Ideale%20der%20Sozialpolitik&f=false

⁵¹ Zelgalvis Elmārs, Sproģe Ilze Nodokļu politikas teorētiskie aspekti / XI starptautiskā zinātniskā konference [Elektronisks resurss] http://sitta.turiba.lv/Conference_2010/index.html

⁵² ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ НАЛОГОВ [Elektronisks resurss] 72693_lekcii_po_nalogam_nalogovoy_politike_i_nalogovoy_sisteme[1].doc

⁵³ Guiding Principles of Good Tax Policy: A Framework for Evaluating Tax Proposals / American Institute of Certified Public Accountants [Elektronisks resurss] tax.aicpa.org/NR/rdonlyres/AC230E51-D650-4D65-B160.../2I_08a.pdf

Nodokļu samazināšana attiecībā uz dažiem indivīdiem neizbēgami palielinās nodokļu likmi pārējiem nodokļu maksātājiem; 3) *ekonomikas izaugsmi veicinošiem un efektīviem*. Nodokļu sistēma nedrīkst kavēt vai samazināt ražošanas jaudu tautsaimniecībā; 4) *jābūt pārredzamiem un skaidriem*. Nodokļu maksātājiem būtu jāzina, kādi nodokļi pastāv, kā un kad tos maksāt; 5) *jābūt minimālai nodokļu plaisai* (angļu val. – „tax gap”). Nodokļiem ir jābūt strukturētiem, lai mazinātu neatbilstību esošai situācijai. Optimālas nodokļu sistēmas ieviešanai ir jābūt pakāpeniskai, lai radītu mazākus ekonomiskos un politiskos traucējumus. Nodokļu maksātājiem un administratoriem ir ļoti grūti pieņemt izmaiņas, kuras radīs pēkšņas un varbūt pat dramatiskas ekonomiskās un politiskās pārmaiņas īsā laika posmā; 6) *atbilstošiem valsts ieņēmumiem*. Nodokļu sistēmai ir jābūt noteiktai atbilstoši valsts nepieciešamiem ieņēmumiem, lai segtu izdevumus un valsts varētu pildīt savas funkcijas. Amerikāņu pētnieki nodokļu politikas principus skata daudz plašāk nekā Ā.Smits un tie daudz vairāk atbilst mūsdienu ekonomikas prasībām.

2001. gadā amerikāņu nodokļu pētnieku grupa no Joint Venture (Silikona ielejas) Amerikas zvērināto grāmatvežu institūta (AICPA's) 10 principus sagrupēja trīs kategorijās: 1) *taisnīguma princips* (vienmērības princips); 2) *savietojamības princips*; 3) *ekonomikas izaugsmi veicinošie un efektīvie principi*.⁵⁴

Nodokļu politikas pamatprincipus pētīja arī Alfs Temmas (Alf Temme) un savus secinājumus apkopoja pētījumā Automatic-Tax (2005).⁵⁵ Nākamajā tabulā atspoguļotas nodokļu politikas principu līdzības. (1.1. tabula)

Analizējot dažādu komiteju un pētniecības institūtu izstrādātos nodokļu principus, autore nonāca pie *secinājuma*, ka Amerikas zvērināto grāmatvežu institūta (American Institute of Certified Public Accountants (AICPA)) izstrādātie principi ir visaptverošākie.

Īstenojot ekonomiskās reformas ASV pagājušā gadsimta 80-tos gados, pamatā dominēja sekojoši nodokļu politikas principi: 1) *vertikāls taisnīgums*, lai nodoklis atbilstu nodokļu maksātāja materiālajām iespējām; 2) *horizontālais taisnīgums*, lai vienādas nodokļu likmes izmantotu vienām un tām pašām nodokļu bāzēm; 3) *efektivitāte*, kas ietekmē ekonomikas un uzņēmējdarbības attīstības iespējas; 4) *neitralitāte*, kas nav atkarīga no investīciju ieguldījumiem; 5) *vienkāršums uzskaitē, pieejamībā un saprašanā*.

⁵⁴ Joint Venture: Silicon Valley Network [Elektronisks resurss] (<http://www.jointventure.org/PDF/taxworkbook.pdf>)

⁵⁵ 10 tax principles [Elektronisks resurss] <http://www.electronicflattax.com/?PageID=165>

Nodokļu principu salīdzinājums^{56 57 58 59 60 61 62 63 64 65}

	AICPA	JCT	GAO	NCSL	California LAO	Washington STSSC	Hawaii TRC
Taisnīguma princips	+	+	+	+	+	+	+
Noteiktības princips	+	+	-	+	-	-	+
Ērtības princips	+	+	-	-	-	+	+
Ekonomijas princips	+	+	+	+	+	+	+
Vienkāršums	+	+	+	+	+	+	+
Neitralitāte	+	+	-	+	+	+	+
Ekonomikas izaugsmi veicinošiem un efektīviem	+	+	+	+	-	-	-
Jābūt pārredzamiem un skaidriem	+	-	+	+	-	+	+
Līdz minimumam samazināt nodokļu plaisu	+	+	-	-	-	-	+
Sabalansētam ar valsts budžetu	+	-	-	+	+	+	+

Autore uzskata, ka, veicot nepieciešamās reformas nodokļu sistēmā, jāstiprina valsts konkurētspēja, sekmējot sabalansētas tautsaimniecības attīstību, kā arī nodrošinot valsts finanšu stabilitāti.

Savukārt mūsdienu nodokļu pētnieki S.V.Barulins, E.A.Jermakova, V.V.Stepanenko savā pētījumā nonāca pie secinājuma, ka efektīva valsts nodokļu politika jāveido uz noteiktiem

⁵⁶ Policy Approach to Analyzing Tax Systems [Elektronisks resurss] http://www.cob.sjsu.edu/nellen_a/

⁵⁷ American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) – Guiding Principles of Good Tax Policy: A Framework for Evaluating Tax Proposals [Elektronisks resurss] <http://ftp.aicpa.org/public/download/members/div/tax/3-01.pdf>

⁵⁸ Joint Committee on Taxation – Description and Analysis of Proposals To Replace the Federal Income Tax.[Elektronisks resurss] . <http://www.house.gov/jct/s-18-95.pdf>

⁵⁹ Government Accountability Office (GAO) – Understanding the Tax Reform Debate: Background, Criteria and Questions [Elektronisks resurss] <http://www.gao.gov/new.items/d051009sp.pdf>.

⁶⁰ Scott Mackey, *Tax Policy Handbook for State Legislators*, NCSL, 1991, 12/97, pg. 7.

⁶¹ NCSL, Principles of a High-Quality State Revenue System, updated 6/07; [Elektronisks resurss] <http://204.131.235.67/programs/fiscal/fpphqsrs.htm>.

⁶² California Legislative Analyst's Office – The 2003-04 Budget Bill: Perspectives and Issues – The Governor's Tax Proposal: Evaluation and Alternatives, February 2003, [Elektronisks resurss] http://www.lao.ca.gov/analysis_2003/2003_pandi/pi_part_5a_taxes_anl03.html.

⁶³ Washington State Tax Structure Study Committee – Tax Alternatives for Washington State: A Report to the Legislature, November 2002, Chapter 2 [Elektronisks resurss] <http://dor.wa.gov/Content/AboutUs/StatisticsAndReports/WAtaxstudy/wataxstudy.htm>.

⁶⁴ Hawaii 2001-2003 Tax Review Commission – Report, 2003, [Elektronisks resurss] http://www.state.hi.us/tax/trc/docs2003/trc_rpt_2003intro.htm

⁶⁵ Hawaii's 2005-2007 Tax Review Commission – Report 2005 [Elektronisks resurss] http://www.state.hi.us/tax/trc/docs2007/trc_rpt_2007intro.htm.

principiem⁶⁶: atbilstīgi reālajai ekonomiskai izaugsmei (IKP, ekonomisko subjektu ienākumiem); veicināt stabilu valsts ienākumu pieauguma tempu nodrošināšanu. Nevis palielinot nodokļu slogu, bet gan uz ekonomisko rādītāju pieauguma bāzes, izveidojot labvēlīgus apstākļus privātās iniciatīvas attīstībai; investēt ražošanas sfērā, ieviest jaunākās tehnoloģijas un atbalstīt inovācijas; stimulēt eksportu produkcijas apstrādes (rūpnieciskajā) jomā; aizsargāt savas valsts nacionālo tirgu no nelabvēlīgās ārējās ietekmes; stimulēt kapitāla uzkrājumu prioritārajās nozarēs reālajā ekonomikas sektorā; ievērot nodokļu stratēģijas un taktikas vienotību, kā arī valsts un reģionālās nodokļu politikas vienotību; realizēt integrāciju pasaules ekonomikā un nodokļu politikā. Autore piekrīt S.V. Barulina, E.A. Jermakovas, V.V. Stepanenko sacītajam, bet iepriekš minētie principi ir nevis nodokļu aplikšanas vispārējie principi, bet gan jau nodokļu politikas uzdevumi.

V.A. Kašins. savā pētījumā secina, ka pareizai nodokļu politikai ir jāievēro sekojoši principi⁶⁷: 1) *jāveicina inovācijas un jānodrošina ekonomiskā izaugsme*. Ekonomiskā izaugsme un cilvēku labklājība veido mūsdienu nodokļu sistēmas materiālo pamatu. Līdz ar to nodokļu sistēmas struktūra un nodokļu likmju attiecībām jābūt tādām, lai ar to palīdzību nodrošinātu nepieciešamos apstākļus ekonomikas attīstībai, inovācijām un investīciju pieplūdumu nacionālajā ekonomikā.. Nekādā gadījumā nav pieļaujams piemērot nodokļus, nodokļu režīmus vai metodes nodokļu regulēšanai, kas kavētu ekonomikas attīstību, radītu barjeras investēšanai ekonomikas infrastruktūrā un nacionālajā ražošanā. V.A. Kašins uzsver, ka minēto mērķu sasniegšanai, ir nepieciešamas maksimālas nodokļu atlaides ražošanas sektorā (īpaši pārstrādes sektorā) un augsto tehnoloģiju jomā. Svarīgi piešķirt atlaides inovācijai un cilvēkiem, kas investē savu kapitālu konkrētā ražošanas jomā; 2) *minimizēt valsts iejaukšanos iedzīvotāju privātajā dzīvē*. Valsts nedrīkst izmantot nodokļu ieņēmumus iedzīvotāju saimnieciskajā un privātajā dzīvē; 3) *izslēgt dubulto nodokļu nomaksu*. Nevienam nav jāmaksā nodokļi par vienu un to pašu bāzi divreiz; 4) *vides saudzēšanas prioritāte*. Nepieļaut apkārtējās vides piesārņojumu.

Autore pilnīgi piekrīt V.A. Kašina viedoklim un uzskata, ka nodokļu politikas īstenošanas prioritārais mehānisms ir efektīvas nodokļu likumdošanas formēšana, izveidošana. To var uzskatīt par valsts ieņēmumu bāzes stabilizācijas faktoru, kas tiek orientēts uz taisnīgumu, vienlīdzību aplikšanā ar nodokļiem, atceļot nepamatotus nodokļu atvieglojumus, samazinot darbspēka nodokļus un paplašinot nodokļu bāzi.

Diskutējams ir jautājums par taisnīgas un objektīvas nodokļu sistēmas izveidošanu. Minētais jautājums ir nodarbinājis daudzu zinātnieku, ekonomistu un politiķu prātus. Ar taisnīgumu tiek saprasts tas, ka nodokļi relatīvi vienādi tiek attiecināti uz katru maksātāju. Ekonomikas teorijā pastāv divas pamatkonceptijas, kas definē taisnīgumu - horizontālā un vertikālā taisnīguma koncepcijas. Problēmas rodas tad, kad jāmeklē atbildes uz jautājumiem, kādam jābūt ienākuma veidam (alga, stipendija, pensija u.c.), apgādājamo, apgādnieku skaitam, lai piemērotu horizontālo taisnīgumu. Savukārt vertikālā taisnīguma piemērošana ir saistīta ar maksātspējas problēmu. Speciālisti ir piedāvājuši vairākus taisnīgas nodokļu sistēmas vērtēšanas kritērijus, taču tie tiek nepārtraukti kritizēti.⁶⁸

⁶⁶ Барулин С.В., Ермакова Е.А., Степаненко В.В. Налоговый менеджмент М. Омега –Л 2007 с78

⁶⁷ Кашин В.А. „Налоги и налогообложение курс- минимум”, М. Магистр, 2008. с.260

⁶⁸ Kavale L., Joppe A., Nodokļu politikas un administrēšanas pamati, Mācību līdzeklis-R.: LU, 2008-27lpp.

Ne mazāk svarīgs ir trešais nodokļu stratēģijas elements – *instrumentārijs* (1.1. att.). Nodokļu instrumentāriju veido vairāki nodokļa elementi: subjekts, objekts, likme, atvieglojumi, nodokļu iekasēšanas nosacījumi, nemaksātājiem piemērojamās sankcijas u.c. Pareiza lēmuma pieņemšana ir saistīta ar nodokļa izpratni, ar atsevišķu nodokļa elementu izvēli un šīs izvēles motivāciju konkrētos apstākļos.

Mēģinājums nodokļus sadalīt nav nekas jauns un tas jau ir mēģināts pagājušā gadsimta trīsdesmitajos gados Latvijā, uzsverot, ka nav tikai vienīgais iespējamais variants, t.i., “... katrs nodokļu grupējuma veids nav uzlūkojams kā kaut kas absolūti pareizs un negrozīgs, bet tikai kā zināmam laikmetam piemērots, t.i., kā vēsturiska kategorija”.⁶⁹ **Nodokļu dalījums ir saistīts ar nodokļu ieturēšanas īpatnībām**, t.i., ar to, no kura ienākumiem atskaita nodokli, kurš, kā un kur nodokli iemaksā budžetā.

Atkarībā no mērķiem pastāv dažāda nodokļu klasifikācija. Nodokļus var iedalīt pēc *ieņēmumu sadalījuma*: 1) valsts pamatbudžetā ieskaitāmie, piemēram, pievienotās vērtības nodoklis; 2) valsts speciālajā budžetā ieskaitāmie, piemēram, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas; 3) pašvaldību pamatbudžetā ieskaitāmie, piemēram, nekustamā īpašuma nodoklis; 4) pašvaldību speciālajā budžetā ieskaitāmie, piemēram, daļa no azartspēļu un izložu nodokļa.

Nodokļus var iedalīt arī *pēc nodokļa objekta*: ienākuma un mantas (lietas), piemēram, ienākuma nodoklis; nekustamā īpašuma nodoklis; apgrozījuma, piemēram, pievienotās vērtības nodoklis; muitas; patēriņa, piemēram, akcīzes nodoklis.

Pastāv arī citi sadalījumi: tiešie un netiešie nodokļi; personu (subjektu) un reālo (objektu) nodokļi; vispārīgie un speciālie; vairākkārtējie un vienreizējie. Tomēr visizplatītākais nodokļu sadalījums ir: tiešie nodokļi un netiešie nodokļi.

Pie tiešajiem nodokļiem pieskaitāmi nodokļi, kuri tiek ieturēti no nodokļu maksātāja ienākuma vai īpašuma tiešā veidā un kurus nodokļa maksātājs tiešā veidā nepārnes uz citiem. Valsts izvirza savas prasības uz ienākuma daļu uzreiz pie to izveidošanās. Šī nodokļu aplikšanas forma uzskaita nodokļu maksātāja ienākumus, un tā ir attīstīta valstīs ar pārejas sistēmu, kur vāji ir attīstīta kontroles un nodokļu sistēma.⁷⁰ Tie ir ienākuma nodoklis, nekustamā īpašuma nodoklis, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas.

Tiešos nodokļus var iedalīt: tiešie mantiskie (reālie) nodokļi (nekustamā īpašuma nodoklis, vieglo automobiļu un motociklu nodoklis, dabas resursu nodoklis, arī energo nodoklis); tiešie personiskie nodokļi: uzņēmuma ienākuma nodoklis, iedzīvotāju ienākuma nodoklis, valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas, izložu un azartspēļu nodoklis.

Pie netiešajiem nodokļiem pieder nodokļi, kuri tiek iekasēti no precēm vai pakalpojumiem un kuri tiek pārnesti uz citiem maksātājiem. Tie ir pievienotās vērtības nodoklis, akcīzes nodoklis un citi patēriņa nodokļi.

Netiešos nodokļus var iedalīt: akcīzes; fiskālie monopolie nodokļi; muitas nodeva.⁷¹

Vairāki nodokļi var ietilpst dažādās grupās, kā arī vairāku nodokļu ietekme pārkļājas, tādēļ nevar apgalvot, ka katrs konkrētais nodoklis ir neatkārrojams un pieskaitāms tikai kādai konkrētai

⁶⁹ Aizsilnieks A. Latvijas saimniecības vēsture 1914 – 1945 / Stokholma: Daugava, 1968.g. (963lpp) 57 lpp

⁷⁰ Baltgailis J. Finanšu vadīšanas pamati pārejas ekonomikā (pēc Baltijas valstu piemēra)/ Baltijas Krievu Institūts / Rīga 1999, (128lpp) 22lpp

⁷¹ Baltgailis J. Finanšu vadīšanas pamati pārejas ekonomikā (pēc Baltijas valstu piemēra)/ Baltijas Krievu Institūts / Rīga 1999, (128lpp) 22lpp

grupai. Piemēram, grūti pieskaitīt pie kādas konkrētas grupas Latvijā pastāvošo dabas resursu nodokli, jo tam ir gan tiešā, gan netiešā nodokļa pazīmes, to ieskaita gan valsts speciālajā budžetā, gan pašvaldības speciālajā budžetā.

Nodokļu iedalījums tiešajos un netiešajos nodokļos ir atkarīgs no to piemērošanas. Tiešie nodokļi tiek piemēroti personu ienākumiem un personu īpašumam. Turpretim netiešie nodokļi tiek piemēroti izdevumiem jeb patēriņam. Tiešie nodokļi ir tādi nodokļi kā uzņēmumu un iedzīvotāju ienākumu nodokļi, īpašuma nodoklis u.c., bet par netiešajiem nodokļiem uzskata tādus nodokļus kā pievienotās vērtības nodoklis, muitas nodoklis un akcīzes nodoklis. Netiešie nodokļi tiek iekasēti caur preces cenu. Galveno atšķirību starp tiešajiem un netiešajiem nodokļiem ļoti precīzi ir formulējis holandiešu profesors Bens Dž.M. Terra (Ben J.M. Terra). Netiešo nodokļu jēdziens un to atšķirība no tiešajiem nodokļiem pamatojas uz pieņēmumu par nodokļu pārnesanu; tas nozīmē, ka netiešie nodokļi tiek pilnībā pārnesti uz priekšu uz patērētāju un pilnībā tiek atspoguļoti pārdošanas cenā, bet tiešie nodokļi teorētiski pilnībā tiek pārnesti atpakaļ uz pārdevēju un nekādā veidā neietekmē cenu.^{72 73}

Eiropas Savienības valstīs tiešie nodokļi ir tādi, pie kuriem priekšplānā ir identitāte starp nodokļu subjektu un nodokļu maksātāju, tātad nenotiek nekāda pāradresēšana. Tiešo nodokļu klasiskais piemērs ir ienākuma nodoklis, tāpat kā īpašuma un mantošanas nodoklis. Dilemmu par to, cik lielā mērā tiešo nodokļu sistēmu ir nepieciešams saskaņot starp dalībvalstīm uz valstu suverenitātes rēķina, ES mēģina risināt, pieprasot dalībvalstīm lielāku koordināciju par esošo nodokļu likumdošanu un plānotajiem grozījumiem. Valstu nodokļu administrācijām ir pienākums sadarboties un samazināt šķēršļus, kas transnacionāliem uzņēmumiem varētu rasties, darbojoties vairāku valstu jurisdikcijās. Dalībvalstis saskaņā ar 1977. gada 19. decembra direktīvu 77/799 EC «Dalībvalstu kompetento institūciju savstarpējā palīdzība tiešo un netiešo nodokļu jomā» nodokļu nemaksāšanas novēršanas nolūkā ir apņēmušās sniegt informāciju citu dalībvalstu nodokļu administrācijām attiecībā uz ienākumu no saimnieciskās darbības un kapitāla, ieskaitot ienākumu no nekustamā īpašuma vai vērtspapīru pārdošanas, un ienākumu no algota darba. Šo informāciju dalībvalstij vairākos gadījumos ir pienākums sniegt pat bez atsevišķa pieprasījuma, piemēram, kad tiek konstatēta mākslīga peļņas novirzīšana uz citu valsti.⁷⁴

Jāatzīmē, ka nodokļu galvenie elementi visā pasaulē ir vienādi, bet to izmantošanas iespējas ir tik plašas, ka galu galā pasaulē nav divu pilnīgi vienādu nodokļu sistēmu. Taču jebkurā gadījumā valdībai ir jānoskaidro, kas būs galvenie nodokļu maksātāji, kāda būs nodokļu bāze un kā tā tiks izmantota; kādas būs nodokļu likmes; kādi būs nodokļu atvieglojumi u.c.⁷⁵

Autore piedāvā izvērtēt dažus kritērijus:

- *kam lielāki ienākumi, tas maksā lielākus nodokļus.* Speciālistu vidū pastāv strīds, vai visi ienākumi, ienākumu veidi ir jāapliek ar nodokļiem, varbūt tomēr daļu ar nodokļiem neapliekt;
- *kas vairāk tērē, tas maksā lielākus nodokļus.* Par cik ienākumus ir vieglāk noslēpt un nedeclarēt, salīdzinot ar patēriņu, taisnīgāk būtu aplikt tieši patēriņu. Kritizētāji norāda, ka naudu ir iespējams tērēt arī ārpus valsts, kā arī noslēpt

⁷² Финансы, деньги, кредит: Учебник Под. ред. О.В.Соколовой.- М.:Юристъ, 2001.(266) 357 с

⁷³ Terra J.M.B., Wattel P. European tax law / Kluwer law international 2005 - 756p.

⁷⁴ Feldmane A., Uzņēmumu ienākuma aplikšana ar tiešajiem nodokļiem Eiropas Savienībā, "Bilance" 2010

⁷⁵ Kavale L., Nodokļu politika / Valsts administrācijas skola 1998

darījuma patieso cenu. Svarīgi būtu sekot, lai patēriņa nodokļi tiktu izlīdzināti lielākā reģionā;

- *jebkura veida ienākumiem vienāda likme*. Pastāv arī pretējs viedoklis, ka likmes jādiferencē pēc noteiktiem kritērijiem;
- *visiem vienādu nodokļu slogu*. Pretējs viedoklis ir tāds, ka slodze ir jādiferencē, nosakot neapliekamo minimumu un īpašus atvieglojumus ģimenēm;
- *vismazākais nodoklis ir mājoklim, kurā pats dzīvo*. Minētais kritērijs ir atbalstāms;
- *zemi nodokļi, bet nodokļu veidu daudz*;
- *lieli nodokļi, bet nodokļu veidu maz*.⁷⁶

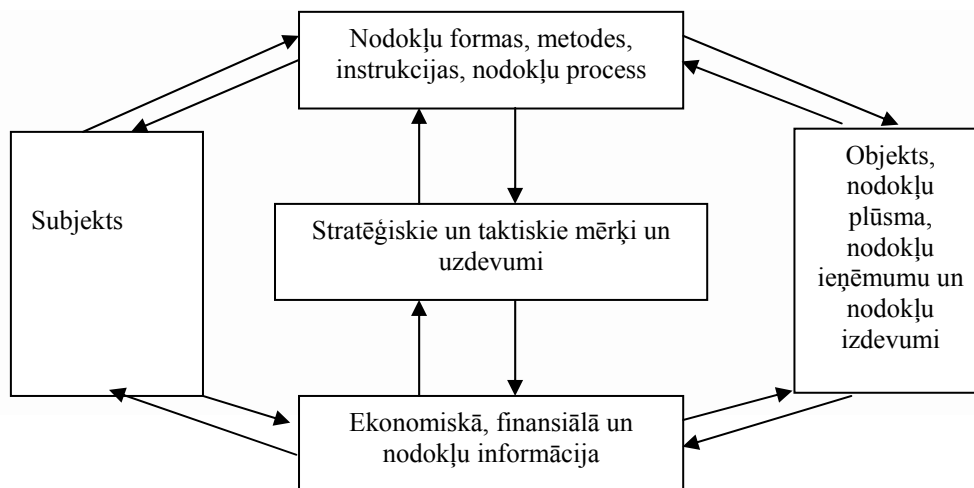
Izvērtējot iepriekš minētos kritērijus, var secināt, ka nodokļu sistēmas taisnīguma jēdziens nav nosakāms pēc vienas formulas, kas derētu jebkurai sabiedrībai. Diskusijas par minēto tēmu joprojām ir aktuālas. Būtiski, lai nodokļu sistēma būtu dinamiska, elastīga un orientēta uz vispārēju labklājības līmeņa celšanu.

Lai pieņemtu optimālus lēmumus, veidojot nodokļu politiku un sistēmu, jāizprot instrumentārija izvēles pamatotība konkrētos apstākļos. Nodokļi sastāv no vairākiem obligātiem elementiem, kuri ir atrunāti nodokļu likumos. Visās valstīs nodokļu elementi ir vieni un tie paši, tomēr katrā valstī tie tiek piemēroti dažādi, ņemot vērā valsts attīstības līmeni, valsts lomas pakāpi ekonomikā, prioritātes, tradīcijas, kultūru, reliģiju u.c.

Pastāv divas nodokļu elementu grupas - *pamatelementi*, kuriem obligāti jābūt nodokļi, un *papildelementi*, kuri var būt, bet var arī nebūt atsevišķā nodokļi. Pie pamatelementiem var pieskaitīt personas, kas veic nodokļu nomaksu. **Nodokļu maksātāji** ir gan fiziskas, gan juridiskas personas, gan rezidenti, gan nerezidenti. Problēmas var rasties ar slodzes sadalījumu starp šīm grupām. Ja lielāka slodze gulstas uz fiziskām personām, var pieaugt spriedze sabiedrībā un neapmierinātība ar valdību. Savukārt, ja slodze lielāka gulstas uz juridiskām personām, tad uzņēmēji pārmet valdībai, ka tiek grauta ekonomika un uzņēmējdarbības attīstība, kas ietekmē nodarbinātības līmeni. Minētos jautājumus katra valsts risina savādāk. Tomēr pastāv uzskats, ka cilvēks strādājot uzlabo savu labklājību, bet uzņēmējiem ir jāļauj darboties un attīstīties, lai iedzīvotāji tiktu nodrošināti ar darba vietām un darba samaksu.

Arī L. Nikolajeva un I. Černaja (Николаева Л.А., Черная И.П.) uzskata, ka ekonomikas politikas īstenošanā īpaša nozīme ir izvēlētiem mērķiem un uzdevumiem. (1.4. att.) Diemžēl autore nepiekrīt tālākam šo autoru skaidrojumam, ka galvenais ir nodokļu subjekts, izslēdzot pārējos nodokļu instrumentus – nodokļu bāzi, likmes, termiņus u.c. instrumentus.

⁷⁶ Kavale L., Joppe A., Nodokļu politikas un administrēšanas pamati, Mācību līdzeklis-R.: LU, 2008-7lpp

1.4. att. Nodokļu elementu savstarpējā sakarība⁷⁷

Nodokļu objekts, bāze atspoguļo, par ko nodoklis tiek maksāts. Bāze ir plaša un daudzveidīga. Apvienojot pēc viendabīgām pazīmēm, visus nodokļu objektus var sadalīt trīs galvenās grupās: *ienākumi (naudas izteiksmē)*; *īpašums vai manta (naturālā veidā)*; *izdevumi jeb patēriņš (preču un cenu izteiksmē)*.⁷⁸

Ienākumi. Teorētiski ienākumu aplikšana šķiet samērā vienkārša, taču praktiski ir visai grūti noteikt, kas ir un kas nav ienākums nodokļu aplikšanas izpratnē. Ienākumi ir ļoti komplikēts nodokļu bāzes veids. Teorētiskajā literatūrā var sastapt vairākas definīcijas. Piemēram, *ienākumi* definēti kā „naudas līdzekļi, kurus kādā laika periodā saņem algotā darbā nodarbinātie par savu darbu, bet īpašnieki - no saviem īpašumiem”.⁷⁹ Tātad par ienākumiem tiek uzskatīti tikai naudas līdzekļi, bet Latvijas likumdošanas normas nosaka, ka „*ienākumi* ir jebkuri uz pašreizējo vai iepriekšējo darba vai dienesta attiecību pamata darbiniekam vai personai, kura ir dienestā (turpmāk - darbinieks), izdarītie maksājumi vai labums, ko darbinieks tieši vai netieši gūst naudā vai citās lietās no darba devēja”.⁸⁰ Ienākumi attiecas gan uz uzkrāšanu, gan uz monetāro, gan uz nemonetāro ienākumu, gan mājsaimniecībām, gan uzņēmumiem. Ekonomists N. Bārrs (Nicholas Barr) uzskata, ka patēriņš potenciāli ir nemonetāra prece, piemēram, atpūtas aktivitātes nav iespējams izmērīt kā monetāros ienākumus.

Nevienu no iepriekš minētām definīcijām nevar uzskatīt par universālu. Taču šāda definīcija ir nepieciešama, jo pretējā gadījumā ienākumu jēdziens ir atšķirīgs nodokļu iekasēšanas mērķiem, akciju turētājiem, valsts sociālajiem mērķiem u.c. Šāda situācija sarežģī nodokļu likumdošanu un administrēšanu. Nodokļu aplikšanas praksē atdala fizisko un juridisko personu ienākumus. Pamatproblēma ir aplikamo uzņēmējdarbības ienākumu noteikšana. Lielu ietekmi atstāj vesela virkne dažādu faktoru. Pasaules valstu prakse un ekonomikas teorija galvenokārt norāda uz šādām problēmu grupām: pamatfondu amortizācijas noteikšana; iekārtu novērtēšana un pārcenošana; izdevumu noteikšana reklāmai, zinātniskajiem pētījumiem u.c. jeb

⁷⁷ Барулин С.В., Ермакова Е.А., Степаненко В.В. Налоговый менеджмент Издательство: "Омега-Л"; 2007, (272 стр.) с.16

⁷⁸ Joseph J., Cordes, Robert D. Ebel, Jane G. Gravelle, The Encyclopedia of Taxation And Tax Policy, 2005

⁷⁹ Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca [Elektronisks resurss] <http://termini.lza.lv/term.php?term=ienakumi&list=&lang=LV>

⁸⁰ MK noteikumi „Noteikumi par ienākumiem, par kuriem jāmaksā algas nodoklis” <http://www.likumi.lv/doc.php?id=47540>

izdevumi, kas saistīti ar ienākumiem nākotnē; ja uzņēmumam ir norēķini ārvalstu valūtā, nepieciešams rēķināties ar zaudējumiem, kas rodas valūtas kursa starpības rezultātā; inflācijas svārstības; izsniegtie bezcerīgie kredīti.⁸¹ Tās nav visas problēmas, kas saistītas ar juridisko personu apliekamo ienākumu noteikšanu. Katrai valstij, atkarībā no reāliem apstākļiem, var būt citas problēmas. Arī juridisko personu ienākumiem ir vairāki veidi: realizācijas ienākumi, īres maksa, kredītprocenti, dividendes u.c. Turklāt, nosakot apliekamo ienākumu, jāreķinās ar uzņēmuma attīstības perspektīvu, kā arī ar valsts interesēm. Pasaulē ir sastopama prakse, kad fizisko un juridisko personu ienākumi tiek apvienoti vienā nodokļu likumā un vienādi vēršas pret abu kategoriju nodokļu maksātājiem. No ekonomiskā viedokļa par labu šādai praksei liecina argumenti, ka tādējādi var novērst vienu un to pašu ienākumu divreizēju (dubultu) aplikšanu, piemēram, dividendes, un precīzāk noteikt izmaksas.⁸²

Īpašums. Īpašums kā nodokļu bāze sastāv no vairākiem īpašuma veidiem: ēkas, zemes, iekārtas, inventāra, transporta līdzekļiem u.c. Pasaulē sastopama dažāda prakse attiecībā uz īpašuma aplikšanu. Īpašumu var aplikēt, summējot visu veidu īpašuma vērtību, vai arī atsevišķus īpašuma veidus aplikot atsevišķi. Pamatproblēma ir noteikt īpašuma vērtību, no kuras aprēķināt - no tirgus vērtības, kadastrālās vērtības, pirkšanas vērtības, iegādes vērtības, izveidošanas vērtības, būvniecības vērtības. Šīs vērtības var atšķirties pat vairākas reizes. Atsevišķi parasti tiek atdalīts nekustamais īpašums, par ko ir viens kopējs nodoklis. Turpretī transporta līdzekļi tiek aplikti atsevišķi. Viena kopēja nodokļa noteikšanai nepieciešams liels sagatavošanas darbs. Tas attiecas uz īpašuma tiesībām, privatizāciju, nekustamā īpašuma tirgu un citu attiecību sakārtošanu. Ja šo priekšnoteikumu nav, tad vienota nodokļa ideju praktiski nav iespējams realizēt.

Izdevumi jeb patēriņš. Daudzu attīstīto valstu nodokļu sistēmas ir balstītas uz ienākumu un īpašumu aplikšanu, jo tiek argumentēts, ka tā ir vienīgā iespēja ievērot maksātspējas principu. Taču arvien lielāks skaits ekonomistu, likumdevēju un uzņēmējdarbības pārstāvju aicina mainīt nodokļu politikas virzību, proti, tiek ieteikts pāriet uz izdevumu un patēriņa aplikšanu, uzskatot to par taisnīgāku aplikšanas metodi. Galvenokārt, runa ir par pievienotās vērtības aplikšanu. Pievienotā vērtība ir starpība starp realizācijas ienākumiem un pašizmaksu. Šī starpība kalpo par pievienotās vērtības nodokļa bāzi. Aprēķinātais nodoklis tiek pieskaitīts pie preces vai pakalpojuma cenas, un to samaksā pircējs. Tādā kārtā šim nodoklim ir netiešs raksturs salīdzinājumā ar ienākuma nodokli, tādēļ to sauc par netiešo nodokli. Netiešajiem nodokļiem ir sena vēsture. Tie ir mainījušies un attīstījušies. Sākotnēji, kad par apliekamo objektu, galvenokārt, tika uzskatītas pārtikas preces, netiešajiem nodokļiem bija veltīts daudz kritikas. Galvenais kritikas smagums vērsās pret to, ka netiek ievērots taisnīguma princips, jo lielām ģimenēm iznāca maksāt lielākus nodokļus. Mūsdienās situācija ir pilnīgi mainījusies. Netiešie nodokļi ir izplatīti praktiski uz visām precēm un pakalpojumiem un ir pieņēmuši vairākas formas (PVN, akcīzes nodoklis, pārdošanas nodoklis, apgrozījuma nodoklis). Diemžēl jebkurš nodoklis, kas tiek pieskaitīts preces cenai, cenas paaugstina un attiecīgi samazina šo preču noietu, liekot pircējiem aizdomāties par to, kā ietaupīt, vai arī atteikties no šo preču lietošanas vispār. Uzskats ir tāds, ka šo nodokļu smagums ir pārvirzīts preču un pakalpojumu starpā tā, ka mazturīgajiem ir iespējams izvairīties no to maksāšanas vai vismaz samazināt maksājamo summu. Teorija par

⁸¹ Joseph J. Cordes, Robert D. Ebel, Jane G. Gravelle, The Encyclopedia of Taxation And Tax Policy, 2005

⁸² Kavale L. Nodokļu politika / Valsts administrācijas skola, 1998.g

netiešo nodokļu priekšrocībām ir guvusi plašu atsaucību Eiropas valstīs, kur patēriņa aplikšana ir nodokļu politikas spilgta tendence.⁸³ Autore pievienojas viedoklim, ka Latvijai būtu jāvirzās uz nodokļa sloga pārnesanu no ienākumiem uz patēriņu un kapitālu, jo tam būtu mazāk negatīvu seku, kā IIN un VSAOI sloga palielināšanai. Argumenti, kas tiek izvirzīti attiecībā uz patēriņa nodokļiem, ir saistīti ar cenu palielināšanos, kas izraisa algu palielināšanos un inflācijas pieaugumu.

Nodokļu likme ir konkrētā nodokļa lielums uz aplikamo vienību, tātad ļoti svarīgs nodokļu elements. Nodokļu likme ir uzskatāma par ļoti būtisku nodokļu elementu un tās noteikšanai ir jāpieiet ar vislielāko nopietnību. Vispirms nepieciešams norādīt – vai nodokļi būs noteikti absolūtā summā vai procentuāli no bāzes lieluma. Abām pieejām nodokļu teorijā ir gan atbalstītāji, gan kritiķi. Atbalstītāji apgalvo, ka konkrētā naudas summā noteiktie nodokļi ir skaidrāki un saprotamāki. Tie veicina maksātāju ekonomisko aktivitāti, jo viņiem ir pārlicība, ka, gūstot lielākus ienākumus vai palielinot īpašumu, lielāka to daļa paliks pašu rīcībā, ka nodokļu summa tādēļ nepieaugs. Līdz ar to tie ir taisnīgāki. Nodokļu teorija piedāvā noteikt galvas naudu - tas nozīmē, ka katram noteiktu vecumu sasniegušam iedzīvotājam minētais maksājums kļūst obligāts neatkarīgi no tā, vai viņam ir ienākumi vai nav, un tāpat attiecībā arī uz īpašumu. Turpretī tie, kuri noliedz šādu pieeju, norāda, ka tieši tā ir nodokļu sistēmas netaisnība, ka visiem jāmaksā viena un tā pati summa, neskatoties uz ienākumu lielumu. Šādā stāvoklī maksātāji nav vienādi. Vienu un to pašu nodokļu summu katrs izjūt citādi, tādēļ iesaka lietot procentuālas likmes, uzskatot tās par taisnīgas nodokļu sistēmas pamatnosacījumu.

Lai analizētu, kā nodokļu likmes ietekmē aplikamo objektu vispārīgi, var lietot vidējo nodokļa likmi un robežlikmi. Nodokļa vidējā likme ir nodokļa kopējais lielums, ko maksā par visu aplikamo objekta lielumu. Robežlikme ir likme, ko maksā par jebkuru papildus nākamo pievienoto aplikamo objektu, t.i., to raksturo nodoklis no aplikamā objekta vienas vienības. Lai labāk izprastu abus šos lietotos nodokļa likmju apzīmējumus, var lietot 1.2. un 1.3. formulas.

Maksājamo nodokli parasti aprēķina, reizinot aplikamo objektu (ienākumu) ar nodokļa likmi: $N = O \times L$, (1.1.)

kur: N- maksājamais nodoklis,
O – aplikamais objekts (piemēram, pienākums),
L – nodokļa likme.

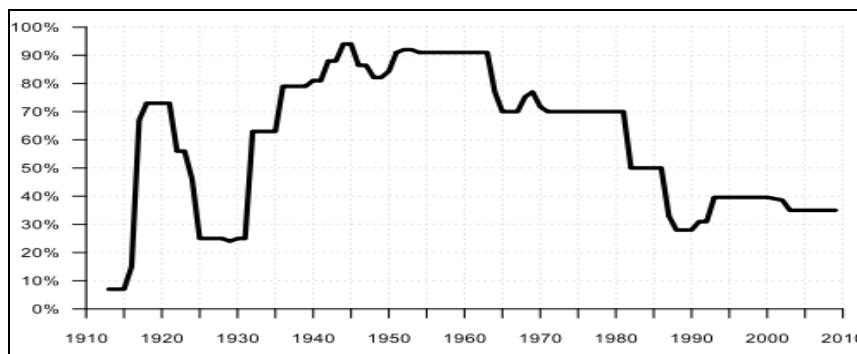
Savukārt vidējo nodokļa likmi var aprēķināt, maksājamo nodokli dalot ar aplikamo objektu: $L_v = \sum N / \sum O$, (1.2.)

kur: L_v – nodokļa vidējā likme,
 $\sum N$ – kopējais samaksātais nodoklis,
 $\sum O$ – kopējais aplikamais objekts (piemēram, ienākums).

Robežlikmi (angļu val. – marginal tax) var aprēķināt: $\Delta L = \Delta N / \Delta O$, (1.3.)

kur: ΔL – robežlikme,
 ΔN – papildus samaksātais nodoklis,
 ΔO – papildus aplikamais objekts (piemēram, ienākums).

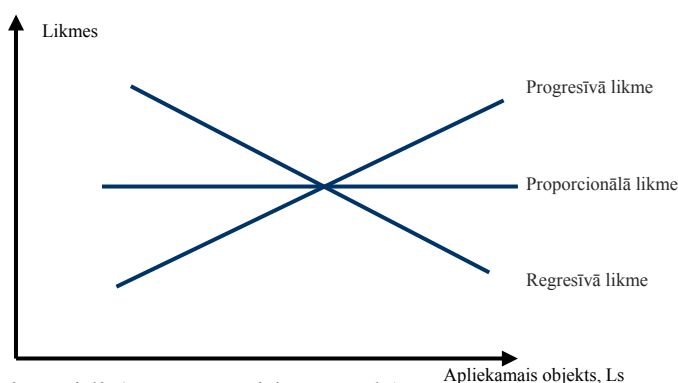
Nodokļa vidējā likme var būt vienāda ar robežlikmi, lai gan tās var atšķirties. Tas atkarīgs no tā, kāda ir nodokļa likme: progresējošā, regresējošā vai fiksētā. Robežlikmi var attēlot arī shematiski (1.5. att.).

1.5. att. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa robežlikme (angļu val- marginal tax rate) ASV no 1913 – 2009. gadam⁸⁴

Izvērtējot nodokļu likmes, autore secina, ka valsts nodokļi pārsvarā ir procentuāli. Procentuālo likmju lietošanas mehānisms var būt dažāds atkarībā no nodokļu politikas mērķiem. Praksē piemēro proporcionālās likmes, progresīvās likmes, regresīvās likmes.

Proportionālā likme. Katrs maksātājs nodokļos ziedo vienādu proporciju no saviem ienākumiem. Tas nozīmē, ka likme visiem ir vienāda, bet budžets saņem no katra maksātāja atšķirīgu naudas summu atkarībā no bāzes lieluma. Par minētās likmes pozitīvajām un negatīvajām pusēm starp ekonomistiem nav vienprātības. Vieni šādu pieeju uzskata par taisnīgu, citi - gluži pretēji - par netaisnīgu.

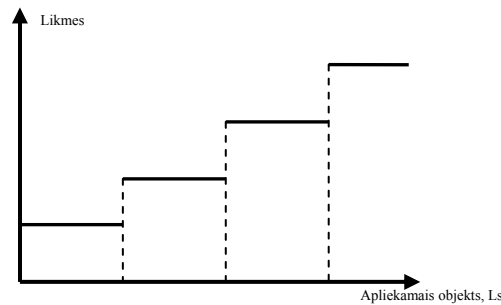

1.6. att. Procentuālo likmju veidi (autore veidots attēls)

Progresīvā likme. Nodokļu slodze starp maksātājiem tiek sadalīta atbilstoši nodokļu bāzes lielumam. Progresīvo likmju būtība ir tāda, ka nodokļu slodze starp maksātājiem tiek sadalīta atbilstoši nodokļu bāzes lielumam. Jo lielāka bāze, jo augstāka likme. Progresīvas likmes atbilst A.Smita maksāspējas principam, kas balstīts uz vienlīdzīgas ziedošanas (upurēšanas, zaudēšanas) koncepciju. Šī teorija aizstāv viedokli, ka progresīvas likmes nodrošina maksātāju interešu aizstāvību. Valstis, kurās tiek piemērotas progresīvas likmes, balstās uz mazu slāņu aizsardzības un taisnīguma motīviem. Progresīvās likmes arī tiek izmantotas, lai zināmā mērā

⁸⁴ Income tax in the United States [Elektronisks resurss]
http://en.wikipedia.org/wiki/Income_tax_in_the_United_States

ierobežotu lielražošanas attīstību un lielkapitāla rašanos valstī. Pasaulē progresīvas likmes ir samērā populāras. Tās izmanto, lai apliecinātu valdības sociālās aizsardzības politiku. Tomēr jānorāda, ka ekonomikas literatūrā ir arī pretējs viedoklis, proti, progresīvas likmes nav taisnīgas. Nodokļu speciālisti visbiežāk atzīmē, ka progresīvas likmes bremsē progresu un attīstību, jo situācijā, kad intensīvāka darba rezultātā ir gūti lielāki ienākumi, valsts ar paaugstinātu likmi lielāku daļu paņem sev.

1.7. att. Progresīvās likmes darbības robežas (autores veidots attēls)

Lai rastu atbildi uz jautājumu, vai progresīvās likmes ir labas vai sliktas, jārisina jautājums par vienas likmes darbības robežām un arī par to, par cik procentiem būs palielināta nākamā likme. Pētījumi rāda, ka jābūt uzmanīgiem un konkrētie skaitļi jābalsta uz rūpīgiem aprēķiniem, jāpārzina sabiedrības sadalījums atkarībā no ienākumu un bagātības lieluma, jāizmanto vidējais dzīves līmenis, cena, inflācijas un citi makroekonomikas rādītāji, tādā veidā nonākot pie iespējami optimāliem rādītājiem.

Regresīvā likme. Regresīvās likmes būtība ir tā, ka, palielinoties nodokļu bāzei, likme samazinās. Sastopams viedoklis, ka šīs likmes var izmantot kā finanšu sviru ekonomiskās aktivitātes veicināšanai, peļņas un ienākumu kāpināšanai, tātad dzīves līmeņa uzlabošanai. Taču negatīvi ir tas, ka problemātiska ir jebkāda aktivitātes uzsākšana, jo šajā stadijā ienākumi ir vismazākie, bet nodokļi ir visaugstākie.⁸⁵

Par katru no iepriekš minētajām likmju sistēmām ir plaša diskusija starp ekonomistiem un politiķiem. Konkrētās sistēmas izvēle arvien paliek katras valdošās partijas ziņā. Taču svarīgi jebkurā gadījumā ir prognozēt iespējamās sekas, nodokļu sistēmas ietekmi uz ekonomiku un sabiedrību. Ļoti svarīgs jautājums ir likmes lieluma noteikšana. Augstas likmes nesekmē ekonomikas attīstību, savukārt zemas likmes samazina budžeta ieņēmumus. Nodokļu politikas izpaušme var būt: vai nu, pazeminot nodokļus, rosināt konjunktūru valstī, vai arī otrādi - paaugstinot nodokļus, kavēt ekonomikas attīstību.⁸⁶ Tāpēc prasmīga valdības nodokļu politika ir iedarbīgs līdzeklis valsts un reģionu ekonomiskās attīstības vadīšanā, kā arī cīņā pret inflāciju, bezdarbu u. c. negatīvām parādībām.

Pasaulē vairākums valstu piemēro progresīvo nodokļu likmi iedzīvotāju ienākumu aplikšanai, bet uzņēmumu ienākumu aplikšanai lielākoties piemēro proporcionālo likmi.

⁸⁵ Kavale L. Nodokļu politika / Valsts administrācijas skola, 1998.g

⁸⁶ Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca . — R., Zinātne, 2000 [Elektronisks resurss] <http://termini.lza.lv/akadterm/index.php>

1.2. tabula
Ienākuma nodokļa likmes uzņēmumiem un individuālajām personām pasaules valstīs 2010. gadā⁸⁷

Valsts	Ienākuma nodoklis		Valsts	Ienākuma nodoklis	
	Uzņēmuma likme	Individuālā likme		Uzņēmuma likme	Individuālā likme
Argentīna	35%	9-35%	Lielbritānija	28%	0-40%
ASV	15-35%	15-35%	Lietuva	20%	15% un 20%
Austrālija	30%	17-45%	Luksemburga	21%	0-38%
Austrija	25%	21-50%	Malta	35%	15-35%
Baltkrievija	26,28%	21%	Maroka	35%	0-41,5%
Beļģija	33,99%	25-50%	Meksika	28%	0-28%
Brazīlija	34%	7,5-27,5%	Monako	33,33%	0%
Bulgārija	10%	10%	Melnkalne	9%	12%
Čehijas Republika	20%	15%	Nīderlande	20-25,5%	0-52%
Dānija	25%	38-39%	Norvēģija	28%	28-49%
Dienvidāfrika	28%	0-40%	Pakistāna	35%	0-25%
Ēģipte	20%	10-20%	Polija	19%	18-32%
Filipīnas	30%	5-32%	Portugāle	12,5 un 25%	0-42%
Francija	33,33%	5,5-40%	Rumānija	16%	16%
Gibraltārs	27%	0-40%	Saūda Arābija	20%	20%
Grieķija	25%	0-40%	Serbija	10%	10-20%
Honkonga	16,5%	2-17%	Singapūra	18%	3,5-20%
Horvātija	2-%	15-45%	Slovākija	19%	19%
Igaunija	21%	21%	Slovēnija	21%	16-41%
Indija	30-40%	10-30%	Somija	26%	7-30,5%
Indonēzija	28%	5-30%	Spānija	30%	24-43%
Īrija	12,5%	20-41%	Taivāna	25%	6-40%
Itālija	31,4%	23-43%	Taizeme	30%	5-37%
Izraēla	25%	10-45%	Tunisija	30%	15-35%
Japāna	30%	5-50%	Turcija	20%	15-35%
Jaunzēlande	30%	0-39%	Ukraina	25%	15%
Kanāda	19,5%	15-29%	Ungārija	19%	17% un 32%
Kipra	10%	20-30%	Vācija	30-32%	14-45%
Krievija	20%	13%	Vjetnama	25%	5-35%
Ķīna	25%	5-45%	Zambija	35%	0-35%
Latvija	15%	26%	Zviedrija	26,30%	0-57%

Izvērtējot 1.2. tabulā iekļautās ienākuma nodokļa likmes 62 pasaules valstīs, redzams, ka tikai 12 valstīs, tajā skaitā arī Latvijā tiek izmantota proporcionālā nodokļu likme iedzīvotāju ienākumiem. (8. pielikums) Tādēļ ļoti bieži politikā atgriežas pie progresīvā nodokļa diskusijām. Pastāv iespēja piemērot arī progresīvi – regresīvo likmi, kas nozīmē, ka līdz noteiktam līmenim nodokļu likme aug, bet pēc tam pakāpeniski samazinās. Rodas jautājums, pie kura līmeņa nodokļa likme izmainās. Ar nepareizi piemērotām likmēm var izkropļot visu progresīvo likmju ideju.

Nedrīkst aizmirst arī nodokļu slodzes palielinājumu, jo ir pierādīts, ka pārlietu liela nodokļu slodze, pārsniedzot kritisko robežu, izsauc pretēju efektu.

Ļoti svarīgs nodokļu elements ir **termiņš**. Lai nodokļu sistēma būtu pilnīga, tad nodokļiem likumdošanas aktos ir jānosaka samaksas termiņi. Tie ļauj prognozēt ieņēmumus budžetā un nodrošināt budžeta ieņēmumus ar regularitāti. Nodokļu iekasēšanā izšķir trīs veida termiņus - galējais termiņš, noteiktais termiņš un nenoteiktais termiņš.

⁸⁷ Worldwide Tax [Elektronisks resurss] <http://www.worldwide-tax.com>

Sakarā ar to, ka nodokļu maksātāji izvairās no nodokļu maksāšanas, ir svarīgi noteikt *sodus* un norādīt *sankcijas*, kādas tiks piemērotas likuma neievērošanas gadījumā. Ir vairāki sodu un sankciju veidi: kavējuma nauda, sods par izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, sods par administratīvajiem pārkāpumiem, sankcijas pret nodokļu režīma pārkāpējiem. Sankcijām jābūt formulētām tā, lai tās būtu realizējamas, reālas un nepārprotamas.

Nodokļu disciplīna Latvijā ir vājais posms. Bieži vien nodokļu uzrēķini ir tik lieli, ka nodokļu maksātājs pat nevar tos nomaksāt un līdz ar to veidojas situācija, ka ļoti daudzi nodokļu maksātāji aiziet uz maksātnespēju, jo nespēj segt saistības ar valsti.

Pie nodokļu papildementiem tiek pieskaitīti *nodokļu atvieglojumi un atlaides*. Nodokļu atvieglojumi no nodokļu administrēšanas viedokļa tikai sarežģī nodokļu aprēķināšanu, bet, skatoties no nodokļu maksātāja viedokļa, tas ir ļoti svarīgs elements. Nodokļu atvieglojums ir jebkāda novirze no vispārējā nodokļu režīma. Nodokļu atvieglojumus var noteikt par maksātāja sociālo stāvokli, apliekamo objektu, par nodokļu nomaksas ievērošanu. Nodokļu atlaides piemēro atsevišķiem uzņēmējdarbības veidiem, ja valsts ir ieinteresēta to attīstībā; atsevišķām uzņēmējdarbības kategorijām (mazie uzņēmumi); uzņēmumiem, kuri dod darba vietas pensionāriem un invalīdiem; uzņēmumiem, iestādēm, kas nodarbojas ar labdarību. Autore uzskata, ka nodokļu atvieglojumi ir rūpīgi jāizvērtē un jāanalizē arī ieguvumi sabiedrībai kopumā (iespējamo ieņēmumu palielinājums), kā arī ekonomiskās aktivitātes attīstīšana. Tas var būt labs stimuls un atbalsts tiem, kam tas ir visvairāk vajadzīgs. Nodokļu apliekamās daļas samazinājums, nodokļu brīvdienas, nodokļu kredīti sarežģī nodokļu administrēšanu, bet uzlabo uzņēmējdarbības klimatu valstī.

Arī Eiropas Komisija uzskata, ka ar nodokļiem var palīdzēt izaugsmei un labklājībai trijos veidos. *Pirmkārt* un visvienkāršāk, nodokļu sistēmai ir jānodrošina pietiekami ienākumi, lai finansētu kvalitatīvi augstu sabiedrisko pakalpojumu un sociālo pabalstu līmeni. *Otrkārt*, nodokļi ietekmē ekonomiskus lēmumus un tiem jādod stimuli lielākai nodarbinātībai un efektīvai un ilgtspējīgai dabas resursu izmantošanai. *Treškārt*, nodokļi neizbēgami pārdala ienākumus un tas jādara tā, lai stiprinātu efektīvu pieprasījumu un sociālu līdzsvaru, samazinot lielās nepilnības ienākumu sadalē.⁸⁸

T. Bušinskaja raksta, ka „pie nodokļu politikas *subjektiem* ir jāpieskaita ierēdņi, kas veido nodokļu likumdošanu, nodokļu attiecību modeli un no tā ir atkarīgi nodokļu ieņēmumi budžetā. Savukārt nodokļu politika reģionos tiek bāzēta uz reģionu likumdošanu, ņemot vērā reģiona specifiku nodokļu aplikšanas jomā.⁸⁹ No T. Bušinskajas pētījuma var secināt, ka nodokļu politika ir valdības tiesisko darbību mērķtiecīgs komplekss pasākums, kam pamatā ir *nodokļu likumdošana*. Tiesiskās normas tiek izmantotas, īstenojot nodokļu instrumentāriju, regulējot, plānojot un kontrolējot valsts ieņēmumus. Viena vai otra instrumenta izvēle ir atkarīga no izvirzītā uzdevuma un stratēģiskā mērķa. Taktisko uzdevumu sekmīgu veikšanu var panākt, apvienojot vairākus instrumentus un izveidojot veselu nodokļu mehānismu, piemēram, vienlaicīgi pazeminot nodokļu likmes un piešķirot nodokļu atvieglojumus.

⁸⁸ Fiskālās politikas ieguldījums Lisabonas stratēģijā / Ekonomikas un monetārā komiteja [Elektronisks resurss] <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-384.608+01+DOC+WORD+V0//LV&language=LV>

⁸⁹ Бушинская Т Региональная налоговая политика и особенности ее реализации (на примере Тульской области / Автореферат Москва 2009 с.45

Viedokļi, kādā veidā vajadzētu īstenot nodokļu politiku, atšķiras. Daudzi eksperti uzskata, ka nodokļu politikas principi jāīsteno, izmantojot pareizu nodokļu mehānismu un nodokļu menedžmentu. Savukārt G.B. Poļaks savos pētījumos secina, ka „valsts piešķir nodokļu mehānismam juridisko formu, izmantojot nodokļu likumdošanu un regulē to, iedarbojoties uz ekonomiskajiem procesiem.”⁹⁰ G.B.Poļaks uzsvāru liek uz nodokļu mehānismu, kā galvenos nodokļu mehānisma elementus uzskatot nodokļu plānošanu (prognozēšanu), regulēšanu un kontroli. G.B.Poļaks savos tālākajos pētījumos paskaidro nodokļu mehānisma elementus. Nodokļu plānošana ir nodokļu aprēķinu veikšana noteiktajam laika periodam, izmantojot zinātniskās prognozēšanas metodes. Plānošanas procesā tiek izstrādāti vairāki nodokļu aprēķinu varianti. Ja valsts prioritāte ir nodokļu optimizācija, tad nodokļu maksātāja interesēs ir nodokļu minimizācija. Makro un mikro līmenī nodokļu plānošanas mērķi ir atšķirīgi. Nodokļu optimizācija ir process, kura rezultātā tiek izvēlēts vislabākais nodokļu iekasēšanas variants, lai uzlabotu saimnieciskās sistēmu, iedzīvotāju ienākumu līmeni. Nodokļu minimizācija - saimniecisko subjektu maksimāla nodokļu samazināšana, nepārkāpjot nodokļu likumdošanu. Nodokļu minimizācija nodrošina saimnieciskajam subjektam papildus finanšu resursus ražošanas paplašināšanai. Nodokļu plānošanas procesā tiek risināti jautājumi par nodokļu attiecību regulēšanu. Ar nodokļu atvieglojumiem, nodokļu likmēm, aplikšanas kārtību valsts novērš cikliskas svārstības ekonomikā, atbalsta progresīvu struktūru izmaiņas, piesaista investīcijas. Nodokļu mehānisms tiek īstenots, izmantojot nodokļu kontroli. Nodokļu kontrole, izmantojot dažādas formas un veidus, nodrošina savlaicīgu un pilnīgu nodokļu iekasēšanu budžetā. G.B. Poļaks uzsver, ka nodokļu mehānisma elementi ir cieši saistīti savā starpā. Viena nodokļu mehānisma elementa nepilnības, kļūmes un neatbilstības ietekmē citus elementu. Nodokļu mehānisma efektivitāte atkarīga no tā, kā valsts regulē aplikšanu ar nodokļiem, nodokļu likumdošanas svārstības un pretrunas normatīvajos aktos nodokļu jomā. Valsts ekonomiskā politika ietekmē nodokļu izmaiņas.⁹¹ Autore secina, ka nodokļu politikas ekonomiskais pamats ir optimizēt centralizētos līdzekļus caur **nodokļu sistēmu**. Pastāv viedoklis, ka nodokļu sistēma ir definēta kā iekasējamo nodokļu, tiesisko formu un to organizācijas metožu kopums,⁹² kā legāla sistēma nodokļu noteikšanā un iekasēšanā.⁹³ Nodokļu speciāliste F.V. Sohova uzsver, ka nodokļu mehānisms ietver formas un metodes, ar kuru palīdzību tiek realizēta nodokļu politika un nodrošināta nodokļu sistēmas funkcionēšana.⁹⁴ 1.8. attēlā F.V. Sohova atspoguļo nodokļu politikas īstenošanas mehānismu.

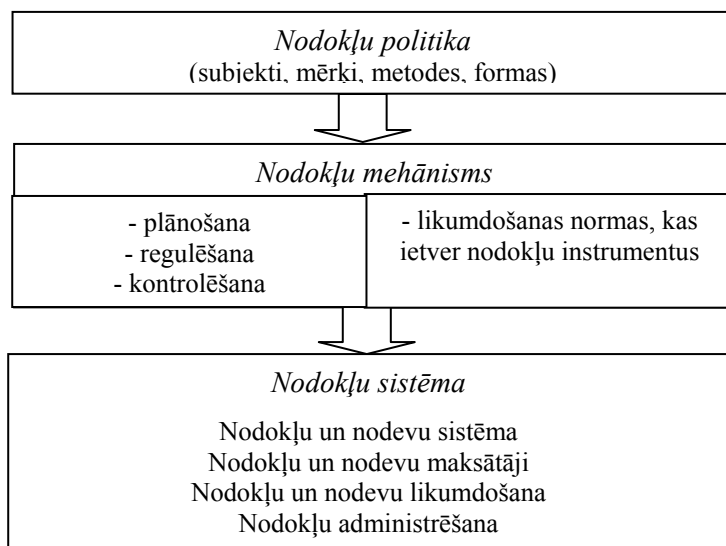
⁹⁰ Полак Г.В. „Финансы”, Москва, Юнити-унити 2007., ст.167-169

⁹¹ Полак Г.В. „Финансы”, Москва, Юнити-унити 2007., ст.167-169

⁹² Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca [Elektronisks resurss] <http://termini.lza.lv/term.php?term=nodokļu%20sistēma&list=nodokļu%20sistēma&lang=LV>

⁹³ WordNet [Elektronisks resurss] <http://wordnetweb.princeton.edu/perl/webwn?s=tax%20system>

⁹⁴ Сохова Фатима „Налоговый механизм развития бюджетного потенциала региона” / автореферат Москва 2008, с.34

1.8. att. Nodokļu mehānisma loma nodokļu politikas īstenošanā valstī⁹⁵

Kā redzams 1.8. attēlā, nodokļu speciāliste nodokļu sistēmā iekļauj daudz vairāk elementu nekā tas ir Latvijā pieņemts. Savukārt S.V. Barulins, E.A. Jermakova, V.V. Stepanenko uzskata, ka nodokļu mehānisms ir valsts un uzņēmumu nodokļu plūsmu vadība, izmantojot zinātniski pamatotas metodes nodokļu ieņēmumu un nodokļu izdevumu vadībā, gan mikro, gan makro līmenī.⁹⁶

Nodokļu politikas principu īstenošana lielā mērā atkarīga no nodokļu administratoriem. S.G. Gaļickaja savos tālākajos pētījumos nonāk pie secinājuma, ka nodokļu politiku realizē ar nodokļu administratoru palīdzību, saskaņā ar to kompetenci nodokļu iekasēšanā, kurai ir tiesības ir to darīt.⁹⁷ Savukārt M.V. Zuļmanova secina, ka labvēlīgas nodokļu politikas būtība jāapskata, izmantojot nodokļu sistēmas efektivitātes kritērijus. Kā galvenie kritēriji tiek minēti: nodokļu iekasēšanas optimizēšana, nodokļu maksātāju nodrošināšana ar nepieciešamajiem informatīvajiem materiāliem un labvēlīgiem priekšnoteikumiem, nosacījumiem nodokļu nomaksāšanai, nodokļu administrēšanas iestāžu ekonomisko efektivitāti.⁹⁸ Nodokļu administrēšanu kā vienu no nodokļu instrumentārija elementiem savos darbos ir analizējuši arī citi pētnieki.

E.Каņajevs un I.A.Kamirovs uzskata, ka nodokļu politikas pilnveidošana ir atkarīga no nodokļu administrēšanas. No valsts nodokļu politikas atkarīga saimniekošanas-finanšu sistēmas attīstība. Ekonomikas stabilizēšanā, finanšu sistēmas nostiprināšanā, sabiedrības labklājības paaugstināšanā liela loma ir nodokļu politikas pilnveidošanai, kas atkarīga no detalizēti pārdomātas politikas nodokļu administrēšanā. Šai politikai jābūt stratēģiskai un jānodrošina ilgspējīgi ekonomiskie procesi. Kā primāro autori izvirza nodokļu maksātāju tiesību aizsardzību un juridisko garantiju noteikšanu gadījumos, ja VID nepamatoti iejaucas nodokļu maksātāju

⁹⁵ Сохова Фатима „Налоговый механизм развития бюджетного потенциала региона” / автореферат Москва 2008

⁹⁶ Барулин С.В., Ермакова Е.А., Степаненко В.В. Налоговый менеджмент Издательство: "Омега-Л"; 2007, (272 стр.) с.12

⁹⁷ Галицкая С.В. Финансы. - Москва: Эксмо, 2006, 324ст.

⁹⁸ Зульманова М В „О показателях эффективности функционирования налоговой системы”, Налоговая политика и практика, 2006 (6)

saimnieciskajā darbībā. Kā negatīvu faktu autori min nemitīgos nodokļu likumu grozījumus, kas rada nestabilitāti, sistēmas trūkumu nodokļu likumdošanā. E.Kaņajevs un I.A.Kamirovs uzskata, ka nepieciešams kritiski izvērtēt spēkā esošo nodokļu likumdošanu, unificēt nodokļus, samazināt nodokļu slogu, pilnveidot un liberalizēt nodokļu administrēšanu. Lai pilnveidotu nodokļu administrēšanu ir nepieciešama tiesiska, teorētiska un praktiska pieeja, tad arī tiks ievērotas gan nodokļu maksātāju, gan valsts intereses.⁹⁹ Minētie autori nodokļu politikas īstenošanā lielāku uzsvāru liek uz *nodokļu administrēšanu* un tās īstenoto stratēģiju. Likumi veido pamatu nodokļu piemērošanai. Nav iespējams novērtēt nodokļu administrēšanas efektivitāti vai iedarbību, neņemot vērā nodokļu sarežģītību un tās struktūras sarežģītības līmeni, kuru tai ir paredzēts administrēt, kā arī nodokļu likumdošanas izmaiņas. Pat ļoti efektīvu nodokļu administrēšanu iespējams vienkārši pārslogot ar neiespējamiem uzdevumiem. Likumam ir jābūt īstenotam pilnīgi, tam jābūt piemērotam gan videi, gan arī izpildāmam: labai ieviešanai ir nepieciešams labs nodokļu likums.

Pētot pasaules administrēšanas praksi, autore pievērta uzmanību ne tikai pašām institūcijām, kas ir atbildīgas par nodokļu politiku, iekasē nodokļus, kontrolē to iemaksu budžetā, bet arī tam, cik lielas pilnvaras ir attiecīgām institūcijām nodokļu jomā. Nodokļu (fiskālā) politika ir vairāku valstu vadošo varas un izpildvaras prioritāte. Lielākoties fiskālo politiku valstīs praktiski realizē izpildvara, kura atbildīga par valsts ieņēmumiem un finansēm, kā, piem., Francijā nodokļu politiku īsteno Ekonomikas un finanšu ministrija, Grieķijā - Finanšu ministrija, Kazahstanā - Valsts ieņēmumu ministrija, Šveicē - Federālais finanšu departaments. Daudzu valstu finanšu sistēmā ietilpst patstāvīgas nodokļu iestādes. Šādā gadījumā nodokļu administrēšana tiek īstenota uz pilnvaru pamata.¹⁰⁰ Neatkarīgi no tā, kas administrē nodokļus - vai tā ir valsts institūcija, vai privātā, svarīgi ir, lai nodokļu ieņēmumu plāns valsts budžetā pildītos.

Lai varētu īstenot nodokļu politiku, nepieciešams tiesiskā ceļā no nodokļu maksātājiem iekasēt nodokļus, novērtēt saimnieciski ekonomiskās attiecības, kas radušās nodokļu iekasēšanas procesā. Pētnieks R. Smolkins savā pētījumā nonāk pie secinājuma, ka „nodokļu politika ietver svarīgus ekonomikas attīstības stimulēšanas instrumentus, kuru uzdevums ir radīt efektīvu investīciju vidi, kas paplašinātu ražošanu”.¹⁰¹ No tā izriet, ka nodokļu politika nav tikai saistīta ar nodokļu likumdošanas aktu izpildi, bet arī ar likumu pilnveidošanu.

Veidojot kārtējā gada budžetu un veicot plānotās izmaiņas, nodokļu politikā ir nepieciešams vienoties par skaidriem principiem, nevis paļauties uz īstermiņa eksperimentiem. Kā galvenajam principam, veicot jebkuras izmaiņas, jābūt ilgtermiņa skatam – stabilitātei un prognozējamībai. Tas nozīmētu definēt nodokļu sistēmas vidējā termiņa mērķus un principus, ieviest tos pēc iespējas vienlaicīgi un ilgstoši saglabāt nemainīgus. Izmaiņas nodokļu politikā nedrīkst mazināt konkurētspēju eksporta tirgos un mazināt vietējo uzņēmēju konkurētspēju mājas tirgū. Nodokļiem par līdzīgiem ienākumu veidiem jābūt samērojamiem, izlīdzinot nodokļu slogu ar plašākas nodokļu bāzes un minimālu izņēmumu palīdzību.

⁹⁹ Каңяев Э., Камиров И. А. „ Как улучшить налоговое администрирование „ Экономическое обозрение, 2005(7)

¹⁰⁰ Joppe A. Nodokļu administrēšanas pilnveidošana / Rīga 2009. 371pp (2261pp)

¹⁰¹ Смолкин Роман Э „Совершенствование государственного регулирования регионального развития на основе бюджетной системы” / Автореферат Чебоксары 2008

Zinātniskās literatūras kvalitatīvās analīzes rezultātā autore secināja, ka reālajā praksē nodokļu instrumentārijs ir ļoti atšķirīgs gan laika, gan vides ziņā. Jebkura nodokļu politikas darbība, kas nav pamatota, ir subjektīva iejaukšanās tautsaimniecības procesos, kas noved pie deformēšanās. No tā izriet, ka nodokļu instrumentārija efektivitāte ir atkarīga no tā, cik lielā mērā valsts definē nodokļu saturu un tā pretrunas. Nodokļu politikā parādās valdības spēja pastāvīgi pieņemt lēmumus, negrozot tos ilgākā laika posmā. Valdība, manipulējot ar nodokļu instrumentāriju, tautsaimniecības attīstību var gan stimulēt, gan bremsēt ekonomisko attīstību. Nodokļu regulēšana parasti aptver visu tautsaimniecību. Regulēšanas mērķis ir radīt tādu nodokļu klimatu uzņēmumu ārējai un iekšējai darbībai, kas stimulētu prioritārās jomas inovācijas reģionos un investīciju piesaisti. Nodokļu politika ir atkarīga no esošās valsts politikas un pie varas esošo partiju interesēm. Nodokļu politikas virzieni tiek pārbaudīti praksē. Ja nodokļu normas sabiedrība neakceptē, tad tās dod negatīvu rezultātu, un tad tās ir jāpārskata. Pētot jautājumu par nodokļu politiku, svarīgi izprast, kādi nodokļu politikas instrumenti sekmē ekonomikas izaugsmi, uzņēmējdarbības attīstību un paaugstina iedzīvotāju materiālo labklājības līmeni.

1.3. Nodokļu politikas atbilstība ekonomikas izmaiņu likumsakarībām

Nodokļu politikas veidotāji parasti cenšas pieturēties pie savas partijas definētā kursa. Taču problēma rodas tad, ja nav noteikts kurss, pa kuru valstij virzīties, jo nodokļu sistēma jāveido ilgtermiņā, to nevar radikāli mainīt ikreiz, kad mainās valdošā partija. Tādēļ būtu principiāli jāizvērtē, kādu attīstības ceļu iet konkrētā valsts un reizē arī tās nodokļu sistēma. Pasaules ekonomistu (S.J. Bailey) darbos, kur analizēta nodokļu politika un finanšu sistēma, tiek izcelti trīs publisko finanšu filozofiskie virzieni, kas ir kā pamatakmeņi, no kuriem valstij jāizvēlas viens, lai uz tā varētu balstīt valsts finanšu virzību. No šiem trīs virzieniem liberālisms un kolektīvisms ir radikāli atšķirīgi, kamēr neo-liberālisms cenšas sapludināt abus galējos uzskatus, veidojot mērenu virzienu. Ja liberālisms atbalsta minimālu valsti, kas nodrošina tās iedzīvotājiem tikai pašu minimumu un attiecīgi valstī pastāv zemi nodokļi, tad kolektīvisma filozofijas atbalstītāja valsts nodrošina pilnas sociālās un ekonomiskās tiesības saviem iedzīvotājiem, bet attiecīgi valsts aparāts ir milzīgs un nodokļi augsti.¹⁰²

Autore piedāvā izvērtēt trīs publisko finanšu filozofisko virzienu pamatiezīmes.

¹⁰² Robert W. McGee The philosophy of taxation and public finance / Springer 2003 320p. pieejams arī http://books.google.com/books?id=gePrXjtD7VYC&printsec=frontcover&dq=public+finance+philosophy&source=bl&ots=OByI0Cr0YC&sig=TcDmJ3aJKboyD0GGhrI-K8s91ZE&hl=en&ei=npIcTPL_HcH3Odf07IUM&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=6&ved=0CC4Q6AEwBQ#v=onepage&q&f=false

Trīs galveno publisko finanšu filozofisko virzienu kopsavilkums¹⁰³

Liberālisms (klasiskā teorija)	Modernā liberālā teorija (neo-liberālisms)	Kolektīvisms (pilsoņu teorija)
<i>Raksturīgās iezīmes</i>		
Individuālā autonomija	Individuālā prioritāte	Savstarpējā pakļautība
Neregulēts tirgus	Modificēts tirgus	Noraidīts tirgus
Tikai negatīvās tiesības (brīvība no spaidiem, iejaukšanās, diskriminācijas)	Negatīvās tiesības plus limitētas pozitīvās tiesības	Pilnas pozitīvās tiesības (sociālās un ekonomiskās tiesības)
Valsts neiejaukšanās „Laissez-fair”	Veicinoša valsts	Valsts - apgādnieks
Kapitālisms	Jaukta ekonomika	Sociālisms
<i>Pārlicība</i>		
Valsts ir uzpērkama	Valsts ir nepieciešams ļaunums	Devīga valsts
Nodokļi ir konfiskācija	Nodokļi efektivitātei, produktivitātei	Nodokļi sociāliem mērķiem
<i>Sasaiste ar publiskajām finansēm</i>		
Minimālas valsts finanses	Atturīgas valsts finanses	Nesavaldītas valsts finanses
Privātie izdevumi aizvieto valsts izdevumus	Meklē papildinājumus valsts izdevumiem	Sabiedriskie aizstāj privātos izdevumus
Minimizēts nodokļu slogs	Nodoklis ir ļaunums nevis prece efektivitātei	Pārdalīti nodokļi taisnīgumam
Regresīvi nodokļi	Proporcionāli nodokļi	Progresīvi nodokļi
Aizņēmumi un valsts parāds ļoti limitēts	Aizņemšanās/ parāds efektivitātes nolūkos	Aizņemšanās/ parāds labklājībai

Minēto jautājumu ir pētījuši arī citi eksperti, piemēram, V.A. Kašins savos pētījumos nonāk līdz secinājumiem, ka nodokļu politiku var iedalīt trīs modeļos. *Pirmais modelis - liberāli-sociālais modelis*. Tas raksturīgs valstīm, kuru ekonomiskās politikas mērķis ir palielināt (atjaunot) ražošanas līdzekļus, rast izeju uz jauniem tirgiem, palielināt iedzīvotāju ienākumu, kam pamatā ir privātiniciatīvas. Minētajā modelī ir ierobežotas sociālās garantijas, kas piešķir plašas nodokļu atlaides investīcijām ražošanas sektorā, valsts neiejaucas privātuzņēmumu darbībā un atturas no īpašām garantijām nodokļu attiecību dalībniekiem (minimālās algas, izmaksas bezdarbniekiem). Kā galvenie mērķi minētajā modelī tiek izvirzīti nacionālās valūtas stabilitāte, eksporta preču veicināšana, iekšējā parāda ierobežošana. Tādu nodokļu politikas modeli izmantoja tādās valstīs kā Vācija un Japāna pēc kara, lai atjaunotu tautsaimniecību, 19. un 20. gs. minēto nodokli izmantoja Krievija un ASV. Pašlaik minētais modelis darbojas tādās valstīs kā Dienvidaustrumu Āzija, Brazīlija, Meksika, Indija, Ķīna u.c.

Otrais modelis ir sociāli orientētais modelis, kas saistīts ar sabiedrības nevienlīdzības nolīdzināšanu. Minētais modelis tika izveidots attīstītākajās valstīs, kuras cīnās par augstiem sociālo garantiju standartiem un savām konkurences pozīcijām pasaules tirgū. Tādas valstis ir sasniegušas augstu ekonomisko attīstību un tās risina jautājumu par ekonomikas strukturālo reformu, likvidējot nekonkurētspējīgo ražošanu, cīnoties par augstu tehnoloģiju tirgus daļas aptveršanu. Kā prioritātes tiek izvirzītas nodarbinātības veicināšana, atbalsts eksporta preču ražošanai, augstām tehnoloģijām, nevienlīdzības izlīdzināšanai labuma sadalījumā. Pamatojoties uz minētajām prioritātēm, valstis nodokļu politikā izmanto sekojošus instrumentus: 1) augstas nodokļu likmes, ar kuru palīdzību tiek nodrošināti ierobežotie ražošanas līdzekļi, tiek pārdalīti

¹⁰³ Robert W. McGee The philosophy of taxation and public finance / Springer 2003 320p. pieejams arī http://books.google.com/books?id=gePrXjtD7VYC&printsec=frontcover&dq=public+finance+philosophy&source=bl&ots=OByl0Cr0YC&sig=TcDmJ3aJKboyD0GGhrI-K8s91ZE&hl=en&ei=npIcTPL_HcH3Odf07IUM&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=6&ved=0CC4Q6AEwBQ#v=onepage&q&f=false

līdzekļi no bagātajiem slāņiem nabagajiem, lai palielinātu to maksātspēju, kā arī attīstot nacionālo ražošanu; 2) likvidē nodokļu ierobežojumus, lai īstenotu investīciju piesaisti; 3) augstas sociālo nodokļu likmes, lai nodrošinātu neelastīgo sociālo drošības sistēmu.

Trešais modelis tiek dēvēts par nacionālā-protekcionalisma modeli. To izmanto divos dažādos variantos. Pirmajā variantā to izmanto valstis, kuras ir bagātas ar dažādiem dabas resursiem. Minētajā modelī no nodokļiem tiek atbrīvoti nacionālie uzņēmumi, iedzīvotāji, bet ar nodokļiem tiek aplikti nerezidenti, investori. Saviem nacionālajiem uzņēmumiem tiek izmaksātas subsīdijas. Tādu nodokļu politikas modeli izmanto valstis, kas bagātas ar naftas krājumiem, piemēram, arābu valstis, mazās valstis, kas atrodas Klusā okeāna pussalās. Otrais variants ir saistīts ar dažādu atlaižu piemērošanu ārzemniekiem. Eiropā minēto variantu izmanto Monako, Lihtenšteina, La-Manšā, Klusā okeāna valstīs, Atlantikā u.c. Minēto valstu ekonomikas politika virzīta uz to, lai piesaistītu ārvalstu bankas, veicinātu tūrisma attīstību u.c. Minētās valstis tiek dēvētas par ofšorvalstīm.¹⁰⁴

Latvijas nodokļu speciālists K.Ketners norāda, ka nodokļu iekasēšanas jomā Latvijā ir liberālā nodokļu politiku, bet uzdevumu un regulēšanas ziņā labklājības valsts sistēma. K.Ketners uzsver, ka jāizdara izvēle starp abām minētajām nodokļu sistēmām, jo mēģinājums tās apvienot rada papildus problēmas valsts ieņēmumu un izdevumu sabalansētībai.¹⁰⁵ Autore piekrīt, ka vienlaicīgi nav iespējami zemi nodokļi un lielas sociālās garantijas. Izskatot iepriekš minētos finanšu virzienus un tiem raksturīgās iezīmes, autore secina, ka lielā mērā Latvija jau virzās pa neo-liberālistu ceļu, taču ir arī būtiskas nepilnības esošajā sistēmā.

Jāatzīst, ka ne jau nezināšanas vai neprasmes dēļ netiek ievēroti visi šie teorētiku izvirzītie nosacījumi efektīvas nodokļu politikas izveidē. Nodokļu politiku ietekmē vairāki faktori, kas praksē neļauj īstenot visus pamatprincipus un spiež valdību izvēlēties kādu citu ceļu. Galvenie nodokļu politiku ietekmējošie faktori ir *ekonomiskie, sociālie, administratīvie, starptautiskie un politiskie*. *Ekonomisko faktoru* sastāvdaļa ir maksātspēja (iedzīvotāju ienākuma līmenis, ienākumu stabilitāte, kā arī kopējā ekonomiskā situācija valstī, bezdarba līmenis, ārējās tirdzniecības rādītāji. Saistībā ar ekonomisko faktoru ietekmi, svarīgi zināt, kādu ietekmi valdības izvēlēta nodokļu politika atstās uz valsts ekonomisko attīstību. *Sociālie faktori* tiek ievēroti, ja tiek ņemta vērā iedzīvotāju maksātspēja un vajadzība pēc sociālās palīdzības, kurai nepieciešamos līdzekļus var iegūt ar nodokļu palīdzību. Nedrīkst aizmirst, ka, paaugstinot nodokļus, samazinās iedzīvotāju dzīves līmenis un pieaug sociālās vajadzības. Līdzās sociālajiem un ekonomiskajiem faktoriem darbojas arī *politiskie faktori*. Tie var būt dažādi politiskie lēmumi valstiskā līmenī, kas aizstāv atsevišķu grupu intereses ar nodokļu likumu palīdzību. Mainoties pie varas esošajām politiskajām partijām ar atšķirīgām prioritātēm, faktiski nav iespējams fundamentāli mainīt esošo nodokļu politiku, jo jārēķinās ar politisko spiedienu no citām politiskajām partijām, kas atrodas koalīcijā vai opozīcijā. Pieaug arī starptautisko faktoru ietekme, jo neviena valsts vairs nevar pastāvēt izolēti no pārējās pasaules. Lai veicinātu starptautisko tirdzniecību un mazinātu konkurenci valstu starpā, vērojama to nodokļu sistēmu izlīdzināšanās tendence. Savukārt *administratīvie faktori* ir izšķirošie. Vienalga, cik perfekta būs izveidotā nodokļu sistēma, ja tā nebūs pareizi un efektīvi pārvaldīta, tad pozitīvu rezultātu tā nedos.

¹⁰⁴ Кашин В. А. Налоги и налогообложение. / Магистр, 2008 г. (368 стр.) с.234

¹⁰⁵ Ketners K., Pašreizējā rīcība nodokļu jomā ir caurumu lāpīšana, Bilance, Nr.4(232),2.2010, 6-9lpp.

Vēsturiskās pieredzes situācijas analīze ļauj konstatēt nodokļu politikas būtisku ietekmi uz ekonomiskā cikla raksturu un norises tempu. Nodokļu reformas paildzināja ekonomikas cikla auguma fāzi. Nodokļu atvieglojumu politika sekmēja pamatkapitāla atjaunošanos. Korporāciju un fizisko personu ienākumu pastiprināta aplikšanas ar nodokļiem ļāva samazināt inflācijas ietekmes tendences ekonomikā. Lielā depresija (1929.-1933. gads) piespieda¹⁰⁶ valsts finanses skatīt jaunā kvalitātē: kā makroekonomiskās stabilizācijas instrumentu. Nodokļi tika iebūvēti tirgus regulatoru makroekonomiskajā sistēmā un izmantoti nolūkā regulēt ekonomisko konjunktūru. Dž. Keinsa (John Maynard Keynes (1883-1946)) „efektīva pieprasījuma” ideja ļāva nodokļus saistīt ar makroekonomisko pamatrādītāju izmaiņu tendencēm: nacionālo ienākumu, nodarbinātību, inflāciju u.c. Nodokļu agregēšana nozīmēja to jaunu kvalitāti un prasīja noteikt aplikšanas optimālu līmeni un nodokļu ietekmi uz ražošanas attīstību, investīcijām, iedzīvotāju un korporāciju ienākumiem. Nodokļi parādīja sevi kā valsts rūpniecības, agrārās, sociālās un ārējās ekonomiskās politikas īstenošanas iedarbīgu instrumentu. Pēc Otrā Pasaules kara attīstītās valstīs izmantoja nodokļu politiku kā visaptverošu ekonomikas regulēšanas līdzekli. Par to uzskatāmi liecina daudzi nodokļu sistēmas reorganizācijas pasākumi, kurus pagājušā gadsimta 50-60-jos un arī 80-90-jos gados veica ES valstis, ASV, Kanāda, Japāna u.c. valstis. Nodokļu sistēmas tika veidotas saskaņā ar 20. gs. lielāko ekonomistu – teorētiķu A.Maršalla (Alfred Marshall), P.Samulesona (Paul Anthony Samuelson), Dž.Keinsa (John Maynard Keynes), M.Frīdmana (Milton Friedman), A.Lafera (Arthur Betz Laffer) u.c. pētījumu rezultātiem. Neapšaubāmi, ka 20.gs. nodokļu aplikšanas regulējošā funkcija tika aktīvi izmantota valsts nodokļu politikā līdz ar fiskālo un stabilizējošo funkciju. Turklāt regulējošās funkcijas loma nemitīgi pieauga.

Pēckara periodā nodokļi pildīja, galvenokārt, ekonomiskā cikla stabilizatora lomu. Periodiski samazinot nodokļus, valstis centās stimulēt pieprasījumu, paaugstināt ekonomiskā pieauguma tempus, mudināt uzņēmējus vairāk investēt. Turpretī, paaugstinot nodokļus, valdošās aprindas centās vājināt inflāciju, stabilizēt ekonomisko ciklu. Lai mudinātu uzņēmējus pilnveidot tehnoloģijas, ražošanas vadības un organizācijas metodes, finanšu zinātne rekomendēja valstu vadībām lietot nodokļu atlaides. Sazarota atlaižu sistēma tika izveidota un plaši lietota 20.gs. 50 - 70-jos gados.

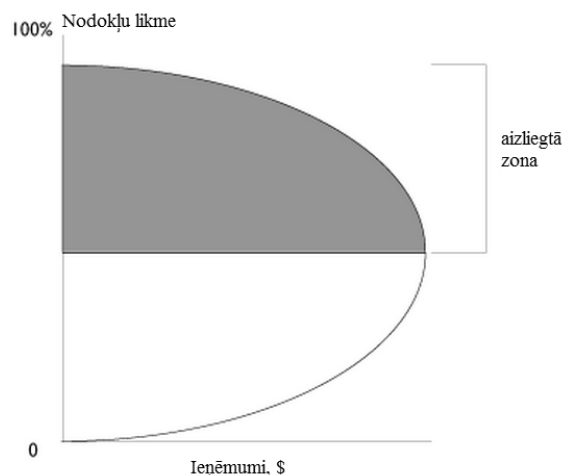
ASV Federālais nodokļu dienests gandrīz visas nodokļu politikas liberalizācijas reformas veica ekonomikas cikla kārtējā auguma fāzes sākumā. Pirms 1945.-1947.g. cikla kāpuma tika pazeminātas ienākuma un netiešo nodokļu likmes. 1955.-1956.g. cikla kāpuma sākumā tika paplašinātas atlaides attiecībā uz paātrināto amortizāciju un ieviestas atlaides dividenžu aplikšanā. 1962.-1966.g. kāpuma laikā tika paplašinātas amortizācijas atlaides, ieviesta 7% atlaide jaunu investīciju vērtībai, pazeminātas likmes ienākuma un netiešajiem nodokļiem. Praktiski visi ASV nodokļu akti, kas tika pieņemti pirms ekonomiskā kāpuma vai tā sākuma posmā, paredzēja korporāciju peļņas nodokļa un individuālo ienākuma nodokļu, kā arī netiešo nodokļu vienlaicīgu pazemināšanu. Tas nozīmēja, ka tiek stimulēta gan investīciju aktivitāte, gan pieprasījums patēriņa tirgū. Iedzīvotāju personīgo ienākumu nodokļa samazināšanas politiku

¹⁰⁶ G.Oļevskis Ekonomisko un politisko tirgu mijiedarbība un nosacītības / LU raksti Ekonomika, V, 702, Rīga 2006, 328.- 332.lpp

ASV Federālā valdība veica periodiski pirms četrām pēckara krīzēm un pēckrīzes situācijā 1967.g.¹⁰⁷

Teorētiski nepamatota instrumentu izvēle un lietošana neveicina izvirzītā taktiskā uzdevuma izpildi, bet gluži otrādi – rada pretēju efektu. Spilgti piemēri šajā ziņā ir atrodami Latvijas nodokļu pārvaldības praksē. T.Bušinskaja savos pētījumos nonāk pie secinājums, ka nodokļu politika ir saistīta ar valdības organizatoriski tiesiskiem un ekonomiskajiem pasākumiem, kam pamatā ir *nodokļu attiecības*. Minētie pasākumi tiek virzīti uz publisko fiskālo interešu harmonizāciju visos līmeņos, ieskaitot biznesa, dažādu sociālo grupu u.c. intereses. Cerībā palielināt budžeta ieņēmumus, tika paaugstinātas PVN un akcīzes nodokļa likmes tabakai un ieviests „dienesta auto” nodoklis. Rezultātā ieņēmumi budžetā no minēto nodokļu iekasēšanas nevis palielinājās, bet samazinājās. Minētā prakse vēlreiz apliecināja Lafera līknes pareizību, parādot nodokļu maksātāju attieksmi pret nodokļu palielināšanu.

Nodokļu speciālisti nodokļu politikas instrumentāriju skata no dažādiem aspektiem. Amerikāņu ekonomists Lafers (Arthur Betz Laffer (1940)) atklāja likumsakarību starp nodokļu slogu un valsts ieņēmumiem. Vispārinot dažādu valstu statistiskos datus, Lafers secina, ka, samazinot nodokļu likmes, var stimulēt ražošanas pieaugumu, kā arī palielināt nodokļu bāzi. Tas nozīmē, ka pie mazām nodokļu likmēm valsts var saņemt lielākus ieņēmumus, jo lielie nodokļi neļauj uzņēmumiem izdzīvot, iegādāties apgrozāmos līdzekļus un investīcijas. Minētā likumsakarība tiek atspoguļota Lafera līknē.^{108 109}

1.9. att. Lafera līkne¹¹⁰

Minētais jautājums nav tik vienkāršs. *Pirmkārt*, līknes forma norāda uz to, ka vislabākais ekonomiskais efekts ir nevis tad, kad tiek piemērotas viszemākās nodokļu likmes, bet gan tad, kad tās ir visoptimālākās. Viszemākās nodokļu likmes var novest līdz nodokļu ieņēmumu samazinājumam tāpēc, ka tās ir zemas, bet arī lielās nodokļu likmes var novest līdz tādām pašām rezultātam. *Otrkārt*, kļūdās tie, kas uzskata, ka ir viens vienīgs risinājums, kuru varētu piemērot

¹⁰⁷ HISTORY OF THE U.S. TAX SYSTEM [Elektronisks resurss] <http://www.ustreas.gov/education/factsheets/taxes/ustax.shtml>

¹⁰⁸ Фишер С. и др «Экономика» Москва 1996г.

¹⁰⁹ Arthur Laffer The Laffer Curve: Past, Present, and Future [Elektronisks resurss] <http://www.heritage.org/Research/Reports/2004/06/The-Laffer-Curve-Past-Present-and-Future>

¹¹⁰ Arthur Laffer The Laffer Curve: Past, Present, and Future [Elektronisks resurss] <http://www.heritage.org/Research/Reports/2004/06/The-Laffer-Curve-Past-Present-and-Future>

visiem gadījumiem un visās valstīs. Optimālais iekasēšanas procents tiek aprēķināts, ņemot vērā katras valsts ekonomiskos nosacījumus – privātīpašuma struktūru, darbaspēka izmaksas, nodokļu morāli, nodokļu administrēšanas līmeni, valsts integrāciju pasaules tirgū u.c. *Treškārt*, inflācijas laikā atsaukties uz Lafera līkni ir bezcerīgi, jo uzņēmējsabiedrības neveido uzkrājumus un netērē naudu investīcijām, kas atpelnīsies ilgākā laika periodā, bet gan iegulda apgrozāmo līdzekļu iegādē, kas peļņu dos īsā laika periodā. Lafera līknes likumsakarības darbojas tikai stabilas finanšu situācijas apstākļos. Pēc A.Lafera domām, augsti nodokļi negatīvi ietekmē darba un kapitāla piedāvājumu, ko arī ņēma vērā ASV, Lielbritānija, VFR, Francija, Kanāda un citas valstis pagājušā gadsimta 80-jos gados, veicot nodokļu reformas. K.Ketners un S.Titova uzsver, ka nodokļus nedrīkst iekasēt vairāk par 30-35% no kopējiem tūriem ienākumiem, jo citādi palielinās izvairīšanās no nodokļu nomaksas.¹¹¹

Mūsdienu ekonomiskā situācija prasa jaunu pieeju nodokļu attiecību veidošanā. Mūsdienu nodokļu politikas pamatprincipi sāka veidoties 20. gs. 70-to gadu beigās un 80-to gadu sākumā. Tieši šajā laikā lielākajās industriāli attīstītajās valstīs mainījās orientācija tirgus ekonomikas regulēšanas metožu lietošanā. Tika noteiktas robežas valsts iejaukšanās ekstenīvai ekonomikas paplašināšanai un šī procesa materiālajam pamatam – valsts finansēm. Maksimālu prioritāti ieguva tirgus mehānismu lietošana saimnieciskās darbības un konkurētspējas stimulēšanā.¹¹² Rietumvalstu ekonomistu darbos, kuros ir analizēti pagājušā gadsimta 80-90-to gadu globālo nodokļu reformu cēloņi, ir iezīmējies zināms stereotips. Zinātnieki atzīmē, ka industriāli attīstītās valstis atteicās no nodokļu sistēmas izmantošanas IKP pārdalē un priekšplānā izvirzīja neitralitātes principu. Kā nodokļu politikas izmaiņu cēloņi tiek minēti: inflācijas procesu pastiprināšanās, valsts budžeta deficīta palielināšanās un iedzīvotāju ienākumu samazināšanās tendences 70-to gadu otrajā pusē un 80-to gadu sākumā.¹¹³ Pēc autores domām, šāds nodokļu reformu cēloņu skaidrojums ir virspusējs – tas ir tikai dziļāku ekonomisko procesu ārējs, virspusējs atspoguļojums. Krīžu objektīvos cēloņus 70-to gadu beigās noteica tehnoloģiju attīstības jauns, kvalitatīvi augstāks pakāpiens, kā rezultātā mainījās ražošanas attīstības mērķi un strukturālie orientieri. Šī procesa īpatnības bija tehnisko jaunieguvumu un tehnoloģisko pārmaiņu globālais, universālais raksturs. Pārmaiņas skāra cikla „zinātne – ražošana” visus elementus. Kvalitatīvi mainījās darba līdzekļi, darba priekšmeti, tika izstrādāti netradicionāli energoresursi, transporta un sakaru līdzekļi, sākās kompjuterizācijas paātrināts process. Kardināli mainījās zinātnes loma, tā veidoja ražošanas procesa pamatu.

Jauno zinātnes un tehnoloģiju attīstības posmu pagājušā gadsimta 80-to gadu sākumā raksturo vairākas iezīmes: 1) pētniecība un ražošana tika apvienota vienā pamatvienībā; 2) ražošanas, pētnieciskā un tehnoloģiskā attīstība ieguva universālu raksturu. Lielākās zinātniskās un tehniskās izstrādes parasti radās dažādu, agrāk autonomu pētniecības virzienu krustpunktos, kas ļāva atklājumus izmantot vairākās ražošanas nozarēs. Ražošana ieguva starpnozaru raksturu; 3) pastiprinājās nacionālo ekonomiku tuvināšanās, ražošanas internacionalizācija, īpaši ES ietvaros; 4) jauno tehnoloģiju dzīves cikls kļuva īsāks, ražošanas

¹¹¹ Ketners K., Titova S., Nodokļu politika Eiropas Savienības vidē / Biznesa un finanšu pētniecības centrs 2009 56 lpp (127lpp)

¹¹² Zelgalvis Elmārs, Sproģe Ilze Nodokļu politikas teorētiskie aspekti / XI starptautiskā zinātniskā konference [Elektronisks resurss] http://sitta.turiba.lv/Conference_2010/index.html

¹¹³ Zelgalvis Elmārs, Sproģe Ilze Nodokļu politikas teorētiskie aspekti / XI starptautiskā zinātniskā konference [Elektronisks resurss] http://sitta.turiba.lv/Conference_2010/index.html

procesa tehniskā pārbruņošana kļuva par pamatu ražošanas funkcionēšanai un rentabilitātes nodrošināšanai. Vajadzēja meklēt arī jaunas ražošanas organizācijas formas, t.i., tika veicināta mazo un vidējo uzņēmumu attīstība, kas varēja ātrāk ieviest tehniskos jauninājumus; 5) vajadzēja pastāvīgi atjaunot strādājošo zināšanas un celt viņu kvalifikāciju, stimulējot apgūt otro un trešo profesiju.

Rezultātā uz 70-to un 80-to gadu robežas izveidojās pretruna starp ražošanas, zinātniskās un tehniskās attīstības virzieniem, no vienas puses, un nodokļu politikā lietotajām regulēšanas metodēm, no otras puses. Kardināli mainījās tirgus ekonomikas straujās attīstības pats process, bet nodokļu politikā ietvertās metodes palika tradicionālās: tās bija orientētas uz ražošanas attīstības veicināšanu šaurās nozarēs, zinātnisko un tehnoloģisko jauninājumu un esošās ražošanas attīstības šķirtu stimulēšanu ar nodokļu instrumentu palīdzību.

80-to – 90-to gadu nodokļu reformu gaitā izveidojās vienota konceptuāla pieeja nodokļu politikas izmantošanai mūsdienu saimniecisko sistēmu makroekonomiskā regulēšanā.

Pašlaik lielāka uzmanība tiek pievērsta šādiem nodokļu teorijas un prakses virzieniem:

1. Nodokļu sistēmas un instrumentārija pilnveidošana, lai stimulētu uzņēmēju un iedzīvotāju aktivitātes investīciju veicināšanā ražošanas un izpētes jomā.
2. Patēriņa aplikšanas papildināšanai (vispirms ar PVN) kā efektīvam budžeta ieņēmumu palielināšanas līdzeklim.

Nodokļu politikā pastāv noteikta sakarība: veicinot investīcijas ražošanā, izpētē un tehnoloģijās, valstis ar attīstītu tirgus ekonomiku konsekventi piekopj politiku, kas samazina korporatīvā nodokļa daļu budžeta ieņēmumos. Radušos zaudējumus kompensē, reformējot netiešās aplikšanas sistēmu, it īpaši, lietojot PVN. Raksturīgi, ka pēdējos 15 - 20 gadus tiek īstenots kurss uz ekonomikas liberalizāciju, tirgus pašregulēšanos un privātās iniciatīvas stimulēšanu. Tas lielā mērā kalpo par pamatu valstu īstenotai nodokļu politikai minētajos divos virzienos.

Ideja par nodokļu lietošanu iedzīvotāju ienākumu pārdalīšanai vairāk par labu uzkrājumiem (investīcijām), mazāk tēriņiem gūst arvien lielāku piekrišanu. Pašlaik daudzas valdības uzskata par mērķtiecīgu, aplikot vienlaicīgi ienākumus un izdevumus, saskaņot ienākumu nodokli ar PVN. Vēl viens virziens: tieša izdevumu nodokļa ieviešanu nopietni izskata ASV un Īrijas valdības, paredzot papildināt vai aizstāt ar personīgā ienākuma nodokli. Ieviešot tiešo izdevumu nodokli, ko papildinātu ar mantojuma un korporāciju naudas izdevumu aplikšanu, paredzēts stimulēt uzkrājumus un investīcijas.

3. Cita svarīga izmaiņu līnija nodokļu struktūrā korporāciju un iedzīvotāju ienākumu aplikšanā ir ienākuma aprēķināšanas bāzes paplašināšana, samazinot nodokļu atlaides, vienlaicīgi pazeminot nodokļu likmes. Ienākumu aplikšanas neitralitātes palielināšanas pamatā ir ražošanas tehnoloģiskās attīstības modernu formu universālais un starpnozaru raksturs. Pagājušā gadsimta 50-jos – 70-jos gados stingra orientācija uz prioritāro ražošanas nozaru un apakšnozaru attīstību nodrošināja nacionālās ekonomikas stabilu attīstību un vadošo vietu iekarošanu starptautiskajā ekonomiskajā sacensībā. Tādos apstākļos dabiska un neizbēgama bija nodokļu atvieglojumu lietošana, kas stimulēja noteiktu ražošanas nozaru attīstību. Protams, ka „siltumnīcas” apstākļu radīšanu aplikšanas jomā vienā nozarē, vajadzēja kompensēt ar augstām ienākuma nodokļa likmēm citiem nodokļu maksātājiem. Mainoties ražošanas tehnoloģiskajām prioritātēm, radās nepieciešamība veicināt tehnoloģisko atjaunošanu visās uzņēmējdarbības jomās un pastāvīgu investīciju finansējuma plūsmu. Šo problēmu centās risināt, atstājot nodokļu maksātājiem lielāku ienākuma daļu un vienlaicīgi stimulējot investēt līdzekļus tālākā attīstībā.

Ja korporāciju ienākumu aplikšanas nodokļu bāzes paplašināšana bija konsekventa, tad personīgā ienākuma nodokļa bāzes paplašināšana, atceļot atvieglojumus un unificējot likmes, bija saistīta ar ienākuma aprēķināšanas metodes izmaiņu, kas būtiski mazināja nodokļa neitralitāti. Praktiski visas valstis saglabāja būtiskus atvieglojumus dažādām nodokļu maksātāju kategorijām. Tādēļ ir sarežģīti runāt par personīgā ienākuma nodokļa neitralitāti.

4. Ražošanas internacionalizācijas process, kapitāla migrācija un nacionālo ekonomiku savstarpējās atkarības pastiprināšanās radīja nepieciešamību izstrādāt vienveidīgas nodokļu sistēmas.

5. Ievērojamas nodokļu atlaides saņem korporācijas, kuras pastāvīgi piešķir līdzekļus sava personāla apmācībai un kvalifikācijas celšanai. Tāpat nodokļu atvieglojumus saņem mazie un vidējie uzņēmumi.

Kopumā autore secina, ka galvenais arguments ir valsts funkciju īstenošana. Katrai valdībai, veidojot savu nodokļu sistēmu, ir skaidri jāformulē valdības politika, darbības mērķi un to sasniegšanas ceļi. Pēc būtības tas ir jautājums par valsts lomu ekonomikā un par to, kā valdība gatavojas nodokļus piemērot.

Lai regulētu nodokļu politikas galvenos uzdevumus, autore uzskata, ka par pamatu ir jāņem apstiprinātais Nacionālais attīstības plāns (turpmāk - NAP), kas nosaka ekonomikas galvenos virzienus, Lisabonas stratēģija un apstiprinātās prioritārās nozares.

Nacionālajā attīstības plānā atzīmēts, ka Latvijas zinātnieku grupa, „pētot valsts attīstības iespējas, izstrādāja trīs iespējamus scenārijus:

- 1) *atpalcības scenārijs* – turpinās nekoordinēts attīstības process: augot bāzes līmenim, attīstības tempi samazinās, pastiprinās spriedze sabiedrībā, nākotnes mērķu īstenošana top problemātiska, Latvija kļūst par ES otrās šķiras valsti;
- 2) *stagnācijas scenārijs* – attīstības process pielāgojas lēnākajiem, jo vienas paaudzes laikā Latvija nespēj panākt ES valstu vidējo dzīves līmeni; sabiedrībā zūd motivācija ilgtermiņa ieguldījumiem, darbībām un arī izglītības iegūšanai;
- 3) *izaugsmes scenārijs* – nepārtraukta, ātra un visos līmeņos sabalansēta attīstība, izmantojot mūsu salīdzinošās priekšrocības un izvīrot mūsu rīcībā esošajiem resursiem atbilstošu kopēju valsts ilgtermiņa attīstības mērķi.”¹¹⁴

LR Saeima 2005. gada 26. oktobrī apstiprināja zinātnieku grupas izstrādāto konceptuālo dokumentu "Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā", kura pamatā ir uz cilvēku centrēta pieeja un izvēle par labu izaugsmes scenārijam. Cilvēka dzīves kvalitātes pieaugums tiek nosaukts par valsts izaugsmes mērķi. Tas nozīmē, ka katra cilvēka nozīmīgākās vēlmēs ir saistītas ar labklājību, drošību sev un saviem tuvākajiem, ar veselību un nodrošinātām vecumdienām, ar tīru gaisu un svaigu ūdeni, ar iespēju mācīties un radoši izpausties. Līdz ar to autore uzskata, ka nodokļu politika stratēģijas izstrāde jāveido saskaņā ar **Nacionālās attīstības plāna prioritāti** (3. pielikums).

Saskaņā ar *Nacionālo attīstības plānu* un *Progresā ziņojumu par Lisabona stratēģijas izpildi* materiālā labklājība ir ikvienam Latvijas iedzīvotājam aktuāls jautājums. Tā ir saistīta ar visas valsts ekonomisko attīstību. Pēc tirgus ekonomikas pamatu izveidošanas pagājušā gadsimta 90-to gadu sākumā Latvija spēja ātri un efektīvi radīt stabilu makroekonomisko vidi, kas vairāku

¹¹⁴ MK noteikumi Nr.564 „Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.gadam” [Elektronisks resurss] <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=1995>

gadu garumā kalpoja par pamatu stabilai tautsaimniecības attīstībai un pārejai no plānveida uz tirgus ekonomiku. Strauja ekonomiska izaugsme, funkcionējoša tirgus ekonomika, kā arī izdevīgs ģeogrāfiskais izvietojums un augstas kvalitātes dabiska vide ir galvenās Latvijas stiprās puses. Iestāšanās ES ir veicinājusi jaunu tirgu apgūšanu un uzņēmējdarbību regulējošās likumdošanas sakārtošanu. Vienlaikus analīze liecina, ka daļai attīstību veicinošo faktoru ir arī savas negatīvās iezīmes. Piemēram, pēdējo gadu strauja izaugsme aizvien vairāk veicina disproporciju veidošanos tautsaimniecībā. Par to liecina gan inflācijas kāpums, gan augstais maksājumu bilances tekošā konta deficīts.

Galvenais virziens, kādā tika pilnveidota ienākumu aplikšana, bija fizisko un juridisko personu ienākumu ar nodokļiem izņemamās daļas samazināšana, likmju skalas progresivitātes un likmju diferenciācijas samazināšana. Svarīgu vietu nodokļu sistēmās ieņēma netiešās aplikšanas jaunie veidi. Nodokļus izmantoja kā varenu stimulu investīciju aktivizēšanai, strukturālās un reģionālās politikas īstenošanas instrumentu, kā arī ekoloģisku un sociālu problēmu risināšanai.

Tas, vai nodokļi ir vienīgais veids, lai apmierinātu valsts vajadzības pēc nepieciešamajiem naudas ieņēmumiem, tiek diskutēts jau sen. Taču jāsecina, ka joprojām pietrūkst teorētiski zinātniskas atziņas nodokļu politikas un līdz ar to nodokļu sistēmas izmaiņām mainīgajos ekonomiskajos apstākļos. Trūkst skaidrojuma, kādēļ nodokļus ir nepieciešams mainīt gan ekonomiskā uzplaukuma gados, gan ekonomiskās recesijas gados.

Pieejamie resursi valsts sociālām un citām vajadzībām ir ierobežoti, un palielināt valsts izdevumus nozīmē samazināt tos privāto personu ienākumus, kas paliek personu rīcībā. Nodokļi ir viens no veidiem, kā paņemt naudu no privātās personas sabiedrības vajadzībām. Bet ekonomiskās recesijas gados valdības nevis cenšas samazināt nodokļus, bet gan palielināt. “Nodokļi ir jāmaksā, lai valsts varai būtu līdzekļi nepieciešamo funkciju pildīšanai. Bez līdzekļiem nav iespējams uzturēt mieru un kārtību valstī, nav iespējamas satiksmes ērtības, tautas izglītības celšana, vispārēja labklājība un daudzas citas lietas,” tiek secināts jau trīsdesmito gadu Latvijā.¹¹⁵

Interesanta ir nodokļu reforma, kas tika veikta Vācijā 2001. gadā un kurai bija visaptverošs raksturs. Šīs reformas mērķis bija kalpot lielākai ekonomiskajai augsmei un sociālā taisnīguma stiprināšanai. Lai uzturētu sabiedrības spēju darboties, bija jānoformulē prasības finansēm, kuras ir jāsarūpē fiskāli ar nodokļiem. Līdz ar to par ilglaicīgu uzdevumu kļuva nodokļu pielāgošana Eiropas integrācijas procesa prasībām, arvien vairāk globalizētai pasaulei un sabiedrībai, kas noveco. Gatavojot un veicot nodokļu reformu, tika ņemts vērā, ka: 1) parādu nevarēja atļauties, jo to liedza Māstrihtas līgums; 2) nākošajām paaudzēm bija tiesības sagaidīt, ka tās ar savu nodokļos nomaksāto naudu finansēs savu aktīvo politiku, bet nevis nomaksās iepriekšējo paaudžu parādus; 3) reformu darbā smaguma punktam ir jāatrodas uz nodokļu atvieglojumu un izņēmumu regulāciju pakāpenisku likvidēšanu un konsekventu negodīgas izmantošanas un kriminālu elementu apkarošanu, kā arī uz nodokļu sistēmas modernizēšanu, efektivitātes kāpināšanu un vienkāršošanu; 4) spēkā esošā finanšu tiesību prakse ir jāpārdomā un turpmāk jāregulē tā, ka nodokļu politika, tā arī to administrēšanā atbildība būtu skaidri saskatāma; 5) nodokļu politika ir aktīva sabiedrības politika, kas konkrēti veido cilvēku dzīves izdevības; 6) transparenta, efektīva un sniegumu veicinoša nodokļu sistēma var nemītīgi kāpināt augsmi un nodarbinātību. Ilgtermiņā tas ir labākais ceļš uz augstākiem valsts nodokļu ieņēmumiem;

¹¹⁵ Aizsilnieks A. Latvijas saimniecības vēsture 1914 – 1945 / Stokholma: Daugava, 1968.g. – 745 (963) lpp

7) nodokļu atvieglojumi ir saprātīgi, taču tos jāspēj finansēt, citādi var pietrūkt līdzekļu svarīgām investīcijām; 8) nodokļu taisnīguma interesēs ir jābūt tādām nodokļu tiesībām, kuras var izprast arī bez speciālām zināšanām lielākā daļa nodokļu maksātāju un novērtēt tās no sociālā taisnīguma viedokļa; 9) tieši sliktākas konjunktūras attīstības periodā būtu kļūdaini novērsties no šī reformu kursa un atteikties no modernas, izaugsmi veicinošas un sociāli taisnīgas un vienlaicīgi „Eiropas vērtas” nodokļu sistēmas principiem.¹¹⁶

No internacionālā skatījuma nodokļu politikas centrā Vācijā figurē sekojoši mērķi: nemitīgi nodokļu atvieglojumi darba ņēmējiem, ģimenēm un uzņēmumiem; lielāka nozīme rūpēm par vecumdienām, kā arī taisnīga rentes un pensiju aplikšana ar nodokļiem; nodokļu aplikšanas sistēmas tālāka attīstība paplašinātā ES vidē turpmākās izaugsmes un nodarbinātības interesēs; nodokļu taisnīgums un transparence nodokļu sistēmā; vides aizsardzība, vienlaicīgi pazeminot nodevu slogu (ekoloģiskā nodokļu reforma); pilsoņiem draudzīgas nodokļu administrēšanas izveide un pārmērīgas birokrātijas likvidēšana.¹¹⁷

Latvijas pievienošanās Eiropas Savienībai 2004. gadā sekmēja būtisku kapitāla un darba tirgu integrāciju, kas līdz ar ievērojamo kapitāla ieplūdi noteica zemāku finanšu resursu cenu, kā arī veicināja strauju darba samaksas kāpumu. Šo faktoru ietekmē iekšējā pieprasījuma stimulēta ekonomiskā izaugsme pārsniedza potenciālās izaugsmes tempus. Tomēr jau 2007. gada otrajā pusē pieprasījumu veicinošie faktori sāka zaudēt savu ietekmi un 2008. gadā iekšzemes pieprasījums saruka, samazinot ekonomiskās izaugsmes līmeni zem ekonomikas potenciālās izaugsmes līmeņa. Globālā finanšu krīze ir būtiski apgrūtinājusi pakāpenisku attīstību, ierobežojot kapitāla kustību, t.sk. arī investīcijas, un Latvijas tautsaimniecība piedzīvo strauju kritumu, kas var ieilgt vairākus gadus.

Apkopojot iepriekš iztīrīto un ņemot vērā, ka fiskālā politika atspoguļo valdības pūles uzturēt ekonomiku stabilu, manipulējot ar nodokļu palielināšanu vai samazināšanu, kā arī ar valdības tēriņiem, kļūst saprotams, ka nodokļu daba un nodokļu maksātāju attieksme pret tiem liek rēķināties ar daudz un dažādiem apstākļiem un nosacījumiem, lai izmaiņas nodokļu sistēmā tiktu veiktas pārdomāti un pamatoti. Jāņem vērā, ka augstas nodokļu likmes palēnina ekonomikas attīstību, jo tās izņem naudu no privātā sektora un atdod to valdībai. Tas mazina arī mazā biznesa aktivitātes, jo tajā krītas atdeve. Taču augsti nodokļi nozīmē, ka valdība var tērēt vairāk naudas izglītībai, veselības aizsardzībai, ceļu būvei un sociālajām programmām. Tādēļ risinājumi nodokļu jomā prasa pietiekamu iedziļināšanos un „labu politisko gribu”.

Šobrīd Latvijas tautsaimniecība piedzīvo ievērojamu strukturālu korekciju un ir nepieciešami instrumenti, ar kuru palīdzību var mazināt ciklisko ekonomisko svārstību izraisītās sekas.

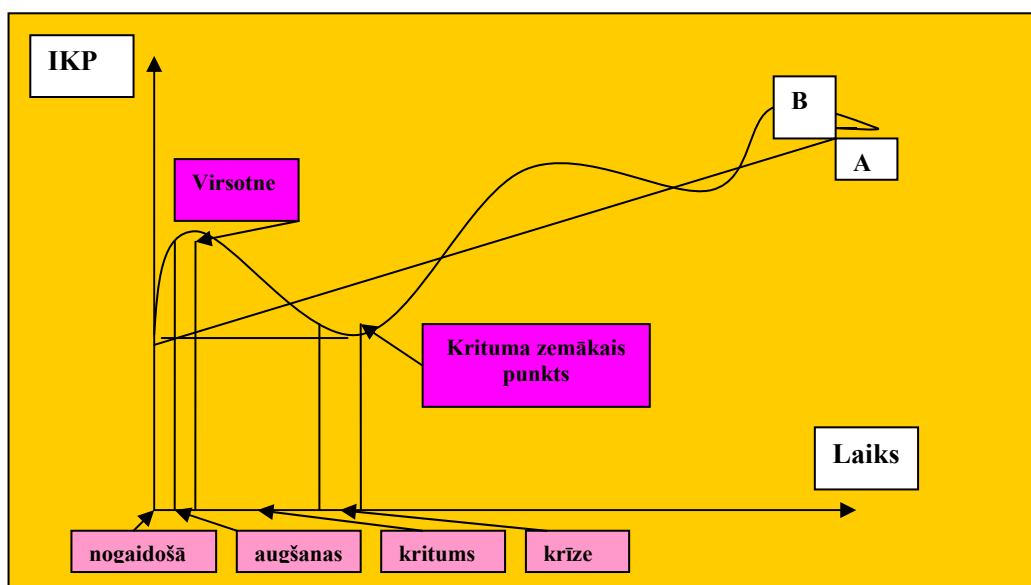
Autore uzskata, ka svarīgi izprast, kādus nodokļu politikas instrumentus izmantot katrā no ekonomikas attīstības cikliem. (1.10. att.)

Ekonomiskais cikls - periodiskas svārstības saimnieciskā darbībā laika intervālā no viena krīzes sākuma līdz otram krīzes sākumam. Kopumā attīstības ciklu var iedalīt četros galvenajos posmos. A - ekonomikas augšanas līkne, B - ekonomisko ciklu līkne. Katrā no ekonomikas

¹¹⁶Караваяева И.В. „Налоговое регулирование рыночной экономики” Москва / Юнити- Unity 2000. (213ст.) ст.63

¹¹⁷ Unsere Steuerpolitik. Bundesministerium der Finanzen, Berlin, 2005., 39 S

fāzēm nodokļu politikas stratēģiskajiem mērķiem jābūt savādākiem. *Augšanas fāzē*¹¹⁸, kad ražošanas apjomi palielinās, pieprasījums pēc pakalpojumiem un precēm palielinās, samazinās bezdarba līmenis, nepieciešamas nodokļu atlaides pamatfondu atjaunošanai, *savukārt krīzes situācijā*, kad palielinās bezdarbs, samazinās pieprasījums, ir nepieciešams stimulēt patēriņu.

1.10. att. Ekonomikas attīstības cikls¹¹⁹

Tomēr efektīvai nodokļu sistēmas funkcionēšanai ne vienmēr pietiek ar tās uzbūves principu, tās veidu un formu zināšanu. Mūsdienu nodokļu sistēmas pētījumi tiek veikti uz noteiktas darbojošās nodokļu sistēmas jautājumu atrisināšanas analīzes, tās pozitīvo un negatīvo seku atklāšanas bāzes, uzlabojot tās sastāvdaļas, meklējot nodokļu darbības optimālas robežas. Šīs teorijas pierāda, ka gandrīz nav iespējams noteikt jebkādas robežas, bet ir iespējams izsekot savstarpējo sakaru tendenci starp ekonomikas attīstību, nodokļu ienākumu daļu budžetā un nodokļu struktūru, kas palīdz izvairīties no nodokļu negatīvas darbības vai izlīdzināt tās ar noteikto ekonomisko situāciju. Ar teorētiskām metodēm un veidiem, kas ir piedāvāti no vairākiem ekonomisko virzienu zinātniekiem un ir izmantoti makroekonomikā, ir nepieciešama saskaņotība un ievirze svarīgāko problēmu atrisināšanai sabiedrības attīstībā. Ir nepieciešams labi apdomāts un uzlabots ekonomisko regulatoru komplekts, lai sasniegtu vēlamu rezultātu. No pētījuma rezultātiem izriet, ka valstij ir jānosaka, kādas prioritātes izvēlēties: samazināt nodokļu likmes, radot atvieglojumus uzņēmējdarbības attīstībai, veicināt peļņas investēšanu inovācijās vai arī turpināt spiedienu uz uzņēmējdarbību, pakāpeniski palielinot nodokļu slogu.

Nodokļu speciālisti atzīst, ka ar nodokļu politikas palīdzību var saimniecisko subjektu darbības stimulēt vai ierobežot, nodrošināt budžeta ienākumus un sabiedrības intereses. Nodokļu atvieglojumu daudzveidība, tās diferencēšana ļauj ietekmēt uzņēmuma dinamiku un struktūru, kapitāla ieguldījumus un nodarbinātību, noteiktu ienākumu sadali. Arī nodokļu politikas strukturālajām izmaiņām ir jābūt skaidri definētām un komunicētām ar sabiedrību, lai tiktu nodrošināta prognozējamība uzņēmējdarbības vidē.

¹¹⁸ Николаева Л.А., Черная И.П. Экономическая теория ВГУЭС © 2001, [Elektronisks resurss] <http://abc.vvsu.ru> ст.143

¹¹⁹ Николаева Л.А., Черная И.П. Экономическая теория ВГУЭС © 2001, [Elektronisks resurss] <http://abc.vvsu.ru> ст.142

2. NODOKĻU POLITIKAS ĪSTENOŠANAS ANALĪZE

2.1. Nodokļu politikas stratēģijas analīze

Nākamais pētījuma uzdevums ir identificēt Latvijas nodokļu stratēģiju, analizēt to atbilstoši 1. nodaļā autore izvirzītām metodoloģijām, nostādnēm. Autore, pētot stratēģijas īstenošanas rezultātus, izvērtēja, kāda ir bijusi Latvijas nodokļu politikas stratēģija pirms un pēc iestāšanās Eiropas Savienībā. Lai varētu veikt šo uzdevumu, autore izanalizēs nodokļu ieņēmumus un nodokļu sistēmas īpatnības Latvijā un salīdzinās tās ar ES.

Lai valsts varētu risināt ekonomiskos un sociālos jautājumus, ir jābūt definētiem stratēģiskiem mērķiem ilgākam laika periodam. Eiropas Savienības nodokļu politikas stratēģija ir paskaidrota Eiropas Komisijas (European Commission) 2001. gada 23. maija Paziņojumā "Nodokļu politika Eiropas Savienībā - prioritātes turpmākajos gados" (COM (2001) 260).¹²⁰

Šajā paziņojumā Komisija uzsvēra savu pārliecību, ka:

- **nav vajadzīga** dalībvalstu nodokļu sistēmām **saskaņošana (harmonizēšana) visās jomās**. Dalībvalstis var brīvi izvēlēties nodokļu sistēmu, ko tās uzskata par vispiemērotāko, vēlamu un saskaņā ar ES regulām. Turklāt jebkurš priekšlikums ES nodokļu jomā ir jāisteno pēc proporcionalitātes un subsidiaritātes principa. ES līmenī rīcība var būt tikai tad, ja atsevišķas dalībvalstis nespēj nodrošināt efektīvu risinājumu. Patiesībā, daudzas nodokļu problēmas vienkārši prasa labāku koordināciju nacionālajā līmenī. (Paziņojums COM/2006/823 no 19.12.2006);
- galvenā nodokļu politikas prioritāte ir risināt uzņēmumu un individuālās problēmas, darbojoties iekšējā tirgū, kā arī **mērķtiecīgi likvidējot nodokļu šķēršļus visiem darbības veidiem** pārrobežu ekonomiskajā darbībā, līdztekus veicot cīņu pret nelabvēlīgu nodokļu konkurenci.

Šis nodokļu politikas mērķis ir saistīts ar Komisijas vispārējo mērķi - nodrošināt ar nodokļu politikas palīdzību plašāku atbalstu ES politikas mērķu īstenošanai, piemēram, atbilstoši Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības noteiktajai stratēģijai un ES mērķiem vides aizsardzības un enerģētikas jomā. Palielināta nodokļu politikas koordinācija varētu palīdzēt dalībvalstīm sasniegt šos mērķus.

Līdz šim Eiropas Savienībā ar koordinētu rīcību ir panākts, lai tiktu novērsti nodokļu šķēršļi un neefektivitāte PVN, akcīzes nodokļa un automobiļu nodokļu jomās, kā arī daļēji - uzņēmumu ienākuma nodokļa jomā. Eiropas Komisija ir gatava arvien aktīvāk veikt tiesvedību, ja dalībvalstu nodokļu noteikumi vai prakse neatbilst ES Līgumam.

Autore, pētot citu valstu nodokļu politikas stratēģijas, kā vienu no veiksmīgi izstrādātām stratēģijām grib atzīmēt Francijas izstrādāto stratēģiju. Francija 2001. gadā, veicot nodokļu reformas, kā vienu no svarīgākiem momentiem noteica tieši stratēģijas izstrādi (2.1. tabula).

¹²⁰ EU Tax Policy Strategy [Elektronisks resurss]
http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/tax_policy/index_en.htm

2.1. tabula

Francijas 2001. gadā izstrādātā nodokļu politikas stratēģija un taktiskie uzdevumi^{121 122}

<i>Stratēģija</i>	<i>Taktiskie uzdevumi</i>
Veicināt nodokļu maksātāju atbildību nodokļu maksāšanas jomā.	Mobilizēt nodokļu maksātājus brīvprātīgai nodokļu nomaksai.
Lai labāk apmierinātu nodokļu maksātāju intereses, nodokļu dienestam jābūt kā apkalpojošai organizācijai. Ieviest jaunas tehnoloģijas, lai atvieglotu nodokļu maksātājiem deklarāciju sastādīšanu un nodokļu nomaksu.	Izmantot jaunās tehnoloģijas, lai nodokļu maksātāji vieglāk varētu sagatavot nodokļu deklarācijas un samaksāt nodokļus. Atbildēt uz iedzīvotāju jautājumiem. Uzņēmumiem piedāvāt vienas pieturas aģentūras principu.
Nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret visiem iedzīvotājiem nodokļu jautājumos.	Ātri reaģēt uz jebkuru neiesniegto nodokļu deklarāciju un nodokļu nenomaksu.
Palielināt ražīgumu nodokļu administrācijā.	Samazināt nodokļu pārvaldes izmaksas.

Iepazīstoties ar Latvijas Republikas likumiem un citiem normatīvajiem aktiem, autore konstatēja, ka nodokļu politika kā valsts īstenojama stratēģija nodokļu laukā turpmākajiem gadiem vispār nav sastopama. Arī FM jaunākais dokumenta *projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes”* (turpmāk - Pamatnostādņu projekts) atspoguļo šī brīža ekonomisko situāciju, tās nākotnes attīstības prognozes, raksturo Latvijas nodokļu sistēmu salīdzinājumā ar citu valstu nodokļu sistēmām. Latvijas nodokļu sistēma tiek analizēta, ņemot vērā vispārpieņemtus nodokļu politikas pamatprincipus, aprakstītas atsevišķas problēmas nodokļu laukā. Pamatnostādņu projekts analizē divus periodus: situāciju pirms ekonomiskās situācijas uzlabošanās, sasniedzot Māstrihtas kritērijus līdz 2014. gadam, un pēc ekonomiskās situācijas stabilizācijas izaugsmes atjaunošanās no 2014. gada līdz 2016. gadam.¹²³ Ja fiskālās konsolidācijas ietvaros rodas nepieciešamība, tad pamatnostādņu projekts paredz atcelt samazinātās pievienotās vērtības nodokļa likmes, kā arī palielināt neapliekamo minimumu. Vispārīgie rīcības virzieni nodokļu jomā saistīti ar nepieciešamību nodrošināt valsts budžeta tālāku konsolidāciju, veicinot Latvijas ekonomikas konkurētspēju, nepasliktinot vai pat uzlabojot maznodrošināto iedzīvotāju ekonomisko stāvokli, kā arī ir paredzams nodrošināt papildus budžeta ieņēmumus, samazinot ēnu ekonomikas īpatsvaru un pārskatot atsevišķu nodokļu struktūru un atvieglojumus. Paredzams uzlabot uzņēmējdarbības vidi, vienkāršojot administratīvās prasības un samazinot to izpildei nepieciešamo laiku.

Pamatnostādņu projektā minēti atsevišķi pasākumi, kas būtu jāveic nodokļu laukā:

- 1) izskatīt iespēju sabalansēt kopējo nodokļu slogu, jo īpaši darbaspēka slogu;
- 2) paredz pārskatīt atsevišķu iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumus;
- 3) atjaunot pakāpenisku ikgadēju neapliekamā minimuma paaugstināšanu fiskālo iespēju robežās;
- 4) pēc Māstrihtas kritēriju izpildīšanas un ekonomiskās stabilizācijas pie zināmiem nosacījumiem izskatīt iespēju pakāpeniski samazināt iedzīvotāju ienākuma nodokli;
- 5) sadarbībā ar Starptautisko Valūtas fondu (SVF) izstrādāt risinājumus izmaiņām nekustamā īpašuma nodoklī;

¹²¹ THE PERFORMANCE-BASED APPROACH: STRATEGY, OBJECTIVES, INDICATORS / France [Elektronisks resurss] http://www.minefi.gouv.fr/lol/f/downloads/161_performance_based_approach.pdf

¹²² Афанасьев М. П., Кривоногов И. В. ФИНАНСЫ ПРАВООВОГО ГОСУДАРСТВА [Elektronisks resurss] www.ecsocman.edu.ru/data/005/937/.../017-036_Afanasyev_Finances.pdf

¹²³ FM nākotnē grib būtiskas nodokļu politikas izmaiņas, [Elektronisks resurss] <http://www.delfi.lv/news/national/business/fm-nakotne-grib-butiskas-nodoklu-politikas-izmainas.d?id=30278709>

- 6) atcelt samazinātās PVN likmes, vienlaicīgi paredzot atbalsta pasākumus maznodrošinātām iedzīvotāju grupām un pensionāriem;
- 7) paredzēt vieglajām automašīnām un motocikliem paaugstināt nodokļa slogu ekskluzīviem un dārgiem transportlīdzekļiem, paplašināt nodokļa bāzi uz lidaparātiem un ekskluzīviem peldošajiem transporta līdzekļiem;
- 8) izveidot darba grupu ēnu ekonomikas apkarošanai, kuras uzdevums būtu detalizētas valsts programmas izstrāde un realizācijas uzraudzība.

Projektā minēta arī iespēja samazināt administratīvās prasības mikrouzņēmumiem, kā arī padarīt sodus atbilstošākus izdarītā pārkāpuma smagumam un pilnveidot uzņēmēju informēšanas pasākumus.

Izskatot un analizējot minēto pamatnostādņu projektu valdībā, atzīmēts, ka tās darbības mērķis ir sekmēt uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides politikas veidošanu un īstenošanu Latvijā, kā arī veicināt ilgtspējīgas tautsaimniecības attīstības principu ieviešanu valstī un sekmēt valsts ilgtspējīgas attīstības procesu un sabiedrības līdzdalību tajā, kā arī veicināt Lisabonas stratēģijā noteikto uzdevumu izpildi Latvijā un iesaistīt šo uzdevumu izpildē valsts institūcijas, pašvaldības un sociālos partnerus. Autore uzskata, ka minēto dokumentu (t.i., pamatnostādņu projektu) nevar uzskatīt kā nodokļu politikas stratēģiju, jo tas neieziņē pat galvenos virzienus, kādā būtu jāstrādā nodokļu jomā. Likmes var mainīt, nodokļu slogu un nodokļu minimumus var pārskatīt, bet galvenais šis process ir jāveic kompleksi un atbilstoši visas tautsaimniecības interesēm. Ja tiek mainītas atsevišķu nodokļu likmes, nodokļu slogs, aplikamā bāze, tad jāveic prognozes un aprēķini, kā tas ietekmēs uzņēmējdarbību un iedzīvotāju labklājības līmeni. Nepieciešams domāt ilgtermiņā, jo jebkura izmaiņa atstāj iespaidu uz turpmākajiem gadiem. Tāpat nodokļu politikas plānošanas dokumentos ir jāvadās no ES nodokļu politikas, kuras galvenie uzdevumi ir: 1) panākt, lai dalībvalstu dažādās nodokļu likmes un netiešo nodokļu sistēmas neizkropļotu konkurenci vienotajā ES tirgū un respektētu četras Eiropas Kopienas līgumos paredzētās pamatbrīvības, proti, brīvu personu, preču, pakalpojumu un kapitāla kustību; 2) samazināt izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un novērst dubulto aplikšanu ar nodokļiem; 3) kavēt nodokļu sacensību, kad uzņēmumi, meklējot izdevīgāko nodokļu režīmu, migrē no vienas dalībvalsts uz citu.¹²⁴ Līdz ar to, lai kaut ko mainītu nodokļu jomā ir nepieciešami nopietni pētījumi un aprēķini, kas dotu pozitīvu stimulu krīzes situācijā. Budžeta ieņēmumu samazināšanās valdībai liek īstenot budžeta deficīta ierobežošanas politiku, kas īstermiņā rada papildus spiedienu uz iekšējā pieprasījuma samazināšanos un iekšējā tirgus sašaurināšanos. Cenšoties sabalansēt budžetu, valdība ierobežo izdevumus un palielina atsevišķus nodokļus. Taču šāda budžeta konsolidācija noved pie samazinājuma spirāles – samazinot budžeta izdevumus, samazinās kopējā izlaide, kā rezultātā mazinās nodokļu ieņēmumi un atkal ir jāmeklē veidi, kā ierobežot izdevumus.

Pamatnostādņu projekts vispār neaplūko tā saucamo sociālo nodokli. Pašreizējā tā redakcijā par galveno tiek uzskatīta tikai valsts naudas maka piepildīšana. Turklāt šī mērķa vārdā tiek pieļauta arī atteikšanās no ieguldījumu stimulēšanas pasākumiem, kas nozīmētu arī izmaiņas pensiju sistēmā. Tāpat arī nav skaidrs, kādas pārmaiņas nodokļos realitātē tiks veiktas, jo viena lieta ir pamatnostādņēs uzrakstītās iespējamās izmaiņas, bet pavisam cita — solījumi starptautiskajiem aizdevējiem, parakstot saprašanās memorandu. Ilgtermiņa skatījumā valsts finanšu ilgtspēju

¹²⁴ Nodokļu politika "Latvijas vēstnesis", pielikums "Eiropas vēstis", 25.07.2003, <http://www.politika.lv/temas/7251/>

visvairāk ietekmēs sabiedrības novecošanās process, kā rezultātā samazināsies darbspējīgo iedzīvotāju skaits un īpatsvars un savukārt pieaugs demogrāfiskā noslodze. Līdz ar to autore var secināt, ka nevar izstrādāt nodokļu pamatnostādnes, neņemot vērā ne valsts ilgtermiņa finanšu attīstību, ne sociālās apdrošināšanas maksājumu tālāko attīstību.

Arī nodokļu konsultante G. Kauliņa norāda, ka pamatnostādņu dokumenta projekts nav sasniedzis mērķi. Minēto dokumentu viņa raksturo kā esošās nodokļu sistēmas situācijas apskatu, t.i., kāda nodokļu sistēma izskatās tagad un kā tā ir attīstījusies līdz šim. Taču turpmākā nākotnes perspektīva praktiski nav iezīmēta. *„Ja no 51 lappuses gara dokumenta tikai vienā lappusē atrodam nākotnes redzējumu, tad es nedomāju, ka tas ir dokuments, pēc kura uzņēmēji var vadīties, plānojot savu darbību.”* G. Kauliņa atzīst, ka „dokumentā nav pateikts kādi būs turpmākie nodokļu politikas virzieni, kādas jomas tiks attīstītas un ar kādiem fiskāliem instrumentiem stimulētas, vai un cik liels gaidāms nodokļu sloga pieaugums.”¹²⁵

Minētajā dokumentā nav pateikts, kādi būs turpmākie nodokļu politikas virzieni, kādas jomas tiks attīstītas un ar kādiem fiskāliem instrumentiem stimulētas, un cik liels gaidāms nodokļu sloga pieaugums.

2010. gada 17. jūnijā pamatnostādņu projekts tika apstiprināts LR Ministru kabinetā. No projekta, kurā bija 51 lappuse, gala redakcijā ir palikušas tikai 20 lappuses. Apstiprinātais dokuments konstatē, ka ir „zems uzticības līmenis valsts īstenotajai nodokļu politikai”, kā arī to, ka ir „salīdzinoši augsts nodokļu slogs iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem”.¹²⁶ Apstiprinātajā dokumentā ir noteikts, ka nodokļu politikas: 1. mērķis ir stabili valsts budžeta ieņēmumi; 2. mērķis – nodokļu politikas stabilitāte un prognozējamība; 3. mērķis – uzlabota Latvijas tautsaimniecības konkurētspēja; 4. mērķis – sociālais taisnīgums.¹²⁷ Autore uzskata, ka pamatnostādņu saturs ir pretrunīgs, jo izstrādātāji norāda, ka nodokļu slogs iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem ir augsts, tomēr vēlās atcelt samazinātās PVN likmes, tādā veidā vēl vairāk palielinot iedzīvotājiem maksājumus gan par apkuri, gan par medicīnu. Viens no nodokļu politikas mērķa realizācijas elementiem ir pakāpeniska ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamā minimuma palielināšana (2011. gadā – 55 latu mēnesī; 2012. gadā – 75 latu mēnesī, 2013. gadā – 95 latu mēnesī). Tik lēna neapliekamā minimuma palielināšana mazturīgos iedzīvotājus novedīs vēl lielākā nabadzībā. 2010. gadā, ja iedzīvotājs strādā par minimālo algu, kas ir 180 Ls, tad uz rokas viņš saņem tikai 130,31 Ls.

Nodokļu pamatnostādņu pretrunas parāda arī Labklājības ministrijas paustais viedoklis, ka pamatnostādņu izteiktie attīstības priekšlikumi veidos neproporcionāli lielu slogu tieši mazturīgajiem iedzīvotājiem un nesniegs cerēto ieņēmumu valsts budžetā un ir aicinājusi Finanšu ministriju analizēt plānoto nodokļu izmaiņu ietekmi, izvērtējot nabadzības riska rādītājus, veselības un demogrāfiskos rādītājus.¹²⁸

Jau kopš 2008. gada nogales, kad valdība ļoti ātri pieņēma lēmumu par PVN standartlikmes palielināšanu no 18% uz 21%, ekonomikas eksperti un uzņēmēji izsaka neapmierinātību par

¹²⁵ Joprojām nav skaidrības par vairāku nodokļu piemērošanas kārtību [Elektronisks resurss] http://www.financenet.lv/viedokli/307144-joprojam_nav_skaidribas_par_vairaku_nodoklu_piemerosanas_kartibu

¹²⁶ LR MK rīkojums „Par Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādņēm 2011-2015” [Elektronisks resurss] <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40180580>

¹²⁷ LR MK rīkojums „Par Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādņēm 2011-2015” [Elektronisks resurss] <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40180580>

¹²⁸ Nodokļu paaugstināšana veicinās nabadzību [Elektronisks resurss] http://www.tvnet.lv/zinas/viedokli/345783-nodoklu_paaugstinasana_veicinas_nabadzibu

pieņemtajiem lēmumiem. Izmaiņas ir jāpieņem pārdomāti un par izmaiņām laikus ir jāinformē visa sabiedrība. Tieši nestabilitāte tiek minēta kā viens no faktoriem, kas atbaida gan ārvalstu investorus, gan kavē pašmāju uzņēmīgajiem uzsākt jaunu vai paplašināt esošo biznesu.

Aptirinātājā nodokļu un nodevu pamatnostādņu dokumentā, salīdzinot ar projektu, iestrādāts fiskālais guvums vai zaudējums, bet nav norādīts neviens rādītājs, kas būtu saistīts ar iedzīvotāju labklājību vai ar kopējo valsts konkurētspēju, kaut gan nodokļu politikas 3. mērķis ir uzlabot konkurētspēju, kā arī nav norādīts kādas izmaiņas būs sociālā taisnīguma ziņā.

Lai stabilizētu un atdzīvinātu finanšu sistēmu, uzlabotu valsts pārvaldes efektivitāti, samazinot tās tēriņus, 2008. gada 12. decembrī Saeima pieņēma *Latvijas ekonomikas stabilizācijas un izaugsmes atjaunošanas programmu*, kurā ir izvirzīti galvenie valdības rīcības virzieni. Tomēr ar minētajām aktivitātēm ir par maz, lai Latvijas uzņēmēji būtu konkurētspējīgi atvērto tirgos, atsākoties globālai izaugsmei. Ekonomikas teorija un empīriskie pētījumi liecina, ka bez aktīvas struktūrp politikas valsts nākotnes attīstība un labklājība nespēj izrauties no līdzšinējās tautsaimniecības struktūras uzliktajiem nosacījumiem, tāpēc EM, kā papildinājumu Latvijas ekonomikas stabilizācijas un izaugsmes atjaunošanas programmai, ir izstrādājusi vidēja termiņa ekonomikas atveseļošanas plānu.

Ekonomikas atveseļošanas plāns par galvenajiem ekonomiskās politikas mērķiem 2015. gadā izvirza: 1) 2013.–2015. gadā vidējais IKP pieauguma temps 5% gadā, saglabāta mērena inflācija, kā rezultātā perioda beigās IKP sasniedz 17 miljardus latu; 2) bezdarba līmenis mazāks par 8%; 3) pētniecībai un attīstībai novirzīti līdzekļi 1,5% apmērā no IKP.

Minētajos dokumentos ir noteikti vairāki valsts atbalsta prioritārie segmenti: 1) konkurētspējīgi uzņēmumi ar augstu izaugsmes un eksporta potenciālu; 2) apstrādes rūpniecības nozares ar nozīmīgu ieguldījumu pievienotās vērtības un eksporta pieaugumā, kā arī ar augstu izaugsmes un eksporta potenciālu nākotnē; 3) uz eksportu orientētas pakalpojumu nozares.

Minētie dokumenti skaidrāk iezīmē galvenos uzdevumus nodokļu laukā, jo tie paredz, ka definētie prioritārie segmenti tiks atbalstīti ar nodokļu stimulu palīdzību, kā arī tiks veikti zinātniskie pētījumi minētajās jomās. Lai Latvijas vide kļūtu konkurētspējīgāka, plānā ir izvirzīti konkrēti mērķi un to sasniegšanai īstenojamie pasākumi, tādās jomās kā: nodokļi; administratīvā sloga mazināšana; mikrouzņēmumu atbalsta pasākumi; inovāciju veicināšana; finanšu instrumenti uzņēmējdarbības atbalstam; preču un pakalpojumu eksporta stimulēšana; publiskās un privātās partnerības projektu īstenošana; apmācības, tai skaitā atbalsts uzņēmējdarbības uzsācējiem; izglītības un zinātnes politika.

Daudzi no ekonomikas atveseļošanas plānā iekļautajiem pasākumiem ir jau iesniegti izvērtēšanai MK: konceptuāli atbalstīts Informatīvais ziņojums par nodokļu politikas pārskatīšanu ekonomikas stimulēšanai, kam pamatā nodokļu likmju izmaiņas. Tāpat ir izskatīta un atbalstīta *Koncepcija par mikrouzņēmumu atbalsta pasākumiem*.

Lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi, notiek regulārs darbs administratīvā sloga samazināšanas jomā, jo īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem, vienkāršojot nodokļu administrēšanas, nekustamā īpašuma reģistrēšanas, būvniecības atļauju saņemšanas procesus u.c. Latvijā uzņēmējdarbības vide tiek pilnveidota ar *Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāna* palīdzību, kas tiek izstrādāts katru gadu. Minētā plāna svarīgākie pasākumi uzņēmējdarbības uzsākšanā 2010. gadā: ieviest uzņēmumu elektroniskās reģistrēšanas sistēmu; samazināt pie reģistrācijas iesniedzamo dokumentu skaitu; ieviest oficiālo elektronisko publikāciju nodokļu administrēšanā un muitas administrēšanā; apvienot pieteikumu par tarifu kvotu un pārmaksāto nodokļu atmaksu.

Kā viens no jaunākiem dokumentiem ir izstrādātais pasākumu plāns ēnu ekonomikas apkarošanai un godīgas konkurences veicināšanai. Ēnu ekonomikas samazināšanas pamatprincips ir padarīt darbošanos ēnu ekonomikā pēc iespējas neizdevīgāku, bet darbošanos legālajā ekonomikā pēc iespējas izdevīgāku, vienlaicīgi atvieglojot pāreju uz legālu ekonomiku un uzlabojot komunikāciju starp publisko pārvaldi un sabiedrību. Minētājā pasākumu plānā īpaša loma atvēlēta nodokļu sistēmas efektivitātes paaugstināšanai un ir paredzēti sekojoši rīcības virzieni: 1) nodokļu sloga pārvešana uz tām jomām, kur ir zemāks izvairīšanās risks; 2) atvieglojumu un izņēmumu skaita samazināšana.

Eksperti ēnu ekonomikas apkarošanas plānu atzīst par labu, neskatoties uz to, ka ir jāšaubās par šī plāna praktisko ieviešanu. Kā viens no svarīgākiem punktiem ir „nulles” deklarācija, bet pastāv arī jautājums, vai šis moments nav jau nokavēts. Plānā ir paredzēts visām kontrolējošām institūcijām pārskatīt sodu sistēmu un to samērīgumu.

Nodokļu politikas instrumentārijam un nodokļu sistēmai ir īpaša loma sociāli ekonomisko taktisko un stratēģisko uzdevumu risināšanā. Nodokļu sistēma apvieno kvalitatīvu elementu kopumu. Tajā ietilpst nodokļi ar visiem daudzveidīgiem elementiem, kā arī nodokļu attiecības. Autore uzskata, ka ļoti svarīgs elements nodokļu aplikšanā ir ne tikai pašu nodokļu, bet arī nodokļu administrēšanas tiesiskā puse. Pareizi izvēloties nodokļu elementus, nedrīkst aizmirst, ka nodokļu politikas īstenošana notiek, izmantojot aplikšanas ar nodokļiem organizatoriski tiesiskās normas un metodes. Latvijā joprojām nav izstrādāta nodokļu sistēma, kas apvienotu visu ieinteresēto pušu – nodokļu maksātāju un valsts - intereses. Ekonomikas teorija nosaka, ka nodokļu sistēmai ir jābūt balstītai uz pamatprincipiem. Neievērojot vai arī pārspīlējot fiskālo vai kontrolējošo principu piemērošanu, rodas neefektīvi rezultāti, to apliecina fakts, ka daļa produkcijas un/vai pakalpojumu tiek saražota ēnu ekonomikā. Augstās nodokļu likmes mudina Latvijas uzņēmumus darboties ēnu ekonomikā un ir par pamatu korupcijas skandāliem, un līdz ar to ir lieli nodokļu parādi, kas gadu no gada nesamazinās, bet būtiski ietekmē valsts budžetu un kavē valsts funkciju īstenošanu.

2010. gada 1. janvārī kopējie nodokļu parādi (neieskaitot maksājumu par valsts kapitāla izmantošanu parādus) bija 613,1 milj. latu, kas salīdzinājumā ar 2009. gada 1. janvāri ir par 64,3 milj. latu jeb 11,7% vairāk, ko galvenokārt noteica iedzīvotāju ienākuma nodokļa un valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu parādu palielināšanās.

Nodokļu parādu pieaugumu noteica kontroles darba rezultātā papildus aprēķinātās, bet noteiktā termiņā nesamaksātās summas un esošo parādsaistību nekārtošana.

Analizējot nodokļu parādus pēc to struktūras, redzams, ka lielāko īpatsvaru kopējā nodokļu parādu struktūrā 2010. gada 1. janvārī veidoja aktuālie parādi. Aktuāliem parādiem saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 29. pantu tiek aprēķināta nokavējuma nauda - no laikā nenomaksātā pamatparāda 0,05 procenti par katru nokavēto dienu, ja konkrētā nodokļa likumā nav noteikti citi nokavējuma naudas apmēri.

Nodokļu parādi Latvijā, milj.latu^{129 130}

	2008. gada 1. janvāris	2009. gada 1. janvāris	2009. gada 1. oktobrī	2010. gada 1. janvāris	Izmaiņas (2010/2009)	
					milj.latu	%
Pievienotās vērtības nodoklis	244,2	291,0	265,8	283,6	-7,4	-2,5
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	59,5	97,0	137,9	145,6	48,6	50,1
Uzņēmuma ienākuma nodoklis	34,7	53,7	60,0	59,1	5,4	10,0
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	39,9	66,5	100,7	104,0	37,5	56,5
Sociālais nodoklis	18,6	17,0	8,8	7,9	-9,1	-53,4
Akcīzes nodoklis	7,2	18,3	8,3	8,6	-9,7	-52,8
Nekustamā īpašuma nodoklis	1,5	1,3	1,2	1,2	-0,1	-4,0
Pārējie nodokļi	-	4,8	4,0	4,0	-0,8	-17,1
Nodokļi kopā	405,6	549,7	588,0	613,1	64,3	11,7
<i>t.sk. kopējie reāli piedzenamie parādi</i>	<i>69,8</i>	<i>152,5</i>	<i>219,2</i>	<i>242,9</i>	<i>90,4</i>	<i>59,2</i>
Aktuālie parādi	176,7	272,7	348,2	366,4	93,7	34,4
Termiņa pagarinājumi	6,9	14,2	58,6	44,6	30,4	214,7
Apturētie parādi	222,1	262,8	181,2	204,6	-58,2	-22,2

Nodokļu parādi parasti rodas vai nu nemaksājot nodokļus, vai arī izvairoties no nodokļu maksāšanas. Izvairīšanās no nodokļu maksāšanas var būt saistīta arī ar ēnu ekonomiku, kas ir izplatīta parādība ne tikai Latvijā, bet arī visā pasaulē.

Savukārt apturētie parādi 2010. gada 1. janvārī salīdzinājumā ar 2009. gada 1. janvāri ir samazinājušies par 58,2 milj. latu jeb 22,2%. Galvenokārt, kopējās apturēto parādu summas ir uzņēmumiem, kurus tiesa pasludinājusi par maksātnespējīgiem. Parādi, kā arī ar tiem saistītās soda naudas, pamatparāda palielinājuma naudas un nokavējuma naudas tiek dzēsti likumā noteiktajā kārtībā. Parādu dzēšana izraisīja būtisku kopējo parādu samazināšanos. Pieaug arī to nodokļu maksātāju skaits, kuri ekonomiskās krīzes iespaidā nespēj izpildīt savas saistības pret budžetu un kuriem tiek pagarināts nodokļu samaksas termiņš.

Būtisks jautājums saistībā ar nodokļu slogu vienmēr ir bijis ēnu ekonomikas¹³¹ īpatsvars vienā vai otrā valstī. Kontrabanda, nelegālā uzņēmējdarbība, algas aploksnēs, krāpšanas, rekets, amatpersonu noziegumi, visas citas darbības, par kurām netiek maksāti nodokļi, kas netiek uzskaitītas vai kuras vispār ar likumu aizliegtas, ir tās, ko mēdz dēvēt par ēnu ekonomiku. Kā vienu no galvenajiem ēnu ekonomikas iemesliem speciālisti *min nesakārtoto nodokļu sistēmu, augstas nodokļu likmes, biežas izmaiņas likumdošanā*, aizliegumus, monopoluzņēmumus, kas savukārt stimulē meklēt veidus, kā to apiet un nopelnīt. Valsts pārvaldes pienākums ir nodrošināt, lai ēnu ekonomikas daļa tautsaimniecībā nebūtu dominējoša, jo tās ietekmē ne vien rūk valsts nodokļu ieņēmumi, bet būtiski tiek kropļota tirgus konkurence, radīti nevienlīdzīgi apstākļi uzņēmējdarbībai.

Nelegālā nodarbinātība dažās ES dalībvalstīs sasniedz pat 15% no iekšzemes kopprodukta, kas parāda, ka melnā ekonomika ir ievērojama ne tikai Austrumeiropas, bet arī dažās citās Eiropas Savienības valstīs, kā liecina Eiropas Komisijas pētījums. Galvenie sektori, kuros visbiežāk konstatē nelegālo nodarbinātību, ir lauksaimniecība, palīdzība mājāsaimniecībā, celtniecība un ražošana. Retāk minēta tirdzniecība, transports un tūrisma industrija. Visbiežāk nelegāli strādā bezdarbnieki,

¹²⁹ Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2009.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/

¹³⁰ Finanšu ministrijas 2010. gada budžeta paskaidrojumi [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

¹³¹ Angļu val. - "shadow", "underground", "informal", "second", "cash" or "parallel" economy

kas vēlas saņemt arī valsts pabalstu, arī oficiālā darbā strādājošie. Vismazākā grupa ir ārzemnieki un imigranti, kā arī studenti. Francijā ēnu ekonomika veido 15% no IKP un visbiežāk nelegāli strādniekus nodarbina celtniecībā un māsasaimniecības palīgdarbos, kā arī tirdzniecībā. Arī Vācijā ēnu ekonomika tiek lēsta 16% no IKP. Vācijā konstatēts, ka visbiežāk, nemaksājot nodokļus, strādā pensionāri un studenti.^{132 133}

2.3. tabula

Ēnu ekonomikas īpatsvars Eiropā 2005. gadā¹³⁴

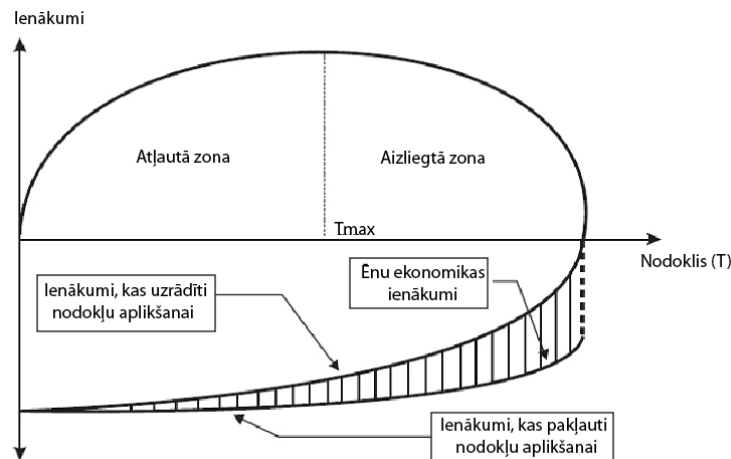
Saīsinājums	Valsts	IKP (milj. eiro)	Ēnu ekonomikas īpatsvars	Ēnu ekonomika (miljons eiro)
AT	Austrija	244453	9,3%	22734
BE	Beļģija	301966	19,6%	59185
BG	Bulgārija	21802	36,5%	7987
CY	Kipra	13659
CZ	Čehijas Republika	100190	18,3%	18335
DK	Dānija	207756	16,1%	33449
EE	Igaunija	11210	38,2%	4282
FI	Somija	157335	15,8%	24859
FR	Francija	1726068	13,2%	227841
DE	Vācija	2244600	15,4%	345669
GR	Grieķija	198609	26,3%	52234
HU	Ungārija	88863	24,3%	21594
IE	Īrija	161498	14,1%	22771
IT	Itālija	1428376	24,4%	348522
LV	Latvija	13012	39,4%	5127
LT	Lietuva	20673	30,2%	6243
LU	Luksemburga	30032
MT	Malta	4764
NL	Nīderlande	508964	11,1%	56495
PL	Polija	244420	28,7%	70148
PT	Portugāle	149123	20,4%	30421
RO	Rumānija	79387	35,4%	29174
SK	Slovākija	38,480	18,2%	7003
SI	Slovēnija	28252	27,3%	7713
ES	Spānija	908449	21,3%	193502
SE	Zviedrija	294674	16,3%	48032
UK	Lielbritānija	1804586	10,3%	185872
	KOPĀ (EU-27)	11031482	16,6%	1828192
HR	Horvātija	31260	34,1%	10660
NO	Norvēģija	242935	16,8%	40813
CH	Šveice	299127	8,5%	25426
TR	Turcija	386937	32,6%	125754

¹³² Rulle B., Ēnas pār ekonomiku, Laikraksts "Diena", Publicēšanas datums: 2009. gada 13. Aprīlis, Rubrika: Business (7. lpp.)

¹³³ Friedrich Schneider The Influence of the economic crisis on the underground economy in Germany and the other OECD-countries in 2010: a (further) increase [Elektronisks resurss] <http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/LatestResearch2010/ShadEcOECD2010.pdf>

¹³⁴ Schneider F., Ph.D. „The Shadow Economy in Europe”, ATKearney, 2009 [Elektronisks resurss] www.atkearney.ch

Kā redzams tabulā, visās pasaules valstīs ir ēnu ekonomika, tikai katra valsts ar to cīnās savādāk, piemērojot atšķirīgas metodes un paņēmienus. Autore uzskata, ka, lai cīnītos ar ēnu ekonomiku, ir jāizprot iemesli, kāpēc šāda ekonomika ir radusies, kāpēc uzņēmēji izvēlas riskantāku nelegālu darbību, kādi ir patiesie iemesli, kādas preventīvās darbības nepieciešamas un kādas soda naudas piemērojamas, lai situāciju uzlabotu. Analizējot ēnu ekonomiku, autore piedāvā savu skaidrojumu Lafera līknei attiecībā uz atļautām un aizliegtām zonām nodokļu jomā (2.1. att.), t.i., valdība, palielinot nodokļu likmes, neapzināti veicina iedzīvotāju un uzņēmēju darbošanos ēnu ekonomikas zonā. Palielinoties nodokļu likmēm, uzņēmēji un iedzīvotāji mēģina slēpt savus ieņēmumus no ieņēmumu dienesta.

2.1. att. Autores piedāvātais attēls ēnu ekonomikas raksturošanai, izmantojot Lafera līkni (autores veidots attēls izmantojot ¹³⁵)

Ēnu ekonomika ne tikai izkropļo godīgu konkurenci un neveicina produktivitāti un inovācijas, bet arī samazina valsts budžeta ieņēmumus. Tā ir būtiska rezerve, kas varētu tikt izmantota kā alternatīva tālākai nodokļu sloga palielināšanai.

Vairums uzņēmēju neuzdrošinās prettiesiski izvairīties no nodokļu maksāšanas, jo par prettiesisku izvairīšanos no nodokļu samaksas draud kriminālatbildība, kas var būt saistīta ne tikai ar naudas sodu, bet arī ar brīvības atņemšanu. Tiek veidotas ofšoru kompāniju un trastu struktūras, tādējādi pilnīgi likumiskā veidā nemaksājot nodokļus, jo persona taču nevar deklarēt kā savu īpašumu to, kas juridiski pieder trastam. Latvijā situācija ir mazliet savādāka. Vairums uzņēmēju nodokļu samazināšanu uzskata par elementāru procedūru, kas var izpausties divos iespējamajos veidos: 1) dažādu maksājumu dokumentu viltošana un likumu normu neievērošana; 2) ofšoru kompāniju nopirkšana un naudas tehniska "pārpumpēšana" caur to.¹³⁶

Daudzi uzņēmēji nezina atšķirības starp diviem fundamentāliem finanšu tiesību jēdzieniem - *tax avoidance* (izvairīšanās no nodokļiem likumīgā ceļā) un *tax evasion* (izvairīšanās no nodokļiem prettiesiskā ceļā) un neapzinās to, ka par prettiesisku izvairīšanos no nodokļiem var iestāties ne tikai administratīvā atbildība, bet arī kriminālatbildība. Ar naudas "atmazgāšanu" tiek saprasts: nelegāla jeb "netīra" nauda tiek apgrozīta virknē operāciju, kā rezultātā tā kļūst par legālu jeb "tīru" naudu.

¹³⁵ Налоги . Теоретические и методологические основы налоговой системы / Москва с,78-79 (687с)

¹³⁶ Leja L, juridiskā biroja "Carrington, Hall & Hamburg" jurists, Par un pret darbību ārzonā, Laikraksts „Latvijas Vēstnesis”, Publicēts: Jurista Vārds > 29.05.2008

Citiem vārdiem sakot, maksājumu un darījumu rezultātā tiek dzēstas visas nelegalitātes pēdas un nauda iegūst legālu ienākumu statusu. Naudas "atmazgāšana" šobrīd ir kļuvusi par trešo lielāko pasaules biznesu. Tiek uzskatīts, ka ik gadu pasaulē tiek "atmazgāti" 500 miljardi ASV dolāru. Prettiesīga izvairīšanās no nodokļu maksāšanas ir ļoti populāra ofšoru biznesā, neraugoties uz daudzajiem dažādu pasaules lielvalstu mēģinājumiem to apkarot. Klienti parasti piekrīt izmantot dažādus lētus konsultantu firmu piedāvātos risinājumus, pamatojoties uz šo firmu darbinieku pārliecinošām runas spējām un vilinošajiem naudas ekonomijas piedāvājumiem. Patiesībā, autore uzskata, ka šādu lētu pakalpojumu izmantošana var izrādīties ne vien neapdomīga naudas izšķiešana, bet pat radīt milzu zaudējumus un ietaupītājiem resursiem neekvivalentu atbildību tuvākā vai tālākā nākotnē.

Autore uzskata, ka jebkuram, kas vēlas ietaupīt nodokļus likumīgā ceļā, ir jāapzinās, ka augstas kvalitātes ofšoru nodokļu plānošanas pakalpojuma cena nav izsakāma desmitos, bet gan simtos un tūkstošos ASV dolāru, jo nepastāv vienots tipveida modelis ofšoru nodokļu plānošanā. Katra situācija ir unikāla un katrai situācijai ir jāatrod atšķirīgs tiesiskais risinājums. Ofšoru finanšu plānošanas pakalpojumi nav plaša patēriņa prece, kas nopērkama katrā kioskā.

Nodokļu nemaksāšanas jeb nepareizas nomaksas iemesls ir arī biežā likumu maiņa, vidēji katrs nodokļa likums tiek izmainīts vismaz reizi gadā vai pat biežāk. (4. pielikums)

Nodokļu speciālisti M.Hadsons un Dž. Somerss uzskata, ka "visļauņākais ir tas, ka Latvijas izveidotā nodokļu sistēma nevis atalgo darbu un atbalsta radošu uzņēmējdarbību, bet gan, būdama viena no regresīvākajām visā Ziemeļu puslodē, uzmundrina spekulatīvas peļņas meklētājus".^{137 138} Ar nodokļu politikas palīdzību valstij jāveicina komercdarbības konkurētspējas pasākumi, radot labvēlīgu vidi uzņēmējdarbībai. Šobrīd valsts ir radījusi dažādus birokrātiskus ierobežojumus, un uzņēmēji izvēlas citas valstis, jo tur ir vieglāk strādāt. Dažos gadījumos valsts birokrātijas dēļ uzņēmēji spiesti darboties ēnu ekonomikā.^{139 140}

Autore piekrīt M.Hadsona un Dž. Somersa viedoklim, jo pētījuma laikā atklājās, ka ļoti daudzi uzņēmēji ir izvēlējušies savu saimniecisko darbību noformēt ārpus Latvijas.

Lai varētu noskaidrot, kā ierobežot ēnu ekonomiku un nodokļu nemaksāšanu, jānoskaidro, kādi faktori veicina ēnu ekonomiku. Finanšu ministrijas pētījumā ir norādīti *faktori, kas veicina ēnu ekonomiku*:

1. *Ietaupījumi*. Darbojoties ārpus oficiālās ekonomikas, var ietaupīt uz nodokļu un obligāto sociālās apdrošināšanas iemaksu rēķina. Tāpat var izvairīties no nodokļu un nodarbinātības normatīvo aktu prasību (uzskaites, deklarēšanas, darba laika, drošības, sanitārās u. c. prasības) ievērošanas. Jo lielāks ir nodokļu un administratīvais slogs, jo lielāka motivācija darboties ēnu ekonomikā. Krīzes apstākļos šī motivācija palielinās. Šeit var minēt arī nevēlēšanos zaudēt valsts piešķirtos labumus (piemēram, bezdarbnieku pabalstu).

2. *Vainas apziņas trūkums*. Ēnu ekonomika sabiedrībā tiek uztverta kā normāla parādība. Tas īpaši izteikts ir valstīs, kurās valsts institūciju un to sniegto pakalpojumu kvalitāte ir zema un līdz ar

¹³⁷ Hadsons Maikls un Somerss Džefrijs Latvijai pienācis laiks ķerties pie strukturālo problēmu risināšanas <http://www.rigaslaiks.lv/Raksts.aspx?year=2009&month=7&article=2>

¹³⁸ RTFL ziņojums 2009 [Elektronisks resurss] www.temida.lv/Jurista_Biblioteka/Musu.../RTFL_zinjojums-2009.doc

¹³⁹ Hadsons Maikls un Somerss Džefrijs Latvijai pienācis laiks ķerties pie strukturālo problēmu risināšanas <http://www.rigaslaiks.lv/Raksts.aspx?year=2009&month=7&article=2>

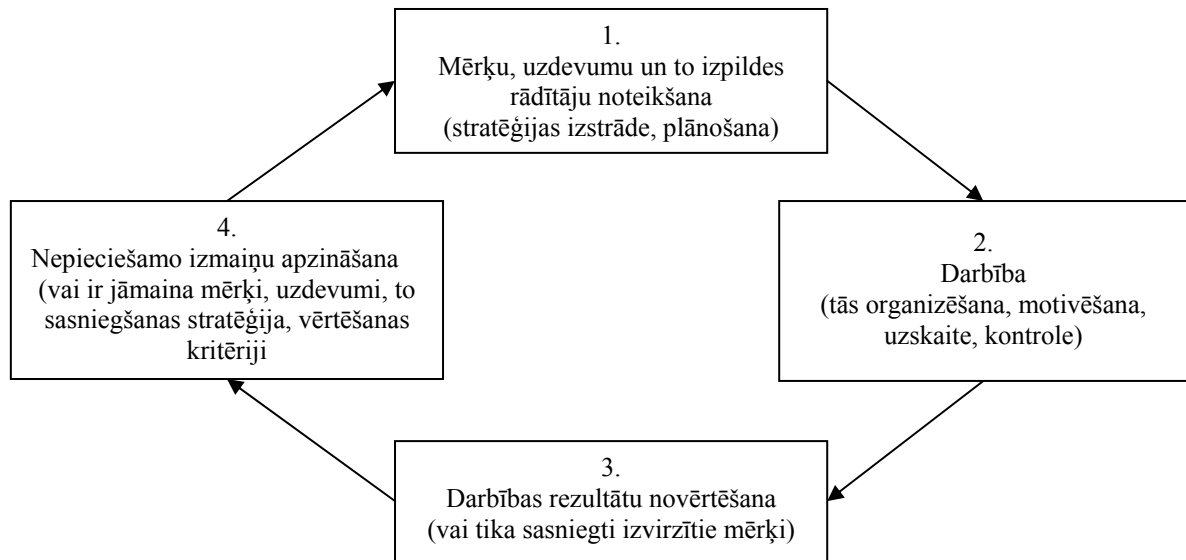
¹⁴⁰ RTFL ziņojums 2009 [Elektronisks resurss] www.temida.lv/Jurista_Biblioteka/Musu.../RTFL_zinjojums-2009.doc

to ir arī zems uzticības līmenis valsts varai. Turklāt gūtais labums no ēnu ekonomikas ir tūlītējs, turpretī saņemtais labums no valsts ir netiešs, kolektīvs un parasti nobīdīts laikā.

3. *Viegla iespēja iesaistīties.* Viens no svarīgiem aspektiem ēnu ekonomikas funkcionēšanai ir neierobežoti norēķini ar skaidru naudu, jo tos ir ļoti grūti izsekot.

4. *Zems atklāšanas risks.* Nelielas iespējas tikt pieķertam un mazi sodi veicina iesaistīšanos ēnu ekonomikā.¹⁴¹

Nodokļu nemaksāšana, izvairīšanās un ofšora kompāniju izmantošana ir daļēji jāattiecinā uz nodokļu administrēšanu. Nodokļu administrēšana ir nodokļu politikas īstenošana praksē. Arī RTU profesore N. Lāce un N. Fiļipoviča uzskata, ka nodokļu administrēšanas pamatā ir nodokļu politikas stratēģijas, mērķu un uzdevumu izstrāde.

2.2. att. Nodokļu administrēšana kā vadības cikls¹⁴²

Pasaules praksē, lai izvērtētu nodokļu politiku, izmanto elastības rādītāju.

Publisko finanšu teorijā iesaka nodokļu politiku veidot tādu, lai tā ātri reaģētu uz ekonomisko apstākļu izmaiņām – lai nodokļu sistēma būtu elastīga. Tas nozīmē, ka vienlaikus ar tautsaimniecības attīstību palielinātos arī nodokļu ieņēmumi, nemainot ne nodokļu likmes, ne apliekamo bāzi.¹⁴³ Ir pieņemts, ka nodokļu elastība ir korelācija starp iekšzemes kopprodukta relatīvām izmaiņām un nodokļu ieņēmumu relatīvām izmaiņām. Elastība parāda kā izmainās pētāmais lielums, ja ietekmējošais lielums izmainās par vienu vienību.

$$e = \frac{\Delta NI}{\Delta NB} \quad (2.1.)$$

kur, e – nodokļu elastība,

ΔNI - nodokļu ieņēmumu izmaiņas,

ΔNB - nodokļu bāzes izmaiņas.¹⁴⁴

¹⁴¹ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

¹⁴² Fiļipoviča N., Lāce N. Nodokļu administrēšanas mērķu formulēšanas problēmas / LU Raksti Ekonomika, III, 671, LU, 2004 71-80lpp

¹⁴³ Ketners K., Titova S., Nodokļu politika Eiropas Savienības vidē / Biznesa un finanšu pētniecības centrs 2009 40 lpp (127lpp)

¹⁴⁴ Ketners K., Titova S., Nodokļu politika Eiropas Savienības vidē / Biznesa un finanšu pētniecības centrs 2009 41 lpp (127lpp)

Ja $0,9 < e < 1,1$, tad pētāmais lielums ir elastīgs, bet, ja neatrodas šajās robežās, tad pētāmais lielums ir neelastīgs.

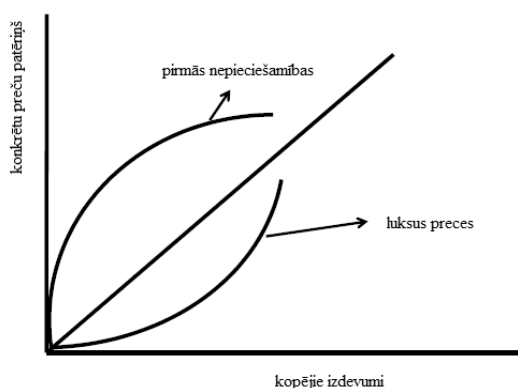
Aplūkojot nodokļu elastību, ir jāatceras arī par preču elastību, jo pieprasījuma ienākumu elastība parāda pieprasījuma elastības līmeni, mainoties patērētāja ienākumiem, t.i., par cik mainīsies pieprasīto preču daudzums, ja ienākumi mainīsies par 1%.

Atkarībā no šī elastības koeficienta lieluma izdala sekojošas preču grupas:

- ja prece ir mazvērtīga, tad $e_m < 0$. Iedzīvotāju ienākumiem pieaugot, pieprasījums pēc šīm precēm samazinās;
- ja prece ir normāla jeb primārās nepieciešamības prece, tad $0 < e_m < 1$. Preces pieprasījums pieaug mazākā mērā nekā iedzīvotāju ienākumi;
- ja prece ir augstvērtīga (luksus prece), tad $e_m > 1$. Augstvērtīgas preces pieprasījums mainās ātrāk nekā iedzīvotāju ienākumu izmaiņas;
- ja iestājies piesātinājums ar doto preci, tad $e_m = 0$. Pieprasījums praktiski nemainās, mainoties iedzīvotāju ienākumiem.

Šo pieprasījuma elastību raksturo Engela līkne, kas apraksta sakarību starp mājsaimniecību augošajiem ienākumiem un proporcionāli augošajiem izdevumiem pārtikas produktu iegādei. Tā parāda sakarību, kā mainās preces loma atkarībā no iedzīvotāju ienākumu pieauguma.

Ja firma ražo augstvērtīga pieprasījuma preci, tad, palielinoties iedzīvotāju ienākumiem, firmām ir straujš ienākumu palielinājums, attiecīgi lielāki ir ienākumi valsts budžetā. Ja firmas ražo pirmās nepieciešamības preces, tad, iedzīvotāju ienākumiem pieaugot, var palielināties realizācijas apjoms (apgrozījums), bet apgrozījums pieaugs lēnāk nekā iedzīvotāju ienākumi. Ja firma ražo mazvērtīgu preci, tad, palielinoties iedzīvotāju ienākumiem, uzņēmumam jāreķinās ar pieprasījuma samazināšanos. Veidojot nodokļu politiku attiecībā uz patēriņu, ir nepieciešams noskaidrot iedzīvotāju ienākumus un, nosakot nodokļu likmes, nepieciešams noskaidrot kādai preču kategorijai nodokļu likme tiks noteikta. Vadoties no šīs informācijas, var prognozēt budžeta ieņēmumus.

2.3. att. Engela līkne¹⁴⁵

Pamatojoties uz Latvijas nodokļu likumiem, Latvijā cikliski koriģētos aprēķinos pieņemts, ka:

- palielinoties privātajā sektorā nodarbināto skaitam par 1%, IIN ieņēmumi no privātajā sektorā strādājošajiem pieaug par 1%;

¹⁴⁵ ENGEL CURVE METHOD FOR MEASURING POVERTY By T. Krishna Kumar, Jayarama Holla, and Pujya Guha January 8, 2008 [Elektronisks resurss] www.mse.ac.in/.../Engel%20Curve%20Method%20for%20Measuring%20Poverty.pdf

- palielinoties privātajā sektorā nodarbināto vidējai reālajai darba samaksai par 1%, IIN ieņēmumi no privātajā sektorā strādājošajiem pieaug par 1.2%, jo IIN netiek maksāts no neapliekamā minimuma;
- UIN likme ir vienāda visām ienākumu grupām, tiek pieņemts, ka, uzņēmumu peļņai palielinoties par 1%, UIN ieņēmumi budžetā pieaug par 1%;
- privātajam patēriņam palielinoties par 1%, netiešo nodokļu ieņēmumi, ko maksā privātais sektors, arī pieaug par 1%.¹⁴⁶

2.4. tabulā apkopotas Latvijas (Latvijas Bankas novērtējumi), vidējās ES15 valstu (ECBS novērtējumi) un EMS dalībvalstu (ECBS novērtējumi) budžeta elastības vērtības, kas noteiktas saskaņā ar ECBS metodoloģiju.

2.4. tabula

Nodokļu ieņēmumu un izdevumu elastība¹⁴⁷

Budžeta ieņēmumu kategorija	Makroekonomiskā bāze	Budžeta elastība		
		Latvijā	ES15 valstu vidējais	EMS dalībvalstu vidējais
IIN (privātā sektora daļa)	Nodarbinātība privātajā sektorā	1,00	1,00	1,00
	Privātā sektorā nodarbināto vidējā atlīdzība	1,20	1,50	1,60
SAI (privātā sektora daļa)	Nodarbinātība privātajā sektorā	1,00	1,00	1,00
	Privātā sektorā nodarbināto vidējā atlīdzība	1,00	1,00	1,00
UIN	Uzņēmuma peļņa	1,00	1,20	1,20
Netiešie nodokļi (privātā sektorā)	Privātais patēriņš	1,00	1,00	1,00
Ar bezdarbu saistītie budžeta izdevumi	Bezdarbnieku skaits	1,00	0,90	0,80

Saskaņā ar ECBS metodoloģiju budžeta elastība tiek novērtēta attiecībā pret atbilstošajām makroekonomiskajām bāzēm, nevis attiecībā pret IKP. Tādējādi tiek ņemts vērā IKP un citu makroekonomisko mainīgo atšķirīgu svārstību efekts, ko sauc par kompozīcijas efektu. ECBS speciālisti identificējuši, ka ciklu ietekmei pakļautas četras nodokļu ieņēmumu kategorijas un viena izdevumu kategorija: uzņēmumu tiešie nodokļi, mājsaimniecību tiešie nodokļi, netiešie nodokļi, sociālās apdrošināšanas iemaksas, kā arī ar bezdarbu saistītie budžeta izdevumi. Pārējie budžeta ieņēmumi un izdevumi nav pakļauti cikliskajām svārstībām. Katrai izvēlētajai ieņēmumu un izdevumu kategorijai tiek piemērota atbilstoša makroekonomiskā bāze. Mājsaimniecību tiešo nodokļu un sociālās apdrošināšanas iemaksu cikliskās pārmaiņas atkarīgas no to apliekamās bāzes, kas definēta kā privātajā sektorā nodarbināto ienākums, ko savukārt nosaka nodarbināto skaits un vidējās atlīdzības lielums. Uzņēmumu tiešo nodokļu makroekonomiskā bāze ir uzņēmumu peļņa. Ar bezdarbu saistīto budžeta izdevumu makroekonomiskā bāze ir bezdarbnieku skaits. Toties netiešo nodokļu ieņēmumi svārstās privātā patēriņa cikliskās attīstības ietekmē. Saskaņā ar ECBS metodoloģiju aprēķinos neizmanto mājsaimniecību tiešos nodokļus, ar bezdarbu saistītos budžeta izdevumus un netiešo nodokļu sabiedriskā sektora daļu, jo to neietekmē cikliskās svārstības. Turklāt tai netiešo nodokļu daļai, kas tiek pārskaitīta Eiropas Kopienas budžetā, ir nulles elastība izdevumu

¹⁴⁶Latvijas valsts konsolidēta kopbudžeta cikliski koriģēta bilance [Elektronisks resurss] http://www.bank.lv/images/img_lb/izdevumi/latvian/citas/budzeta_bilance.pdf 8lpp

¹⁴⁷Latvijas valsts konsolidēta kopbudžeta cikliski koriģēta bilance [Elektronisks resurss] http://www.bank.lv/images/img_lb/izdevumi/latvian/citas/budzeta_bilance.pdf 18lpp

pusē, tāpēc tādai pašai tai jābūt arī ieņēmumu pusē, t.i., šī daļa jāatņem no netiešo nodokļu ieņēmumiem.

Izvērtējot OECD pētījumu „The Size and Role of Automatic Fiscal Stabilisers” par nodokļu elastību (2.5. tabula), autore nepiekrīt Latvijas bankas novērtējumam, ka Latvijā nodokļu elastība gandrīz visos gadījumos ir 1,00, jo uzņēmuma peļņu ietekmē ne tikai tekošā gada rādītāji, bet arī iepriekšējo gadu zaudējumi (tos drīkst segt nākošos piecos gados), kā arī ar bezdarbu saistītie pabalsti no valsts budžeta netiek maksāti ilgstošiem bezdarbniekiem.

2.5. tabula

Nodokļu elastība OECD valstīs¹⁴⁸

	Uzņēmuma nodokļi	Individuālie nodokļi	Netiešie nodokļi	Sociālās apdrošināšanas
ASV	1,8	0,6	0,9	0,6
Japāna	2,1	0,4	0,5	0,3
Vācija	0,8	1,3	1,0	1,0
Francija	1,8	0,6	0,7	0,5
Itālija	1,4	0,8	1,3	0,6
Lielbritānija	0,6	1,4	1,1	1,2
Kanāda	1,0	1,2	0,7	0,9
Austrālija	1,6	0,6	0,4	0,6
Austrija	1,9	0,7	0,5	0,5
Beļģija	0,9	1,3	0,9	1,0
Dānija	1,6	0,7	1,6	0,7
Somija	0,7	1,3	0,9	1,1
Grieķija	0,9	2,2	0,8	1,1
Īrija	1,2	1,0	0,5	0,8
Nīderlande	1,1	1,4	0,7	0,8
Jaunzēlande	0,9	1,2	1,2	1,1
Norvēģija	1,3	0,9	1,6	0,8
Portugāle	1,4	0,8	0,6	0,7
Spānija	1,1	1,1	1,2	0,8
Zviedrija	0,9	1,2	0,9	1,0
<i>Vidēji</i>	<i>1,26</i>	<i>1,03</i>	<i>0,89</i>	<i>0,81</i>

Pamatojoties uz nodokļu ieņēmumu elastību, tiek plānots budžets. Budžets kalpo par pamatu izvirzīto mērķu sasniegšanai un efektīvas darbības veikšanai, bet nepareiza budžeta elastības novērtēšana noved pie nepareizas budžeta sastādīšanas un attiecīgi izvirzīto mērķu koriģēšanas vai nesasniegšanas.

Ļoti svarīgs rādītājs, kas raksturo nodokļu sistēmu, ir nodokļu slogs. Lai precīzāk noteiktu nodokļu politikas efektivitāti un raksturotu nodokļu ietekmi uz sabiedrību kopumā, izmanto nodokļu sloga rādītāju, ko aprēķina pēc 2.2. formulas:

$$\text{Nodokļu slogs} = \frac{\text{Iekasētie nodokļi valstī bāzes periodā}}{\text{IKP faktiskās cenās bāzes periodā}} * 100 \% \quad (2.2.)$$

Nodokļu sloga atšķirības saskaņā ar *Richard M. Bird* and *Eric M. Zolt* pētījumu attīstītās valstīs ir 38% no IKP, bet attīstošās valstīs 18% no IKP.¹⁴⁹ Autore secina, ka tik liela atšķirība ir

¹⁴⁸ The Size and Role of Automatic Fiscal Stabilisers [Elektronisks resurss] www.oecd.org/dataoecd/53/26/2087789.pdf

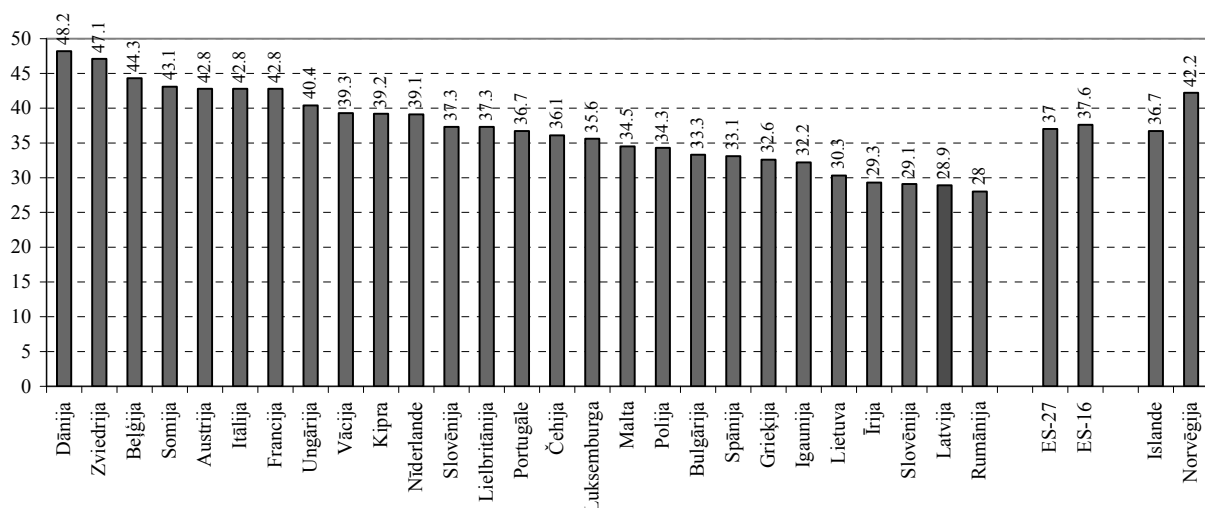
¹⁴⁹ Richard M. Bird, and Eric M. Zolt Practical Issues of Tax Policy in Developing Countries / Conference - April 28-May 01, 2003 <http://web.worldbank.org> WBSITE/EXTERNAL/ TOPICS/

saistīta ar valsts attīstības līmeni, jo katra valsts nodrošina atšķirīgus pakalpojumus. Jābūt sakarībai starp nodokļu apmēru un ienākumiem uz vienu iedzīvotāju.¹⁵⁰ Liels fiskālais slogs nestimulē uzņēmējdarbības attīstību, jo līdz ar nodokļu pieaugumu samazinās ekonomiskā efektivitāte un līdz ar to arī investīcijas un produkcijas izlaide. Nodokļu slogu var noteikt ne tikai visai valsts ekonomikai, bet arī attiecībā uz individuāliem rādītājiem, t.sk. patēriņa nodokļu slogu, kapitāla nodokļu slogu vai arī darbaspēka nodokļu slogu. Mūsdienās, kad valsts radikāli ar nodokļu palīdzību ietekmē iedzīvotāju dzīves līmeni, lai ierobežotu iedzīvotāju impulsīvo pieprasījumu un veicinātu uzņēmēju konkurenci vai arī tieši pretēji, lai ierobežotu to, svarīgi ir ne tikai noskaidrot, kādos apmēros tiek iekasēti nodokļi, bet tikpat svarīgi noskaidrot, kādiem mērķiem šie nodokļi tiek izlietoti.

Lai pareizi varētu atbildēt uz šo jautājumu, nepieciešams aprēķināt nodokļu slogu sabiedrībai kopumā, atsevišķām nodokļu maksātāju grupām, katram nodokļu maksātājam, katrai mājsaimniecībai. Tas ir nepieciešams, lai noskaidrotu, cik daudz ir samaksāts nodokļos un kāds labums ir saņemts. Ne vienmēr ir pareizs tāds uzskats, ka iedzīvotāju nodokļu slogs ir lielāks tanī valstī, kur ir lielāka nodokļu iekasēšana. Piemēram, Dānijā nodokļi no IKP sastāda apmēram 50%, bet Indonēzijā - 30% no IKP. Nepareizs būtu apgalvojums, ka nodokļu slogs Dānijā ir lielāks nekā Indonēzijā, jo Dānijā līdz 2/3 no visiem nodokļiem tiek atgriezti iedzīvotājiem sociālajās izmaksās vai arī kādos citos sociālajos vai materiālajos labumos, bet Indonēzijā minētās izmaksas nesasniedz pat 1/4 no visiem nodokļu ieņēmumiem.¹⁵¹ Pamatoti var apgalvot, ka no īstenotās nodokļu politikas ir atkarīga sabiedrības labklājība.

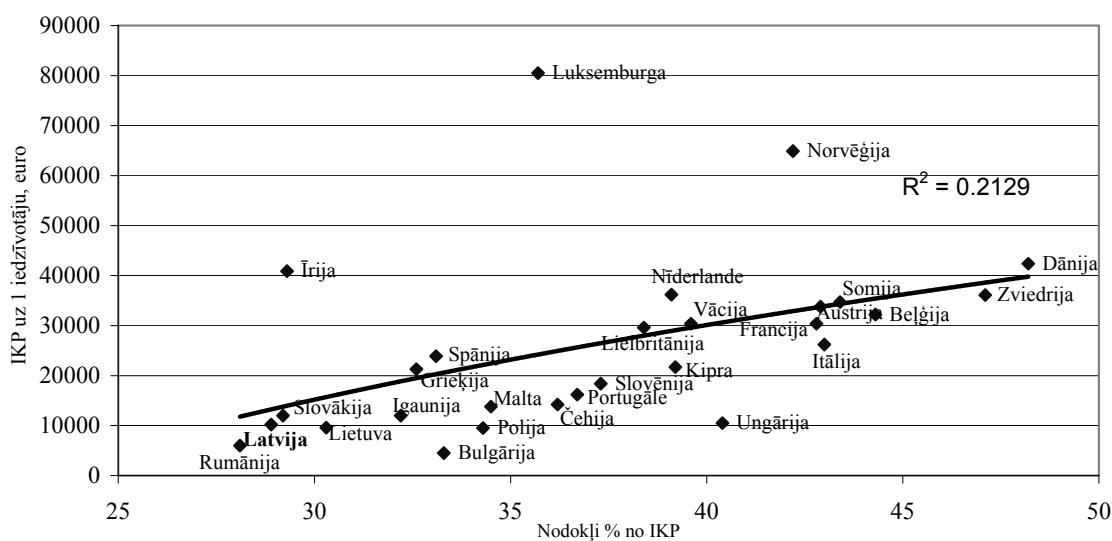
Pasaules praksē tiek pieņemts, ka nodokļu sloga maksimālais līmenis nedrīkst pārsniegt 33-35%, ko var uzlikt jaunradītajai vērtībai. Tālākais likmju kāpums kavēs ražošanu, samazinot ieguldījumu apjomu un stimulu. Līdz ar to tas samazinātu nodokļu bāzi un radītu nodokļu ieņēmumu samazinājumu. Nodokļu sistēmai jābūt veidotai tā, lai nekavētu uzņēmējdarbības attīstību un pakalpojumu sniegšanu.

Kaut gan no 1995. gada vērienīgās Latvijas nodokļu reformas būs jau pagājuši 15 gadi, nodokļu sloga ziņā Latvijā nekas nav mainījies, tas ir palicis 30% robežās. (42. pielikums) Kopumā Latvijā nodokļu nasta salīdzinājumā ar ES valstīm ir salīdzinoši maza - 2007. gadā nodokļu slogs ir 30,5%, kas ir ceturtais zemākais no Eiropas Savienības 27 dalībvalstīm, un par 9,3 procentpunktiem zemāks nekā ES dalībvalstu vidējais rādītājs. (43. pielikums) (44. pielikums) Bet 2008. gadā nodokļu slogs Latvijā ir jau otrs zemākais rādītājs, t.i., 28,9%, atstājot aiz sevis tikai Rumāniju. (2.4. att.) Latvijas nodokļu sloga samazināšanās ir izskaidrojama ar valsts parāda palielināšanos. Tik krasas atšķirības izraisa ne tikai zemas nodokļu likmes salīdzinājumā ar pārējām ES valstīm, bet arī samērā augsta nodokļu nemaksāšana, kas norāda uz būtiskām atšķirībām attiecībā uz atsevišķiem principiem nodokļu iekasēšanā.

2.4. att. Nodokļi % no IKP dažādās ES valstīs 2008. gadā¹⁵²

Latvijā attiecībā uz kopējo nodokļu struktūru un atsevišķiem nodokļu veidiem pastāv būtiskas atšķirības salīdzinājumā ar citām ES valstīm. Jāatzīmē, ka vecajās ES dalībvalstīs nodokļu slogs parasti ir lielāks nekā jaunajās, turklāt tiešo nodokļu īpatsvars jaunajās dalībvalstīs parasti ir būtiski zemāks nekā vecajās dalībvalstīs, kurās kopējā nodokļu struktūra no tiešo, netiešo nodokļu un sociālo iemaksu ieņēmumiem ir samērā līdzīga.

2.5. att. IKP un nodokļu ieņēmumu sakarība Eiropā 2008. gadā¹⁵³

Analizējot nodokļu sloga un iekšzemes kopprodukta sakarības, var konstatēt, ka regresijas determinācijas koeficients R^2 ir tikai 21,3%, līdz ar to tikai nelielā daļā valstu piepildās apgalvojums - jo lielāks nodokļu slogs, jo lielāks IKP.

¹⁵² Taxation trends in the European Union - Data for the EU Member States, Iceland and Norway 2010 [Elektronisks resurss] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-DU-10-001

¹⁵³ Autores aprēķins izmantojot Eurostat datus (GDP and main components - Current prices, Main national accounts tax aggregates)

Kā makroekonomiskos rādītājus pēc ECBS metodoloģijas izmanto: nodarbinātība privātā sektorā, vidējā atlīdzība privātajā sektorā, privātais patēriņš, uzņēmuma peļņa, bezdarbnieku skaits.¹⁵⁴

Atšķirībā no ECBS aprēķināšanas metodoloģijas OECD, EK un SVF metodoloģija pamatojas uz potenciālā ražošanas apjoma novērtēšanu, izmantojot ražošanas funkciju. Salīdzinājumā ar HP filtru ražošanas funkcijas novērtēšanā tiek izmantoti tautsaimniecības struktūras mainīgie rādītāji, tādējādi rezultāts, ko dod ražošanas funkcija, ir teorētiski pamatotāks. Turklāt potenciālais ražošanas apjoms, kas novērtēts, izmantojot ražošanas funkciju, atspoguļo tautsaimniecības strukturālās pārmaiņas. Tomēr atšķirībā no HP filtra šī metode prasa vairāk datu un garākas laikkravas, kas bieži nav pieejamas.¹⁵⁵

OECD metodoloģija izmanto divu faktoru (kapitāla un darbaspēka) Koba–Duglasa (Cobb–Douglas) ražošanas funkciju ar pastāvīgo atdevi no mēroga:

$$Y_t = A_t (K_t)^\sigma (L_t)^{1-\sigma} \quad (2.3.)$$

jeb logaritmu veidā

$$\ln Y_t = \ln A_t + \sigma \ln K_t + (1-\sigma) \ln L_t \quad (2.4.)$$

kur: Y_t – IKP salīdzināmajās cenās;

A_t – kopējās faktoru produktivitātes novērtējums;

K_t – pamatkapitāls salīdzināmajās cenās;

L_t – kopējais tautsaimniecībā nodarbināto skaits;

σ – reālā IKP elastība attiecībā pret pamatkapitālu.¹⁵⁶

Analizējot Latvijā 1995. gadā veiktās nodokļu reformas, autore secina, ka tās nesekmē uzņēmējdarbību, t.i., bremsē uzņēmējdarbības attīstību. Kaut arī Latvijā ir viens no zemākajiem nodokļu slogiem Eiropā – 30% no iekšzemes kopprodukta un tas 1995. gadā bija sestais zemākais rādītājs (tolaik mērķis bija nodrošināt budžeta ieņēmumus 35-38% apmērā no iekšzemes kopprodukta), tomēr Latvijā ir ļoti liels slogs darba nodokļiem, kas būs tālāk apskatīts šajā nodaļā. Jāatzīmē, ka augstās nodokļu likmes mazina saimniecisko aktivitāti, peļņas pieaugumu, kā arī sekmē pārvietošanos uz ārvalstīm, kur ir zemākas nodokļa likmes.

Ne mazāk svarīgs nodokļu politikas rādītājs ir nodokļu struktūra. Autore darbā pētīja nodokļu ieņēmumu sadalījumu atbilstoši ekonomiskām funkcijām.

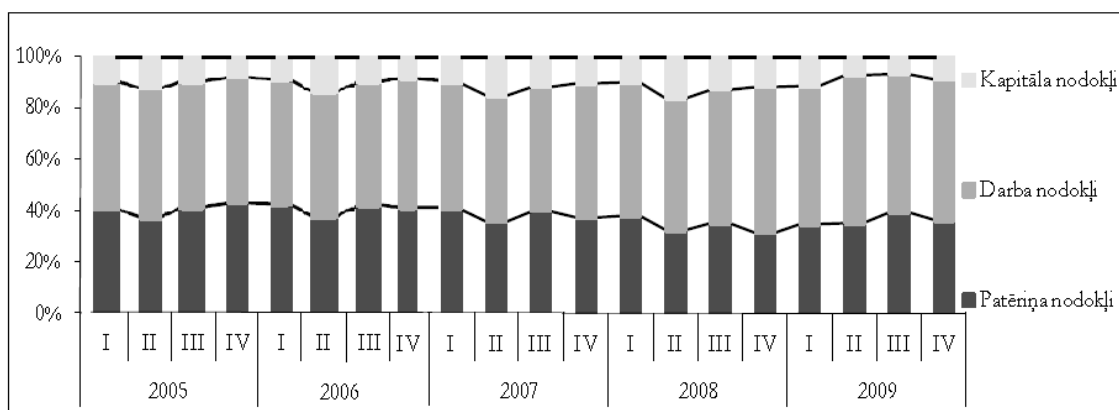
Ekonomiskā literatūrā nodokļu ieņēmumus iedala atbilstoši ekonomiskām funkcijām. Salīdzinot Latvijas nodokļu ieņēmumu īpatsvaru pēc to ekonomiskās funkcijas ar citām ES dalībvalstīm, var secināt, ka Latvijā patēriņa nodokļu ieņēmumu daļa kopējos nodokļu ieņēmumos ir ievērojami lielāka nekā vidēji ES, darbaspēka nodokļu ieņēmumu daļa ir nedaudz virs ES vidējā līmeņa, savukārt kapitāla nodokļu ieņēmumu daļa ir būtiski zem ES vidējā līmeņa. Līdzīga situācija ir arī Lietuvā un Igaunijā.¹⁵⁷

¹⁵⁴Latvijas valsts konsolideta kopbudžeta cikliski korigeta bilance [Elektronisks resurss] http://www.bank.lv/images/img_lb/izdevumi/latvian/citas/budzeta_bilance.pdf

¹⁵⁵Latvijas valsts konsolideta kopbudžeta cikliski korigeta bilance [Elektronisks resurss] http://www.bank.lv/images/img_lb/izdevumi/latvian/citas/budzeta_bilance.pdf 8lpp

¹⁵⁶Latvijas valsts konsolideta kopbudžeta cikliski korigeta bilance [Elektronisks resurss] http://www.bank.lv/images/img_lb/izdevumi/latvian/citas/budzeta_bilance.pdf 8lpp

¹⁵⁷European Commission. Taxation trends in the European Union. 2008 [Elektronisks resurss]

2.6. att. Latvijas nodokļu ieņēmumu struktūra atbilstoši ekonomiskās funkcijas sadalījumam laika posmā no 2005. līdz 2009. gadam, % ¹⁵⁸

2.6. tabula

Nodokļu ieņēmumu struktūra atbilstoši ekonomikas funkcijām
ES dalībvalstīs, % (autores veidota, izmantojot ¹⁵⁹)

	2006			2007		
	patēriņa	darbaspēka	kapitāla	patēriņa	darbaspēka	kapitāla
EU-27	27.9	48.7	23.4	27.8	48.6	23.6
BE	25.2	51.8	23.0	25.1	52.2	22.8
BG	56.3	31.6	14.5	53.8	31.6	16.1
CZ	29.2	48.5	22.6	28.7	47.7	22.5
DK	32.8	49.3	17.9	33.1	50.6	15.9
DE	25.6	55.7	17.7	27.0	54.4	18.4
EE	42.8	50.5	7.7	42.1	52.0	8.0
IE	35.6	32.2	31.6	35.7	34.1	29.9
EL	36.0	40.4	22.4	35.2	41.4	22.2
ES	26.9	45.1	29.9	25.6	45.6	30.2
FR	25.5	52.2	22.8	25.2	51.9	23.4
IT	24.8	48.8	26.7	23.7	49.2	27.4
CY	42.2	30.4	27.4	40.1	26.9	34.7
LV	41.8	48.4	9.9	39.0	47.9	13.1
LT	37.1	49.7	13.6	38.4	49.2	13.1
LU	28.4	41.6	30.6	28.2	42.7	31.6
HU	37.4	49.5	12.9	36.4	50.0	13.3
MT	41.5	30.3	28.2	40.2	27.2	32.9
NL	31.3	50.5	18.2	31.4	50.4	18.3
AT	27.9	55.5	16.2	27.7	54.8	17.0
PL	36.7	38.5	25.7	37.4	38.5	25.3
PT	38.4	42.6	18.9	36.1	42.9	20.7
RO	42.0	40.9	16.8	40.9	41.6	18.6
SI	34.5	53.0	12.8	35.2	52.1	14.0
SK	38.6	39.2	22.2	38.6	39.6	22.2
FI	30.5	52.0	16.4	29.6	51.6	18.1
SE	25.7	59.2	14.9	26.3	58.6	15.1
UK	29.1	37.3	31.2	28.8	37.3	30.7

¹⁵⁸ Finanšu ministrija [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

¹⁵⁹ Eurostat / Structure of taxes by economic function [Elektronisks resurss] <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupDownloads.do>

Latvijā, līdzīgi kā citās Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs, patēriņa nodokļu īpatsvars nodokļu ieņēmumos ir augstāks nekā vecajās ES dalībvalstīs, bet īpatsvars ieņēmumiem no kapitāla, īpaši no mājsaimniecībām, ir ļoti zems, kas ir izskaidrojams ar zemu uzņēmumu ienākuma nodokļa likmi (15% pret vidēji 23,5% ES dalībvalstīs), nelielo īpašuma nodokļa īpatsvaru u.c. Darbaspēka nodokļu īpatsvars nodokļu ieņēmumos Latvijā ir līdzīgs kā citās ES dalībvalstīs, bet nodokļu atšķirības rādītājs jeb tā sauktā *nodokļu plaisa*¹⁶⁰, kas raksturo atšķirību starp darbaspēka izmaksām darba devējam un strādājošo saņemto algu Latvijā, ir virs vidējā (41,2% pret 37,1% ES25). Aprēķini liecina par īpaši augstu *nodokļu plaisu* zemiem un vidējiem ienākumiem, kas ir viens no nevienlīdzības pieauguma iemesliem. Turklāt darbaspēka *efektīvā likme* ir zem ES jauno un veco dalībvalstu vidējā līmeņa (31% pret aptuveni 36,5%), kas komplektā ar zemu neapliekamo minimumu apstiprina problēmas ar administrēšanu,¹⁶¹ piemēram, aplokšņu algas.

Lai gan salīdzinājumā ar citām ES valstīm Latvijas iedzīvotāju ienākuma nodokļa slogs nav liels, tomēr, ņemot vērā Latvijas iedzīvotāju pirkspēju, algu līmeņa samazināšanos, bezdarba pieaugumu un ēnu ekonomikas pieaugumu, šī nodokļa sloga tālāka paaugstināšana nebūtu lietderīga. Tas izraisītu darbaspēka sadārdzināšanos un vēl vairāk veicinātu ēnu ekonomikas attīstību.

Veicot nodokļu politikas izmaiņas ir jāanalizē sabiedrības viendabība vai tieši pretēji neviendabība. Lai analizētu nabadzību un ienākumu nevienlīdzību Latvijā, tiek izmantoti trīs galvenie statistiskie rādītāji - Džini koeficients, ienākumu kvintīļu attiecības indekss (S80/S20) un relatīvais nabadzības indekss.¹⁶² Pēc autores domām kā viens no galveniem 2001. gada Eiropas Padomes „Lākenes” (Leaken) indikatoriem^{163 164} par ienākumiem, nabadzību un sociālo atstumtību, ko var izmantot nodokļu politikas izmaiņu analizē, ir Džini koeficients, kas ir starptautiski atzīts

¹⁶⁰ Visu darbaspēka nodokļu (iedzīvotāju ienākuma nodokļa, darba ņēmēja sociālās apdrošināšanas iemaksas un darba devēja sociālās apdrošināšanas iemaksas) summa dalīta ar darbaspēka izmaksu kopapjomu (bruto algas un darba devēju sociālās apdrošināšanas iemaksu summa).

¹⁶¹ BNS. Latvijā ir ceturtais zemākais nodokļu slogs starp ES valstīm [Elektronisks resurss] www.apollo.lv

¹⁶² Tūkstošgades Attīstības 1. mērķis Latvijā [Elektronisks resurss] <http://www.tam2015.com/1/tukstosgades-attistibas-1-merkis-latvija.htm>

¹⁶³ “LĀKENES” INDIKATORI - DETALIZĒTA APRĒĶINA METODOLOĢIJA [Elektronisks resurss] www.ttc.lv/.../Laeken_indicators_-_detailed_calculation_methodology.doc

¹⁶⁴ Lākenes 18 sociālās iekļaušanas statistikas indikatori par ienākumiem, nabadzību un sociālo atstumtību:

Indikators Nr. 1a: Nabadzības riska indekss atkarībā no vecuma un dzimuma

Indikators Nr. 1b: Nabadzības riska indekss atkarībā no pamatnodarbošanās statusa un dzimuma

Indikators Nr. 1c: Nabadzības riska indekss atkarībā no mājsaimniecības tipa

Indikators Nr. 1d: Nabadzības riska indekss atkarībā no īpašumtiesību statusa

Indikators Nr. 1e: Nabadzības riska sliekšnis (ilustratīvas vērtības)

Indikators Nr. 2: Nevienlīdzība ienākumu sadalē (S80/S20 ienākumu kvintīļu attiecību koeficients)

Indikators Nr. 3: Pastāvīga nabadzības riska indekss atkarībā no dzimuma (60 % mediāna)

Indikators Nr. 4: Relatīva nabadzības riska plaisa

Indikators Nr. 5: Reģionālā kohēzija (nodarbinātības līmenis reģionos)

Indikators Nr. 6: Ilgtermiņa bezdarba līmenis

Indikators Nr. 7: Personas, kas dzīvo mājsaimniecībās, kurās neviens nav nodarbināts

Indikators Nr. 8: Jaunieši, kas pāragri pametuši skolu un vairs nemācās

Indikators Nr. 9: Paredzamais mūža ilgums piedzimstot

Indikators Nr. 10: Pašnoteiktais veselības stāvoklis atkarībā no ienākumu līmeņa

Indikators Nr. 11: Nabadzības riska sliekšņa variācija

Indikators Nr. 12: Nabadzības riska indekss konkrētā laika periodā

Indikators Nr. 13: Nabadzības riska indekss pirms sociālajiem transfertiem atkarībā no dzimuma

Indikators Nr. 14: Nevienlīdzība ienākumu sadalē (Džini koeficients)

Indikators Nr. 15: Pastāvīgs nabadzības riska indekss atkarībā no dzimuma (50 % mediāna)

Indikators Nr. 16: Ilgtermiņa bezdarba daļa

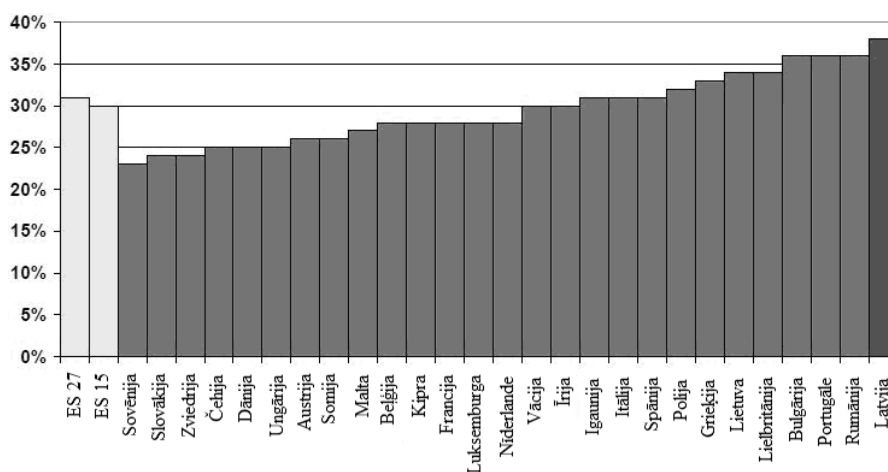
Indikators Nr. 17: Īpaši ilgstošo darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaitā

Indikators Nr. 18: Personas ar zemu izglītības līmeni

rādītājs, kurš raksturo nevienlīdzības un noslāņošanās procesu sabiedrībā, parādot materiālo labumu sadalījuma vienmērīgumu starp sabiedrības locekļiem. Šis rādītājs variē no 0 līdz 100, ja to izsaka procentos, vai arī no 0 līdz 1, ja izsaka kā koeficientu. Jo Džini koeficienta vērtība ir tuvāka 0, jo vienlīdzīgāki ir sabiedrības locekļi, un otrādi. Džini koeficients pats par sevi neraksturo nabadzības izplatību valstī. Tas saistībā ar rādītājiem, kas atspoguļo iedzīvotāju ienākumus, nodarbinātību un bezdarba situāciju, parāda iedzīvotāju labklājības līmeni un ekonomiskās un sociālās attīstības tendences.

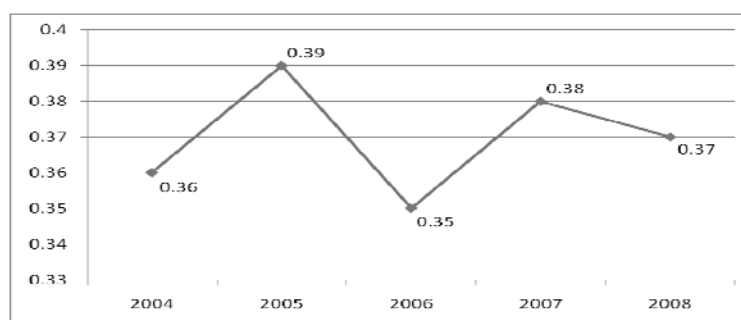
Jo augstāks ir Džini koeficients, jo lielāka iespējamība, ka noteiktas sabiedrības grupas ir pakļautas sociālās atstumtības riskam. Tādēļ Džini koeficients ir viens no Eiropas Savienības definētajiem 18 sociālās atstumtības indikatoriem.¹⁶⁵

2.7. att., ir redzams, ka Latvija starp ES valstīm 2008. gadā ierindojās pirmajā vietā ar visaugstāko Džini koeficientu, kas sasniedza 37%. ES27 vidējais rādītājs bija 31%, kuru Latvija pārsniedza par 6 procentu punktiem. Pēc ienākumu sadales visvienlīdzīgākie iedzīvotāji 2008. gadā ir bijuši Slovēnijā, kur Džini koeficients bija 23%.

2.7. att. Džini koeficients ES valstīs 2008. gadā, %¹⁶⁶

Džini koeficients Latvijā laika periodā no 2004. gada līdz 2008. gadam nav bijis stabilā pozīcijā. Kā redzams 2.8. attēlā, tas ir svārstījies robežās no 0,35 līdz 0,39.

2.8. att. Džini koeficients Latvijā no 2004.-2008. gadam¹⁶⁷

¹⁶⁵ Latvijas Pašvaldību savienība [Elektronisks resurss] http://www.lps.lv/images/objects/committee_files/sittings/5fbc19e00317ba2878c7db7808deb84indiaktori_120110.ppt (08.05.2010)

¹⁶⁶ The Poverty Site [Elektronisks resurss] <http://www.poverty.org.uk/e14/index.shtml> (08.06.2010)

¹⁶⁷ Centrālās statistikas birojs [Elektronisks resurss] <http://www.csb.gov.lv/> (12.06.2010)

2004. gadā Latvijā Džini koeficients bija 0,36. 2005. gadā Latvijā ienākumu nevienlīdzība ievērojami palielinājās un bija visaugstākā Baltijas valstu vidū, Džini koeficientam palielinoties līdz 0,39. Savukārt Lietuvā tas bija 0,35 un Igaunijā - 0,33. Salīdzinājumam Džini koeficients citās valstīs 2005. gadā bija sekojošs: Zviedrijā – 0,23, Dānijā – 0,24, Vācijā – 0,28, Čehijā – 0,26, Portugālē – 0,41. 2006. gadā koeficients piedzīvoja lielu kritienu. Tas no 0,39 noslīdēja uz 0,35, kas liecina, ka ienākumu nevienlīdzība starp iedzīvotājiem samazinājās. Tas gan nebija uz ilgu laiku, jo 2007. gadā Džini koeficients jau atkal palielinājās un sasniedza 0,38. Kā redzams 2.8. attēlā, līdz 2007. gadam koeficientam bija tendence samazināties, bet gadu gaitā turpinot samazināties, koeficients varētu sasniegt labus rādītājus un pat pietuvoties ES27 vidējiem rādītājiem. Šo tendenci samazināties pārtrauca 2008. gada rādītājs, kas bija 0,37. Lai tendenci saglabātu, Džini koeficientam vajadzēja būt 0,34, bet tik zemu tas nenošlīdēja.

2.2. Nodokļu instrumentārija analīze

Analizējot un izvērtējot nodokļu politikas tālākās rīcības virzienus, ir nepieciešams noskaidrot kāda ir īstenotā nodokļu politika un kāpēc plānotie ieņēmumi neatbilst faktam.

Latvijas nodokļu sistēma ir ļoti jauna, tā tika izveidota ar Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1990. gada 28. decembra lēmumu, kurā teikts, ka valstī, sākot ar 1991. gada 1. janvāri, stājās spēkā jauna vienota nodokļu sistēma un tās darbību regulē Latvijas Republikas likums „*Par nodokļiem un nodevām*”, kas nosaka nodokļu un nodevu veidus, nodokļu maksātājus, atbildību par nodokļu likumdošanas pārkāpšanu un strīdus izskatīšanas kārtību, kā arī pamatprincipus, pēc kuriem veidojami atsevišķi nodokļu likumi. Līdz ar to valstī izveidojās vienota nodokļu sistēma un neatkarīgi no īpašuma formas visām juridiskām un fiziskām personām, kas veic uzņēmējdarbību valsts teritorijā, tā teritoriālajos ūdeņos un gaisa telpā, ir pienākums maksāt nodokļus un nodevas. Likumā noteiktos nodokļus un nodevas iemaksāja valsts budžetā, vietējos pašvaldības budžetos vai arī speciālajā ārpusbudžeta fondā.

Jaunā nodokļu sistēma tautsaimniecības pārkārtošanas un pārstrukturizēšanas periodā izvirzīja šādus svarīgus uzdevumus:

- 1) likumdošanā paredzētajā kārtībā ar nodokļu palīdzību nodrošināt valsts budžetu ar finanšu resursiem nepieciešamo sociālo un ekonomisko pasākumu realizēšanai;
- 2) ar nodokļu palīdzību izveidot stabilu vietējo pašvaldību budžetu, kas nodrošinātu to vajadzības pēc finansiālajiem resursiem plānoto izdevumu segšanai;
- 3) ar nodokļu palīdzību nodrošināt labvēlīgus ekonomiskos priekšnosacījumus visa veida uzņēmējdarbības saimnieciskajai un finansiālajai patstāvībai, īpaši sekmējot ražošanu veicinošus apstākļus;
- 4) radīt priekšrocības uzņēmējdarbības paplašināšanai ražošanas uzņēmumos konkurētspējīgas produkcijas izlaidē un saimniekošanas efektivitātes paaugstināšanai;
- 5) nodrošināt zemes lietotāju, īpašnieku un vietējo pašvaldību rīcībā esošās zemes efektīvu apsaimniekošanu un ražības paaugstināšanu;

6) nodrošināt efektīvas sankcijas dabas resursu nesaimnieciskas izmantošanas un apkārtējās vides piesārņošanas gadījumos.¹⁶⁸

Nodokļu sistēmas galvenais uzdevums bija sekmēt pāreju no PSRS pakļautās komandekonomikas uz tirgus ekonomiku. Bez jaunas nodokļu sistēmas nebija iespējams radikāli pārkārtot tautsaimniecības pamatus, pārstrukturēt ekonomiku. Jaunās fiskālās politikas galvenais uzdevums bija nodrošināt ekonomisko izdzīvošanu neatkarīgajā Latvijā. Šis uzdevums bija jāveic, izmantojot nodokļu sistēmu. Ar sistēmas stāšanos spēkā vienlaikus noteica, ka PSRS likumdošanas akti nodokļu un nodevu jautājumos Latvijas Republikas teritorijā nedarbojas. Neskatoties uz reālajiem apstākļiem, visi valsts teritorijā esošie uzņēmumi un organizācijas neatkarīgi no to pakļautības attiecīgajām PSRS ministrijām un resoriem nodokļus maksāja pēc Latvijas Republikā noteiktajiem nodokļu likumiem. Faktiski 1991. gadā valstī pastāvēja dubultā nodokļu iekasēšana, jo iepriekšējos gados pieņemtos Vissavienības nodokļu likumus un to darbību Latvijas teritorijā PSRS valdība neatcēla. Tā rezultātā PSRS ministriju un resoru lielie uzņēmumi, kas atradās Latvijā, it īpaši raksturīgi tas bija tā sauktajiem „slēgtā tipa” uzņēmumiem, Latvijas nodokļus maksāja daļēji vai arī tos ignorēja pilnīgi. Turklāt Latvijas valdības centieni norobežot Latvijas nodokļu maksātājus no PSRS nodokļu likumdošanas ietekmes bija nesekmīgi. Tā rezultātā atsevišķus PSRS nodokļus, piemēram, muitas, eksporta un importa, kā arī pārdošanas nodokli, maksāja Latvijas valsts uzņēmumi un organizācijas.¹⁶⁹

Latvijas Republikas valsts budžetā 1991. gadā vislielākos ienākumus deva apgrozījuma nodoklis (tagad pievienotās vērtības nodoklis) (31,1%) un peļņas nodoklis (tagad uzņēmuma ienākuma nodoklis) (24,4%). Attīstoties valsts ekonomikai un mainoties uzņēmējdarbības videi, pirmās nopietnās izmaiņas atsevišķos nodokļu likumos tika veiktas jau 1993. gadā, un turpmāk – 1994. un 1995. gadā – nodokļu un nodevu sistēma tika pārmainīta pilnībā.¹⁷⁰

Īstenojot fiskālās sistēmas reformu valstī, tika izstrādāta jauna nodokļu likumdošanas sistēma, kuras ieviešana sākās 1995. gadā. Jaunā nodokļu sistēma uzskatāma kā 1993. gadā Latvijā uzsāktās fiskālās sistēmas reformas sastāvdaļa.

Iepriekšējā nodokļu sistēma, kura tika izstrādāta 1990. gadā un ieviesta ar 1991. gada 1. janvāri, nopietno izmaiņu rezultātā, kas norisinājās pēdējo gadu laikā valsts ekonomikā, kā arī saskaņā ar grozījumiem likumdošanas aktos, īpaši Civillikuma darbības atjaunošanā, radīja nepieciešamību mainīt ne tikai atsevišķus nodokļu likumus, bet būtiski grozīt visu nodokļu un nodevu sistēmu. Šo nepieciešamību pastiprināja arī pēdējo gadu laikā izveidojušās daudzās nodokļu atlaides, kuras savu sākotnējo ekonomisko nozīmi bija zaudējušas. Un, visbeidzot, Latvijas iesaistīšanās starptautiskajās organizācijās atklāja vairākas būtiskas pastāvošās nodokļu sistēmas nepilnības un neatbilstību vispārpieņemtajām normām. Integrācija Eiropā izvirzīja jaunu uzdevumu – tuvināt mūsu valsts nodokļu likumu atbilstību Eiropas Savienības valstīs lietotajai nodokļu likumdošanai. Pārejas periodu Latvijā pavadīja ekonomiskās situācijas nestabilitāte, smagas finansiālās grūtības, nodokļu ieņēmumu nepietiekamība. Ņemot vērā minētos apstākļus, Finanšu ministrija 1993. gada otrajā pusē izstrādāja fiskālās sistēmas reformas koncepciju, kurā ievērojama vieta tika ierādīta nodokļu likumdošanas sakārtošanai. Fiskālās sistēmas reformai tika izvirzīti šādi mērķi: 1) nodrošināt budžeta ieņēmumus sākotnēji 31-33 procentu apmērā, bet vēlākajos periodos

¹⁶⁸ Zvejnieks A., Nodokļi un nodevas, R., RTU, 1996.-293 lpp

¹⁶⁹ Zvejnieks A., Nodokļi un nodevas, R., RTU, 1996.-293 lpp

¹⁷⁰ Urtāns A. Nodokļu un nodevu vēsture Latvijā, -R.:VID, 2003.-88 lpp.

35-38 procentu apmērā no iekšzemes kopprodukta; 2) stimulēt uzkrājumu veidošanos Latvijas tautsaimniecībā un ieguldījumus uzņēmējdarbībā; 3) veicināt Latvijas integrēšanos Eiropas Savienības un citās starpvalstu ekonomiskajās struktūrās; 4) samazināt nodokļu likumdošanas negatīvo ietekmi uz uzņēmējdarbību; 5) nodrošināt nodokļu likumu atbilstību Latvijas Republikas likumdošanai, īpaši Civillikumam un likumiem par grāmatvedību un gada pārskatiem, kā arī tuvināt tos Eiropas Savienības valstīs lietotajai nodokļu likumdošanai; 6) novērst legālas iespējas izvairīties no nodokļu maksāšanas; 7) sabalansēt valsts un pašvaldību ieņēmumus ar izdevumiem, lai budžeta deficīts nepārsniegtu 2 procentus no iekšzemes kopprodukta.¹⁷¹

A. Zvejnieks savos pētījumos raksta, ka veiktie fiskālie pasākumi nodrošināja valsts ieņēmumu palielināšanos, kā arī finansiālās situācijas stabilizēšanos valstī.¹⁷²

Pēc autore domām, iepriekš minētie mērķi bija ļoti veiksmīgi izstrādāti un tolaik tie tika arī sasniegti, savukārt, kā redzams, tagad Latvijā šie mērķi nedarbojas un valdības galvenais mērķis ir palielināt budžeta ieņēmumus, lai nodrošinātu valsts budžeta izpildi. Kā norādīja Latvijas Republikas Finanšu ministrijas Ekonomiskās analīzes un fiskālās politikas departaments Latvijas tautsaimniecības un finanšu apskatā par 1996. gadu, sākot ar 1993. gadu, valdība iesāka īstenot stingrāku fiskālo politiku nekā iepriekšējos gados, kas deva iespēju uzlabot kopējo ekonomisko situāciju valstī, ierobežojot inflācijas pieaugumu. 1993. gadā kopbudžets bija ar pārpalikumu un tas veidoja 0,5 procentus no iekšzemes kopprodukta.

Valsts fiskālās politikas stabilizācija turpinājās arī 1996. gadā, mobilizējot ieņēmumus un ierobežojot budžeta izdevumus. Nozīmīgu vietu šajā procesā ieņēma nodokļu likumdošanas tālākā sakārtošana, jo 1995. gadā stājās spēkā vairāki jauni nodokļu likumi, piemēram, pievienotās vērtības nodoklis, par nodokļiem un nodevām, uzņēmumu ienākuma nodoklis, dabas resursu nodoklis, kā arī būtiski grozījumi citos nodokļu likumos. Veiktie pasākumi nodokļu likumdošanas jomā sekmēja valsts nodokļu likumdošanas tuvināšanu tirgus ekonomikas principiem un starptautiskajām normām.¹⁷³

Šobrīd spēkā esošā nodokļu un nodevu sistēma pamatā balstās uz 1995. gadā veiktās nodokļu reformas rezultātā pieņemtajiem nodokļu likumiem, kas turpmākajā laika periodā ir arī būtiski grozīti vai pieņemti no jauna. 1995. gada nodokļu reforma tika realizēta, lai sasniegtu divus galvenos mērķus:

- 1) nodrošinātu stabilus budžeta ieņēmumus, lai finansētu prioritārus sociālos un ekonomiskos pasākumus un ierobežotu fiskālo deficītu;
- 2) veicinātu valsts ekonomisko izaugsmi, sekmējot godīgu konkurenci un atsakoties gan no nepamatotām privilēģijām jeb atvieglojumiem, gan no nepamatoti augstām nodokļu likmēm atsevišķiem ekonomikas sektoriem.¹⁷⁴

Lai veicinātu ekonomisko attīstību, nodokļu reformas rezultātā lielāks uzsvars tika likts uz patēriņa, nevis ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, tādējādi stimulējot uzkrājumu un investīciju pieaugumu valstī. Tagad Latvijā lielāks uzsvars ir likts tomēr uz ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, nevis uz patēriņu.

Nodokļu sistēmas turpmākās attīstības un pilnveidošanas gaitā šīs tendences ir saglabātas un sekojošajos gados veiktie grozījumi nodokļu likumos ir tikuši vērsti uz nodokļu bāzes

¹⁷¹ Zvejnieks A., Nodokļi un nodevas, R., RTU, 1996.-293 lpp

¹⁷² Zvejnieks A., Nodokļi un nodevas, R., RTU, 1996.-293 lpp

¹⁷³ Zvejnieks A., Nodokļi un nodevas, R., RTU, 1996.-293 lpp

¹⁷⁴ FM: Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

paplašināšanu, atsakoties no dažādu atbrīvojumu piemērošanas, nodokļu sloga pazemināšanu, samazinot atsevišķu nodokļu likmes, kā arī nodokļu administrēšanas uzlabošanu. Kā neatņemamu sastāvdaļu nodokļu sistēmas pilnveidošanas procesā jāmin arī nodokļu likumu saskaņošana ar Eiropas Savienības prasībām, kas ir bijis pamats jaunās akcīzes nodokļu sistēmas ieviešanai, sākot ar 1998. gadu.¹⁷⁵

Būtiskas izmaiņas nodokļu sistēmā notika 2004. gadā, kad Latvija iestājās Eiropas Savienībā. Pozitīvi varētu vērtēt to, ka no 2004. gada tika samazināta UIN likme līdz 15%. Eiropas Savienībā tiešo nodokļu reglamentēšana ir katras dalībvalsts kompetencē, tāpēc būtiskas izmaiņas notika ar netiešajiem nodokļiem, piemēram, PVN apliekamās bāzes paplašināšana, kā arī degvielas akcīzes nodokļa palielināšana. Jāpiebilst, ka no 2004. gada Latvijā strauji pieauga inflācijas tempi, kas turpināja pieaugt līdz 2008. gadam.

Laika periodā no 2004. gada līdz 2007. gada sākumam Latvijas ekonomikā bija vērojama pārmērīgi strauja izaugsme, ko raksturoja reālā IKP pieaugums vidēji gadā virs 10%, kas nesa sev līdzī ekonomikas risku pieaugumu, izraisot ekonomikas pārkāršanu. Tolaik pieauga patēriņš, algas, darījumu apjoms ar nekustamo īpašumu. Ieguldījumi, tai skaitā kreditēšanas līdzekļi, netika pietiekami novirzīti ekonomikas potenciāla paaugstināšanai. Tas veicināja patēriņu, kā arī izraisīja darbaspēka trūkumu ražojošajās nozarēs, tā vēl vairāk bremzējot produktīvo nozaru attīstību un veicinot nepamatotu algu kāpumu visās nozarēs. Kā arī valdības sektors stimulēja iekšzemes pieprasījumu, tostarp patēriņu. Šāda uz patēriņu orientēta attīstība noveda pie inflācijas kāpuma. Kā iepriekšējo gadu kļūdu var uzskatīt to, ka valstij nav papildus jāstimulē patēriņš, bet gan jāveido uzkrājumi, ar kuru palīdzību nodrošināt normālu valsts funkciju izpildi laikos, kad nodokļu ieņēmumi samazinās. Pēc autores domām, Latvijas ekonomikas attīstībai valdībai vajadzēja veikt nodokļu sistēmas reformu, līdzīgi, kā tas notiek tagad – krīzes laikā. Piemēram, PVN vajadzēja palielināt jau 2004. vai 2005. gadā, jo tas ir netiešais nodoklis, kas vairāk saistīts ar patēriņu, un tajā laikā tas strauji pieauga. Ja tas būtu darīts savlaicīgi 2004.-2005. gadā, būtu nauda krīzes situācijā. Nekustamo īpašuma nodokli vajadzēja grozīt jau tajā laikā, kad notika ļoti liels spekulatīvo darījumu apjoms ar nekustamo īpašumu. Bija jāievieš nekustamā īpašuma mākleru aplikšana ar nodokli. Pieaugot uzņēmumu peļņai, bija jāievieš arī kapitāla pieauguma nodoklis. Gandrīz pilnībā palikušas ārpus nodokļu regulācijas bija vairākas jomas – mājoklis ar nodokli netika aplikts, arī peļņas nodokli par darījumiem nekustamo īpašumu tirgū maksāja tikai retais. Izmaksas īpašuma turēšanai nebija lielas, katrā ziņā daudz mazākas nekā citos biznesa sektoros, bet peļņa lielāka. Līdz ar to nauda aizgāja jomā, kur ieguldījumi pelnīja vairāk – nekustamajos īpašumos, tādējādi izveidojot nekustamā īpašuma bumu. Jo tieši tajā laikā par ekonomikas pieauguma bremzējošu faktoru varēja būt nodoklis, kas nedaudz varēja izlīdzināt straujo ekonomikas pieauguma tempu.

Salīdzinot periodus pirms Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā un 2008.-2009. gadu, par nodokļu izmantošanu tautsaimniecības regulēšanā var teikt, ka šīs īstenošanas bija atšķirīgi vērstas, jo pirms iestāšanās bija nodokļu samazināšana un Latvijas nodokļu harmonizācija ar ES, bet tagad vērojama tieši pretēja tendence - visus maksājumus palielināt, t.i., maksimāli piepildīt valsts kasi un „lāpīt” valsts budžetu.

Latvijā izveidotā nodokļu un nodevu sistēma ir sarežģīta un grūti kontrolējama, tā rada ievērojamu papildus administratīvo un finansiālo slogu gan uzņēmējiem, gan iedzīvotājiem. Turklāt vairākām nodevām ir nodokļa raksturs.

¹⁷⁵ FM: Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

Palielinoties valsts pakalpojumu apjomam, palielinās arī valsts nodevu skaits, t.i., no 48 valsts nodevu objektiem 2000. gadā tas ir pieaudzis līdz 96 valsts nodevām 2010. gada janvārī, bet 2010. gada maijā jau ir 98 valsts nodevas.^{176 177} (2.7. tabula) (10. pielikums) Nodevu noteikšanas kārtību un to apmērus nosaka astoņi speciālie likumi (piemēram, likums „Par transportlīdzekļu ikgadējo nodevu”, likums „Par izložu un azartspēļu nodevu un nodokli”) un vairāk kā 100 Ministru kabineta izdotie noteikumi.

2.7. tabula

Valsts nodevu objektu skaits pa gadiem^{178 179}

Gads	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Valsts nodevu skaits	25	27	30	33	33	48	52	58
Gads	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Valsts nodevu skaits	57	51	54	79	82	85	84	96

Pēdējo gadu laikā ir ieviestas valsts nodevas, kurām ir regulāra maksājuma raksturs un kas nav īsti saistītas ar kāda pakalpojuma vai valsts nodrošinājuma saņemšanu. Tādas ir valsts nodevas valsts un pašvaldību regulējamās nozarēs, kuru apmērs ir atkarīgs no uzņēmuma (uzņēmēj sabiedrības) sniegtā attiecīgā sabiedriskā pakalpojuma veida neto apgrozījuma iepriekšējā finanšu gadā, kā arī uzņēmējdarbības riska valsts nodeva, kuras apjoms atkarīgs no strādājošo skaita uzņēmumā. Nodokļu speciālisti atzīst, ka pēc ekonomiskās būtības šīs valsts nodevas atbilst nodokļa pazīmēm. Arī šo nodevu maksājama apjoms ir ievērojams un var būtiski ietekmēt uzņēmējdarbības vidi noteiktās nozarēs vai noteikta lieluma uzņēmumos, kas ne vienmēr, ieviešot jaunus maksājumus, tiek pietiekami izvērtēti kopējo maksājumu kontekstā.

Viena no valsts nodevām, kam piemīt nodokļa pazīmes, ir īpašuma tiesību nostiprināšana zemesgrāmatā. Tas saistīts ar to, ka Latvijā atšķirībā no citām valstīm nepastāv īpašuma nodošanas (transferta) nodoklis, mantojuma un dāvinājuma nodoklis, savukārt ienākums, kas gūts, atsavinot (pārdodot) nekustamo īpašumu, tiek aplikts ar ienākuma nodokli tikai atsevišķos gadījumos. Tādēļ minētās valsts nodevas apmēru veidojošie komponenti ir ne tikai atlīdzība par valsts sniegto nodrošinājumu, bet arī maksājums par darījumu, kuru veic persona ar nekustamo īpašumu (darījuma un kapitāla pieauguma nodokļa aizstājējs), un nodeva tiek iekasēta pēc netieša principa, proti, uzliktot par pienākumu šo nodevu samaksāt pircējam, kad tas reģistrē īpašumu zemesgrāmatā.

Bez valsts nodevām saskaņā ar likumu par „Nodokļiem un nodevām” vietējās pašvaldības domei ir tiesības savā administratīvajā teritorijā uzlikt pašvaldības nodevas par: 1) pašvaldības domes izstrādāto oficiālo dokumentu un apliecinātu to kopiju saņemšanu; 2) izklaidējoša rakstura pasākumu sarīkošanu publiskās vietās; 3) atpūtnieku un tūristu uzņemšanu; 4) tirdzniecību publiskās vietās; 5) visu veidu dzīvnieku turēšanu; 6) transportlīdzekļu iebraukšanu īpaša režīma zonās; 7) reklāmas, afišu un sludinājumu izvietošanu publiskās vietās; 8) laivu, motorlaivu un jahtu turēšanu; 9) pašvaldību simbolikas izmantošanu; 10) būvatļaujas saņemšanu; 11) pašvaldības infrastruktūras uzturēšanu un attīstību.

¹⁷⁶ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

¹⁷⁷ Valsts nodevu objekti un to reglamentējošie tiesību akti [Elektronisks resurss] <http://www.fm.gov.lv/?lat/nodokli>

¹⁷⁸ MK rīkojums no 2003.gada 10.jūnija „Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā” [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/nodokli/normative_akti_un_cita_informacija/429

¹⁷⁹ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

Lai sekmīgi nodrošinātu valsts funkcijas ir jāveic nodokļu plānošana. Diemžēl, izvērtējot nodokļu ieņēmumu plānu ar faktiski iekasētiem (11. pielikums), varam secināt, ka vairākus gadus pēc kārtas nodokļu ieņēmumi tiek plānoti neprecīzi. Faktiskie ieņēmumi „labajos” gados bija lielāki nekā plānoti, turpretī krīzes periodā tie ir daudz mazāki nekā plānoti. Līdz ar to rodas jautājums, kāpēc ir tādas novirzes un kādi tam ir cēloņi?

Latvijā lielāks uzsvars tiek likts uz tiešajiem nevis netiešajiem nodokļiem. 2009. gadā tiešo nodokļu ieņēmumu īpatsvars bija 63,34 procenti no visiem nodokļiem.

2.8. tabula

Kopbudžeta nodokļu ieņēmumi Latvijā, milj. latu^{180 181 182}

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
<i>Tiešie nodokļi</i>	1261.3	1502.7	1935.8	2626.6	3276.7	2330.0
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	435.5	509.4	657.2	888.0	1035.4	729.4
Sociālās apdrošināšanas iemaksas	641.2	751.0	958.4	1264.6	1667.5	1330.3
Uzņēmumu ienākuma nodoklis	127.8	180.7	253.8	399.8	503.1	197.2
Nekustamā īpašuma nodoklis	56.8	61.6	66.4	74.2	70.7	73.1
<i>Netiešie nodokļi</i>	745.7	1019.8	1331.1	1696.0	1694.8	1320.8
Pievienotās vērtības nodoklis	486.7	677.1	930.5	1202.9	1117.2	798.4
Akcīzes nodoklis	234.6	314.0	366.2	448.1	540.9	504.1
Vieglo auto un motociklu nodoklis	7.3	9.5	13.7	16.7	9.5	2.6
Elektroenerģijas nodoklis	x	x	x	0.5	0.8	0.6
Muitas nodoklis	17.1	19.2	20.7	27.8	26.4	15.1
<i>Pārējie nodokļi</i>	18.5	29.5	32.0	39.9	38.0	27.9
Dabas resursu nodoklis	8.3	10.3	11.0	10.2	9.4	7.4
Izložu un azartspēļu nodoklis	10.2	19.2	21.0	29.7	28.6	20.5
<i>Kopā</i>	2025.5	2552.0	3298.9	4362.5	5009.5	3678.7

Ekonomiskā lejupslīde ir izraisījusi izmaiņas gan nodokļu ieņēmumos, gan ieņēmumu struktūrā. Līdz 2008. gadam bija tendence palielināties tiešo nodokļu īpatsvaram. 2009. gada sākumā tika samazināta iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme un palielināts neapliekamais minimums, kā arī palielinātas PVN un akcīzes nodokļu likmes, tādējādi pārnēsot slogu no tiešajiem nodokļiem uz netiešajiem nodokļiem. Tā rezultātā 2009. gadā netiešo nodokļu īpatsvars nodokļu ieņēmumos pieauga. Šeit gan jāņem vērā arī tiešo nodokļu bāzes straujā samazināšanās, jo īpaši attiecībā uz uzņēmumu ienākuma nodokli, strauji krītot uzņēmumu peļņas rādītājiem. Paredzams, ka 2009. gada vidū un 2010. gada sākumā veiktās izmaiņas iedzīvotāju ienākuma nodokļa un nekustamā īpašuma nodokļa jomā atkal izraisīs tiešo nodokļu īpatsvara palielināšanos nodokļu ieņēmumos.

¹⁸⁰ Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2009.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/

¹⁸¹ Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2007.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/

¹⁸² Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2005.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/

Kopbudžeta nodokļu ieņēmumi (% no kopējiem nodokļu ieņēmumiem)
(autores aprēķins, izmantojot ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
<i>Tiešie nodokļi</i>	62.27	58.88	58.68	60.21	65.41	63.34
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	21.50	19.96	19.92	20.36	20.67	19.83
Sociālās apdrošināšanas iemaksas	31.66	29.43	29.05	28.99	33.29	36.16
Uzņēmumu ienākuma nodoklis	6.31	7.08	7.69	9.16	10.04	5.36
Nekustamā īpašuma nodoklis	2.80	2.41	2.01	1.70	1.41	1.99
<i>Netiešie nodokļi</i>	36.82	39.96	40.35	38.88	33.83	35.90
Pievienotās vērtības nodoklis	24.03	26.53	28.21	27.57	22.30	21.70
Akcīzes nodoklis	11.58	12.30	11.10	10.27	10.80	13.70
Vieglo auto un motociklu nodoklis	0.36	0.37	0.42	0.38	0.19	0.07
Elektroenerģijas nodoklis	x	x	x	0.01	0.02	0.02
Muitas nodoklis	0.84	0.75	0.63	0.64	0.53	0.41
<i>Pārējie nodokļi</i>	0.91	1.16	0.97	0.91	0.76	0.76
Dabas resursu nodoklis	0.41	0.40	0.33	0.23	0.19	0.20
Izložu un azartspēļu nodoklis	0.50	0.75	0.64	0.68	0.57	0.56

Netiešo nodokļu lielākais īpatsvars ir Īrijā, Lietuvā, Kiprā, Maltā. Tiešo nodokļu lielākais īpatsvars ir Dānijā, Norvēģijā un Lielbritānijā, savukārt sociālo iemaksu - Čehijā, Vācijā, Slovākijā, Polijā. Arī Latvijā ir liels netiešo nodokļu īpatsvars, taču ne mazāks ir arī sociālo iemaksu apjoms, ņemot vērā valsts demogrāfiskās īpatnības.¹⁸⁶

Latvijas likumdošanas normatīvie akti nosaka nodokļu ieņēmumu sadalījumu pa budžetiem. Valsts speciālajā budžetā ienāk 100% VSAOI. Pašvaldību budžetā 100% ienāk nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumi. Pieņemot valsts kārtējā gada budžetu, vislielākās problēmas rodas ar IIN sadali starp valsts un pašvaldības budžetu. 2010. gadā šis sadalījums bija šāds: 20% - valsts budžetā un 80% - pašvaldības budžetos. (12. pielikums) Lai pašvaldības varētu pildīt savas funkcijas, tās no valsts budžetā iepriekšējos gados saņēma 7,15 milj.Ls.¹⁸⁷ Nekustamā īpašuma nodokli administrē arī katra pašvaldība un iedzīvotāju ienākuma nodokli, kura lielākā daļa tiek ieskaitīta pašvaldību budžetā, bet pašvaldības šī nodokļa apmēra noteikšanā vai samazināšanā piedalās tikai kā partneris, nevis kā likmju vai atvieglojumu noteicējs.

Vislielāko nodokļu īpatsvaru Latvijas nodokļu struktūrā veido PVN, iedzīvotāju ienākumu nodoklis, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, akcīzes nodoklis un uzņēmumu ienākuma nodoklis.

Gandrīz 75% no visiem budžeta ieņēmumiem veido nodokļu ieņēmumi, kas 2009. gadā bija 3515 milj. latu, tas bija par 25,8% mazāk nekā 2008. gadā.¹⁸⁸ Vairāk nekā ¾ no visiem nodokļu ieņēmumiem veido trīs nodokļi - valsts sociālās obligātās apdrošināšanas iemaksas, iedzīvotāju ienākuma nodoklis un pievienotās vērtības nodoklis. (2.9. att.) Nodokļu ieņēmumu samazināšanos 2009. gadā, galvenokārt, ietekmēja mazumtirdzniecības apgrozījuma kritums, saimnieciskās

¹⁸³ Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2009.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/

¹⁸⁴ Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2007.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/

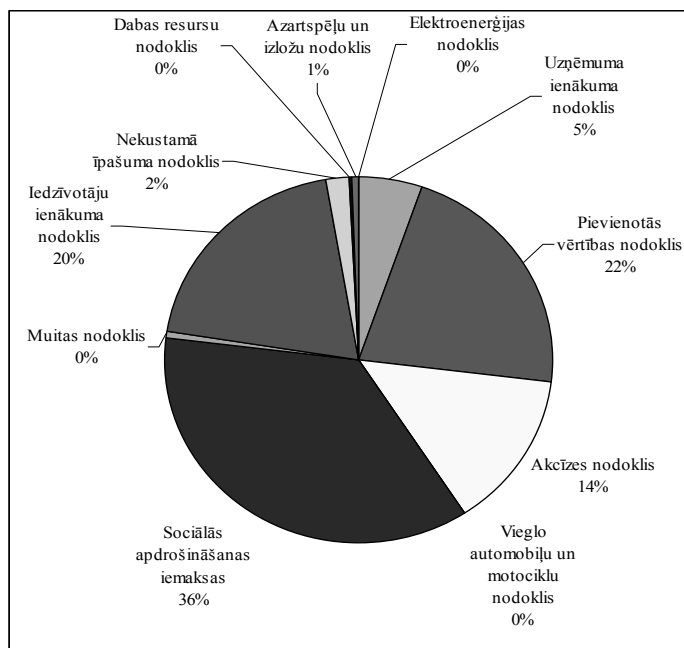
¹⁸⁵ Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2005.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/

¹⁸⁶ Andrejeva V., Ketners k. Valsts ieņēmumu teorijas pamati / Rīga, RTU Izdevniecība, 2008. – 88 (440lpp)

¹⁸⁷ Pašvaldību budžets [Elektronisks resurss] http://www.saeima.lv/Likumdosana/Budzets_09/2009Budzs_paskaidr/FMPask_E_081008.htm

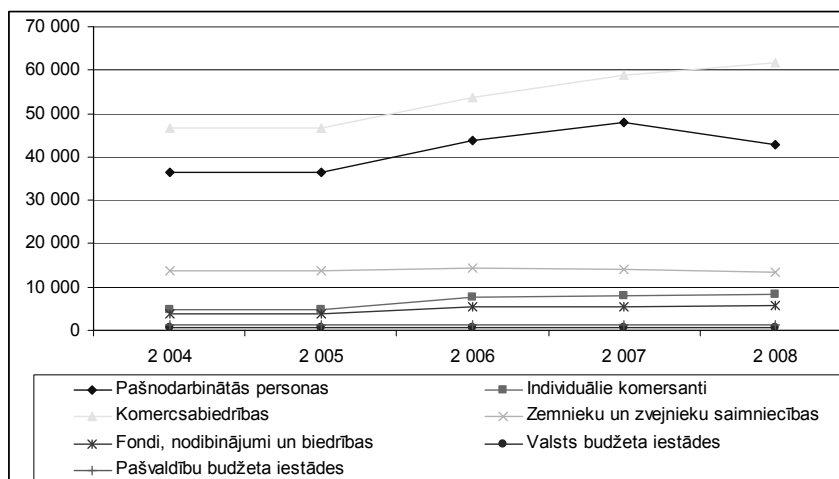
¹⁸⁸ Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2009.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/

darbības apjoma samazināšanās un piešķirto nodokļu samaksas termiņa pagarinājumu pieaugums, bezdarba pieaugums u.c. 2009. gadā, neraugoties uz atsevišķu nodokļu likmju palielināšanu, kopējie nodokļu ieņēmumi samazinājās.¹⁸⁹

2.9. att. Nodokļu ieņēmumu struktūra Latvijā 2009. gadā (autores veidota, izmantojot¹⁹⁰)

Kā svarīgs indikators Latvijas ekonomikas novērtējumam kalpo esošā uzņēmējdarbības vide un uzņēmēju aktivitāte.

2.10. att. Ekonomiski aktīvie uzņēmumi Latvijā no 2004. līdz 2008. gadam¹⁹¹

Vislielāko īpatnību no visiem aktīvi darbojošajiem uzņēmumiem Latvijā veido komerscābiedrības, bet pēc tam seko pašnodarbinātās personas. Visu augstāk minēto makroekonomisko procesu nelīdzsvarotā attīstība Latvijā ir novedusi līdz krīzei un ir nepieciešami kardināli risinājumi Latvijas ekonomikas atveseļošanai. Kā rāda citu attīstīto valstu pieredze, tad ar nodokļu politikas palīdzību var regulēt iedzīvotāju ienākumus – maznodrošinātajiem tos palielinot,

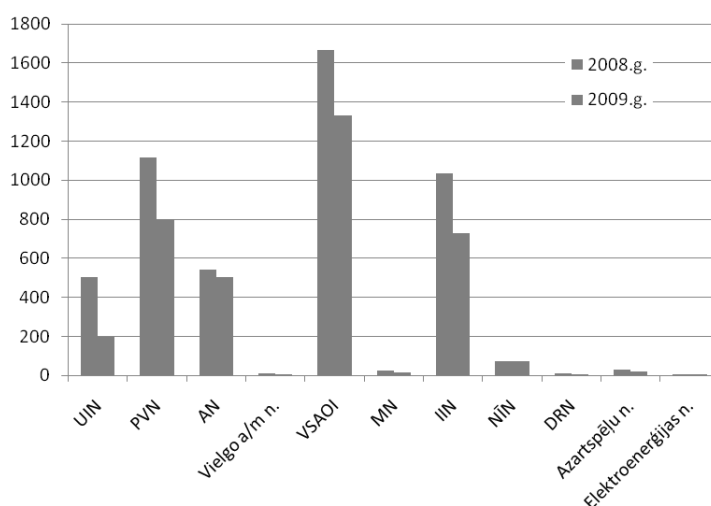
¹⁸⁹ EM Ziņotājs par tautsaimniecības attīstību 2009. gadu, [Elektronisks resurss] www.em.gov.lv 43lpp.

¹⁹⁰ Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2009. gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/

¹⁹¹ Centrālās statistikas pārvalde [Elektronisks resurss] www.csb.lv

bet augsti pelnošiem tos pazeminot. Diemžēl, to nevar izdarīt ar kādu vienu nodokli, bet jālieto vairāku nodokļu kombinācija. Plaša nozīme var būt IIN, PVN, kā arī īpašuma nodoklim, akcīzes un uzņēmuma ienākuma nodoklim. Viennozīmīgi noteikt, kuram nodoklim būtu izšķirošā loma, nevar. Regulēšana jāveic kompleksi ar nodokļu kombināciju.

Aplūkojot nodokļu ieņēmumu dinamiku (2.11. att.) 2008.-2009. gados, ir redzams, ka vislielākās izmaiņas nodokļu ieņēmumos notika 2009. gadā, kad nodokļi krasi samazinājās par 26,6 procentiem, kas savukārt nozīmē, ka salīdzinājumā ar 2008. gadu valsts budžetā trūkst ceturrtā daļa no kopējiem nodokļu ieņēmumiem.

2.11. att. Nodokļu ieņēmumu dinamika Latvijā 2008.-2009. gadā, milj. Ls¹⁹²

Lai autore varētu izvērtēt, kāpēc ir samazinājušies nodokļu ieņēmumi valsts budžetā, nepieciešamas izvērtēt nodokļu politiku pirms un pēc iestāšanās ES un tos faktorus, kas veicināja Latvijas ekonomikas nonākšanu līdz krīzes situācijai.

Pētījumā autore analizē nodokļu instrumentāriju nevis apliekamā objekta griezumā, bet gan LR likumu griezumā.

2.10. tabula

Nodokļa objekts un tam piemērojamie nodokļi Latvijā¹⁹³

Ar nodokli apliekamais objekts	Nodokļi
Uzņēmuma korigētie ienākumi	Uzņēmuma ienākuma nodoklis
Iedzīvotāju ienākumi	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
Kapitāls – ražošanas līdzekļi (pamatlīdzekļi)	No 01.01.1991 līdz 01.01.2000 - īpašuma nodoklis
Kapitāla pieaugums	No 2010. gada - iedzīvotāju ienākuma nodoklis
Dividendes	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
Izmaksas par darba attiecībām un tām pielīdzinātās	Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas
Preču vai pakalpojumu pievienotā vērtība	Pievienotās vērtības nodoklis
Īpašums - ēkas	Nekustamā īpašuma nodoklis
Īpašums - zeme	Nekustamā īpašuma nodoklis

¹⁹² Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2009.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/

¹⁹³ Autores veidota tabula

Azartspēļu galdi	Azartspēļu un izložu nodoklis
Preču un citu priekšmetu pārvietošana pāri ES robežai	Muitas nodoklis
Atsevišķu preču apgrozījums	Akcīzes nodoklis
Dabas resursu izmantošana un vides piesārņošana	Dabas resursu nodoklis
Gala patērētājiem piegādātā elektroenerģija	Elektroenerģijas nodoklis
Vieglās automašīnas	Vieglā automašīnu nodoklis

Analīze tiks veikta par iedzīvotāju ienākuma nodokli, uzņēmuma ienākuma nodokli, valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām, nekustamā īpašuma nodokli, pievienotās vērtības nodokli, akcīzes nodokli. Autore sīkāk neskata:

- izložu un azartspēļu nodokli, kas ir specifisks patēriņa nodoklis, kas ir ieviests ar mērķi ierobežot azartspēļu attīstību valstī un gūt papildus ieņēmumus budžetā. Tā kā izložu un azartspēļu organizētāji, ievērojot šīs uzņēmējdarbības specifisko raksturu, nemaksā PVN, tad izložu un azartspēļu nodoklis zināmā mērā aizstāj citos uzņēmējdarbības veidos maksāto PVN. Taču pēc savas būtības nodoklis ir tiešo nodokļu paveids, jo objekts ir ieņēmumi no šīs komercdarbības. 2009. gadā nozares kopējais apgrozījums bija 72,6% no iepriekšējā gada apgrozījuma, tas negatīvi ietekmēja arī nodokļa ieņēmumus, kas bija 15483,4 tūkst. Ls (21543,1 tūkst. Ls 2008. gadā), t.i., gandrīz par 30% mazāki nekā 2008. gadā. Autore uzskata, ņemot vērā to, ka izložu un azartspēļu nozare pēdējos gados ir ievērojami samazinājusies, tad šī nodokļa likmju paaugstināšana nedotu pozitīvu fiskālo ietekmi, jo izraisītu nozares apgrozījuma vēl straujāku samazināšanos. Lai uzlabotu izložu un azartspēļu nodokļa uzraudzību, būtu vēlams saslēgt visas azartspēļu iekārtas vienotā tīklā ar centrālo serveri un datu bāzi inspekcijā, kas nodrošinātu iekārtu apgrozījuma un programmnodrošinājuma nepārtrauktu kontroli;
- muitas nodokli. Muitas nodoklis ir nozīmīgs pasaules tirdzniecībā – tas ir paredzēts, lai aizsargātu iekšējo tirgu. Arī Latvijai tas bija nozīmīgs līdz Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā, savukārt pēc iestāšanās Eiropas Savienībā Latvijai šis nodoklis kļuvis maznozīmīgs un nav atkarīgs no Latvijas nostājas. Muitas (eksporta un importa) nodokli nosaka Eiropas Savienība. No Latvijas iekasētā muitas nodokļa 75% jāpārskaita Eiropas Savienības kopējā budžetā un 25% paliek Latvijai. Visas ieved- un izvedmaksas nosaka Eiropas Savienība un Latvijai šajā jautājumā nav nekādas teikšanas. Cits jautājums ir, cik tas ir pareizi vai nepamatoti? Latvijas brīvvalsts laikā pagājušā gadsimta 30. gados muitas nodoklis deva lielu īpatsvaru valsts budžetā. Vislielāko īpatsvaru ienākumos tad sastādīja muitas maksājumi par alkoholiskiem dzērieniem un tabakas izstrādājumiem. Diemžēl, tāda veida ienākumi Latvijai ir zuduši. No Eiropas Savienības vispār nekādi muitas nodokļi netiek iekasēti. Reizē ar to ir brīva preču kustība, kas Latvijas preču ražotājiem ir smags slogs. Latvijā vairs netiek veidota sava nacionālā muitas nodokļa politika, bet Latvija aizstāv savas intereses ES institūciju līmenī, kad tiek veidota vienotā ES muitas nodokļa politika. Ar muitas tarifiem var iepazīties Eiropas Komisijas (The European Commission) http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds/tarhome_en.htm mājas lapā;
- dabas resursu nodokli. Nodokļa mērķis ir veicināt dabas resursu ekonomiju un ierobežot vides piesārņošanu vai videi kaitīgu preču realizāciju, atbalstīt tautsaimniecības ilgtspējīgu attīstību, kā ar finansiāli nodrošināt vides aizsardzības pasākumus.¹⁹⁴ Dabas resursu nodoklis ir speciālā

¹⁹⁴ Ketners K, Titova S. Nodokļu politika Eiropas Savienības vidē/ Biznesa un finanšu pētniecības centrs 2009 (127lpp) 110lpp

budžeta nodoklis, kur ieņēmumi tiek izlietoti vides aizsardzībai. Viens no veidiem kā ietekmēt gan cenu, gan arī patērētāju uzvedību ir nevis aprēķināt dabas resursu nodokli, bet ieviest depozītu sistēmu iepakojumam, kuru var izmantot atkārtoti. Vācijā plastmasas pudelēm depozīta summa ir 0,25€, t.i., iegādājoties, piemēram, ūdeni plastmasas pudelē Jūs samaksājat šo summu, bet, atgriežot atpakaļ veikalam, Jūs to saņemat atpakaļ. Pie tik lielas depozīta summas plastmasas pudeles neviens vairs nemet grāvmalās un neatstāj uz ielas;

- vieglo automobiļu un motociklu nodokli, kas kādreiz bija akcīzes nodokļa sastāvā;
- elektroenerģijas nodokli, kas ir visjaunākais nodoklis Latvijā, kas ieviests saskaņā ar ES direktīvu ar nodokli aplikt energoproduktus un elektroenerģiju.

2.2.1. Tiešo nodokļu instrumentārija analīze

Tiešos nodokļus pamatā veido no ienākuma, īpašuma (angļu val. – property / land / real estate tax), kapitāla nodokļi (angļu val. – capital gain tax). Ienākuma nodokļus veido fizisko personu (iedzīvotāju) ienākuma un korporāciju (uzņēmumu) ienākuma nodokļi. Kapitāla nodokļi var sevī ietvert personīgās mantas jeb bagātības nodokli (angļu val. – net worth / net wealth tax), kā arī dāvinājuma un mantojuma nodokli (angļu val. - transfer tax / real estate transfer tax / inheritance tax / gift tax). Tiešo nodokļu sistēmas sastāvā ir sociālie nodokļi vai valsts noteiktie obligātie maksājumi, bet tie budžetā parasti tiek atdalīti, jo ieņēmumi tiek izmantoti speciāliem mērķiem – valsts sociālās sistēmas finansēšanai.

2.2.1.1. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Ja salīdzina nodokļu likmes, tad laika posmā no 1991. gada līdz 2010. gadam Latvijas nodokļu politika ir pārdzīvojuši plašu izmaiņu diapazonu, t.i., nodokļu politika ir izmainījusies no progresīvās uz proporcionālo un daļēji regresīvo.

Apskatot nodokļu politiku vēsturiski, pirmais nodoklis, ko pieņēma atjaunotā Latvijā pēc 1990. gada 4. maija, bija Iedzīvotāju ienākuma nodoklis, kas stājās spēkā ar 01.01.1991, un tika noteikts kā mēneša ienākuma summa nodoklis¹⁹⁵ sekojošā apmērā: no 101 līdz 400 rbļ. - 15% no summas virs 100 rbļ.; no 401 līdz 900 rbļ. - 45 rbļ.+ 20% no summas virs 400 rbļ.; no 901 līdz 1600 rbļ. - 145 rbļ. + 25% no summas virs 900 rbļ.; no 1601 līdz 2500 rbļ. - 320 rbļ.+ 30% no summas virs 1600 rbļ.; no 2501 rbļ. un vairāk - 590 rbļ.+ 35% no summas virs 2500 rbļ.

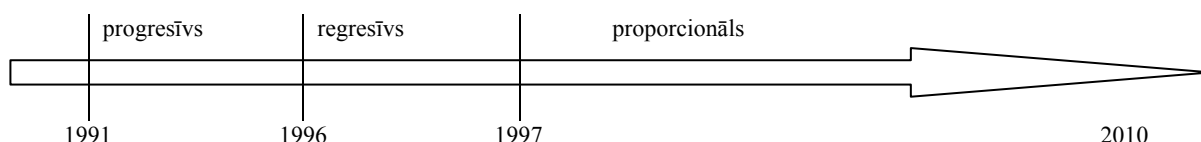
1991. gada likuma redakcijā bija progresīva nodokļa iekasēšanas princips, arī 1994. gada iedzīvotāju ienākuma nodokļa redakcijā bija progresivitātes princips, tikai jau nevis 5 kategorijas, bet divas - iedzīvotāju ienākuma nodoklis no 01.01.1994 tika noteikts šādi: nodokļa pamatlikme 25 procentu apmērā jāmaksā no apliekamā gada (mēneša) ienākuma, bet algas nodokļa maksātājam — no apliekamā mēneša ienākuma; nodokļa papildlikme 10 procentu apmērā jāmaksā no summas, kas aprēķināta kā starpība starp gada (mēneša) apliekamā ienākuma summu un summu, kas vienāda

¹⁹⁵ Likums „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

ar 20 gada (mēneša) neapliekamajiem minimumiem (01.01.1995 neapliekamais gada (mēneša) minimums bija 25,- (300,-) Ls).¹⁹⁶

Savukārt saskaņā ar iedzīvotāju ienākuma nodokļa 31.05.1995 redakciju, kas stājas spēkā ar 01.01.1996, bija noteikta nodokļa likme – 25%. Ja nodokļa maksātāja gada apliekamie ienākumi pārsniedz 60000 latu, tad no 60000 latiem ir jāmaksā nodoklis pēc 25 procentu likmes, bet no pārsnieguma summas – pēc 10 procentu likmes.¹⁹⁷

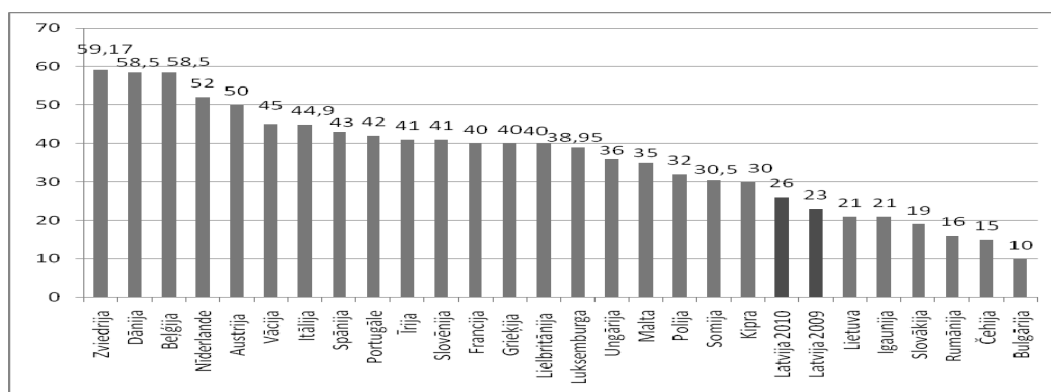
Līdz ar to 1996. gadā tika veikta pāreja no progresīvā aplikšanas principa uz regresīvo. Jau gadu vēlāk ar likuma 19.12.1996 redakciju, kas stājas spēkā ar 01.01.1997, tika atcelta norma par 10% likmi, un līdz ar to par visiem ienākumiem neatkarīgi no ienākuma summas bija jāmaksā 25% iedzīvotāju ienākuma nodoklis.¹⁹⁸

2.12. att. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa attīstība Latvijā¹⁹⁹

Fiziskām personām, kuras veic saimniecisko darbību un kuru gada ienākumi nepārsniedz 10000 latu, ar 2010. gada 1. janvāri ir iespēja izvēlēties maksāt fiksētu nodokli atkarībā no apgrozījuma apmēra, patentu (60 profesijām un darbībām) vai maksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli no saimnieciskās darbības.

Aplūkojot iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksimālās likmes (2.13. att.), var konstatēt, ka lielākajā daļā ES dalībvalstu maksimālā nodokļa likme ir lielāka nekā Latvijā, savukārt, ja salīdzina minimālo nodokļa likmi (2.14. att.), tad jāsecina, ka lielākajā daļā ES dalībvalstu tā ir mazāka nekā Latvijā.

2.13. att. Noteiktās iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksimālās likmes ES valstīs 2009. gadā²⁰⁰

Igaunijā iedzīvotāju ienākuma vispārējā nodokļa likme ir 21%, bet ienākums natūrā tiek aplikts ar 26,25% likmi. Dividendes netiek apliktas ar nodokli. Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais minimums Igaunijā ir EEK 2250 (aptuveni 100 latu) mēnesī.²⁰¹

¹⁹⁶ Likums „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

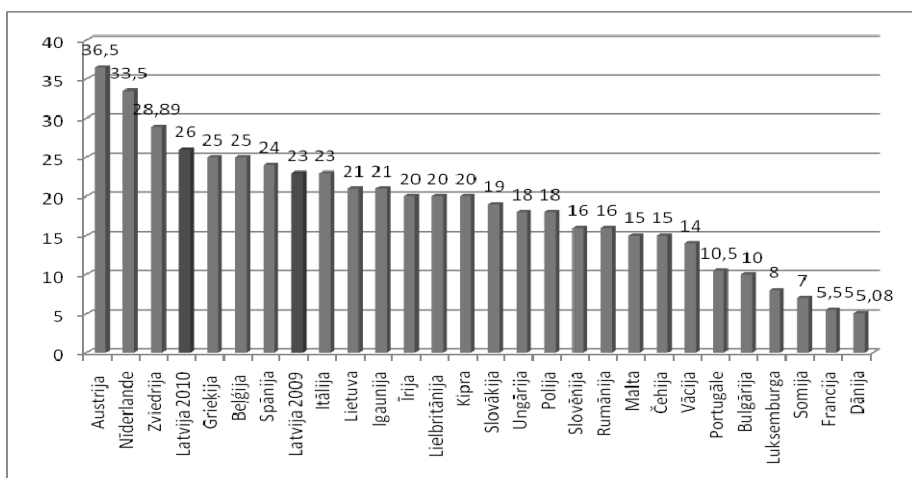
¹⁹⁷ Likums „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

¹⁹⁸ Likums „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

¹⁹⁹ Autores veidots attēls

²⁰⁰ FM: Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā / projekts 2010 marts [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

Līdz 2012. gadam Igaunija sākotnēji plānoja pakāpeniski samazināt iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmi līdz 18%, bet 2009. gadā uz nenoteiktu laiku no šī plāna atteicās. Ienākuma nodokli no pensijām un kapitāla, kā arī nodokli no nerezidentu gūtā ienākuma ieskaita valsts budžetā.

2.14. att. Noteiktās iedzīvotāju ienākuma nodokļa minimālās likmes ES valstīs 2009. gadā²⁰²

Lietuvā nodokļa pamatlikme algota darba ienākumam, sākot ar 2009. gadu, ir 21% (15% iedzīvotāju ienākuma nodoklis un 6% obligātās veselības apdrošināšanas iemaksas). Dividendes un cita peļņas sadale tiek aplikta ar 20% likmi, izņemot juridisko apvienību ar pilnu atbildību peļņas sadali, kas tiek aplikta ar 15% nodokli. Vispārējā 15% likme tiek arī piemērota šādam ienākumam: 1) ienākumam no saimnieciskās darbības; 2) sportistu un aktieru ienākumiem no sporta un priekšnesumiem; 3) balvām; 4) ienākumiem no radošās darbības; 5) ienākumiem no īpašuma iznomāšanas; 6) ienākumiem no personīgā īpašuma pārdošanas; 7) pensijas un dzīvības apdrošināšanas ienākumiem.

Lietuvā, aprēķinot ar nodokli apliekamo ienākumu, saimnieciskās darbības veicējs var izvēlēties vai nu atskaitīt visus ar saimniecisko darbību saistītos izdevumus, tos attiecīgi apliecinot, vai atskaitīt 30% izdevumu bez to apliecināšanas.

2009. gadā ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais ienākums Lietuvā bija LTL 470 (aptuveni 95 lati) mēnesī.²⁰³

Tuvākajās kaimiņvalstīs šobrīd notiek nodokļu sistēmu pārskatīšana un atvieglojumu samazināšana, piemēram, Lietuvā ar 2009. gada 1. janvāri ir atcelts nodokļu stimuls par kredīta procentiem mājokļa iegādei, kā arī datora, programmatūras un interneta pieslēguma izdevumu atzīšana par attaisnotajiem izdevumiem. Savukārt Igaunijā 2009. gadā netika paaugstināts neapliekamais minimums un tika apturēta plānotā nodokļa likmes samazināšana. Tomēr Lietuvā un Igaunijā ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais mēneša ienākums 2009. gadā bija gandrīz trīs reizes lielāks nekā Latvijā. Arī Latvijā no 2010. gada samazināti uzkrājumus veicinošie stimuli, piemēram, Igaunijā un Lietuvā ar nodokli netiek aplikts procentu ienākums no kredītiestāžu depozītiem, turpretī Latvijā šāda veida ienākums tiek aplikts ar nodokli pēc 10% likmes. Igaunijā

²⁰¹ FM: Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā / projekts 2010 marts [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

²⁰² FM: Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā / projekts 2010 marts [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

²⁰³ FM: Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā / projekts 2010 marts [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

kapitāla pieaugums no ģimenes atsavināšanas tiek aplikts pēc vispārējās nodokļa likmes, turpretī Latvijā un Lietuvā tiek piemērota samazināta 15% likme.

Latvijā ir ieviesta virkne iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumu, būtiskākie no kuriem ir neapliekamais minimums un atvieglojums par apgādībā esošām personām.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumi un to apmērs 2010. gadā ir noteikts: 1) 2009. gada pirmajā pusgadā neapliekamais minimums bija 90 latu mēnesī vai 1080 latu gadā, bet no 2009. gada 1. jūlija – 35 latu mēnesī vai 420 latu gadā; 2) atvieglojums par apgādībā esošām personām (piemēram, bērni, nestrādājošs laulātais) – 63 latu mēnesī vai 756 latu gadā par katru apgādībā esošu personu; 3) papildus atvieglojums personām, kurām ir invaliditāte (I un II invaliditātes grupa – 1296 latu gadā; III grupa – 1008 latu gadā), un represētajiem – 1296 latu gadā; 4) pensionāru neapliekamais minimums – 165 latu mēnesī; 5) atvieglojums par veiktajiem ziedojumiem sabiedriskā labuma organizācijām un budžeta iestādēm; 6) attaisnotie izdevumi par ārstniecību un izglītību līdz 150 latiem; 7) atvieglojums par veiktajām iemaksām privātajos pensiju fondos; 8) atvieglojums par veiktajiem dzīvības un veselības apdrošināšanas maksājumiem; 9) atvieglojums par ieguldījumu fondu apliecībās, ja tās tiek turētas noteiktu laiku; 10) atvieglojums, lai veicinātu lauksaimniecības un lauku tūrisma attīstību, paredz gada apliekamajā ienākumā neiekļaut ienākumu no lauksaimniecības un lauku tūrisma, kas nepārsniedz 2000 latu gadā.

Arī attaisnotie izdevumi vēsturiski ir mainījušies:

- no 1994. gada tika noteikts: par izglītību 90 Ls gadā, un katram ģimenes loceklim arī 90 Ls/gadā, par medicīnu un ārstniecības izdevumiem 60Ls, katram ģimenes loceklim 30Ls;
- no 2001. gada tika veiktas izmaiņas, kas noteica kopējo summu izglītībai un medicīnai 150 Ls / gadā;
- no 2003. gada: kopējā summa izglītībai un medicīnai 150 Ls / gadā; ja pārsniedz šo summu, tad to var pārņest uz nākamo piecu gadu taksācijas gadu apliekamo ienākumu hronoloģiskā secībā;
- no 2009. gada: kopējā summa izglītībai un medicīnai tika palielināta līdz 300 Ls / gadā; ja pārsniedz šo summu, tad to var pārņest uz nākamo piecu gadu taksācijas gadu apliekamo ienākumu hronoloģiskā secībā;
- no 2010. gada atkal tika samazināta kopējā summa izglītībai un medicīnai līdz 150 Ls / gadā; ja pārsniedz šo summu, tad to var pārņest uz nākamo piecu gadu taksācijas gadu apliekamo ienākumu hronoloģiskā secībā.

Attaisnotie izdevumi par medicīnu un mācībām, salīdzinot ar reālajiem iedzīvotāju izdevumiem, ir ļoti mazi, tiem būtu jābūt tik lieliem, lai iedzīvotāji varētu par šiem izdevumiem nemaksāt IIN, bet diemžēl dzīvē ar šīm summām 150 Ls/gadā vai kā 2009. gadā 300 Ls/gadā nav iespējams nosegt pat pusi no izdevumiem.

2005. gada iedzīvotāju ienākuma nodokļa politikas pasākumi tika vērsti uz nodokļa sloga samazināšanu iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem – tika palielināts ar nodokli neapliekamais minimums, kā arī atvieglojumi par apgādājamajiem. Tomēr jāatzīmē, ka, neskatoties uz minēto nodokļu politikas pasākumu negatīvo ietekmi uz budžetu, iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi iepriekšējos gados pieauga un to pieauguma temps ir bijis augsts. Savukārt, lai nodrošinātu stingru fiskālo konsolidāciju, ar 2009. gada 1. jūliju ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais minimums tika samazināts no 90 latiem līdz 35 latiem mēnesī, kā arī ar 2010. gadu tika samazinātas attaisnojošās summas medicīnai un mācībām.

Neapliekamais minimums un atvieglojumi par apgādībā esošu personu Latvijā no 1994. – 2010. gadam, latos (autores veidota tabula)

	Neapliekamais minimums	Par apgādībā esošu personu
01.01.1994	25,-	20,-
01.05.1994	22,5	15,-
01.01.1996	22,5	½ no neapliekamā = 11,5
01.07.1996	25,-	½ no neapliekamā = 12,5
01.01.1997	21,-	10,5
01.01.2006	32,-	22,-
01.01.2007	50,-	35,-
01.01.2008	80,-	56,-
01.01.2009 bija paredzēts	100,-	70,-
01.01.2009	90,-	63,-
01.07.2009	35,-	63,-
01.01.2010	35,-	63,-

Latvijas ekonomikas lejupslīdes rezultātā tika pārtraukta uzsāktā pakāpeniskā iedzīvotāju ienākuma nodokļa sloga samazināšana iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem, palielinot neapliekamo minimumu. 2009. gadā un 2010. gada sākumā veiktās izmaiņas ir ievērojami palielinājušas iedzīvotāju ienākuma nodokļa slogu un padarījušas šo nodokli regresīvāku. Šobrīd Latvijā noteiktais neapliekamais minimums ir gandrīz trīs reizes zemāks kā Lietuvā un Igaunijā (izņemot pensionāru neapliekamo minimumu, kas Latvijā ir 165 lati). Kā pozitīvs aspekts pēdējām izmaiņām minama nodokļa sloga izlīdzināšana, paplašinot nodokļa bāzi uz kapitāla ienākumiem un paaugstinot nodokļa likmi ienākumam no saimnieciskās darbības līdz standarta likmes līmenim – 26%. Iedzīvotāju kapitāla ienākumi Latvijā no pagājušā gadsimta 90-to gadu sākuma nekad netika aplikti ar nodokli, bet uzņēmumu īpašums gan 90-tajos gados tika aplikts ar īpašuma nodokli - par uzņēmumam piederošiem pamatlīdzekļiem bija jāmaksā īpašuma nodoklis (sīkāk skatīt darba nodaļu - 2.2.1.4. Nekustamā īpašuma nodoklis).

Lai gan salīdzinājumā ar citām ES valstīm Latvijas iedzīvotāju ienākuma nodokļa slogs nav liels, tomēr, ņemot vērā Latvijas iedzīvotāju pirktspēju, algu līmeņa samazināšanos, bezdarba pieaugumu un ēnu ekonomikas pieaugumu, šī nodokļa sloga tālāka paaugstināšana nebūtu vēlama. Tas izraisītu darbaspēka sadārdzināšanos un vēl vairāk veicinātu ēnu ekonomikas attīstību.

Savukārt iedzīvotāju ienākuma nodokļa sloga sabalansēšanai būtu pozitīvs iespaids gan uz uzņēmumu konkurenci, gan iedzīvotāju pirktspēju. Tāpēc ieteicamais risinājums būtu atjaunot pakāpenisku ikgadēju neapliekamā minimuma paaugstināšanu fiskālo iespēju robežās, pārdaļot papildus ieņēmumus no PVN samazināto likmju atcelšanas vai paaugstināšanas. Ilgākā termiņā pie zināmiem nosacījumiem būtu izskatāma iespēja pakāpeniski samazināt iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmi. Piemērojot šo risinājumu, jāņem vērā, ka attiecībā uz pensionāriem ir jāparedz cita pieeja, jo tiem ir atšķirīgs neapliekamā minimuma apmērs, kas zemo pensiju rezultātā ne vienmēr tiek pilnībā izmantots. Piemērotākais risinājums šai iedzīvotāju grupai būtu atbilstošu valsts tiešo maksājumu palielināšana (pensijas, pabalsti, dotācijas). Šādi risinājumi paredzami arī citām iedzīvotāju grupām, kas negūst labumu no iedzīvotāju ienākuma nodokļa neapliekamā minimuma paaugstināšanas.

Piemērotie iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumi no paziņojumiem par algas nodokli par darba ņēmējiem un no gada ienākumu deklarācijām par saimnieciskās darbības veicējiem:

- 2007. gadā: atvieglojumi par apgādājamiem – 151 873,1 tūkst. latu; atvieglojumi par invaliditāti – 13 470,9 tūkst. latu; atvieglojumi politiski represētajām personām –

- 5 771,6 tūkst. latu; atvieglojumi nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem – 8,1 tūkst. latu; neapliekamais minimums pārējiem – 500 830,1 tūkst. latu;
- 2008. gadā: atvieglojumi par apgādājamiem – 230 022,8 tūkst. latu; atvieglojumi par invaliditāti – 22 454,6 tūkst. latu; atvieglojumi politiski represētajām personām – 9 384,7 tūkst. latu; atvieglojumi nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem – 12,5 tūkst. latu; neapliekamais minimums pārējiem – 737 857,8 tūkst. latu.²⁰⁴

Fizisko personu – saimnieciskā darba veicēju deklarētie ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamie ienākumi no lauksaimnieciskās ražošanas 2007. gadā bija 19 094,8 tūkst. latu, bet 2008. gadā - 15 679,3 tūkst. latu. Fizisko personu deklarētie attaisnotie izdevumi 2007. gadā bija 36 012,6 tūkst. latu, savukārt 2008. gadā - 34 985,6 tūkst. latu. Ziedojumi un dāvinājumi – 2007. gadā atlaide bija 539,4 tūkst. latu, 2008. gadā - 437,8 tūkst. latu.²⁰⁵

Privātajos pensiju fondos izdarītās iemaksas un apdrošināšanas prēmiju maksājumi atbilstoši dzīvības apdrošināšanas līgumam – 2007. gadā atlaide bija 23 402,3 tūkst. latu, 2008. gadā - 24 321,2 tūkst. latu.²⁰⁶

Salīdzinot šos piešķirtos un izmantotos atvieglojumus, varam secināt, ka iedzīvotāji atvieglojumus sākuši pieprasīt arvien aktīvāk, apzinoties, ka atvieglojums - tā ir legāla iespēja samazināt nodokļu maksājumus, un iedzīvotājiem ir tiesības to izmantot.

Latvijā pastāv arī atsevišķi uzkrājumus veicinoši stimuli. Nodokļa atvieglojumi (apliekamā ienākuma samazināšana) ir piemērojami šāda veida ieguldījumiem: 1) iemaksām privātajos pensiju fondos; 2) veiktajiem dzīvības un veselības apdrošināšanas maksājumiem.

Pārsvārā vecajās Eiropas Savienības valstīs un arī citās pasaules attīstītās valstīs no nodokļiem ir atbrīvoti vismaz ienākumi zem iztikas minimuma²⁰⁷ vai arī zem nabadzības riska indeksa.²⁰⁸ (28. pielikums, 30. pielikums) Iztikas minimums Latvijā 2009. gada sākumā bija sasniedzis Ls 174 mēnesī, bet nabadzības riska indekss 2008. gadā bija 192,31 Ls vienas personas mājsaimniecībā (29. pielikums). Toties attīstītajās valstīs ar nodokļiem tiek aplikti arī banku noguldījumi, dividendes, kapitāla pieaugums, nekustamā īpašuma „spekulatīvā” pārpirkšana u.c. ienākumi jeb, citādi sakot, visi summārie ienākumi, neatkarīgi no to iegūšanas veida. Latvijā ar nodokli aplik pārsvarā darba algu virs neapliekamā minimuma, turklāt nodokļu likme nav atkarīga no algas lieluma.

Procentu ienākumus Latvijā sāka aplikt tikai no 2010. gada 1. janvāra ar 10% likmi. Salīdzinot ar Eiropas Savienības citām dalībvalstīm, šī likme ir vismazākā.

²⁰⁴ Likuma "Par valsts budžetu 2010.gadam" paskaidrojumi [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

²⁰⁵ Likuma "Par valsts budžetu 2010.gadam" paskaidrojumi [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

²⁰⁶ Likuma "Par valsts budžetu 2010.gadam" paskaidrojumi [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

²⁰⁷ Iztikas minimumu aprēķina par pamatu ņemot preču grozu, kas apstiprināts ar Ministru Padomes 1991.gada 8. aprīļa lēmumu Nr 95 „Par iedzīvotāju naudas ienākumu indeksācijas nodrošināšanu”

²⁰⁸ Nabadzības riska indeksu aprēķināts pēc Eiropas Savienības dalībvalstīs vienotas metodoloģijas. Tas raksturo personu īpatsvaru, kas atrodas zem nabadzības riska sliekšņa. Nabadzības riska sliekšnis tiek aprēķināts 60% no rīcībā esošo ienākumu mediānas uz vienu ekvivalento patērētāju. Mediāna ir ranžētās rindas vidū esošās vienības pazīmes skaitliskā nozīme.

Nodokļu likmes, kas tiek piemērotas procentu ienākumiem Eiropas Savienībā 2009. gadā²⁰⁹

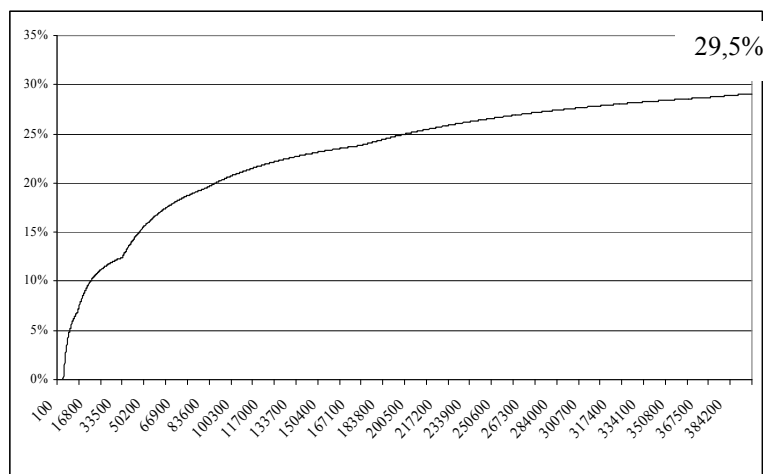
Austrija	25%
Beļģija	15%
Bulgārija	10%
Kipra	10% (īpaša aizsardzības iemaksa)
Čehija	15% (ja saimnieciskās darbības ietvaros, tad standarta iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme)
Dānija	Standarta iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme 0 – 59%
Igaunija	21%
Somija	28%
Francija	Standarta iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme
Vācija	30%
Grieķija	10%
Ungārija	20%
Īrija	20%
Itālija	12,5% / 27%
Lietuva	15%
Luksemburga	10%
Malta	-
Nīderlande	-
Polija	19%
Portugāle	20%
Rumānija	16%
Slovākija	19%
Slovēnija	20%
Spānija	18%
Zviedrija	30%
Lielbritānija	20%

Attīstītās valstīs pielieto progresīvo nodokļu skalu ar nodokļu atbrīvojumu līdz vismaz iztikas minimumam. (30. pielikums) Nereti, kā ASV, šo iztikas minimumu attiecina summāri uz visu ģimeni kopā. Atskatoties vēsturē, jau Dž.M. Keins (John Maynard Keynes) (1883-1946) bija izteicies par nodokļu apliekšanas progresivitāti, jo uzskatīja ka progresīva nodokļu sistēma stimulē riska pieņemšanu ar ražotāju attiecībā uz kapitālu ieguldījumiem. Viens no svarīgākiem viņa teorijas noteikumiem bija atkarība no ekonomiskas attīstības, no pietiekamiem naudas krājumiem, un tikai pilnas nodarbinātības. Ja tā nav, tad lieli naudas krājumi traucē ekonomikas attīstībai, kļūstot par pasīvo naudas avotu un netiekot investēti ražošanā, tāpēc liekus krājumus ir jākonfiscē nodokļu veidā. Tam ir nepieciešama valsts iesaistīšanās ar ienākumu nodokļa palīdzību, kas atrodas krājumos, un ar to palīdzību ir jāfinansē investīcijas un valsts tekošos izdevumus.

Savā pētījumā autore apkopoja ASV pieredzi iedzīvotāju ienākumu aplikšanā ar nodokļiem. No tabulas datiem (6. pielikums) ir redzams, ka ASV laika periodā no 1913.-2010. gadam piemēro vienotu nodokļu politiku attiecībā uz iedzīvotāju ienākuma nodokli, lai veicinātu ģimeņu stiprināšanu un labklājību. IIN aplikšanā no 1913.-2010. gadam ASV piemēro gan indivīdu, gan ģimeņu neapliekamo minimumu, aprēķinot IIN. Kā arī nodokļa likmes visu šo periodu ir bijušas progresīvas (7. pielikums). Izanalizējot 2009. gada likmes, var teikt, ka progresija ir veidota no 6 kategorijām, nodrošinot iedzīvotājiem ar mazākiem ienākumiem mazākus nodokļu maksājumus, bet ar lielākiem ienākumiem lielākus maksājums, kaut gan maksimālā nodokļa likme ir 35%,

²⁰⁹ Jarve K. „Nodokļu piemērošana kapitāla ienākumiem Latvijā / Promocijas darba kopsavilkums Rīga 2010 311pp(411pp)

piemērojot gan atvieglojumus, gan arī to, ka pirmie dolāri apliekas ar mazākiem nodokļiem, kopējā likme ir tikai 29%. (2.15. att.)

2.15. att. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis ASV atkarībā no ienākumiem 2009. gadā, USD²¹⁰

Piemērojot vertikālo taisnīguma principu, nodokļa maksātājiem ar dažādu maksātspēju tiek uzlikts atšķirīgs nodokļu slogs. Tomēr, arī izmantojot vertikālo vienlīdzību, ir grūti noteikt nosacījumus, kuriem pastāvēt varētu piemērot lielākas nodokļu likmes, kā arī jāapsver, cik lielai likmei jābūt, salīdzinot ar nodokļa likumos noteikto pamatlikmi. Lielākajā daļā pasaules tiek ievērots vertikālā taisnīguma princips, kas nozīmē, ka fiziskās personas ar lielākiem ienākumiem maksā lielāku nodokli pēc progresīvās likmju skalas, tomēr Latvija ir viena no septiņām valstīm (Bulgārija, Čehija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Rumānija, Slovākija) ES, kur rezidentiem tiek piemērota tā saucamā vienotā iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme (26%) (8. pielikums).

No 196 valstīm progresīvais nodoklis nav, bet ir vienotā likme, tikai 24 valstīm: Baltkrievija (12%); Albānija (10%); Bulgārija (10%); Čehija (15%); Serbija (10%); Kazahstāna (10%); Islande (22,5%); Maķedonija (10%); Montenegro (15%); Mongolija (10%); Maurīcija (15%); Kirgizstāna (10%); Trinidada & Tobago (25%); Gruzija (12%); Rumānija (16%); Ukraina (15%); Irāka (15%); Slovākija (19%) (vienīgā valsts no OECD valstīm (30. pielikums), kas ievieša proporcionālo sistēmu 2004. gadā); Krievija (13%); Latvija (26%); Lietuva (24%); Igaunija (21%); Jamaika (25%). Tāpat teritorijas: Honkonga (tagad Ķīnas province) (15%) (lai gan pārsvarā dominē viedokļi, ka ir progresīvais nodoklis) Džērsi un Gērnsi (20%); Makau (Ķīnas province) (12%) (2007.-2008. gada dati).²¹¹ (8. pielikums)

Pasaulē pēdējos gados ir tendence ieviest „miljonāru” nodokli, t.i., virs ļoti lieliem ienākumiem ir jāmaksā valstij vairāk kā puse nodokļos. Tā, piemēram, Lielbritānija ar 2010. gadu ievieš šādu nodokli: ienākumiem, kas pārsniedz £150000 gadā, ir jāmaksā 50% liels nodoklis. (27. pielikums)

Ar 2010. gada 1. janvāri Latvijā paralēli pastāv arī iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme 15% apmērā, kas tiek piemērota ienākumam no kapitāla pieauguma, savukārt dividendēm un procentiem likme ir 10%. Neliela iedzīvotāju ienākuma nodokļa progresivitāte tiek panākta, piemērojot

²¹⁰ Autores aprēķins, izmantojot 78. pielikuma datus

²¹¹ Progresīvais nodoklis [Elektronisks resurss] http://www.diena.lv/lat/tautas_balss/blog/laiks-tautai/progresivais-nodoklis?comments=2

neapliekamo minimumu (neņemot vērā atvieglojumus, 180 latu ienākumam efektīvā likme ir 19%, 433 latu ienākumam – 22% un 866 latu ienākumam – 23%).²¹²

2006. gadā Finanšu ministrija bija sagatavojusi priekšlikumu par pakāpenisku iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes samazināšanu līdz 15%. Tika paredzēts, ka no 2007. gada 1. janvāra - IIN varēs samazināt līdz 22%; no 2008. gada 1. janvāra - līdz 19%; no 2009. gada 1. janvāra - līdz 15%. Diemžēl praksē likmes samazināšanas plāns netika izpildīts. Pamatojums tam bija 2006. – 2008. gada straujš cenu pieaugums. Nodokļu likmes samazināšana tajā brīdī nozīmētu līdzekļu atbrīvojumu iedzīvotājiem, viņu pirktspējas palielināšanu, kā rezultātā cenas vēl straujāk palielinātos. Līdz ar to šo pasākumu atlikšana 2006. gadā bija nepieciešama.

2.13. tabula
Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu plāns un fakts Latvijā no 2002.- 2009. gadam, tūkst. Ls²¹³

	plāns	fakts	plāna izpilde	
			+/- Ls	%
2002	309250,0	318909,2	9659,2	103,1
2003	348040,0	367275,7	19235,7	105,5
2004	427804,0	435530,5	7726,5	101,8
2005	491200,0	509245,6	18045,6	103,7
2006	647200,0	657273,7	10073,7	101,6
2007	870487,0	887800,1	17313,1	102,0
2008	1058000,0	1022474,5	-35525,5	96,6
2009	749000,0	729182,4	-19 817,6	97,4

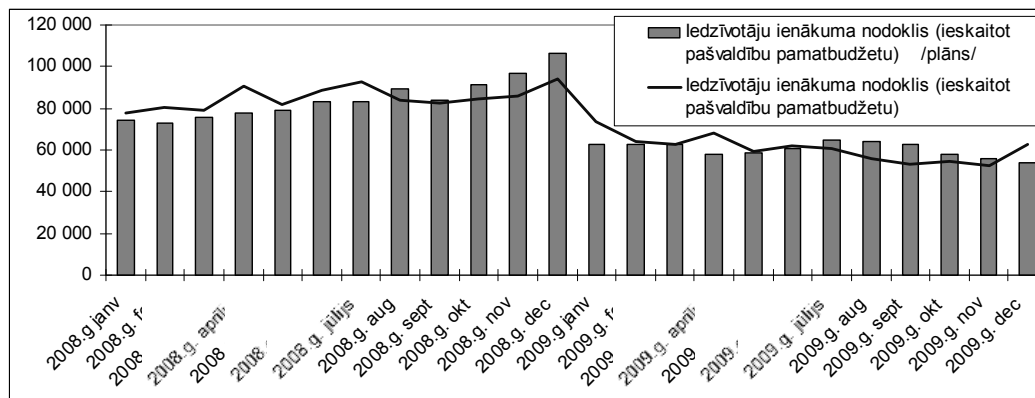
Analizējot iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumus, var secināt, ka Finanšu ministrijas plāns samazināt nodokļu likmes nebūtu devis efektu 2007. gadā, kad pie 25% likmes nodokļu ieņēmumi bija ielānoti par 2% mazāki nekā faktiski.

Būtiska ietekme uz 2010. gada iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumiem ir veiktajiem konsolidācijas pasākumiem, kas paredz: 1) paaugstināt iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmi no 23% līdz 26%; 2) kapitāla pieaugumu aplikt ar nodokli pēc 15% likmes, dividendes un procentu ienākumu aplikt ar nodokli pēc 10% likmes; 3) ar iedzīvotāju ienākuma nodokli aplikt gūto labumu no darba devējam (uzņēmumam) piederoša vieglā pasažieru automobiļa izmantošanas personīgām vajadzībām; 4) samazināt darba devēja ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamo dāvanu apmēru no minimālās mēnešalgas apmēra (180 latu) līdz 0 latu; 5) paaugstināt nodokļa likmi pašnodarbinātajiem (saimnieciskās darbības veicējiem), piemērojot vispārējo iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmi, t. i., 26%; 6) aplikt ar nodokli dāvinājumus, kas pārsniedz 1000 latu gadā, ja tie saņemti no personām, ar kurām dāvinājuma saņēmēju nesaista radnieciskas saites. Ja dāvinātāju ar maksātāju saista laulība vai radniecība līdz trešajai pakāpei (Civillikuma izpratnē), tad dāvinājums nav apliekams ar nodokli; 7) mainīt nodokļa stimulus uzkrājumiem (privātajos pensiju fondos, apdrošināšanas sabiedrībās un investīciju fondos); 8) aplikt ar nodokli ienākumu no augoša meža atsavināšanas izciršanai un tajā iegūto kokmateriālu atsavināšanas, 10% likmi piemērot tikai meža īpašniekiem, bet starpniekiem piemērot saimnieciskās darbības normas.

²¹² FM: Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā / projekts 2010 marts [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

²¹³ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss] <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

Šīs nodokļu izmaiņas, kas stājās spēkā ar 2010. gada 1. janvāri, var vēl vairāk samazināt IIN ieņēmumus valsts budžetā, kas salīdzinoši 2009. gadā ir ievērojami mazāki kā 2008. gadā. (2.16. att.)

2.16. att. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa plānotie un faktiskie ieņēmumi pa mēnešiem Latvijā 2008. - 2009. gadā, tūkst. Ls ²¹⁴

Kā jau iepriekš tika minēts, Latvijā ar 2010. gadu tika ieviests, ka dāvanas, kas pārsniedz 1000 Ls, tiek apliktas ar nodokli. ASV šāda sistēma pastāv jau sen, tikai neapliekamās dāvanas (angļu val. - Annual Gift Tax Exclusion Amount) apmērs 2009. gadam un arī 2010. gadam ir noteikts 13000 USD apmērā.²¹⁵ Latvijā arī ir apstiprināti pasākumi iedzīvotāju ienākuma nodokļa jomā, kas ietekmēs iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumus 2011. gadā: 1) samazināt neapliekamo summu no 4000 latiem līdz 2000 latiem gadā par ienākumiem no lauksaimnieciskās ražošanas un lauku tūrisma pakalpojumu sniegšanas; 2) aplikt ar iedzīvotāju ienākuma nodokli ienākumus no privātajos pensiju fondos veikto iemaksu ieguldīšanas un ienākumu no noslēgtajiem dzīvības apdrošināšanas līgumiem ar līdzekļu uzkrāšanu; 3) iekļaut apliekamā ienākuma aprēķinā summas, kas izmaksātas kā valsts atbalsts lauksaimniecībai vai ES atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai.

2.2.1.2. Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas

Valsts sociālās apdrošināšanas nodokli izmanto konkrētiem mērķiem – valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas finansēšanai. Sociālās apdrošināšanas nodoklis ir kā riska apdrošināšana pret: 1) apdrošinātās personas vecumu, 2) bezdarbu, 3) nelaimes gadījumiem darbā un saslimšanu no arodslimībām, 4) invaliditāti, 5) maternitāti un slimības apdrošināšanu, 6) vecāku apdrošināšana jeb tā saucamās „māmiņu algas”. Latvijas sociālās apdrošināšanas sistēmas organizācija ir vienlaicīgi gan valsts sociālās, gan nodokļu politikas elements. Latvijas sociālās apdrošināšanas sistēma ir būvēta uz iemaksu un izmaksu principa, neparedzot iemaksu uzkrāšanos, izņemot pensiju sistēmu.

Latvijā valsts sociālo apdrošināšanu nosaka valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, kuras veido: valsts pensiju apdrošināšana, apdrošināšana bezdarba gadījumam, apdrošināšana pret

²¹⁴ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

²¹⁵ 2010 Federal Income Tax Brackets (IRS Tax Rates) [Elektronisks resurss]
<http://www.moneybluebook.com/2010-federal-income-tax-brackets-irs-tax-rates/>

nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām, invaliditātes apdrošināšana, maternitātes un slimības apdrošināšana, vecāku apdrošināšana. No 2003. gada VSAOI likme Latvijā ir nemainīga 33,09% apmērā personām, kas ir apdrošinātas visiem sociālās apdrošināšanas veidiem (31. pielikums), ir mainījies tikai sadalījums starp apdrošināšanas veidiem, piemēram, valsts pensiju apdrošināšanai 2003. gadā tika ieskaitīti 25,59%, bet 2010. gadā – 21,66%, kas attiecīgi izmainīja pārējo personu - pensionāru, invalīdu - sociālās apdrošināšanas likmes (pensionāriem 2003. gadā – 27,1%, 2010. g - 25,94%). (2.14. tabula)

2.14. tabula

Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu sadalījums Latvijā darbaņēmējiem, kuri ir apdrošināti visiem sociālās apdrošināšanas veidiem, %^{216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228}

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Obligāto iemaksu likme	37,09	37,09	36,09	35,09	35,09	33,09	33,09	33,09	33,09	33,09	33,09	33,09	33,09
Darba devējs	28,09	28,09	27,09	26,09	26,09	24,09	24,09	24,09	24,09	24,09	24,09	24,09	24,09
Darbaņēmējs	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00
Valsts pensiju apdrošināšana	27,4	27,9	27,1	26,9	27,1	25,59	25,51	25,26	24,8	24,49	23,7	22,86	21,66
Sociālā apdrošināšana bezdarba gadījumam	3,1	2,34	2,45	2,2	1,9	1,94	1,89	1,8	1,86	1,8	1,75	1,70	3,81
Sociālā apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,25	0,25	0,24	0,26	0,29
Invaliditātes apdrošināšana	5,94	4,67	4,16	3,89	3,76	3,31	3,23	3,17	3,03	2,55	2,92	2,95	3,18
Maternitātes un slimības apdrošināšana	0,59	2,08	2,29	1,98	2,24	2,16	2,37	2,77	3,16	4	3,45	3,47	2,47
Vecāku apdrošināšana											1,08	1,85	1,68

²¹⁶ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 1998.gadā” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=46131&from=off>

²¹⁷ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 1999.gadā” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=50955&from=off>

²¹⁸ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2000.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²¹⁹ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2001.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²²⁰ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2002.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²²¹ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2003.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²²² MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2004.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²²³ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2005.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²²⁴ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2006.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²²⁵ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2007.gadā” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?mode=DOC&id=150408>

²²⁶ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2008.gadā” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=167921>

²²⁷ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2009.gadā” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=185429>

²²⁸ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2010.gadā” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=202815>

Salīdzinot Latvijas sociālās apdrošināšanas likmi ar citām valstīm, nevar teikt, ka likme ir augstāka vai zemāka (2.15. tabula), jo šis jautājums ir jāskatās kompleksi ar sociālās apdrošināšanas veidiem.

2.15. tabula

Valsts sociālās apdrošināšanas likmes Eiropā 2008. gadā, %²²⁹

	Apdrošinātā persona	Darba devējs	Kopā
Albānija	9.5	32.8	42.3
Andora	5	13	18
Austrija	17.05	25.15	42.2
Baltkrievija	1	11.2	12.2
Beļģija	13.07	24.77	37.84
Bulgārija	13	19.9	32.9
Horvātija	20	17.2	37.2
Kipra	6.3	6.3	12.6
Čehija	12.5	35	47.5
Igaunija	6	33.3	35.9
Somija	6.01	20.671	26.681
Francija	9.8	32.68	42.48
Vācija	19.5	19.92	39.42
Grieķija	11.55	22.1	33.65
Ungārija	17	32	49
Īslande	4	13.34	17.34
Īrija	4	8.5	12.5
Itālija	8.89	31.97	40.86
Džersija	6.8	7.7	14.5
Latvija	9	24.09	33.09
Lihtenšteina	12.3	15.65	27.95
Lietuva	3	31.5	34.5
Luksemburga	14.45	13.57	28.02
Malta	10	10	20
Moldāvija	4	25	29
Monako	6.15	6.15	12.3
Nīderlande	22.5	10.4	32.9
Norvēģija	7.8	14.1	21.9
Polija	22.46	19.61	42.07
Portugāle	11	23.75	34.75
Rumānija	16.5	36.75	53.25
Krievija	0	20.2	20.2
Sanmarīno	5.9	18.5	24.4
Serbija	17.9	17.9	35.8
Slovēnija	10.4	27.2	37.6
Slovākija	22.1	16.1	38.2
Spānija	6.25	31.08	37.33
Zviedrija	7	23.43	30.43
Šveice	13.05	13.15	26.2
Ukraina	1.75	36.6	38.35
Lielbritānija	11	12.8	23.8

Somijas sociālā nodrošinājuma sistēma ietver likumā noteiktus pabalstus, kuru izmaksa pamatojas uz dzīvesvietu un profesionālo darbību. Jebkura persona, kura pastāvīgi dzīvo Somijā, ir

²²⁹ Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2008 (released September 2008) [Elektronisks resurss] <http://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2008-2009/europe/ssptw08euro.pdf>

apdrošināta vecuma gadījumā (valsts pensija), saņem valsts veselības aprūpes pakalpojumus un apmaksu slimības gadījumā, vecāku un ģimenes pabalstus. Dažu uz dzīvesvietas nosacījumu balstītu pabalstu izmaksa reizēm ir atkarīga no dažiem papildus kritērijiem, īpaši ilguma kritērija. Vecuma pensiju shēma, kā arī apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām ir sociālās aizsardzības jomas, kas pamatojas tikai uz profesionālo darbību. Somijas likumā paredzēto pensiju sistēma ietver izdienas pensiju un valsts pensiju. Šo divu shēmu ietvaros ir invaliditātes pensija, no mirušā dzīvesbiedra mantota pensija un vecuma pensija. Izdienas pensija paredzēta, lai darba ņēmējam, kurš bijis algots darbinieks vai pašnodarbināta persona, garantētu to dzīves līmeni, kāds viņam bijis profesionālās darbības laikā. Izdienas pensiju shēma pamatojas uz vairākiem likumiem. Galvenais no tiem ir Likums par algotu darbinieku pensijām (*TyEL*), kas tiek piemērots privātā sektorā nodarbinātiem darbiniekiem, proti, 60 % no kopējā darba ņēmēju skaita. Īpaši likumi regulē pašnodarbinātu personu, jūrnieku un ierēdņu pensionēšanos. Valsts pensijas piešķiršanas nosacījums ir dzīvesvieta Somijā. Šī pensija paredzēta, lai pensionāriem, kas nesaņem citu pensiju vai kuru nodrošinājums, aizejot pensijā, ir zems, nodrošinātu minimālo ienākumu. Valsts pensijas apmērs samazinās par tik, cik pieaug ienākumi no izdienas pensijas, un valsts pensija vairs netiek maksāta virs zināmiem izdienas pensijas griestiem (2007. gadā no EUR 915,21 līdz EUR 1074,63 mēnesī, atkarībā no personas dzīvesvietas pašvaldības un civiltāvokļa). Ģimenes pabalstus un bezdarbnieku pabalstus finansē valsts. Pusi no pabalsta darba meklētājam maksā valsts, bet otru pusi - pašvaldība. Uz iemaksām balstītos bezdarbnieku pabalstus finansē no darba devēju un darba ņēmēju bezdarba apdrošināšanas iemaksām, bezdarba kasu biedru iemaksām, kā arī valsts līdzekļiem. Veselības aprūpi finansē pašvaldības, pateicoties vietējo nodokļu ienākumiem un patērētāju ieskaitījumiem. Turklāt valsts pašvaldībām pārskaita īpašu dotāciju, kas paredzēta veselības aprūpes un sociālo dienestu finansēšanai. Pensiju finansējumu nodrošina darba devēju un darbinieku veiktās apdrošināšanas iemaksas, kā arī valsts līdzekļi. Veselības apdrošināšanas finansēšanā piedalās algotie darbinieki, pašnodarbinātās personas, darba devēji, apdrošinātās personas un valsts. Apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem darbā balstās uz darba devēju veiktajām apdrošināšanas iemaksām.²³⁰

Polijā sociālais nodrošinājums ietver:

- vecuma pensijas apdrošināšanu,
- invaliditātes pensijas apdrošināšanu,
- slimības un maternitātes apdrošināšanu,
- nelaimes gadījumu darbā un arodslimību apdrošināšanu,
- veselības apdrošināšanu.

Polijā sociālais nodrošinājums pret bezdarbu ir valsts noteikts un obligāts. Tas attiecas gan uz algotiem darba ņēmējiem, gan pašnodarbinātām personām. Pašnodarbinātās personas pašas veic iemaksas Darba fondā, turpretī algoto darba ņēmēju iemaksas Darba fondā pilnībā veic viņu darba devējs. Lai iekļautos sociālajā nodrošinājumā pret bezdarbu, mēneša ienākumiem jābūt vienādiem vai lielākiem par minimālo algu. Bezdarbnieka pabalsta pamatsumma šobrīd ir 538,30 PLN bruto (likumā noteiktā summa 2007. gada 1. janvārī). Bezdarbnieks, kuram periods, kas dod tiesības uz pabalstu, ir mazāks par 5 gadiem, var pretendēt uz pabalstu 80% apmērā no pamatsummas.

²³⁰ Eiropas Komisija / Nodarbinātība, sociālās lietas un vienlīdzīgas iespējas [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/index_lv.htm

Bezdarbnieks, kuram periods, kas dod tiesības uz pabalstu, ir vismaz 20 gadi, var pretendēt uz pabalstu 120% apmērā no pamatsummas.²³¹

Lietuvas sociālā nodrošinājuma pabalsti sedz:

- veselības aprūpi, slimību, maternitāti (paternitāti);
- nelaimes gadījumus darbā un arodslimības;
- apbedīšanas pabalstus;
- invaliditāti;
- vecuma pensiju, priekšlaicīgu pensionēšanos, apgādnieka zaudējuma pensiju;
- bezdarbu;
- ģimenes pabalstus.²³²

Sociālā nodrošinājuma sistēma Vācijā aptver piecus ar likumu noteiktus virzienus: apdrošināšana slimības gadījumā, aprūpes apdrošināšana, pensiju apdrošināšana, apdrošināšana nelaimes gadījumā un bezdarba apdrošināšana.²³³

Slovēnijas sociālā nodrošinājuma sistēma ietver invaliditātes pensijas apdrošināšanu, veselības apdrošināšanu, bezdarba apdrošināšanu un vecāku aizsardzības apdrošināšanu. Apdrošināšana ir obligāta visiem darba ņēmējiem un pašnodarbinātām personām, izņemot bezdarba apdrošināšanu, kas pašnodarbinātām personām nav obligāta. Apdrošināšanu finansē no sociālajām iemaksām, kuras veic darba ņēmēji un darba devēji.²³⁴

Slovākijas sociālās apdrošināšanas sistēma, ko nosaka Sociālās apdrošināšanas likums, ietver:

- veselības apdrošināšanu, kas ir apdrošināšana ienākumu samazināšanās vai zuduma gadījumā veselības iemeslu dēļ un kas nodrošina ienākumus pagaidu darbnespējas, grūtniecības vai maternitātes gadījumā;
- pensijas apdrošināšanu, kas ietver šādus pabalstus:
 - vecuma apdrošināšanu, kas nodrošina veco cilvēku ienākumus un nāves gadījumā pensiju izmaksu apgādnieku zaudējušām personām,
 - invaliditātes apdrošināšanu, no kuras izmaksā pensijas apdrošinātajām personām, kurām ir samazinātas vai zaudētas spējas strādāt algotu vai nealgotu darbu ilgstošu veselības problēmu dēļ, kā arī to nāves gadījumā;
- apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā, kas sedz nelaimes gadījumu darbā izraisītus veselības kaitējumus vai nāvi, ievainojumus, kas radušies darba pienākumu pildīšanas laikā (šis gadījums ir pielīdzināms arodslimībai), vai arodslimības;
- garantiju fondu, kas sedz gadījumus, kad darba devējs nespēj pildīt savus pienākumus attiecībā uz darba ņēmēju, kā arī neveiktās vecuma apdrošināšanas iemaksas, kuras jāsedz darba devējam vecuma pamata uzkrājumu fonda ietvaros;

²³¹ Eiropas Komisija / Nodarbinātība, sociālās lietas un vienlīdzīgas iespējas [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/index_lv.htm

²³² Eiropas Komisija / Nodarbinātība, sociālās lietas un vienlīdzīgas iespējas [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/index_lv.htm

²³³ Eiropas Komisija / Nodarbinātība, sociālās lietas un vienlīdzīgas iespējas [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/index_lv.htm

²³⁴ Eiropas Komisija / Nodarbinātība, sociālās lietas un vienlīdzīgas iespējas [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/index_lv.htm

- bezdarba apdrošināšanu, kas ir apdrošināšana ienākumu zuduma gadījumam bezdarba dēļ un nodrošina ienākumus algota darba zaudējuma gadījumā.²³⁵

Igaunijas sociālās aizsardzības sistēma ietver sevī trīs sociālā nodrošinājuma iemaksu shēmas: pensijas apdrošināšana, veselības apdrošināšana un bezdarba apdrošināšana. Pensijas apdrošināšanu un veselības apdrošināšanu finansē no sociālā nodokļa (33% no darba algas fonda), bezdarba apdrošināšanu finansē no bezdarba apdrošināšanas iemaksām (šobrīd tie ir 0,9%). Pensijām aiziet 20%, bet veselības apdrošināšanai 13%.²³⁶ Citas shēmas – ģimenes pabalsti, valsts bezdarbnieka pabalsti, pabalsti nāves gadījumā un sociālie pabalsti invalīdiem – ir no iemaksām neatkarīgas (neietilpst apliekamajos nodokļos), tās finansē no Valsts kopējiem ieņēmumiem. Pensiju reformas rezultātā tika ieviesta gandrīz obligāta pensiju shēma ar uzkrājumu veidošanu. Otrās pensiju fondu līmenis tiek finansēts no apdrošinātā iemaksām (2% no algas), kurām tiek pievienots 4% valsts maksājums no sociālā nodokļa.²³⁷

Līdz ar to autore var secināt, ka valstis izvēlas ļoti atšķirīgi veidot savu sociālo politiku, piemēram, bezdarbnieka pabalsts visiem ir vienāds vai arī atkarīgs no algas, kā arī ir ļoti atšķirīga budžeta veidošanas politika. Kopīga ir pensiju apdrošināšanas finansēšana – visas valstis to finansē no speciālā budžeta, bet bezdarba, vecāku pabalstu u.c. veidu pabalstus atšķirīgi. Ir arī valstis, kuras no sociālās apdrošināšanas iemaksām finansē veselības apdrošināšanu. Līdz ar to pa valstīm nav salīdzināms iemaksu apmērs.

Sociālās apdrošināšanas jautājumos valsts pensijas piešķiršanas vecums un apmērs ir viens no galvenajiem likmes atšķirības momentiem. Eiropā ir valstis, kur valsts vecuma pensija tiek piešķirta jau no 55 gadiem, bet ir, kur tikai no 67 gadiem (33. pielikums), arī Igaunija 2010. gada aprīlī gan sievietēm, gan vīriešiem pensionēšanās vecumu līdz 2026. gadam nolēma palielināt līdz 65 gadiem.²³⁸ Valsts izdevumi pensiju vajadzībām ir ļoti atšķirīgi. Latvijā, piemēram, 2007. gadā izlietoja 5,3%, salīdzinot ar 12,4% Vācijā. (32. pielikums)

Līdz ar sociālās apdrošināšanas sistēmu ir jārunā par *finanšu ilgtspēju (no kādiem finanšu resursiem tiks finansēta tālākā attīstība)*. Latvijas valsts finanšu ilgtspēja līdz 2008. gada rudenim tika vērtējama pozitīvi, to raksturoja relatīvi zems valsts parāda līmenis, kā arī atbilstoša fiskālā disciplīna. Latvijas apņemšanās ievērot Stabilitātes un izaugsmes pakta prasības, kā arī mērķis - pievienoties eiro zonai, bija vēl viens papildus garants fiskālās pozīcijas pozitīvo tendenču noturīgumam.

Ilgtermiņa skatījumā valsts finanšu ilgtspēju visvairāk ietekmēs sabiedrības novecošanās process, kā rezultātā samazināsies darbspējīgo iedzīvotāju skaits un īpatsvars un savukārt pieaugs demogrāfiskā noslodze. Finanšu ilgtspējas sākotnējie aprēķini rāda, ka sabiedrības novecošana atstās iespaidu uz Latvijas sabiedrību, tautsaimniecību un valsts finansēm, tomēr, pateicoties notikušajai pensiju reformai, tā neradīs nepārvaramas sekas. Nelabvēlīgās demogrāfiskās tendences un nepieciešamība nodrošināt pensiju sistēmas ilgtspēju noteica pensiju reformas īstenošanu Latvijā, kas pašlaik jau ir būtībā pabeigta.

²³⁵ Eiropas Komisija / Nodarbinātība, sociālās lietas un vienlīdzīgas iespējas [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/index_lv.htm

²³⁶ Igaunija. Maksā nodokļus – ārstējas par velti / Diena 16.08.2010 6lpp

²³⁷ Eiropas Komisija / Nodarbinātība, sociālās lietas un vienlīdzīgas iespējas [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/index_lv.htm

²³⁸ Pensionēšanās vecumu Igaunijā palielina līdz 65 gadiem [Elektronisks resurss] <http://db.lv/r/331-pasaule/220836-pensionšanas-vecumu-igaunija-palielina-lidz-65-gadiem>

Pensiju apdrošināšanas sistēmā Latvijā kopš 2001. gada jūlija ir ieviesti 3 līmeņi, kur 1. līmenis - valsts obligātā nefondētā pensiju shēma; 2. līmenis - valsts fondētā pensiju shēma; 3. līmenis - privātā brīvprātīgā pensiju shēma. Šāda savlaicīga pensiju reforma būtiski ir samazinājusi risku, kas saistīts ar pensiju nākotnes finansēšanu. Iemaksas no valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām tiek novirzītas 1. un 2. līmenī. 1. līmenī veiktās iemaksas tiek izmantotas, lai izmaksātu vecuma pensijas esošajai pensionāru paaudzei. 2. līmenī iesaistīto dalībnieku veiktās sociālās apdrošināšanas iemaksas ar viņu izvēlēto līdzekļu pārvaldītāja starpniecību tiek ieguldītas finanšu tirgū un uzkrātas konkrētā iemaksu veicēja pensijai. 3. līmenis ir brīvprātīgais, kas nodrošina iespēju katram individuāli pēc savas izvēles veidot papildus uzkrājumus savai pensijai privātajos pensiju fondos. Pensiju sistēmas 1. līmenī tiek reģistrēta informācija par to, cik daudz sociālās apdrošināšanas iemaksas ir veiktas pensijas kontā, bet reāla nauda tajā neuzkrājas. Pensiju 2. līmenī uzkrājas reāla nauda.²³⁹

Reģistrētais pensijas kapitāls 1. līmenī katru gadu tiek indeksēts atkarībā no tā, kā pieaug vidējā darba alga valstī, no kuras veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas. Savukārt, iemaksātā nauda 2. līmenī pieaug atkarībā no ieguldījumu vērtības pieauguma jeb peļņas procentiem.²⁴⁰

Valsts fondētai pensijai līdz 2006. gadam novirzīja 2%, 2007. gadā 4%, 2008. gadā jau 8%, 2009. gadā bija paredzēts novirzīt 10%, bet lēmums tika atcelts. 2009. un 2010. gadā šiem mērķiem tiek novirzīti 2%, paredzēts valsts fondēto pensiju shēmai 2011. gadā novirzīt 4%, bet 2012. gadā – 6% (31. pielikums).

Izvērtējot valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu ilgtspējību, autore izvērtēja valsts fondēto pensiju plānu darbību un konstatēja, ka visi pensiju plāni ir darbojušies vismaz 4 gadus (izņemot Nordea konservatīvo un aktīvo), bet to vislielākais ienesīgums no darbības sākuma ir tikai 6,47% kopš fondu darbības sākuma (34. pielikums). Ņemot vērā, ka 2. līmenis ir ilgtermiņa ieguldījums, tad salīdzināsim 2. līmeņa pensiju plānus ar noguldījumu likmēm ilgtermiņā (36. pielikums), kas 2009. gadā bija 11,9%, 2008. gadā – 9,9% - tas ir divas reizes vairāk nekā šo pensiju fondu ienesīgums visā viņu darbības laikā. Līdz ar to autore var *secināt*, ka 2. līmeņa pensiju plāni strādā neapmierinoši.

Valdība katru gadu ar MK noteikumiem nosaka VSAOI minimālo un maksimālo apmēru strādājošiem un personām, kas ieguvušas pašnodarbināto personu statusu. Latvijā līdz šim nebija jāmaksā VSAOI par ienākumiem, kuri pārsniedza Ls 29600 gadā. Minētā norma tika atcelta 2009. gadā uz 5 gadiem, tādā veidā liekot maksāt par ienākumiem virs 29600 Ls (mēnesī 2467 Ls) sociālās apdrošināšanas iemaksas (2.16. tabula).

²³⁹ Mana pensija [Elektronisks resurss] <http://www.manapensija.lv>

²⁴⁰ Mana pensija [Elektronisks resurss] <http://www.manapensija.lv>

2.16. tabula
241242 243

Valsts sociālo apdrošināšanas iemaksu gada minimālais un maksimālais apmērs Latvijā

244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254

	Minimālais apmērs		Maksimālais apmērs
	pašnodarbinātam	brīvprātīgi pievienojušam	
1997	---	---	12000
1998	504	1428	12000
1999	540	1080	14000
2000	540	1080	15000
2001	480	1080	16000
2002	480	1080	17300
2003	540	1080	18400
2004	1320		19900
2005	1320		19900
2006	1320		20700
2007	1800		23800
2008	1800		29600
no 2009.gada	Divpadsmitkārtīga minimālā mēneša alga 12*180=2160		Atcelts no 01.01.2009 līdz 31.12.2013

²⁴¹ LR MK noteikumi Nr.992 no 2008.gada 2.decembra „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru un tā noteikšanas kārtību pašnodarbinātajam” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=184808&from=off>

²⁴² LR MK noteikumi Nr.642 no 2007.gada 25.septembra „Grozījums Ministru kabineta 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru"" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=163891>

²⁴³ LR MK noteikumi Nr. 764 Grozījums MK 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 “Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru” 2006.gada 12.septembris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²⁴⁴ LR MK noteikumi Nr. 653 Grozījums MK 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 “Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru” 2005.gada 30.augusts [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²⁴⁵ LR MK noteikumi Nr. 1018 Grozījumi MK 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 “Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru” 2004.gada 14.decembris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²⁴⁶ LR MK noteikumi Nr. 17 Grozījumi MK 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 “Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru” 2004.gada 6.janvāris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²⁴⁷ LR MK noteikumi Nr. 375 Grozījumi MK 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 “Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru” 2002.gada 20.augustis [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²⁴⁸ LR MK noteikumi Nr. 403 Grozījums MK 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 “Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru” 2001.gada 18.septembris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²⁴⁹ LR MK noteikumi Nr. 308 Grozījums MK 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru" 2000.gada 5.septembris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²⁵⁰ LR MK noteikumi Nr. 193 „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru., 2000.gada 6.jūnijs [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²⁵¹ LR MK noteikumi Nr. 387 "Grozījums Ministru kabineta 1998.gada 15.decembra noteikumos Nr.464 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru""1999.gada 15.novembris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²⁵² LR MK noteikumi Nr.464 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru" 1998.gada 15.decembris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²⁵³ LR MK noteikumi Nr.442 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru 1998.gadā" 1997.gada 30.decembris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

²⁵⁴ LR MK noteikumi nr.63 “Noteikumi par sociālajai apdrošināšanai pakļautā gada ienākuma robežu” 1997.gada 4.februāris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

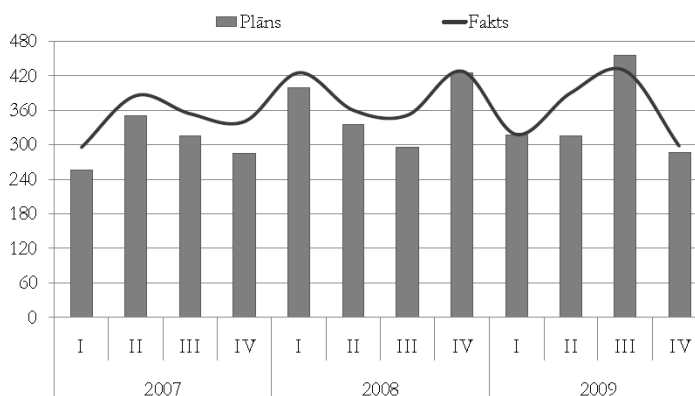
Plānojot VSAOI ieņēmumus valsts budžetā, svarīga ir informācija par darba algu apjoma izmaiņām. Prognozei tiek izmantota informācija par uzņēmumu vēsturiskiem algu datiem. Tieši darbinieku algu izmaiņas ietekmē minēto nodokļu ieņēmumus, jo VSAOI tiek maksātas tikai pie darba attiecībām, bet, piemēram, par autoratlīdzību VSAOI netiek maksātas.

2.17. tabula

Valsts sociālo apdrošināšanas iemaksu plānotais un faktiskais apmērs Latvijā no 2002. gada līdz 2009. gadam, tūkst. Ls²⁵⁵

	Plāns	Fakts	Plāna izpilde	
			+/- Ls	%
2002	528083,0	537799,5	9716,5	101,8
2003	556672,0	574249,1	17577,1	103,2
2004	657114,0	662391,0	5277,0	100,8
2005	747340,0	780624,1	33284,1	104,5
2006	960668,2	1000197,6	39529,3	104,1
2007	1324990,0	1377382,0	52392,0	104,0
2008	1701690,0	1667455,5	-34234,5	98,0
2009	1318669,9	1330283,4	11613,5	100,9

Ja iepriekšējos gados VSAI iemaksas lielākas bija tieši par decembra algām, kad tika izmaksātas piemaksas – prēmijas, tad 2009. gadā VSAOI ieņēmumi lielāki ir bijuši vasaras mēnešos, kad aktivizējās privātā būvniecība, vasarā notiek arī ielu tirdzniecība.

2.17. att. Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas Latvijā 2007. – 2009. gada ceturkšņos, tūkst. Ls²⁵⁶

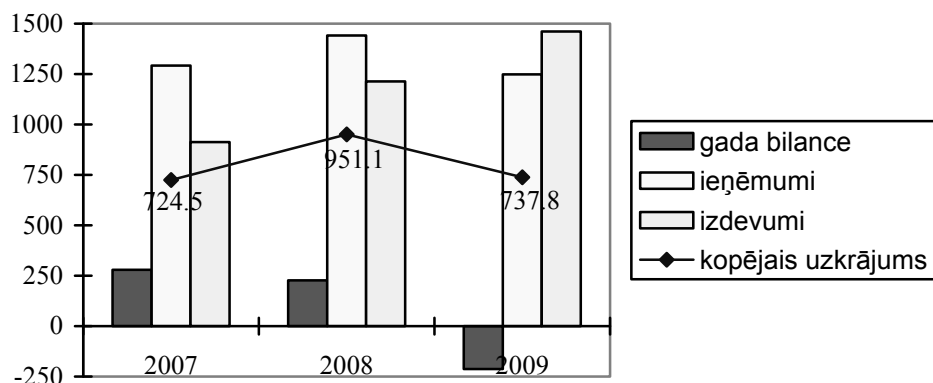
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas ir ne tikai paredzētas konkrētam mērķim, bet tās arī ir uzkrājošas. Uzkrājums veidojas ne tikai 2-tajā pensiju līmenī, bet arī valsts speciālajā budžetā. Uzkrājums uz 01.01.2009 bija 951.1 milj. Ls, kas bija gandrīz $\frac{3}{4}$ no viena gada sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu gada summas. (2.18. att.) Bet kopš 2007. gada 1. janvāra speciālā budžeta uzkrājuma līdzekļi kopā ar citiem pieejamiem resursiem tiek izmantoti kopējās naudas plūsmas nodrošināšanai Valsts kases vienotajos budžeta kontos Latvijas Bankā²⁵⁷, līdz ar to valsts

²⁵⁵ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

²⁵⁶ Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2009.gadā [Elektronisks resurss]
http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/

²⁵⁷ SPRIEDUMS Latvijas Republikas vārdā Rīgā 2009. gada 21. decembrī lietā Nr. 2009-43-01 [Elektronisks resurss] http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2009_43_01.htm

pamatbudžeta deficīts tika segts ar speciālā budžeta pārpalikumu, no kā izriet, ka izveidojušais uzkrājums ir virtuāls, nevis reāli naudas līdzekļi, ko var lietot paredzētiem mērķiem.

2.18. att. Valsts sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta ieņēmumi, izdevumi un uzkrājums Latvijā no 2007. līdz 2009. gadam, milj. Ls^{258 259 260}

2.2.1.3. Uzņēmumu ienākuma nodoklis

Aplūkojot vēsturiski uzņēmuma ienākuma nodokli, var teikt, ka ar 1991. gadu Latvijā tika ieviests peļņas nodoklis, tāpēc ļoti bieži arī šodien uzņēmuma ienākuma nodokli tautā sauc par peļņas nodokli. No 01.01.1991 peļņu aplika ar nodokli saskaņā ar šādām likmēm: 1) līdz 10 000 rubļu 15 procenti; 2) no 10 000 rubļu līdz 30 000 rubļu - 1500 rubļu + 25 procenti no summas virs 10 000 rubļu; 3) virs 30 000 rubļiem - 6500 rubļu + 35 procenti no summas virs 30 000 rubļu.²⁶¹

Sakarā ar lielo inflāciju tai laikā tika ieviests salīdzinošais rādītājs - minimālās mēnešalgas un ar 01.07.1992 peļņu aplika pēc šādām likmēm: 1) līdz 100 minimālajām mēnešalgām - 15 procenti; 2) no 100 minimālajām mēnešalgām līdz 300 minimālajām mēnešalgām - 15 minimālās mēnešalgas + 25 procenti no summas virs 100 minimālajām mēnešalgām; 3) virs 300 minimālajām mēnešalgām - 65 minimālās mēnešalgas + 35 procenti no summas virs 300 minimālajām mēnešalgām.²⁶²

Ar 01.10.1992: 1) visus uzņēmumus un visas uzņēmēj sabiedrības, kas nodarbojas ar bankas darbību, arī ar ārzemju valūtas pirkšanu un pārdošanu, apdrošināšanas operāciju veikšanu un tirdzniecību, izņemot pašražotas produkcijas realizāciju, aplika ar peļņas nodokli pēc 45 procentu likmes; 2) uzņēmumus un uzņēmēj sabiedrības, kuru manta ir valsts vai pašvaldības īpašuma daļa, aplika ar peļņas nodokli pēc 35 procentu likmes; 3) uzņēmējus, kuru mantā ir tikai fizisko personu īpašums, izņemot iepriekš minētos izņēmumus, aplika ar peļņas nodokli pēc 25 procentu likmes.²⁶³

²⁵⁸ Pārskats par darbību 2007. gadā / Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra [Elektronisks resurss] <http://www.vsaa.lv/vsaa/content/?lng=lv&cat=627>

²⁵⁹ Pārskats par darbību 2008. gadā / Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra [Elektronisks resurss] <http://www.vsaa.lv/vsaa/content/?lng=lv&cat=627>

²⁶⁰ Pārskats par darbību 2009. gadā / Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra [Elektronisks resurss] <http://www.vsaa.lv/vsaa/content/?lng=lv&cat=627>

²⁶¹ LR likums „Par peļņas nodokli” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=64875&from=off>

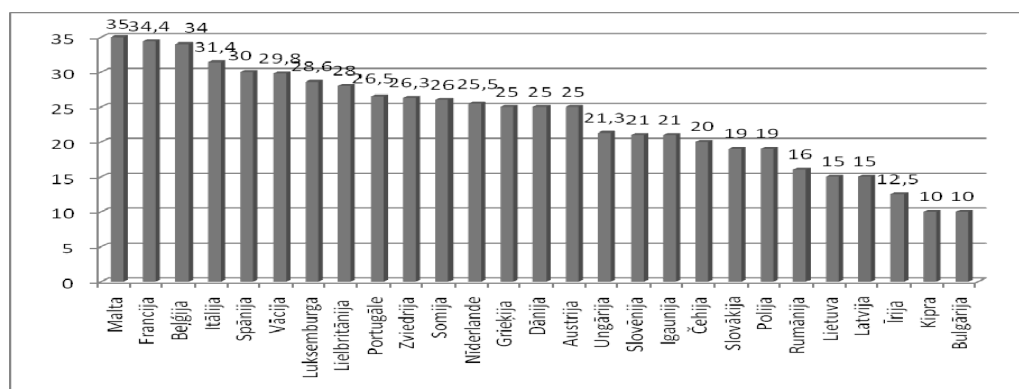
²⁶² LR likums „Par peļņas nodokli” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=64875&from=off>

²⁶³ LR likums „Par peļņas nodokli” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=64875&from=off>

1995. gadā tika veikta pirmā nodokļu reforma un tika ieviests uzņēmuma ienākuma nodoklis, t.i., likums "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" stājās spēkā ar 1995. gada 1. aprīli un likme tika noteikta 25% apmērā. Tika ieviesti arī atvieglojumi mazajiem uzņēmumiem 20% apmērā no maksājamā nodokļa.

Līdz ar peļņas nodokļa pārtapšanu par uzņēmuma ienākuma nodokli arī UIN, tāpat kā IIN, tika likvidēta progresīvā nodokļa sistēma, pārejot uz proporcionālo.

Ar 2002. gadu tika pakāpeniski sāka UIN nodokļa likmes samazināšana, un līdz ar samazināšanu tika atcelti atvieglojumi mazajiem uzņēmumiem. Tādējādi uzņēmumu ienākuma nodokļa likme 2002. gadā bija 22%, 2003. gadā – 19%, bet no 2004. gada – 15%. 2009. gadā Latvijas UIN likme ES valstīs ir viena no zemākajām.

2.19. att. Uzņēmumu ienākuma nodokļa likmes 2009. gadā ES valstīs, %^{264 265}

Latvijas nodokļu normatīvie akti paredz virkni būtisku nodokļu atvieglojumu: 1) atvieglojums investīciju veicināšanai, kas, galvenokārt, izpaužas labvēlīgā pamatlīdzekļu norakstīšanas kārtībā, jo tiek piemērota paātrinātā pamatlīdzekļu vērtības norakstīšanas metode; 2) atvieglojums jaunu ražošanas tehnoloģisko iekārtu iegādei vai izveidošanai, piemērojot pamatlīdzekļa vērtību palielinošu koeficientu 1,5; 3) atvieglojums jaunu patentu un preču zīmju izveidošanai un reģistrēšanai, piemērojot vērtību palielinošu koeficientu 1,5; 4) atvieglojums pamatlīdzekļu iegādei vai izveidošanai īpaši atbalstāmajās teritorijās, piemērojot pamatlīdzekļa vērtību palielinošu koeficientu no 2 līdz 1,3; 5) atvieglojums komercsabiedrībām, kas darbojas brīvostās un speciālajās ekonomiskajās zonās; 6) atvieglojums par veiktajiem ziedojumiem sabiedriskā labuma organizācijām un budžeta iestādēm; 7) atvieglojums par lauksaimniecībā izmantoto zemes platību; 8) atvieglojums invalīdu biedrību kapitālsabiedrībām, medicīniska rakstura, kā arī citu labdarības fondu kapitālsabiedrībām; 9) atvieglojums kuģošanas nozarei; 10) īpaša izdevumu atzīšanas kārtība izpētes un attīstības izmaksām; 11) atvieglojums ieguldījumiem publiskās apgrozības vērtspapīros; 12) atvieglojums par iepriekšējos taksācijas periodos nesadalīto peļņu; 13) stimulē nodokļu maksātājiem neefektīvas un nemodernas tehnoloģiskās iekārtas aizstāt ar jaunām un efektīvām iekārtām, aizstāšanas brīdī atliekot nodokļa nomaksu par atsavināto pamatlīdzekli, ja tā vietā 12 mēnešu laikā tiek iegādāts jauns līdzīgs pamatlīdzeklis.

Saskaņā ar likumu „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” nodokļu noteiktās atlaides 2007. un 2008. gadā deva šādu ekonomisko efektu uzņēmējiem: nodokļa atlaide par ārvalstīs samaksāto

²⁶⁴ IBFD [Elektronisks resurss] <http://www.ibfd.org/>

²⁶⁵ European Commission / Taxation and Custom Union [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/personal_tax/index_en.htm

nodokli – 2007. gadā atlaide bija 3 257,9 tūkst. latu, 2008. gadā atlaide bija 2 421,5 tūkst. latu; nodokļa atlaide ziedotājiem – 85% apmērā no ziedotajām summām, kas ziedotas budžeta iestādēm, biedrībām, nodibinājumiem un reliģiskajām organizācijām vai to iestādēm – 2007. gadā piemērotās atlaides summa bija 25 875,4 tūkst. latu, 2008. gadā piemērotās atlaides summa bija 19 879,6 tūkst. latu; nodokļa atlaide par atbalstāmo investīciju projekta ietvaros veiktajiem ieguldījumiem (atlaidi piemēro tikai tajā taksācijas periodā, kurā ir pabeigts atbalstāmo investīciju projekts, un tās piemērošanai nepieciešams Ministru Kabineta lēmums par investīciju projekta atbalstu) – 2007. gadā atlaide bija 878,7 tūkst. latu, 2008. gadā atlaide bija 767,9 tūkst. latu; nodokļa atlaide maksātājiem, kas veic lauksaimniecisko darbību – 2007. gadā atlaide bija 1 384,7 tūkst. latu, 2008. gadā atlaide bija 983,7 tūkst. latu; nodokļa atlaide 100% apmērā invalīdu biedrību un medicīniska rakstura kapitālsabiedrībām – 2007. gadā atlaide bija 25,4 tūkst. latu, 2008. gadā piemērotās atlaides summa bija 11,2 tūkst. latu.²⁶⁶

Citos likumos noteiktās uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaides: likumā „Par nodokļu piemērošanu brīvostās un speciālajās ekonomiskajās zonās” 7. panta pirmajā daļā zonas kapitālsabiedrībai vai licencētai kapitālsabiedrībai noteiktā uzņēmuma nodokļa atlaide 80% apmērā no aprēķinātās nodokļa summas – 2007. gadā atlaides summa bija 2 768,8 tūkst. latu, 2008. gadā atlaides summa bija 1 541,5 tūkst. latu.²⁶⁷

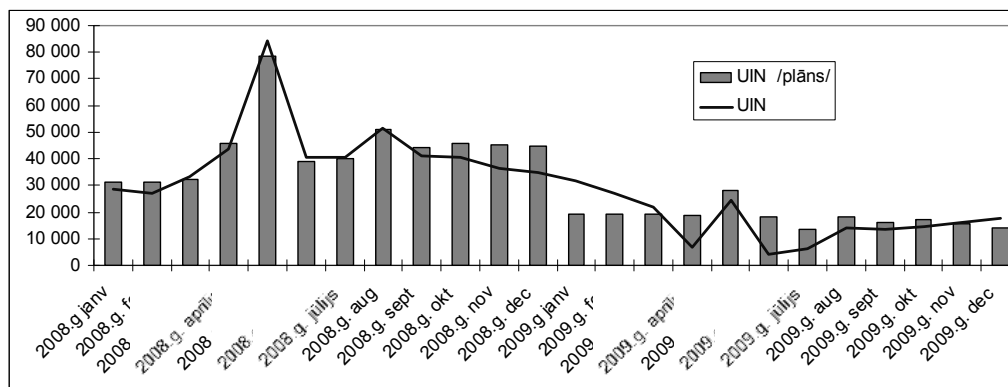
Ar 2009. gada 1. janvāri stājās spēkā grozījumi likumā „Par uzņēmumu ienākuma nodokli”, kas paredz vairākus investīciju stimulus komercsabiedrībām: 1) lai veicinātu starptautisko gaisa satiksmi Latvijā, tiek paredzēts, ka ar 2009. gadu maksājumiem nerezidentiem par starptautiskā gaisa satiksmē izmantotu gaisa kuģu izmantošanu uzņēmumu ienākuma nodoklis 5% apmērā nav jāietur; 2) lai veicinātu sociālās problēmas un integrētu invalīdus sabiedrībā un darba tirgū, uzņēmumi saimnieciskās darbības izdevumos dubultā apmērā varēs atzīt izdevumus, kas darba devējiem rodas, izveidojot jaunas darba vietas invalīdiem, ja šo darba vietu saglabā vismaz uz diviem gadiem; 3) pašu kapitāla palielināšana, grozījumu mērķis ir radīt stimulu kapitālsabiedrības īpašniekiem nesadalīt nopelnīto dividendēs, bet ieguldīt kapitālsabiedrības attīstībā, palielinot pašu kapitālu. Likums paredz apliekamā ienākuma samazināšanu par nosacītu kredītprocentu summu, kāda nodokļa maksātājam būtu jāmaksā par līdzīga apmēra aizņēmumu (pašu kapitāla palielinājuma daļas apmērā); 4) pamatlīdzekļu vērtības palielināšana nolietojuma norakstīšanas vajadzībām, grozījumu mērķis ir veicināt apstrādes rūpniecību, kas ir galvenā uz eksportu orientētā nozare. Turpināt piemērot būtisku nodokļa stimulu nodokļu maksātājiem, kas veic ražošanu un laika posmā līdz 2013. gadam iegādājas jaunas ražošanas tehnoloģiskās iekārtas. Grozījumi likumā pagarina īpašo pamatlīdzekļu norakstīšanas kārtību jaunām ražošanas tehnoloģijām uz pieciem gadiem (no 2009. gada līdz 2013. gadam), palielinot šajā periodā pamatlīdzekļu vērtību palielinošu koeficientu līdz 1,5 pie pamatlīdzekļu aizstāšanas. Mērķis ir radīt stimulu nodokļu maksātājiem neefektīvas un nemodernas tehnoloģiskās iekārtas aizstāt ar jaunām un efektīvām iekārtām, aizstāšanas brīdī atliekot nodokļa nomaksu par atsavināto pamatlīdzekli. Veicināt ražošanas kompleksu pārcelšanu no teritorijām ar augstu kadastrālo vērtību un nekustamā īpašuma nodokļa slogu uz nodokļu ziņā izdevīgākām teritorijām Latvijas lauku apvidos. Likums paredz atbrīvot no aplikšanas ar uzņēmumu ienākuma nodokli peļņu, kas gūta no pamatlīdzekļu (t.sk. tehnoloģisko iekārtu) realizācijas, ja to vietā 12 mēnešu laikā tiek iegādāts jauns līdzīgs pamatlīdzeklis; 5) patentu un preču zīmju

²⁶⁶ Likuma "Par valsts budžetu 2010.gadam" paskaidrojumi [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

²⁶⁷ Likuma "Par valsts budžetu 2010.gadam" paskaidrojumi [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

reģistrācijas stimuls. Mērķis ir veicināt patentu un preču zīmju reģistrāciju, tādējādi palielinot privātā sektora ieguldījumu pētniecībā un attīstībā, virzīties uz ES valstu vidējo rādītāju pētniecības un attīstības izmaksu IKP īpatsvarā. Likums paredz, ka tādiem nemateriālajiem ieguldījumiem, kuru rezultātā tiek reģistrēts patents un preču zīmes, ievieš nolietojuma vērtību palielinošo koeficientu 1,5 (tāpat kā jaunām ražošanas tehnoloģiskajām iekārtām); 6) zaudējumu pārvešanas kārtība. Mērķis ir veicināt nodokļu režīma konkurētspēju attiecībā uz nodokļu maksātājiem, kas veic nozīmīgus ieguldījumus ražošanā, kurus piecu gadu laikā nav iespējams atpelnīt. Grozījumi paredz pagarināt zaudējumu pārvešanas laiku no 5 uz 8 gadiem.

Iepriekšējos gados bija būtiski pieaugusi uzņēmumu deklarētā peļņa, kas bija arī viens no uzņēmumu ienākuma nodokļa likmes samazināšanas politikas mērķiem. Sekmīgi attīstoties ekonomikai un uzlabojoties uzņēmumu finanšu rādītājiem, bija novērots būtisks uzņēmumu ienākuma nodokļa ieņēmumu pieaugums. Tomēr 2008. gadā sākās ekonomiskā lejupslīde un tas 2009. gadā būtiski ietekmēja uzņēmumu ienākuma nodokļa ieņēmumus. 2009. gadā UIN ieņēmumi, salīdzinot ar 2008. gadu, samazinājās par 58,7% un veidoja 1,6% no IKP. Uzņēmumu ienākuma nodokļa ieņēmumu ievērojamais samazinājums ir skaidrojams ar būtisku 2008. gada peļņas samazinājumu, kā rezultātā samazinājās UIN iemaksas un pieauga atmaksas.

2.20. att. Uzņēmuma ienākuma nodokļa ieņēmumu plāns un izpilde Latvijā 2008. -2009. gada mēnešos, tūkst. Ls ²⁶⁸

Ekonomiskajai lejupslīdei turpinoties, arī 2009. gadā tiek prognozēts ievērojams uzņēmumu peļņas samazinājums, kas tiešā veidā ietekmē 2010. gada uzņēmumu ienākuma nodokļa ieņēmumus. 2010. gadā uzņēmumu ienākuma nodokļa ieņēmumi tiek prognozēti ar 61,6% samazinājumu un veidos 0,7% no IKP. Arī vidējā termiņā uzņēmumu ienākuma nodokļa ieņēmumi tiek prognozēti 0,7% apmērā no IKP.

Latvijas uzņēmumu ienākuma nodoklis ar savu zemo likmi un daudzajiem atvieglojumiem ir uzskatāms par vienu no labvēlīgākajiem ES. Nopietni būtu pārskatāma uzņēmumu ienākuma nodokļa atvieglojumu lietderība, jo kombinācijā ar ļoti zemu nodokļa likmi tie nerada būtisku uzņēmuma izdevumu samazinājumu un līdz ar to nesasniedz to ieviešanas mērķi.

Salīdzinot Latviju ar Igauniju, var teikt, ka Igaunijā nepastāv uzņēmumu ienākuma nodoklis klasiskā izpratnē. Nodoklis pēc 21% likmes tiek piemērots uzņēmuma sadalītajai peļņai un izdevumiem, kas neattiecas uz uzņēmējdarbību, pirms tam nodokļa bāzi dalot ar 0,79. Igaunijā nepastāv īpaši uzņēmumu ienākuma nodokļa atvieglojumi. 2009. gadā, pārskatot nodokļu sistēmu,

²⁶⁸

Igaunijā plānotā uzņēmumu ienākuma nodokļa likmes pakāpeniska samazināšana tika apturēta līdz 2012. gadam.^{269 270}

Lietuvā, sākot ar 2009. gadu, ir paplašināts nodokļu maksātāju loks, piemēram, lauksaimniecības līgumsabiedrības ar 2009. gadu kļuvušas par uzņēmumu ienākuma nodokļa maksātājiem un 2009. gadā maksās 5% nodokli, 2010. gadā – 10% un 2011. gadā – 20%. No 2010. gada Lietuva uzņēmumu ienākuma nodokļa pamatlīkmi ir pazeminājusi līdz 15%, bet kapitālsabiedrībām, kas nodarbina ne vairāk kā 10 darbinieku un kuru ar nodokli apliekamais ienākums taksācijas periodā nepārsniedz LTL 500 000 (aptuveni 102 000 latu), tiek piemērota 5% likme. Savukārt, ja individuālā uzņēmuma vai personālsabiedrības darbinieku skaits nepārsniedz 10 un ar nodokli apliekamais ienākums taksācijas periodā nepārsniedz LTL 1 000 000 (aptuveni 204 000 latu), peļņas daļa līdz LTL 25 000 (aptuveni 5100 latu) tiek aplikta ar 0% likmi, bet atlikusī peļņa – pēc vispārējās likmes.^{271 272}

Bez minētajiem nodokļa stimuliem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem Lietuvā ir paredzēti arī citi nodokļa stimuli, piemēram, paātrināta pamatlīdzekļu norakstīšana, apliekamā ienākuma samazināšana par ieguldījumiem noteiktos pamatlīdzekļos, nodokļu stimuli lauksaimniecības kooperatīviem, sabiedrībām, kas izveidotas brīvajās ekonomiskajās zonās, un tonnāžas nodokļa režīms.²⁷³

No 2010. gada Lietuvā no 20% uz 15% tika samazināta ieturējuma nodokļa likme no dividendēm. Dividendes tiek atbrīvotas no nodokļa, ja līdzdalība sabiedrībā pārsniedz 10% un kapitāla daļas tiek turētas vismaz 12 mēnešus.²⁷⁴

Autore vērš uzmanību uz to, ka, pateicoties konkurences cīņai ES dalībvalstu vidū par darba vietām, kapitālu un ekonomisko liberalizāciju, pakāpeniski samazinās UIN likmes visā Eiropā. Salīdzinošam ieskatam autore piedāvā UIN likmes ES dalībvalstīs no 1995. gada līdz 2009. gadam.

²⁶⁹ FM: Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā / projekts 2010 marts [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

²⁷⁰ Dārziņa L, Nodokļu jaunajās pamatnostādnēs ieteikta nodokļu pārdale un paaugstināšana, Publicēts: laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”, 4. marts (2010).

²⁷¹ FM: Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā / projekts 2010 marts [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

²⁷² Dārziņa L, Nodokļu jaunajās pamatnostādnēs ieteikta nodokļu pārdale un paaugstināšana, Publicēts: laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”, 4. marts (2010).

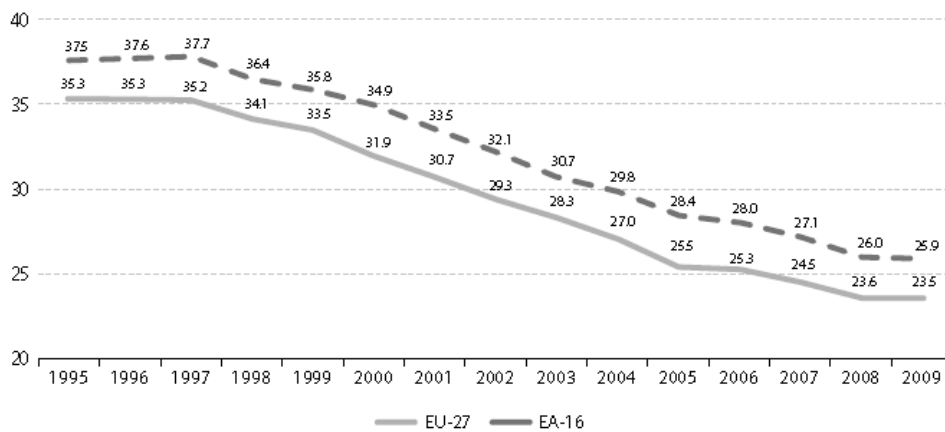
²⁷³ Dārziņa L, Nodokļu jaunajās pamatnostādnēs ieteikta nodokļu pārdale un paaugstināšana, Publicēts: laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”, 4. marts (2010).

²⁷⁴ FM: Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā / projekts 2010 marts [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

UIN likmes ES dalībvalstīs no 1995. gada līdz 2009. gadam, %²⁷⁵

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
BE	40,2	40,2	40,2	40,2	40,2	40,2	40,2	40,2	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0
BG	40,0	40,0	40,2	37,0	34,3	32,5	28,0	23,5	23,5	19,5	15,0	15,0	10,0	10,0	10,0
CZ	41,0	39,0	39,0	35,0	35,0	31,0	31,0	31,0	31,0	28,0	26,0	24,0	24,0	21,0	20,0
DK	34,0	34,0	34,0	34,0	32,0	32,0	30,0	30,0	30,0	30,0	28,0	29,0	25,0	25,0	25,0
DE	56,8	56,7	56,7	56,0	51,6	51,6	38,3	38,3	39,6	38,3	38,7	36,7	38,7	29,8	29,8
EE	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0	24,0	23,0	22,0	31,0	21,0
IE	40,0	38,0	36,0	32,0	28,0	24,0	20,0	16,0	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5
EL	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	37,5	35,0	35,0	35,0	32,0	29,0	25,0	25,0	25,0
ES	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	32,5	30,0	30,0
FR	36,7	36,7	41,7	41,7	40,0	37,8	36,4	35,4	35,4	35,4	35,0	34,4	34,4	34,4	34,4
IT	52,2	53,2	53,2	41,3	41,3	41,3	40,3	40,3	38,3	37,3	37,3	37,3	37,3	31,4	31,4
CY	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	29,0	28,0	28,0	15,0	15,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
LV	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	22,0	19,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
LT	29,0	29,0	29,0	29,0	29,0	24,0	24,0	15,0	15,0	15,0	15,0	19,0	18,0	15,0	20,0
LU	40,9	40,9	39,3	37,5	37,5	37,5	37,5	30,4	30,4	30,4	30,4	29,6	29,6	29,6	28,6
HU	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	19,6	17,6	17,5	17,5	21,3	21,3	21,3
MT	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0
NL	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	34,5	34,5	34,5	31,5	29,6	25,5	25,5	25,5
AT	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	34,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0
PL	40,0	40,0	38,0	36,0	34,0	30,0	28,0	28,0	27,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0
PT	39,6	39,6	39,6	37,4	37,4	35,2	35,3	33,0	33,0	27,5	27,5	27,5	26,5	26,5	26,5
RO	38,0	38,0	38,0	38,0	38,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0
SI	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	23,0	22,0	21,0
SK	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	29,0	29,0	25,0	25,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0
FI	25,0	28,0	28,0	28,0	28,0	29,0	29,0	29,0	29,0	29,0	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0
SE	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	26,3
UK	33,0	33,0	31,0	31,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	28,0

Kā redzams (2.18. tabulā, 2.21. attēlā), apgalvojums, ka UIN likmes pakāpeniski samazinās visā Eiropā atbilst patiesībai.

2.21. att. Uzņēmuma ienākuma nodokļa likmju izmaiņas Eiropas Savienības dalībvalstīs un Eiropas monetārā savienībā, %²⁷⁶

²⁷⁵ Taxation trends in the European Union — Main results [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2009/2009_main_results_en.pdf 42lpp

²⁷⁶ Taxation trends in the European Union — Main results [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2009/2009_main_results_en.pdf 42lpp

Līdz 2001. gadam Latvijā bija 20% atlaide mazajiem uzņēmumiem, līdzīga sistēma pastāv Francijā, jo tur mazajiem uzņēmumiem tiek piešķirta atlaide 15% apmērā no ienākumiem līdz 38120 euro. Francijā (bez peļņas aplikšanas ar UIN) ir arī jāmaksā nodoklis no uzņēmuma apgrozījuma. (2.19. tabula)

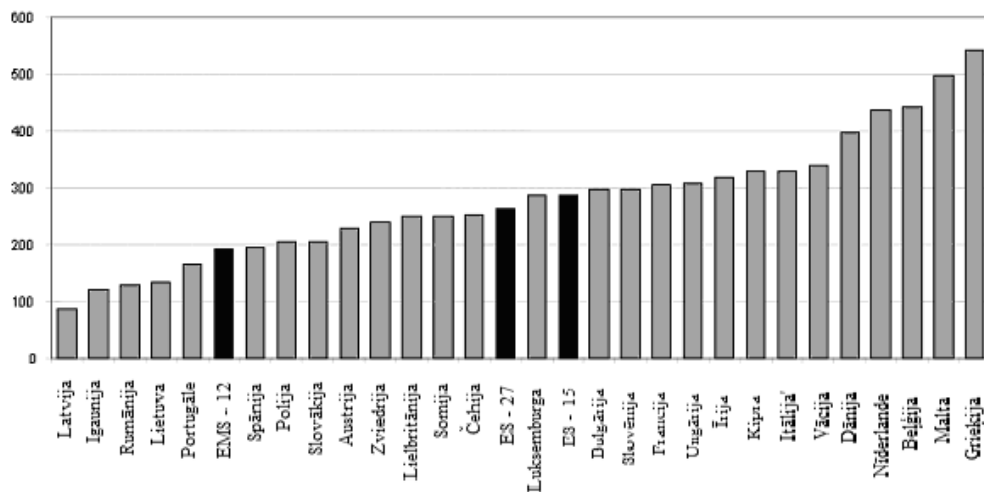
2.19. tabula

Nodoklis no gada apgrozījuma Francijā 2010. gadā, euro²⁷⁷

Apgrozījums	Nodoklis
0 - 76000	0
76000 - 150000	750
150000 - 300000	1125
300000 - 750000	1575
750000 - 1500000	2175
1500000 - 7500000	3750
7500000 - 15000000	15000
15000000 - 75000000	18750
75000000 +	30000

Kopumā autore secina, ka Latvijas UIN ar zemo likmi un daudzajiem atvieglojumiem ir uzskatāms par vienu no labvēlīgākajiem ES. Autores priekšlikums ir pārskatīt atsevišķu šī nodokļa atvieglojumu lietderību, jo kombinācijā ar ļoti zemu nodokļa likmi tie nerada būtisku uzņēmuma izdevumu samazinājumu un līdz ar to nesasniedz to ieviešanas mērķi.

Eiropas Savienībā viens no atvieglojumiem ir ES tiešais maksājums zemniekiem. Salīdzinot ES dalībvalstīs (2.22. att.), var konstatēt, ka atšķirības starp valstīm tiešo maksājumu saņemšanā sasniedz pat piecas reizes, līdz ar to varam arī secināt, ka uzņēmumu ienākumus nosaka ne tikai likmes apmērs, bet arī piešķirtie atvieglojumu apmēri.

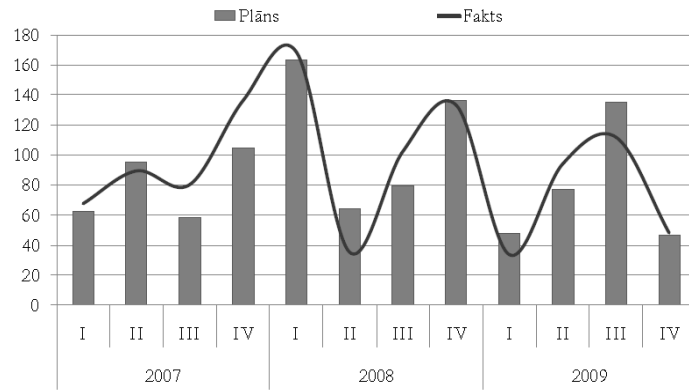

2.22. att. Tiešie maksājumi lauksaimniecībā ES dalībvalstīs 2007. gadā, Euro/ha²⁷⁸

Aplūkojot uzņēmuma ienākuma nodokļa ieņēmumus budžetā, ir jāpievērš uzmanība tam, ka tas ir avansa maksājumu nodoklis, jo reālo maksājamo nodokli uzņēmumi nosaka tikai pēc bilances sastādīšanas - ne vēlāk kā līdz nākošā gada 1. maijam vai arī lieli uzņēmumi līdz 1. augustam.

²⁷⁷ Guide to French Property Tax and French Taxation [Elektronisks resurss] <http://www.chezriviera.com/frenchtaxation.html>

²⁷⁸ Vaidere I. Common Agricultural Policy of the EU - Latvia's perspective 11 th International Scientific Conference ECONOMIC SCIENCE FOR RURAL DEVELOPMENT Nr 23 2010 pp 27

2.23. att. Uzņēmuma ienākuma nodokļa ieņēmumi Latvijā periodā no 2007. – 2009. gadam, milj. latu²⁷⁹

Autore secina, ka UIN ieņēmumi Latvijā 2009. gadā bija 197,2 miljoni latu. Tas ir viens no lielākajiem samazinājumiem, kas skaidrojams ar būtisku 2008. gada peļņas kritumu, kā dēļ samazinājās UIN iemaksas un pieauga atmaksas. Aplūkojot UIN skaitliskos lielumus, autore vērs uzmanību uz to, ka salīdzinājumā ar 2008. gadu UIN ieņēmumi samazinājušies par 305 940,2 Ls jeb 60,8%. Iesniegto uzņēmumu ienākuma deklarāciju dati liecina par būtisku peļņas samazinājumu 2008. gadā, kā dēļ nodokļu maksātāju avansā samaksātā UIN summa pārsniegusi faktiski maksājamo nodokļa apjomu, līdz ar to izveidojusies no budžeta atmaksājamā pārākums. Jau 2008. gada beigās ekonomiskās lejupslīdes ietekmē aprēķinātās un samaksātās avansu summas sāka mazināties, jo daudzi nodokļu maksātāji izmantoja likumdošanā paredzētās iespējas samazināt aprēķināto avansa summu neto apgrozījuma samazināšanās gadījumā. Šis process turpinājās arī 2009. gadā, ko ietekmēja 2008. gada peļņas samazinājums. Rezultātā piemaksājamā nodokļa summa samazinājusies, bet atmaksājamā nodokļa summa ir palielinājusies vairāk ne kā divas reizes, izveidojot negatīvu saldo. Jāatzīmē, ka visus iepriekšējos gadus ir bijis pozitīvs saldo. Negatīvs saldo (- 5,6 miljoni latu) iepriekš bijis uzņēmumu ienākumu deklarācijās par 2002. gadu. Savukārt 2009. gadam aprēķinātie avansa maksājumi salīdzinājumā ar 2008. gada attiecīgo periodu samazinājušies par 124,3 miljoniem latu jeb 31%.²⁸⁰

2.20. tabula
UIN ieņēmumu plāns un izpilde Latvijā no 2002. -2009. gadam, tūkst. Ls²⁸¹

	plāns	fakts	plāna izpilde, %
2002	97633,1	109713,0	112,4
2003	93200,0	93938,6	100,8
2004	126645,0	127847,6	100,9
2005	170250,0	180668,3	106,1
2006	246550,0	253810,1	102,9
2007	405321,0	399751,4	98,6
2008	529000,0	503116,8	95,1
2009	210000,0	197176,6	93,9

²⁷⁹ Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2009.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/

²⁸⁰ Gūte G., Nodokļu ieņēmumi mazinājušies, neskatoties uz likmju pieaugumu, "Balance", Nr.6 (234), 3.2010.

²⁸¹ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss] <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

Autore vērš uzmanību uz to, ka 2009. gadā UIN tika atmaksāts 108 miljonu latu apjomā, kas ir par 77,7 miljoniem latu vairāk nekā 2008. gadā. Jāatzīmē, ka lielākās atmaksātās UIN summas 2009. gadā veido atmaksas tiem nodokļu maksātājiem, kuru pamatdarbības veids ir finanšu pakalpojumu darbības. Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta informāciju lielākos UIN maksājumus 2009. gadā veica uzņēmumi, kas darbojās šādās ekonomikas nozarēs: 1) finanšu pakalpojumi - 44,2 miljoni latu, kas salīdzinājumā ar 2008. gadu ir par 66,4 miljoniem latu jeb 60% mazāk; 2) būvniecība - 40,1 miljons latu, kas salīdzinājumā ar 2008. gadu ir par 31,6 miljoniem latu jeb 44% mazāk; 3) vairumtirdzniecība, izņemot automobiļus un motociklus, - 38,4 miljoni latu, kas salīdzinājumā ar 2008. gadu ir par 26 miljoniem jeb 40,4% mazāk.²⁸²

2009. gadā lielo nodokļu maksātāju veiktie UIN maksājumi veidoja 78 miljonus latu, bet pārējo nodokļu maksātāju veiktās UIN iemaksas bija 119,2 miljoni latu. Salīdzinājumā ar 2008. gadu lielo nodokļu maksātāju UIN maksājumi ir samazinājušies par 143,8 miljoniem latu jeb 64,8%. 2009. gadā lielo nodokļu maksātāju UIN iemaksas veidoja 39,6% no kopējiem UIN ieņēmumiem.²⁸³

Saskaņā ar likumu „Par nodokļiem un nodevām” IIN un UIN veido vienotu ienākuma nodokļu sistēmu,²⁸⁴ individuālie komersanti (I/K), zemnieku saimniecības (Z/s), veicot saimniecisko darbību, var izvēlēties, kuru no nodokļiem maksāt – IIN vai UIN. Diemžēl, analizējot iedzīvotāju un ienākuma nodokli, autore nonāca pie secinājuma, ka likumdošana nosaka atšķirīgas nodokļa likmes – IIN ir ar nodokļa likmi 26%, bet UIN ir 15% likme no ar nodokli apliekamiem ieņēmumiem.

2.21. tabula
Ienākumu nodokļu likmju atšķirības saimnieciskai darbībai Latvijā no 2004. -2010. gadam²⁸⁵

	Uzņēmuma ienākuma nodoklis	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
2004.-2007. gads	15%	25%
2008.-2009. gads	15%	15%
2010. gads	15% dividendēm papildus 10%	26%

Autore uzskata, ka šādas atšķirības nedrīkst pastāvēt, ir jābūt vienotai nodokļa likmei neatkarīgi no saimniekošanas veida.

2.2.1.4. Nekustamā īpašuma nodoklis

Līdz ar Latvijas neatkarības atjaunošanu 1990. gadā radās nepieciešamība veidot jaunu nodokļu sistēmu. Sākotnēji nekustamā īpašuma nodokļa vietā bija divi nodokļi - īpašuma nodoklis un zemes nodoklis. Tie tika pieņemti samērā ātri – jau 1990. gada 18. decembrī tika pieņemts likums „Par īpašuma nodokli” un tūlīt pēc tam – 1990. gada 20. decembrī likums „Par zemes nodokli”. Likums „Par zemes nodokli” tika pieņemts, galvenokārt, ar mērķi ieinteresēt zemes lietotājus un vietējās pašvaldības zemes labākā apsaimniekošanā un, protams, iekasēt līdzekļus budžetā. Īpašuma un zemes nodokļus apvienoja 2000. gadā. Ar īpašuma nodokli aplika ne tikai ēkas un būves, bet arī uzņēmuma īpašumā esošos pamatlīdzekļus. Pamatlīdzeklis ir kustama vai

²⁸² Gūte G., Nodokļu ieņēmumi mazinājušies, neskatoties uz likmju pieaugumu, “Balance”, Nr.6 (234), 3.2010

²⁸³ Gūte G., Nodokļu ieņēmumi mazinājušies, neskatoties uz likmju pieaugumu, “Balance”, Nr.6 (234), 3.2010

²⁸⁴ LR likums „Par nodokļiem un nodevām”[Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=33946>

²⁸⁵ Autore veidota tabula

nekustama lieta, kuras derīgās lietošanas laiks ir vismaz viens gads un kuras vērtība ir lielāka par 300 Ls (šī summa ir atkarīga no pamatlīdzekļu atzīšanas politikā noteiktās summas). Līdz ar to var teikt, ka pamatlīdzeklis ir gan ēkas, gan transportlīdzekļi, gan darba galdi, gan datortehnika, gan augļu dārzs. Tātad līdz 2000. gadam īpašuma nodoklis pildīja kapitāla nodokļa funkcijas, jo vairāk uzņēmumā bija pamatlīdzekļu, jo vairāk bija jāmaksā nodoklis. Ar īpašuma, zemes un nekustamā īpašuma nodokļa izmaiņām laika gaitā var iepazīties 35. pielikumā.

Nekustamā īpašuma nodoklis no tā pieņemšanas dienas, t.i., no 1997. gada, bija noteikts 1% apmērā, bet katru gadu likums tika mainīts un tika noteikts pārejas periods, ka tikai vēl šajā gadā ir 1,5% likme. Jāatzīmē, ka šis pārejas periods ilga līdz 2004. gadam, jo katru gadu, no jauna mainot likumu, noteica, ka vēl šajā gadā likme ir 1,5%. 2004. gada rudenī likumā tika ierakstīta 1,5% likme, kas arī pastāvēja visus šos gadus. 2007. gada rudenī tika mainīta likme, nosakot, ka no 01.01.2008 likme tiek samazināta līdz 1% no kadastrālās vērtības, bet ar 2010. gadu likme atkal tika mainīta atpakaļ uz 1,5%. Nekustamā īpašuma nodoklis tiek aprēķināts pēc kadastrālās vērtības, kuru nosaka Valsts zemes dienests.

Likumā ir noteikti nodokļa atvieglojumi 50% apmērā no aprēķinātās nodokļa summas politiski represētajām personām, kā arī deleģētas tiesības pašvaldībām piešķirt nodokļa atvieglojumus atsevišķām nodokļa maksātāju kategorijām līdz 90% no aprēķinātās nodokļa summas.

2009. gadā tika izstrādāti un apstiprināti grozījumi likumā „Par nekustamā īpašuma nodokli”, kas ar 2010. gadu paredz būtiskas izmaiņas nekustamā īpašuma nodokļa jomā. Ar 2010. gada 1. janvāri tiek palielināta nekustamā īpašuma nodokļa likme zemei un saimnieciskajā darbībā izmantojamām ēkām no 1% līdz 1,5% no kadastrālās vērtības, 2010. gadā saglabājas nodokļa pieauguma ierobežojums, ka maksājamais nodoklis nevar būt lielāks kā 25% apmērā salīdzinājumā ar iepriekšējo taksācijas gadu, kā arī tika ieviesta mājokļu aplikšana ar nodokli.

Nekustamā īpašuma nodokli Latvijā aprēķina nevis no pirkuma vērtības vai zemes / mājas ieneses vērtības, bet gan no zemes kadastrālās vērtības, ko nosaka Ministru Kabinets diviem – trīs gadiem. Sākot ar 2010. gadu, ir plānots kadastrālo vērtību noteikt katru gadu.

2010. gada lauksaimniecības zemes bāzes kadastrālā vērtība ir noteikta robežās no 140 Ls līdz 1100 Ls, viszemākās vērtības ir Latgales reģionā, bet dārgākās pie Rīgas un Zemgales reģionos. (37. pielikums) Salīdzinot individuālo apbūves gabalu kadastrālās vērtības, dārgākās vērtības ir Rīgā, pie Rīgā, Cēsu apkārtnē un Zemgalē, kā arī piejūras teritorijā. Individuālo dzīvojamo māju apbūves zemes bāzes vērtības salīdzinājumā ar 2009. gadu valstī vidēji samazinās par 32% (vislielākie samazinājumi 38% – 33% ir Rīgā, Jūrmalā, Liepājā, kā arī Rīgas, Liepājas un Cēsu rajonos). (38. pielikums)

Nekustamā īpašuma lietošanas mērķa „Individuālo dzīvojamo māju apbūve”
zemes bāzes vērtību salīdzinājums, Ls/m² ^{286 287}

Rādītājs – bāzes vērtība, Ls/m ²	Kopā valstī (izņemot Rīgu un Jūrmalu)			Rīga			Jūrmala		
	2011.g.	2010.g.	2009.g.	2011.g.	2010.g.	2009.g.	2011.g.	2010.g.	2009.g.
Minimālā	0,20	0,20	0,15	6,00	8,00	12,00	3,50	4,00	6,00
Maksimālā	26,00	28,00	45,00	350,00	350,00	580,00	100,00	100,00	150,00
Vidējā	...	1,74	2,42	...	50,00	78,00	...	35,00	53,00

Kommercdarbības objektu apbūves zemes bāzes vērtības 2010. gadā salīdzinājumā ar 2009. gadu valstī vidēji samazinās par 37% (vislielākie samazinājumi 57 – 36% ir Liepājas un Ventspils rajonos, Rīgā, Jūrmalā, Liepājā, Daugavpilī, kā arī Talsu, Bauskas un Cēsu rajonos).

Nekustamā īpašuma lietošanas mērķa „Komercdarbības objektu apbūve”
zemes bāzes vērtību salīdzinājums, Ls/m² ^{288 289}

Rādītājs – bāzes vērtība, Ls/m ²	Kopā valstī (izņemot Rīgu un Jūrmalu)			Rīga			Jūrmala		
	2011.g.	2010.g.	2009.g.	2011.g.	2010.g.	2009.g.	2011.g.	2010.g.	2009.g.
Minimālā	0,20	0,20	0,15	9,00	10,00	16,00	5,70	6,50	8,00
Maksimālā	35,00	40,00	60,00	500,00	550,00	860,00	80,00	80,00	189,00
Vidējā	...	2,30	3,90	...	85,00	154,00	...	36,00	83,00

Galvenie zemes bāzes vērtību izmaiņu iemesli ir nekustamā īpašuma tirgus cenu kritums 2008. gadā. Nosakot mājokļu kadastrālās vērtības, būtu jāņem vērā mājokļa būvniecības izmaksas, mājokļu zemākā cena Latvijā 2010. gada sākumā ir 450-500 eiro par kvadrātmetru, jo tikai nedaudz zemākas ir minimālās mājokļa celtniecības izmaksas.²⁹⁰ Vadoties no šī aprēķina, ir jābūt noteiktai arī ēku kadastrālai vērtībai. Diemžēl kadastrālās vērtības noteikšanai ēkām par pamatu tiek ņemtas pirkuma – pārdevuma summas.

Ēku tipa „Individuālās dzīvojamās mājas un vasarnīcas ar mūra un mūra – koka ārsienām” bāzes vērtību diapazons valstī 2010. gadā ir no 16.00 Ls/m² līdz 525.00 Ls/m² (Vecrīga). Vidējā bāzes vērtība valstī ir 57.00 Ls/m². (39. pielikums)

²⁸⁶ Pārskats par kadastrālo vērtību bāzi un tās izmaiņām [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=272>

²⁸⁷ MK noteikumi 15.06.2010. Nr.537 „Noteikumi par kadastrālo vērtību bāzi 2011. gadam” 6. pielikums [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=324>

²⁸⁸ Pārskats par kadastrālo vērtību bāzi un tās izmaiņām [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=272>

²⁸⁹ MK noteikumi 15.06.2010. Nr.537 „Noteikumi par kadastrālo vērtību bāzi 2011. gadam” 14. pielikums [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=324>

²⁹⁰ Mājoklis nekad nemaksās 100 eiro. Cik tad? [Elektronisks resurss] http://www.financenet.lv/viedokli/332450-majoklis_nekad_nemaksas_100_eiro_cik_tad

2.24. tabula

Ēku tipa „Individuālās dzīvojamās mājas un vasarnīcas ar mūra un mūra – koka ār sienām”
bāzes vērtību salīdzinājums, Ls/m² ^{291 292}

	Kopā valstī (izņemot Rīgu un Jūrmalu)			Rīga			Jūrmala		
	2011.g.	2010.g.	2009.g.	2011.g.	2010.g.	2009.g.	2011.g.	2010.g.	2009.g.
Minimālā	16,00	16,00	20,00	195,00	195,00	265,00	165,00	175,00	440,00
Maksimālā	210,00	210,00	495,00	525,00	525,00	840,00	385,00	385,00	615,00
Vidējā	...	57,00	112,00	...	266,00	393,00	...	249,00	492,00

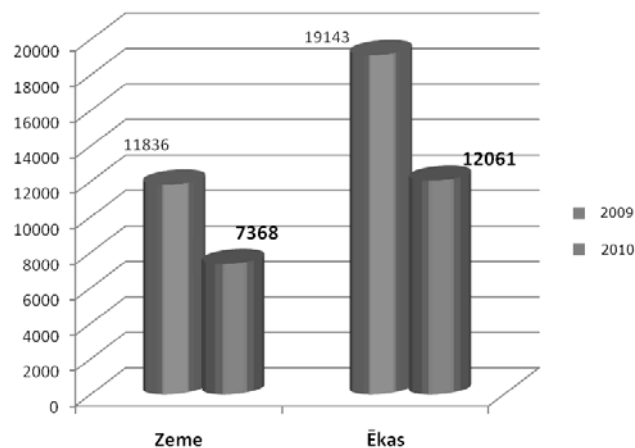
Ēku tipa „Daudzdzīvokļu 3-5 stāvu dzīvojamās mājas” bāzes vērtību diapazons 2010. gadā ir no 13.00 Ls/m² līdz 475.00 Ls/m² (Vecrīga). Vidējā bāzes vērtība valstī ir 43.40 Ls/m². 2011.gadam republikas pilsētās individuālo dzīvojamo māju bāzes vērtības samazinās praktiski visās pilsētās, izņemot Rīgu, kur paliek nemainīgi.

2.25. tabula

Ēku tipa „Daudzdzīvokļu 3-5 stāvu mājas” bāzes vērtību salīdzinājums, Ls/m² ^{293 294}

Rādītājs – bāzes vērtība, Ls/m ²	Kopā valstī (izņemot Rīgu un Jūrmalu)			Rīga			Jūrmala		
	2011.g.	2010.g.	2009.g.	2011.g.	2010.g.	2009.g.	2011.g.	2010.g.	2009.g.
Minimālā	13,00	13,00	17,00	165,00	165,00	215,00	145,00	155,00	310,00
Maksimālā	180,00	180,00	405,00	475,00	475,00	690,00	315,00	315,00	450,00
Vidējā	...	43,40	77,60	...	222,00	318,00	...	206,00	366,00

Izmaiņas zemes un ēku kadastrālo vērtību bāzē nav viennozīmīgi saistāmas ar nekustamā īpašuma nodokļa apmēru un nekustamā īpašuma nodokļu ieņēmumiem pašvaldībās, jo, sākot ar 2008. gadu, nodokļa apmērs vairs nav saistīts tikai ar zemes un ēkas kadastrālo vērtību, bet arī ar iepriekšējā gadā noteikto nekustamā īpašuma nodokļa apmēru, t.i., maksājamais nodoklis nevar būt lielāks par 25%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu.

2.24. att. Zemes un ēku kadastrālo vērtību kopsummu (Ls, milj.) izmaiņas Latvijā²⁹⁵

²⁹¹ Pārskats par kadastrālo vērtību bāzi un tās izmaiņām [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=272>

²⁹² MK noteikumi **15.06.2010.** Nr.537 „Noteikumi par kadastrālo vērtību bāzi 2011. gadam” 8. pielikums [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=324>

²⁹³ Pārskats par kadastrālo vērtību bāzi un tās izmaiņām [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=272>

²⁹⁴ MK noteikumi **15.06.2010.** Nr.537 „Noteikumi par kadastrālo vērtību bāzi 2011. gadam” 8. pielikums [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=324>

Nodokļa bāze ar 2010. gadu tiek paplašināta: 1) ar dzīvojamām mājām, paredzot nekustamā īpašuma objektiem ar kadastrālo vērtību līdz 40 000 latu piemērot nodokļa likmi 0,1%, objektiem ar kadastrālo vērtību no 40 001 līdz 75 000 latu – 0,2% un objektiem ar kadastrālo vērtību virs 75 000 latu – 0,3%. Ir jāatceras, ka dzīvokļa apliekamais objekts būs ne tikai pats dzīvoklis, bet arī ēkas kopīpašuma daļa; 2) ar inženierbūvēm, piemērojot nodokļa likmi 1,5%; 3) tiek noteikts minimālais nodokļa maksājums pieci latī katram nodokļa maksātājam katrā pašvaldībā; 4) tiek noteikta papildlikme 1,5% apmērā neapstrādātai lauksaimniecībā izmantojamai zemei.

Igaunijā ar nekustamā īpašuma nodokli tiek aplikta tikai zeme, un pašvaldības var noteikt likmi no 0,1 līdz 2,5%. Savukārt Lietuvā ar nekustamā īpašuma nodokli tiek aplikta zeme (likme – 1,5%) un saimnieciskajā darbībā izmantojamās ēkas (pašvaldības var noteikt likmi no 0,3 līdz 1%).²⁹⁶

Nekustamā īpašuma piemērošanā ir daudz neskaidrību.

Darba autore, iepazīstoties ar jēdzienu inženierbūve, nonāca pie secinājuma, ka tas ir ļoti plašs jēdziens, piemēram, arī mājas piebraucamais ceļš ir inženierbūve. Diemžēl kadastra informācijas sistēmā uz 01.01.2010 ir reģistrēti tikai 6087 inženierbūvju īpašnieki, tiesiskie valdītāji, lietotāji.²⁹⁷ Tomēr prakse apliecina, ka sistēmā ir reģistrēts tikai ļoti neliels skaits inženierbūvju. Inženierbūvju uzskaitījums ir ļoti plašs un tās var sadalīt divās kategorijās. Viena kategorija, kur bāzes cenas nemainās atkarībā no atrašanās vietas Latvijā (41. pielikums), piemēram, žogi tiek noteikti, sākot no 5 latī par m², neatkarīgi no tā, kādā stāvoklī tie ir. Otra inženierbūvju kategorija ir būves, kuru vērtība mainās atkarībā no atrašanās vietas, un šādas būves ir: 1) rūpniecības uzņēmumu ražošanas procesu estakādes (maksimālā vērtība 150 Ls/m, minimālā – 30 Ls/m); 2) krastmalas ar dažāda veida krasta nostiprinājumiem (maksimālā vērtība 1700 Ls/m, minimālā – 230 Ls/m); 3) jūras ostu piestātnes (maksimālā vērtība 2000 Ls/m, minimālā – 230 Ls/m); 4) ķieģeļu dūmeņi (maksimālā vērtība 460 Ls/m, minimālā – 100 Ls/m); 5) dzelzsbetona dūmeņi (maksimālā vērtība 1500 Ls/m, minimālā – 300 Ls/m).²⁹⁸

Ir paredzēti grozījumi nekustamā īpašuma likumā, nosakot, ka ar nekustamā īpašuma nodokli netiks apliktas tās inženierbūves, kuras objektīvu iemeslu dēļ nav iespējams izmantot saimnieciskajā darbībā. Tādējādi komersanti, kuriem pieder šāda veida inženierbūves, tiks pasargāti no papildus izdevumiem nekustamā īpašuma nodokļa veidā par pamatlīdzekļiem, kuri faktiski nepiedalās saimnieciskās darbības procesā un nerada ienākumus. Šādas likuma izmaiņas tieši attiektos uz SIA "LatRosTrans" darbību, kurai patlaban jāmaksā milzīgs nodoklis par naftas vadu, kurš saimnieciskajai darbībai netiek izmantots.

Kaut gan nekustamā īpašuma kadastrālā vērtība pēdējos gados ir augusi ļoti strauji, tomēr nekustamā īpašuma nodokļu ieņēmumi, salīdzinot 2009. gads pret 2006. gadu, ir pieauguši par 10% 4 gadu periodā, 2009. gadā ieņēmumi ir pat mazāki kā 2007. gadā. Salīdzinot plānotos

²⁹⁵ Pārskats par kadastrālo vērtību bāzi un tās izmaiņām [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=272>

²⁹⁶ FM: Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā / projekts 2010 marts [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

²⁹⁷ PĀRMAIŅU PROCESĀ/Ministru kabinetā / Grozījumi ar Kadastra likumu saistītajos noteikumos un noteikumos īpašuma nodokļa aprēķināšanai [Elektronisks resurss] <http://www.lv.lv/?menu=doc&id=205922>

²⁹⁸ Ministru kabineta 2010.gada 15.jūnija noteikumi Nr.537 „Noteikumi par kadastrālo vērtību bāzi 2011. gadam” / Kadastrālo vērtību bāze inženierbūvēm – 18.pielikums 2 tabula [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=324>

ieņēmumus ar faktiskiem, varam konstatēt, ka plānotie budžeta ieņēmumi 2009. gadā par ēkām (9653 Ls) ir bijuši daudz mazāki nekā pat 2001. gadā (20400 Ls) – autore šādam budžeta plānošanas iemeslam nevar atrast izskaidrojumu.

2.26. tabula
Nekustamā īpašuma nodokļu plānotie un faktiskie ieņēmumi Latvijā, tūkst Ls²⁹⁹

	plāns	fakts	plāna izpilde,%	t.sk. zeme			t.sk. ēkas		
				plāns	fakts	plāna izpilde,%	plāns	fakts	plāna izpilde,%
2001	43 997	43 688	99.3	23 597	23 076	97.8	20 400	20 612	101.0
2002	45 851	46 160	100.7	24694	24543	99.4	21 157	21617	102.2
2003	50 866	51 732	101.7	26 769	26 818	100.2	24 097	24 914	103.4
2004	55 242	56 686	102.6	28 445	28 971	101.8	26 797	27 715	103.4
2005	59 622	61 588	103.3	28 231	28 298	100.2	31 391	33 289	106.0
2006	63 822	66 255	103.8	29 389	29 336	99.8	34 434	36 919	107.2
2007	67 654	74 191	109.7	29 984	29 475	98.3	37 670	44 716	118.7
2008	70 493	70 694	100.3	35 338	35 547	100.6	35 010	35 147	100.4
2009	70 183	73 043	104.1	22 221	40 002	180.0	9 653	33 041	342.3

Fiskālās konsolidācijas pasākumu ietvaros 2010. gada laikā sadarbībā ar Starptautisko Valūtas fondu ir paredzēts izstrādāt risinājumus izmaiņām nekustamā īpašuma nodoklī, kas nodrošinātu papildus budžeta ieņēmumus, bet negatīvi neietekmētu trūcīgos iedzīvotājus. Ja tiek nodrošināta trūcīgu iedzīvotāju aizsardzība, tad šis ir salīdzinoši efektīvs risinājums papildus ieņēmumu gūšanai valsts budžetā, jo no nekustamā īpašuma nodokļa maksāšanas ir sarežģīti izvairīties, turklāt tiek nodrošināts ienākumu pārdales princips (no dārgākiem īpašumiem tiek iekasēti lielāki nodokļi). Bet šim sadalījumam ir jābūt pamatotam, jo iepriekšējos gados iedzīvotāji, būvējot mājas, nedomāja par nākotnes nekustamā īpašuma nodokļa izmaksām, bet skatījās tikai uz būvniecības izmaksām, kā arī uz mājas uzturēšanas izdevumiem. Tāpat arī nevar uzskatīt, ka villas tipa mājas ir virs 100 kvadrātmetriem³⁰⁰, kā to uzskata EM. Ir jāņem vērā tā brīža būvniecības noteikumus, piemēram, bija rajoni, kur varēja būvēt tikai dārza mājiņas vai arī vasarnīcas. Ne visiem iedzīvotājiem ir tik lieli naudas līdzekļi, lai varētu pārveidot šīs mājas par dzīvojamām visu cauru gadu.

01.07.2010 Ministru Kabinets apstiprināja kadastrālo vērtību bāzi 2011. gadam. 2011. gadā nevienā vērtību zonā zemes un ēku bāzes vērtības nepalielinās, t.i., aptuveni 70% - 80% zonu izmaiņu nav, 15% – 20% zonās bāzes vērtību samazinājums ir līdz 10%, bet atsevišķās zonās bāzes vērtību samazinājums ir līdz 25%. Kadastrālo vērtību kopsummu samazinājums uz 2011. gadu valstī tiek prognozēts aptuveni 4%.³⁰¹

Tālāk autore analizēja nekustamā īpašuma nodokli Eiropā³⁰² un ASV 2009.gadā.

Zviedrijā dzīvokļiem nodokļa likme ir līdz 0,4%, ģimenes privātmājām – līdz 0,75% no īpašuma kadastrālās vērtības, 1% likmi piemēro īpašumiem, kurus izmanto saimnieciskajā darbībā. Vēl augstāka nodokļa likme (2,2%) ir hidroelektrostacijām.

²⁹⁹ Valsts kopbudžeta izpilde [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/?object_id=5819

³⁰⁰ Kampars: Lielo māju īpašniekiem būs jāmaksā vairāk [Elektronisks resurss] http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/233457-kampars_lielo_maju_ipasniekiem_bus_jamaksa_vairak

³⁰¹ Apstiprina kadastrālo vērtību bāzi 2011. gadam [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/informacija-presei/?id=336>

³⁰² Nekustamā īpašuma nodoklis citur Eiropā [Elektronisks resurss] <http://www.nodoklis.info/?tag=zemes-nodoklis>

Somijā dzīvojamām telpām nodokļa likme svārstās no 0,5 līdz 1%. Ja īpašums cilvēkam ir viņa vienīgā pastāvīgā dzīvesvieta, tad nodokļa likme ir krietni mazāka – no 0,22 līdz 0,5%.

Vācijā nodokļa pamatlikme ir 0,35%. Pēc tam to reizina ar dažādiem koeficientiem, kas iznākumā dod likmi 1 līdz 1,5% no īpašuma kadastrālās vērtības.

Spānijā nodokli rēķina pilsētu dzīvojamajiem īpašumiem 0,4%, lauku īpašumiem – 0,3% apmērā no kadastrālās vērtības.

Rumānijā apdzīvojamās platības nodokļa likme ir 0,1% no īpašuma kadastrālās vērtības. Zemes nodokļa nav vispār.

Francijā apliek gan zemi, gan dzīvojamās telpas. Bet aprēķinu kārtība un likmes ir vietējo pašvaldību pārziņā.

Grieķijā nekustamā īpašuma nodokļa likmes svārstās no 0,35 līdz 0,94% privātpersonām un no 0,1 līdz 0,6% - juridiskām personām. Par nekustamiem īpašumiem, kuru vērtība nepārsniedz 243 600 eiro (apmēram 170 500 latu), šo nodokli nemaksā.

Polijā, Čehijā un Lielbritānijā nodokļa aprēķināšanas kārtība tiek salāgota ar īpašumu reālo vērtību. Polijā vidējā likme par vienu apdzīvojamās platības kvadrātmetru ir 0,62% jeb 0,62 zloti (apmēram 16 santīmi). Čehijā par vienu apdzīvojamās platības kvadrātmetru jāmaksā viena Čehijas krona (apmēram 26 santīmi), kuru sareizina ar koeficientu 1,0 – 4,5% atkarībā no tā, kur īpašums atrodas.

Lielbritānijā stingri noteiktu, vienotu procentu likmju nav. Nodokļa rēķini balstās uz vienu britu mārciņu un dzīvojamās telpas tirgus vērtību.

Bulgārijā ar nekustamā īpašuma nodokli apliek visus nekustamos īpašumus, izņemot mežus un lauksaimnieciski izmantojamo zemi. Ja īpašums tikko uzbūvēts vai nopirkts, tad īpašniekiem divu mēnešu laikā no iegādes vai būvniecības pabeigšanas dienas obligāti tas jādeklarē vietējā nodokļu dienestā. Uzņēmumiem aplikšana ar nodokli balstās uz nekustamā īpašuma bilances vērtību, privātpersonām – uz nekustamā īpašuma cenu, kas ir norādīta pirkuma līgumā. Uzņēmumiem un privātpersonām nodokļa likme ir 0,15%.

Ungārijā ar nodokli apliek dārgus nekustamos īpašumus, kuru vērtība ir 30 līdz 50 miljoni forintu (aptuveni 76 000 līdz 127 000 latu). Šādiem īpašumiem nodokļa likme ir 0,35%. Bet īpašumus, kuru vērtība pārsniedz 50 miljonus forintu (virs 127 000 latu), ar 0,5% nodokli.

Igaunijā un Lietuvā dzīvojamās platības neapliek ar nodokli. Igaunijā zemes nodokļa likme svārstās no 0,1 līdz 2,5%. Lietuvā – no 0,3 līdz 1%. Ar nodokli apliek tikai tādas ēkas, kuras izmanto peļņas gūšanai.

Autore, analizējot nekustamā īpašuma nodokļa maksājumus, aplūkoja ASV pieredzi nekustamā īpašuma nodokļa maksāšanā. ASV nekustamā īpašuma nodoklis var maksāt vai nu pēc mājas vērtības, vai arī pēc ienākumiem no nekustamā īpašuma.³⁰³ Nodokli nosaka par katriem 100 USD.

³⁰³New Jersey and New York Counties Rank Highest in Property Tax, Louisiana Parishes Lowest [Elektronisks resurss] <http://www.taxfoundation.org/publications/show/25434.html>

2.27. tabula

Vidējie nodokļu maksājumi topa 10 teritorijās Ņujorkas štatā (ASV) 2006-2008. gadā (pēc mājas – īpašuma vērtības, teritorijās, kur ir 20000 un vairāk iedzīvotāju), USD³⁰⁴

	Vidējais nodokļu maksājums	Vidējā mājas vērtība	Nodokļa procents no mājas vērtības
Orleans County, New York	2506	82400	3.04%
Niagara County, New York	2799	94,00	2.95%
Allegany County, New York	1867	63900	2.92%
Monroe County, New York	3644	126300	2.89%
Wayne County, New York	2996	105300	2.85%
Montgomery County, New York	2474	89900	2.75%
Genesee County, New York	2686	98400	2.73%
Cortland County, New York	2482	91700	2.71%
Chautauqua County, New York	2058	77400	2.66%
Seneca County, New York	2351	88800	2.65%

2.28. tabula

Vidējais nodokļu maksājums topa 10 teritorijās Ņujorkas un Ņūdžersijas štatā (ASV) 2006-2008. gadā (pēc mājas – īpašnieka ienākumu apjoma, kur ir 20000 un vairāk iedzīvotāju), USD³⁰⁵

	Nodokļu maksājums	Vidēja ienākumu vērtība	Nodokļa procents no ienākumiem
Passaic County, New Jersey	7095	85088	8.34%
Essex County, New Jersey	7676	94519	8.12%
Nassau County, New York	8306	103831	8.00%
Bergen County, New Jersey	7997	101326	7.89%
Union County, New Jersey	7058	90456	7.80%
Rockland County, New York	7798	102409	7.61%
Westchester County, New York	8404	111243	7.55%
Hunterdon County, New Jersey	8347	111334	7.50%
Suffolk County, New York	6842	94446	7.24%
Hudson County, New Jersey	6155	85512	7.20%

Kā redzams no tabulām (2.27. tabula, 2.28. tabula), Ņujorkas apkārtnē nodoklis par īpašumu ir jāmaksā vairākos tūkstošos, bet ASV ir arī teritorijas, kur NĪN ir jāmaksā ļoti mazs, mazākie nodokļu maksājumi ir Luizinānas štatā (Louisiana): De Soto Parish (\$129); Evangeline Parish (\$127); Jefferson Davis Parish (\$127); Webster Parish (\$125); Sabine parish (\$124); Richland Parish (\$122); Avoyelles Parish (\$120); Vernon Parish (\$120); Allen Parish (\$119); and Franklin Parish (\$117). Attiecīgi zemākie procenti no mājas vērtības ir Luiziānas štatā (Louisiana): Livingston Parish (0.15%); Terrebonne Parish (0.14%); Avoyelles Parish (0.14%); West Baton Rouge Parish (0.14%); Assumption Parish (0.14%); St. James Parish (0.14%); Lafourche Parish (0.14%); Tangipahoa Parish (0.12%); St. John the Baptist Parish (0.11%); St. Bernard Parish (0.11%). Salīdzinājuma ja maksā no mājas vērtības, tad Lafourche Parish (0.28%); St. John the Baptist Parish (0.28%); De Soto Parish (0.28%); Jefferson Davis Parish (0.28%); Webster Parish (0.27%); Beauregard Parish (0.27%); Evangeline Parish (0.26%); Allen Parish (0.25%); Vermillion Parish (0.26%); Vernon Parish (0.25%).³⁰⁶

³⁰⁴New Jersey and New York Counties Rank Highest in Property Tax, Louisiana Parishes Lowest [Elektronisks resurss] <http://www.taxfoundation.org/publications/show/25434.html>

³⁰⁵New Jersey and New York Counties Rank Highest in Property Tax, Louisiana Parishes Lowest [Elektronisks resurss] <http://www.taxfoundation.org/publications/show/25434.html>

³⁰⁶2009 tax rate [Elektronisks resurss] <http://www.charmeck.org/Departments/Tax+Collections/Tax+Rates/2009TaxRates.htm>

Autore secina, ka maksājamais nodokļa procents ASV atšķiras ne tikai pa štatiem, bet arī pa pilsētām, rajoniem, tādā veidā ļaujot vietējām pašvaldībām pašām noteikt maksājamo nodokli.

Salīdzinot Latvijas nekustamā īpašuma nodokļa sistēmu ar Franciju, var secināt, ka Francijā nekustamā īpašuma nodoklis ir atkarīgs no tā vai īpašums ir apmēbelēts, vai nav apmēbelēts, jo apmēbelētiem īpašumiem tiek piešķirtas lielākas atlaides.³⁰⁷ Savukārt Lielbritānijā brīvdienu mājām (angļu val. - holiday home), kuras neiznomā visu gadu, tiek piešķirtas atlaides³⁰⁸. Latvijā nekustamā īpašuma nodokli ir jāmaksā neatkarīgi no īpašuma veida un labiekārtotības, piemēram, dārza māja, vasarnīca, māja bez ūdensvada. Jāatzīmē, ka pēc 2000. gada tautas skaitīšanas rezultātiem Latvijā tikai 75% mājokļu bija vanna, duša vai pirts un 76% mājokļu bija kanalizācija.³⁰⁹

2.2.2. Netiešo nodokļu instrumentārija analīze

Netiešos nodokļus veido specifiskie patēriņa un universālie nodokļi. Netiešo nodokļu piederību nosaka tas, ka tos pievieno pie preces vai pakalpojuma cenas, palielinot tā cenu. Netiešā nodokļa universālums izpaužas tā, ka tas tiek uzlikts visam patēriņam, piem., pievienotās vērtības nodoklis (angļu val. – value added tax (VAT)), pārdošanas nodoklis (angļu val. – sales tax) vai preču un pakalpojumu nodoklis kā PVN paveids (angļu val. - Goods and Services Tax (GST)). Latvijā līdz 1995. gadam bija apgrozījuma nodoklis (angļu val. – turnover tax), kas bija kā PVN nodokļu sistēmas paveids. Kā speciālu patēriņa nodokli var minēt akcīzes nodokli (angļu val. – excise / excise tax / duty of excise / special tax). Vēl viens netiešais universālais nodoklis ir muitas nodoklis.

2.2.2.1. Pievienotās vērtības nodoklis

Pie netiešajiem nodokļiem piederošais PVN ir nodoklis, ko iekasē no precēm un pakalpojumiem, un tas dod lielāko fiskālo efektu gandrīz visās Eiropas valstīs. PVN ir patēriņa nodoklis, kas tiek iekļauts preces vai pakalpojuma cenā, un reāli to samaksā preces vai pakalpojuma galīgais patērētājs.

PVN ir samērā jauns nodoklis, kaut gan tā iezīmes Eiropā parādījušās jau sen. Bet pēc būtības tas radās no apgrozījuma nodokļa, savukārt tas pasaulē parādījās ap pagājušā gadsimta trīsdesmitajiem gadiem un darbojās dažās valstīs (Vācijā, Austrijā), bet apgrozījuma nodoklis Spānijā, kā tas minēts literatūrā, darbojies jau no 1342. gada.

ES normatīvie akti³¹⁰ nosaka, ka PVN standartlikme nevar būt zemāka par 15%, bet dalībvalstis savā teritorijā var piemērot arī vienu vai divas samazinātās likmes, kas savukārt nevar

³⁰⁷ Guide to French Property Tax and French Taxation [Elektronisks resurss] <http://www.chezriviera.com/frenchtaxation.html>

³⁰⁸ Property Tax Portal [Elektronisks resurss] <http://www.property-tax-portal.co.uk/>

³⁰⁹ Iedzīvotāju apdzīvojamo mājokļu labiekārtotība [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

³¹⁰ Padomes Direktīva 2006/112/EK par kopējo PVN sistēmu, kas ar 2007. gada 1. janvāri aizstāja Eiropas Padomes 1977. gada 17. maija Sesto direktīvu 77/388/EEK par to, kā saskaņojami dalībvalstu tiesību akti par apgrozījuma nodokļiem – Kopēja PVN sistēma.

būt zemākas par 5% no darījuma vērtības.³¹¹ Sākotnēji zemākā PVN standartlikme 15% tika noteikta līdz 31.12.2010, bet 24.06.2010 Eiropas Komisija šo termiņu pagarināja līdz 2015. gada beigām.³¹² Latvijā no 2009. gada ir noteikta PVN standartlikme 21% un samazinātā likme 10% apmērā. (2.29. tabula, 46. pielikums)

2.29. tabula

Pievienotās vērtības nodokļa likmes ES dalībvalstīs 2010. gadā, %³¹³

Valsts	Super pazemināta likme	Pazeminātā likme	Standartlikme	Servisa likme (parking rate – angļu val.)
Beļģija	-	2007.g. – 6 no 2008.g. – 6/12	21	12
Bulgārija		7	20	
Čehija	-	2007.g. – 5 no 2008.g. – 9 no 2010.g. – 10	19 no 2010.g. – 20	
Dānija	-	-	25	
Vācija	-	7	2006.g. – 16 no 2007.g. – 19	
Igaunija	-	5 no 2010.g. – 9	18 no 2010.g. – 20	
Grieķija	4.5	9	19	
Spānija	4	7	16	
Francija	2.1	5.5	19.6	
Īrija	2007.g. – 4.4 no 2008.g. – 4.8	13.5	2008.g. – 21 no 2009.g. – 21.5 no 2010.g. – 21	13.5
Itālija	4	10	20	
Kipra	-	5 / 8	15	
Latvija	-	2008.g. – 5 no 01.01.2009 - 10	2008.g. – 18 no 01.01.2009 - 21	
Lietuva	-	5 / 9	2008.g. – 18 no 2009.g. – 19 no 2010.g. – 21	
Luksemburga	3	2007.g. – 6 no 2008.g. – 6/12	15	12
Ungārija	-	5 no 2010.g. – 5/18	20 no 2010.g. – 25	
Malta	-	5	18	
Nīderlande	-	6	19	
Austrija	-	10	20	12
Polija	3	7	22	
Portugāle	-	5 / 12	2007.g. – 21 no 2008.g. – 20	no 2008.g. – 12
Rumānija		9	19	
Slovēnija	-	8.5	20	
Slovākija	-	10	19	
Somija	-	8 / 17 no 2009 – 8/12	22	

³¹¹ VAT rates / European Commission Taxation and Customs Union [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/vat/how_vat_works/rates/index_en.htm

³¹² COM (2010) 331 / Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE amending Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax, with regard to the duration of the obligation to respect a minimum standard rate [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DosId=199454

³¹³ Autores apkopotā tabula, par pamatu ņemot Eiropas Komisijas ikgadējo apkopojumu „VAT Rates Applied in the Member States of the European Community”

Zviedrija	-	6 / 12	25	
Lielbritānija	-	5	līdz 31.11.2008 - 17.5 no 01.12.2008 - 15% no 01.01.2010. - 17.5%	

PVN vidējā svērtā likme Latvijā, kas tika aprēķināta Eiropas Komisijas vajadzībām, bija šāda: 1) 2004. gadā – 17,28%; 2) 2005. gadā – 17,19%; 3) 2006. gadā – 16,61%; 4) 2007. gadā – 16,12%; 5) 2008. gadā – 15,51%.³¹⁴ Tas liecina par to, ka PVN nodokļa slogs ir ievērojami zemāks par standarta likmi, jo pastāv virkne atbrīvojumu un samazināto likmju.

Saskaņā ar ES direktīvām PVN likme 0% apmērā ir piemērojama: 1) preču piegādēm ES teritorijā; 2) preču eksportam uz trešajām valstīm un trešajām teritorijām; 3) pakalpojumiem, kas saistīti ar preču eksportu un importu; 4) starptautiskajam pasažieru pārvadājumam, arī pasažieru pārvadājumam uz ES dalībvalstīm, ja pasažieris šķērso Latvijas Republikas robežu ar vilcienu, autobusu, lidmašīnu vai kuģi, kā arī šo pasažieru bagāžas pārvadājumam, kuru pasažieris ved sev līdzi, un transportlīdzekļa pārvadājumam, ar kuru viņš ceļo; 5) beznodokļu tirdzniecības veikalos veiktajām preču piegādēm fiziskajām personām, kuras izbrauc no iekšzemes uz trešajām valstīm vai trešajām teritorijām; 6) noteiktu kuģu un gaisa kuģu piegādei un šo kuģu un gaisa kuģu apgādei un apkopei nepieciešamo preču piegādei un pakalpojumu sniegšanai.

Pārsvārā Eiropas Savienības vecajās valstīs, un arī citās pasaules attīstītās valstīs, PVN ir augstāks tā saucamajām luksusa precēm, bet zemāks pārtikai un arī citām dzīvei nepieciešamām pirmās nepieciešamības precēm, piemēram, medikamentiem. Toties Latvijā pārtikai ir tāds pats PVN kā tabakas izstrādājumiem. Latvijā augsts PVN ir arī medicīnas precēm, mācību literatūrai, bērnu precēm un citām pirmās nepieciešamības precēm un pakalpojumiem.

Samazināto PVN likmju ieviešanai ir divu veidu pamatojums: atbalstīt kādu noteiktu nozari vai kādu noteiktu patērētāju grupu.

Saikne starp PVN samazinātajām likmēm un ekonomisko izaugsmi un darba vietu radīšanu nav tieša. Lai mehānisms darbotos likmes samazinājuma rezultātā, ir jāsamazinās konkrētās preces vai pakalpojuma cenai. Cenai ir jākrītas pietiekami, lai radītu lielāku pieprasījumu pēc konkrētās preces vai pakalpojuma. Augošajam pieprasījumam savukārt jānoved pie ražošanas pieauguma. Lai nodrošinātu augošu ražošanu, ir jāpieņem darbā jauns darbaspēks, nevis jāpaaugstina produktivitāte vai esošo darbinieku darba laiks. Ja piegādātājs PVN likmes samazinājumu izmanto, lai palielinātu savu peļņu vai darbinieku algas, vai investīcijas, mehānisms vairs nedarbojas atbilstoši iecerētajam. Šajā gadījumā samazinātā PVN likme darbojas kā subsīdija konkrētajam sektoram (jo tiek samazināts nodoklis, kas neveido uzņēmuma izmaksas).

Zemāku PVN likmju ietekme uz ražošanu un nodarbinātību ir ļoti atkarīga no patērētāju reakcijas uz zemākām cenām un konkurences līmeni nozarē. Ja patērētāji vāji reaģē uz zemākām cenām, ražošanas un nodarbinātības pieaugums nebūs nozīmīgs.

PVN samazinātās likmes ir sava veida valsts atbalsts konkrētai nozarei vai konkrētās preces vai pakalpojuma patērētājam, jo valsts budžetā tiek iemaksāts nodoklis ar samazinātu PVN likmi, bet kā priekšnodoklis tiek atskaitīts nodoklis par iegādātajām precēm un saņemtajiem pakalpojumiem, kas ir aplikti ar standarta PVN likmi. Uzņēmumiem, kuru veikto darījumu izmaksu lielāko daļu sastāda fiziskais vai intelektuālais darbs (tā saucamie darbietilpīgie pakalpojumi, piemēram, frizieri, remonta pakalpojumu sniedzēji), ar samazinātās likmes palīdzību var samazināt

³¹⁴ FM: Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

valsts budžetā maksājamā nodokļa summu, jo viņu ieguldītais darbs tiktu aplikts ar zemāku nodokļa likmi un to vēl vairāk samazinātu atskaitāmais priekšnodoklis (pēc standartlikmes). Savukārt personām, kuru darījumu pašizmaksu pamatā veido iepirkto materiālu vai pakalpojumu izmaksas, veidojas starpība starp budžetā maksājamo nodokli un priekšnodokli, t. i., PVN pārmaxa, ko tai ir tiesības saņemt atpakaļ no valsts. Radušos starpību šīs personas var izmantot pēc saviem ieskatiem – cits uz tās rēķina samazinās savu produktu cenu, cits šos papildus līdzekļus var izmantot sava ražīguma paaugstināšanai vai vienkārši segt kādas savas saistības.

Tā kā samazinātās PVN likmes ir ieviestas tādās jomās, kurās ir sarežģīti izvairīties no nodokļu maksāšanas, tad šis risinājums varētu dot reālus papildus ieņēmumus valsts budžetā.

PVN standartlikme Igaunijā ir 20%, savukārt Lietuvā – 21%. (46. pielikums) Attiecībā uz PVN samazināto likmi jāpiezīmē, ka Igaunija 2009. gadā samazināto PVN likmi ir paaugstinājusi līdz 9%, kā arī samazinājusi to preču un pakalpojumu jomu, kam tā tiek piemērota. (2.29. tabula) Savukārt Lietuva ar 2009. gada 1. janvāri ir atcēlusi PVN samazinātās likmes atsevišķām precēm un pakalpojumiem, nosakot pārejas periodu līdz 2010. gada 31. decembrim (siltumenerģijas piegādei mājtsaimniecībām – līdz 2010. gada 31. augustam).³¹⁵

Salīdzinot 2009. gadu ar 2010. gadu PVN likmes mainījušās tikai tā saucamajās „jaunajās” ES dalībvalstīs, bet „vecajās” ES-15 tās ir palikušas nemainīgas, izņemot Lielbritāniju, kas uz 13 mēnešiem bija samazinājusi PVN standartlikmi, tādā veidā veicinot vietējo patēriņu. (47. pielikums, 48. pielikums, 2.29. tabula)

Latvijā PVN likmes šobrīd ir vienas no augstākajām ES. Lai gan 2009. gadā tās tika paaugstinātas par trīs procentpunktiem, tās pilnībā nespēja kompensēt nodokļa ienākumu kritumu, kas saistīts ar iekšējā pieprasījuma samazināšanos.

Kopumā autore secina, ka PVN ietekmē patēriņa cenas un līdz ar to arī preču un pakalpojumu patēriņu, tāpēc autore uzskata, ka ekonomiskās lejupslīdes apstākļos, kad strauji samazinās patēriņš, PVN likmju paaugstināšana nav ieteicama stratēģija.

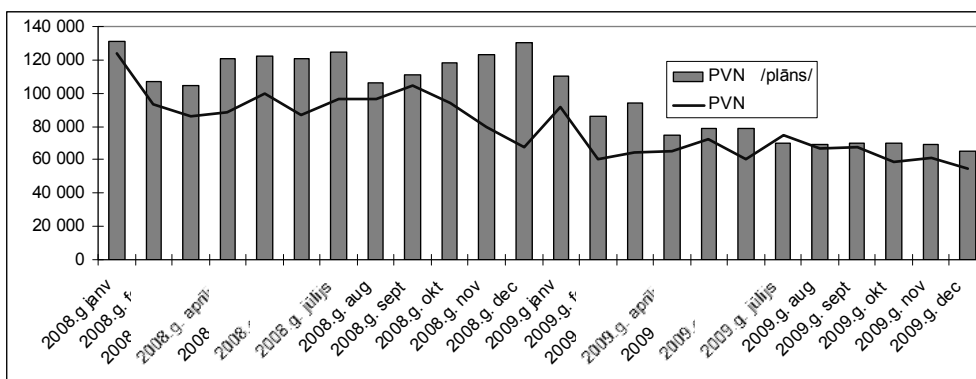
Būtisku īpatsvaru kopējos nodokļu ieņēmumos veido PVN ieņēmumi (2008. gadā 23% no kopējiem nodokļu ieņēmumiem). Iepriekšējos gados PVN ieņēmumiem ir bijis augsts pieauguma temps. Tomēr 2008. un 2009. gadā, turpinoties mazumtirdzniecības apgrozījuma sarukumam, saimnieciskās darbības apjomu kritumam pārējās tautsaimniecības nozarēs, kā arī kopējās darbības vērtības un importa apjomu kritumam, PVN ieņēmumi ir samazinājušies. Ekonomiskās krīzes ietekme ir bijusi tik ievērojama, ka no 2009. gada 1. janvāri paaugstinātā PVN standartlikme par trīs procentpunktiem no 18% uz 21% nespēja kompensēt to ieņēmumu samazinājumu, kas radās ekonomiskās lejupslīdes rezultātā. PVN ieņēmumi 2009. gadā bija 798,4 miljoni latu, kas salīdzinājumā ar 2008. gadu ir par 318,7 miljoniem latu jeb 28,5% mazāk, un tas skaidrojams ar mazumtirdzniecības apgrozījuma kritumu, saimnieciskās darbības apjomu samazināšanos pārējās tautsaimniecības nozarēs, kopējās darbības vērtības un importa apjomu mazināšanos.

³¹⁵ FM: Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā / projekts 2010 marts [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

Pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu izpilde Latvijā 2002. -2009. gados, tūkst. Ls ³¹⁶

	Plāns	Fakts	Plāna izpilde	
			+/- Ls	%
2002	397681,4	383011,1	-14670,4	96,3
2003	446011,0	459200,8	13189,8	103,0
2004	482300,0	486673,1	4373,1	100,9
2005	616144,0	677095,4	60951,4	109,9
2006	894459,8	930548,2	36088,4	104,0
2007	1205285,2	1202932,3	-2352,9	99,8
2008	1263128,0	1117150,5	-145977,5	88,4
2009	826 100,0	798 437,5	-27 662,5	96,7

Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem mazumtirdzniecības uzņēmumu kopējais apgrozījums faktiskajās cenās 2009. gada decembrī salīdzinājumā ar 2008. gada decembri samazinājās par 37,3%. Saskaņā ar VID informāciju, t.i., pēc PVN deklarāciju datiem, kopējā darījuma vērtība 2009. gadā, salīdzinot ar 2008. gadu, samazinājās par 26,4%. ³¹⁷

2.25. att. Pievienotās vērtības nodokļa faktiskie ieņēmumi pret plānoto Latvijā, tūkst. Ls ³¹⁸

Lielākās PVN iemaksas 2009. gadā veica uzņēmumi, kas darbojās šādās nozarēs: 1) vairumtirdzniecība (izņemot automobiļus un motociklus) — 400,7 miljoni latu, kas salīdzinājumā ar 2008. gadu ir par 32,4% mazāk; 2) mazumtirdzniecība (izņemot automobiļus un motociklus) — 217,8 miljoni latu, kas salīdzinājumā ar 2008. gadu ir par 4,7% mazāk; 3) būvniecība — 131,9 miljoni latu, kas salīdzinājumā ar 2008. gadu ir par 30,7% mazāk. ³¹⁹

2009. gadā iekšzemē neto iekasētā PVN ieņēmumi bija 628,3 miljoni latu jeb 78,7% no kopējiem PVN ieņēmumiem, kas, salīdzinot ar 2008. gadu, ir par 242,9 miljoniem latu jeb 27,9% mazāk. Uz robežas iekasētā PVN ieņēmumi bija par 170,1 miljonu latu jeb 30,8% mazāk nekā 2008. gadā. PVN ieņēmumu izpildi ietekmē arī nodokļa atmaksas. Saskaņā ar VID informāciju 2009. gadā PVN atmaksas faktiski tika veiktas 554,9 miljonu latu apjomā, tas ir, par 54,7 miljoniem latu jeb 9% mazāk nekā 2008. gadā. Lielākās PVN atmaksas saņēmuši nodokļu maksātāji, kuru pamatdarbības veids ir vairumtirdzniecība (izņemot automobiļus un motociklus) — 15,7% no kopējām PVN atmaksām. ³²⁰

³¹⁶ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

³¹⁷ Güte G., Nodokļu ieņēmumi mazinājušies, neskatoties uz likmju pieaugumu, "Balance", Nr.6 (234), 3.2010.

³¹⁸ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

³¹⁹ Güte G., Nodokļu ieņēmumi mazinājušies, neskatoties uz likmju pieaugumu, "Balance", Nr.6 (234), 3.2010.

³²⁰ Güte G., Nodokļu ieņēmumi mazinājušies, neskatoties uz likmju pieaugumu, "Balance", Nr.6 (234), 3.2010.

2.2.2.2. Akcīzes nodoklis

Akcīzes nodoklis kā patēriņa nodoklis ES kopējā tirgū būtiski var ietekmēt konkurences apstākļus starp dalībvalstīm, tādēļ ES tiek reglamentēti nosacījumi akcīzes nodokļa piemērošanai trim preču grupām, tas ir, energoproduktiem, alkoholiskajiem dzērieniem un tabakas izstrādājumiem. Akcīzes nodokļa harmonizācija ir attiecināta uz nodokļa minimālo likmju noteikšanu, apliekamo preču struktūras saskaņošanu, šo preču aprites un nodokļa maksāšanas kārtības saskaņošanu.

ES valstis ar akcīzes nodokli apliek dažādas preču grupas. Atsevišķu valstu akcīzes preces atspoguļotas 2.31. tabulā.

2.31. tabula

Nacionālās akcīzes nodokļa preces dažādās valstīs ³²¹

Somija	Zviedrija	Dānija	Lietuva	Igaunija	Latvija
Bezalkoholiskie dzērieni, saldumi, sastāvdaļas dzērieniem, akmeņogles, kūdra, dabasgāze, elektroenerģija.	Automobiļi, azartspēles, pesticīdi, mēslojums, atomenerģija, loterijas, dabīgā grants, reklāma.	Kafija, minerālūdens, cukurs, šokolāde, saldējums, elektropuldzes, cigarešu papīrs, ūdensvada ūdens, elektroenerģija, tēja, auto numuru plāksnes, gāze, akmeņogles, atkritumi, CO ₂ .	Kafija, cukurs, erotiskā un vardarbības literatūra, šokolāde, bižutērija, luksusa vieglie automobiļi, elektroenerģija, eļļas, (nepārtika).	Iepakojums, vieglās eļļas, vieglie auto un motocikli, automašīnu eļļas.	Vieglie auto, kafija, bezalkoholiskie dzērieni.

Minimālo nodokļu līmeni naftas produktiem Eiropas Savienībā nosaka Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 27. oktobra direktīva 2003/96/EK, kas pārkārto Kopienas noteikumus par nodokļu uzlikšanu energoproduktiem un elektroenerģijai. Saskaņā ar ES Direktīvas nosacījumiem no 2004. gada 1. janvāra Eiropas Savienībā ir stājušās spēkā palielinātas minimālās akcīzes nodokļa likmes naftas produktiem, kā arī noteikti iespējamie nodokļa atbrīvojumi un atvieglojumi.³²²

Akcīzes nodoklis naftas produktiem Latvijā ir saskaņots ar ES prasībām. Akcīzes nodokļa likmes Latvijā gandrīz katru gadu tiek paaugstinātas. Ja pirms iestāšanās ES svinu nesaturošam benzīnam likme bija 160 Ls par tonnu, tad 2010. gadā likme jau ir 269 Ls par tonnu. Arī dīzeļdegvielai pieaugums ir bijis no 100 Ls līdz 234 Ls par tonnu.

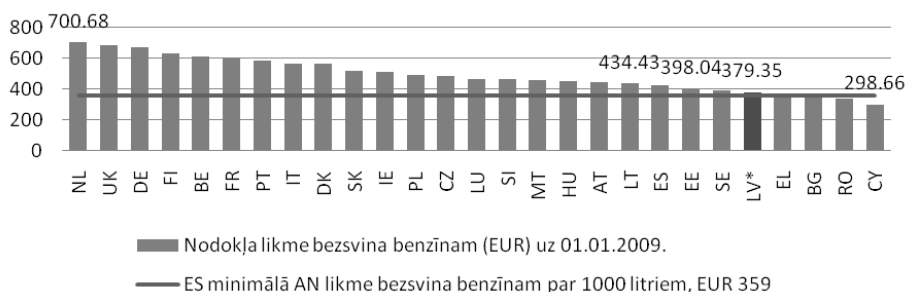
³²¹ Paying taxes [Elektronisks resurss] <http://ec.europa.eu/youreurope/business/managing-business/paying-taxes/>

³²² Informatīvais ziņojums par akcīzes nodokļa samazināšanu dīzeļdegvielai un akcīzes nodokļa samazinātās likmes piemērošanu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 27. oktobra direktīvas 2003/96/EK 8. pantu [Elektronisks resurss] www.mk.gov.lv/doc/2005/EMZino_060606_akc_nod_dizeldegv.doc

Akcīzes nodokļa likmju izmaiņas naftas produktiem Latvijā no 2004. – 2010. gadam, LVL³²³

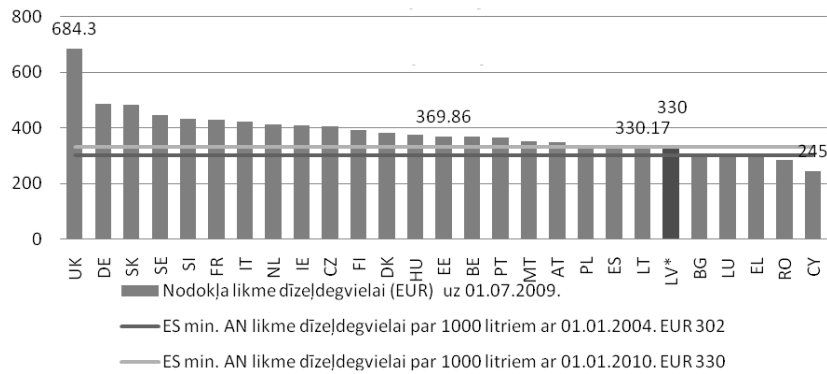
	01.01. 2004	01.05. 2004	01.01. 2005	01.01. 2006	01.01. 2007	01.01. 2008	01.02. 2009	01.01. 2010
Svinu nesaturošais benzīns (par 1000 l)	160	174	192	192	209	228	269	269
Svinu nesaturošais benzīns, kuram tiek pievienots etilspirts (bio 5%) (par 1000 l)	130	165	182	182	199	217	256	256
Svinu nesaturošais benzīns, kuram tiek pievienots etilspirts (bio 85%) (par 1000 l)	-	-	-	-	31,5	11,4 - 68,4 (proporcionāli absolūtā etilspirta daudzumam)	13,45 - 80,70 (proporcionāli absolūtā etilspirta daudzumam)	80,7 (absolūtā spirta saturs no 70 līdz 85 tilpumprocentiem (ieskaitot))
Svinu saturošais benzīns (par 1000 l)	210	255	281	281	294	297	300	300
Dīzeļdegviela (par 1000 l)	100	148	164	164	178	193	234	234
Dīzeļdegviela (bio 5-30%) (par 1000 l)	-	141	155	155	170	184	223	223
Dīzeļdegviela (bio vismaz 30%) (par 1000 l)	-	104	114	114	125	136	164	164
Biodīzeļdegviela (par 1000 l)	-	0	0	0	0	0	0	0
Petroleja (par 1000 l)	100	148	164	164	178	193	234	234
Degvielleļļa (par 1000 kg)	7	9	10	10	11	11	11	11
Degvielleļļa (par 1000 l)	100	148	164	164	178	193	234	234
Naftas gāzes un pārējie gāzveida ogļūdeņraži (par 1000 kg)	50	76	83	83	87	87	90	90
Marķēta degviela (par 1000 l)	13	13	14	14	15	15	15	15

Akcīzes nodokļa likme bezsvina benzīnam Latvijā ir noteikta mazliet virs ES minimālās noteiktās likmes, vēl zemākas likmes kā Latvijā ir Grieķijā, Bulgārijā, Rumānijā, Kiprā.

2.26. att. Akcīzes nodokļa likmes bezsvina benzīnam par 1000 litriem ES dalībvalstīs (EUR) uz 01.07.2009³²⁴

³²³ Naftas produktu (degvielas) aprīte 3.pielikums 2010.gada 3 mēnešos / Akcizēto preču pārvaldes statistika [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=402&hl=1&IzveleId=1551&periodsId=4660>

2.27. att. Akcīzes nodokļa likmes dīzeļdegvielai par 1000 litriem ES dalībvalstīs (EUR) uz 01.07.2009³²⁵

Vairākās ES dalībvalstīs tiek izmantota Direktīvā noteiktā iespēja piemērot akcīzes nodokļa atvieglojumus. Piemēram, Portugālē, Slovākijā, Lielbritānijā, Austrijā, Slovēnijā, Spānijā, Kiprā akcīzes nodokļa atvieglojumus piemēro marķētai dīzeļdegvielai mežsaimniecībā, savukārt Igaunijā, ja to patērē mežsaimniecībā izmantojamā traktortehnikā. Austrijā atmaksā daļu no akcīzes nodokļa ieņēmumiem par dzelzceļa pārvadājumos izlietoto dīzeļdegvielu. Somijā, Īrijā, Igaunijā un citās dalībvalstīs ar akcīzes nodokli neapliek kūdras ieguvē izlietoto dīzeļdegvielu, tādējādi palielinot šo valstu kūdras produkcijas konkurētspēju pasaules, tai skaitā ES tirgū. Rezultātā, piemēram, igauņi iegūst un eksportē aptuveni divas reizes vairāk kūdras nekā Latvija.³²⁶

Arī Latvijā tie izmantota iespēja piemērot akcīzes nodokļa atvieglojumus naftas produktiem: 1) dīzeļdegvielai, kura tiek izmantota zvejniecības kuģos, saskaņā ar likuma „Par akcīzes nodokli” 18. panta pirmās daļas 3. punktu tiek atbrīvota no akcīzes nodokļa; 2) akcīzes nodoklis par izmantoto dīzeļdegvielu (gāzeļļu) lauksaimniecības zemes apstrādē tiek atmaksāts saskaņā ar likuma „Par akcīzes nodokli” 18. panta piekto daļu.

Kā redzam 50. pielikumā akcīzes nodoklis atmaksāts: 1) par lauksaimniecībā izmantoto dīzeļdegvielu (atmaksas neiespaido valsts budžeta nodokļu ieņēmumus): 2007. gadā 12 518,1 tūkst. latu un 2008. gadā 14 471,4 tūkst. latu apmērā; 2) par degvielleļļu, kas izmantota kā kurināmais: 2007. gadā 191,9 tūkst. latu un 2008. gadā 157,9 tūkst. latu apmērā; 3) diplomātiem un starptautiskajām organizācijām, kas atrodas Latvijas Republikā: 2007. gadā 61,3 tūkst. latu un 2008. gadā 60,5 tūkst. latu apmērā.³²⁷

Analizējot tikai akcīzes nodokļa atmaksu zemniekiem, var secināt, ka šo iespēju Latvijas zemnieki sāk izmantot aizvien biežāk. Sākot ar 2010. gada 1. jūliju, ir paredzēts ieviest vienoto uzskaites sistēmu, kas ļaus lauksaimniekiem iegādāties degvielas uzpildes stacijās par pazeminātu cenu, nemaksājot akcīzes nodokli. Tikai diemžēl no 158 degvielas mazumtirgotājiem un 33 vairumtirgotājiem, kam uz VID 2010. gada sākumu ir izsniegtas degvielas tirdzniecības

³²⁴ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

³²⁵ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

³²⁶ Informatīvais ziņojums par akcīzes nodokļa samazināšanu dīzeļdegvielai un akcīzes nodokļa samazinātās likmes piemērošanu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2003.gada 27.oktobra direktīvas 2003/96/EK 8.pantu [Elektronisks resurss] www.mk.gov.lv/doc/2005/EMZino_060606_akc_nod_dizeldegv.doc

³²⁷ Likuma "Par valsts budžetu 2010.gadam" paskaidrojumi [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

licences³²⁸, kas kopā veido ap 542 Degvielas uzpildes stacijām visā Latvijā³²⁹, uz 07.07.2010 tiesības tirgot dīzeļdegvielu zemniekiem bez akcīzes nodokļa ir tikai 15 tirgotājiem 68 tirdzniecības vietās.³³⁰ Uz 16.07.2010 situācija jau bija daudz labāka 62 tirgotāji 199 tirdzniecības vietās bija pieteikuši iespēju tirgot dīzeļdegvielu Lauku atbalsta dienestā, bet uzsākta tirdzniecība bija tikai 50 tirdzniecības vietās. Autore uzskata, ka Lauka atbalsta dienesta ideja gan nomainīt akcīzes nodokļa atmaksas gadu no kalendārā gada uz saimniecisko gadu no 1. jūlija līdz 30. jūnijam³³¹, gan arī ieviest dīzeļdegvielas tirdzniecību zemniekiem bez akcīzes nodokļa ir ļoti apsveicams risinājums, jo zemniekiem vairs nebūs jābūt lūdzēja lomā, jāpērk degviela par pilnu cenu un tad jāprasa atpakaļ akcīzes nodoklis, zemniekiem nevajadzēs „iesaldēt” naudas līdzekļus no nopirkšanas brīža līdz akcīzes nodokļa atgūšanai. Tikai ar labās idejas realizāciju praksē neveicas.

Akcīzes nodoklis alkoholiskajiem dzērieniem Latvijā ir saskaņots ar ES prasībām. Akcīzes nodokļa likmes alkoholiskajiem dzērieniem 2009. gada laikā tika pārskatītas divas reizes. Rezultātā akcīzes nodokļa likmes stiprajam alkoholam, vīnam, raudzētajiem dzērieniem un alum tika paaugstinātas ar 2009. gada 1. februāri, kā arī vēlreiz ar 2009. gada 1. jūliju – alum un stiprajam alkoholam. Savukārt 2010. gadā ar 1. februāri akcīzes nodokļa likmes vīnam un raudzētajiem dzērieniem tika palielinātas par 12,5%, bet starpproduktiem ar absolūto spirta saturu līdz 15 tilpumprocentiem – par 7,1%.

2.33. tabula

Akcīzes nodokļa likmes alkoholiskajiem dzērieniem Latvijā, LVL³³²

	no 01.01.2008	no 01.02.2009	no 01.07.2009	no 01.02.2010
Vīns (100 litru)	30	40	40	45
Raudzētie dzērieni (100 litru)	30	40	40	45
Starpprodukti (100 litru):				
<15 %	42	42	42	45
15 - 22 %	70	70	70	70
Etilspirts (stiprais alkohols) (100 litru)	630	825	890	890
Alus (hektolitrs/alkohola procents)	1,3	1,45	2,18	2,18

Akcīzes nodokļa likmju alkoholiskajiem dzērieniem salīdzināšanai starp dalībvalstīm tiek izmantota informācija par akcīzes nodokļa likmēm 2009. gada 1. jūlijā. Akcīzes nodokļa likme etilspirtam (stiprajam alkoholam) Latvijā ir nedaudz zemāka kā Igaunijā un Lietuvā.

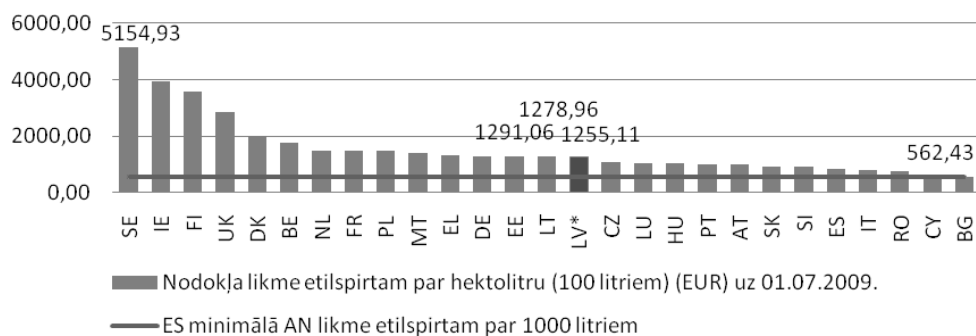
³²⁸ Akcīzes preču pārvaldes statistika un rezultāti [Elektronisks resurss] <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=402&hl=1&IzveleId=857&periodsId=4505>

³²⁹ Astarte-nafta [Elektronisks resurss] <http://www.astarte.lv/index.php?id=19>

³³⁰ Degvielas tirgotāju saraksts [Elektronisks resurss] <http://www.lad.gov.lv/lv/akcizes-degviela/degvielas-tirgotaju-saraksts/>

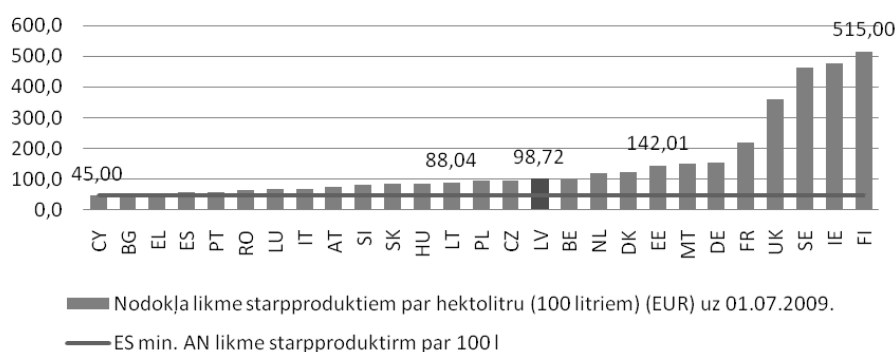
³³¹ LR MK noteikumi Nr.444 “Kārtība, kādā no akcīzes nodokļa ir atbrīvota dīzeļdegviela (gāzeļļa) un dīzeļdegviela (gāzeļļa), kurai ir pievienota rapšu sēklu eļļa vai no rapšu sēklu eļļas iegūta biodīzeļdegviela, ko lauksaimniecības produkcijas ražotājs izmanto lauksaimniecības zemes apstrādei, kā arī tādas meža vai purva zemes platības apstrādei, kurā kultivē dzērvenes vai mellenes” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

³³² Akcīzes preču pārvaldes statistika un rezultāti /VID [Elektronisks resurss] <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=402&hl=1&IzveleId=1551&periodsId=4660>

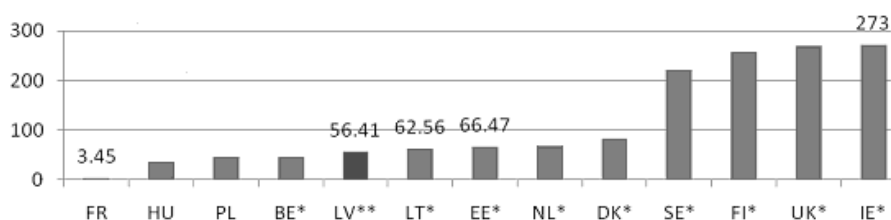
2.28. att. Akcīzes nodokļa likmes etilspirtam par hektolitru (100 litriem) (EUR) pēc stāvokļa uz 01.07.2009³³³

Salīdzinot ar citām ES dalībvalstīm, akcīzes nodokļa likmes lielums starpproduktiem ierindo Latviju pa vidu. Akcīzes nodokļa likme starpproduktiem Latvijā ir augstāka nekā Lietuvā, bet zemāka nekā Igaunijā.

2.29. att. Akcīzes nodokļa likmes starpproduktiem (virs 15 tilpumprocentiem par 100 litriem) (EUR) uz 01.07.2009³³⁴

Akcīzes nodokli raudzētiem dzērieniem piemēro 13 ES dalībvalstis. (2.30. att.)

*Piemēro arī samazināto likmi, ja spirta saturs nepārsniedz 8,5 tilpumprocentus

**Likme ir spēkā ar 01.02.2009.

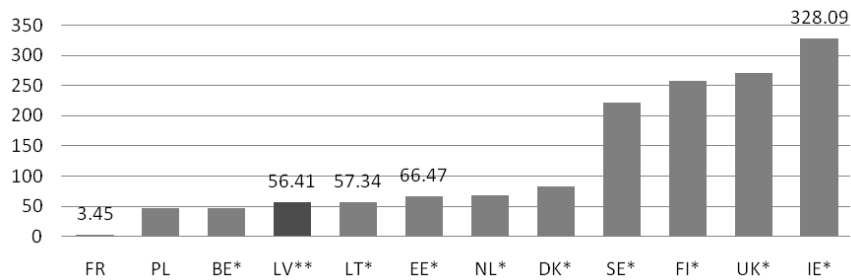
2.30. att. Raudzēto dzērienu akcīzes nodokļa likmes par hektolitru (100 litriem) ES dalībvalstīs (EUR) uz 01.07.2009³³⁵

Akcīzes nodokli vīnam piemēro 12 ES dalībvalstīs. Salīdzinot ar citām ES dalībvalstīs, kurās piemēro nodokli vīnam, Latvijā piemērotā akcīzes nodokļa likme vīnam ir ceturrtā zemākā. Tā ir zemāka nekā Igaunijā un vienāda ar Lietuvas akcīzes nodokļa likmes līmeni vīnam.

³³³ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

³³⁴ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

³³⁵ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

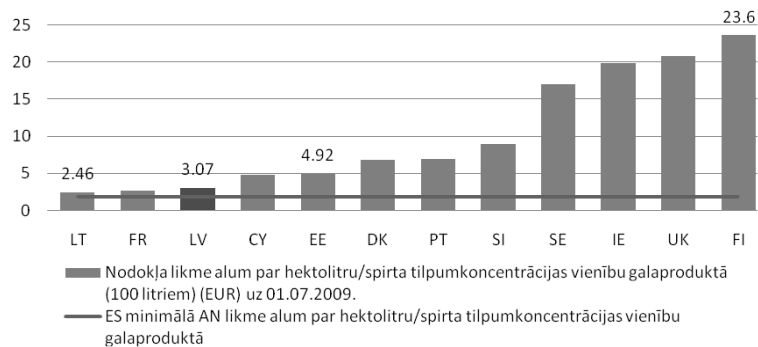

*Piemēro arī samazināto likmi, ja spirta saturs nepārsniedz 8,5 tilpumprocentus

**Likme ir spēkā ar 01.02.2009.

2.31. att. Nodokļa likmes vīnam par hektolitru (100 litriem) ES dalībvalstīs (EUR) uz 01.07.2009³³⁶

Akcīzes nodokļa likme alum par hektolitru/spirta tilpumkoncentrācijas vienību galaproduktā Latvijā ir viena no zemākajām ES. (2.32. att.)

■ Nodokļa likme alum par hektolitru/spirta tilpumkoncentrācijas vienību galaproduktā (100 litriem) (EUR) uz 01.07.2009.
 — ES minimālā AN likme alum par hektolitru/spirta tilpumkoncentrācijas vienību galaproduktā

2.32. att. Nodokļa likmes alum par hektolitru/spirta tilpumkoncentrācijas vienību galaproduktā ES dalībvalstīs (EUR) uz 01.07.2009³³⁷

Līdz 2010. gadam Latvijai bija piešķirts pārejas periods ES noteikto minimālo akcīzes nodokļa likmju sasniegšanai cigaretēm. Iepriekš tika paredzēts, ka minimālā nodokļa likme cigaretēm tiks ieviesta, sākot ar 2010. gada 1. janvāri. 2006. gada nogalē cigaretēm tika pārskatīts likmes palielināšanas grafiks, paredzot straujāku likmes paaugstināšanu un ES minimālā nodokļa līmeņa sasniegšanu jau 2009. gada 1. janvārī. Tādējādi atbilstoši pārskatītajam likmes paaugstināšanas grafikam minimālā nodokļa likme ir sasniegta jau 2009. gada 1. janvārī.

2.34. tabula

Akcīzes nodokļa likmes cigaretēm Latvijā, LVL³³⁸

	sākot ar 01.01.2007	sākot ar 01.07.2007	sākot ar 01.01.2008	sākot ar 01.01.2009	sākot ar 01.01.2010
Specifiskais nodoklis, LVL par 1000 cigaretēm	8,4	10	17,8	22,5	22,5*
Procentuālais nodoklis, % no mazumtirdzniecības cenas	19,2%	25%	32,2%	34,5%	34,5%*

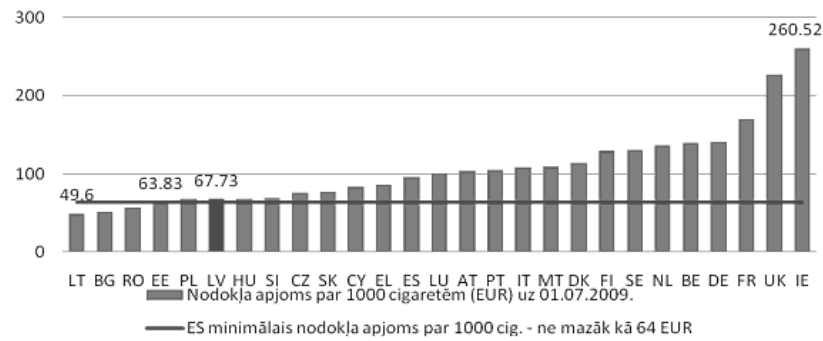
* Summējot nodokļu likmes, minimālais nodokļu līmenis nedrīkst būt mazāks kā 48 lati par 1000 cigaretēm.

³³⁶ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

³³⁷ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

³³⁸ Akcīzes preču pārvaldes statistika un rezultāti /VID [Elektronisks resurss] <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=402&hl=1&IzveleId=1551&periodsId=4660>

Akcīzes nodokļa apjoms cigaretēm Latvijā ir sestais zemākais ES, bet tas ir augstāks kā Lietuvā un Igaunijā. (2.33. att.)

2.33. att. Nodokļa likme cigaretēm ES dalībvalstīs (EUR) uz 01.07.2009³³⁹

Ar 2010. gada 1. jūliju sāka piemērot akcīzes nodokli dabasgāzei, kuru izmanto par kurināmo - 15,6 latu par 1000 kubikmetru, bet izmantošanai par degvielu - 70 latu par 1000 kubikmetru. Likums "Par akcīzes nodokli" arī nosaka izņēmumu, ka ar akcīzes nodokli neapliek dabasgāzi, kuru izmanto elektroenerģijas ražošanai, kā arī rūpnieciskās ražošanas procesos.³⁴⁰ Sakarā ar to, ka dabasgāzes aplikšana ar nodokli ietekmētu apkures cenu ziemas periodā, jo, piemēram, Rīgas pilsētā visi TEC darbojas uz dabasgāzes pamata, tad no 01.09.2010 līdz 01.07.2011. tiek atlikta šī akcīzes nodokļa piemērošana.³⁴¹

2009. gadā realizētais akcīzes nodokļa likmju palielinājums ir gandrīz visām akcīzes precēm. Kopējās ekonomiskās situācijas pasliktināšanās ietekmēja preču realizācijas apjomu straujo kritumu, salīdzinot ar 2008. gada rādītājiem, kā rezultātā akcīzes nodokļa ieņēmumi samazinājās. Daļēji akcīzes preču realizācijas kritums ir izskaidrojams ar nelegālo akcīzes preču īpatsvara palielināšanos tirgū.

Analizējot akcīzes nodokļa ieņēmumus 2009. gadā, kas bija 504,1 milj. latu, salīdzinot ar 2008. gadu, samazinājums ir 36,8 miljoni latu jeb 6,8 procenti, salīdzinot ar citiem nodokļiem, samazinājums ir mazāks, tas izskaidrojams ar to, ka 2009. gadā tika palielināts akcīzes nodoklis gandrīz visām akcīzes precēm, diemžēl akcizēto preču patēriņš samazinājās straujāk nekā tika palielinātas nodokļa likmes.

Līdz šim akcīzes nodokļa politika, galvenokārt, tika īstenota akcīzes nodokļa likmju saskaņošanas ar ES prasībām virzienā. Atbilstoši Latvijai piešķirtajam pārejas periodam būtiski tika palielinātas akcīzes nodokļa likmes atsevišķām akcīzes precēm, tajā skaitā naftas produktiem un tabakas izstrādājumiem. Akcīzes nodokļu likmju paaugstināšana sekmēja stabili augstu akcīzes nodokļa ieņēmumu pieauguma tempu līdz 2009. gada sākumam. (2.35. tabula)

³³⁹ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

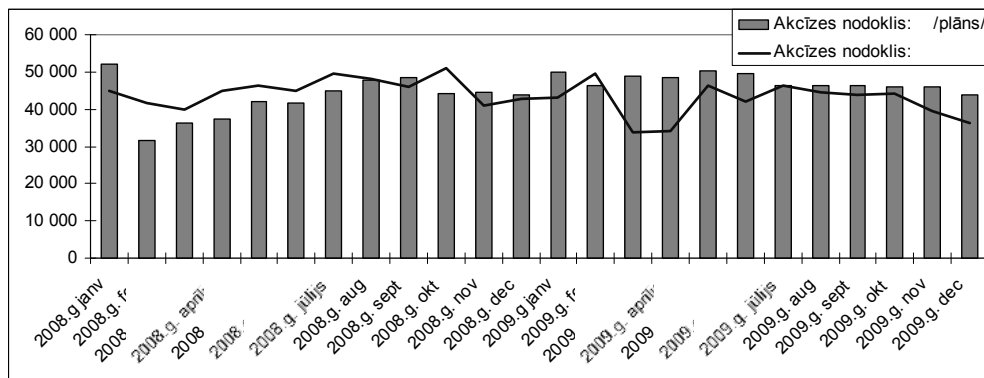
³⁴⁰ Dabasgāzei sāks piemērot akcīzes nodokli [Elektronisks resurss] http://www.financenet.lv/zinas/336898-dabasgazei_saks_piemerot_akcizes_nodokli

³⁴¹ Latvijas Republikas 9.Saeimas ārkārtas sesijas trīspadsmitā sēde 2010.gada 25.augustā stenogramma [Elektronisks resurss] <http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/100825/st100825b.htm>

Akcīzes nodokļa ieņēmumu plāns un fakts Latvijā
laika periodā no 2002. – 2009. gadam, tūkst. Ls³⁴²

	plāns	fakts	plāna izpilde	
			+/- Ls	%
2002	184244,0	177506,1	-6737,9	96,3
2003	201545,0	212134,4	10589,4	105,3
2004	233964,0	236931,5	2967,5	101,3
2005	289276,0	314030,1	24754,1	108,6
2006	352891,0	366196,8	13305,8	103,8
2007	428203,0	448092,4	19889,4	104,6
2008	541163,6	540921,7	-242,0	100,0
2009	524 800,0	504 086,0	-20 714,0	96,1

Tomēr 2009. gadā realizētais akcīzes nodokļa likmju palielinājums gandrīz visām akcīzes precēm (arī kopējās ekonomiskās situācijas pasliktināšanās) ietekmēja preču realizācijas apjomu straujo kritumu, salīdzinot ar 2008. gada rādītājiem, kā rezultātā akcīzes nodokļa ieņēmumi 2009. gadā samazinājās. Daļēji akcīzes preču realizācijas kritums ir izskaidrojams ar nelegālo akcīzes preču īpatsvara palielināšanos tirgū.

2.34. att. Akcīzes nodokļa ieņēmumi Latvijā laika periodā no 2008. – 2009. gadam mēnešu izvērtējumā, tūkst. Ls³⁴³

Autore uzskata, ka akcīzes nodokļa likmju tālāka paaugstināšana varētu izraisīt vēl lielāku nelegālo preču īpatsvara pieaugumu un nedot gaidīto fiskālo ieguvumu. Šāda iespēja vēlākā periodā varētu tikt izskatīta kontekstā ar ES iniciatīvām akcīzes nodokļu jomā.

2.3. Nodokļu politikas izmaiņu analīze Latvijā

Pirmajā nodaļā tika izvērtētas ekonomikas zinātnieku atziņas par nodokļu politiku un nodokļu izmantošanu. No izskatītajām teorijām izriet, ka nodokļi kā regulējama instrumenti jālieto atkarībā no tā, kādā ekonomikas cikla fāzē atrodas valsts ekonomika. Atkarībā no ekonomikas cikla posma nodokļu politika tiek izmantota ierobežojošiem vai stimulējošiem mērķiem. Ierobežojoša nodokļu politika tiek lietota ekonomikas izaugsmes posmā, lai nodrošinātu pieprasījumu inflācijas

³⁴² Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

³⁴³ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

ierobežošanu, savukārt stimulējoša nodokļu politika tiek izmantota ekonomikas krituma apstākļos, lai stimulētu bezdarba samazināšanu un attiecīgi – pieprasījuma pieaugumu.

Tālāk autore aplūkos nodokļu ieņēmumu izmaiņas laikā gaitā.

Pēc autores domām, nodokļiem ir diezgan svarīga nozīme Latvijas kopbudžeta ieņēmumu veidošanā, tie veido ap 80% no kopbudžeta (2.36. tabula).

2.36. tabula
Latvijas konsolidētais kopbudžets pa gadiem ³⁴⁴ (autore aprēķins, izmantojot ^{345 346 347})

Gads	Konsolidētais kopbudžets, milj. Ls kopā	tai skaitā		Konso- lidētais kopbu- džets, % no IKP	tai skaitā nodokļi % no IKP	IKP uz 1 iedzīvo- tāju, Ls	Konsolitētais kopbudžets uz 1 iedzī- votāju, Ls
		nodokļi	pārējie budžeta ieņēmumi				
1980	1790	~1400	~390	39,2	30,9	2300	713
1990	3400	>2500	~900	44,3	38,9	~3200	1270
1991	50	~47	~3	31,6	32,7	~3000	~37
1992	224	220	5	20,1	19,7	~384	84
1993	503	468	35	31,0	28,8	~573	193
1994	639	599	40	28,3	26,5	~811	249
1995	1016	774	40	39,4	30,0	1052	382
1996	1157	874	198	37,6	28,4	1273	468
1997	1314	1082	227	36,9	30,4	1493	537
1998	1612	1305	273	41,3	33,4	1648	666
1999	1789	1335	254	41,6	31,3	1784	739
2000	1773	1411	362	37,3	29,7	2002	746
2001	1804	1497	307	34,5	28,7	2217	763
2002	2053	1635	418	35,7	28,4	2462	875
2003	2214	1832	382	34,6	28,7	2749	950
2004	2659	2119	440	35,8	28,6	3209	1147
2005	3221	2619	602	36,0	29,3	3885	1397
2006	4015	3299	716	35,9	29,5	4 883	1750
2007	5350	4363	987	36,2	29,5	6 494	2345
2008	5727	4737	990	35,2	29,1	7 150	2522
2009	4734	3515	1219	35,7	26,5	5 874	2093

Kā redzams 2.36. tabulā, pēdējā 2009. gadā krasi ir samazinājušies nodokļu ieņēmumi konsolidētajā kopbudžetā, tie sastāda vairs tikai 74% (2008.g – 82%, 2007.g – 81%).

Neraugoties uz atsevišķu nodokļu likmju palielināšanu, kopējie nodokļu ieņēmumi 2009. gadā samazinājās un bija 3678,6 milj. latu, kas ir par 1330,8 milj. latu jeb 26,6% mazāk nekā 2008. gadā. Nodokļu ieņēmumu samazināšanos, galvenokārt, ietekmēja mazumtirdzniecības apgrozījuma kritums, saimnieciskās darbības apjoma samazināšanās un piešķirto nodokļu samaksas termiņa pagarinājumu pieaugums, kā arī kopējās ekonomiskās aktivitātes mazināšanās.³⁴⁸

Latvijā lielākais īpatsvars kopējos nodokļos ir darba nodokļiem. Par to liecina 2.35. att. atspoguļotie dati un tas fakts, ka 2009. gadā darba nodokļu ieņēmumi sastāda 48% no kopējiem

³⁴⁴ Sproģe I. Latvijas nodokļu politikas attīstības iespējas / Tautsaimniecības attīstības problēmas Latvijā Nr.5 63 lpp (228lpp)

³⁴⁵ Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2007.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/

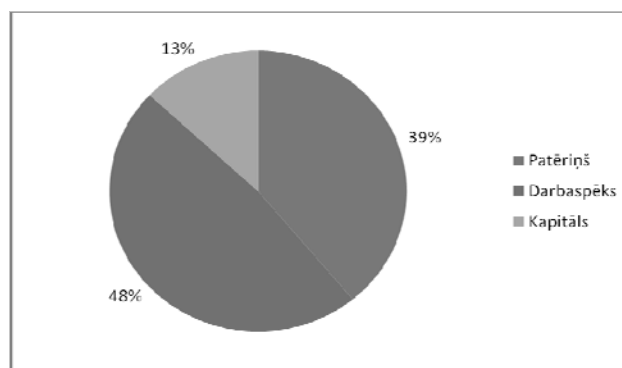
³⁴⁶ Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2009.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/

³⁴⁷ Centrālās statistikas datu bāze [Elektronisks resurss] www.csb.gov.lv

³⁴⁸ Par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2009.gadā [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

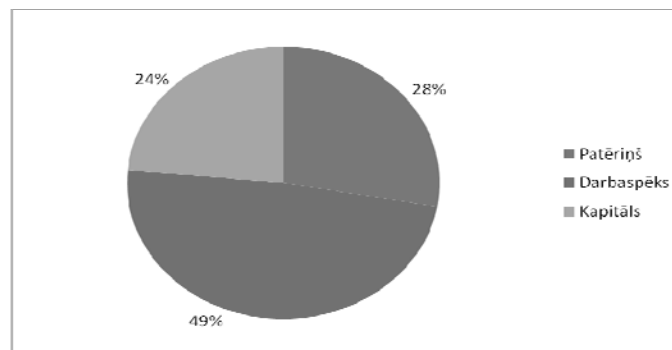
nodokļu ieņēmumiem. Tas liecina par to, ka vislielākais nodokļu slogs ir tieši nodarbināto darba samaksai. Tieši šis fakts, pēc autore domām, izskaidro ēnu ekonomikas klātbūtni Latvijas ekonomikā. Uz darba nodokļiem attiecas iedzīvotāju ienākuma nodoklis un sociālās apdrošināšanas iemaksas.

Latvijas ekonomikas lejupslīdes rezultātā tika pārtraukta uzsāktā pakāpeniskā iedzīvotāju ienākuma nodokļa sloga samazināšana iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem, palielinot neapliekamo minimumu. 2009. gadā un 2010. gada sākumā veiktās izmaiņas ir ievērojami palielinājušas iedzīvotāju ienākuma nodokļa slogu un padarījušas šo nodokli regresīvāku. Šobrīd Latvijā noteiktais neapliekamais minimums ir gandrīz trīs reizes zemāks kā Lietuvā un Igaunijā (izņemot pensionāru neapliekamo minimumu, kas Latvijā ir 165 lati). Kā pozitīvs aspekts pēdējām izmaiņām minama nodokļa sloga izlīdzināšana, paplašinot nodokļa bāzi uz kapitāla ienākumiem un paaugstinot nodokļa likmi ienākumam no saimnieciskās darbības līdz standarta likmes līmenim – 26%.

2.35. att. Nodokļu struktūra Latvijā 2008. gadā, %³⁴⁹

Tomēr, pēc 2.36. att. atspoguļotajiem datiem, arī visās pārējās ES valstīs ir līdzīga aina un darba ienākumu īpatsvars ir tikai nedaudz augstāks, sasniedzot 49%.

2.36. att. Nodokļu struktūra ES-27 2008. gadā, %³⁵⁰

Latvijas īpatnība ir lielāks patēriņa nodokļu īpatsvars, kas sasniedz 39%, un to paredz vēl palielināt. ES valstīs patēriņa nodokļu īpatsvars ir mazāks, salīdzinot ar Latviju. ES valstīs tas ir tikai 28%. Jāatzīmē arī tas, ka Latvijā kapitāla nodokļu īpatsvars ir gandrīz uz pusi mazāks nekā ES valstīs, t.i., 13%, kas ir saistāms ar zemo uzņēmumu nodokļu likmi un nekustamā īpašuma nodokļa

³⁴⁹ TAX REFORM AND LABOUR-MARKET PERFORMANCE IN THE EURO AREA A SIMULATION-BASED ANALYSIS USING THE NEW AREA-WIDE MODEL [Elektronisks resurss] www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp747.pdf

³⁵⁰ TAX REFORM AND LABOUR-MARKET PERFORMANCE IN THE EURO AREA A SIMULATION-BASED ANALYSIS USING THE NEW AREA-WIDE MODEL [Elektronisks resurss] www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp747.pdf

zemo bāzi, kā arī ar to, ka 2008. gadā nodokļi no kapitāla un kapitāla pieauguma vēl nebija ieviesti, bet ES valstīs kapitāla nodokļu īpatsvars ir 24%.

Patēriņa nodokļu īpatsvars nodokļu struktūrā samazinās. Iepriekšējos gados patēriņa nodokļi bija vieni no straujāk augošākajiem nodokļiem, ko veicināja augošais iekšzemes pieprasījums un augstā inflācija. Sākot no 2008. gada otrās puses, sarūkot iekšzemes patēriņam un mazinoties arī cenu kāpumam, patēriņa nodokļu ievākums samazinājās. 2009. gadā šī tendence turpinājās un patēriņa nodokļu ieņēmumi būtiski saruka. 2009. gadā pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi bija 798,4 milj. latu, kas ir par 28,5% mazāk nekā 2008. gadā. 2009. gada 1. janvārī tika paaugstināta nodokļa standartlikme no 18% uz 21%. Tomēr likmes kāpums nekompensēja kopējā mazumtirdzniecības apgrozījuma kritumu.

2010. gada 1. janvārī spēkā stājās vairākas likumā „*Par pievienotās vērtības nodokli*” normas, kas vērstas uz uzņēmējdarbības vides attīstību un mazo uzņēmumu konkurētspējas veicināšanu un kas kopumā vērtējamas kā pozitīva tautsaimniecības attīstības stimulēšana. Ar šiem grozījumiem tiek vienkāršotas vai atceltas likumā noteiktās prasības (piemēram, prasības attiecībā uz pievienotās vērtības nodokļa rēķinu noformēšanu un PVN gada deklarāciju iesniegšanu), tādā veidā samazinot administratīvo slogu uzņēmējiem. Būtiskākās izmaiņas PVN politikas jomā 2010. gadā valsts budžeta kontekstā ir precizētas normas par PVN taksācijas periodu, tai skaitā taksācijas periodu nosakot vienu kalendāro ceturksni apliekamām personām, kuru veikto apliekamo darījumu vērtība pirmstaksācijas gadā nepārsniedz 35 000 latu, noteikta īpaša PVN maksāšanas kārtība un priekšnodokļa atskaitīšanas kārtība (tā sauktais „kases princips”), atsevišķām apliekamo personu grupām pagarināts nodokļa nomaksas termiņš valsts budžetā līdz 20 dienām pēc taksācijas perioda beigām, ieviesta jauna pārmaksātā PVN atmaksas sistēma, kas attieksies uz pārmaksātā PVN summu, kas izveidojusies, sākot ar 2010. gada 1. jūliju, palielināts PVN kompensācijas apmērs lauksaimniekiem no 12% uz 14% u.c. Savukārt akcīzes nodokļa patēriņa daļas ieņēmumi 2009. gadā saruka par 14,6%, neraugoties uz akcīzes nodokļa likmju paaugstināšanu, īpaši tabakas izstrādājumiem. 2009. gada sākumā realizētais akcīzes nodokļa likmju palielinājums praktiski visām akcīzes precēm un kopējā ekonomiskā lejupslīde izraisīja strauju akcīzes preču realizācijas apjomu kritumu, kas attiecīgi samazināja arī akcīzes nodokļa ieņēmumus valsts budžetā. Līdz 2008. gadam kopējos nodokļu ieņēmumos pakāpeniski pieauga **kapitāla nodokļu** īpatsvars (2008. gadā – 12,1%), tomēr 2009. gadā, mazinoties uzņēmējdarbības aktivitātēm un palielinoties maksātspējīgo uzņēmumu skaitam, ļoti strauji ir samazinājies uzņēmumu ienākuma nodokļa ievākums, kas bija par 60,8% mazāks nekā 2008. gadā. Tādējādi gada laikā kapitāla nodokļu īpatsvars ir sarucis gandrīz par 5 procentpunktiem un 2009. gadā veidoja 7,7% no visiem iekasētajiem nodokļiem. Salīdzinot ar 2008. gadu, mazas izmaiņas ir skārušas nekustamā īpašuma nodokļa ievākumu. 2009. gadā tas bija 73,1 milj. latu (par 3,3% lielāks nekā 2008. gadā). Attiecībā uz uzņēmumu ienākuma nodokli jānorāda, ka no 2010. gada tiks samazināta reprezentācijas izdevumu norma, ko drīkst atskaitīt no apliekamā ienākuma, no 60% līdz 40%, uzņēmumu ienākuma nodokļa aprēķināšanas vajadzībām 1,5 reizes palielināta izdevumos neiekļaujamo izmaksu daļa, kas nav saistīta ar saimniecisko darbību un zaudējumiem, kurus radījusi sociālās infrastruktūras objektu uzturēšana, paplašinātas iespējas nodokļu maksātājam pašam noteikt samazinātus avansa maksājumus, ja ir samazinājies peļņas apmērs. Paredzēts arī, ka, ja starpība starp rezumējošā kārtībā aprēķināto nodokli un paša nodokļa maksātāja noteiktiem samazinātajiem avansa maksājumiem nepārsniegs 20% no taksācijas gadā rezumējošā kārtībā aprēķinātā nodokļa, tad piemaksājamo nodokļa summu neuzskatīs par nokavēto nodokļa maksājumu un tai nepiemēros

nekavējuma procentus. Ar 2010. gada 1. janvāri tiek palielināta nekustamā īpašuma nodokļa likme zemei un saimnieciskajā darbībā izmantojamām ēkām līdz 1,5%, noteikts minimālais nodokļa maksājums – 5 lati par katru nodokļa objektu, apliktas ar paaugstinātu likmi 3% apmērā neapstrādātas lauksaimniecības zemes, kā arī apliktas ar nekustamā īpašuma nodokli inženiertehniskās būves. Tāpat ar 2010. gadu tiek paplašināta nekustamā īpašuma nodokļa bāze – dzīvojamām ēkām par kadastrālo vērtību līdz 40 tūkst. latu piemēro likmi 0,1%, par kadastrālo vērtību 40 001-75 000 latu – 0,2%, par kadastrālo vērtību virs 75 tūkst. latu – 0,3 procentu apmērā.

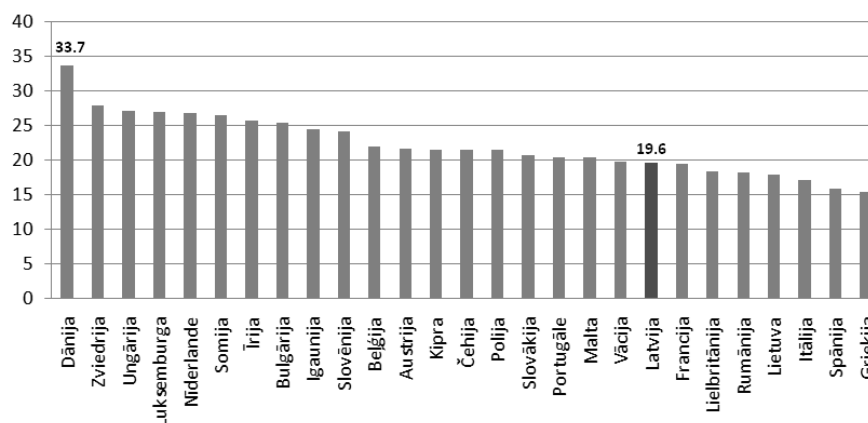
Resursu nodokļu grupā izmaiņas, galvenokārt, ir saistītas ar akcīzes nodokli naftas produktiem, kura īpatsvars šajā nodokļu grupā ir 97%. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, resursu nodokļu grupas īpatsvars ir pieaudzis par 2 procentpunktiem un veido 8,3% no visiem nodokļu ieņēmumiem. 2009. gadā akcīzes nodoklis par naftas produktiem tika iekasēts 284,1 milj. latu apjomā, kas par 0,3% pārsniedza 2008. gada ievākumu. Tas lielā mērā bija saistīts ar akcīzes nodokļa likmes paaugstināšanu naftas produktiem.

Kā jau bija minēts, Latvijā lielākais īpatsvars kopējos nodokļos ir **darba nodokļiem**, kas 2009. gada ceturtajā ceturksnī bija 54% no kopējiem nodokļiem, kas savukārt liecina par to, ka lielākais nodokļu slogs ir nodarbināto darba samaksai. Jāatzīmē arī to, ka 2009. gada ceturtajā ceturksnī darba nodokļu īpatsvars kopējos nodokļos salīdzinājumā ar 2008. gada ceturto ceturksni samazinājās par 1,7 procentu punktiem.

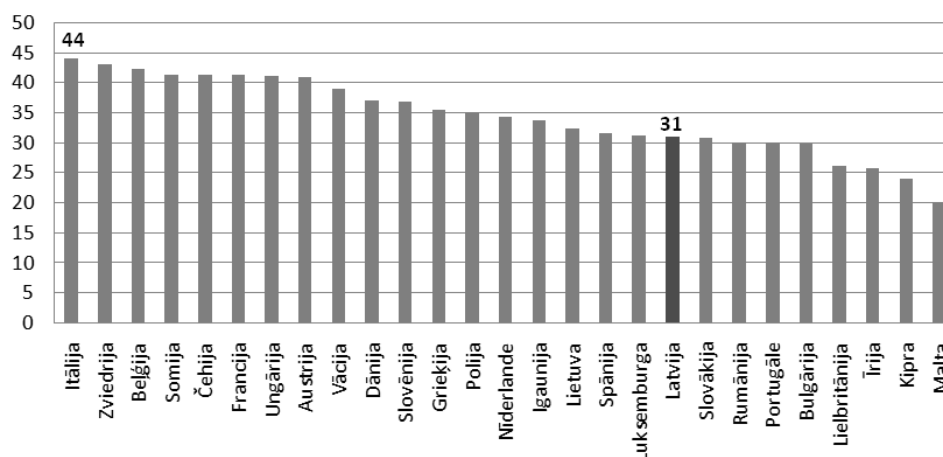
Vienkāršs nodokļu likmju salīdzinājums ir nepietiekams, lai spriestu par reālo nodokļu slogi, ko saviem iedzīvotājiem un māsaimniecībām uzliek dažādu valstu vadības. Papildus jāņem vērā gan atlaides, gan arī metodes kā tiek aprēķināts nodoklis (nodokļa bāze). Kā viens no rādītājiem, kas parāda reālo nodokļa likmi, atskaitot visus nodokļu atvieglojumus, ir efektīvā nodokļu likme (angļu val. - *implicit tax rate*). Efektīvā nodokļu likme ir makro indikators, kas mēra aktuālo jeb efektīvo vidējo nodokli, kas ir tieši vai netieši iekasēti no dažādiem ekonomisko aktivitāšu veidiem. Piemēram, efektīvā iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme tiek aprēķināta kā samaksātais iedzīvotāju ienākuma nodoklis pret personas bruto ienākumiem.

Efektīvā nodokļa likme patēriņam Latvijā 2007. gadā bija 19,6%, kas ir nedaudz zem vidējā ES līmeņa (22,2%), zemāka kā Igaunijā (24,4%) un augstāka kā Lietuvā (17,9%). (2.37. att.) Jāpiezīmē, ka 2009. gadā veiktā PVN un akcīzes nodokļu likmju palielināšana paaugstina arī Latvijas efektīvo nodokļa likmi patēriņam un visdrīzāk palielina efektīvo nodokļa likmi.

Efektīvā nodokļa likme darbaspēkam Latvijā 2007. gadā bija 31%, kas ir nedaudz zem ES vidējā līmeņa (34,4%), kā arī zemāka kā Igaunijā (33,8%) un Lietuvā (32,3%). (2.38. att.) Jāņem vērā tas, ka Latvijas vieta varētu nedaudz paaugstināties saistībā ar iedzīvotāju ienākuma nodokļa izmaiņām Latvijā, kas stājās spēkā 2010. gadā, palielinot šī nodokļa likmi un samazinot atvieglojumus.

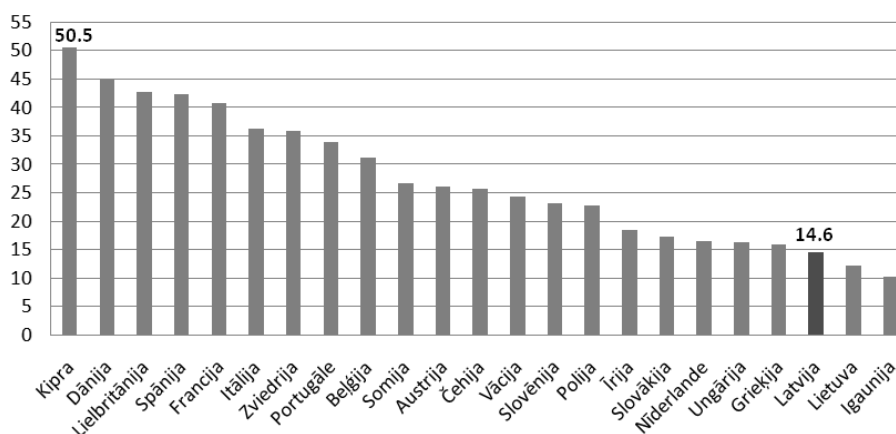

2.37. att. Efektīvā nodokļu likme patēriņam ES valstīs (%) 2007. gadā³⁵¹

2.38. att. Efektīvā nodokļu likme ES valstīs darbaspēkam (%) 2007. gadā³⁵²

Efektīvā nodokļa likme kapitālam un uzņēmumu ienākumiem Latvijā 2007. gadā bija 14,6%, kas ir ievērojami zem ES vidējā līmeņa (27,3%), bet lielāka kā Igaunijā (10,3%) un Lietuvā (12,1%).

2.39. att. Efektīvā nodokļu likme kapitālam un uzņēmumu ienākumiem ES valstīs 2007. gadā (%)³⁵³

Jāatzīmē, ka iedzīvotāju ienākuma nodokļa bāzes paplašināšana uz kapitāla ienākumiem, kas stājās spēkā 2010. gada 1. janvārī noteikti palielina arī efektīvo nodokļa likmi kapitālam un līdz ar to visdrīzāk mainīsies arī Latvijas efektīvā nodokļa likme.

³⁵¹ EUROSTAT [Elektronisks resurss] ec.europa.eu/eurostat

³⁵² EUROSTAT [Elektronisks resurss] ec.europa.eu/eurostat

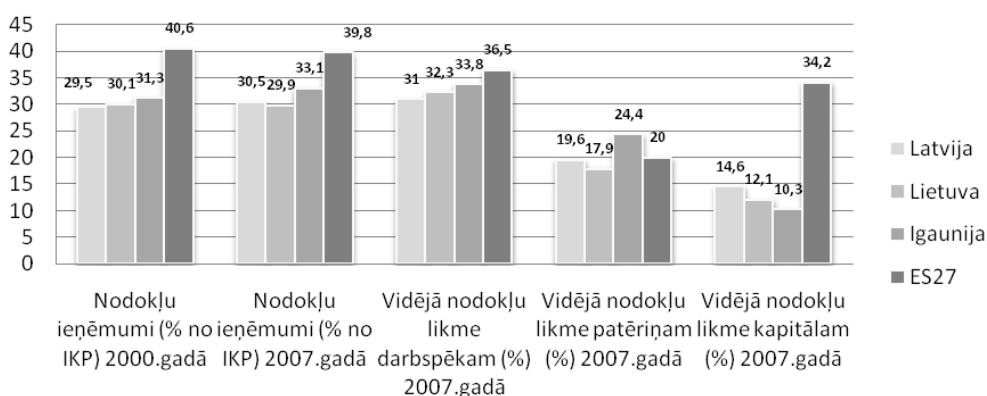
³⁵³ EUROSTAT [Elektronisks resurss] ec.europa.eu/eurostat

Vērtējot efektīvās nodokļa likmes Latvijā salīdzinājumā ar citām ES valstīm, jāsecina, ka patēriņam un darbaspēkam tās ir aptuveni vidējā ES līmenī, savukārt efektīvā likme kapitālam un uzņēmumu ieņēmumiem ir ievērojami zem ES vidējā līmeņa.

Vairāku gadu garumā kopējā ES dalībvalstu nodokļu politikas tendence ir vērsta uz darbaspēka nodokļu samazināšanu, galvenokārt, IIN likmju pazemināšanu, kā arī samērīgu patēriņa nodokļu paaugstināšanu, kompensējot IIN samazinājumu. Kopš 1995. gada ir vērojama tendence samazināt IIN maksimālās likmes, bet tās vēl arvien ir ļoti atšķirīgas, līdzīgi kā uzņēmumu ienākuma nodokļa likmes, kuras pēdējos gados samazinājušās ES vidēji no 35.3% līdz 23.5% 2007. gadā. Tomēr tik būtisks uzņēmuma ienākuma nodokļa likmju samazinājums kopējo kapitāla nodokļu īpatsvaru nodokļu ieņēmumos nemazina, jo ir paplašinājusies kapitāla nodokļu aplikšanas bāze.

Globālās ekonomikas un finanšu krīzes ietekmē Latvijā ir vērojamas noteiktas ES valstu nodokļu politikas tendences, dalībvalstis ekonomikas atbalstam un valsts finanšu konsolidācijai ievieš virkni ciklisku pasākumu, kas neatbilst kopējām tendencēm un ir vērsta uz tūlītēju efektu. Valstīs ar stabilu un izlīdzinātu nodokļu struktūru, kā arī pietiekamiem uzkrājumiem, galvenokārt, izmanto pasākumus ekonomiskās aktivitātes veicināšanai bez būtiskām nodokļu reformām, papildinot tos ar mērķtiecīgām darbībām budžeta deficīta mazināšanai.

Salīdzinot atsevišķi Baltijas valstu un Eiropas Savienības vidējās nodokļu likmes, var konstatēt, ka pilnīgi visos nodokļu rādītājos Baltijas valstu rādītāji ir zemāki kā vidēji ES. (2.40. att.)

2.40. att. Nodokļu slogs (%) Baltijas valstīs un Eiropas Savienībā 2007. gadā³⁵⁴

Nodarbinātības nodokļi ietver gan darba ņēmēja, gan darba devēja veiktās sociālās apdrošināšanas iemaksas un iedzīvotāju ienākuma nodokli. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis un valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas 2009. gadā veidoja nodarbinātības nodokļus. Bezdarba līmeņa pieaugums, darba samaksas samazinājums, kā arī pieaugošā nelegālā nodarbinātība ietekmēja darba nodokļu ievākuma samazinājumu. 2009. gadā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi saruka par 29,1%, savukārt valsts obligāto sociālās apdrošināšanas iemaksu samazinājums, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, bija mērenāks (par 16,8%). Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu straujāks samazinājums ir saistīts ar 2009. gada sākumā veiktajām izmaiņām nodokļa likumā, samazinot likmi no 25% uz 23%. Tāpat ar 2009. gada 1. janvāri tika mainīts iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu sadalījums starp valsts un pašvaldību budžetiem. Pašvaldību budžetā tiek ieskaitīti 83% (iepriekšējo 80% vietā), bet valsts budžetā 17% (iepriekšējo 20% vietā) no kopējiem iedzīvotāju

³⁵⁴ Eurostat [Elektronisks resurss] ec.europa.eu/eurostat

ienākuma nodokļa ieņēmumiem. Ar 2010. gada 1. janvāri stājās spēkā jaunas izmaiņas iedzīvotāju ieņēmumu nodokļa likumā. Tiek paaugstināta nodokļa vispārējā likme no 23% uz 26%, paplašināta iedzīvotāju ienākuma nodokļa bāze, iekļaujot visus kapitāla ienākumus, piemērojot nodokļa 10% likmi dividendēm un procentu ienākumam, bet kapitāla pieaugumam 15%. Tāpat ar iedzīvotāju ienākuma nodokli tiks aplikts gūtais labums no darba devējam piederoša vieglā pasažieru automobiļa izmantošanas personīgajām vajadzībām, paaugstināta nodokļa likme pašnodarbinātajiem, piemērojot vispārējo iedzīvotāju ienākuma nodokli u.c. izmaiņas.³⁵⁵

Autore var secināt, ka lielākais īpatsvars kopējos nodokļos ir darba nodokļiem, tas savukārt liecina par to, ka lielākais nodokļu slogs gulstas uz darba devēju un darba ņēmēju pleciem. Tātad, Latvijā viens no ēnu ekonomikas veicinošajiem faktoriem ir augsts nodarbinātības nodokļu slogs.

Lai novērtētu, cik efektīva un pareiza ir bijusi Latvijas nodokļu politika pētāmajā periodā, jāsaprot, kādā ekonomikas cikla fāzē atradās Latvijas tautsaimniecība laika posmā no 1993. līdz 2010. gadam. Autore, pamatojoties uz ECBS metodoloģiju (apskatīta 2.1. nodaļā), uzskata, ka ekonomikas situācijas līmeni var novērtēt ne tikai pēc iekšzemes kopprodukta un tā pieauguma, bet arī pēc svarīgāko makroekonomikas rādītāju analīzes (nodarbinātība, vidējā atlīdzība, privātais patēriņš, uzņēmuma peļņa, bezdarbnieku skaits u.c.).

Latvijā pašlaik *efektivitāte* ir atslēgas vārds, kuram izšķiroša nozīme globālas konkurētspējas atjaunošanai. Diemžēl politiķi un ierēdņi bieži šo vārdu saprot un tulko nepareizi, vai tā lietošana pārvēršas par standarta pašsaprotamu frāzi, uz ko vārdos tiecas visi. Efektivitāte (angļu val. - efficiency) ir mērķa sasniegšana visekonomiskākajā veidā (vislielākā ieguldījumu attiecība pret sasniegto)³⁵⁶. Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca efektivitāti definē kā ekonomisko rādītāju, kas raksturo rezultātu, kāds iegūts no izlietotajiem līdzekļiem. Efektivitāte nosaka, iegūto rezultātu (peļņu) attiecinot pret izlietotajiem resursiem, kas bijuši nepieciešami rezultātu (peļņas) iegūšanai.³⁵⁷ Efektivitāte tiek skaidrota arī kā resursu maksimāla atdeve, to izmantošana ar minimāliem zaudējumiem.^{358 359}

Nodokļu efektivitāte tiek skaidrota no divām pusēm, no uzņēmējdarbības viedokļa un no valsts viedokļa. No uzņēmējdarbības viedokļa nodokļu efektivitāte tiek aplūkota kā mazāks nodokļu maksājums nekā citiem līdzīgiem ieguldījumiem.³⁶⁰ No valstiskā viedokļa nodokļu efektivitāti ne vienmēr var izmērīt „Izmaksu – Ieguvumu” veidā, piemēram, palielinoties akcīzes nodoklim tabakai, samazinās smēķētāju skaits, kā arī samazinās nodokļa ieņēmumi – akcīzes nodokļa mērķis ir tieši samazināt smēķētāju skaitu, nevis palielināt valsts budžeta ieņēmumus. LU profesore V. Bikse nodokļu efektivitāti skaidro, ka nodokļu sistēmai ir jābūt izveidotai tā, lai sekmētu visu resursu efektīvu izvietojumu, stimulētu ilgtermiņa kapitālieguldījumus un nepieļautu kapitāla aizplūšanu no pašu zemes uz ārvalstīm.³⁶¹

³⁵⁵ Ekonomikas ministrija [Elektronisks resurss] www.em.gov.lv

³⁵⁶ angļu val. - Efficiency: doing things in the most economical way (good input to output ratio)

³⁵⁷ Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca. — R., Zinātne, 2000 [Elektronisks resurss] <http://termini.lza.lv/akadterm/index.php>

³⁵⁸ Terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca [Elektronisks resurss] <http://www.letonika.lv/groups/default.aspx?cid=47333&r=1107&lid=47333&g=1&q=&h=266>

³⁵⁹ Kas ir efektivitāte. Kā to izmērīt un salīdzināt. [Elektronisks resurss] <http://www.liteka.org/index.php/liteka-viedoklis/34-visprja/52-kas-ir-efektivite-k-to-izmrt-un-saldzint.html>

³⁶⁰ Tax-efficient [Elektronisks resurss] http://www.investorwords.com/4893/tax_efficient.html

³⁶¹ Bikse V. Ekonomikas teorijas pamatprincipi / Rīga, 2007, 210 (454lpp)

Bez tam, jēdziens "efektivitāte" ir atšķirīgs plānveida ekonomikā un tirgus ekonomikā. Plānveida ekonomiku var uzskatīt par efektīvu, ja tā darbojas saskaņā ar plāniem, kas paredzēti no centrālās iestādes. Tai pašā laikā tirgus ekonomikas apstākļos šī situācija tiktu nodēvēta par "neefektīvu", jo nenotiek patērētāju labklājības palielināšana. Ar patērētāju ir jāsaprot iedzīvotāju jeb mājsaimniecību patēriņa un atpūtas (angļu val.- leisure) izvēli ar vēlmi maksimizēt savu labklājību (angļu val. - utility) visā dzīves cikla garumā.³⁶² Tajā pašā laikā būtu skaidri jāsaprot, ka tirgus ekonomikas apstākļos jēdziens "ekonomiskā efektivitāte" ir derīgs tikai tad, ja patērētāju vēlmes tiek īstenotas (salīdzinājumam - plānveida ekonomikā tiek īstenota tikai viena klienta – valsts – intereses).³⁶³

Lai varētu analizēt darba efektivitāti, ir jāzina, kādiem mērķiem analīze tiks veikta. Šie mērķi var būt:

1. Stratēģiskie mērķi. Lai salīdzinātu rezultātus ar konkurentu vai vispārīgiem rādītājiem.
2. Taktiskie mērķi. Tiek veikta vispārējā uzraudzība pa atsevišķām vienībām, nozarēm.
3. Plānošanas problēmas - jautājumi. Jāizsver priekšrocības, iespējas izmantot dažādus resursus vai dažādus finansējuma resursus konkrētā periodā, lai noteiktu iespējamās izmaiņas nākotnē.
4. Citi vadības mērķi. Sarunas ar arodbiedrībām par darba koplīgumiem, valsts iestāžu ietekmes novērtējums u.c.³⁶⁴

Latvijā tautsaimniecības regulēšanai 1990. gadā tika izveidota pasaules attīstītās valstīs esošā progresīvā nodokļu politika, bet jau 1995. gadā progresīvo nodokļu politiku mainīja uz daļēji regresīvo. Regresīvās nodokļu politikas un daļēji vājās VID darbības rezultātā Latvijā strauji pieauga miljonāru skaits. Latvijas tautsaimniecības iekšzemes kopprodukts 1992. gadā samazinājās gandrīz divkārt (2.43. att.), bet iedzīvotāju ienākumi vairāk nekā divkārt. Īpaši nabadzību izjuta bērni un pensionāri. Tikai ar 1994. – 1996. gadu tautsaimniecība sāka atdzimt. Atdzimšana nesākās ar ražošanas atjaunošanu, bet ar pakalpojumu palielināšanos - strauji paplašinājās finanšu darbības un tirdzniecība.

1998. gada otrajā pusē un 1999. gada sākumā sarežģītā ekonomiskā situācija pasaulē un Krievijā ietekmēja arī Latvijas tautsaimniecības attīstības tempu. Krievijas ekonomiskās krīzes dēļ samazinājās eksports uz šo valsti un radīja problēmas vairākām komercbankām. Latvijā saruka ražošanas apjomi, pasliktinājās banku darbības rādītāji, budžeta ieņēmumu apjoms atpalika no plānotā, pieauga bezdarbs. Tomēr Krievijas krīzes izraisīto rūpniecības un lauksaimniecības ražošanas kritumu kompensēja jūtams aktivitātes pieaugums būvniecībā un vairākās pakalpojumu nozarēs. 1999. gada beigās Krievijas krīzes radītā negatīvā ietekme uz tautsaimniecības attīstību pamazām tiek pārvarēta, savukārt līdz ar iestāšanos ES 2004. gadā noslēdzās svarīgs posms Latvijas ekonomikas attīstībā. Pēc vairāk nekā desmit mērķtiecīgiem darba gadiem ir sasniegti tie mērķi, uz kuriem tiecas daudzas valstis: Latvija ir kļuvusi par NATO dalībvalsti un ES pilntiesīgu locekli, kas paver Latvijas ekonomikas attīstībai jaunas iespējas un ļauj izmantot priekšrocības, ko sniedz plašs un stabils tirgus, brīva preču, pakalpojumu, darbaspēka un kapitāla kustība. Gatavojoties dalībai ES, tika veiktas strukturālās reformas, kas jau tuvākajos gados noteiks tautsaimniecības tālākās izaugsmes stabilitāti un ilgtspēju ES sastāvā, kā arī to, vai valdībai izdosies sasniegt savus jaunus

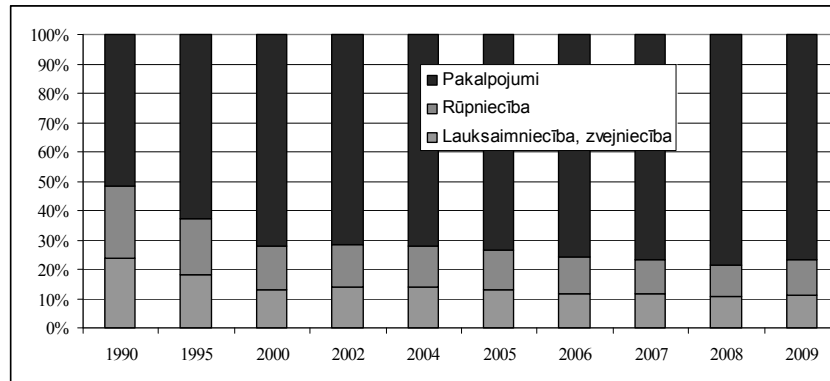
³⁶² Šmits K. Latvijas makroekonomiskais modelis [Elektronisks resurss] <http://www.ekonomisti.lv/index.php?id=14>

³⁶³ Явлинский Г. Социально-экономическая система России и проблема ее модернизации /диссертация [Elektronisks resurss] http://www.yabloko.ru/Publ/Diser/Yav_dissert/dis_yav001.html

³⁶⁴ Камаева В.Д. Экономическая теория . Москва 2003 (590стр.) с.252

mērķus: 20-30 gadu laikā panākt ES vidējam standartam atbilstošu iedzīvotāju labklājības līmeni un īstenot pāreju no darba ietilpīgas uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku.

Ja pakalpojumi 1990. gadā bija mazāk nekā 1/3 no Latvijas kopprodukta, tad pēc 2005. gada pakalpojumi iekšzemes kopproduktā jau sastādīja 3/4 no kopapjoma. (2.41. att.) Pakalpojumu palielināšanas eiforiņā valdība būtiski palielināja valsts darbinieku skaitu un to atalgojumus. Attīstība bija kā tukšs burbulis, kam ātrāk vai vēlāk nācās plīst. 2007. gadā samazinājās iekšzemes kopprodukts, pieauga bezdarbs, samazinājās ienākumi un reizē atalgojums. Kaut arī Latvijā krīze attīstījās pilnā spēkā, vēl 2008. gada pirmajā ceturksnī tika norādīts, ka pretinflācijas plāns Latvijā darbojās, lai gan inflācija vēl auga.

2.41. att. IKP sadalījums pa darbības veidiem Latvijā no 1990. gada līdz 2009. gadam (autore aprēķins, izmantojot ³⁶⁵ ³⁶⁶)

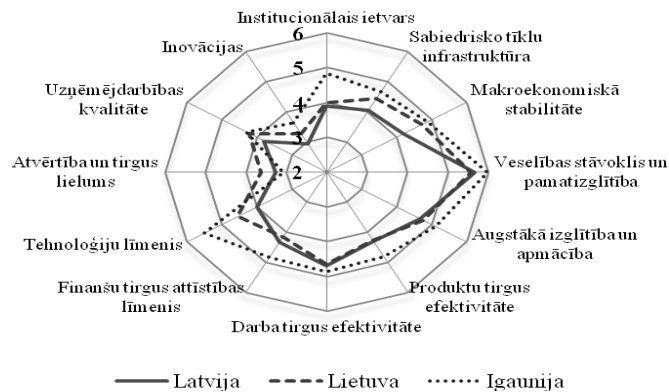
2008. gadā palielinājās IKP, pakalpojumu apjomi. Tas viss liecināja par tautsaimniecības augšupeju, tomēr ar augošu pieprasījumu ir saistīti arī riski. Augsts iekšējais pieprasījums ir raksturīgs straujas ekonomikas attīstības laikā, tomēr, tas ilglaicīgi, strauji un nekontrolēti augot, noveda līdz banku krīzei, inflācijas kāpumam un liela tekošā konta deficīta. Lai glābtu Latvijas tautsaimniecības situāciju, valdība 2008. gada beigās mainīja Latvijas budžetu 2009. gadam. Nedaudz samazināja valsts pārvaldes izdevumus, budžeta līdzekļus izglītībai, zinātnei un medicīnai, uzskatīdama, ka (kopā ar aizņēmumiem un uzkrātām pensijām) situācija ir glābta. Tomēr situācija ar to nebija glābta, jo nekas netika risināts ražošanas jomā. Visā šajā katastrofālajā situācijā netika meklēti reāli avoti ražošanas attīstībai un pareizai nodokļu ieguvei, bet tikai deficīta lāpīšanai. Nebija izstrādāta nodokļu politika uzņēmējdarbības veicināšanai.

10.11.2009 informatīvajā „Ziņojumā par ekonomikas atveseļošanas politikas virzieniem vidēja termiņa periodā” ir uzsvērts, ka dažās jomās Latvijā, t.sk. finanšu tirgus attīstības līmenis, darba tirgus efektivitāte, produktu tirgus efektivitāte, veselības stāvoklis un pamatizglītība, ir labi panākumi. Tomēr ir jomas, kurās Latvijā ir vērojama būtiska atpalcība no pārējām Baltijas valstīm. Latvija pēc konkurētspējas pamatnosacījumu novērtējuma pasaulē ir ierindota 60. vietā. Kopumā tā ir visai augsta vieta. Tai pat laikā konkurētspēju globālajā ekonomikā mazina vairākas jomas, kurās pasaules konkurētspējas indeksa reitingā esam ierindoti valstu saraksta beigu daļā. Piemēram, ceļu kvalitāte – 85. vieta, sabiedrības uzticamība politiķiem – 102. vieta, mazo akcionāru interešu aizsardzība – 83. vieta. Turpretim Lietuvas un Igaunijas pozīcijas ir daudz labākas, bet dažas jomas

³⁶⁵ Latvijas Statistikas gadagrāmata 2001.g / Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde: Rīga 249lpp

³⁶⁶ Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde [Elektronisks resurss] www.csb.gov.lv

tiek pat vērtētas kā konkurences priekšrocības, piemēram, Igaunija pēc infrastruktūras kvalitātes reitingā ieņem 34. vietu.

2.42. att. Latvijas vieta Globālās konkurētspējas indeksā³⁶⁷

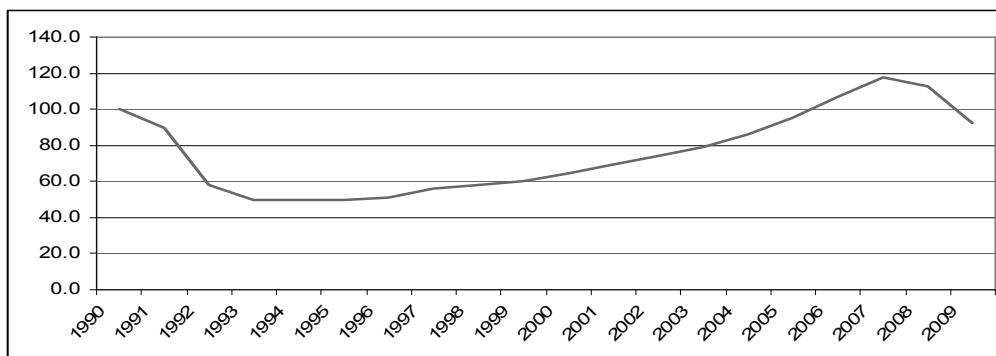
Minētajā ziņojumā atzīmēts, ka Latvijas ekonomikas turpmāko attīstību noteiks tas, cik efektīvi tiks izmantoti esošie ražošanas resursi un spējas paplašināt ārējos noieta tirgus. To lielā mērā nosaka tehnoloģiju līmenis. Kā liecina globālās konkurētspējas reitinga rezultāti, Latvija pēc tehnoloģiju piesaistes rādītāja ir ierindota 88. vietā, gandrīz trīs reizes zemāk nekā Igaunija (29. vieta). Vāja ir arī saikne starp piesaistītajām ārvalstu tiešajām investīcijām un tehnoloģiju pārnesi – 93. vieta (Igaunija atrodas 29. vietā).

Inovācijas un uzņēmējdarbības attīstības kvalitatīvie aspekti ir noteicošais ekonomiskās attīstības faktors uz zināšanām balstītas ekonomikas modeļa veidošanai. Latvijai ir ļoti zems vērtējums gan pasaules valstu, gan arī kaimiņvalstu starpā. Īpaši jāatzīmē klasteru zema attīstības līmenis (113. vieta), zemā pētniecības institūciju kvalitāte (66. vieta), kā arī vājā augstskolu un nozaru sadarbība pētniecības jomā (86. vieta).³⁶⁸ Latvijas rūpniecības konkurētspēja iepriekšējos gados lielā mērā balstījās uz relatīvi lētu darbaspēku un zemām vispārējām izmaksām. 2006. un 2007. gadā darbaspēka izmaksu kāpuma un cenu pieauguma dēļ šīs priekšrocības tika zaudētas. Pašreizējie krīzes apstākļi ar zemo pieprasījumu un striktiem budžeta ierobežojumiem, kad krietni tiek samazinātas algas sabiedriskajā sektorā, rada lielu spiedienu uz kopējo algu līmeni un cenām, kas daļēji uzlabo Latvijas ražotāju konkurētspēju. Tomēr jāņem vērā, ka līdz ar izaugsmes atjaunošanos pārējās ES valstīs, uzturēt konkurētspēju Latvijas ekonomikā ar šīm metodēm nebūs iespējams, tāpēc izšķiroša nozīme būs atbilstošam produktivitātes kāpumam un eksporta produktu komplicētības pieaugumam, kas ļautu daudz veiksmīgāk konkurēt starptautiskajos tirgos. Iekšzemes kopprodukts ir galvenais indikators, kas atspoguļo nacionālās ekonomikas stāvokli.

2.43. att. atspoguļoti dati par IKP dinamiku, kurā redzams, ka no 2000. gada līdz 2008. gadam IKP vērtība palielinājās katru gadu un tikai 2008. gadā IKP samazinājās.

³⁶⁷ 10.11.2009. Informatīvais ziņojums par ekonomikas atveseļošanas politikas virzieniem vidēja termiņa periodā, 18 lpp.

³⁶⁸ 10.11.2009. Informatīvais ziņojums par ekonomikas atveseļošanas politikas virzieniem vidēja termiņa periodā, 18 lpp.

2.43. att. IKP pieaugums Latvijā no 1990. – 2009. gadam (1990=100). Autores aprēķins izmantojot ^{369 370}

2008. gadā iekšzemes kopprodukta (IKP) kritums salīdzināmajās cenās bija 4,6%, ko noteica gan iekšējie, gan ārējie faktori. Sākotnējo kritumu veicināja augstais inflācijas līmenis 2007. gadā un 2008. gada sākumā, kas atstāja negatīvu ietekmi uz patērētāju konfidenci (noskaņojumu), kā arī sekmēja vienas vienības darbaspēka izmaksu kāpumu, mazinot Latvijas ražotāju konkurētspēju. Nekustamā īpašuma tirgus burbuļa plīsums un kreditēšanas pieauguma tempu straujš kritums nelabvēlīgi ietekmēja iekšzemes pieprasījumu, kas iepriekšējos gados bija kļuvis par galveno izaugsmes avotu. Šo faktoru rezultātā jau no 2008. gada sākuma bija vērojams tirdzniecības un privātā patēriņa sarukums.³⁷¹ Pasaules finanšu krīzes saasinājums 2008. gada rudenī strauji ierobežoja kapitāla plūsmas, saasinot likviditātes jautājumus finanšu sektorā. Izmaiņas banku kreditēšanas politikā un Latvijas kredītreitingu samazinājums būtiski samazināja pieejamos resursus investīcijām. Turklāt ievērojami kritās globālais pieprasījums, kas noteica eksporta kritumu. Kaut arī Latvijā krīze attīstījās pilnā spēkā, vēl 2008. gada pirmajā ceturksnī tika norādīts, ka pretinflācijas plāns Latvijā darbojas, lai gan inflācija vēl auga.

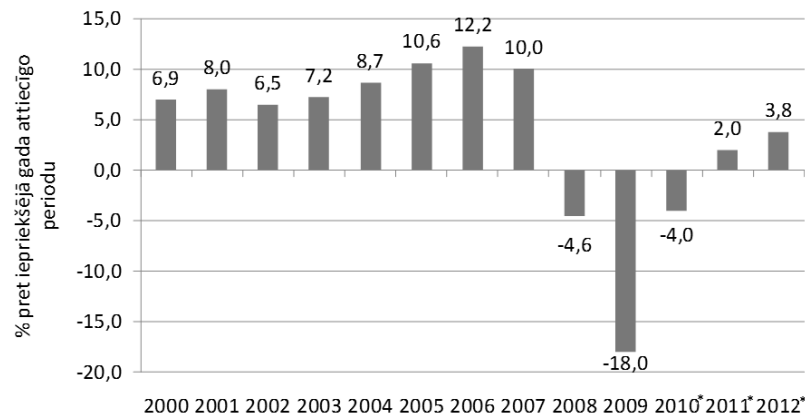
2009. gadā IKP salīdzināmās cenās samazināsies par 18%, bet 2010. gadā tiek prognozēts, ka tas samazināsies vēl par 4 procentiem. 2010. gada negatīvo prognozi nosaka aizvien vājais iekšējā pieprasījuma novērtējums, kas izriet gan no nepieciešamajiem valdības konsolidācijas pasākumiem, gan banku sektora zaudējumu ietekmes uz finansējuma pieejamību reālajam sektoram. Turklāt Latvijas relatīvās konkurētspējas uzlabojums, ko veicinās deflācija un darba izmaksu kritums, lielāko atdevi dos vidējā termiņā, īstenojoties pakāpeniskām izmaiņām tautsaimniecības struktūrā.

Analizējot IKP dinamiku procentos pret iepriekšējo gadu, var redzēt, ka 2009. gadā IKP gada apjoms salīdzināmās cenās par 18% samazinājās salīdzinājumā ar 2008. gadu. (2.44. att.) Savukārt no 2002. gada līdz 2006. gadam IKP katru gadu pieauga. Latvija šobrīd atrodas recesijā, kura ir viena no smagākajām Eiropas Savienības dalībvalstu vidū. Ekonomikas korekcija, kura sākās 2008. gadā un turpinās 2010. gadā, pamatā ir balstīta uz iekšējā pieprasījuma kritumu un strauju ārējās vides pasliktināšanos. Latvija vienlaicīgi ir saskārusies gan ar cikliska un strukturāla rakstura iekšējo krīzi, gan ar ļoti smagu globālo krīzi.

³⁶⁹ Latvijas Statistikas gadagrāmata 2001. g. / Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde: Rīga 249lpp

³⁷⁰ Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde [Elektronisks resurss] www.csb.gov.lv

³⁷¹ 2010.gada valsts budžeta paskaidrojumi [Elektronisks resurss] <http://www.fm.gov.lv/faili/struktura/4F24F5408544001266395300887005.doc>,

2.44. att. IKP pieaugums Latvijā salīdzināmās cenās, % pret iepriekšējā gada attiecīgo periodu³⁷²

Lai varētu salīdzināt dažāda mēroga valstis, parasti IKP pārrēķina uz vienu iedzīvotāju. Pēc ES statistikas biroja EUROSTAT datiem 2000. gadā Latvijas IKP uz vienu iedzīvotāju bija tikai 29% no ES vidējā rādītāja. Pateicoties ekonomikas straujajai izaugsmei, 2004. gadā IKP uz vienu iedzīvotāju sasniedza 43% no ES vidējā līmeņa, un tomēr tas bija zemākais rādītājs salīdzinājumā ar citām dalībvalstīm. Piemēram, IKP uz vienu iedzīvotāju Polijā bija 47%, Lietuvā - 48%, Igaunijā - 50%, Slovākijā - 52%, Ungārijā - 61%, Čehijā - 72% un Slovēnijā - 78% no ES vidējā līmeņa.³⁷³

Ekonomiskā krīze ir smagi skārusi gandrīz visas Latvijas nozares. Lielākie kritumi ir vērojami nozarēs, kas iepriekš bija lielākās ieguvējas no nekustamā īpašuma un kreditēšanas buma – būvniecībā un tirdzniecībā.

2.37. tabula

IKP sadalījumā pa nozarēm Latvijā (pieauguma tempi 2000. gada cenās, % pret iepriekšējo periodu)³⁷⁴

	2007	2008	2009	2010p	2011p	2012p
IKP	10,0	-4,6	-18,0	-4,0	2,0	3,8
Lauksaimn., medn., mežs. un zvejn.	8,0	-0,3	-9,9	2,9	3,4	4,2
Rūpniecība	1,8	-5,5	-18,0	3,3	6,0	6,0
Būvniecība	15,7	-2,6	-27,3	-6,0	1,0	4,2
Tirdzniecība, transports, viesnīcas	11,5	-5,0	-22,8	-5,5	2,3	4,0
Finanšu un komercpakalpojumi	10,9	-0,5	-4,3	-2,3	0,9	3,9
Sabiedriskie pakalpojumi	3,3	0,7	-11,1	-7,8	-1,1	0,2
Citi pakalpojumi	13,2	1,3	-14,4	-6,0	2,5	3,4

Kā redzams 2.37. tabulā, nozaru griezumā 2009. gadā visās nozarēs krituma tempi bija dramatiski, arī IKP 2009. gadā strauji samazinājās. Rūpniecības izlaidi negatīvi ietekmēja gan iekšējā, gan ārējā pieprasījuma kritums.

Latvijā ir visai labi novērojama Okuna (*Okun's law*) sakarība – jo augstāks nodarbinātības līmenis, jo augstāks iekšzemes kopprodukts, un otrādi. No teorētiskā viedokļa darba tirgus darbojas kā automātiskais stabilizators – tas ir mazāk jūtīgs pret ekonomikas cikla svārstībām. Tas arī redzams zemāk esošajā 2.45. attēlā – IKP pieauguma tempu pieaugums un kritums ir ievērojami straujāks kā nodarbinātības pieauguma temps.

³⁷² 2010.gada valsts budžeta paskaidrojumi [Elektronisks resurss]
<http://www.fm.gov.lv/faili/struktura/4F24F5408544001266395300887005.doc>,

³⁷³ Pelēce D., Straujo Latvijas izaugsmi nodrošina pakalpojumi / Latvijas Banka, [Elektronisks resurss]
<http://www.bank.lv/lat/print/?43125>

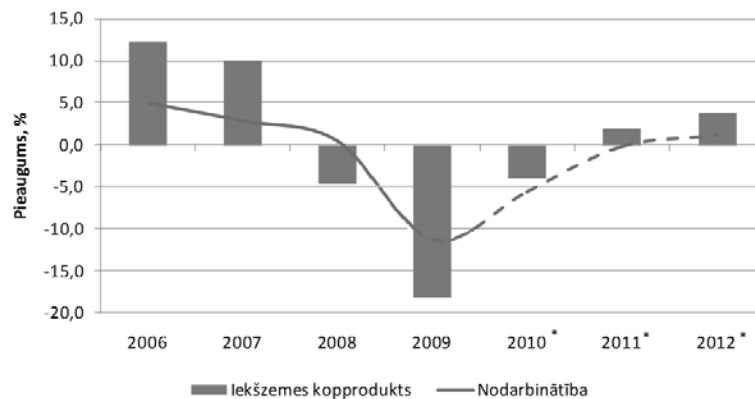
³⁷⁴ 2010.gada valsts budžeta paskaidrojumi [Elektronisks resurss]
<http://www.fm.gov.lv/faili/struktura/4F24F5408544001266395300887005.doc>

Darba tirgus rādītāji Latvijā^{375 376}

	2007	2008	2009	2010p	2011p	2012p
Darba meklētāju īpatsvars, %	6,0	7,5	16,9	20,0	18,9	17,5
Nodarbinātības pieaugums, %	3,2	1,0	-11,8	-5,6	-0,2	1,1

Lielu ietekmi uz darba tirgu vidējā termiņā var atstāt migrācijas plūsmas. Sagaidāms, ka krītošā ienākumu līmeņa un bezdarba pieauguma dēļ iedzīvotāji var izvēlēties meklēt darbu ārvalstīs. Īpaši stipra migrācijas plūsma aizsāksies gadījumā, ja globālās un it īpaši Eiropas ekonomikas atkopšanās no šobrīd notiekošās ekonomikas krīzes būs straujākā kā Latvijā. Bezdarba līmenis 16 valstīs, kas lieto eiro, 2010. gada janvārī - trešo mēnesi pēc kārtas – ir bijis 9,9%, atsaucoties uz oficiālajiem datiem. Saskaņā ar ES statistikas biroja datiem eirozonā 2010. gada janvārī bez darba bija aptuveni 15,7 miljoni cilvēku. Eirozonā viszemākais bezdarba līmenis janvārī bija Nīderlandē - 4,2%, bet visaugstākais - Spānijā - 18,8%. 27 valstu ES bezdarba līmenis janvārī - otro mēnesi pēc kārtas - bija 9,5%. Lielākais bezdarba līmenis ES ir Latvijā - 22,9%.³⁷⁷

No kopējā bezdarbnieku skaita 17,9% cilvēku bez darba ir jau vairāk nekā gadu, liecina februāra dati. Intervijā Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) vadītāja Baiba Paševica secina, ka šādu cilvēku skaits ir 34 tūkstoši, un šim skaitlim ir tendence pieaugt. No kopējā bezdarbnieku skaita 12,4% jeb teju 24 tūkstošiem cilvēku nav valsts valodas prasmju pat zemākajā līmenī, kā rezultātā darba tirgus durvis viņiem ir aizvērtas.³⁷⁸ Trīs tūkstoši atlaistu darbinieku Lietuvā un Vācijā saņems netiešu palīdzību 7,6 miljonu eiro apmērā no Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fonda (EGF), bet Latvijā tikai maijā tiks palaista sistēma, kas valstij ļaus pretendēt uz līdzekļiem, kas līdzēs bezdarbniekiem atgriezties darba tirgū.³⁷⁹

2.45. att. Nodarbinātība un iekšzemes kopprodukts Latvijā^{380 381}

Samazinoties nodarbinātībai, ir sagaidāms bezdarba pieaugums. Darba meklētāju īpatsvars 2010. gadā pieaudzis līdz 20 procentiem. FM paskaidro, ka reģistrētā bezdarba līmenis būs zemāks

³⁷⁵ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

³⁷⁶ 2010.gada valsts budžeta paskaidrojumi [Elektronisks resurss] <http://www.fm.gov.lv/faili/struktura/4F24F5408544001266395300887005.doc>

³⁷⁷ Petrāne V., Latvijā janvārī jau piekto mēnesi augstākais bezdarbs ES, 2010.01.03., DB

³⁷⁸ Gleizde G., Katrs piektais bezdarbnieks darbu nevar atrast vairāk nekā gadu, 2010. 19.03., DB

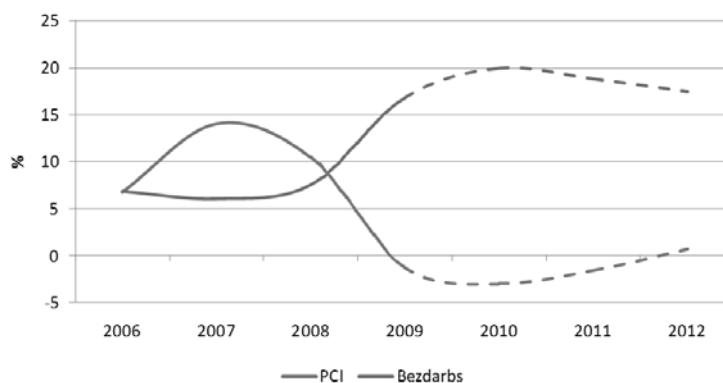
³⁷⁹ Dienas bizness [Elektronisks resurss] <http://db.lv/r/474-visas-zinas/219785-katrs-piektais-bezdarbnieks-darbu-nespej-atrast-ilgak-neka-gadu?comments=1> - comments

³⁸⁰ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

³⁸¹ 2010.gada valsts budžeta paskaidrojumi [Elektronisks resurss] <http://www.fm.gov.lv/faili/struktura/4F24F5408544001266395300887005.doc>

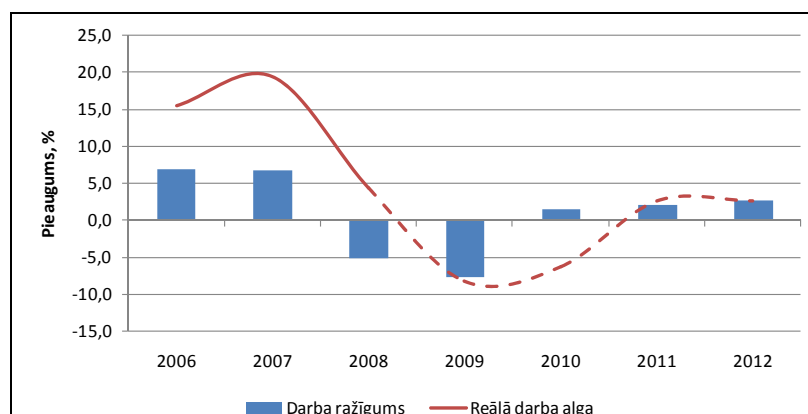
par darba meklētāju īpatsvaru, jo liela daļa no iedzīvotājiem, kuri iepriekš bija reģistrējušies kā bezdarbnieki Nodarbinātības valsts aģentūrā, jau ir saņēmuši maksimāli iespējamo bezdarbnieka pabalstu apjomu, un tiem samazinās motivācija reģistrēties kā bezdarbniekiem. Tātad šie cilvēki visticamāk kļūst par ekonomiski neaktīvajiem iedzīvotājiem.

Kā redzams nākamajā attēlā, tad arī Filipa līknes sakarība (*Philips curve*) Latvijā darbojas ļoti precīzi – jo augstāks inflācijas līmenis, jo zemāks bezdarbs, un otrādi. Sagaidāms, ka turpmākajos divos gados Latvijas tautsaimniecība piedzīvos deflāciju, kas atstās ietekmi uz kopējo algu līmeni uz bezdarba līmeni.

2.46. att. Patēriņa cenu indekss (PCI) un bezdarbs Latvijā^{382 383}

Laika periodā no 2004. līdz 2007. gadam tautsaimniecībā strauji pieauga darba ražīgums – galvenokārt to noteica tas, ka IKP pieauguma tempi bija ievērojami augstāki, kā nodarbinātības pieauguma tempi. Savukārt 2008. gadā iezīmējās jauna tendence – darba ražīguma pieaugums kļuva negatīvs, kam par pamatu bija IKP kritums, kamēr darba tirgus uz svārstībām kopējās ekonomikas aktivitātē reaģē ar novēlojumu.

2.47. att. Darba ražīguma un reālās darba samaksas izmaiņas Latvijā, % pret iepriekšējo periodu³⁸⁴

FM uzskata, ka produktivitāte uzlabosies, pateicoties, galvenokārt, strukturālajām reformām izglītībā, veselībā un valsts pārvaldē. Tāpat pozitīvu devumu produktivitātes pieaugumam dos

³⁸² Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

³⁸³ 2010.gada valsts budžeta paskaidrojumi [Elektronisks resurss] <http://www.fm.gov.lv/faili/struktura/4F24F5408544001266395300887005.doc>

³⁸⁴ 2010.gada valsts budžeta paskaidrojumi [Elektronisks resurss] <http://www.fm.gov.lv/faili/struktura/4F24F5408544001266395300887005.doc>

budžeta konsolidācijas pasākumi – kopējais izdevumu samazinājums ir straujāks kā funkciju kopējais samazinājums, kas nozīmē, ka pieaugs sabiedriskā sektora produktivitāte.

Kā viens no valsts ekonomikas indikatoriem ir valsts parāds. 2010. gada aprīlī valsts parāds sasniedza 4,73 mljrd. Ls, kas ir par 587,6 milj. Ls vairāk nekā iepriekšējā gada beigās. Galvenokārt tas audzis uz valsts ārējā parāda rēķina. Kā liecina Valsts kases informācija, valsts un pašvaldību parāds aprīļa beigās sasniedz 4,87 mljrd. Ls. Pašvaldību parāds šajā laikā bija 503,6 milj. Ls, tiesa, 362,4 milj. Ls no tiem ir aizņēmumi no valsts budžeta. Valsts ārējo parādu pamatā veido vidējā termiņa aizņēmumi - 2,6 mljrd. Ls, bet ilgtermiņa parādu apjoms ir 1,24 mljrd. Ls. Savukārt valsts iekšējais parāds ir sasniedzis 887,7 milj. Ls, un kopš pērnā gada nogales tas pieaudzis par 1,16 milj.Ls.³⁸⁵

2010. gada 18. maijā V. Vikmanis sniegtajā intervijā „Dienas Biznesam” apgalvo, ka Latvija joprojām ir deflācijas „karaliene” ES.³⁸⁶ Patēriņa cenas Eiropas Savienībā 2010. gada aprīlī, salīdzinot ar martu, palielinājušās par 2%, bet eirozonā par 1,5%, kā liecina Eiropas statistikas biroja Eurostat dati. Savukārt, salīdzinot ar attiecīgo laika posmu pērn, inflācija ES bija 1,3%, bet eirozonā - 0,6%. Latvijā 2010. gada aprīlī, salīdzinot ar 2009. gada aprīli, ir konstatēta vislielākā deflācija ES - 2,8%. V. Vikmanis atzīmē, ka Latvija no šī titula nav nokāpusi jau kopš šī gada sākuma. Vislielākā inflācija aprīlī ES ir bijusi Ungārijā (5,7%), Grieķijā (4,7%) un Rumānijā (4,2%), bet vislielākā deflācija aprīlī ES ir bijusi Latvijā (2,8%) un Īrijā (2,5%). Lietuvai patēriņa cenas attiecīgajā laika posmā palielinājās par 0,2%, bet Igaunijai par 2,5%.

Ekonomists U. Osis savos pētījumos ir nonācis līdz secinājumam, ka pašreizējā bezdarba izplešanās un ekonomikas kritums kopā ar nelielu inflāciju ir stagflācijas pazīmes. Lai arī mēnesis pret mēnesi cenas samazinās kopš 2009. gada aprīļa, tomēr janvāra pieaugums liek uzmanīties. Proti, kad ekonomika vairākus ceturkšņus pēc kārtas krīt par teju 20 %, tas liecina par stagnāciju, bet darba meklētāju īpatsvars jau sasniedzis teju 20 %. Lai gan cenu izmaiņas nebūt neseko līdzī ekonomikas krituma ciparam, tomēr arī liela inflācija nav, tāpēc šobrīd varam runāt par stagflācijas pazīmēm.³⁸⁷ Tomēr ekonomists brīdina, ka Latvija stagflācijas slazdā var iekrist. Stagflācijas riski var pieaugt, ja valdība turpinās palielināt nodokļus, kas veicina izmaksu kāpumu uzņēmumiem, un neveiks nopietnas strukturālas reformas. Turklāt jāreķinās ar importa cenu pieaugumu, jo pārējās pasaules valstīs dažos segmentos situācija sāk uzlaboties.

Analizējot ES nodokļu politiku, rodas jautājums, vai ES dalībvalstīm ir iespēja veikt nodokļu politiku, kurai nepieciešama koordinācija ES mērogā, vai arī var pašas pieņemt lēmumus. Diemžēl, pieņemtie nodokļu lēmumi arvien vairāk un vairāk deformē nodokļu konkurenci. Ja kapitāls ir pilnīgi kustīgs un nodokļu likmes dažādās valstīs atšķiras, tad daudznacionāli uzņēmumi var pilnībā izmantot nodokļu optimizēšanas stratēģijas. Divas kopējas metodes ir iekšējo cenu noteikšana, lai pārceļtu peļņu uz mazu nodokļu zonām, un finanšu departamentu izveidošana nodokļu paradīzē, lai ieguldījumiem izmantotu grupas iekšējās kredītlīnijas.³⁸⁸

Šādas stratēģijas, lai izvairītos no nodokļiem, nostāda valdības grūtā situācijā, jo valstis ar augstākām nodokļu likmēm zaudē ieņēmumus, tas grauj mazo un vidējo uzņēmumu (MVU)

³⁸⁵ Gleizde G., Valsts un pašvaldību parāds aprīļa beigās sasniedzis 4,73mlj.Ls, 18.2010., DB

³⁸⁶ Vikmanis V., Latvija joprojām deflācijas „karaliene” ES, DB, 18.05.2010.

³⁸⁷ Mārtiņa I. Latvijai draud Stagflācija, DB, 04.03.2010.

³⁸⁸ Fiskālās politikas ieguldījums Lisabonas stratēģijā / Ekonomikas un monetārā komiteja [Elektronisks resurss] <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-384.608+01+DOC+WORD+V0//LV&language=LV>

stabilitāti, jo MVU nevar izmantot līdzīgas stratēģijas, kaut arī konkurē tajā pašā tirgū. Daudznacionālās korporatīvās sabiedrības ne tikai pārorientē peļņu, bet arī produktīvos ieguldījumus, lai izmantotu nodokļu atšķirības dažādās valstīs, kā rezultātā spiediens samazināt nodokļu likmes turpina palielināties. Šis process, ko pazīst kā nodokļu konkurenci, rodas ne tikai jomā, kas saistīta ar uzņēmumu aplikšanu ar nodokli. Tā kā finansiālā labklājība ir pat daudz mobilāka par produktīvi ieguldītu kapitālu, šī pati loģika attiecas uz nodokļiem par iedzīvotāju kapitāla peļņu vai kapitāliegūvumiem.³⁸⁹

Darbspēks kopumā ir mazāk mobils nekā kapitāls, un zemas kvalifikācijas darbspēks ir mazāk mobils par augstas kvalifikācijas darbspēku. Ļoti nemobila nodokļu bāze ir patēriņš, it īpaši svarīgāko preču patēriņš. Rezultātā nodokļu konkurence noved pie būtiskām izmaiņām nodokļu struktūrā. Valdībām uzspiež atvieglot nodokļu likmes augsti mobiliem faktoriem un palielināt nodokļu slogu mazāk mobiliem avotiem, lai tādējādi aizsargātu ieņēmumus. Tādēļ nodokļu konkurences situācijā nodokļi tiks pārorientēti no uzņēmumu uz iedzīvotāju ienākumiem, no kapitāla uz darbspēka ienākumiem, no augsti kvalificēta darbspēka ienākumiem uz zemāk kvalificēta darbspēka ienākumiem un kopumā no ienākumu un īpašuma aplikšanas ar nodokli uz nodokli par patēriņu. Nosacīti fakti par nodokļu evolūciju ES pēdējo desmitgažu laikā apstiprina, ka tieši tas arī ir noticis.³⁹⁰

2008. gada beigās ieguldīts liels darbs, lai sakārtotu nodokļu un budžeta sistēmu un samazinātu valsts aparāta izdevumus. Tomēr līdz šim realizētajai fiskālai politikai pietrūkst ilgtermiņa skatījuma, tā ir bijusi procikliska. Par to liecina iztērētie līdzekļi, kas gūti straujas ekonomiskās izaugsmes gados, neveidojot uzkrājumus grūtākiem laikiem. Pie tam budžeta līdzekļi tika novirzīti tieši uzturēšanas izdevumiem (darba samaksai un pakalpojumiem), nevis kapitālieguldījumiem, kas varētu veicināt turpmāko ekonomisko izaugsmi. Jāatzīmē, ka Latvijas budžeta ienākumos visus iepriekšējos gadus lielāko daļu - vairāk nekā 50% - ir nodrošinājuši darba ienākumi, t.i., algas aplikšana ar nodokļiem. Tikai 10% no kopbudžeta ieņēmumiem ir bijuši no kapitāla ienākumiem. Šāda **nodokļu struktūra neveicina līdzekļu piesaistīšanu ražojošajām nozarēm un uz zināšanām balstītas tautsaimniecības attīstību.**

Starptautiskā Valūtas fonda eksperti ir atzinuši: „Latvijas nodokļu sistēmai ir daudz pozitīvu īpašību: nodokļu slogs ir relatīvi zems, arī nodokļu likmes ir zemas, bāze ir diezgan plaša, lai arī ar nedaudziem izņēmumiem (piemēram, ienākumi no kapitāla), un progresivitātes pakāpe nav pārāk augsta. Kopumā mēs nedomājam, ka ir nepieciešamas būtiskas reformas.”³⁹¹

Kā svarīgākie vispārīgie rīcības virzieni nodokļu politikas jomā ir saistīti ar nepieciešamību nodrošināt valsts budžeta tālāku konsolidāciju, iespēju robežās veicinot Latvijas ekonomikas konkurētspēju, nepasliktinot vai pat uzlabojot maznodrošināto iedzīvotāju ekonomisko stāvokli, piešķirot nodokļu stimulus, UIN atlaides lielajām investīcijām, kas veiktas noteiktā laika periodā, kā arī ārvalstu investoru piesaistei un jaunu darba vietu radīšanai prioritārajos segmentos.

³⁸⁹ Fiskālās politikas ieguldījums Lisabonas stratēģijā / Ekonomikas un monetārā komiteja [Elektronisks resurss] <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-384.608+01+DOC+WORD+V0//LV&language=LV>

³⁹⁰ Fiskālās politikas ieguldījums Lisabonas stratēģijā / Ekonomikas un monetārā komiteja [Elektronisks resurss] <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-384.608+01+DOC+WORD+V0//LV&language=LV>

³⁹¹ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

Lai prioritāros segmentos pārstāvošiem komersantiem būtu iespēja palielināt investīciju apjomu, apliekamo ienākumu vajadzētu samazināt par visu investīciju lielumu tehnoloģiskajās iekārtās, kas savukārt nodrošinās gan papildus peļņu uzņēmumiem, gan palielinās nodokļu ieņēmumus valsts budžetā.

Ekonomikas cikla augšupejas gados (2005. – 2007.) (2.43. att.) valdība neveidoja budžeta pārpalikumu, kas ļautu mazliet „atvēsināt” ekonomiku, mazinot spriedzi darba tirgos, kā arī ierobežotu inflācijas apmērus. Īpaši svarīgs aspekts ir tas, ka tieši šajā periodā potenciāli uzkrāto līdzekļu pietrūkst šobrīd – ekonomikas lejupvērstās korekcijas brīdī un tāpēc sagaidāms, ka notiekošā ekonomikas recesija būs ievērojami dziļāka, nekā tā būtu gadījumā, ja tiktu ieviesta korekta fiskālā politika laika periodā no 2005. līdz 2007. gadam. Ņemot vērā iepriekš minēto, aktuāls kļūst jautājums par tādas fiskālās un monetārās politikas izstrādāšanu, kas orientētos ne tikai uz īstermiņa mērķu sasniegšanu, bet arī domātu par Latvijas ekonomikas ilgtermiņa izaugsmi. Tas ļautu Latvijai nākotnē daudz vienmērīgāk attīstīties, novērst radušās disproporcijas, palielināt tās konkurētspēju, kā arī pilnveidot tautsaimniecību jaunās, uz zināšanām balstītas ekonomikas virzienā.

Pasaules valstīs esošās nodokļu politikas nosacīti var iedalīt divās pretējās grupās: centriskā un sociāldemokrātiskā. Centriskā nodokļu politika raksturojas ar mazāku nodokļu slogu uzņēmējdarbībai un reizē mazāku nodokļu īpatsvaru sociāliem mērķiem. Sociāldemokrātiskā nodokļu politika raksturojas ar lielāku nodokļu slogu uzņēmējdarbībai un reizē lielākiem atbalstiem sociālai sfērai. ES vecajās valstīs šie nodokļu politikas virzieni mainās pa valstīm un caurmērā vienai pusei ir viens virziens, un otrai valstu pusei savukārt otrs virziens. Izteikti sociāldemokrātisks virziens ir Zviedrijā. Latvijā pēdējos gados ir izteikts centriskais virziens, pat lielkapitalistiskais centriskais virziens ar zemu uzņēmuma ienākuma nodokli un niecīgu sociālo nodrošinājumu, kuru 2009. gadā vēl pazemināja. Šādu nodokļu politiku ir izveidojušas pie varas esošās centriskās partijas. Rezultāts Latvijā ir skaidri redzams - daudz nabadzīgo iedzīvotāju un par tiem valdošie miljoniāri. Diemžēl, nabadzīgo iedzīvotāju mazā pirktspēja samazina preču pieprasījumu un ražošana ir niecīga. Toties attīstījās pakalpojumi bagātājiem, kas neatstāj paliekošas vērtības. Kādu gan paliekošu vērtību var atstāt veco namu pārpirkšana, kas veido Latvijā lielu daļu no iekšzemes kopprodukta, ko izmanto valsts attīstības raksturošanai. Valsts attīstība pēc minētā rādītājā ir augsta, bet Latvijas lauksaimniecība pēc 2000. gada ir tikai nepilna puse no 1990. gada apmēra, un rūpniecība nedaudz vairāk par pusi, bet neražīgie pakalpojumi (banku darbība, nekustamo īpašuma spekulatīvā darbība un citi tamlīdzīgi) palielinājušies trīskārt, salīdzinot ar 1990. gadu.³⁹²

2008. gada beigās tika pieņemtas vērienīgas nodokļu izmaiņas, kas vairāk skāra patēriņu – tika palielināts pievienotās vērtības nodoklis, bet 2010. gadā vēl papildus tika veiktas jaunas nodokļu izmaiņas jau attiecībā uz iedzīvotāju ienākumiem, palielinot iedzīvotāju ienākuma nodokli līdz 26%, ieviešot jaunus apliekamos objektus, t.sk. kapitāla, kā arī mājokļu aplikšanu ar nodokli.

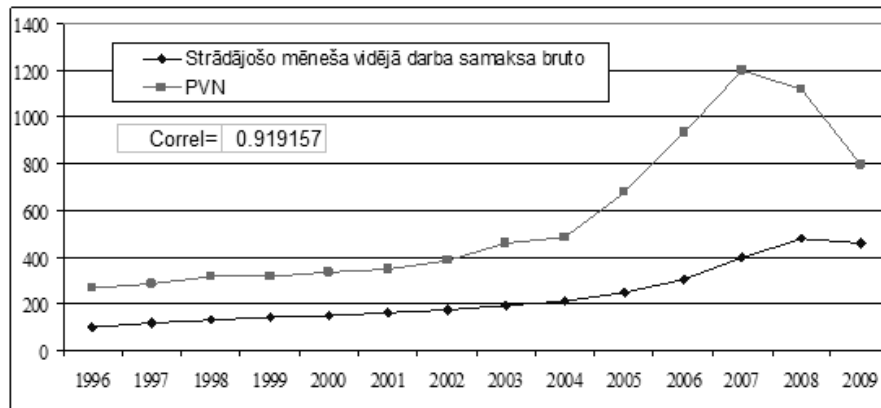
Autore veica pievienotās vērtības nodokļa izmaiņu analīzi, lai konstatētu ir vai nav sakarība starp nodokļa izmaiņām un iedzīvotāju ieņēmumiem

Pievienotās vērtības nodoklis ir patēriņa nodoklis un tas ir atkarīgs no iedzīvotāju pirkumiem, savukārt iedzīvotāju patēriņš ir atkarīgs no iedzīvotāju ieņēmumiem. Aplūkosim sakarību starp

³⁹² Sproģe Ilze, Latvijas nodokļi un ekonomiskā krīze/ Tautsaimniecības attīstības problēmas Latvijā Nr.7 Rīga, 2009 (ISBN13:978-9984-19-924-5, Abstract Indexed *Index Copernicus*) 124-136lpp

pievienotās vērtības nodokli un iedzīvotāju ienākumiem. Sakarību ciešums starp mainīgajiem tiek vērtēts, balstoties uz korelācijas koeficienta lielumu – vai tā ir vāja, vidēja vai cieša.

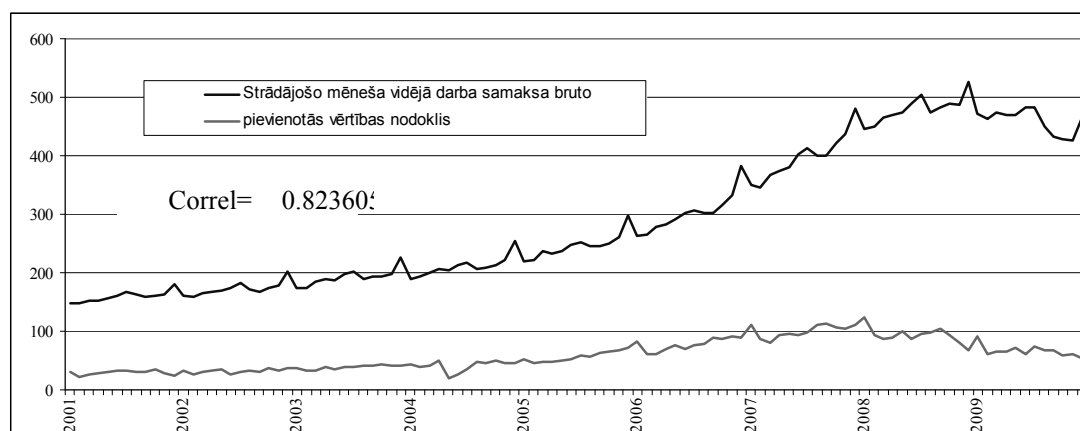
Lai noteiktu, vai divas datu kopas ir saistītas, un ja tā ir, cik stipri, izmantojot Correl funkciju Microsoft Excel tika noteikts korelācijas koeficients. Korelācijas koeficients ir robežās no 1 līdz -1. Korelācijas koeficients 1 norāda perfektu pozitīvu lineāru sakarību, -1 norāda pilnīgi negatīvu lineāru sakarību. Korelācija gandrīz nekad nesasniedz 1.0. Ja korelācija ir 0, tad tas norāda uz to, ka starp rādītājiem nav nekādas sakarības.

2.48. att. Strādājošo vidējā darba alga (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi (milj. Ls) Latvijā (gada griezumā) no 1996. gada līdz 2009. gadam. (autores aprēķins izmantojot 51. pielikuma datus)

Kā redzams no 2.48. att., korelācija starp iedzīvotāju ienākumiem un pievienotās vērtības nodokli ir ļoti cieša, jo korelācijas koeficients ir 0,919157. Līdz ar to varam secināt, ka pievienotās vērtības nodoklis ir tieši saistīts ar iedzīvotāju ienākumiem. Krīzes situācijā, kad iedzīvotājiem samazinās algas, arī budžetā ienākumi no PVN samazināsies.

Ja tiek meklēta sakarība starp strādājošo algu un PVN mēnešu skatījumā, tad šīs sakarība nav vairs tik cieša, un tas izskaidrojams ar to, ka katru gadu decembra mēnesī vidējās algas ir lielākas nekā novembra un janvāra mēnešos, bet iedzīvotāju patēriņš decembra un janvāra mēnešos tik strauji nepieaug.

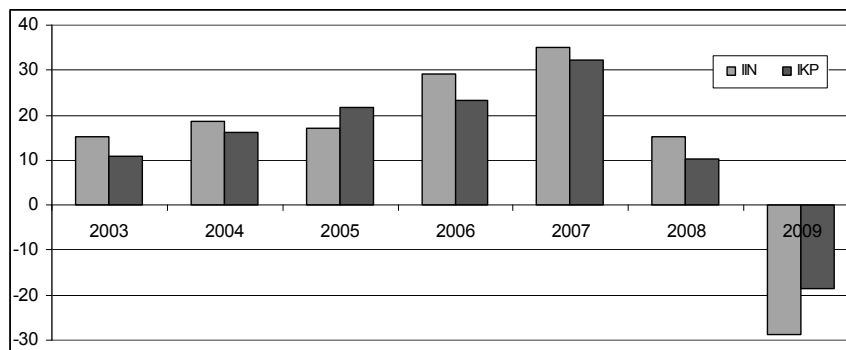

2.49. att. Strādājošo vidējā darba alga (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi (milj. Ls) Latvijā (mēnešu griezumā) no 2001. gada līdz 2009. gadam. (autores aprēķins izmantojot ^{393 394 395})

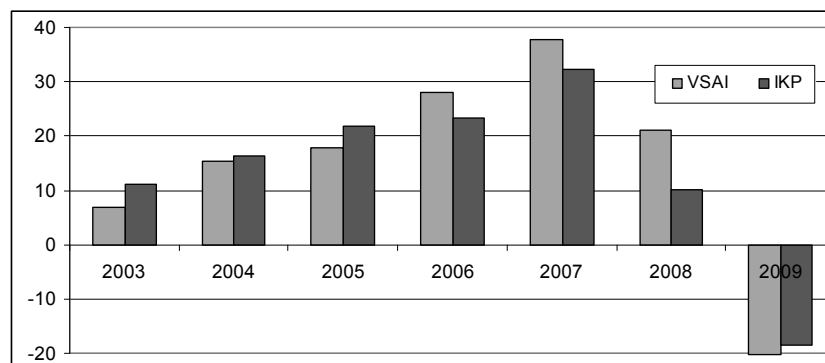
³⁹³ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

Ja salīdzinājumu veic gada griezumā pa mēnešiem, tad šī sakarība vairs nav tik cieša, un no tā varam secināt, ka iedzīvotāji veic arī uzkrājumus, it sevišķi tas ir vērojams 2009. gadā, kad korelācijas koeficients ir vairs tikai 0.290555 (55. pielikums). Autore tomēr grib ticēt, ka tie ir uzkrājumi, nevis patēriņš ēnu ekonomikā, jo PVN likmes šobrīd ir vienas no augstākajām ES. Lai gan 2009. gadā tās tika paaugstinātas par trīs procentpunktiem, tās pilnībā nespēja kompensēt nodokļa ienākumu kritumu, kas saistīts ar iekšējā pieprasījuma samazināšanos.

Latvijas valdība, prognozējot nākošā gada budžeta ieņēmumus, par pamatu ņem iekšzemes kopprodukta prognozes. Darba autore salīdzināja IKP pieauguma tempu ar nodokļu ieņēmumu tempu laika periodā no 2003. gada līdz 2009. gadam. IKP pieauguma tempi un darba nodokļu pieauguma tempi bija proporcionāli (2.50. att., 2.51. att.). Pieaugot IKP, palielinājās iedzīvotāju ienākuma nodoklis, bet, attiecīgi samazinoties IKP, samazinājās iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi budžetā.

2.50. att. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa un IKP pieauguma tempi Latvijā no 2003.-2009. gadam faktiskās cenās, % (autore aprēķins, izmantojot ^{396 397})

2.51. att. Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu un IKP pieauguma tempi Latvijā no 2003. - 2009. gadam faktiskās cenās, % (autore aprēķins, izmantojot ^{398 399})

³⁹⁴ Apkopojums par no 1996.gada janvāra līdz 2009.gada decembra izdevumiem

³⁹⁵ Valsts budžeta apskats [Elektronisks resurss]

http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/valsts_budzeta_apskats

³⁹⁶ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]

<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

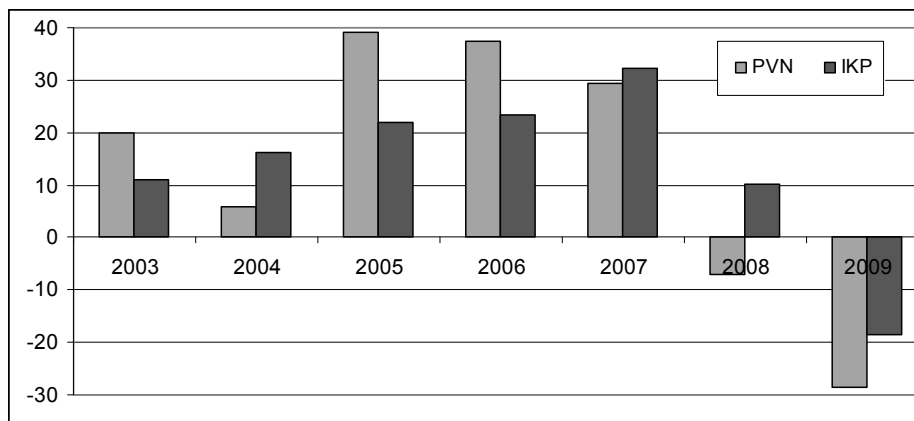
³⁹⁷ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

³⁹⁸ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]

<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

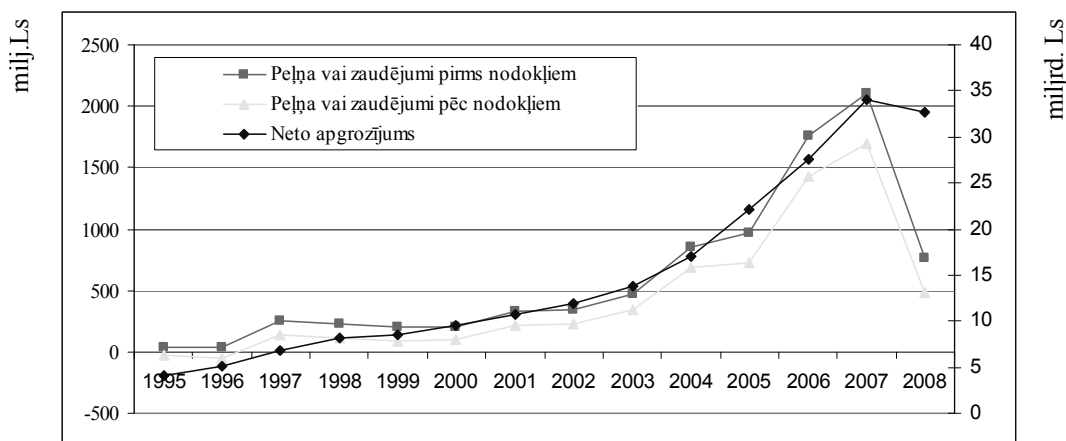
³⁹⁹ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

Salīdzinot pievienotās vērtības nodokļa izmaiņas ar IKP izmaiņām, autore konstatēja, ka 2008. gadā, kad vēl iekšzemes kopproduktam bija pozitīvs pieaugums, pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi budžetā jau samazinājās par 7,1%.

2.52. att. Pievienotās vērtības nodokļa un IKP pieauguma tempi Latvijā no 2003. – 2009. gadam faktiskās cenās, % (autore aprēķins, izmantojot^{400 401})

Visstraujāk iepriekšējos gados bija audzis uzņēmuma ienākuma nodoklis - par 157%, t.i., no 255,3 miljoniem 2006. gadā uz 400,7 miljoniem latu 2007. gadā. Nodokļu masas pieaugumu, galvenokārt, sastādīja inflācija un iekšzemes kopprodukta pieaugums. 2000. gada cenās nodokļu pieaugums bija tikai nedaudz virs 10%. 2008. gadā nodokļu masas pieaugumu sastādīja tikai inflācija, jo iekšzemes kopprodukta pieaugums bija jau neliels. Tā kā uzņēmuma ienākuma nodoklis ir nodoklis par iepriekšējā gadā paveikto, tad par 2009. gadu nodokļu pieauguma nebūs. Analizējot 2008. gada finanšu rādītājus jau 2009. gadā, varēja konstatēt, ka visstraujāk sarukuši bija uzņēmuma ienākuma nodokļa ieņēmumi valsts budžetā, t.i., par 61%.

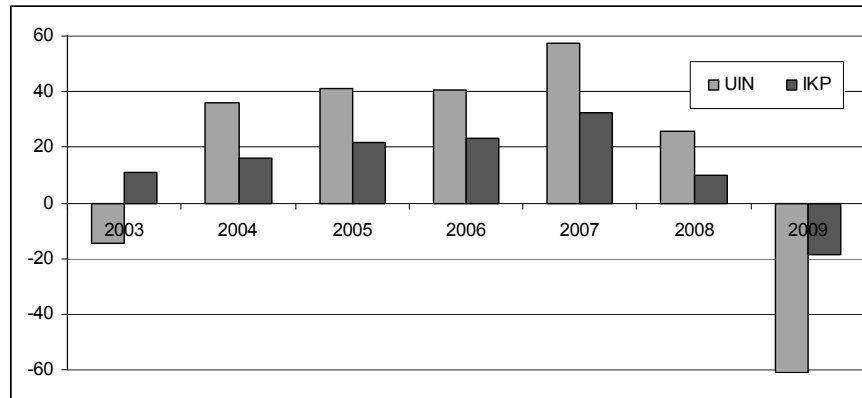
2.53. att. Neto apgrozījums (miljrd.Ls) un peļņas vai zaudējumu (milj.Ls) aprēķina rādītāji Latvijā laika periodā no 1995.-2008. gadam⁴⁰²

⁴⁰⁰ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]

<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

⁴⁰¹ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

⁴⁰² Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

2.54. att. Uzņēmuma ienākuma nodokļa un IKP pieauguma tempi Latvijā laika periodā no 2003.g. līdz 2009. gadam faktiskās cenās, % (autore aprēķins, izmantojot^{403 404})

Veicot nodokļu ieņēmumu un IKP pieauguma tempu analīzi, autore nonāca pie secinājuma, ka iekšzemes kopprodukta izmaiņas nav galvenais nodokļu ieņēmumu noteicošais faktors. Veicot nodokļu ieņēmumu plānošanu, ir arī jāskatās uz nodokļu atkarību no darbības veida kā, piemēram, mežsaimniecība dod 3% no kopējās pievienotās vērtības, bet pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumos ienākumi valsts budžetā nav, tie ir tikai samazinājušies uz citu nozaru ieņēmumu rēķina. (63. pielikums)

Savukārt Swedbankas galvenais ekonomists Dr.oec. M.Kazāks, pētot būtiskās izmaiņas ekonomikas lejupslīdes laikā, uzsver, „ka strauja ekonomikas atgūšana iespējama tikai tad, ja sabiedrība kopā ar valdību virzās uz vienu mērķi, bet, diemžēl, šķiet, ka Latvijā tādas situācijas vēl kādu brīdi nebūs. Līdz ar to izaugsme būs lēna, ekonomika kaut kā „muļļāsies pa bedri”, zaudēsim arī daļu no resursiem (emigrācija), kas nepieciešami, lai ekonomika atgūtos. Nodokļu sistēma nav vienīgais, kas var stabilizēt ekonomiku, bet tas noteikti ir ļoti būtisks faktors”.⁴⁰⁵ Autore uzskata, ka pašreizējā nodokļu sistēma un piemērotais instrumentārijs neveicina ne ražošanas attīstību, ne investīciju piesaisti. Piemērojot nodokļu instrumentāriju, ir svarīgi, lai palielinātos nodokļu ieņēmumi valsts un pašvaldību budžetā, lai nodokļi būtu neitrāli attiecībā uz nodokļu maksātājiem, samazinātos administratīvās izmaksas nodokļu maksātājiem, pildot nodokļu saistības. Prioritārām nozarēm un uzņēmējdarbības veidiem vajadzētu nodrošināt atlaides. Līdz ar to pirmajā vietā jābūt sabalansētām valsts un nodokļu maksātāju interesēm. Valstij jāiekasē nodokļu ieņēmumi budžetā, bet nodokļu maksātājam jācenšas aizstāvēt savas intereses. Īstenojot nodokļu stratēģiju un taktiku, valsts iedarbojas uz juridisko personu ienākumiem, dividendēm, uzkrājumiem, ietekmē ražošanu, regulē investīcijas, uzņēmējdarbības maksātspēju, izmantojot nodokļu sistēmu. **Nepieciešama kompleksa pieeja teorētiskiem un praktiskiem jautājumiem juridisko un fizisko personu aplikšanā ar nodokļiem**, kam pamatā ir nodokļu attiecības, kas ir atkarīgas no nodokļu formām un nodokļu maksāšanas avotiem.

⁴⁰³ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss] <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

⁴⁰⁴ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

⁴⁰⁵ Zariņa V., Valsts ekonomikā vajadzīga skaidrība, Bilance Nr. 19(223)10.2009, 2lpp.

3. LATVIJAS NODOKĻU POLITIKAS PILNVEIDOŠANAS VIRZIENI MAINĪGAJOS EKONOMISKAJOS APSTĀKĻOS

3.1. Nodokļu instrumentārija pilnveidošana

Pasaules valstīs atšķiras gan nodokļu veidi, gan likmes, gan maksāšanas kārtība. Vienota viedokļa par nodokļu veidiem un likmēm, atbrīvojumiem un maksāšanas veidiem nav. Katra indivīda nodoklim ir jābūt atkarīgam no viņa personīgā stāvokļa un ienākumu lieluma. Latvijas nodokļu sistēmas nehumānais princips uzskatāmi redzams atsevišķu personu ātrajā bagātību iegūšanā, kad lielākais iedzīvotāju īpatsvars ir ar ienākumiem zem iztikas minimuma. Pat liela daļa strādājošo Latvijā nesaņem atalgojumā neto algu, kas pārsniedz iztikas minimumu.

Autore uzskata, lai Latvija izietu no krīzes un varētu palielināt iedzīvotāju dzīves līmeni, *jārevidē visa Latvijas esošā nodokļu sistēma*. Nodokļu izmaiņām ir jābūt balstītām uz iedzīvotāju spēju maksāt (angļu val. - Ability-to-Pay) un uz sociālo labumu principa (angļu val. - benefit principle).⁴⁰⁶ Finanšu ministrijai kopā ar VID finansiālās krīzes seku paātrinātai pārvarēšanai, makroekonomiskās vides uzlabošanai, ekonomiskās darbības efektivitātes veicināšanai un uzņēmējdarbības attīstībai attiecībā uz nodokļu sistēmu nepieciešams veikt konkrētus pasākumus:

1. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis:

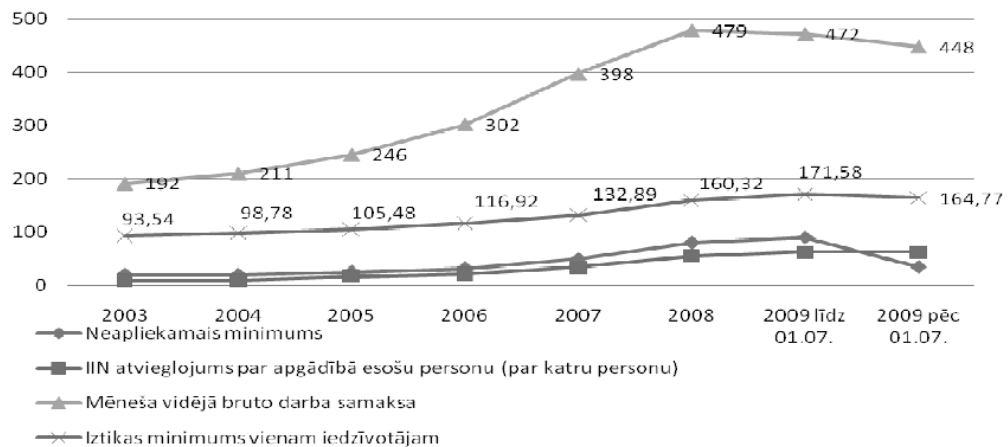
- izskatīt iespēju pakāpeniski samazināt IIN likmi;
- samazināt IIN pašnodarbinātām personām līdz 15%;
- palielināt ar nodokli neapliekamo ienākumu līdz iztikas minimumam;
- ieviest progresīvo IIN;
- lai novērstu līdzekļu aizplūšanu no valsts dividenžu vai kādā citā veidā, no finanšu iestāžu peļņas nepieciešams ieviest atsevišķu paaugstinātu ienākumu nodokļa likmi monetārajām finanšu iestādēm, tādējādi palielinot valsts budžeta ieņēmumus;
- ieviest ģimeņu neapliekamo ienākumu, kā tas ir ASV.

IIN ir nozīmīgs ienākumu regulācijas un arī nodokļu ieņēmumu avots. Ja Latvijā IIN ir 26% no ienākumiem, tad pasaules valstīs tas diferencējas līdz pat virs 50%. Nodokļu procents ir atkarīgs no ienākumiem, ienākumu gūšanas vietas, nozares un citiem faktoriem. Visās attīstītās valstīs eksistē princips: jo lielāki ienākumi, jo lielāks procents jāmaksā nodokļos. Visās attīstītās valstīs ir augsts neapliekamais ienākumu sliekšnis. Piemēram, ASV neapliekamo minimumu attiecina uz ģimenes ienākumiem attiecīgā gadā.

Autore piedāvā IIN aprēķina variantu. Analizējot mēneša vidējā bruto darba samaksu no 2006. gada līdz 2008. gadam, var secināt, ka tā strauji pieauga, kā arī šajā periodā diezgan strauji pieauga iztikas minimums, kas arī turpināja pieaugt 2009. gadā. Savukārt ir jāatzīmē to, ka nevienu gadu neapliekamais minimums, kā arī IIN atvieglojumi par apgādībā esošu personu nerasniedza iztikas minimuma apjomu. Pēc autores domām, tas ir vērtējams negatīvi, jo

⁴⁰⁶

neapliekamā minimuma uzdevums ir minimālā līmenī nodrošināt personas eksistencei nepieciešamos līdzekļus, bet, kā redzams, Latvijā tā nenotiek.

3.1. att. IIN atvieglojumi, iztikas minimums, mēneša bruto darba samaksa (mēnesī, latos)⁴⁰⁷

Autore, analizējot darba samaksas struktūru gan 2007. gadā, gan 2008. gadā, secināja, ka 60% no strādājošiem saņem mazāk par vidējo darba samaksu, kā arī vairāk kā 10% no strādājošiem saņem atalgojumu, kas ir zem iztikas minimuma.

3.1. tabula
Strādājošo skaita sadalījums pēc mēneša bruto darba samaksas Latvijā 2007. un 2008. gada oktobrī⁴⁰⁸

Atalgojuma iedalījums, LVL	Cilvēku skaits	% no kopskaita	Atalgojuma iedalījums, LVL	Cilvēku skaits	% no kopskaita
2007			2008		
PAVISAM	797 799	100	PAVISAM	777 836	100
119.99 un mazāk	273	0			
120	72 997	9.1			
120.01 - 159.99	100 976	12.7	159.99 un mazāk	555	0.1
160	12 315	1.5	160	69 548	8.9
160.01 - 169.99	12 259	1.5	160.01 - 180.00	61 043	7.8
170	6 142	0.8			
170.01 - 179.99	10 665	1.3			
180	11 244	1.4			
180.01 - 200.00	42 339	5.3	180.01 - 200.00	53 164	6.8
200.01 - 250.00	69 102	8.7	200.01 - 220.00	33 756	4.3
			220.01 - 250.00	46 641	6
250.01 - 300.00	64 303	8.1	250.01 - 300.00	64 053	8.2
300.01 - 400.00	104 810	13.1	300.01 - 400.00	100 934	13
400.01 - 500.00	86 838	10.9	400.01 - 500.00	92 153	11.8
500.01 - 600.00	62 585	7.8	500.01 - 600.00	68 678	8.8
600.01 - 800.00	71 755	9	600.01 - 800.00	89 781	11.5
800.01 - 1000.00	31 583	4	800.01 - 1000.00	45 392	5.8
1000.01 - 1500.00	25 069	3.1	1000.01 - 1500.00	34 570	4.4
1500.01 - 2000.00	6 730	0.8	1500.01 - 2000.00	9 420	1.2

⁴⁰⁷ Centrālās statistikas birojs [Elektronisks resurss] www.csb.gov.lv

⁴⁰⁸ Centrālā statistikas pārvalde [Elektronisks resurss] www.csb.gov.lv

2000.01 - 3000.00	3 985	0.5	2000.01 - 2500.00	3 975	0.5
			2500.01 - 3000.00	1 706	0.2
3000.01 - 4000.00	1 028	0.1	3000.01 - 3500.00	781	0.1
			3500.01 - 4000.00	511	0.1
4000.01 - 5000.00	374	0	4000.01 - 4500.00	320	0
			4500.01 - 5000.00	254	0
virs 5000.00	426	0.1	virs 5000.00	601	0.1
vidējā alga	422			489	

Autore uzskata, ka IIN likmēm jābūt veidotām pēc principa: jo lielāki ienākumi, jo lielāks īpatsvars jānomaksā nodokļos. Saistībā ar progresīvo likmi ir jārisina vēl viena problēma. Parasti diskutē par vienas likmes darbības robežām un par to, par cik procentiem būs palielināta nākamā likme. Ekonomistu pētījumi parāda, ka šajā ziņā ir jābūt uzmanīgiem un konkrētie skaitļi jābalsta uz rūpīgiem aprēķiniem. Jāpārzina sabiedrības sadalījums atkarībā no ienākumu un bagātības lieluma, jāizmanto vidējā dzīves līmeņa, cenu, inflācijas un citi makroekonomikas rādītāji. Šādā veidā var nonākt pie optimālajiem rādītājiem. Tradicionāli par progresīvā nodokļa ieviešanu ir kreisi orientētas partijas, bet labējās partijas ir pret. Piemēram, A. Šlesers uzskata, ka Latvijā nevar ieviest progresīvo nodokli, par iemeslu minot to, ka Latvija tam neesot gatava.

Par progresīvo nodokli un tā ieviešanu Latvijā runas aktualizējās pirms 9. Saeimas vēlēšanām. Progresīvo ienākumu nodokli ieviest solīja Latvijas sociāldemokrātiskā strādnieku partija (LSDSP), kura vienmēr ir bijusi par progresīvo nodokli. LSDSP savā „Ekonomikas un finanšu politikas” programmā raksta, ka ar nodokļu sistēmas palīdzību jāveic ienākumu pārdale sabiedrībā, atbalstot vidusslāni un sociāli neaizsargāto daļu; ir jāievieš progresīvais IIN, vienlaikus samazinot ienākumu nodokli personām ar zemiem ienākumiem. LSDSP piedāvā potenciālās likmes diapazonā no 15% zemāk atalgotajiem līdz 35% augstāk atalgotajiem. Tas ir viens no paņēmieniem, lai valstī būtu bezmaksas augstākā izglītība un medicīnas aprūpe. Arī pirms 2010. gada rudens vēlēšanām daudzas partijas runā par progresīvās sistēmas ieviešanu.

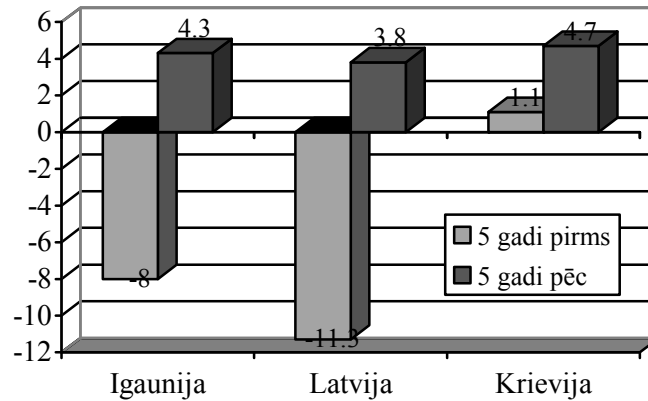
Ieviešot progresīvo nodokli valsts neko nezaudēs, jo to daļu, ko nesamaksās trūcīgie iedzīvotāji, samaksās bagātie iedzīvotāji. Un tā nav nekāda atruna, ka šī sistēma ir grūti administrējam un sarežģīta. Tas nav zinātniski vai empīriski pierādīts, bet vispārzināms, ka bagāti cilvēki lobē savas intereses un nevēlas maksāt vairāk, respektīvi, lielākus nodokļus. Progresīvo nodokli atbalstīs nabadzīgi cilvēki, bet neatbalstīs turīgie un bagātie cilvēki. J. Paiders⁴⁰⁹ uzskata, ka progresīva nodokļa ieviešana samazina patēriņu, neizraisot valsts ienākumu samazinājuma lavīnu. 2008. gada decembrī vajadzēja nevis par 25% samazināt darba algas, bet bija nekavējoties jāievieš progresīvs ienākuma nodoklis. Kaut vai tikai valsts un pašvaldību sistēmā strādājošajiem. Prasība samazināt valžu locekļu algas samazina nodokļu ieņēmumus. Ja visas algas virs 1000 latiem mēnesī tiktu apliktas ar papildus 10 procentu nodokli (no summas, kas pārsniedz 1000 latu), bet visas algas virs 2000 latiem mēnesī ar papildus 25 procentu nodokli, tad šāds patēriņa samazinājums skartu visus sektorus, arī privāto.

Autore aplūkoja gan A. Lafera⁴¹⁰, gan A. Rabuška un R. E. Halla⁴¹¹ pētījumus par proporcionālo ienākuma nodokļa sistēmu. Viņi uzskata, ka vislabākā nodokļa sistēma ir

⁴⁰⁹ Kas ir progresīvais nodoklis [Elektronisks resurss] http://www.saimnieks.lv/Ekonomika_un_finanses/6070

⁴¹⁰ Laffer Arthur. The Laffer Curve: Past, Present, and Future [Elektronisks resurss] <http://www.heritage.org/Research/Reports/2004/06/The-Laffer-Curve-Past-Present-and-Future>

proporcionālā nodokļu sistēma. Pamatojoties uz tādām Austrumeiropas valstīm, kā Igaunija, kura pirmā ieviesa proporcionālo nodokļu sistēmu, Latvija, kā arī Krievija, ieviešot šo sistēmu, ir palielinājušas IKP. A. Lafers, A. Rabuška un R.E. Halls aplūkoja IKP piecus gadus pirms un piecus gadus pēc proporcionālās sistēmas ieviešanas. (3.2. att.)

3.2. att. IKP pieaugums (%) 5 gadus pirms un 5 gadus pēc proporcionālās ienākumu nodokļu sistēmas ieviešanas Igaunijā, Latvijā, Krievijā⁴¹²

Autore pilnīgi nepiekrīt A. Lafera, A. Raubiška un R.E. Halla izteiktajam apgalvojumam, jo minētie autori ir salīdzinājuši tikai IKP pieauguma tempus un nodokļu ieņēmumus valstī, neskatoties uz to, kādi ekonomiskie procesi notika valstī. Pagājušā gadsimta 90-to gadu sākumā visas šīs valstis pārgāja no plānveida ekonomikas un tirgus ekonomiku, un šī pāreja izsauca ļoti strauju IKP kritumu. Jebkura pārstrukturēšanās ir saistīta ar tirgus noieta meklējumiem, kas cienājamo autoru šajos pētījumos nav ņemta vērā. A. Lafers, A. Raubiška un R.E. Halls nav ņēmuši vērā ne iedzīvotāju labklājību, ne inflācijas tempus, ne arī tautsaimniecības kopējo struktūru – ražošanas daļu IKP.

Nepieciešamību ieviest progresīvo iedzīvotāju ienākuma nodokli arī parāda Nodokļu un Ienākumu Institūta pētījums (Institute in Taxation and Economic Policy) par ASV nodokļu politiku, kur darbojas jau progresīvā iedzīvotāju ienākuma nodokļa sistēma, bet tai pat laikā iedzīvotāju kopējie nodokļu maksājumi ir regresīvi – netiešos nodokļus turīgākie iedzīvotāji maksā mazāk, salīdzinot ar nabadzīgākiem iedzīvotājiem, šī nevienlīdzība tiek kompensēta ar progresīvo iedzīvotāju ienākuma nodokli (79. pielikums).

Progresīvās IIN sistēmas izveidei autore analizēja vairākus variantus:

- esošo proporcionālo sistēmu;
- 2001. gadā Saeimā iesniegto likumprojektu par progresīvo nodokli (74. pielikums);
- progresīvo sistēmu no 20-40% (6 kategorijas) (76. pielikums);
- progresīvo sistēmu no 18-40% (12 kategorijas) (76. pielikums).

Analizējot visus 4 variantus un ņemot vērā to, ka, mainot likmes, iespējams būs iedzīvotāju ienākumu nodokļa reāls samazinājums valsts un pašvaldības budžetos, tāpēc būs attiecīgi šis

⁴¹¹ Alvin Rabushka, Robert E. Hall *The Flat Tax* / Hoover Institution Press 2007 152p.

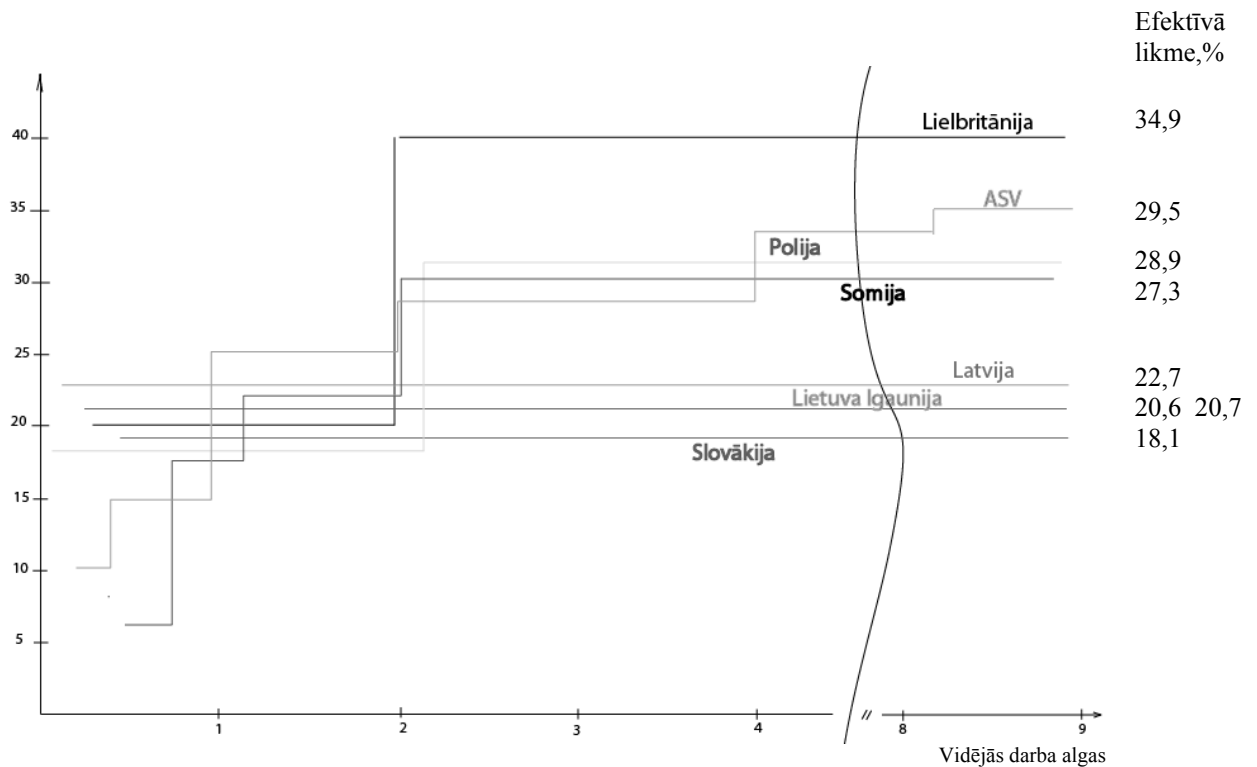
⁴¹² Laffer Arthur. *The Laffer Curve: Past, Present, and Future* [Elektronisks resurss] <http://www.heritage.org/Research/Reports/2004/06/The-Laffer-Curve-Past-Present-and-Future>

samazinājums jākompensē ar citiem ienākumiem vai arī jāsamazina valsts un pašvaldību sniegtās funkcijas. Autore, veidojot savus priekšlikumus, izvēlējās variantu, ka pašvaldību budžeta ieņēmumi nesamazinās. Analizējot piedāvātos variantus, autore izmantoja CSB publicētos datus par algu sadalījumu Latvijā.

Izvērtējot 2001. gadā iesniegto likumprojektu (74. pielikums), autore nonāca pie secinājuma, ja likme tiktu paaugstināta, tad kopējie IIN ieņēmumi 2001. gadā samazinātos par aptuveni 1 miljonu latu mēnesī, salīdzinoši 2008. gadā pie šī sadalījuma būtu papildus 20 miljoni latu mēnesī. Pie šī sadalījuma, ja netiktu mainīta kategoriju skala, iedzīvotāju kopējie nodokļu maksājumi būtu lielāki.

Autore uzskata, ka, nosakot IIN kategorijas, tām ir jābūt vai nu mainīgām, vai arī izteiktām ar mainīgiem lielumiem (vidējā alga, iztikas minimums). Ja tiktu pieņemts 2001. gadā iesniegtais likumprojekts (74. pielikums) un kategorijas paliktu nemainīgas, tad iedzīvotāji jau ar šodienas minimālo algu maksātu lielāku IIN.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmju salīdzināšanai autore izvēlējās sekojošas valstis: Latvija, Lietuva, Igaunija, Somija, Polija, ASV, Lielbritānija, Slovākija.

3.3. att. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes (%) salīdzinājums 2009. gadā atkarībā no vidējās darba algas un efektīvā nodokļa likmes (neņemot vērā papildus nodokļu atvieglojumus, kā arī atvieglojumus par apgādājamo, par mācību maksu, medicīnas atvieglojumus, procentu maksājums u.c.) (autore aprēķins, izmantojot 75. pielikuma datus)

IIN neapliekamais vai 0% likme un minimālā darba alga 2009. gadā (vidējā darba alga=100%)
(autore aprēķins, izmantojot 70., 75. pielikuma datus)

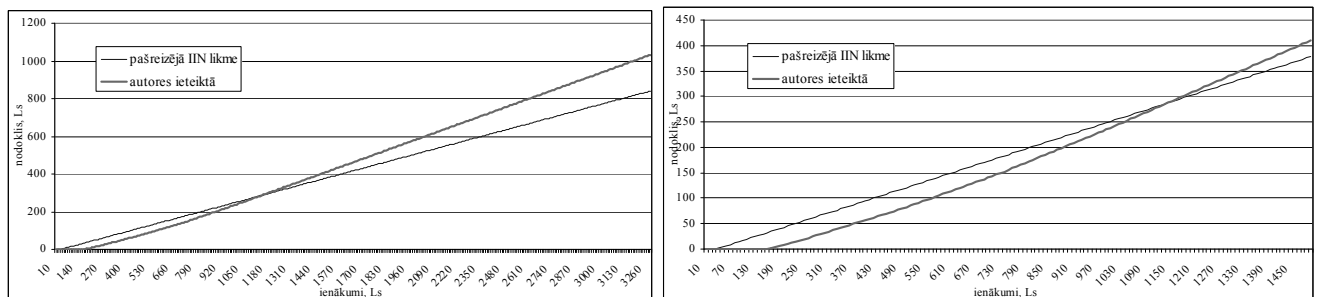
	Neapliekamais vai 0% likme	Minimālā darba alga
Latvija	14%	39%
Lietuva	23%	39%
Igaunija	19%	36%
Slovākija	45%	41%
Polija	1%	40%
Somija	41%	nav noteikta
Lielbritānija	30%	55%
ASV	21%	24%

Analizējot iepriekš izvēlēto valstu iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes un neapliekamos ieņēmumus, autore izstrādāja divus atšķirīgus variantus (76. pielikums) progresīvā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieviešanai Latvijā. Analizējot autore piedāvātos 1. un 2. variantu (76. pielikums), autore konstatēja, ka pie 2. varianta budžets būtu zaudētājs, kā arī otrajā variantā ir pārāk daudz kategoriju. 1. variantā budžetā ienākumi paliktu tādi paši kā pie proporcionālās sistēmas. Pie progresīvās nodokļu sistēmas budžets ir zaudētājs, ja samazinās iedzīvotāju ienākumi.

Lai kaut kādā veidā atvieglotu nodokļu slogu iedzīvotājiem ar maziem ienākumiem, autore ierosina ieviest progresīvo nodokļu skalu analogu tām, kas ir ASV un Lielbritānijā (77. pielikums, 78. pielikums), ar ne vairāk kā 7 kategorijām, kur:

- līdz iztikas minimumam ar nodokli neapliek;
- no iztikas minimuma līdz $\frac{1}{2}$ no vidējās algas - 20%;
- no $\frac{1}{2}$ vidējās algas līdz vidējai algai - 25%;
- no vidējā alga līdz $1\frac{1}{2}$ vidējās algas - 29%;
- no virs $1\frac{1}{2}$ vidējām līdz 2 vidējām algām - 33%;
- no 2 vidējām algām līdz 10 vidējām algām - 35%;
- virs 10 vidējām algām - 40%.

Pie šāda nodokļu sadalījuma skalas iedzīvotājiem, kas saņem vairāk kā divas vidējās algas, ir jāmaksā lielāks IIN nekā pie pašreizējās likmes.

3.4. att. Autore ierosinātā progresīvā IIN skala

Pastāv jautājums, vai pie šāda IIN aprēķina neciestu valsts budžets. Veicot aprēķinus, autore konstatēja, ka budžeta ieņēmumi pie šādas skalas nemainītos.

Savukārt IIN nodokļa sloga sabalansēšanai būtu pozitīvs iespaids gan uz uzņēmumu konkurenci, gan iedzīvotāju pirktspēju. Tāpēc ieteicamais risinājums būtu atjaunot pakāpenisku ikgadēju neapliekamā minimuma paaugstināšanu fiskālo iespēju robežās, pārdalot papildus ieņēmumus no PVN samazināto likmju atcelšanas vai paaugstināšanas. Ilgākā termiņā pie zināmiem nosacījumiem būtu izskatāma iespēja pakāpeniski samazināt IIN likmi. Piemērojot šo risinājumu, jāņem vērā, ka attiecībā uz pensionāriem ir jāparedz cita pieeja, jo tiem ir atšķirīgs neapliekamā minimuma apmērs, kas zemo pensiju rezultātā ne vienmēr tiek pilnībā izmantots. Piemērotākais risinājums šai iedzīvotāju grupai būtu atbilstošu valsts tiešo maksājumu palielināšana (pensijas, pabalsti, dotācijas). Šādi risinājumi paredzami arī citām iedzīvotāju grupām, kas negūst labumu no IIN neapliekamā minimuma paaugstināšanas.

Autore IIN aprēķināšanā ir izmantojusi iztikas minimuma rādītāju, un uzskata, ka šis rādītājs ir jāturpina Centrālās Statistikas pārvaldei aprēķināt, jo tas ir rādītājs, kas atspoguļo iedzīvotāju nepieciešamos ienākumus naudas izteiksmē, šo rādītāju nevar aizstāt ar Džini koeficientu, kā to piedāvā Centrālās Statistikas pārvaldes priekšiece A. Žigure^{413 414}, jo Džini koeficients ir procentu rādītājs, bet ne naudas izteiksmes rādītājs. Arī LDDK ģenerāldirektore Elīna Egle uzskata, ka "situācijā, kad Latvija ir viena no nabadzīgākajām ES valstīm un, kad mums vēl daudz jāstrādā, lai sasniegtu ES vidējos rādītājus, domāju, ka šāds kritērijs (iztikas minimums) darba devējam ir noderīgs".⁴¹⁵ Autore uzskata, lai sekmīgi pielietotu iztikas minimuma rādītāju, tā nomenklatūras rādītāji, kas ir apstiprināti ar Ministru Padomes 1991. gada 8. aprīļa lēmumu Nr 95 „Par iedzīvotāju naudas ienākumu indeksācijas nodrošināšanu” būtu jāaktualizē. Autore uzskata, ka varētu izmantot nabadzības riska indeksu, bet to publisko ar divu gadu novēlošanos, 2010. gada jūlijā ir publiskots 2009. gada indekss, bet aprēķinos izmantoto ienākumu pārskata periods ir iepriekšējais kalendārais gads - 2008. gads.⁴¹⁶

2. Uzņēmuma ienākuma nodoklis:

- pārskatīt uzņēmuma ienākuma nodokļa atvieglojumu lietderību un efektivitāti;
- novirzīt daļu no UIN pašvaldībai, kuras teritorijā uzņēmums darbojas, lai uzlabotu pašvaldību ieņēmumus. Līdz ar to arī pašas pašvaldības būs ieinteresētas uzņēmējdarbības attīstības veicināšanā konkrētajā teritorijā;
- pārskatīt uzņēmuma ienākuma nodokļa atvieglojumu un atlaižu lietderību un efektivitāti. Atlaižu vajag diferencēt atkarībā no uzņēmuma darbības vietas: Rīgā un Rīgas rajonā - 15%, īpaši atbalstāmos reģionos - 5%, pārējā teritorijā -10%. Līdz ar to pieaugtu darba vietu skaits un attīstītos reģioni;
- piešķirt atlaides gados jaunajiem uzņēmējiem un izstrādāt speciālas programmas, lai viņi būtu ieinteresēti strādāt Latvijā;
- piešķirt atlaides inovācijām un inovatīviem uzņēmumiem;
- piešķirt UIN atlaides uzņēmumiem, kas saglabā vai palielina darba vietas;

⁴¹³ Par ieinteresēto institūciju tikšanos par iztikas minimuma patēriņa groza jautājumiem [Elektronisks resurss] http://www.csb.gov.lv/csp/events/csp/events/?mode=arh&period=07.2010&cc_cat=255&id=13822

⁴¹⁴ CSP rosina pārtraukt iztikas minimuma aprēķināšanu [Elektronisks resurss] <http://www.delfi.lv/news/national/politics/csp-rosina-partraukt-iztikas-minimuma-aprekinasana.d?id=32809265>

⁴¹⁵ Iztikas minimuma groza aprēķināšana jau sen zaudējusi jēgu [Elektronisks resurss] http://www.financenet.lv/zinas/339027-iztikas_minimuma_groza_aprekinasana_jau_sen_zaudejusi_jegu

⁴¹⁶ NI02. NABADZĪBAS RISKĀ SLIEKSNIS (ILUSTRATĪVĀS VĒRTĪBAS) / Piezīmes [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

- piešķirt UIN atlaides uzņēmumiem, kas veicina prioritāro nozaru attīstību;
- samazināt UIN vietējiem ražotājiem vietējā tirgū, kas darbojas attiecīgajā pašvaldībā, lai piesaistītu uzņēmējus un attīstītu uzņēmējdarbību;
- vienādot ienākuma nodokli neatkarīgi no tā, kāda ir saimnieciskās darbības forma;
- izskatīt iespēju ieviest papildus nodokli lielajiem uzņēmumiem vai arī ieviest nodokli atkarībā no apgrozījuma, līdzīgi kā tas ir Francijā (2.19. tabula), jo rūpniecībā dominē mazie uzņēmumi, kas ir apakšuzņēmumi⁴¹⁷, un rūpniecība ir tieši tā nozare, kas ir jāstimulē.

3. Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas

- ir valsts speciālā budžeta nodoklis, kas ir paredzēts konkrētiem mērķiem, nevis valsts pamatbudžeta deficīta segšanai;
- veikt nopietnākus izskaidrošanas pasākumus sabiedrībā par sociālo iemaksu nemaksāšanas sociālām sekām;
- diferencēt VSAOI pensionāriem, nodrošinot tos ar obligāto veselības apdrošināšanu: no 62 gadiem līdz 65 gadiem, ieturot 6% no pensijas, ieskaitot tos medicīniskās palīdzības fondā, no 65 gadiem līdz 70 gadiem - 4% apmērā, bet no 70 gadiem - 2% apmērā, lai medicīnas apkalpošana būtu bez maksas.

4. Mikrouzņēmuma nodoklis

2010. gada pavasarī pirmo reizi izskanēja jēdziens „mikrouzņēmuma nodoklis”. Šis nodoklis ir paredzēts kā atvieglojums uzņēmējiem, kad, lai nebūtu jāmaksā vairāki nodokļi, tiks ieviest viens nodoklis, it kā četri vienā (4 in 1), t.i., iedzīvotāju ienākuma nodokļa, uzņēmumu ienākuma nodokļa, valsts sociālo apdrošināšanas iemaksu un uzņēmējdarbības riska nodevas vietā būs jāmaksā mikrouzņēmuma nodoklis atkarībā no uzņēmuma apgrozījuma. 2010. gada aprīlī Saeima pirmajā lasījumā atbalstīja šāda nodokļa ieviešanu, nosakot nodokli 20% apmērā no apgrozījuma. Pēc arodorganizāciju iebilduma saņemšanas par pārlieku lielo procentu uz otro lasījumu 9. augustā Tautas partijas piedāvāja 10%, Ekonomikas ministra piedāvājums bija 12%, bet Saeimas Budžeta un finanšu komisijas priekšlikums - 9% no apgrozījuma.⁴¹⁸ Galīgā lasījumā tika pieņemts mikrouzņēmuma nodoklis 9% apmērā no apgrozījuma. Likums stājas spēkā jau 2010. gada 1.septembrī. Autore negrib ne slavēt, ne nopelt kādu, bet priekšlikumus otrajam lasījumam ir sniegusi tikai Tautas partija un Ekonomikas ministrs A. Kampars, jo pārējās Saeimā pārstāvošās partijas priekšlikumus nav sniegušas, bet varbūt, ka tas ir tieši saistīts ar rudenī gaidāmajām vēlēšanām. Mikrouzņēmuma apgrozījums gada laikā nedrīkstēs pārsniegt 70000Ls. Ja tas tiks pārsniegts, tad būs jāmaksā lielāks procents: pirmajā lasījumā tas bija paredzēts 30% apmērā, bet uz 2. lasījumu tika iesniegts priekšlikums samazināt to līdz 20%.⁴¹⁹, kas arī tika pieņemts galīgā variantā.

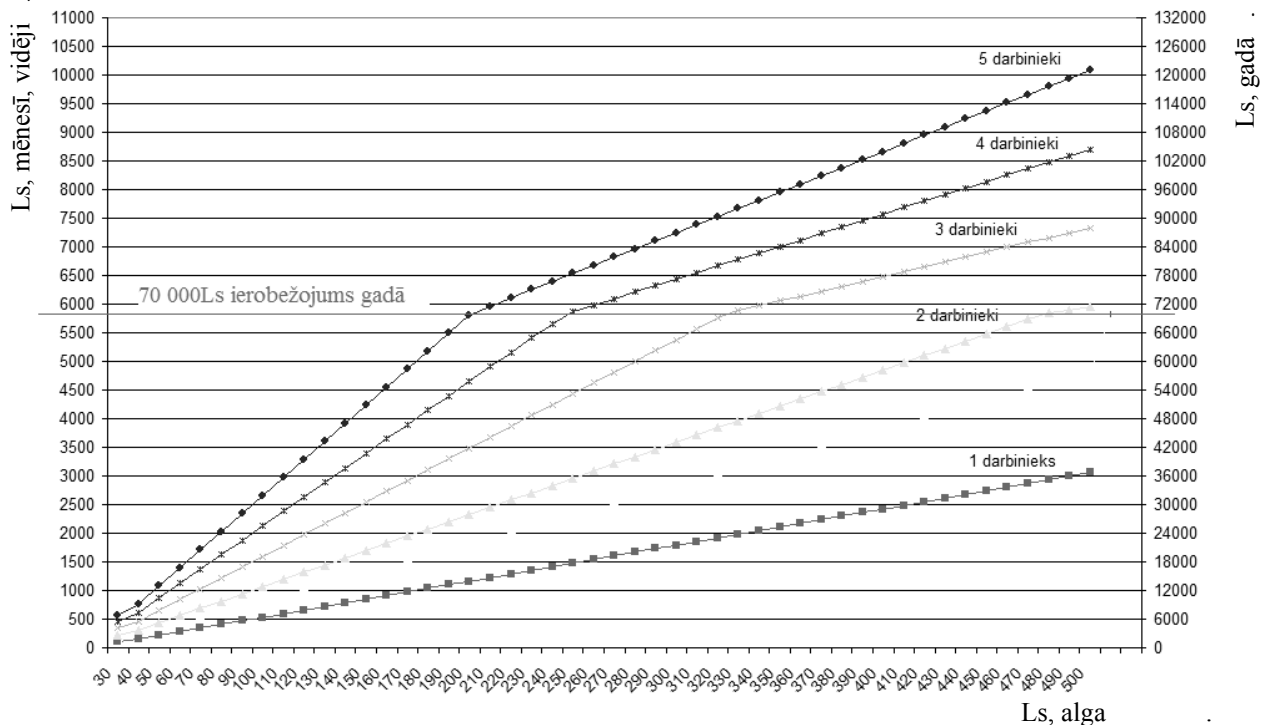
⁴¹⁷ Karnīte: pasaule gatavojas otrajam krīzes vilnim [Elektronisks resurss] http://www.financenet.lv/viedokli/345773-karnite_pasaule_gatavojas_otrajam_krizes_vilnim

⁴¹⁸ LR likuma „Par mikrouzņēmuma nodokli,” priekšlikumu tabula [Elektronisks resurss] <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/E23A5BCF7956A9CFC225777500396751?OpenDocument>

⁴¹⁹ LR likuma „Par mikrouzņēmuma nodokli,” priekšlikumu tabula [Elektronisks resurss] <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/E23A5BCF7956A9CFC225777500396751?OpenDocument>

Šāda nodokļa ieviešana, pirmkārt, mazliet atvieglos uzņēmēju grāmatvedību. Autore veica aprēķinu, lai noskaidrotu, cik ekonomiski izdevīgi ir uzņēmējiem šādu nodokli maksāt.

Nav viennozīmīgas atbildes izdevīgi vai neizdevīgi uzņēmējam ir pāriet uz mikrouzņēmuma nodokļa maksāšanas kārtību, jo ir jāskata katrs konkrēts gadījums atkarībā no uzņēmuma specifikas, darbinieku skaita – 1 vai 5, algas lieluma, peļņas apmēra, kapitālieguldījumiem uzņēmumā.

3.5. att. Mikrouzņēmuma nodokļa (9%) maksāšanas izdevīgums, ja uzņēmumam ieņēmumi ir vienādi ar izdevumiem (autores veidots attēls)

Analizējot gan dažādus algas lielumus, gan darbinieku skaitu, gan to, vai uzņēmumiem ir vēl citi izdevumi bez algām, kas sīkāk apskatīti 80. pielikuma a, b, c, d, e variantos, autore nonāca pie secinājuma, ka uzņēmumiem ar ļoti mazām algām (līdz minimālajai darba algai), ja kopējie ieņēmumi ir vienādi izdevumiem, tad izdevīgāka ir pašreiz esošā sistēma (3.5. att.), bet tiem uzņēmumiem, kam ir peļņa un ir lielākas algas nekā minimālā, kā arī tiem, kam ir augsta pievienotā vērtība, izdevīgāk būs maksāt jauno mikrouzņēmuma nodokli.

Autore uzskata, ka mikrouzņēmuma nodokli vajadzētu noteikt nevis līdz 5 darbiniekiem, bet nodokļa apmēram jābūt noteiktam atkarībā no darbinieku skaita, kā tas ir, ja ir vairāk par 5 darbiniekiem - ir papildus divi procenti. Būtu nepieciešams arī palielināt maksimālo apgrozījumu līdz 200 000 tūkst.Ls.

5. Nekustamā īpašuma nodoklis:

Nekustamā īpašuma vērtēšanai izmanto ieņēmumu metodi, izmaksu metodi un salīdzināmo darījumu metodi. Nosakot nekustamā īpašuma vērtību ar ieņēmumu aprēķina metodi, tiek vērtēts nevis pats īpašums tiešā veidā, bet gan sagaidāmais labums, ko šis īpašums nākotnē dos tā īpašniekam; pēc izmaksu metodes aprēķinātā vērtība raksturo visu to izmaksu summu, kas nepieciešama, lai it kā no jauna radītu vērtējamam īpašumam līdzvērtīgu īpašumu vērtēšanas brīža situācijā; izmantojot salīdzināmo darījumu metodi, īpašuma vērtība tiek noteikta, analizējot

līdzvērtīgu īpašumu pēc to izmantošanas veida, atrašanās vietas u.c. salīdzināmiem faktoriem pēdējā laikā notikušu pārdošanu cenas. Nekustamā īpašuma vērtēšanas procesā parasti tiek izmantotas visas trīs vērtēšanas metodes, iegūtos rezultātus koriģējot ar līdzsvarojuma koeficientiem, kas atspoguļo katras metodes īpatsvaru nekustamā īpašuma tirgus vērtībā.⁴²⁰ Analizējot Latvijas un ASV nekustamā īpašuma nodokļa atšķirības, tika konstatēts, ka Latvijā kā kadastrālās vērtības noteikšanas sistēmu izmanto tirgus vērtību jeb darījuma cenas metodi. Autore uzskata, ka nekustamā īpašuma nodokļa aprēķinam ir jāizmanto citi principi. ASV tiek izmantoti abi kadastra veidi: gan tīrieneses jeb peļņas kadastrs, gan tirgus vērtības kadastrs. Pašlaik Latvijā kadastrālā vērtība tiek noteikta ar domu, ka tā kalpo par pamatu nekustamā īpašuma nodokļa noteikšanai, diemžēl tās ekonomiskā bāze saimnieciskajā darbībā ir ienākumi, kurus gūst no nekustamā īpašuma izmantošanas. Tiek izvirzīti sekojoši priekšlikumi:

- veidot peļņas kadastru, jo par līdzekļu avotu lauksaimniecībā kalpo lauksaimnieciskajā ražošanā gūstamā peļņa, nevis zemes pārdošanas vērtība;
- pārskatīt kadastrālo vērtības noteikšanas sistēmu, ieviešot ne tikai tirgus vērtības kadastrālo vērtību, bet arī tīrieneses vērtību;
- noteikt diferencēto nodokļa likmi atkarībā no nekustamā īpašuma lietošanas mērķa;
- ieviest ar NĪN neapliekamo platību;
- nodrošināt papildus ienākumus budžetā, neatstājot negatīvu ietekmi uz trūcīgajiem iedzīvotājiem;
- ieviest atlaides valsts kultūras nozīmes objektiem ar nosacījumu, ka īpašniekam ir jānodrošina piekļuve kultūras objektam, tādā veidā nodrošinot tūristiem iespēju iekļūt valsts nozīmes kultūras objektos, piem., Rīgā ir ļoti daudz Jūgendstila ēkas, bet iekšpusi tūristi aplūkot nevar, jo īpašnieki nav materiāli ieinteresēti to darīt.

Analizējot Latvijas plānotās nodokļu sistēmas iespējamās izmaiņas, kad nākotnē nodokļu slogam ir vairāk jābalstās nevis uz darbaspēka nodokļiem, bet gan uz kapitāla nodokļiem, ir nepieciešams analizēt šo izmaiņu iespējamās sekas. Jebkuras nodokļu izmaiņas ir jāsalīdzina ar iedzīvotāju maksātspēju. Rīgas Tehniskās universitātes Būvniecības un Inženierekonomikas fakultātes docents Aldis Rausis norāda, ka citās valstīs atšķirībā no Latvijas NĪN politika balstās uz cilvēku ienākumiem, proti, aprēķinātā nodokļa summa nedrīkst pārsniegt 5% no mājsaimniecības vidējiem ienākumiem gadā.⁴²¹ Arī Jūrmalas dome un Jūrmalas un Rīgas nevalstisko organizāciju pārstāvji prezidentam, valdībai un Saeimai pieprasa kardināli mainīt nekustamā īpašuma nodokļa (NĪN) noteikumus, lai NĪN maksājums būtu samērīgs ar vidējo mēnešalgu valstī un nepārsniegtu 5% no mājsaimniecības ienākumiem gadā. Jūrmalas iedzīvotājiem ir krasi lielāks nodokļu slogs salīdzinoši pret ienākumiem nekā citās Latvijas pašvaldībās. Saskaņā ar Ministru kabinetā apstiprinātajām nodokļu un nodevu pamatnostādnēm 2011.–2015. gadam NĪN par 1500 kvadrātmetru lielu individuālās apbūves zemes platību Jūrmalā būs vidēji 780 latu, bet par tikpat lielu ģimenes mājokli – 560 latu. Jūrmalas dome uzskata, ka ar esošo nodokļu politiku valsts nevis iegūs, bet zaudēs, par ko liecina Jūrmalas pašvaldības nekustamā īpašuma nodokļa parādu pieaugums – līdz pagājušā gada 1.jūlija parādu

⁴²⁰ Nekustamais īpašums [Elektronisks resurss] http://www.bkgriga.lv/?object_id=724

⁴²¹ Plānotais NĪN ievērojami pārsniegs iedzīvotāju maksātspēju [Elektronisks resurss] http://www.financenet.lv/zinas/339572-planotais_nin_iverojami_parsniegs_iedzivotaju_maksatspeju

kopējā summa bija 942 025,29 lati, bet līdz šī gada jūlijam tā bija pieaugusi par 57,11%, sasniedzot 1 480 059,94 latus.⁴²²

Autore, analizējot ASV nekustamā īpašuma nodokļu maksājumus (67. pielikums), konstatēja, ka no 51 štata tikai 4 štatos īpašuma nodoklis pārsniedz 5%. Autore piekrīt A.Rausim, ka NĪN politikai ir jābūt balstītai uz vidējo iedzīvotāju maksāspēju, tāpēc viens no šādiem risinājumiem ir neapliekamās platības (m²) iesviešana, jo, ieviešot neapliekamo summu nekustamā īpašuma nodoklī, Ludzas novadā 100 Ls atvieglojums būs par 400m² māju, bet Rīgas tuvumā tikai par 20m².

3.3. tabula

Mājsaimniecību ienākumu un nekustamā īpašuma nodokļa summu salīdzinājums Latvijā, Ls⁴²³

Pilsēta/novads	Mājsaimniecības* vidējie ieņēmumi 2009. gadā	5%	Maksimālais nodoklis par 1500 kv. m zemi	Vidējais nodoklis par 1500 kv. m zemi	Maksimālais nodoklis 2011. gadā par 150 kv. m dzīvojamo ēku ar 1,5% likmi	Vidējais nodoklis 2011. gadā par par 150 kv. m dzīvojamo ēku ar 1,5% likmi
Rīga**	8033	402	1800	253	787	600
Jūrmala	9218	461	2250	773	866	555
Mārupe	9218	461	248	151	461	360
Ādaži	9218	461	360	169	360	297
Liepāja	5946	297	585	313	450	297
Ludzas novada Nīrzas pagasts	4928	246	4,5	4,5	36	36

Likuma „Par nekutamo īpašumu” pārejas noteikumu 22. punktā ir noteikts, ka 2008., 2009., 2010. gadā nedrīkst pārsniegt iepriekšējam taksācijas gadam aprēķināto nodokļa apmēru (neņemot vērā atvieglojumus) vairāk kā par 25 procentiem. Likuma jūnija grozījumos pievienoja arī 2011. gadu. Autore uzskata, ka šai normai ir jābūt noteiktai nevis pārejas noteikumos, bet jābūt ierakstītai likumā, kā vienam no pamatpunktiem pastāvīgi.

Autores rīcībā nonāca Ikšķiles novada (netālu no Daugavas) nodokļa maksājums par zemi (individuālā apbūve), kad par 1000 m² zemes, kuras kadastrālā vērtība ir 6000Ls, tika aprēķināts nodokļa maksājums 1,29 Ls apmērā. Savukārt Carnikavas pagastā netālu no jūras par 1000 m² zemes (individuālā apbūve), kuras kadastrālā vērtība ir 14000Ls, tika aprēķināts nodokļa maksājums 77,41 Ls apmērā. Šie konkrētie gadījumi tiek izmantoti nākošajā tabulā.

3.6. tabula

Nekustamā īpašuma nodokļa maksājums ar 25% ierobežojumu (autores veidota tabula)

	kadastrālā vērtība	pašreizējā 2010.g likuma redakcija	ja 25% ierobežojumu nosaka likumā, nevis pārejas noteikumos	Autores priekšlikums	kadastrālā vērtība	pašreizējā 2010.g likuma redakcija	ja 25% ierobežojumu nosaka likumā, nevis pārejas noteikumos
2010	6000	1.29 ierobežo.	1.29 ierobežo.	1.29 ierobežo.	14000	77.41 ierobežo.	77.41 ierobežo.
2011	6000	1.61 ierobežo.	1.61 ierobežo.	19.03 ierobežo.*	14000	96.76 ierobežo.	96.76 ierobežo.
2012	6000	90.00	2.02 ierobežo.	33.23 ierobežo.**	14000	210.00	120.95 ierobežo.
2013	6000	90.00	2.52 ierobežo.	41.53 ierobežo.	14000	210.00	151.19 ierobežo.
2014	6000	90.00	3.15 ierobežo.	51.92 ierobežo.	14000	210.00	188.99 ierobežo.

⁴²² Jūrmala pieprasa pārskatīt NĪN [Elektronisks resurss] http://www.delfi.lv/news/business/budget_and_taxes/jurmala-pieprasa-parskatit-nin.d?id=33337911

⁴²³ Īpašuma nodoklis apdraud cilvēku dzīvi [Elektronisks resurss] http://www2.la.lv/lat/latvijas_avize/la_pielikumi/saimnieciba/?doc=82113

2015	6000	90.00	3.94	ierobežo.	64.89 ierobežo.	14000	210.00	210.00
2016	6000	90.00	4.92	ierobežo.	81.12 ierobežo.	14000		
2017	6000	90.00	6.15	ierobežo.	90.00	14000		
2018	6000	90.00	7.69	ierobežo.		14000		
2019	6000	90.00	9.61	ierobežo.		14000		
2020	6000	90.00	12.01	ierobežo.		14000		
2021	6000	90.00	15.02	ierobežo.		14000		
2022	6000	90.00	18.77	ierobežo.		14000		
2023	6000	90.00	23.46	ierobežo.		14000		
2024	6000	90.00	29.33	ierobežo.		14000		
2025	6000	90.00	36.66	ierobežo.		14000		
2026	6000	90.00	45.83	ierobežo.		14000		
2027	6000	90.00	57.29	ierobežo.		14000		
2028	6000	90.00	71.61	ierobežo.		14000		
2029	6000	90.00	89.51	ierobežo.		14000		
2030	6000	90.00	90.00			14000		

*19.03=1.29+(6000*1,5%-1.29)/5

**33.23=19.03+(6000*1.5%-19.03)/5

Veicot šo divu izvēlēto piemēru analīzi, autore konstatēja, ka 1,29 Ls liels nodokļa maksājums ir neadekvāts, salīdzinot ar nodokli no kadastrālās vērtības. Ja likumdevējs atstās ierobežojumu 25%, tad pie tik mazas summas 1,5% no kadastrālās vērtības tiks sasniegti tikai pēc 20 gadiem, tāpēc autore ierosina saglabāt pieauguma 25% ierobežojumu, bet, nosakot, ka pilnu paredzēto nodokli var sasniegt pēc 5 gadiem, ja tas nav iespējams, kā aplūkotā gadījumā, tad palielinājums ir 1/5 daļa no pilnās maksājamās nodokļa summas un iepriekšējā gada nodokļa starpības.

Kā jau iepriekš ir minēts, tad viens no nodokļa elementiem ir soda nauda. Likumā par nekustamā īpašuma nodokli ir noteikts, ka nodokļu maksātājiem ir pienākums mēneša laikā no īpašuma tiesību vai valdījuma tiesību, kā arī valsts nekustamā īpašuma lietošanas vai nomas tiesību rašanās dienas pieteikties pašvaldībā, kuras administratīvajā teritorijā atrodas nekustamais īpašums vai tā daļa. Ja nodokļu maksātājs neievēro šo prasību un nodokļu administrācija atklāj pārkāpumu vai nodokļa maksātājs pats to atklāj pašvaldībai, tiek piemērota soda nauda 30 procentu apmērā no aprēķinātā nekustamā īpašuma nodokļa. Autore, konsultējoties ar vairāku pašvaldību nodokļu inspektoriem, konstatēja, ka šādu likuma normu ļoti bieži izmanto Rīgas pilsēta, bet mazās pašvaldībās vismaz līdz administratīvai reformai šis likuma punkts nebija jāpiemēro, jo pašvaldības automātiski redz izmaiņas Zemesgrāmatā, un negaidot, kad pats īpašnieks pieteiksies pašvaldībā, jau sakārto visus nodokļu maksājumu rēķinus, jo juridisko personu adreses ir zināmas no Uzņēmumu reģistra, un fizisko personu deklarētās adreses pašvaldības arī zina, tāpēc tikai Rīgas pilsētā šī norma tiek izmantota visai bieži. Autore negrib ticēt, ka Rīgas pašvaldība šādā veidā palielina ieņēmumus, bet faktiski gan liecina par pretējo. Lai nodokļu maksātājiem nebūtu lieki jāpiesakās pašvaldībā un administrācijai nebūtu jāizskata nodokļu maksātāju iesniegumi un jāiekārto administratīvās lietas, autore iesaka likumā „Par nekustamā īpašuma nodokli” grozīt nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju pieteikšanās termiņu pašvaldībā – tiesiskajiem valdītājiem līdz nākamā taksācijas gada 15. janvārim, bet īpašniekiem, kuru īpašuma tiesības reģistrētas zemesgrāmatā, šis pienākums jāatceļ pavisam, jo informācija par nekustamo īpašumu īpašniekiem ir pašvaldības rīcībā.

No 2010. gada ar nekustamā īpašuma nodokli apliek arī jaunbūves. Autore saprot un zina, ka ļoti bieži māju īpašnieki jaunbūves nenodot ekspluatācijā, tādā veidā izvairoties no nodokļu

nomaksas, bet tai pašā laikā nevar prasīt nodokli par neizmantojamu īpašumu vai par ieceri būvēt māju, jo ļoti daudzi mājas ceļ pašu spēkiem, neņemot kredītus, un šis process ilgst vairākus gadus, pat gadu desmitus, tāpēc autore ierosina likumā noteikt šādu normu: ja īpašums nav apdzīvojams, tad pēc īpašnieka rakstiska iesnieguma nodoklis ir atceļams.

6. *Akcīzes nodoklis:*

- pārskatīt akcīzes nodokļa piemērošanu mežizstrādes nozarē izmantotajai dīzeļdegvielai;
- akcīzes nodokli varētu palielināt, līdzīgi kāds tas ir vienā otrā vecajā ES valstī, kaut arī alkoholiskiem dzērieniem, tabakas izstrādājumiem un naftas produktiem nodoklis nav mazs. Neskatoties uz tabakas un alkohola negatīvo iespaidu uz veselību, to lietošana var palielināt par vairākiem desmitiem miljonu ienākumu no akcīzes nodokļa;
- ar akcīzes nodokli neaplikt bezalkoholiskos dzērienus.

7. *Vieglo automobiļu un motociklu nodoklis:*

- paaugstināt nodokli ekskluzīviem un dārgiem transporta līdzekļiem;
- paplašināt nodokļa bāzi lidaparātiem, ekskluzīviem peldošiem transporta līdzekļiem, jahtām, laivām, kuteriem.

8. *Pievienotās vērtības nodoklis:*

- atjaunot samazināto PVN 5% likmi;
- samazināt PVN nodokļa likmes: medikamentiem; medicīnai; energoresursiem mājāsaimniecībām (t.sk. malkai, gāzei, elektrībai u.c.); pasažieru transporta pakalpojumiem;
- PVN diferencēt pa patēriņa grupām, piemēram, luksusa precēm, tabakas izstrādājumiem un alkoholiskiem dzērieniem PVN likmes paaugstināt, bet samazināt (ap 15-18%) parastām patēriņa precēm;
- samazināt un atsevišķos gadījumos piemērot 0% likmi pārtikas precēm, medicīnas rakstura precēm, ieskaitot visus ārstnieciskos līdzekļus un zāles, kā arī ārstnieciskos pakalpojumus, zīdaiņiem paredzētām precēm, izglītībai (mācību līdzekļiem, literatūrai, mācību iestādes uzturēšanas izdevumiem), zinātnes izdevumiem, kultūrai u.c.

PVN zināmā mērā ietekmē patēriņa cenas un līdz ar to arī preču un pakalpojumu patēriņu, tāpēc ekonomiskās lejupslīdes apstākļos, kad strauji samazinās patēriņš, PVN likmju paaugstināšana nav ieteicama stratēģija. Ja fiskālās konsolidācijas ietvaros rodas nepieciešamība paaugstināt PVN likmes, tad ieteicamais risinājums būtu samazināto PVN likmju atcelšana vai paaugstināšana, vienlaicīgi paredzot atbalsta pasākumus maznodrošinātām iedzīvotāju grupām, piemēram, pārdalot daļu no papildus iegūtajiem ieņēmumiem ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamā minimuma paaugstināšanai, vienlaicīgi paredzot atbilstošus risinājumus arī pensionāru un citu iedzīvotāju grupu, kas negūst labumu no iedzīvotāju ienākuma nodokļa neapliekamā minimuma paaugstināšanas, materiālā stāvokļa aizsardzībai. Autore secina, ka PVN zināmā mērā ietekmē patēriņa cenas un līdz ar to arī preču un pakalpojumu patēriņu, tāpēc ekonomiskās lejupslīdes apstākļos, kad strauji samazinās patēriņš, PVN likmju paaugstināšana nav ieteicama stratēģija.

Jau tagad pārtikai Lielbritānijā ir noteiktas 0% un Luksemburgā – 3% likmes pievienotās vērtības nodoklim. Samazinātas likmes ir arī dažiem pārtikas produktiem Lietuvā.

9. Kapitāla nodoklis:

Pasaules attīstītās valstīs liela loma bagātības regulēšanā un arī nodokļu masas palielināšanā ir **kapitāla nodoklim**. Vairumā pasaules valstu kapitāla nodoklis ir diferencēts pēc apliekamā kapitāla lieluma, kapitāla izmantošanas, teritoriālās atrašanās vietas un citiem faktoriem. Arī Latvijā līdz 1999. gadam kapitāla nodoklis bija diferencēts atkarībā no kapitāla lieluma. (35. pielikuma) Diemžēl, tas nepatika lielam skaitam turīgo, tāpēc diferencēšanu likvidēja. Toreiz nodoklis atkarībā no kapitāla lieluma un izmantošanas veida bija noteikts no 0 līdz 4% (ar nodokli aplika visus uzņēmuma pamatlīdzekļus). Izglītības, medicīnas, kultūras un sociālās nodrošināšanas objektiem nodoklim būtu jābūt nulles procentu apjomā.

Analizējot ES valstu nodokļu instrumentārija izmaiņas 2009. gadā (68. pielikums), tika konstatēts, ka gandrīz visas valstis krīzes situācijā samazināja nodokļu apmērus, lai tikai veicinātu uzņēmējdarbību un nepasliktinātu iedzīvotāju ienākumus. Autore uzskata, lai uzlabotu esošo ekonomisko situāciju nodokļu politikas realizēšanā un īstenotu autores izstrādāto nodokļu politikas īstenošanas saturu (1.1. att.), nodokļu instrumentārija jautājumos būtu jāīsteno sekojoši stratēģiskie un taktiskie mērķi:

- ekskluzīva kapitāla aplikšana ar nodokli;
- jāvienādo nodokļu likmes saimnieciskā darbībā;
- jāsamazina nodokļu slogs mazturīgiem iedzīvotājiem;
- nekustamā īpašuma nodokļa noteikšanā jāievieš ne tikai kadastrs no pārdošanas vērtības, bet arī no ieneses vērtības;
- jāvienkāršo daudzo nodevu sistēma.

Autore uzskata, ka ir jāizveido vienota, centralizēta nodevu sistēmu FM pārraudzībā, izvērtējot atsevišķu nodevu lietderību, ņemot vērā likmju atbilstību sniegto pakalpojumu izmaksām un iespējas tās aizstāt ar nodokļiem.

Autore vēlas vērst uzmanību uz atsevišķu nodevu savstarpējo nevienlīdzību, piemēram, transportlīdzekļu ikgadējā valsts nodeva vienas un tās pašas markas automašīnām (atšķirība ir tāda, ka viena tiek reģistrēta kā vieglā pasažieru, jo ir 5 sēdvietas un aizmugurē ir logi, bet otra tiek reģistrēta kā kravas, jo ir tikai 2 sēdvietas un aizmugure ir neiestiklota, kaut gan tehniskie parametri ir pilnīgi vienādi) - atšķirtas divas reizes. (3.4. tabula) Par kravas automobili jāmaksā 45 lati, bet par vieglo pasažieru auto - 75 lati gadā (69. pielikums). Arī dienesta automašīnas labuma nodoklis attiecas tikai uz vieglajām pasažieru automašīnām, bet uz kravas auto neattiecas.

Transportlīdzekļa ikgadēja valsts nodeva Latvijā 2010. gadā vieglajiem automobiļiem, autobusiem un kravas automobiļiem līdz 12000kg⁴²⁴

Nodeva par vieglo automobili	Nodeva par autobusu	Nodeva par kravas automobiļiem
1) līdz 1500 kg - 24 lati; 2) no 1501 kg līdz 1800 kg - 48 lati; 3) no 1801 kg līdz 2100 kg - 75 lati; 4) no 2101 kg līdz 2600 kg - 95 lati; 5) no 2601 kg līdz 3500 kg - 115 lati; 6) vairāk par 3500 kg - 150 latu.	1) līdz 1500 kg - 12 latu; 2) no 1501 kg līdz 1800 kg - 24 lati; 3) no 1801 kg līdz 2100 kg - 45 lati; 4) no 2101 kg līdz 2600 kg - 54 lati; 5) no 2601 kg līdz 3500 kg - 72 lati; 6) no 3501 kg līdz 12 000 kg - 78 lati; 7) vairāk par 12 000 kg - 102 lati.	1) līdz 1500 kg - 12 latu; 2) no 1501 kg līdz 1800 kg - 24 lati; 3) no 1801 kg līdz 2100 kg - 45 lati; 4) no 2101 kg līdz 2600 kg - 54 lati; 5) no 2601 kg līdz 3500 kg - 72 lati; 6) no 3501 kg līdz 12 000 kg - 102 lati.

Autore uzskata, ka visām automašīnām neatkarīgi no tā, vai tās ir vieglais pasažieru auto, kravas auto vai autobuss, nodevai ir jābūt vienādei.

3.2. Nodokļu administrēšanas pilnveidošana

Nodokļu politikas reālā izpausme ir nodokļu administrēšana, t.i., kā valsts imperatīvi noteiktus nodokļus iekasē un cik tas varētu maksāt gan valstij, gan arī nodokļu maksātājam.⁴²⁵ Nodokļu administrēšana kā pārvaldības forma ir darbību komplekss, ko pēc būtības nosaka nodokļu likumdošana. Nodokļu administrēšanas mērķis ir nodrošināt nodokļu un nodevu ieņēmumu pilnīgu, savlaicīgu un taisnīgu iekasēšanu saskaņā ar nodokļu likumiem, kas ietver nodokļu maksātāju reģistrēšanu, nodokļu ieņēmumu uzskaiti, nodokļu kontroli, nodokļu parādu piedziņu un nodokļu maksātāju konsultēšanu. Nodokļu politikas reāla izpausme ir nodokļu administrēšana. No tā, kāda ir administrēšana, ir atkarīga iedzīvotāju attieksme pret nodokļu saistību izpildi. Nodokļu administrēšanas funkcijas ir: plānošana, organizēšana, motivēšana un kontrole. Nodokļu administrēšanas mērķi ir: 1) plānoto nodokļu ieņēmumu iekasēšana un ieskaitīšana attiecīgajos budžetos; 2) ekonomisko un sociālo procesu attīstības regulēšana; 3) nodokļu likumdošanā noteikto normu ievērošana.

Nodokļu administrēšanas uzdevums ir iepriekš minētos mērķus sasniegt ar iespējami augstāku efektivitāti. Tādējādi, nodokļu administrēšanas galvenais uzdevums ir nodrošināt nodokļu likumu ievērošanu un nodokļu maksājumu veikšanu atbilstoši normatīvajiem aktiem. Autore uzskata, ka nepilnības un trūkumi nodokļu sistēmā, kā arī dažādie traktējumi nodokļu likumos neveicina savstarpēji labas attiecības starp nodokļu maksātājiem un nodokļu administrētājiem. Valdības uzdevums ir veidot elastīgu, godīgu, efektīvu un vienkāršu nodokļu sistēmu. Tai jābūt veidotai tā, lai nodokļu maksātāji varētu apzināties, kādi nodokļi un par ko jāmaksā, kā arī nodokļu likumdošanai jābūt saprotamai un nemainīgai ilgākā laika posmā, lai nodokļu maksātāji varētu pieņemt lēmumus ilgtermiņā. Nodokļu administrēšana ietver ne tikai nodokļu iekasēšanu, bet arī citas darbības, t. sk. sagatavo metodiskos materiālus un ieteikumus nodokļu likumdošanas izmaiņām, plāno nodokļu ieņēmumus un ar nodokļu administrēšanu

⁴²⁴ LR likums „Par transportlīdzekļu ikgadējo nodevu” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=56246&from=off>

⁴²⁵ Ketnes K., Titova S. Nodokļu politika Eiropas Savienības vidē/ Biznesa un finanšu pētniecības centrs, 2009, 63lpp

saistītas darbības, seko, lai nodokļu ieņēmumu plāns tiktu izpildīts, prognozē nodokļu kontroles veidu piemērošanu u.c.

Nodokļu administrēšanas mērķis ir orientēts uz to, lai veicinātu labprātīgu nodokļu nomaksas līmeni un lai uzlabotos pakalpojumu sniegšanas pakāpe. To pilnībā varēs sasniegt tikai tad, ja šo svarīgo uzdevumu risināšanā būs iesaistīta ne tikai visa valsts pārvalde, bet arī sabiedrība. Nodokļu administrēšanas sekmīgs darbs nodokļu iekasēšanā ir viens no būtiskākajiem priekšnosacījumiem veiksmīgas valsts funkcijas izpildē, t.i., nodrošināt pilnīgu un konsekventu nodokļu iekasēšanu, pilnveidot visu veidu komunikāciju kanālus saziņai ar klientiem nodokļu saistību efektīvai izpildei, kā arī pilnveidot atgriezenisko saiti. Nodokļu administrēšanas pilnveidošana ir būtisks elements valsts labklājības un ekonomikas izaugsmes veicināšanai. Tādēļ svarīgi valstī radīt tādu vidi, kur visi vienlīdzīgi pakļaujas nodokļu likumiem un nodokļu maksātājs pats ir ieinteresēts brīvprātīgā nodokļu maksāšanā. Nodokļu administrēšanu Latvijā veic Valsts ieņēmumu dienests un pašvaldības normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Svarīgi, lai, veicot nodokļu maksātāju apkalpošanas, nodokļu parādu piedziņas un nodokļu kontroles funkcijas, tiktu panākta sabiedrības uzticēšanās un brīvprātīga nodokļu saistību izpilde. VID lielu uzmanību pievērš preventīvam darbam ar nodokļu maksātājiem, kas ietver gan nodokļu maksātāju informēšanu par VID iesniegtajās deklarācijās konstatētajām kļūdām vai neatbilstībām, gan konsultējot nodokļu maksātājus par normatīvo aktu normu pareizu piemērošanu. Ja nodokļu maksātājs VID preventīvā darba rezultātā nenovērš konstatētās kļūdas vai neatbilstības deklarācijās un, veicot nodokļu maksātāja riska analīzi, tiek konstatēts, ka nav ievērotas normatīvo aktu normas, tad, izvērtējot riska analīzes rezultātus, nodokļu maksātājs tiek virzīts atbilstoša nodokļu kontroles pasākuma veikšanai.

Nodokļu kontrole tiek īstenota, veicot datu atbilstības pārbaudes, apsekošanas, novērošanas, tematiskās pārbaudes, nodokļu auditus un padziļinātās pārbaudes, ar mērķi nodrošināt pilnīgu, savlaicīgu un taisnīgu nodokļu un nodevu aprēķināšanu un iekasēšanu. Lai nodokļu kontroles process noritētu bez pārpratumiem, savstarpējai saskarsmei starp nodokļu maksātāju un VID ir jābūt labvēlīgai, tādējādi veicinot abpusēju sadarbību.

Nodokļu politikas izvērtēšanai ļoti būtiski izmantot arī Pasaules Bankas *Doing Business* (DB) pētījuma datus.⁴²⁶ Minētie pētījuma dati ir starptautisks, salīdzinošs uzņēmējdarbības vides reitings, kurš ik gadus mēra uzņēmējdarbību regulējošās administratīvās procedūras un to piemērošanu dažādās pasaules valstīs. DB kvantitatīvi mēra un salīdzina valstu regulējošos nosacījumus un procedūras – gan tās, kas veicina uzņēmējdarbības aktivitāti, gan tās, kas to ierobežo. Gadskārtējais uzņēmējdarbības vides reitings un pievienotais tematiskais ziņojums tiek veidots jau sešus gadus. DB mēra regulējumu 10 jomās, kas skar visus uzņēmējdarbības „dzīves cikla” posmus: uzņēmējdarbības uzsākšanu, būvniecības saskaņošanu, darbinieku nodarbināšanu, īpašuma reģistrēšanu, kredītu reģistrus, investoru aizsardzību, nodokļu maksāšanu, importa un eksporta procedūras, līgumsaistību izpildi un uzņēmējdarbības izbeigšanu. DB nav tikai kvalitatīvs, aprakstošs uzņēmējdarbības vides novērtējums, bet kvantitatīvs indikators kopums, kas mēra uzņēmējdarbības regulējumu 183 dažādās pasaules valstīs.

Arī SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija” 2009. gadā no 28. augusta līdz 29. septembrim veica aptauju „Administratīvās procedūras un uzņēmējdarbības vide Latvijā

⁴²⁶ Doing business [Elektronisks resurss] www.doingbusiness.org

2001.-2009. gads"⁴²⁷, kurā tika izzināts Latvijas uzņēmēju viedoklis par valsts un pašvaldību administratīvajām procedūrām dažādās jomās (uzņēmumu reģistrēšanas, licenču un atļauju saņemšanas, nekustamā īpašuma attīstīšanas un būvniecības saskaņošanas, muitas un robežšķērsošanas procedūru, nodokļu administrēšanas, valsts atbalsta, elektroniskās pārvaldes u.c.). Saskaņā ar pētījuma rezultātiem 2009. gada aptaujā minēti tādi uzņēmējdarbību negatīvi ietekmējoši kavēkļi, kas izteikti biežāk kā citi, kā: nodokļu likmes – tās kā kavēkli identificējuši 76% uzņēmēju. Problēmas īpatsvars laika posmā no 2001. – 2005. gadam samazinājās, ņemot vērā nodokļu likmju samazināšanu, bet kopš 2007. gada atkal būtiski pieaudzis. Vairāk kā 1/2 uzņēmēju kā kavēkļus nosauc arī: nodokļu likumus un noteikumus, nodokļu administrēšanu (55%), likumu un noteikumu izmaiņu biežumu (52%). Aptuveni pusei uzņēmēju uzņēmējdarbību kavē arī apgrūtināta finanšu resursu pieejamība (49%).

3.5. tabula

Būtiskākās identificētās problēmas uzņēmēju aptaujā 2009. gadā
nodokļu administrēšanā Latvijā⁴²⁸

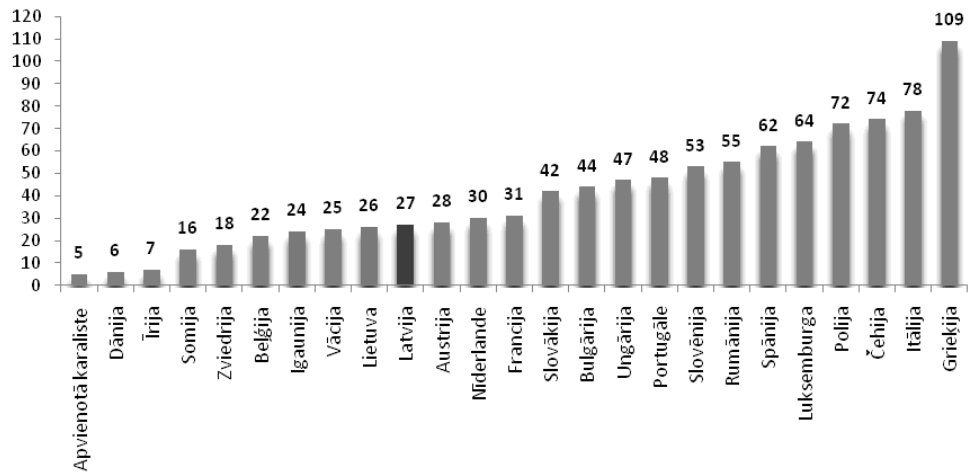
Identificētā problēma	Reformu rekomendācija
75% kā problēmu min nodokļu likumu nestabilitāti un mainīgumu, 47% - pretrunas nodokļu likumos un noteikumos.	Nodrošināt nodokļu likumdošanas stabilitāti un konsekvenci ilgtermiņā.
Kā problēmas minētas arī - atskaitīšanās biežums VID (35%) un nodokļu maksāšanas biežums (33%).	Izvērtēt iespējas samazināt administratīvo procedūru intensitāti Valsts ieņēmumu dienestā.
Problēmas uzņēmējdarbībā rada arī informācijas pieejamība par nodokļu likumiem un noteikumiem (27%).	Nodrošināt uzņēmējiem operatīvu un saprotamu izskaidrojošu informāciju par nodokļu likumiem un noteikumiem un to izmaiņām.
25% kā problēmu identificē piemēroto soda naudu apjomu, 23% - pārmaksātā PVN atmaksu, 21% -nodokļu parādu samaksas termiņus un 20% - soda naudu piemērošanas konsekvenci.	Nodrošināt konsekvētu soda naudu piemērošanas sistēmu. Izskatīt iespējas samazināt soda naudu apjomus (piemēram, noteiktām uzņēmēju kategorijām (MVU, jaundibināti u.tml.)). Paredzēt iespējas pagarināt nodokļu parādu samaksas termiņus. Izvērtēt un pilnveidot PVN atmaksas kārtību (īpaši attiecībā uz termiņiem).

Latvija DB indeksā 2010. gadā ieņem kopumā 27. vietu pasaulē. Šogad Latvija pakāpusies par 2 vietām no 29. uz 27.vietu. Salīdzinot ar citām Eiropas Savienības dalībvalstīm – Latvija DB indeksa izvērtējumā atrodas pirmā ES dalībvalstu desmitnieka beigās – 10. vietā, apsteidzot Austriju, Nīderlandi un Franciju, bet diezgan tālu atpaliekot no pasaules līderiem – Lielbritānijas, Dānijas un Īrijas. Lūkojoties uz Baltijas kontekstu, kaimiņi – Igaunija – šogad DB indeksā ir 24. vietā, bet Lietuva – 26. vietā.

⁴²⁷ Administratīvās procedūras un uzņēmējdarbības vide Latvijā 2001.-2009. gads [Elektronisks resurss] <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=21086>

⁴²⁸ Administratīvās procedūras un uzņēmējdarbības vide Latvijā 2001.-2009. gads [Elektronisks resurss] <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=21086>

Vieta DB 2010

3.7. att. Latvijas un citu ES valstu salīdzinošās vietas Doing Business izvērtējumā 2010. gadā⁴²⁹

Saskaņā ar Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas izstrādāto Latvijas Stratēģiskās attīstības plāna 2010.-2013. gadam projektu (Informatīvais ziņojums "Par Latvijas stratēģiskās attīstības vidējā termiņa prioritātēm, rīcības virzieniem un sasniedzamajiem rezultātiem līdz 2013. gadam", kas apstiprināts 02.02.2010 MK sēdē ar protokollēmumu Nr.6, 43.§), Latvijas sasniedzamajam mērķim uzņēmējdarbības vidē kopumā 2011. gadā DB pētījumā noteikta 25. vieta, bet 2013. gadā - 19. vieta.

3.6. tabula

Latvijas DB novērtējums pa jomām un izmaiņas 2009. un 2010. gadā⁴³⁰

Latvija	DB 2010 (no 183 valstīm)	DB 2009 (no 181 valsts)	Izmaiņas
Kopējā vieta	27	29	+ 2
Uzņēmējdarbības uzsākšana	51	35	-16
Būvniecības atļaujas	78	78	0
Darba tiesisko attiecību regulēšana	128	125	-3
Īpašuma reģistrācija	58	79	+21
Kredītu reģistrs	4	12	+8
Investoru tiesību aizsardzība	57	53	-4
Nodokļu maksāšana	45	37	-8
Ārējā tirdzniecība	22	17	-5
Līgumu izpilde	15	2	-13
Uzņēmējdarbības izbeigšana	88	89	+1

DB 2010 indeksā Latvija **nodokļu maksāšanas** jomā atrodas 45. vietā no 183 valstīm, gada laikā nokrītot par 8 vietām no 37. vietas. Pēc PB metodoloģijas uzņēmējiem Latvijā jāmaksā 7 nodokļi (darbaspēka nodokļi, t.sk. algas nodoklis, riska valsts nodeva un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas), uzņēmuma ienākuma nodoklis, pievienotās vērtības nodoklis, nekustamā īpašuma nodoklis, degvielas akcīzes un dabas resursu nodoklis un automašīnu ikgadējā nodeva), un šo nodokļu deklarāciju sagatavošanai gadā jāvelta 279 stundas (165 stundas – darbaspēka nodokļu deklarāciju sagatavošanai, 83 stundas – UIN deklarāciju

⁴²⁹ Doing business [Elektronisks resurss] www.doingbusiness.org

⁴³⁰ Doing business [Elektronisks resurss] www.doingbusiness.org

sagatavošanai un 31 stunda – PVN deklarāciju sagatavošanai). DB indeksā Latvija atrodas pa vidu saviem Baltijas kaimiņiem – Igaunija ieņem 38. vietu, bet Lietuva – 51. vietu. Vadošajās vietās pasaulē atrodas Honkonga, bet no ES valstīm – Īrija, Dānija un Luksemburga. Kopējais salīdzinošais DB nodokļu slogs Latvijā ir 33% no uzņēmuma peļņas, kas ir vairāk nekā Īrijā (26,5%) un Dānijā (29,1%), bet mazāk nekā kaimiņiem Lietuvai (42,7%) un Igaunijai (49,1%). Tomēr šajos aprēķinos izmantotā PVN likme ir 18%, un jau tagad paredzams, ka PVN likmes palielinājums no 18% uz 21% ar 2009. gada 1. janvāri atstās negatīvu iespaidu uz Latvijas nodokļu slogu un vietu DB indeksa novērtējumā 2011. gadā.

3.7. tabula

Latvijas *Doing Business* reitinga izmaiņas 2010. gadā pret 2009. gadu⁴³¹

Joma		2010	2009
Nodokļi	Maksājumu skaits	7	7
	Ilgums (stundas)	279	279
	Kopējā nodokļu likme (% no peļņas)	33,0	33,0
	Reitings	45	37

Noteikti jāatzīmē arī sadarbības uzlabošanās ar citu valstu nodokļu administrācijām. Lai arī mūsu nodokļu maksātājs varbūt neizjūt šo uzlabošanos tieši uz savas ādas, taču kopējo uzņēmējdarbības vidi noteikti pozitīvi ietekmē VID panākumi gan kontrabandas atklāšanas jomā, gan arī efektīvākā cīņa ar tā saucamajiem „shēmotājiem”, kuri cenšas izvairīties no nodokļu maksāšanas, pārnēsot savu darbību no valsts uz valsti.⁴³²

Vērtējot nodokļu administrēšanu, jāņem vērā arī veiktie pētījumi. Latvija nodokļu maksāšanas jomā atrodas 45. vietā no 183 valstīm, gada laikā nokrītot par 8 vietām no 37. vietas. Saskaņā ar Pasaulē bankas DB⁴³³ metodoloģiju uzņēmējiem Latvijā nodokļu deklarāciju sagatavošanai gadā jāvelta 279 stundas, no kurām ar darbaspēka nodokli veltītais laiks ir 165 stundas. Salīdzinot ar kaimiņvalstīm, Lietuvā kopējais laiks ir 166 stundas (sociālās apdrošināšanas iemaksas – 76 stundas), bet Igaunijā - 81 stunda (no kurām soc.apdr.-34 stundas).

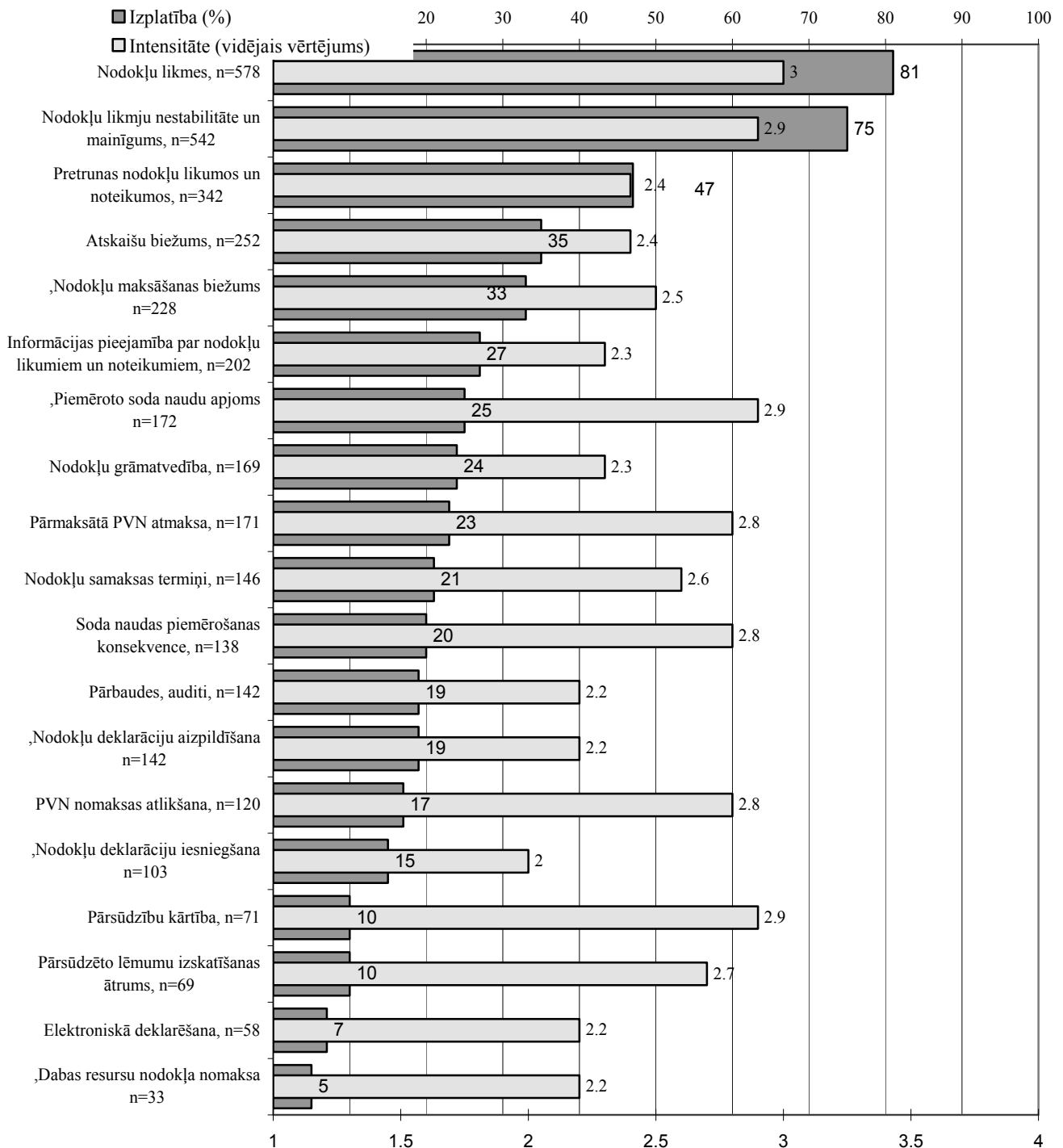
Reprezentatīvā Latvijas uzņēmumu aptauja⁴³⁴, kas tika veikta septembrī, atklāja, ka 81% Latvijas uzņēmēju kā problēmu identificē nodokļu likmes, 75% – nodokļu likumu nestabilitāti un mainīgumu, 47% - pretrunas nodokļu likumos un noteikumos, 35% – atskaitīšanās biežumu VID un 33% - nodokļu maksāšanas biežumu. (3.8. att.

⁴³¹ Doing business [Elektronisks resurss] www.doingbusiness.org

⁴³² Bird Richard The Administrative Dimension of Tax Reform : April 28-May 01, 2003 [Elektronisks resurss] <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPUBLICSECTORANDGOVERNANCE/EXTPUBLICFINANCE/EXTTPA/0,,contentMDK:20234819~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:390367~isCURL:Y~isCURL:Y~isCURL:Y~isCURL:Y,00.html>

⁴³³ Doing Business [Elektronisks resurss] www.doingbusiness.org

⁴³⁴ Administratīvās procedūras un uzņēmējdarbības vide Latvijā 2001.-2009. gads [Elektronisks resurss] <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=21086>

3.8. att. Nodokļu administrēšanas problēmu izplatība un intensitāte Latvijā 2009. gada septembrī, vērtējumu skala no 1-„neliela problēma” līdz 4-„ļoti liela problēma” (n=735).⁴³⁵

Nodokļu politikas ietekme uz nodokļu administrēšanu izpaužas jau nodokļu administrēšanas mērķu un uzdevumu izvirzīšanas posmā. Ilgus gadus kā LR nodokļu politika, tā arī nodokļu administrēšana tika orientētas pārsvarā uz nodokļu fiskālās funkcijas realizāciju, par galveno nodokļu administrēšanas mērķi izvirzot līdzekļu iekasēšanu budžetā jeb ieņēmumu plāna izpildi. Realizējot tikai fiskālo nodokļu funkciju, nodokļu administrēšana tika uzsvērtā kā

⁴³⁵ Administratīvās procedūras un uzņēmējdarbības vide Latvijā 2001.-2009. gads [Elektronisks resurss] <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=21086> vai http://old.em.gov.lv/em/2nd_print/?lng=lv&cat=21086&id=0&m=0&d=0&y=0&days=0 1911pp

viena konkrēta uzdevuma – nodokļu iekasēšanas – īstenošana. Nodokļu administrēšana tika orientēta galvenokārt uz “pēcnodokļa” fāzi, kas nozīmē to, ka aktīvākās darbības attiecībā uz nodokļu maksātāju tika veiktas tikai pēc nodokļu neiemaksāšanas fakta konstatācijas. Akcentēti tika tādi nodokļu kontroles veidi kā tematiskās pārbaudes, nodokļu audits, arī parādu piedziņa. Šī pieeja daļēji ir attaisnojama ar to, ka nodokļu auditos papildus aprēķināto summu un soda naudu iekasēšanas rezultātā iespējams salīdzinoši ātri mobilizēt budžetam nepieciešamos līdzekļus (ar nosacījumu, ka auditā aprēķinātās summas ir reāli piedzenamas). Šīs pieejas galvenais trūkums ir orientācija uz sekām, nevis iemesliem, kā rezultātā netiek sekmēta turpmāka attīstība. Pēdējos gados arvien vairāk uzmanības tika pievērsts arī nodokļu ekonomiskajai funkcijai, t.i., nodokļu stimulējošai vai bremzējošai ietekmei uz atsevišķu tautsaimniecības nozaru attīstību.⁴³⁶

Nodokļu administrēšanas ietekme uz nodokļu politiku izpaužas „administratīvā faktora” ieviešanā, nepieciešamības gadījumā koriģējot nodokļu politiku. Galvenās administratīvā faktora prasības nodokļu politikai ir šādas⁴³⁷: 1) lai nodokļu administrēšana nebūtu dārga – ārvalstīs pie nodokļu administrēšanas izdevumiem pieskaita ne tikai nodokļu administrācijas izmaksas (angļu val. - Administrative cost), bet arī nodokļu maksātāja izmaksas (angļu val. - Compliance cost), kas saistītas ar nodokļu aprēķināšanu un iemaksāšanu⁴³⁸; 2) lai nodokļu administrēšana nebūtu sarežģīta – tai jābūt maksimāli ērtai un nodokļu maksātājiem saprotamai; 3) lai būtu pieejami nodokļu administrēšanai nepieciešamie resursi – personāla kompetence un izglītība, atbilstošs materiāltehniskais nodrošinājums utt.; 4) lai būtu sakārtota pārējā valsts likumdošana – jāreģinās ar nodokļu administrācijas spēju realizēt nodokļu likumus dzīvē, jābūt atbilstoši sakārtotiem likumiem par uzņēmējdarbību, bankām, īpašumu utt.

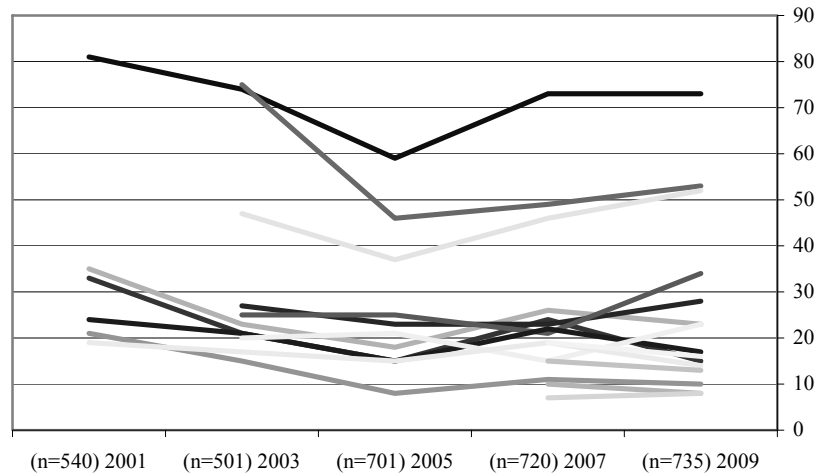
Izvērtējot nodokļu administrēšanas ietekmi uz nodokļu politikas realizāciju, jāatceras, ka nodokļu politikas pilnvērtīgai realizācijai traucē nodokļu likumdošanas pārkāpumi, kas sasaistīti, galvenokārt, ar nodokļu summu nepareizu aprēķināšanu un aprēķināto nodokļu nemaksāšanu. Šos pārkāpumus izraisa morālie, ekonomiskie, tehniskie un politiskie iemesli. Kā morālus nodokļu nemaksāšanas iemeslus var minēt: nodokļu iekasēšanas mērķa neizpratni; pārliecību, ka iekasētās nodokļu summas netiks iztērētas nodokļu iekasēšanas mērķim; pārliecību, ka tie, kas nemaksā nodokļus, netiek sodīti; sarežģīto nodokļu sistēmu un nesaprotamu konkrēto nodokļu maksāšanas kārtību; nodokļu sloga neatbilstību nodokļu maksātāju maksātspējai. Ar nodokļu nemaksāšanas ekonomiskajiem iemesliem ir domāts nodokļu maksātāja ieguvums no nodokļu nemaksāšanas. Jo augstākas nodokļu likmes, jo izplatītāks nodokļu nemaksāšanas ekonomiskais aspekts. Pie nodokļu nemaksāšanas tehniskiem iemesliem pieskaitāmas pretrunas nodokļu likumdošanā, kas ļauj izvairīties no nodokļu maksāšanas, nepārkāpjot likumus; ierobežotā kontrole par kapitāla kustību ārzemēs; sarežģīta un nekompetenta administrēšana, kas prasa lielu laika patēriņu.⁴³⁹ Nodokļu nemaksāšanas politiskie iemesli sastopami salīdzinoši retāk, un tie izpaužas kā nodokļu iekasēšanas mērķa neatbalstīšana. To rašanos ietekmē nodokļu maksātāja pārliecība par to, ka iekasētās nodokļu summas tiek izmantotas, lai lobētu noteiktas nozares, kuru attīstību nodokļu maksātāji neuzskata par prioritāru.

⁴³⁶ Fiļipoviča N., Lāce N. Nodokļu administrēšanas mērķu formulēšanas problēma, LU zinātn.raksti, Rīga, 2004, 73lpp.

⁴³⁷ Kavale L. Nodokļu politika. – Rīga: Valsts administrācijas skola, 1998. – 49 lpp.

⁴³⁸ Inter-American Centre of the Tax Administrations. Necessary attributes for a sound and effective tax administration. – Buenos Aires: Inter-American Centre of the Tax Administrations, 1997. – (322 p). p.203

⁴³⁹ Заяц Н. Е. Теория налогов. – Минск: БГЭУ, 2002. – 220 с.7, 118.-120.lpp

— Nodokļu likmes	73	73	59	74	81
— Nodokļu likmju nestabilitāte un mainīgums		53	49	46	75
— Pretrunas nodokļu likumos un noteikumos		52	46	37	47
— Atskaišu biežums	23	26	18	23	35
— Nodokļu maksāšanas biežums	15	24	15	21	33
— Informācijas pieejamība par nodokļu likumiem un noteikumiem		28	23	23	27
— Piemēroto soda naudu apjoms		34	21	25	25
— Nodokļu grāmatvedība	17	22	15	21	24
— Nodokļu samaksas termiņi					23
— Soda naudas piemērošanas konsekvence	10	11	8	15	21
— Pārbaudes, auditi		23	15	21	20
— Nodokļu deklarāciju aizpildīšana	14	19	15	17	19
— Nodokļu deklarāciju iesniegšana				16	19
— Pārsūdzību kārtība					17
— Pārsūdzēto lēmumu izskatīšanas ātrums				13	15
— Elektroniskā deklarēšana				8	10
— Pārmaksātā PVN atmaksa				8	10
— PVN nomaksas atlikšana				8	7
— Dabas resursu nodokļa nomaksa					5

3.9. att. Nodokļu administrēšanas problēmu izplatība Latvijā laika posmā no 2001. gada līdz 2009. gadam, %⁴⁴⁰

Svarīgs faktors arī ir nodokļu administrācijas iestāžu aktivitāte nodokļu iekasēšanā un nodokļu nemaksātāju sodīšanā, jo pašreiz mūsu valstī ir tāda situācija, ka vislielākais nodokļu slogs ir jāiztur mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, bet lielie ir spējīgi samaksāt soda naudas vajadzības gadījumos. Bet bieži ir tā, ka ir zināms, ka konkrētais uzņēmums izvairās no pilnas

⁴⁴⁰ Administratīvās procedūras un uzņēmējdarbības vide Latvijā 2001.-2009. gads [Elektronisks resurss] <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=21086>

nodokļu maksāšanas, taču nav nekādas iespējas to pierādīt, un tiesas prāvas ir bijušas ļoti garas, kurās ne katreiz ir izdevies piedzīt parādus lielos apjomos, jo pēc spēkā esošajiem likumiem izdevīgāk ir simulēt uzņēmuma maksātspēju, “pārpumpēt” naudu citiem uzņēmumiem un turpināt biznesu jau kā cita uzņēmuma īpašniekam, nevis godīgi norēķināties ar valsti par nodokļu parādiem. Mūsu valstī neeksistē uzņēmēja labais vārds. Tas taču būtu loģiski, ja vienreiz sasmērējies, tad otrreiz ar tevi vairs nerēķinās, piemēram, ASV pats lielākais „bieds” uzņēmējam ir nokļūt valsts nodokļu parādnieka statusā, jo tas nozīmē, ka neviena banka vairs neizsniegs kredītu, neviens pircējs vai piegādātājs ar tevi vairs nerunās, šeit jau ir jautājums par uzņēmēju un sabiedrības kopumā attieksmi un nostāju pret negodīgu rīcību.

Jāatzīmē, ka, pieaugot ēnu ekonomikai 2009. gadā, VID darbinieku mēnešalgas tika samazinātas par 15%, kaut arī iepriekšējos gados VID algas bija zemākas nekā citās iestādēs. VID darbinieku algas var apskatīt autores sastādītāja 3.8. tabulā.

3.8. tabula

VID darbinieku atalgojums 2009. gada beigās ⁴⁴¹

Mēneša bruto darba samaksas skala (no – līdz)	Štata vietu skaits	Īpatsvars pa skalu grupām	Mēneša bruto darba samaksa kopā, Ls	
0,00	360,00	584	11%	193 963
360.01	399.60	480	9%	182 386
399.61	599.00	2 451	48%	1 199 966
599.01	799.00	1 228	24%	832 467
799.01	999.00	289	6%	255 032
999.01	1 250.00	87	2%	94 290
1 250.01	3 000.00	38	1%	62 016
	kopā	5157		2 280 124

Pēc 3.8. tabulas datiem var konstatēt, ka 2009. gadā vislielākais darbinieku skaits saņēma bruto algu no 399,61 līdz 599,00 latiem mēnesī. Bet 2009. gadā jūlijā tika nolemts samazināt atalgojumu visām algu grupām uz 15%. Līdz ar to darbu dienestā atteicās turpināt 173 pieredzējuši darbinieki. Kā arī 2009. gadā paredzētais finansējums VID darbinieku atalgojumam bija samazināts par 31,64% jeb gandrīz 16 miljoniem latu. Tādēļ dienests bija pārgājis uz četru dienu darba nedēļu un likvidējis 710 vakances. Šādu lēmumu, protams, ka nevar vērtēt pozitīvi, it īpaši krīzes laikā, kad valdībai ir jāatbalsta nodokļu administrācija. Savukārt no 2010. gada VID atkal strādā piecas darba dienas nedēļā. Jāsecina, ka pašreizējā ekonomiskā situācijā maksimāla uzmanība jāvelta valsts iestāžu izdevumu samazināšanai, bet no nodokļu administrācijas tiek prasīta maksimāla atdeve valsts budžeta ieņēmumu nodrošināšanai - šādi pastāv risks, ka VID budžeta samazinājums līdz ar restrukturizācijas radīto tiešās darbības traucēšanu var samazināt nodokļu administrācijas efektivitāti un pārejas posmā vēl vairāk negatīvi ietekmēt budžeta ieņēmumus. Autore uzskata, lai veicinātu motivāciju efektīvi un profesionāli strādāt, ir jānodrošina darbiniekiem pienācīgi darba apstākļi, lai viņi varētu netraucēti veikt savus tiešos pienākumus. No 2009. gada 1. augusta VID darbiniekiem netiek piešķirta veselības apdrošināšana, kā arī vairs nepiešķir papildus atvaļinājumu. Jāsecina, ka darbinieki strādā intensīvāk un ir pozitīvi noskaņoti darbam, ja jūt motivāciju. Darbinieki cītīgāk strādā, ja par labi paveikto darbu darbinieks saņem atzinību, apbalvojumus, prēmijas. Diemžēl

⁴⁴¹ VID npublicētie dati

daudziem VID darbiniekiem vairs nav motivācijas efektīvi strādāt un paaugstināt savus darba rezultātus, jo nav šīs motivācijas. Jāpiezīmē, ka VID ļoti bieži sastopami gadījumi, kad darbinieki dara vienu un to pašu darbu, lai gan vienam alga ir 300 lati, bet citam ir 600 lati, kas, protams, ir ļoti demotivējošs faktors. Zemais atalgojums ir arī galvenais faktors, kas neļauj noturēt profesionāļus. Līdz ar to, lai motivētu VID darbiniekus un lai uzlabotu nodokļu iekasēšanu, atalgojumam un prēmijām vajadzētu būt atkarīgām no paveiktā darba, jāpiesaista rezultatīvie rādītāji atalgojumam. Tāpēc katrai nodokļu administrēšanas iestādei ir jāizstrādā kritēriji, kādā veidā darbs tiks novērtēts. Lai paaugstinātu darbinieku motivāciju, nepieciešams rast iespēju algas fonda palielināšanai, lai varētu maksāt darbiniekiem atbilstoši veicamā darba sarežģītībai. Arī materiālajai motivācijai ir liela nozīme nodokļu administrētāja darbā. Nodokļu administrētājiem jābūt nodrošinātam arī sociālām garantijām, piem., veselības apdrošināšanas polisēm.

Jāsecina, ka krīzes laikā nodokļu administrācijas uzdevums kļūst sarežģītāks un atbildīgāks, līdz ar to ir ļoti būtiski valdībai atbalstīt nodokļu administrāciju. Šādos apstākļos nodokļu administrācijas budžeta būtiska samazināšana nozīmētu nodokļu iekasēšanas efektivitātes mazināšanu un nodokļu ieņēmumu krituma turpmāku palielināšanos. Jāsecina, ka lielāki nodokļu ieņēmumi jāpanāk netikai ar represijām, bet arī veicot kvalitatīvu klientu konsultatīvo darbu. Kā arī ekonomikas krīzes laikā, kad palielinās ēnu ekonomika, ir jāstiprina VID kapacitāte, piemēram, cīņai ar kontrabandu, pastiprinot pārbauci intensitāti uz ārējās valsts robežas. No darbinieka, kas strādā nodokļu administrēšanā, tiek prasītas sekojošas spējas: prast komunicēt, izprast, kā sniegt kvalitatīvu pakalpojumu, sastādīt ziņojumu, zināt un prast lietot labas vadības principus, pārzināt likumdošanu, politiku un veicamās procedūras, izprast nodokļu administrēšanas funkcijas un pārzināt biroja tehnoloģiju. Mūsdienās no nodokļu administrētāja tiek prasīts ne tikai prasmes un profesionalitāte, bet arī intelekts, precizitāte un nepieciešamība nepārtraukti pilnveidoties.

Nodokļu administrēšana Latvijā nav efektīva un sakārtota. Valsts institūcijām ir nepietiekama sadarbība nodokļu administrēšanas nodaļu starpā, kā arī ar sabiedrību. Efektīvu nodokļu administrēšanas īstenošanu kavē nesakārtotā nodokļu likumdošana un sarežģītās tiesību normas. Lai nodokļu administrēšanu padarītu efektīvāku, ir jābūt ne tikai labai VID un Valsts darba inspekcijas sadarbībai, bet arī ikviena sabiedrības locekļa pilsoniskajai atbildībai. Savukārt institūcijām ir jāpilnveido mehānismi, lai nodokļu maksātājiem būtu pēc iespējas vienkāršāk izpildīt savas saistības pret valsti. Piemēram, VID mājas lapa ir jāpilnveido, jābūt informatīvajam ziņotājam, kas katru dienu ziņo par aktuālākajiem jautājumiem, par likumu robu neizmantošanu, paskaidrojot vienas vai otras likumu normas piemērošanu.

No nodokļu teorijas izriet, ka nodokļu nemaksāšana un izvairīšanās no nodokļu maksāšanas nav atkarīga ne no valsts iekārtas, ne no valsts vadības formas un likumdošanas kvalitātes, bet gan no sabiedriskā kopprodukta sadales un pārdales taisnīguma principiem. Sabiedriskā kopprodukta sadale parāda, kur tiek tērēti iekasētie nodokļu ieņēmumi, un līdz ar to izvairīšanās no nodokļu maksāšanas vai nodokļu nemaksāšana ir savdabīga reakcija no nodokļu maksātāju puses. Savu attieksmi pret notiekošiem procesiem nodokļu maksātājs izsaka ar nodokļu nemaksāšanu.⁴⁴²

⁴⁴² Joppe A. Nodokļu administrēšanas pilnveidošana: promocijas darbs / Rīga 2008 207lpp

Ēnu ekonomikas apkarošanai nepieciešami ne tikai represīvi, kontroli un administratīvo slogu palielinoši pasākumi, bet arī kompleksi, inovatīvi risinājumi, lai mainītu sabiedrības attieksmi pret iesaistīšanos ēnu ekonomikā un radītu motivāciju darboties legāli. Nepieciešamas VID kampaņas cīņā ar aplokšņu algām.

VID uzticības tālrunī kopumā saņemti 1311 zvani, no kuriem 335 gadījumos zvanītāji sniedza vērtīgu informāciju, kas tika nodota atbildīgajām VID struktūrvienībām vai citām valsts iestādēm, piemēram, Valsts Darba inspekcijai un Pārtikas un veterinārajam dienestam. Visu uz VID uzticības tālruni saņemto informāciju VID analizēja un salīdzināja ar datu bāzēs esošo informāciju un nepieciešamības gadījumā veica operatīvās pārbaudes attiecīgajā uzņēmumā vai ieplānoja pārbaudi tuvākajā laikā.⁴⁴³

Jāsecina, ka, pasliktinoties ekonomiskajai situācijai valstī, darba ņēmēju attieksme pret aplokšņu algām kļūst pieļāvīgāka un nelegālās nodarbinātības jautājums ir aktuāls visās Baltijas valstīs. Piemēram, Lietuva jau sāk cīnīties ar nelegālo nodarbinātību un 2010. gadā tiks ieviesta tāda programma, kuros ietvaros valsts institūcijas piedāvā ļoti pievilcīgu atlīdzību tiem, kas paziņos par krāpniecisko darījumu. Katram ziņotājam tiks izmaksāta prēmija, kas varētu sasniegt pat 10% no identificētās darījuma summas, bet ne vairāk kā 1 000 000 litu (aptuveni 20 000 lati). Atlīdzībai jābūt pietiekoši lielai, lai būtu vērts riskēt. Tādiem cilvēkiem jānodrošina arī konfidencialitāte, un viņus jāaizsargā no darba dēvēja potenciāli represīvas rīcības. Lēmumus par prēmijām pieņems speciāla komiteja, kuras sastāvu noteiks ministru prezidents sadarbībā ar

Finanšu un Iekšlietu ministrijām. Lietuvas valdība uzskata, ka šāda prakse varētu palīdzēt uzlabot nodokļu iekasēšanu valsts budžetā, kas krīzes laikā ir īpaši svarīgi.

Jāsecina, ka arī Latvija visu laiku meklē iespējas samazināt ēnu ekonomiku, piemēram, tagad tiek strādāts pie ēnu ekonomikas apkarošanas pasākumu plāna, kā arī pie Neregistrētās nodarbinātības mazināšanas pasākumu plāna 2010. - 2013. gadam. Pasākumu plāna mērķis ir noteikt tos valsts un institūciju līmenī veicamos pasākumus, kas veicinās neregistrētās nodarbinātības mazināšanos Latvijā. Pasākumi galvenokārt vērsti uz normatīvās bāzes uzlabošanu, kā arī ietver cita veida aktivitātes.

Jāatzīmē, ka 2010. gada 4. martā ir pieņemti grozījumi Darba likumā, kas precizē un papildina virkni likuma normu. Piemēram, ir noteikts, ka darba līgums noslēdzams pirms darba uzsākšanas un tā kā darba līguma noslēgšana rakstveidā ir darba devēja pienākums, tad šobrīd darba devējam var piemērot administratīvo sodu līdz LVL 5000. Kā arī Darba likums papildināts ar noteikumu, ja darba devējs nenodrošina darba līguma noslēgšanu rakstveidā un darba devējs vai darbinieks nevar pierādīt citu darba tiesisko attiecību pastāvēšanas ilgumu, noteikto darba laiku un darba samaksu, uzskatāms, ka darbinieks jau nodarbināts trīs mēnešus un viņam ir noteikts normālais darba laiks un minimālā mēneša darba alga. Šādā gadījumā darba devējam būs jāmaksā gan administratīvais sods, gan nenomaksātie nodokļi par trīs mēnešiem. To var uzskatīt par pozitīvu grozījumu Darba likumā, jo tādā veidā tiks mazinātas darba devēja iespējas krāpties, darba tiesisko attiecību noformēšanai nepieciešamos dokumentus noformējot pēc pārbaudes, ar atpakaļejošu datumu, jo ļoti bieži tiek konstatēts, ka tiek nodarbinātas personas, kuras „tikai iepriekšējā dienā” pieņemtas darbā. 2009. gada 1. jūlijā tika veiktas izmaiņas, kas paredzēja, ka darba devējiem jāreģistrē katru darba ņēmēju Valsts ieņēmumu dienestā trīs darba dienu laikā, kad persona ir ieguvusi, mainījusi vai zaudējusi likumā „Par valsts sociālo

⁴⁴³ VID npublicētie dati

apdrošināšanu” noteikto darba ņēmēja statusu, bet, sākot jau ar 2010. gada 1. martu, ne vēlāk kā vienu dienu pirms persona uzsāk darbu. Šāda prasība mazinās darba devējiem iespēju neregistrēti nodarbināt darbiniekus. Plānots uzlabot VID un VDI informācijas apmaiņu, kā arī palielināt kontrolējošo institūciju iespējas pārbaudīt noslēgtos darba līgumus. Tādā veidā tiks paplašinātas VDI iespējas lietot VID rīcībā esošos datus saistībā ar neregistrēto nodarbinātību.

Pēc autore domām, tas ir ļoti pozitīvs priekšlikums - uzlabot informācijas apmaiņu starp VID un VDI, jo tagad dažreiz pietrūkst sadarbības pat starp vienas iestādes nodaļām. Piemēram, lai saņemtu kādu nepieciešamo dokumentu no citas nodaļas, ir jāuzraksta pieprasījums, pēc tam jāgaida atbilde, dažreiz atbildi jāgaida mēnesi. Tas, protams, liecina par to, ka valsts pārvaldes funkcijas tiek pildītas neefektīvi.

Vienlaikus negodīgas konkurences mazināšanai ir paredzēts veicināt nozaru asociāciju, t.sk. darba devēju organizāciju, sadarbību ar kontrolējošām institūcijām, ziņojot par tiem uzņēmumiem, kas izmanto neregistrētos darbiniekus. Papildus LM rosina noteikt, ka pasūtītājam būtu tiesības izslēgt no līdzdalības iepirkumu konkursā tos pretendētus, kuri darbiniekiem maksā mazāku algu nekā tā ir attiecīgajā nozarē.

Jāatzīmē, ka LM piedāvā arī diezgan jaunus risinājumus, lai cīnīties ar neregistrēto nodarbinātību, piemēram, plānots, ka sodu varētu saņemt ne tikai pats uzņēmums, kurš darbiniekus algo nelegāli, bet sodīti varētu tikt arī paši darbinieki, ja vien tie paši neziņos par negodprātīgo darba devēju. Pagaidām darba ņēmējs nav ieinteresēts sūdzēties par savu darba devēju, jo pretējā gadījumā viņš paliks bez iztikas līdzekļiem.

Protams, no valsts un valsts politikas daudz kas ir atkarīgs. Tomēr ir svarīgi ieaudzināt darba devējos un darba ņēmējos sajūtu, ka maksāt nodokļus ir, pirmkārt, izdevīgi viņiem pašiem, un, otrkārt, ir svarīgi valstij un valstī dzīvojošiem cilvēkiem. Ir būtiski, lai nodokļu maksāšana kļūtu par pieradumu. Jo tagad izveidojās tāda situācija, kad cilvēki sāka uzvesties vienkārši savtīgi pret valsti, protams, kā bija minēts arī valdība pieņem dažreiz nepareizus lēmumus attiecībā pret iedzīvotājiem. Bet tomēr, jāatzīmē to, ka šie procesi mijiedarbojas viens ar otru, jo, ja cilvēki labprāt iesaistās ēnu ekonomikā, tad valsts budžets nesaņem pietiekoši naudas, tādējādi valdība spiesta pieņemt nepopulārus lēmumus, piemēram, palielināt nodokļus vai arī samazināt pabalstus. Diemžēl ne visi nodokļu nemaksātāji apzinās, ka tieši viņu nenomaksāto nodokļu dēļ ir jāslēdz slimnīca, jāslēdz skola, jāsamazina policistu skaits, jābrauc pa nelabotu ceļu, valsts nevar apmaksāt zāles slimam bērnam utt. Ēnu ekonomikas mazināšana var izrādīties labākais instruments, lai budžeta konsolidāciju šogad varētu veikt bez jaunu nodokļu paaugstināšanas. Tātad, lai samazinātu ēnu ekonomiku un uzlabotu Latvijas valsts finansiālo stāvokli, valdībai un iedzīvotājiem ir jāsadarbojas, tikai tad var sasniegt kādu pozitīvu rezultātu. Tāpēc pirmais jautājums, kuru ir jāatrisina valdībai ir, kāpēc tomēr cilvēki izvēlas strādāt ēnu ekonomikā, kādi ir veicinošie faktori.

Jāsecina, ka nodokļu nemaksāšanas iemesli var būt dažādi, piemēram, neskaidri likumi, liels nodokļu slogs, valdība nepareizi tērē naudu, nesodāmība par nodokļu nemaksu, kā arī vispārējā nodokļu maksāšanas disciplīna valstī.

Pieredze rāda, ka visaugstākā nodokļu nomaksa ir nevis tajās valstīs, kur ir vislielākais finanšu policistu skaits uz 1000 iedzīvotājiem, bet tur, kur ir augstāks cilvēku apziņas līmenis. Galvenie priekšnoteikumi masu apziņas veidošanai nodokļu maksāšanas jomā ir sekojošie: efektīvi strādājošā valdība, kas kontrolē budžeta izdevumus un ienākumus, sauc pie atbildības vainīgos ierēdņus, skaidra un stabila nodokļu likumdošana, kas nepieļauj nevienlīdzību starp

nodokļu maksātājiem, netiek izmantoti nepamatoti atvieglojumi, nav vērojamas ēnu ekonomikas pazīmes, kriminālais bizness, valsts īpašumu piesavināšanās.

Ja nodokļu maksātājiem nerodas jautājums, kāpēc ir jāmaksā nodokļi, ja nodokļu maksātāju nauda valsts budžetā tiek izšķērdēta un vainīgās personas netiek sauktas pie atbildības un sodītas, tad visi iepriekš minētie priekšnoteikumi izsauc vēlētāju neuzticību valdībai.⁴⁴⁴

Latvijā aploksņu algas ir plaši izplatītas un tās ir saistītas ar darba devēja vēlmi samazināt ar darbaspēku saistītās izmaksas uz VSAOI un IIN maksājumu rēķina, kā arī augstais bezdarba līmenis, kura dēļ darba ņēmēji bieži ir spiesti piekrist darba devēja nosacījumam saņemt darba algu aploksnēs vai strādāt nelegāli.

Lai samazinātu neregistrēto nodarbinātību vajadzētu cīnīties ar tiem faktoriem, kas veicina vēlēšanos strādāt nelegāli.

Pirmkārt, ir jāsamazina nodokļu slogs darba samaksai, jāpalielina neapliekamais minimums līdz iztikas minimumam.

Otrkārt, ir jāuzlabo sociālo sistēmu, jānodrošina tādu situāciju, lai ne tikai valdībai būtu izdevīgi, ka visi strādā oficiālajā sektorā, bet arī iedzīvotājiem tas būtu izdevīgi. Gan nodokļu, gan sociālās drošības sistēmas ir cieši saistītas ar valsts iespējām veicināt atalgojuma pievilcību. To var panākt, ja, aplikot darba algu ar nodokļiem, sistēma ir veidota tā, lai cilvēkam būtu izdevīgi strādāt, un ja pabalstu izmaksas kārtībā ir ietverts tiešs vai netiešs pamudinājums indivīdam iesaistīties darba tirgū.

Valdībai ir jānodrošina pietiekami labu iedzīvotāju sociālu aizsardzību, atbilstoši lielu algu, pabalstu un pensijas.

Šobrīd Latvijā ir ļoti aktuāls jautājums par to, kur paliek budžeta nauda un ko indivīds saņem par saviem nomaksātajiem nodokļiem, tas ir saistīts ar tādiem plašiem jautājumiem kā valsts izdevumu un lēmumu caurskatāmība, sabiedrības iesaistīšana lēmumu pieņemšanā un korupcijas apkarošana. Valdībai ir jāpārdomā katrs solis un katrs vārds, ko tā saka sabiedrībai.

Autore uzskata, ka nodokļu samazinājumu varētu kompensēt ar citu nodokļu palielinājumu. Latvijas nodokļu politikai un nodokļu administrēšanai ir jāturpina attīstīties, izmantojot attīstīto valstu pieredzi. Jāpanāk sadarbība starp valsts un iedzīvotājiem, svarīgi izlabot pieļautās kļūdas un nepilnības, veidojot sociāli taisnīgu nodokļu sistēmu, kas veicina vērtību vairojošu ekonomikas izaugsmi.

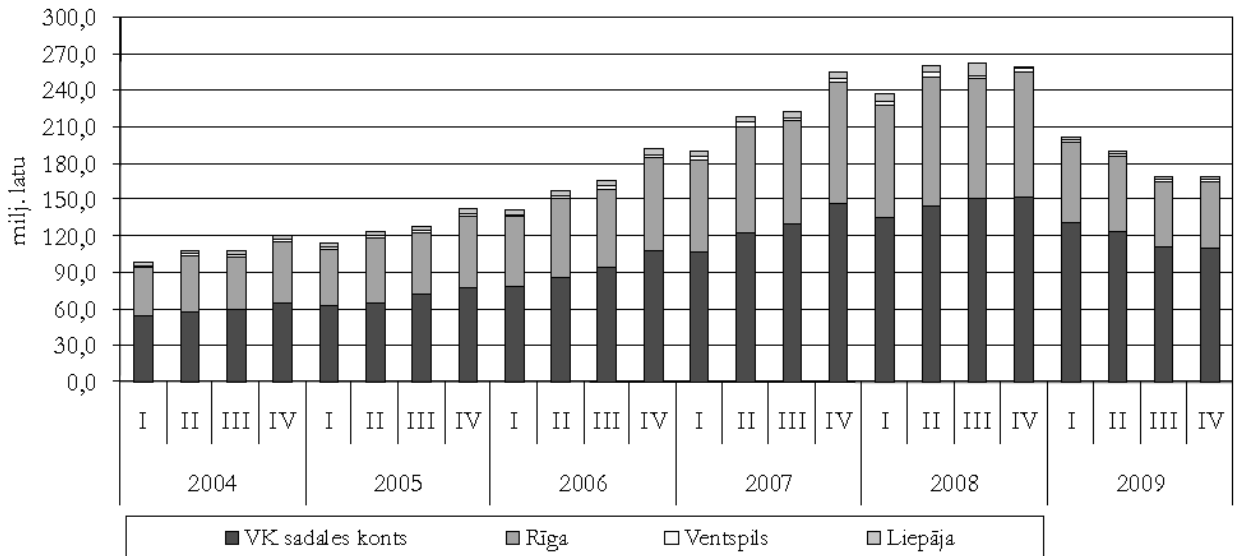
Visus nodokļus Latvijā administrē VID, izņemot nekustamā īpašuma nodokli. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa administrēšanā piedalās arī lielās pašvaldības Liepājā, Ventspilī, Rīgā. Ja iedzīvotāja deklarētā dzīves vieta ir kādā no šīm pašvaldībām, tad iedzīvotāju ienākuma nodoklis ir jāpārskaita uz šīm pašvaldībām.

Autore, izvērtējot (3.10. att.) iedzīvotāju ienākuma nodokļu ieskaitījumus Ventspils un Liepājas pašvaldības kontos, uzskata, ka šis sadalījums ir nelietderīgs, jo tas rada papildus izdevums uzņēmējiem, pārskaitot atsevišķi samaksu uz šīm pašvaldībām. 2009. gadā no kopējiem iedzīvotāju ienākumiem 729 milj. latu, Rīgas pašvaldības kontos tika iemaksāti 233 milj. latu, Ventspils – 8,5 milj. latu, bet Liepājas 11,5 milj. latu.^{445 446 447} Ar 2010. gada 1. janvāri Liepāja

⁴⁴⁴ Joppe A. Nodokļu administrēšanas pilnveidošana: promocijas darbs Rīga 2008, 207lpp

⁴⁴⁵ Pārskats par pašvaldību pamatbudžeta izpildi Rīgā 2009. gadā [Elektronisks resurss] http://bp.kase.gov.lv/bp_pub/pub/pub.php?veids=menesis&orgs=pasv

nav pagarinājusi līgumu ar Finanšu ministriju par iedzīvotāju ienākuma nodokļa iekasēšanas īpašu kārtību, līdz ar to īpaša kārtība paliek spēkā tikai divās pašvaldībās Rīgā un Ventspilī. Autore uzskata, ka arī par iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumiem Rīgas pašvaldībā, kas administrē ½ no iedzīvotāju ienākuma nodokļa, būtu jāpārskaita uz Valsts Kases vienoto kontu visiem iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumiem neatkarīgi no pašvaldības, neliekot uzņēmējiem maksāt atsevišķi 3 maksājumus: Rīgas pašvaldībai, Ventspils pašvaldībai un atsevišķi uz Valsts Kasi. Arī ieviestā sistēma, ka katra gada sākumā uzņēmuma grāmatvežiem ir iedzīvotāju reģistra datu bāzē jāpārbauda, vai darbinieks ir deklarējis savu dzīves vietu kādā no šīm pašvaldībām, samazinātu nodokļu vajadzībām lietoto laiku.

3.10. att. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu sadalījums pa saņēmēju kontiem Latvijā laikā no 2004.- 2009. gadam, milj. latu^{448 449}

Analizējot valsts budžeta ieņēmumu kontu plānu (85. pielikums), autore konstatē, ka katra nodokļa ieņēmumi valsts budžetā ir ļoti sīki sadalīti, piemēram, gan 2009. gadā, gan 2010. gadā, kad pacēlās akcīzes nodoklis alkoholiskiem dzērieniem, uzņēmējiem bija nodokļa palielinājums jāiemaksā četros dažādos kontos: vīnam atsevišķi, alum atsevišķi, raudzētiem dzērieniem atsevišķi, un pārējiem alkoholiskiem dzērieniem atsevišķi. Autore uzskata, ka šāds nodokļu sadalījums var būt VID palīdz veidot atskaites par nodokļu nomaksu, bet uzņēmējiem tas rada

⁴⁴⁶ Pārskats par pašvaldību pamatbudžeta izpildi Liepājā 2009. gadā [Elektronisks resurss] http://bp.kase.gov.lv/bp_pub/pub/pub.php?veids=menesis&orgs=pasv

⁴⁴⁷ Pārskats par pašvaldību pamatbudžeta izpildi Ventspilī 2009. gadā [Elektronisks resurss] http://bp.kase.gov.lv/bp_pub/pub/pub.php?veids=menesis&orgs=pasv

⁴⁴⁸ Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2008.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/

⁴⁴⁹ Autore aprēķins izmantojot:

1. Valsts kases oficiālais mēneša pārskats par konsolidētā budžeta izpildi 2009. gadā [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/?object_id=6789

2. Pārskats par pašvaldību pamatbudžeta izpildi Rīgā 2009. gadā [Elektronisks resurss] http://bp.kase.gov.lv/bp_pub/pub/pub.php?veids=menesis&orgs=pasv

3. Pārskats par pašvaldību pamatbudžeta izpildi Liepājā 2009. gadā [Elektronisks resurss] http://bp.kase.gov.lv/bp_pub/pub/pub.php?veids=menesis&orgs=pasv

4. Pārskats par pašvaldību pamatbudžeta izpildi Ventspilī 2009. gadā [Elektronisks resurss] http://bp.kase.gov.lv/bp_pub/pub/pub.php?veids=menesis&orgs=pasv

papildus izdevumus, tāpēc autore piedāvā garo nodokļu ieņēmumu sarakstu apvienot lielās grupās. Autores priekšlikumi atspoguļoti 85. pielikumā.

Nodokļu politikas īstenošanai darba autore izvirza sekojošus stratēģiskos un taktiskos uzdevumus (sk. 3.9. tabula).

3.9. tabula

Stratēģiskie un taktiskie mērķi nodokļu administrēšanas pilnveidošanā Latvijā

	Mērķis	Pasākumi
Stratēģija	Izstrādāt nodokļu politikas stratēģiju	1. Izvērtēt un izstrādāt nodokļu politikas instrumentāriju.
Taktika		
	Uzņēmēju izglītošana	Izstrādāt apmācību programmas nodokļu maksātāju izglītošanai.
	Pilnveidot VID mājas lapu	1. Mājas lapā ievietot informāciju par nodokļu piemērošanu specifiskajos gadījumos. 2. Mājas lapā norādīt saites arī uz ES dokumentiem nodokļu jomā un sniegt skaidrojumus par regulu un direktīvu piemērošanu.
	Izmaksu samazinājums nodokļu saistību izpildei	1. Samazināt laiku, kas nepieciešams nodokļu saistību izpildei. 2. Pārskatīt nodokļu administrācijai sniedzamās informācijas daudzumu un regularitāti. 3. Paplašināt informācijas tehnoloģiju izmantošanas iespējas.
	Uzlabot administrēšanas organizāciju un vadību	Atlaist no VID tos darbiniekus, kas nevēlas strādāt kvalitatīvi. Ierēdnim būt jāuztraucas, lai par viņu nekādā gadījumā nebūtu sūdzības, jo citādi viņš labākajā gadījumā nesaņemtu prēmijas, bet viņam varētu samazināt algu vai pat atlaist.
	Nodokļu iekasēšanas uzlabošana	VID būtu kardināli jāpārveidojas no represīvas uz nodokļu maksātājiem draudzīgu, laipnu, izpalīdzīgu iestādi. Palīdzēt maksāt nodokļus godīgiem, bet jāvērs represijas pret tiem, kas apzināti izvairās no nodokļu nomaksas. Vienkāršot nodokļu nomaksu un atskaitīšanas kārtību. Kā primāro izvirzīt nodokļu iekasēšanu, ja valsts neprātīs iekasēt nodokļus, tad diez vai ir vērts izdomāt kā un ar ko ir izdevīgi aplikt ar nodokli. Vairāk uzmanības veltīt uzņēmēju izglītošanai un apmācībai, lai pieaug labprātīgo nodokļu maksātāju skaits.
	Nodokļu maksātāju konsultēšana, informēšana un izglītošana	VID vairāk jāvienkāršo un jāskaidro nodokļi, lai nodokļus maksāt kļūtu viegli un rastos priekšstats par to izlietojumu.

3.3. Nodokļu politikas regulējošās ietekmes palielināšana

Nodokļu politika vistiešākā veidā skar ikvienu valsts iedzīvotāju, jo no tā, cik veiksmīgi ir izveidota šī sistēma, ir atkarīga sabiedrības labklājība kopumā. Diemžēl Latvija, kā liecina gan Džini koeficients, gan nabadzības riska indekss, gan citi Lākenes indikatori, nav labklājīgāko valstu vidū. Jāpiezīmē, ka jautājums par nodokļu sistēmu publiski tiek maz apspriests. 2010. gada pavasarī publiskai apspriešanai tika piedāvāti trīs nodokļu politikas plānu varianti: Dombrovska, Šķēles un Šlesera. (3.10. tabula)

3.10. tabula

Latvijas nodokļu politikas izmaiņu piedāvātie varianti 2010.gada pavasarī⁴⁵⁰

<i>Dombrovska plāns</i>	<i>Šķēles plāns</i>	<i>Šlesera plāns</i>
<p>1.Pārlikt nodokļus no darbaspēka uz patēriņu.</p> <p>2.Lai samazinātu budžeta deficītu, izvairīsimies no nodokļu samazināšanas 2010. gadā.</p> <p>3.Var izrādīties nepieciešams turpmākas nekustamā īpašuma un automašīnu nodokļu reformas, un, ja būs vajadzīgs, PVN likmju palielinājums.</p> <p>4.Līdz jūnija beigām sagatavot politikas dokumentu par ilgtermiņa nodokļu reformu, ņemot vērā nepieciešamo fiskālo konsolidāciju un ietekmi uz Latvijas ekonomikas konkurētspēju.</p> <p>Starp izskanējušiem priekšlikumiem ir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • paaugstināt nodokļa slogu ekskluzīviem un dārgiem transportlīdzekļiem; • atcelt samazinātās PVN likmes. 	<p>1.Noteikt ar likumu, ka nodokļu slogs nepārsniedz 32% no iekšzemes kopprodukta.</p> <p>2.Neaplikt ar IIN mērķa ziedojumus personu izglītībai un veselībai.</p> <p>3.Samazināt PVN recepšu medikamentiem no 10% uz 0%.</p> <p>4. Izstrādāt nodokļu un nodevu pamatnostādnes, kuras nodrošina 3-5 gadu prognozējamību.</p>	<p>1.Nepiemērot IIN ienākumiem virs 30000 latiem gadā.</p> <p>2.Ļaut pašvaldībām piešķirt UIN atlaides.</p> <p>3.Palielināt ar nodokļiem neapliekamo attaisnojamo izdevumu apjomu.</p>

Analizējot iepriekš minētos nodokļu politikas izmaiņu priekšlikumus (3.10. tabula), autore secina, ka katrs no tiem ir atšķirīgs: viens ir vērsts uz budžeta ieņēmumu palielināšanu, neskatot nodokļu maksājumu nozīmi tautsaimniecībā kopumā, otrs ir vērsts uz kopējo nodokļu slogu, neskatot atsevišķi nodokļu ieņēmumu avotus, bet trešais nodokļu politikas pilnveidošanas plāns piedāvā tikai atlaides. Minētie plāni ir kārtējie veicamie uzdevumi. Tie nav izvērtēti ne no politiskā, ne no ekonomiskā viedokļa. Nedrīkst aizmirst, ka patlaban Latvijā darbojas nozares, kuru produkcijai ir zema pievienotā vērtība, piemēram, apstrādes rūpniecība, elektroenerģijas, gāzes un ūdens apgādes, būvniecības pakalpojumu, ieguves rūpniecības un lauksaimniecības nozare. Savukārt konkurenci pasaules tirgū var izturēt tikai tās nozares un uzņēmumi, kas izmanto attīstīto valstu tehnikas un tehnoloģijas sasniegumus. Daudzas pakalpojumu nozares ir orientētas uz vietējo tirgu un to produkcijas kvalitāte atpaliek no pasaules līmeņa. Latvijā ir iespējama arī neregistrēta uzņēmējdarbība, caurumota nodokļu likumdošana. Pastāv maldīgs uzskats, ka Latvija no mazattīstītas valsts automātiski varētu kļūt par industriālu valsti, mainot atsevišķu nodokļu likmes. Ir jādoma stratēģiski, rodot sistēmisku pieeju.

2010. gads ir vēlēšanu gads, un katra politiskā partija nāk ar saviem priekšlikumiem kā izmainīt nodokļus Latvijā. Sīkāk neanalizējot katras partijas piedāvājumu, darba autore ir tikai apkopojusi visu 13 politisko partiju iesniegto programmu izvilkumus par nodokļiem.⁴⁵¹ (86. pielikums)

Savukārt FM ir nākusi klajā ar savu redzējumu par dažādiem scenārijiem attiecībā uz nodokļu sistēmas iespējamo attīstību turpmākajos piecos gados. Pirmais scenārijs paredz sistēmas saglabāšanu, kāda tā ir. Pārējie trīs varianti paredz lielākas vai mazākas izmaiņas nodokļu sistēmā. Protams – visas nodokļu kopējā sloga palielināšanas virzienā.

⁴⁵⁰ Trīs vīri, viena laiva un dažāda airēšana / žurnāls IR#1 8-14.aprīlis, 2010, 13 lpp

⁴⁵¹ 2010.gada 2.oktobra 10.Saeimas vēlēšanas deputātu kandidātu saraksti un statistika [Elektronisks resurss] <http://www.cvk.lv/cgi-bin/wdbcgiw/base/komisijas2010.cvkand10.sak>

Finanšu ministrijas nodokļu politikas pamatnostādņu projektā izstrādātie četri attīstības scenāriji ir:

- *pirmais scenārijs* - tiek saglabāta pašreiz esošā nodokļu sistēma;
- *otrais scenārijs* – 1) tiek izpildītas saistības pret SVF un Eiropas Komisiju; 2) tiek pārskatītas nekustamā īpašuma nodokļa likmes; 3) tiek pārskatīta transporta līdzekļu nodeva;
- *trešais scenārijs* - papildus otrajam scenārijam: 1) PVN samazināto likmju atcelšana; 2) IIN un UIN atvieglojumu pārskatīšana; 3) IIN neapliekamā minimuma pārskatīšana. Kā alternatīvs risinājums tiek vērtēta iespēja ieviest progresīvo IIN sistēmu.
- *ceturtais scenārijs* - 1) papildus trešajam scenārijam: PVN standarta likmes paaugstināšana; 2) augstākas likmes NĪN; 3) augstākas likmes luksus un vidējas klases transportlīdzekļiem.⁴⁵²

Autore uzskata, ka FM izstrādātie nodokļu politikas attīstības scenāriji: 1) nav nodokļu politikas, bet nodokļu sistēmas izmaiņu virzieni; 2) attīstības virzieni ir vērsti uz naudas iegūšanu valsts budžetam, palielinot nodokļu likmes, nevis attīstot ekonomiku. Tādās pašās domās ir arī eksperti:

- K.Ketners uzskata, ka „*no FM četriem piedāvātajiem nodokļu politikas izmaiņu scenārijiem nevar nosaukt nevienu, ko varētu uzskatīt par labu. Problēma ir faktā, ka netiek pateikts, kā katrā no šiem variantiem iegūto naudu ir paredzēts izlietot. Piemēram, iespējams, ka, nepalielinot nodokļu likmes, nespēsīm segt pat kārtējos izdevumus, nemaz jau nerunājot par investīcijām attīstībā utt. Tajā pašā laikā varbūt ir vērts palielināt noteiktu nodokļu likmes, nosakot, ka tādējādi iegūtie līdzekļi tiks investēti tautsaimniecības attīstībā. Tas netiek pateikts, un tādējādi šos ministrijas piedāvātos variantus pat ir grūti vērtēt, ja nu tomēr būtu jāizvēlas kāds no piedāvātajiem četriem variantiem, es priekšroku dotu pirmajam, kas paredz vairs nepalielināt nodokļu likmes Latvijā*”;
- I.Brivers apgalvo, „*ja reiz Latvijas valdība savulaik ir izšķīrusies par starptautiskā aizdevuma prasīšanu, tad, acīmredzot, nāksies realizēt tādu nodokļu politiku, kas ļautu paņemt naudu perspektīvā arī atdot. Protams, vēlāmākais variants būtu nodokļu likmju nepalielināšana Manuprāt, tiek aizmirsts, ka likmju celšana vēl nenozīmē lielākus ienākumus valsts budžetā. Ja nu tomēr nav iespējams iztikt bez nodokļu celšanas, tad nevajadzētu vairs palielināt netiešos nodokļus, piemēram, PVN.*” Lai arī NĪN celšanai var būt negatīvas sekas, tas būtu mazāk sāpīgs variants;
- akad. R.Karnīte, uzsver, ka „*izskatot Finanšu ministrijas piedāvātos nodokļu politikas 4 variantus, rodas iespaids, ka to veidotāji ir ļoti rūpīgi strādājuši, lai izpētītu, kā paņemt no iedzīvotājiem pēc iespējas vairāk naudas, palielinot nodokļu likmes.*” Tajā pašā laikā nav strādāts, lai izpētītu variantu, kā vairot budžeta ieņēmumus, samazinot nodokļu likmes un tādējādi stimulējot ekonomikas attīstību. Nav arī izskatīts variants, kas paredzētu palielināt nodokļu ieņēmumus, samazinot ēnu ekonomikas īpatsvaru valstī, interesants ir fakts, ka valdības izteikumi liecina — tā redz, ka nākamgad mūsu valsts

⁴⁵² Precizētā nodokļu pamatnostādņu projekts prezentācija [Elektronisks resurss]
<http://www.fm.gov.lv/?lat/aktualitates/jaunumi/49897>

ekonomika augs, lai gan ekonomisti to vēl neredz. Tajā pašā laikā nodokļu politiku tā vēlas balstīt uz likmju celšanu;

- A.Dābols paskaidro, „ja tiek atstāta pašreizējā nodokļu sistēma, kas var būt pat nav pats sliktākais variants, tad būtiski ir izdarīt vēl kādu darbu — palielināt nodokļu administrācijas darba efektivitāti. Ja runājam par variantiem, kas paredz iedzīvotāju ienākumu nodokļa un uzņēmumu ienākumu nodokļa celšanu, tad pirms šāda soļa speršanas ir jābūt skaidrībai, ko tas dos, kādu efektu uz tautsaimniecības attīstību tas atstās. Savukārt attiecībā uz nekustamā īpašuma nodokli vispirms ir jāsaprot, kā šis nodoklis tiks iekasēts.”⁴⁵³

Autore arī piekrīt akad. R.Karnītes viedoklim, kas norāda, ka „pašlaik problēma ir arī pieejā – valstij nav jāspiež uz izdevumu samazināšanu, bet jādomā, kā palielināt ieņēmumus. Šobrīd arī visi saprot, ka valdība neko nedara, kā tikai griež visu pēc kārtas, jo neko citu izdarīt nevar. Un šī valdības nevarība dzen iedzīvotājus, uzņēmējus depresijā”.⁴⁵⁴ Valdības rīcība ne vienmēr ir bijusi konsekventa, lai stiprinātu nodokļu politikas ilgtspēju. Autore uzskata, ka laikus ir jāmazina īstermiņa nenoteiktība ekonomikā, valdībai ir nepieciešama konsekventa un savlaicīga rīcība. Izmaiņas nodokļu politikā noteiks ne tikai ekonomikas atgūšanas straujumu, bet, kas ir vēl svarīgāk, arī vidēja termiņa izaugsmi.

FM, veicot aprēķinus attiecībā uz Latvijas iedzīvotāju, kurš saņem minimālo algu un patērē iztikas minimuma patēriņa grozu, kas saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2009. gada cenās 2009. gada decembrī bija 162,72 lati, ir secinājusi, ka veidojas deficīts 32,41 latu apjomā. Tas liecina par to, ka ar minimālo algu nav iespējams nodrošināt pat iztikas minimumu.

3.11. tabula

Minimālās algas sakarība ar iztikas minimumu Latvijā, mēnesī⁴⁵⁵

Alga PIRMS nodokļu nomaksas	180
Neapliekamais minimums	35
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	16,2
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	33,49
Alga PĒC nodokļu nomaksas	130,31
Tēriņi	162,72
Ienākumi – izdevumi	-32,41

Veidojot nodokļu politiku, ir jācenšas, lai no nabadzīgākiem iedzīvotājiem ar nodokļu palīdzību netiktu atrauts pats pēdējais. Pašreizējā nodokļu sistēma ir veidota, tā, ka no darba algas (gan lielas, gan mazas) tiek maksāta vienāda daļa nodokļa. Nabadzības riska indekss norāda, ka 26% māsaimniecību 2008. gadā bija pakļautas nabadzībai, tātad ¼ daļa iedzīvotāju dzīvoja zem nabadzības sliekšņa.

⁴⁵³ No valsts ekonomikas naudu piedāvā izsūkt / Dienas Bizness 27.04.2010 [Elektronisks resurss] <http://e-avize.db.lv/?laikraksts=100#/6>

⁴⁵⁴ M. Fridrihsone, Budžeta samazināšanas sāpīgi sitīs ekonomiku, Dienas bizness 11.03.2009., 5. lpp.

⁴⁵⁵ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

Nodokļu politikas veidotājiem liela vērtība un nozīme jāpievērš nodokļu koncepcijai. Pamatā ir jāizvērtē valsts sniegtie pakalpojumi, par kuriem tiek maksāti nodokļi, nodevas. Sakarā ar to, ka valsts sniegto pakalpojumu klāsts paplašinās, jānoskaidro, vai nodokļi un nodevas ir adekvātas, jo nodokļu maksātājiem ir tiesības apšaubīt to kvalitāti un sniegto sabiedrisko pakalpojumu pilnīgumu, atbilstību nodokļa summai. Tāda pieeja palielinātu valsts institūciju atbildību, īstenojot regulējošo funkciju. Tas prasīs samazināt nodokļu slogu, galvenokārt, uz juridiskajām personām, t.sk. uz uzņēmumiem, firmām, korporācijām. Nepieciešams būtu diferencēt peļņas nodokli atkarībā no rentabilitātes līmeņa, nozares nozīmīguma un uzņēmumu grupas, kas nodrošina ekonomisko izaugsmi, palielina ekonomikas tempus. Nodokļu sistēmai vajadzētu koncentrēties ne tikai uz taktisko lēmumu izpildi, bet arī uz ilgtermiņa stratēģisko mērķu īstenošanu, kas saistīti ar ekonomisko attīstību, aptverot izaugsmes tempus un dzīves kvalitāti.

Visbeidzot, nepieciešama sistēmiska pieeja, lai radītu vienotu ar nodokļiem aplikšanas mehānismu, radot tādu nodokļu sistēmu, kura, apvienojot tai raksturīgos elementus un tiem mijiedarbojoties, dotu impulsu ražošanas attīstībai. Īsi sakot, sekmētu efektīvu attīstību, produktīvas investīcijas un uzņēmējdarbības iniciatīvu.

Tas viss prasa mainīt esošo nodokļu sistēmu Latvijā. Tai būtu jāklūst par izšķirošo faktoru visaptverošai ekonomikas attīstībai. Nodokļu sistēmu nepieciešams pārorientēt, lai uzlabotu ražošanu, stimulētu tās attīstību, izmantojot inovatīvās investīcijas. Vajadzētu izvēlēties tādas nodokļu likmes, tādu ar nodokli aplikamo bāzi un nodokļu aplikšanas mehānismu, kas neradītu šķēršļus ražošanas attīstībai, kā tas notiek tagad, neradot papildus impulsu izaugsmei.

Pamatojoties uz augstāk minēto, nodokļu politika ir jāveido tā, lai tā būtu orientēta uz valsts stratēģisko mērķu izpildi.

Autore uzskata, ka galvenais (un pats bīstamākais) pašreizējo valdības un sabiedrības diskusiju par fiskālo politiku trūkums ir - fiskālās politikas instrumentu nesasaistīšana ar vēlamajiem šīs politikas rezultātiem, valsts ekonomiskajiem mērķiem un valsts modeli. Piemēram, diskusijas un priekšlikumi par nodokļiem koncentrējas tikai un vienīgi ap jautājumu, kā iekasēt vairāk naudas valsts budžetā, nevis ap jautājumu, kādu ekonomisko sistēmu ar tādas nodokļu sistēmas palīdzību mēs vēlamies sasniegt. Piemēram, kādus uzņēmējdarbības veidus varētu veicināt. Nodokļu politika ir ļoti spēcīgs instruments, kas galu galā veido valsts ekonomiku. Tas nav tikai naudas iekasēšanas veids. Tā vietā, lai radītu mehānismus, kas reāli stimulētu biznesa attīstību, kas ļautu kā uzņēmumiem, tā iedzīvotājiem nopelnīt arvien vairāk naudas, no kuras maksāt nodokļus, tiek dota priekšroka *vieglākajam ceļam*.

Cilvēki, kas ir atbildīgi par valsts tautsaimniecības attīstību, par nodokļu politiku Latvijā, acīmredzot, nedomā ilgtermiņā. Protams, kaut kādā mērā var atrast ielāpu valsts budžetam, nepārtraukti palielinot nodokļu slogu. Bet tas ir iespējams tikai ļoti īsu brīdi.⁴⁵⁶ Ar nodokļu politikas palīdzību valstij jāveicina komercdarbības konkurētspējas pasākumi, radot labvēlīgu vidi uzņēmējdarbībai. Šobrīd valsts ir radījusi dažādus birokrātiskus ierobežojumus, un uzņēmēji izvēlas citas valstis, jo tur ir vieglāk strādāt. Dažos gadījumos valsts birokrātijas dēļ uzņēmēji spiesti darboties ēnu ekonomikā.

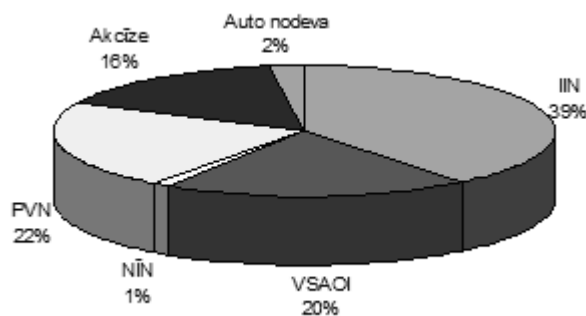
⁴⁵⁶ Vēlme ieviest absurdus nodokļus klūst arvien izplatītāka, DB viedoklis: 12.02.2010.

Svarīgi ir katru gadu izvērtēt nodokļu politiku. S.Djakovs labvēlīgas nodokļu politikas izvērtēšanai izmanto 3 rādītājus:

1. Nodokļu kopsummas attiecība pret tīro peļņu. Krievijā šis rādītājs ir 41%, Saūda Arābijā-1%, Argentīnā -98%, Baltkrievijā -122%.
2. Nodokļu iemaksas budžetā taksācijas gada laikā: Krievijā - 27 reizes, Honkongā-1, Norvēģijā - 3, Ukrainā - 84.
3. Laika patēriņš nodokļu atskaišu sagatavošanai gada laikā: Krievijā - 256 stundas gadā, Apvienotajos Arābu Emirātos -12, Singapūrā - 30, Brazīlijā - 2600.

S. Djakovs uzskata, ka Krievija nodokļu jomā ieņem 46. vietu pasaulē. Tas ir diezgan labs rādītājs, jo, piem., Saūda Arābijā, Honkongā biznesa struktūras maksā nodokļus minimāli. S. Djakovs uzskata, ka nav vajadzīgas augstas nodokļu likmes un liels nodokļu atvieglojumu skaits, jo: pirmkārt, vieglāk un lētāk administrēt, otrkārt, tas ir taisnīgi, jo nodokļu slogs sadalās vienmērīgi. Autore savā pētījumā izpētīja Igaunijas pieredzi nodokļu atlaižu piemērošanā. Igaunijas uzņēmumi 100% tiek atbrīvoti no peļņas nodokļa, ja iegulda investīcijas savā ražošanā, līdz ar to tā rada interesi investoriem. Igaunijas ekonomiskā kapacitāte pieaug, pateicoties šim nodokļu atbrīvojumam. Autore norāda, ka 100% nodokļu atbrīvojums - atlaide ir efektīva un tās var pielietot tādās ražošanas nozarēs, kur notiek pārstrukturizācija, pamatfondu atjaunošana.⁴⁵⁷ Izvērtējot dažādu autoru viedokļus par nodokļu politikas izvērtēšanas metodēm, jāatzīst, ka labākā ir tā, kas ir vieglāk piemērojama Latvijas apstākļos.

Autore piedāvā tālāk apskatīt FM piemēru par iedzīvotāja ar vienu apgādājamo, kurš saņem algu 433 latus un kuram pieder divstābu dzīvoklis Rīgā un vieglā automašīna, maksājamiem nodokļiem.

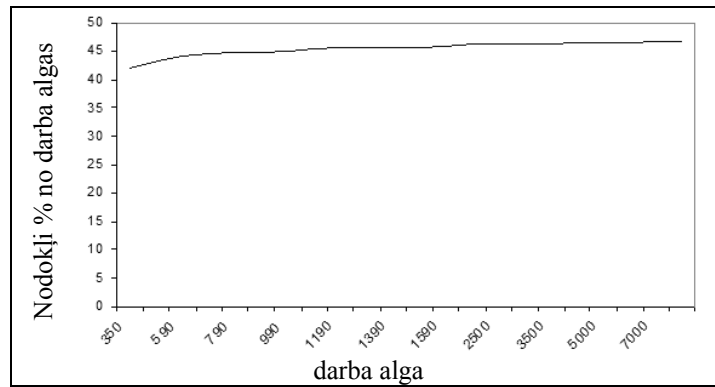

3.11. att. Fiziskās personas maksātie nodokļi Latvijā, FM aprēķins⁴⁵⁸

Minētajā piemērā nodokļu slogs ir 45,4% no ienākumiem. Pie lielākiem ienākumiem, atbilstoši palielinot arī izdevumus, ir secināms, ka Latvijas nodokļu sistēmai ir ļoti neliela progresivitāte attiecībā pret iedzīvotāju ienākumiem, kas, pieaugot ienākumu līmenim, kļūst arvien neizteiktāka.

⁴⁵⁷С. Дьяков” Или вы имеете простое администрирование, или вы получаете приток инвестиций”, Эксперт,2005.,Н. 37(483)

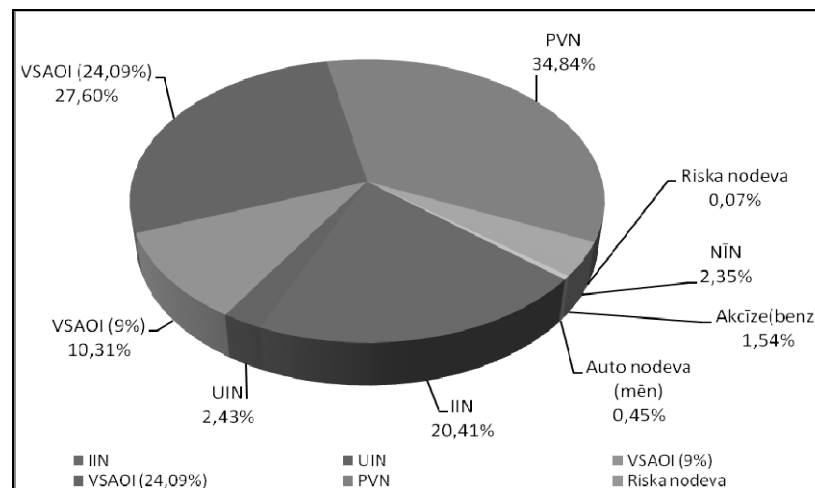
⁴⁵⁸ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

3.12. att. Nodokļi % no darba algas Latvijā⁴⁵⁹

Gadījumā, ja cilvēki ar augstiem ienākumiem daļu no ienākumiem uzkrāj vai iegulda, tad nodokļu slogs kļūst regresīvs.

Minētie piemēri liecina par to, ka Latvijas nodokļu sistēmai attiecībā pret iedzīvotāju ienākumu līmeni ir ļoti neliela progresivitāte. Turklāt lielai daļai iedzīvotāju ir kritiski zems ienākumu līmenis, kas neļauj apmaksāt pat iztikas minimumu.

3.13. att. Vidējie sabiedrības ar ierobežoto atbildību valsts budžetā iemaksātie nodokļi Latvijā, FM aprēķins⁴⁶⁰

Pamatojoties uz to, ka Latvijā ir liela iedzīvotāju nevienlīdzība, ko arī spilgti parāda Džini koeficients, ir jāpārorientē nodokļu sistēma no darbaspēka nodokļiem uz kapitāla nodokļiem. Ņemot vērā visu augstāk minēto, autore uzskata, ka nodokļu politika ir jāveido, par pamatu ņemot nacionālās attīstības plāna (3. pielikums) valsts izaugsmes priekšnosacījumus, ko izstrādājusi autore, izmantojot nodokļu politikas instrumentāriju, kas ir apkopots 3.12. tabulā.

⁴⁵⁹ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

⁴⁶⁰ Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

3.12. tabula

Valsts izaugsmes priekšnosacījumi, izmantojot nodokļu politiku Latvijā⁴⁶¹

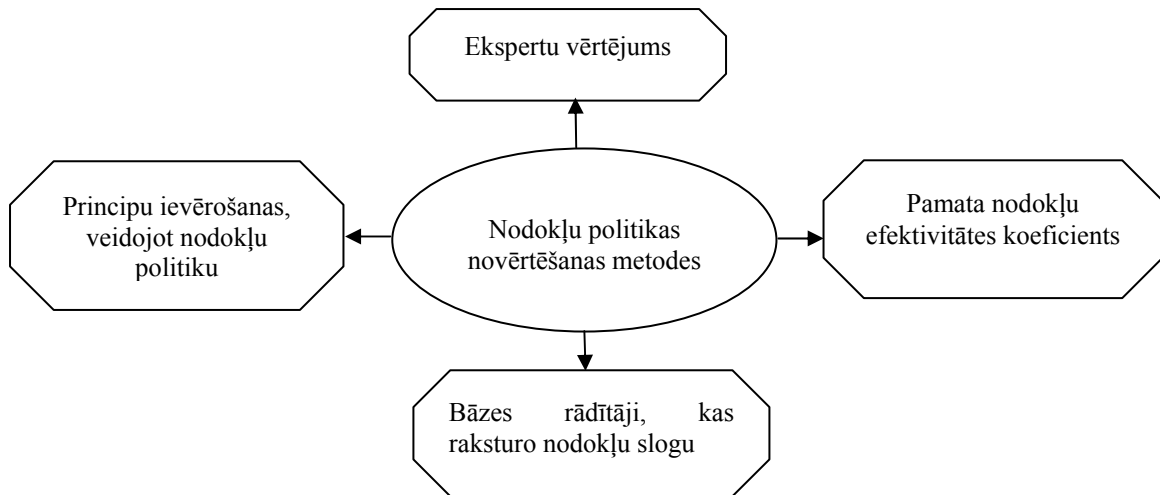
<i>Valsts izaugsmes priekšnosacījumi</i>	<i>Izmantojamais instrumentārijs</i>
Izaugsme reģionos.	Daļu uzņēmuma ienākuma nodokļa novirzīt pašvaldībām, lai tās būtu ieinteresētas uzņēmējdarbības vides uzlabošanā konkrētā teritorijā.
Iekļaujošs un noturīgs darba tirgus.	Piešķirt atlaides uzņēmumiem, lai varētu attīstīt inovatīvās nozares un palielināt nodarbinātības līmeni. Nodokļu sloga pārvešana no ienākumiem uz patēriņu un kapitālu, jo tam ir mazāk negatīvu seku kā iedzīvotāju ienākuma un sociālās apdrošināšanas sloga palielināšanai.
Vesels cilvēks ilgtspējīgā sabiedrībā.	Daļu no VSAOI novirzīt primārai veselības aprūpei. Piešķirt IIN nodokļa atlaides par veselības pakalpojumu izmantošanu.
Droša, pilsoniska un saliedēta sabiedrība.	Progresivitātes ieviešana iedzīvotāju ienākuma nodoklim samazinātu iedzīvotāju noslāņošanos. Palielināt nepaliekamo līdz iztikas minimumam, tā rūpējoties par mazturīgiem un celtu iedzīvotāju labklājību. Samazināt nevienlīdzību starp dažādiem iedzīvotāju slāņiem, ieviešot pazemināto PVN likmi pārtikai.
Moderna infrastruktūra un pakalpojumi.	Piešķirt atlaides inovācijām un inovatīviem uzņēmumiem.
Latvijas izaugsmes starptautiskā dimensija.	Ieviest eksportu veicinošas atlaides.
Pieejams mājoklis un sakopta dzīves telpa.	Jaunām ģimenēm piešķirt iedzīvotāja ienākuma nodokļa atlaides pirmā mājokļa iegādei.
Labā pārvaldība kā ilgtspējīgas izaugsmes politikas nodrošinājums.	Ieviest skaidru nodokļu politiku, ar noteiktiem mērķiem - ilgtermiņa mērķiem, palielinot netiešo nodokļu īpatsvaru, lai nodokļu sistēma būtu elastīgāka. Atbildīgām personām operatīvāk sniegt metodiskus norādījumus nodokļu jautājumos, skaidrojot, kā ieviestās izmaiņas ir piemērojamas. Lai sasniegtu fiskālo konsolidāciju, pārskatīt daudzo valdības funkciju lietderību un nepieciešamo funkciju samazinājumu, likvidējot daudzās aģentūras, bet nevis virzīties uz māsaimniecības aplikšanu ar paaugstinātiem nodokļiem.

Lai noteiktu nodokļu politikas nozīmīgumu, nepieciešams izvērtēt to, cik tā ir efektīva un kādas ir tās tendences aplikšanā ar nodokļiem.

Mūsdienās ir daudz un dažādas metodes, lai noteiktu nodokļu politikas efektivitāti. Tās varētu sadalīt 4 grupās:

- ekspertu vērtējums;
- pamata nodokļu efektivitātes koeficients (vērtība);
- principu ievērošana, veidojot nodokļu sistēmu;
- bāzes rādītāji, kas raksturo nodokļu sloga līmeni un valsts sociāli-ekonomisko stāvokli.

⁴⁶¹ Autores izstrādāts

3.14. att. Nodokļu politikas vērtēšanas metodes⁴⁶²

Neskatoties uz dažādām novērtēšanas metodēm, nevienu no augstāk minētām metodēm nevar atzīt par visefektīvāko metodi, kas varētu būt piemērota zinātniskās pētniecības jomā. Katrai metodei, lai novērtētu nodokļu politiku ir savī plusi un mīnusi, kas jāņem vērā. Nodokļu politikas novērtēšanas paņēmieni var būt arī subjektīvi, katrai metodei ir savas stiprās un vājās puses.

3.13. tabula

Nodokļu politikas vērtēšanas metožu salīdzinājums⁴⁶³

Metodes	Raksturīgie rādītāji				
	Aprēķinu sarežģītība	Pētījuma līmenis	Aprēķinu precizitāte	Formulu izmantošana	Kļūdu varbūtība
Ekspertu vērtējums	nē	makro	minimāla	nē	maksimāla
Pamata nodokļu efektivitātes koeficients (vērtība)	jā	mikro	maksimāla	jā	minimāla
Principu ievērošana, veidojot nodokļu sistēmu	nē	makro	vidēja	jā	vidēja
Bāzes rādītāji, kas raksturo nodokļu sloga līmeni un valsts sociāli-ekonomisko stāvokli	nē	makro	minimāla	nē	maksimāla

No 3.13. tabulas datiem ir redzams, ka visvieglāk izmantot ir ekspertu metodi un bāzes rādītāju metodi, bet tai pašā laikā šīs metodes ir ar vislielāko kļūdu. Pirmajā gadījumā tas ir saistīts ar to, ka eksperta atzinums var būt subjektīvs, otrajā gadījumā - ar bāzes rādītāju identificēšanu. Visprecīzākā, bet sarežģītākā ir nodokļu efektivitātes koeficientu metode, bet, lai šo metodi pielietotu, ir jāizmanto ļoti daudz raksturojošo rādītāju, kurus statistika ļoti bieži neatspoguļo (piemēram, cik daudz degvielas patērē mežsaimniecības nozare). Analizējot nodokļu politiku, autore izmantos visas iepriekš minētās metodes, jo tikai kompleksa pieeja ļauj vispusīgi analizēt nodokļus.

⁴⁶² МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕГИОНАЛЬНОЙ НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКИ [Elektronisks resurss] http://sisupr.mrsu.ru/2009-2/pdf/14.15_kuzko.pdf

⁴⁶³ МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕГИОНАЛЬНОЙ НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКИ [Elektronisks resurss] http://sisupr.mrsu.ru/2009-2/pdf/14.15_kuzko.pdf

Efektīvākais risinājums ēnu ekonomikas īpatsvara samazināšanai būtu pasākumi, kas samazina ēnu ekonomiku veicinošo faktoru ietekmi. Galvenās teorētiski iespējamās pasākumu jomas ir šādas:

- *Nodokļu sloga izmaiņas.* Augsts nodokļu slogs parasti saistās ar lielāku ēnu ekonomikas īpatsvaru. Par vienu no risinājumiem var uzskatīt nodokļu sloga samazināšanu. Šeit gan jāpiezīmē, ka tas varētu neizraisīt tūlītēju būtisku ēnu ekonomikas samazināšanos. Izveidotās struktūras, veiktie ieguldījumi un augsta peļņa ir būtisks faktors, kas kavē pāriešanu uz oficiālo ekonomiku. Nodokļu sloga samazināšana šobrīd, ņemot vērā valsts budžeta deficīta konsolidācijas nepieciešamību, nav iespējama. Kā alternatīva kopējai nodokļu sloga samazināšanai, lai ierobežotu izvairīšanos no nodokļiem, varētu būt nodokļu sloga pārdale (piemēram, no tiešajiem nodokļiem uz netiešajiem nodokļiem).
- *Administratīvo prasību vienkāršošana.* Ir pierādīts, ka administratīvajam slogam ir tieša saistība ar ēnu ekonomikas apjomu. Tas, pirmkārt, rada papildus izmaksas oficiālajai ekonomikai, otrkārt, padara sarežģītāku un neefektīvāku normatīvo aktu piemērošanu.
- Apkarojot ēnu ekonomiku, valdības parasti rada papildus administratīvās prasības, lai gan ar to bieži vien tiek panākts pretējais efekts. Tā vietā, lai palielinātu administratīvo prasību skaitu, efektīvāk būtu pievērst uzmanību jau esošo piemērošanai. Valstīm ar mazu ēnu ekonomikas īpatsvaru ir raksturīgs vienkāršs, caurskatāms administratīvais regulējums un efektīva tā piemērošana.
- *Normatīvo aktu piemērošanas efektivitātes palielināšana.* Normatīvo aktu prasību piemērošanas nepietiekoša uzraudzība un kontrole rada graužošu iespaidu uz sabiedrības disciplīnu un veicina priekšstatu, ka nepakļaušanās ir normāla parādība un netiks sodīta.
- *Valsts institūciju un to sniegto pakalpojumu kvalitātes paaugstināšana.* Jautājumi par to, kur paliek budžeta nauda un ko indivīds saņem par saviem nomaksātajiem nodokļiem, šobrīd Latvijā ir ļoti aktuāli. Tas ir saistīts ar tādiem plašiem jautājumiem kā valsts izdevumu un lēmumu caurskatāmība, sabiedrības iesaistīšana lēmumu pieņemšanā, korupcijas apkarošana u. c.
- *Iesaistīšanās iespēju samazināšana.* Šī grupa paredz tādus pasākumus kā skaidras naudas aprites ierobežošana, ierobežojumi pieejai valsts sniegtajiem pakalpojumiem u.c., kas padara iesaistīšanos ēnu ekonomikā nepievilcīgu un riskantu.
- *Ēnu ekonomikas īpatsvara samazināšana,* lai veicinātu uzņēmējdarbību un sabalansētu ekonomikas attīstību.

Ēnu ekonomika ne tikai izkropļo godīgu konkurenci un neveicina produktivitāti un inovācijas, bet arī samazina valsts budžeta ieņēmumus. Tā ir būtiska rezerve, kas varētu tikt izmantota kā alternatīva tālākai nodokļu sloga nepalielināšanai.

Valsts, novēršot minētās negatīvās parādības nodokļu politikā, uzlabotu un normalizētu ekonomiskās attiecības. Svarīgi būtu ilglaicīga un harmonizēta aplikšana ar nodokļiem un atbilstošu funkciju piemērošana, pie tam pasākumi ir jāveic kompleksi, kas dotu nodokļu sistēmai jaunu saturu, nodrošinot potenciālas iespējas nodokļu iekasēšanas efektivitātes paaugstināšanā tautsaimniecībā.

Lai palielinātu nodokļu politikas regulējošo ietekmi, problēmas izpētes rezultātā tika izstrādāti stratēģiskie un taktiskie mērķi, kas apkopoti 3.14. tabulā.

Stratēģiskie un taktiskie mērķi nodokļu politikas regulējošās ietekmes palielināšanā Latvijā⁴⁶⁴

	Mērķis	Pasākumi
Stratēģija	Veicināt tautsaimniecības prioritāro nozaru attīstību.	1. Piešķirt nodokļu atlaides prioritāro nozaru inovācijām.
	Uzlabot uzņēmējdarbības vidi, vienkāršojot administratīvās prasības un samazinot to izpildei nepieciešamo laiku.	1. Izmantojot kvantitatīvās un kvalitatīvās metodes, prognozēt uzņēmumu attīstības tendences un izmantot nodokļu politikas instrumentāriju to atbalstam. 2. Piešķirt atlaides par darba vietu saglabāšanu. 3. Samērojami nodokļi par līdžīgiem ienākumu veidiem, izlīdzinot nodokļu slogu.
	Nodrošināt nepieciešamos ieņēmumus valsts budžetā gan īstermiņā, gan ilgtermiņā, kas nepieciešami tālākai budžeta konsolidācijai un Māstrihtas kritēriju izpildei.	1. Nodrošināt papildus budžeta ieņēmumus. 2. Iekasēt papildus uzrēķinātos nodokļu ieņēmumus.
	Veicināt ekonomikas konkurētspēju, palielinot ražojošo nozaru īpatsvaru, kā arī veicināt produktivitāti un inovācijas, uzlabot uzņēmējdarbības vidi.	1. Ar nodokļu atmaidēm atbalstīt eksporta nozares. 2. Samazināt nodokļu slogu, pārskatīt atsevišķu nodokļu struktūru un atvieglojumus. 3. Nodokļu kontroli balstīt uz riska analīzi, samazinot kontroles biežumu godīgiem uzņēmējiem.
	Samazināt ēnu ekonomikas īpatsvaru.	1. Pārskatīt atsevišķu nodokļu struktūru un atvieglojumus. 2. Pārskatīt sodu sistēmu par nodokļu pārkāpumiem, padarot sodus atbilstošākus izdarītā pārkāpuma smagumam. 3. Efektivizēt administrēšanas procedūras, koncentrējoties uz ēnu ekonomiku un nodokļu nemaksātājiem.
Taktika		
	Regulāra nodokļu politikas analīze.	1. Sistēmiska nodokļu politikas analīze, veikt kopējās ietekmes izvērtējumu. 2. Nodokļu likmju samērojamība Baltijas valstu ietvaros.
	Normatīvo aktu piemērošanas efektivitātes palielināšana.	1. Uzraudzīt un kontrolēt normatīvo aktu ievērošanu. 2. Nodokļu samaksas termiņa pagarināšana vai papildus nosacījumu piemērošana, ja nodokļu maksātājs noteiktajā termiņā un pilnā apmērā nespēj nomaksāt nodokļu maksājumus. 3. Atvieglot nosacījumus apliekamā ienākuma samazināšanai par zaudēto parādu summu.
	Samazināt administratīvās prasības.	Izveidot vienkāršu, caurskatāmu administratīvo regulējumu un efektīvu tā piemērošanu.
	Skaidra un pārdomāta mērķu un rīcības komunikācija.	1. Pilnveidot uzņēmēju informēšanas pasākumus. 2. Komunikācijas uzlabošana ar sabiedrību.

⁴⁶⁴ Autores izstrādāts

Pamatojoties uz objektīvo realitāti, jāatzīst, ka mūsu valstī nodokļu maksāšanas tradīcijas vēl nav sasniegušas vēlamo līmeni, tāpēc cīņa ar nodokļu nemaksātājiem vēl joprojām nepieciešama, lai nodrošinātu budžeta ieņēmumus un līdzvērtīgus konkurences apstākļus visiem uzņēmējiem. Attīstoties nodokļu sistēmai, ļoti svarīga ir praktiskā vide, kurā darbojas nodokļu maksātāji un administrācija. Pamatojoties uz valsts un sabiedrības attiecībām, veidojas nodokļu maksātāju attieksme pret savu līdzdalību valsts dzīvē un valsts budžeta līdzekļu veidošanā vispār. Autore uzskata, ka vairāk uzmanības būtu jāvelta uzņēmēju izglītošanai un apkalpošanai, lai pieaugtu labprātīgo nodokļu maksātāju skaits, kuri paši pareizi aprēķina un nomaksā nodokļus.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Pamatojoties uz darbā veikto pētījumu, autore ir nonākusi pie sekojošiem galvenajiem **secinājumiem**:

1. Nodokļu politika jādefinē ne kā valsts veicamo pasākumu vai darbības kopums, bet gan kā valsts stratēģija nodokļu jomā. Stratēģija ietver arī taktiskos uzdevumus, kurus pildot var sasniegt mērķi. Uzdevumi ir konkrēti pasākumi, kuri jāveic konkrētām institūcijām, konkrētā termiņā. Taktiskie uzdevumi var būt vairāki un tie var mainīties atkarībā no dažādu ārējo un iekšējo ekonomikas attīstību ietekmējošo faktoru izmaiņām. Taktiskie uzdevumi var mainīties, nemainoties stratēģiskiem mērķiem.
2. Stratēģija ietver sevī instrumentāriju, kuru lietojot, var risināt izvirzītos uzdevumus. Instrumentu klāstam jābūt pietiekami plašam un elastīgam, jo, mainoties iekšējai un ārējai situācijai, mainoties nodokļu politikas izvirzītajiem uzdevumiem, var rasties nepieciešamība mainīt instrumentus.
3. Stratēģiskos mērķus nevar noteikt voluntāri, vadoties no valsts valdībā esošo politisko spēku subjektīvās nostādnes. Nodokļu politikas stratēģiskie mērķi jānosaka, pamatojoties uz nodokļu politikas atzītiem pamatprincipiem, piem., pasaules ekonomikas attīstības likumsakarībām un nacionālās ekonomikas interesēm.
4. Nodokļu stratēģijas galvenie uzdevumi ir: ekonomiskie - jānodrošina ekonomiskā izaugsme, jāsamazina mainīgās ekonomikas ietekme, inflācijas procesu disproporcijas, un jāpārvar inflācijas procesi; sociālie - nacionālā ienākuma pārdale noteiktu sociālo grupu interesēs, kam pamatā ir peļņas pieauguma stimulēšana, lai nepieļaut iedzīvotāju ienākuma samazināšanos; fiskālie – paaugstināt valsts nodokļu ieņēmumus; starptautiskie - nostiprināt sociāli ekonomiskās saites ar citām valstīm, pārvarot nelabvēlīgos apstākļus maksājumu bilances uzlabošanā.
5. Ar nodokļu politikas palīdzību var saimniecisko subjektu darbības stimulēt vai ierobežot, nodrošināt budžeta ienākumus un sabiedrības intereses. Nodokļu atvieglojumu daudzveidība, tās diferencēšana ļauj ietekmēt uzņēmuma dinamiku un struktūru, kapitāla ieguldījumus un nodarbinātību, noteiktu ienākumu sadali. Autore uzskata, ka visām nodokļu politikas strukturālajām izmaiņām ir jābūt skaidri definētām un komunicētām ar sabiedrību, lai tiktu nodrošināta prognozējamība uzņēmējdarbības vidē.
6. Lai stimulētu ekonomikas attīstību un veiksmīgi īstenotu nodokļu sistēmas reformas, jāievēro vairāki principi: ilgtermiņa - stabilitāte un prognozējamība; skaidra un pārdomāta mērķu un rīcības komunikācija; valsts atbalsts eksporta nozaru attīstībai, palielinot vietējo uzņēmēju konkurētspēju vietējā tirgū; samērojami nodokļi par līdzīgiem ienākuma veidiem, izlīdzinot nodokļu slogu, relatīvi viegla administrēšana (vienkārša un efektīva); sistēmiska nodokļu politikas analīze, veicot analīzi sabalansēti un vērtējot kopējo efektu, kā arī pieaicinot nodokļu speciālistus un mācību spēkus.
7. LR nodokļu un nodevu pamatnostādnēs 2011.-2015. gadam ir noteikts, ka nodokļu politikas: 1. mērķis - stabili valsts budžeta ieņēmumi; 2. mērķis – nodokļu politikas stabilitāte un prognozējamība; 3. mērķis – uzlabota Latvijas tautsaimniecības konkurētspēja; 4. mērķis – sociālais taisnīgums.
8. Vēsturiskās pieredzes situācijas analīze ļauj konstatēt nodokļu politikas būtisku ietekmi uz ekonomiskā cikla raksturu un norises tempu. Nodokļu reformas kļuva par nozīmīgu

faktoru, kas paildzināja ekonomikas cikla auguma fāzi. Nodokļu atvieglojumu politika sekmēja pamatkapitāla atjaunošanos. Uzņēmumu un fizisko personu ienākumu aplikšanas pastiprināšana ļāva vājināt inflācijas tendences ekonomikā.

9. Fiskālā politika atspoguļo valdības pūles uzturēt stabilu ekonomiku, manipulējot ar nodokļu palielināšanu vai samazināšanu. Nodokļu daba un nodokļu maksātāju attieksme pret nodokļu izmaiņām liek valdībai rēķināties ar daudz un dažādiem apstākļiem un nosacījumiem, lai izmaiņas nodokļu sistēmā tiktu veiktas pārdomāti un pamatoti. Jāņem vērā, ka augstas nodokļu likmes palēnina ekonomikas attīstību, jo tās izņem naudu no privātā sektora un atdod to valdībai. Tas mazina arī mazā biznesa aktivitātes, jo tajā krītas atdeve. Taču augsti nodokļi ne vienmēr ļauj valdībai tērēt vairāk naudas izglītībai, veselības aizsardzībai, ceļu būvei un sociālajām programmām. Tādēļ risinājumi nodokļu jomā prasa pietiekami dziļas zināšanas un labu politisko gribu.
10. Inflācijas laikā atsaukties uz Lafera līkni ir bezcerīgi, jo uzņēmējsabiedrības neveido uzkrājumus un netērē naudu investīcijām, kas atpelnīsies ilgākā laika periodā, bet iegulda apgrozāmo līdzekļu iegādē, kas peļņu dos īsā laika periodā. Tikai pie stabilas finanšu situācijas darbojas Lafera līknes likumsakarības.
11. Ekonomiskā lejupslīde ir izraisījusi izmaiņas gan nodokļu ieņēmumos, gan ieņēmumu struktūrā. Līdz 2008. gadam bija vērojama tendence palielināties tiešo nodokļu īpatsvaram. 2009. gada sākumā tika samazināta iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme un palielināts neapliekamais minimums, kā arī palielinātas PVN un akcīzes nodokļu likmes, tādējādi pārnesot nodokļu slogu no tiešajiem nodokļiem uz netiešajiem nodokļiem. Tā rezultātā 2009. gadā netiešo nodokļu *īpatsvars* nodokļu ieņēmumos pieauga.
12. Latvijas nodokļu sistēmu veido 11 nodokļi, kas salīdzinoši nav tik strauji skaita ziņā attīstījušies kā nodevas. Tikai ar 2010. gadu ir ieviests jauns apliekamais objekts - kapitāla pieaugums, par ko ir jāmaksā iedzīvotāju ienākuma nodoklis.
13. Ja salīdzina nodokļu likmes, tad laika posmā no 1995. gada līdz 2010. gadam Latvijas nodokļu politika ir pārdzīvojusi plašu izmaiņu diapazonu. No 1995. gada Latvijas nodokļu politika ir mainījusies no progresīvās uz proporcionālo un daļēji regresīvo.
14. Dažādi nodokļi un to likmes Latvijā ir tikušas pieņemtas nepārdomāti, tāpēc izmaiņas šajā jomā ir nepieciešamas, turklāt pietiekami operatīvas un efektīvas. Taču, strādājot ilgtermiņā, analizējot un domājot, process ir jāveic kompleksi un atbilstoši tautsaimniecības kopējām interesēm un prioritātēm.
15. Ekonomikas ciklu pētniecība ir svarīga kā makro, tā mikro līmenī, jo tiem ekonomiskajiem aģentiem, kam ir precīzākas prognozes attiecībā uz cikla garumu, ir iespēja savu ekonomisko darbību veikt precikliski, nodrošinot ievērojamus panākumus vai samazinot zaudējumus. Jebkurā ekonomikas cikla fāzē kā ekonomiskās politikas veidotājiem, tā arī uzņēmējiem un mājsaimniecībām jāpieņem lēmumi, kas nodrošinātu pilnvērtīgāku tautsaimniecības augšupejas izmantošanu vai mazinātu ar lejupslīdi saistītās negatīvās sekas.
16. 2008. gada beigās tika ieguldīts liels darbs, lai sakārtotu nodokļu un budžeta sistēmu un samazinātu valsts aparāta izdevumus. Tomēr līdz šim realizētajai fiskālai politikai pietrūkst ilgtermiņa skatījuma, tā ir bijusi procikliska. Par to liecina iztērētie līdzekļi, kas gūti straujas ekonomiskās izaugsmes gados, neveidojot uzkrājumus grūtākiem laikiem. Pie tam budžeta līdzekļi tika novirzīti tieši valdības uzturēšanas izdevumiem (darba samaksai un

pakalpojumiem), nevis kapitālieguldījumiem, kas varētu veicināt turpmāko ekonomisko izaugsmi.

17. Pasaules valstīs esošās nodokļu politikas nosacīti var iedalīt divās pretējās grupās: centriskā un sociāldemokrātiskā. Centriskā nodokļu politika raksturojas ar mazāku nodokļu slogu uzņēmējdarbībai un reizē mazāku nodokļu īpatsvaru sociāliem mērķiem. Sociāldemokrātiskā nodokļu politika raksturojas ar lielāku nodokļu slogu uzņēmējdarbībai un reizē lielāku atbalstu sociālai sfērai. ES vecajās valstīs šie nodokļu politikas virzieni mainās pa valstīm un caurmērā vienai pusei ir viens virziens un otrai valstu pusei ir otrs virziens. Izteikti sociāldemokrātisks virziens ir Zviedrijā. Latvijā pēdējos gados ir izteikts centriskais virziens.
18. 2009. gadā kopējie kopbudžeta nodokļu ieņēmumi bija 3 678,7 milj. latu apmērā, kas salīdzinājumā ar 2008. gadu ir par 1 330,8 milj. latu jeb 26,6% mazāk. Kopējie kopbudžeta nodokļu ieņēmumi 2009. gadā veido 28,9% no IKP.
19. Savukārt 2010. gadā kopējie kopbudžeta nodokļu ieņēmumi prognozēti 3 307,1 milj. latu apjomā, kas salīdzinājumā ar 2009. gada plānu ir par 286,2 milj. latu jeb 8,0% mazāk.
20. 2009. gada 1. oktobrī kopējie nodokļu parādi (neieskaitot maksājumu parādus par valsts kapitāla izmantošanu) bija 588,0 milj. latu, kas salīdzinājumā ar 2009. gada 1. janvāri ir par 38,4 milj. latu jeb 7,0% vairāk, ko, galvenokārt, noteica iedzīvotāju ienākuma nodokļa un valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu parādu palielināšanās.
21. Lai cīnītos ar ēnu ekonomiku, ir jāizprot iemesli, kāpēc šāda ekonomika ir radusies, kāpēc uzņēmēji izvēlas riskantāku nelegālu darbību. Svarīgi šeit ir atrast patiesos iemeslus un veikt preventīvas darbības, nevis cīnīties tikai ar sekām, proti, piespriestām neadekvātām soda naudām.
22. Globalizācija un ekonomisko procesu lielāka starptautiskā mobilitāte arvien vairāk ietekmē nodokļu politiku, jo kapitāla un darbaspēka pārrobežu kustība ir kļuvusi vienkāršāka. Tāpēc jāizvērtē, kādas metodes piemēro citas valstis, lai izietu no krīzes.
23. Ar nodokļu politikas palīdzību valstij jāveicina komercdarbības konkurētspējas palielināšanas pasākumi, radot labvēlīgu vidi uzņēmējdarbībai. Šobrīd valsts ir radījusi dažādus birokrātiskus ierobežojumus nodokļu sistēmā, un uzņēmēji izvēlas citas valstis, jo tur ir racionālāka nodokļu politika. Dažos gadījumos valsts birokrātijas dēļ uzņēmēji spiesti darboties ēnu ekonomikā.
24. Latvijā budžeta elastība tiek novērtēta tikai pret IKP, bet saskaņā ar ECBS metodoloģiju budžeta elastība tiek novērtēta attiecībā pret atbilstošajām makroekonomiskajām bāzēm, tādējādi tiek ņemts vērā IKP un citu makroekonomisko mainīgo atšķirīgu svārstību kompozīcijas efekts.
25. Kā galvenie nodokļu politikas pilnveidošanas virzieni ir sekojošie: nodokļu politikas regulējošās ietekmes palielināšana; nodokļu sistēmas un nodokļu administrēšanas pilnveidošana.
26. Nodokļu politikas izstrāde ir jābalsta uz valsts nacionālā attīstības plāna valsts izaugsmes priekšnosacījumiem.
27. Promocijas darba izvirzītie uzdevumi ir izpildīti un mērķis ir sasniegts. Darbā veiktā zinātniskā izpēte un analīze apstiprina darbā izvirzīto hipotēzi, ka nodokļu politika stabilitāte, prognozējamība un sakārtotība Latvijā ir viens no faktoriem ekonomisko

subjektu racionālai rīcībai, kura ir vērsta uz iedzīvotāju labklājību un iekšzemes kopprodukta paaugstināšanu, un ekonomikas stabilu attīstību.

Lai promocijas darbā izvirzītos secinājumus īstenotu praksē, balstoties uz promocijas darbā veikto analīzi un izdarītajiem secinājumiem, autore izvirza šādus **priekšlikumus**:

Lai darbā izvirzītos secinājumus īstenotu praksē, nodokļu politikas veidotājiem **Finanšu ministrijai** kopā ar nodokļu politikas īstenotāju **Valsts ieņēmumu dienestu** nepieciešams:

- nodokļu politiku veidot, balstoties uz darbā izvirzītajām konceptuālajām teorētiskajām nostādnēm un nodokļu politikas principiem, izmantojot nodokļu politikas instrumentāriju;
- papildināt LR likumu „Par nodokļiem un nodevām” un LR likumu „Par Valsts ieņēmumu dienestu” ar autores piedāvāto termina „nodokļu politika” skaidrojumu „*Nodokļu politika jādefinē kā valsts stratēģija nodokļu jomā*”;
- izstrādāt nodokļu politikas stratēģiju;
- nodokļu politikai jābūt vērstai uz to, lai atbalstītu atpalikušos reģionus un nozares, veicinātu vienlīdzīgu un godīgu konkurenci starp uzņēmējiem, kā arī piesaistītu investīcijas atpalikušajām nozarēm;
- valsts nodokļu politikai jābūt sabalansētai ar valsts ekonomisko potenciālu, nodokļu likmēm jābūt pamatotām. Pasaules prakse liecina, ka augstas nodokļu likmes nesekmē valsts ekonomisko attīstību, jo samazinās ražošanu un palielinās ēnu ekonomika, patērētājam izdevīgāk preces iegādāties tieši no ražotājiem, apejot mazumtirgotājus, vairumtirgotājus un starpniekus.

Lai pilnveidotu nodokļu politiku, **Finanšu ministrijai** kopā ar **Valsts ieņēmumu dienestu**:

- regulāri veikt nodokļu politikas analīzi, konstatējot novirzes no plānotās *nodokļu politikas mērķa*;
- nodokļu politikas analīzi veikt ne tikai par pagātnes notikumiem, bet sniegt arī regulāru perspektīvas skatījumu kontekstā ar makroekonomiskiem indikatoriem;
- katru gadu pārskatīt nodokļu politikas instrumentāriju, lai izvērtētu tā pielietojuma lietderību;
- skaidri jādefinē visas nodokļu politikas strukturālās izmaiņas un iespējamās stratēģiskās izvēles, ja nodokļu ieņēmumi būtiski atpaliek no plānotajiem un ir nepieciešams paaugstināt nodokļu slogu;
- veikt kopējās nodokļu politikas ietekmes izvērtējumu tautsaimniecībā;
- izvērtēt un salīdzināt nodokļu apmērus (likmes) Baltijas valstu ietvaros, kā arī, veicot izmaiņas nodokļu sistēmā, atsegt un pamatot to politisko un ekonomisko nozīmību.

Lai stimulētu ekonomikas attīstību, sekmētu ekonomikas konkurētspēju, palielinātu ražojošo nozaru īpatsvaru, veicinātu produktivitāti un inovācijas, kā arī uzlabotu uzņēmējdarbības vidi **Finanšu ministrijai** kopā ar **Valsts ieņēmumu dienestu** :

- izmantojot nodokļu politikas instrumentāriju, atbalstīt eksporta nozares;
- samazināt nodokļu slogu, pārskatīt atsevišķu nodokļu struktūru un atvieglojumus;

- nodokļu kontroli balstīt uz riska analīzi, samazinot kontroles biežumu godīgiem uzņēmējiem;
- piešķirt atlaides par darba vietu saglabāšanu;
- izlīdzinot nodokļu slogu, veidot samērojamus nodokļus par līdzīgiem ienākumu veidiem;
- piešķirt nodokļu atlaides prioritāro nozaru inovācijām, lai veicinātu tautsaimniecības prioritāro nozaru attīstību;
- izveidot vienkāršu, caurskatāmu administratīvo regulējumu un efektīvu tā piemērošanu;
- ar nodokļu politikas palīdzību sekmēt ražošanas atjaunošanu, paplašināt un būtiski uzlabot nodokļu likumdošanu, tās stabilitāti, nepieļaujot nemitīgu likumu un instrukciju grozīšanu, ikviena likumdošanas izmaiņa ir jāpamato no ekonomiskā, politiskā un sociālā viedokļa.

Lai samazinātu ēnu ekonomikas īpatsvaru., **Finanšu ministrijai** kopā ar **Valsts ieņēmumu dienestu**:

- pārskatīt atsevišķu nodokļu struktūru un atvieglojumus;
- pārskatīt sodu sistēmu par nodokļu pārkāpumiem, padarot sodus atbilstošākus izdarītā pārkāpuma smagumam;
- uzraudzīt un kontrolēt normatīvo aktu ievērošanu;
- efektīvizēt administrēšanas procedūras, koncentrējoties uz ēnu ekonomikas ierobežošanu un samazināšanu, kā arī nodokļu nemaksātājiem, nevis pielietot represīvās metodes esošajiem nodokļu maksātājiem, nodokļu likumu piemērošanā ievērojot arī to ekonomisko būtību un sasniedzamo mērķi, ne tikai traktējot visu pēc „burta” metodes;
- jāuzlabo sadarbību starp kontrolējošām institūcijām, lai samazinātu ēnu ekonomiku un palielinātu nodokļu ieņēmumus budžetā;
- nodrošināt starptautisko kooperāciju ar citu valstu nodokļu administrācijām par informācijas apmaiņu, lai budžets nezaudētu nodokļu ieņēmumus.

Lai palielinātu nodokļu likumdošanu normatīvo aktu efektivitāti, **Finanšu ministrijai veikt labojumus** tajos normatīvajos aktos, kas nosaka:

- nodokļu samaksas termiņa pagarināšanu vai papildus nosacījumu piemērošanu, ja nodokļu maksātājs noteiktajā termiņā un pilnā apmērā nespēj nomaksāt nodokļu maksājumus;
- atvieglot nosacījumus apliekamā ienākuma samazināšanai par zaudēto parādu summu;
- nepieciešams ieviest pilnveidotus nodokļu likumus, kas dotu iespēju ātri un efektīvi izskatīt izvairīšanos no nodokļu nemaksāšanas gadījumiem, jo pašlaik nodokļu pārkāpumu atrisināšana ir ļoti sarežģīta.

Lai uzlabotu komunikāciju ar sabiedrību, **Finanšu ministrijai** kopā ar **Valsts ieņēmumu dienestu** :

- jāuzlabo komunikācija ar sabiedrību, pilnveidojot uzņēmēju informēšanas pasākumus;
- nodrošināt iespēju daudz plašāk un operatīvāk skaidrot nodokļu piemērošanas jautājumus, piešķirot tiesības Finanšu ministrijai izdot skaidrojumus konkrētās ekonomiskās situācijās, ko neregulē normatīvie akti.

Plānojot nodokļu ieņēmumus, **Finanšu ministrijai** budžeta ieņēmumu elastību aprēķināt ne tikai pret IKP, bet arī pret citiem makroekonomiskiem rādītājiem: nodarbinātību privātā sektorā, vidējo atlīdzību privātajā sektorā, privāto patēriņu, uzņēmuma peļņu, bezdarbnieku skaitu.

Finanšu ministrijai, aprēķinot nodokļu izmaiņu efektivitāti, aplūkot to ne tikai no „Izmaksu – Ieguvumu” viedokļa, resursu efektīva izvietojuma, ilgtermiņa kapitālieguldījumu un kapitāla aizplūšanas uz ārvalstīm viedokļa, bet arī salīdzināt ar Lākenes sociāliem iekļaušanas indikatoriem

Lai atvieglotu nodokļu administrēšanu uzņēmējiem, **Finanšu ministrijai** kopā ar **Valsts ieņēmumu dienestu** un **Valsts kasi** un **pašvaldībām** pārskatīt Latvijas valsts budžeta ieņēmumu kontus, kardināli samazinot to skaitu:

- nekatamā īpašuma nodokli ieskaitīt Valsts kasē vienotā kontā, nevis katrai pašvaldībai atsevišķi;
- apvienot IIN un UIN vienotā kontā, jo tas jau pēc likuma ir kopējs - ienākuma nodoklis, kā arī likvidēt Rīgas un Ventspils atsevišķos kontus;
- PVN nedalīt atsevišķi - iekasēt iekšzemē, iekasēt, izlaižot brīvam tirgum un jauniem transportlīdzekļiem, to visu norāda atskaites;
- akcīzes nodoklī nedalīt atsevišķi - vīni, starpprodukti, alus, degvieleļļa kā kurināmais un degvieleļļa ne kā kurināmais u.c. kategorijas;
- azartspēļu nodokli un izložu nodokli apvienot;
- dabas resursu nodokli par ieguvi, par kaitīgām precēm u.c. kategorijām apvienot.

Lai samazinātu ēnu ekonomikas apjomu, veicinātu iedzīvotāju labklājību, kā arī motivētu iedzīvotājus maksāt nodokļus, bet tai pašā laikā nebūtu nepieciešama budžeta konsolidācija, tad **Saeimai, Ministru Kabinetam** kopā ar **Finanšu ministriju** ir nepieciešams veikt izmaiņas nodokļu likumdošanā:

1. *Likums „Par Iedzīvotāju ienākuma nodokli”:*

- izskatīt iespēju pakāpeniski samazināt IIN likmi;
- samazināt IIN pašnodarbinātām personām līdz 15%;
- palielināt ar nodokli neapliekamo ienākumu līdz iztikas minimumam;
- ieviest ekskluzīva kapitāla aplikšanu ar nodokli;
- ieviest progresīvo IIN:
 - līdz iztikas minimumam ar nodokli neapliek,
 - no iztikas minimuma līdz ½ no vidējās algas -20%,
 - no ½ vidējās algas līdz vidējai algai -25%,
 - no vidējā alga līdz 1 ½ vidējās algas -29%,
 - no virs 1 ½ vidējām līdz 2 vidējām algām -33%,
 - no 2 vidējām algām līdz 10 vidējām algām -35%,
 - virs 10 vidējām algām - 40%.

2. *Likums „Par uzņēmuma ienākuma nodokli”:*

- novirzīt daļu no UIN ieņēmumiem pašvaldībai, kuras teritorijā uzņēmums darbojas;
- piešķirt atlaides gados jaunajiem uzņēmējiem un izstrādāt speciālas programmas, lai viņi būtu ieinteresēti palikt un strādāt Latvijā;

- piešķirt atlaides inovācijām un inovatīviem uzņēmumiem;
 - piešķirt UIN atlaides uzņēmumiem, kas saglabā vai palielina darba vietas;
 - piešķirt UIN atlaides uzņēmumiem, kas veicina prioritāro nozaru attīstību;
 - izskatīt iespēju ieviest papildus nodokli lielajiem uzņēmumiem vai arī ieviest nodokli atkarībā no apgrozījuma, jo rūpniecībā dominē mazie uzņēmumi, kas ir apakšuzņēmumi, un rūpniecība ir tieši tā nozare, kas ir jāstimulē.
3. *Likumā „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” un likumā „Par uzņēmuma ienākuma nodokli”:*
- vienādot nodokļu likmes saimnieciskā darbībā neatkarīgi no izvēlētas saimniekošanas formas.
4. *Likums „Par valsts sociālās apdrošināšanas obligātām iemaksām”:*
- veikt nopietnākus izskaidrošanas pasākumus sabiedrībā par sociālo iemaksu nemaksāšanas sociālām sekām;
 - diferencēt VSAOI pensionāriem, nodrošinot tos ar obligāto veselības apdrošināšanu: no 62 gadiem līdz 65 gadiem ieturot 6% no pensijas, ieskaitot tos medicīniskās palīdzības fondā, no 65 gadiem līdz 70 gadiem 4% apmērā, bet no 70 gadiem - 2% apmērā, lai medicīnas apkalpošana viņiem būtu bez maksas.
5. *Likums „Par mikrouzņēmuma nodokli”:*
- mikrouzņēmuma nodokli vajadzētu noteikt nevis līdz 5 darbiniekiem, bet nodokļa apmēram būtu jābūt noteiktam atkarībā no darbinieku skaita;
 - nepieciešams palielināt maksimālo apgrozījumu līdz 200 000 tūkst. Ls., lai sasniegtu to pašu sliekšni, kas ir noteikts pašnodarbinātām personām, kad tām jāreģistrējas komercreģistrā.
6. *Likums „Par nekustamā īpašuma nodokli”:*
- pārskatīt kadastrālo vērtības noteikšanas sistēmu, ieviešot ne tikai tirgus vērtības kadastrālo vērtību, bet arī tūrieneses vērtību;
 - ieviest ar NĪN neapliekamo platību gan zemei, gan īpašumam;
 - lai nodokļu maksātājiem – īpašniekiem, kuru īpašuma tiesības reģistrētas zemesgrāmatā, nebūtu lieki jāpiesakās pašvaldībā, šis pienākums jāatceļ, jo informācija par nekustamo īpašumu īpašniekiem ir pašvaldības rīcībā;
 - ieviest atlaides valsts kultūras nozīmes objektiem ar nosacījumu, ka īpašniekam ir jānodrošina piekļuve kultūras objektam, tādā veidā nodrošinot tūristiem iespēju iekļūt valsts nozīmes kultūras objektos, piem., Rīgā ir ļoti daudz Jūgendstila ēkas, bet iekšpusi tūristi aplūkot nevar, jo īpašnieki nav materiāli ieinteresēti to darīt.
7. *Likums „Par akcīzes nodokli”:*
- pārskatīt akcīzes nodokļa piemērošanu mežizstrādes nozarē izmantotajai dīzeļdegvielai;
 - ar akcīzes nodokli neaplikt bezalkoholiskos dzērienus.
8. *Likums „Par vieglo automobiļu un motociklu nodokli”:*
- paaugstināt nodokli ekskluzīviem un dārgiem transporta līdzekļiem;
 - paplašināt nodokļa bāzi lidaparātiem, ekskluzīviem peldošiem transporta līdzekļiem, jahtām, laivām, kuteriem.
9. *Likums „Par pievienotās vērtības nodokli”:*
- atjaunot samazināto PVN 5% likmi;

- samazināt PVN nodokļa likmes: medikamentiem; medicīnai; energoresursiem mājsaimniecībām (t.sk. malkai, gāzei, elektrībai u.c.); pasažieru transporta pakalpojumiem;
- PVN diferencēt pa patēriņa grupām, piemēram, luksusa precēm, tabakas izstrādājumiem un alkoholiskiem dzērieniem PVN likmes paaugstināt, bet samazināt (ap 15-18%) ikdienas patēriņa precēm;
- samazināt un atsevišķos gadījumos piemērot 0% likmi pārtikas precēm, medicīnas rakstura precēm, ieskaitot visus ārstnieciskos līdzekļus un zāles, kā arī ārstnieciskos pakalpojumus, zīdaiņiem paredzētām precēm, izglītībai (mācību līdzekļiem, literatūrai, mācību iestādes uzturēšanas izdevumiem), zinātnes izdevumiem, kultūrai u.c.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA

Normatīvie akti

1. LR likums "Muitas likums" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=86611>
2. LR likums "Par akcīzes nodokli" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=81066>
3. LR likums "Par dabas resursu nodokļi" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=124707>
4. LR likums "Par elektroenerģijas nodokļi" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=150692>
5. LR likums "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=56880>
6. LR likums "Par izložu un azartspēļu nodevu un nodokli" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=57415>
7. LR likums "Par īpašuma nodokli" ar grozījumiem [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=64873&from=off>
8. LR likums "Par nekustamā īpašuma nodokli" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=43913>
9. LR likums „Par peļņas nodoklis” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=64875&from=off>
10. LR likums "Par pievienotās vērtības nodokli" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=34443>
11. LR likums „Par transportlīdzekļu ikgadējo nodevu” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=56246&from=off>
12. LR likums "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=34094>
13. LR likums "Par valsts budžetu 2010.gadam" paskaidrojumi [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv
14. LR likums "Par valsts sociālo apdrošināšanu" [Elektronisks resurss] http://www.likumi.lv/doc.php?id=45466&version_date=03.05.2010
15. LR likums "Par vieglo automobiļu un motociklu nodokli" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=81065>
16. LR likums „Par nodokļiem un nodevām” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=33946>
17. LR likums „Par valsts budžetu 2010. gadam” ar grozījumiem [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv
18. LR likums „Par valsts budžetu 2010.gadam [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=202345> 30.pants
19. LR likums "Par zemes nodokli" ar grozījumiem [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=64972&from=off>
20. LR likumprojekts ""Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"" [Elektronisks resurss] www.saeima.lv (0585 uz plenārsēdi)
21. Latvijas Republikas 9.Saeimas ārkārtas sesijas trīspadsmitā sēde 2010.gada 25.augustā stenogramma [Elektronisks resurss] <http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/100825/st100825b.htm>
22. SPRIEDUMS Latvijas Republikas vārdā Rīgā 2009. gada 21. decembrī lietā Nr. 2009-43-01 [Elektronisks resurss] http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2009_43_01.htm

23. LR likuma „Par mikrouzņēmuma nodokli, priekšlikumu tabula [Elektronisks resurss] <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/E23A5BCF7956A9CFC225777500396751?OpenDocument>
24. LR MK noteikumi „Noteikumi par kadastrālo vērtību bāzi 2010. gadam” [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=272>
25. LR MK 2010.gada 15.jūnija noteikumi Nr.537 „Noteikumi par kadastrālo vērtību bāzi 2011. gadam” [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=324>
26. LR MK noteikumi "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2007.gadā" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?mode=DOC&id=150408>
27. LR MK noteikumi "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2008.gadā" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=167921>
28. LR MK noteikumi "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2009.gadā" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=185429>
29. LR MK noteikumi „Noteikumi par ienākumiem, par kuriem jāmaksā algas nodoklis” <http://www.likumi.lv/doc.php?id=47540>
30. LR MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2010.gadā” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=202815>
31. LR MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 1998.gadā” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=46131&from=off>
32. LR MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 1999.gadā” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=50955&from=off>
33. LR MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2000.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
34. LR MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2001.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
35. LR MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2002.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
36. LR MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2003.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
37. LR MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2004.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
38. LR MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2005.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

39. LR MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2006.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
40. LR MK noteikumi Nr. 1018 Grozījumi MK 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 “Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru” 2004.gada 14.decembris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
41. LR MK noteikumi Nr. 17 Grozījumi MK 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 “Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru” 2004.gada 6.janvāris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
42. LR MK noteikumi Nr. 193 „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru, 2000.gada 6.jūnijs [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
43. LR MK noteikumi Nr. 308 Grozījums MK 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru" 2000.gada 5.septembris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
44. LR MK noteikumi Nr. 375 Grozījumi MK 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 “Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru” 2002.gada 20.augustis [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
45. LR MK noteikumi Nr. 387 "Grozījums Ministru kabineta 1998.gada 15.decembra noteikumos Nr.464 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru""1999.gada 15.novembris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
46. LR MK noteikumi Nr. 403 Grozījums MK 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 “Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru” 2001.gada 18.septembris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
47. LR MK noteikumi Nr.642 no 2007.gada 25.septembra „Grozījums Ministru kabineta 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru"" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=163891>
48. LR MK noteikumi Nr. 653 Grozījums MK 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 “Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru” 2005.gada 30.augusts [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
49. LR MK noteikumi Nr. 764 Grozījums MK 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 “Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru” 2006.gada 12.septembris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
50. LR MK noteikumi Nr.992 no 2008.gada 2.decembra „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru un tā noteikšanas kārtību pašnodarbinātajam” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=184808&from=off>
51. LR MK noteikumi Nr.305 “Kadastrālās vērtēšanas noteikumi” / Kadastrālo vērtību bāze inženierbūvēm ar grozījumiem [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=272>
52. LR MK noteikumi Nr.444 “Kārtība, kādā no akcīzes nodokļa ir atbrīvota dīzeļdegviela (gāzeļļa) un dīzeļdegviela (gāzeļļa), kurai ir pievienota rapšu sēklu eļļa vai no rapšu sēklu eļļas iegūta biodīzeļdegviela, ko lauksaimniecības produkcijas ražotājs izmanto lauksaimniecības zemes apstrādei, kā arī tādas meža vai purva zemes platības apstrādei, kurā kultivē dzērvenes vai mellenes” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
53. LR MK noteikumi Nr.442 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru 1998.gadā" 1997.gada 30.decembris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
54. LR MK noteikumi Nr.464 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru" 1998.gada 15.decembris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

55. LR MK noteikumi Nr.564 „Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.gadam” [Elektronisks resurss] <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=1995>
56. LR MK noteikumi nr.63 “Noteikumi par sociālajai apdrošināšanai pakļautā gada ienākuma robežu” 1997.gada 4.februāris [Elektronisks resurss] www.likumi.lv
57. LR MK rīkojums no 2003.gada 10.jūnija „Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā” [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/nodokli/normativie_akti_un_cita_informacija/429
58. LR MK rīkojums „Par Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnēm 2011-2015” [Elektronisks resurss] <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40180580>

Statistikas krājumi un datu bāzes

59. Bureau of Labor Statistics [Elektronisks resurss] <http://www.bls.gov>
60. Central Statistical Office Poland [Elektronisks resurss] http://www.stat.gov.pl/gus/index_ENG_HTML.htm
http://www.stat.gov.pl/bdren_n/app/dane_podgrup.wymiary?p_dane=0&p_kate=40&p_grup=403&p_pgrou=2497
61. Centrālās statistikas birojs [Elektronisks resurss] www.csb.gov.lv
62. Centrālās Statistikas pārvaldes dati bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>
63. EUROSTAT [Elektronisks resurss] ec.europa.eu/eurostat
64. Latvijas Statistikas gadagrāmata 2001.g / Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde: Rīga 249lpp
65. Office for National Statistics [Elektronisks resurss] <http://www.statistics.gov.uk/cci/nugget.asp?id=285>
66. NI02. NABADZĪBAS RISKĀ SLIEKSNIS (ILUSTRATĪVĀS VĒRTĪBAS) / Piezīmes [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>
67. Statistics Finland [Elektronisks resurss] http://tilastokeskus.fi/til/ati/2010/01/ati_2010_01_2010-05-28_tau_011_en.html
68. Statistical Office of the Slovak Republic [Elektronisks resurss] <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=3158>
69. Statistics Estonia [Elektronisks resurss] <http://www.stat.ee/en> http://pub.stat.ee/px-web.2001/I_Databas/Social_life/06Income/06Income.asp
70. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybes [Elektronisks resurss] <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp>
71. UK National Statistics [Elektronisks resurss] <http://www.statistics.gov.uk/hub/index.html>
<http://www.statistics.gov.uk/statbase/product.asp?vlnk=8279>

Enciklopēdijas un vārdnīcas

72. Eiropas Savienības terminu vārdnīca. — R., UNDP, 2004; Tacis — Dictionary of Economic and Management Terms, European Commission, 1994 http://termini.lza.lv/term.php?term=fiskālā_politika&list=politika&lang=LV
73. Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca . — R., Zinātne, 2000 [Elektronisks resurss] <http://termini.lza.lv/akadterm/index.php>
74. Longman's Dictionary of Business English, 1328
75. Pasaules valstu ekonomikas vārdnīca, autors Roldugins Valerijs/ Jumava 2006 149lpp
76. Svešvārdu vārdnīca / J. Baldunčika redakcijā / Rīga, Jumava, 1999 ISBN 9984-05-266-4 611lpp (879 lpp)

77. Terminu un svešvārdu skaidrojošā vārdnīca [Elektronisks resurss]
<http://www.letonika.lv/groups/default.aspx?cid=47333&r=1107&lid=47333&g=1&q=&h=266>

Pārējās publikācijas

78. 10 tax principles [Elektronisks resurss] <http://www.electronicflattax.com/?PageID=165>
79. 2009 federal tax rate schedules [Elektronisks resurss] <http://www.maxipedia.com/tax+rates+2009+schedule+table?year=2009&status=S&income=373,450&tax=>
80. 2009 tax rate [Elektronisks resurss]
<http://www.charmeck.org/Departments/Tax+Collections/Tax+Rates/2009TaxRates.htm>
81. 2010 Federal Income Tax Brackets (IRS Tax Rates) [Elektronisks resurss]
<http://www.moneybluebook.com/2010-federal-income-tax-brackets-irs-tax-rates/>
82. 2010.gada 2.oktobra 10.Saeimas vēlēšanas deputātu kandidātu saraksti un statistika [Elektronisks resurss] <http://www.cvk.lv/cgi-bin/wdbcgiw/base/komisijas2010.cvkand10.sak>
83. 2010.gada valsts budžeta paskaidrojumi [Elektronisks resurss]
<http://www.fm.gov.lv/faili/struktura/4F24F5408544001266395300887005.doc>,
84. Administratīvās procedūras un uzņēmējdarbības vide Latvijā 2001.-2009. gads [Elektronisks resurss]
<http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=21086> vai
http://old.em.gov.lv/em/2nd_print/?lng=lv&cat=21086&id=0&m=0&d=0&y=0&days=0
85. Aizsilnieks A. Latvijas saimniecības vēsture 1914 – 1945 / Stokholma: Daugava, 1968.g. 963lpp
86. Akcīzes preču pārvaldes statistika un rezultāti [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=402&hl=1&IzveleId=857&periodsId=4505>
87. American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) – Guiding Principles of Good Tax Policy: A Framework for Evaluating Tax Proposals [Elektronisks resurss]
<http://ftp.aicpa.org/public/download/members/div/tax/3-01.pdf>
88. Andrejeva V., Ketners k. Valsts ieņēmumu teorijas pamati / Rīga, RTU Izdevniecība, 2008. – 88 (440lpp)
89. Apstiprina kadastrālo vērtību bāzi 2011. gadam [Elektronisks resurss]
<http://www.vzd.gov.lv/sakums/informacija-presei/?id=336>
90. Astarte-nafta [Elektronisks resurss] <http://www.astarte.lv/index.php?id=19>
91. Average wage falls for the first time in at least 45 years, but not in public sector [Elektronisks resurss] <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/5314132/Average-wage-falls-for-the-first-time-in-at-least-45-years-but-not-in-public-sector.html>
92. Ādanson J. Finanšu sistēma un politika [Elektronisks resurss]
is.ev.lu.lv/adamsons_v/finansi/Tema2.ppt
93. Bacon Francis [Elektronisks resurss]
http://en.wikisource.org/wiki/1911_Encyclop%C3%A6dia_Britannica/Bacon,_Francis
94. Baltgailis J. Finanšu vadīšanas pamati pārejas ekonomikā (pēc Baltijas valstu piemēra)/ Baltijas Krievu Institūts / Rīga 1999, 128lpp
95. Bikse V. Ekonomikas teorijas pamatprincipi. Rīga, 2007, 454lpp
96. Bird Richard The Administrative Dimension of Tax Reform : April 28-May 01, 2003 [Elektronisks resurss]
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPUBLICSECTORANDGOVERNANCE/EXTPUBLICFINANCE/EXTTPA/0,,contentMDK:20234819~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:390367~isCURL:Y~isCURL:Y~isCURL:Y~isCURL:Y~isCURL:Y,00.html>
97. BNS. Latvijā ir ceturtais zemākais nodokļu slogs starp ES valstīm [Elektronisks resurss]
www.apollo.lv
98. Buģina V., Dabas risku ekonomiskais izvērtējums lauksaimniecībā Latvijas reģionos [Elektronisks resurss] www.riski.lv/upload_file/.../Dabas_risku_ekonom_izvertejums.doc

99. Business Cycle definition [Elektronisks resurss] <http://www.answers.com/topic/business-cycle>
100. California Legislative Analyst's Office – The 2003-04 Budget Bill: Perspectives and Issues – The Governor's Tax Proposal: Evaluation and Alternatives, February 2003, [Elektronisks resurss] http://www.lao.ca.gov/analysis_2003/2003_pandi/pi_part_5a_taxes_anl03.html.
101. Citroen Berlingo [Elektronisks resurss] <http://www.citroen.lv/modeli/Berlingo/>
102. Charles de Secondat, baron de Montesquieu [Elektronisks resurss] http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_de_Secondat_baron_de_Montesquieu
103. COM (2010) 331 / Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE amending Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax, with regard to the duration of the obligation to respect a minimum standard rate [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DosId=199454
104. CSP rosina pārtraukt iztikas minimuma aprēķināšanu [Elektronisks resurss] <http://www.delfi.lv/news/national/politics/csp-rosina-partraukt-iztikas-minimuma-aprekinasanu.d?id=32809265>
105. Dārziņa L, Nodokļu jaunajās pamatnostādnēs ieteikta nodokļu pārdale un paaugstināšana, Publicēts: laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”, 4. marts (2010).
106. Dabaszāzei sāks piemērot akcīzes nodokli [Elektronisks resurss] <http://www.financenet.lv/zinas/336898-dabaszazei-saks-piemerot-akcizes-nodokli>
107. Degvielas tirgotāju saraksts [Elektronisks resurss] <http://www.lad.gov.lv/lv/akcizes-degviela/degvielas-tirgotaju-saraksts/>
108. Deklarācija par risku izpratni [Elektronisks resurss] www.rieturu.lv/documents/latvian/finance/declaration_lv.pdf
109. Dienas bizness [Elektronisks resurss] <http://db.lv/r/474-visas-zinas/219785-katrs-piektais-bezdarbnieks-darbu-nespej-atrast-ilgak-neka-gadu?comments=1> - comments
110. Doing business [Elektronisks resurss] www.doingbusiness.org
111. Dubois, Hans F. W.; Fattore, Giovanni (2009). International Journal of Public Administration. 32(8). Routledge Taylor & Francis Group. pp. 704-727. doi:10.1080/01900690902908760. <http://www.informaworld.com/smpp/content~db=all~content=a913084156>. "The field of public administration knows many concepts. By focusing on one such concept, this research shows how definitions can be deceptive..."
112. Eglīte S. Fiskālās un monetārās politikas piemērošana Latvijas ekonomikas attīstībā / Promocijas darbs : Rīga 2006 202 lpp
113. Eiropas Komisija / Nodarbinātība, sociālās lietas un vienlīdzīgas iespējas [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/employment_social/social_security_schemes/national_schemes_summaries/index_lv.htm
114. Ekonomikas ministrija [Elektronisks resurss] www.em.gov.lv
115. EM Ziņotājs par tautsaimniecības attīstību 2009.gadu, [Elektronisks resurss] www.em.gov.lv 43lpp.
116. ENGEL CURVE METHOD FOR MEASURING POVERTY By T. Krishna Kumar, Jayarama Holla, and Puja Guha January 8, 2008 [Elektronisks resurss] www.mse.ac.in/.../Engel%20Curve%20Method%20for%20Measuring%20Poverty.pdf
117. EU Tax Policy Strategy [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/tax_policy/index_en.htm
118. European Commission / Taxation and Custom Union [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/personal_tax/index_en.htm
119. Eurostat / Structure of taxes by economic function [Elektronisks resurss] <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupDownloads.do>
120. Ēku tipu bāzes vērtības (8.pielikums) [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=272>

121. Ēku standartapjomi un apjoma korekcijas koeficienti (9.pielikums) [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=272>
122. Feldmane A., Uzņēmumu ienākuma aplikšana ar tiešajiem nodokļiem Eiropas Savienībā, "Balance" 2010
123. Fiļipoviča N., Lāce N. Nodokļu administrēšanas mērķu formulēšanas problēmas / LU Raksti Ekonomika, III, 671, LU, 2004 71-80lpp
124. Finanšu ministrija / likumi par valsts budžetu [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv
125. Finanšu ministrija / Nodokļu ieņēmumu sadalījums pa budžetiem [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat=valsts_budzets/nodoklu_sadalijums_pa_budzetiem
126. Finanšu ministrija [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv
127. Finanšu ministrijas 2010 .gada budžeta paskaidrojumi [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv
128. Finanšu ministrijas projekts „Nodokļu un nodevu sistēmas attīstības pamatnostādnes” [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv
129. Finland Income Taxes and Tax Laws [Elektronisks resurss] http://www.worldwide-tax.com/finland/finland_tax.asp
130. Fiskālā politika [Elektronisks resurss] http://lv.wikipedia.org/wiki/Fisk%C4%81%C4%81_politika
131. Fiskālās politikas ieguldījums Lisabonas stratēģijā / Ekonomikas un monetārā komiteja [Elektronisks resurss] <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-384.608+01+DOC+WORD+V0//LV&language=LV>
132. Fiskālās politikas ieguldījums Lisabonas stratēģijā / Ekonomikas un monetārā komiteja [Elektronisks resurss] <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-384.608+01+DOC+WORD+V0//LV&language=LV>
133. FedEE review of minimum wage rates / Federation of European Employers [Elektronisks resurss] <http://www.fedee.com/minwage.html>
134. FM nākotnē grib būtiskas nodokļu politikas izmaiņas, [Elektronisks resurss] <http://www.delfi.lv/news/national/business/fm-nakotne-grib-butiskas-nodoklu-politikas-izmainas.d?id=30278709>
135. FM: Pamatnostādnes nodokļu un nodevu sistēmas attīstībā / projekts 2010 marts [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv
136. Fridrihsone M., Budžeta samazināšanas sāpīgi sitīs ekonomiku, Dienas bizness 11.03.2009., 5. lpp.
137. Gleizde G., Valsts un pašvaldību parāds aprīļa beigās sasniedzis 4,73mlj.Ls, 18.2010., DB
138. Gleizde G., Katrs piektais bezdarbnieks darbu nevar atrast vairāk nekā gadu, 2010. 19.03., DB
139. Government Accountability Office (GAO) – Understanding the Tax Reform Debate: Background, Criteria and Questions [Elektronisks resurss] <http://www.gao.gov/new.items/d051009sp.pdf>
140. Guide to French Property Tax and French Taxation [Elektronisks resurss] <http://www.chezriviera.com/frenchtaxation.html>
141. Guiding Principles of Good Tax Policy: A Framework for Evaluating Tax Proposals / American Institute of Certified Public Accountants [Elektronisks resurss] tax.aicpa.org/NR/rdonlyres/AC230E51-D650-4D65-B160.../2I_08a.pdf
142. Gūte G., Nodokļu ieņēmumi mazinājušies, neskatoties uz likmju pieaugumu, "Balance", Nr.6 (234), 3.2010
143. Hadsons Maikls un Somerss Džefrijs Latvijai pienācis laiks ķerties pie strukturālo problēmu risināšanas <http://www.rigaslaiks.lv/Raksts.aspx?year=2009&month=7&article=2>
144. Hawaii 2001-2003 Tax Review Commission – Report, 2003, [Elektronisks resurss] http://www.state.hi.us/tax/trc/docs2003/trc_rpt_2003intro.htm
145. Historical Individual Income Tax Parameters [Elektronisks resurss] <http://www.taxpolicycenter.org/taxfacts/displayafact.cfm?Docid=543>

146. HISTORY OF THE U.S. TAX SYSTEM [Elektronisks resurss]
<http://www.ustreas.gov/education/fact-sheets/taxes/ustax.shtml>
147. IBFD [Elektronisks resurss] <http://www.ibfd.org/>
148. Ievads politikā / Politika un tiesības – Zvaigzne ABC: 1998, 392lpp
149. Igaunija. Maksā nodokļus – ārstējas par velti / Diena 16.08.2010 6lpp
150. Income tax 2008 [Elektronisks resurss] <http://www.paywizard.org/main/incometax/2008>
151. Income tax 2009 [Elektronisks resurss] <http://www.paywizard.org/main/incometax/income-tax-2009>
152. Income tax in the United States [Elektronisks resurss]
http://en.wikipedia.org/wiki/Income_tax_in_the_United_States
153. Income Tax Personal Allowances & Taxable Bands - 2008/9 [Elektronisks resurss]
http://www.bytestart.co.uk/content/taxlegal/9_15/income-tax-allowances-2008-9.shtml
154. Informatīvais ziņojums par akcīzes nodokļa samazināšanu dīzeļdegvielai un akcīzes nodokļa samazinātās likmes piemērošanu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2003.gada 27.oktobra direktīvas 2003/96/EK 8.pantu [Elektronisks resurss]
www.mk.gov.lv/doc/2005/EMZino_060606_akc_nod_dizeldegv.doc
155. Informatīvais ziņojums Par makroekonomisko situāciju valstī 2010. gada aprīlis [Elektronisks resurss] <http://polsis.mk.gov.lv/news.do>
156. Inter-American Centre of the Tax Administrations. Necessary attributes for a sound and effective tax administration. – Buenos Aires: Inter-American Centre of the Tax Administrations, 1997. – (322 p). p.203
157. Iztikas minimuma groza aprēķināšana jau sen zaudējusi jēgu [Elektronisks resurss]
http://www.financenet.lv/zinas/339027-iztikas_minimuma_groza_aprekinasana_jau_sen_zaudejusi_jegu
158. Īpašuma nodoklis apdraud cilvēku dzīvi [Elektronisks resurss]
http://www2.la.lv/lat/latvijas_avize/la_pielikumi/saimnieciba/?doc=82113
159. Jarve K. „Nodokļu piemērošana kapitāla ienākumiem Latvijā / Promocijas darba kopsavilkums Rīga 2010 31lpp(41lpp)
160. Joint Committee on Taxation – Description and Analysis of Proposals To Replace the Federal Income Tax,[Elektronisks resurss] . <http://www.house.gov/jct/s-18-95.pdf>
161. Joint Venture: Silicon Valley Network [Elektronisks resurss]
(<http://www.jointventure.org/PDF/taxworkbook.pdf>)
162. Joppe A. Nodokļu administrēšanas pilnveidošana / Rīga 2009, 226lpp
163. Joppe A. Nodokļu administrēšanas pilnveidošana: promocijas darbs Rīga 2008, 207lpp
164. Joprojām nav skaidrības par vairāku nodokļu piemērošanas kārtību [Elektronisks resurss]
http://www.financenet.lv/viedokli/307144-joprojam_nav_skaidribas_par_vairaku_nodoklu_piemerosanas_kartibu
165. Joseph J. Cordes, Robert D. Ebel , Jane G. Gravelle, The Encyclopedia of Taxation And Tax Policy, 2005
166. Joseph Marie Terray [Elektronisks resurss] http://en.wikipedia.org/wiki/Joseph_Marie_Terray
167. Jūrmala pieprasa pārskatīt NĪN [Elektronisks resurss]
http://www.delfi.lv/news/business/budget_and_taxes/jurmala-pieprasa-parskatit-nin.d?id=33337911
168. Kampars: Lielo māju īpašniekiem būs jāmaksā vairāk [Elektronisks resurss]
http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/233457-kampars_lielo_maju_ipasniekiem_bus_jamaksa_vairak
169. Karnīte: pasaule gatavojas otrajam krīzes vilnim [Elektronisks resurss]
http://www.financenet.lv/viedokli/345773-karnite_pasaule_gatavojas_otrajam_krizes_vilnim

170. Kas ir efektivitāte. Kā to izmērīt un salīdzināt. [Elektronisks resurss]
<http://www.liteka.org/index.php/liteka-viedoklis/34-visprja/52-kas-ir-efektivitte-k-to-izmrt-un-saldzint.html>
171. Kas ir progresīvais nodoklis [Elektronisks resurss]
http://www.saimnieks.lv/Ekonomika_un_finanses/6070
172. Kavale L. Nodokļu politika. – Rīga: Valsts administrācijas skola, 1998. – 49 lpp.
173. Kavale L., Joppe A., Nodokļu politikas un administrēšanas pamati, Mācību līdzeklis-R.: LU, 2008-27lpp.
174. Ketners K, Titova S. Nodokļu politika Eiropas Savienības vidē/ Biznesa un finanšu pētniecības centrs 2009 127lpp
175. Ketners K., Pašreizējā rīcība nodokļu jomā ir caurumu lāpīšana, Bilance, Nr.4(232),2.2010, 6-9lpp.
176. Kompānijas finanšu risku definēšana un aprēķins [Elektronisks resurss]
<http://www.lafgroup.lv/fin4lv.htm>
177. Koslowski Petet (editor) Methodology of the Social Science, Ethics, and Economics in the Newer Historiographical School from Max Weber and Rickert to Sombart and Rothacker / Springer 1997, 155.lpp
 apskatīts e-grāmata
http://books.google.lv/books?id=f38GcLbskegC&pg=PA155&lpg=PA155&dq=Sombart+W.+Ideal+e+der+Sozialpolitik&source=bl&ots=mQwXVdL5wE&sig=GS2xTZNRdYtm4pZUIS--V3u_ZE&hl=lv&ei=DgFbS63rBZeF_AbMxvyJBQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=3&ved=0CBEQ6AEwAg#v=onepage&q=Sombart%20W.%20Ideale%20der%20Sozialpolitik&f=false
178. Laffer Arthur. The Laffer Curve: Past, Present, and Future [Elektronisks resurss]
<http://www.heritage.org/Research/Reports/2004/06/The-Laffer-Curve-Past-Present-and-Future>
179. Latvijas Pašvaldību savienība [Elektronisks resurss]
http://www.lps.lv/images/objects/committee_files/sittings/5fbc19e000317ba2878c7db7808deb84indiaktori_120110.ppt (08.05.2010)
180. LATVIJAS STANDARTU SISTEMĀTISKAIS KATALOGS: STANDARTU SARAKSTS [Elektronisks resurss] <http://www.lvs.lv/lv/services/catalogue/standardList.asp?ics=03080>
181. Latvijas valsts konsolidēta kopbudžeta cikliski koriģēta bilance [Elektronisks resurss]
http://www.bank.lv/images/img_lb/izdevumi/latvian/citas/budzeta_bilance.pdf 18lpp
182. "LĀKENES" INDIKATORI - DETALIZĒTA APRĒĶINA METODOLOĢIJA [Elektronisks resurss] www.ttc.lv/.../Laeken_indicators_-_detailed_calculation_methodology.doc
183. Lauku ceļotāja mācību materiāli [Elektronisks resurss]
<http://www.macies.celotajs.lv/publ/learn/howtostart-lv/html/ch02s07.html>
184. Leja L, juridiskā biroja "Carrington, Hall & Hamburg" jurists, Par un pret darbību ārzonā, Laikraksts „Latvijas Vēstnesis”, Publicēts: Jurista Vārds > 29.05.2008
185. Main national accounts tax aggregates / Eurostat [Elektronisks resurss]
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database
186. Mana pensija [Elektronisks resurss] <http://www.manapensija.lv>
187. Mājoklis nekad nemaksās 100 eiro. Cik tad? [Elektronisks resurss]
http://www.financenet.lv/viedokli/332450-majoklis_nekad_nemaksas_100_eiro_cik_tad
188. Mārtiņa I. Latvijai draud Stagflācija, DB, 04.03.2010.
189. Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2010. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679
190. Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2009. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679
191. Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2008. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

192. Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2007. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679
193. NACE 1.1 klasifikācija [Elektronisks resurss] http://www.csb.gov.lv/csp/content/?cat=4469&cl_cat=0&p_cid=76&p_vid=1063&p_action=2
194. NACE izmaiņu struktūra [Elektronisks resurss] <http://www.csb.gov.lv/csp/content/?cat=4557>
195. Naftas produktu (degvielas) aprīte 3.pielikums 2010.gada 3 mēnešos / Akcizēto preču pārvaldes statistika [Elektronisks resurss] <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=402&hl=1&IzveleId=1551&periodsId=4660>
196. National Average Wage Index [Elektronisks resurss] <http://www.ssa.gov/OACT/COLA/AWI.html>
197. NCSL, Principles of a High-Quality State Revenue System, updated 6/07; [Elektronisks resurss] <http://204.131.235.67/programs/fiscal/fpphqrsr.htm>.
198. Nekustamais īpašums [Elektronisks resurss] http://www.bkgriga.lv/?object_id=724
199. Nekustamā īpašuma nodoklis citur Eiropā [Elektronisks resurss] <http://www.nodoklis.info/?tag=zemes-nodoklis>
200. New Jersey and New York Counties Rank Highest in Property Tax, Louisiana Parishes Lowest [Elektronisks resurss] <http://www.taxfoundation.org/publications/show/25434.html>
201. No valsts ekonomikas naudu piedāvā izsūkt / Dienas Bizness 27.04.2010 [Elektronisks resurss] <http://e-avize.db.lv/?laikraksts=100#/6>
202. Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss] <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>
203. Nodokļu paaugstināšana veicinās nabadzību [Elektronisks resurss] http://www.tvnet.lv/zinas/viedokli/345783-nodoklu_paaugstinasana_veicinas_nabadzibu
204. Nodokļu politika "Latvijas vēstnesis", pielikums "Eiropas vēstis", 25.07.2003, <http://www.politika.lv/temas/7251/>
205. Oļevskis G. Ekonomisko un politisko tirgu mijiedarbība un nosacītības / LU raksti Ekonomika, V, 702, Rīga 2006, 328.- 332.lpp
206. Oškalne R., Bergmane Dz. Akcīces nodoklis naftas produktiem Latvijā un citās valstīs. Tautsaimniecības attīstības problēmas Latvijā, Nr.3., LZP Ekonomikas un juridiskās zinātnes ekspertu komisija, Aizkraukles rajona Z/S "Pakuļi". Rīga, 2003., 40. – 62. lpp.
207. Par iedzīvotāju migrācijas aktuālajām tendencēm 2009. gadā [Elektronisks resurss] http://www.csb.gov.lv/csp/events/csp/events/?mode=arh&period=04.2010&cc_cat=471&id=11974
208. Par ieinteresēto institūciju tikšanos par iztikas minimuma patēriņa groza jautājumiem [Elektronisks resurss] http://www.csb.gov.lv/csp/events/csp/events/?mode=arh&period=07.2010&cc_cat=255&id=13822
209. Par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaides 2009.gadā [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv
210. Pašvaldību budžets [Elektronisks resurss] http://www.saeima.lv/Likumdosana/Budzets_09/2009Budz_paskaidr/FMPask_E_081008.htm
211. Paying taxes [Elektronisks resurss] <http://ec.europa.eu/youreurope/business/managing-business/paying-taxes/>
212. PĀRMAIŅU PROCESĀ/Ministru kabinetā / Grozījumi ar Kadastra likumu saistītajos noteikumos un noteikumos īpašuma nodokļa aprēķināšanai [Elektronisks resurss] <http://www.lv.lv/?menu=doc&id=205922>
213. Pārskats par darbību 2007. gadā / Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra [Elektronisks resurss] <http://www.vsaa.lv/vsaa/content/?lng=lv&cat=627>
214. Pārskats par darbību 2008. gadā / Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra [Elektronisks resurss] <http://www.vsaa.lv/vsaa/content/?lng=lv&cat=627>

215. Pārskats par darbību 2009. gadā / Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra [Elektronisks resurss]
<http://www.vsaa.lv/vsaa/content/?lng=lv&cat=627>
216. Pārskats par kadastrālo vērtību bāzi un tās izmaiņām [Elektronisks resurss]
<http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=272>
217. Pārskats par pašvaldību pamatbudžeta izpildi Rīgā 2009 gadā [Elektronisks resurss]
http://bp.kase.gov.lv/bp_pub/pub/pub.php?veids=menesis&orgs=pasv
218. Pārskats par pašvaldību pamatbudžeta izpildi Liepājā 2009 gadā [Elektronisks resurss]
http://bp.kase.gov.lv/bp_pub/pub/pub.php?veids=menesis&orgs=pasv
219. Pārskats par pašvaldību pamatbudžeta izpildi Ventspilī 2009 gadā [Elektronisks resurss]
http://bp.kase.gov.lv/bp_pub/pub/pub.php?veids=menesis&orgs=pasv
220. Pārskats par valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plāniem : 28.05.2010 [Elektronisks resurss]
<http://www.manapensija.lv/plans/ip00000.php>
221. Pelēce D., Straujo Latvijas izaugsmi nodrošina pakalpojumi / Latvijas Banka, [Elektronisks resurss]
<http://www.bank.lv/lat/print/?43125>
222. Pensionēšanās vecums ES dalībvalstīs [Elektronisks resurss]
<http://www.vsaa.gov.lv/vsaa/content/?lng=lv&cat=3048>
223. Pensionēšanās vecumu Igaunijā palielina līdz 65 gadiem [Elektronisks resurss] <http://db.lv/r/331-pasaule/220836-pensionesanas-vecumu-igaunija-palielina-lidz-65-gadiem>
224. Personal Exemptions and Individual Income Tax Rates: 1913-2002 [Elektronisks resurss]
<http://www.irs.gov/pub/irs-soi/02inpetr.pdf>
225. Petrāne V., Latvijā janvārī jau piekto mēnesi augstākais bezdarbs ES, 2010.01.03., DB
226. Petty William [Elektronisks resurss] http://en.wikipedia.org/wiki/William_Petty
227. Petty William A Treatise of Taxes & Contributions [Elektronisks resurss]
<http://socserv.mcmaster.ca/econ/ugcm/3ll3/petty/taxes.txt> / Chapter 15 Of Excise
228. Plānotais NĪN ievērojami pārsniegs iedzīvotāju maksājspēju [Elektronisks resurss]
http://www.financenet.lv/zinas/339572-planotais_nin_ieverojami_parsniegs_iedzivotaju_maksatspeju
229. Pechman, Joseph A. Edited by W.Bartley Hildreth, Hames A. Richadson Handbook on taxation / Public Administration and Public Policy, NewYork 1999 965pp pieejams arī http://www.amazon.com/Handbook-Taxation-Public-Administration-Policy/dp/0824701976/ref=sr_1_1?s=books&ie=UTF8&qid=1280837048&sr=1-1 vai http://books.google.com/books?id=1CkRqHX0caYC&printsec=frontcover&dq=Pechman,+Joseph+A.&source=gbs_similarbooks_s&cad=1#v=onepage&q=Pechman%2C%20Joseph%20A.&f=false
230. Pechman, Joseph A. Who Paid The Taxes 1966 – 85 / The Brookings Institution. Washington 1985, 93pp arī elektroniski http://books.google.com/books?id=_dhJWO6QqYcC&printsec=frontcover&dq=Pechman,+Joseph+A.+Who+Paid+the+Taxes&source=bl&ots=BbXyyylipy&sig=OPfshNFjFGTWhibnqM2AcVDF74I&hl=en&ei=251WTNaDAaaqsQb83rXiAQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CBIQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false
231. Policy Approach to Analyzing Tax Systems [Elektronisks resurss]
http://www.cob.sjsu.edu/nellen_a/
232. PPP vadlīnijas / Valsts aģentūra “Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra” Risku novērtēšanas metodoloģija publiskās un privātās partnerības projektiem [Elektronisks resurss]
http://www.ppp.gov.lv/view_894.html
233. Precizētā nodokļu pamatnostādņu projekts prezentācija [Elektronisks resurss]
<http://www.fm.gov.lv/?lat/aktualitates/jaunumi/49897>
234. Progresīvais nodoklis [Elektronisks resurss] http://www.diena.lv/lat/tautas_balss/blog/laikstautai/progresivais-nodoklis?comments=2

235. Property Tax Portal [Elektronisks resurss] <http://www.property-tax-portal.co.uk/>
236. Property Taxes on Owner-Occupied Housing by State, 2004 – 2008 [Elektronisks resurss] <http://www.taxfoundation.org/research/show/1913.html>
237. Rabushka A., Hall R.E. The Flat Tax / Hoover Institution Press 2007 152p.
238. Rabushka A., Hall R.E. The Flat Tax [Elektronisks resurss] http://books.google.com/books?id=4Cr-x6ZlVOEC&dq=Flat+tax+Rabushka&printsec=frontcover&source=bn&hl=en&ei=QVBNTOV4JY43e7wlQM&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=4&ved=0CCIQ6AEwAw#v=onepage&q&f=false
239. Rates and allowances - Income Tax [Elektronisks resurss] <http://www.hmrc.gov.uk/rates/it.htm>
240. RB securities / Deklarācija par riskiem [Elektronisks resurss] <http://www.rbsecurities.lv/rbsibs.nsf/page?ReadForm&pid=1&page=level24i&menuref=7C479C4B3F023A08C225712600307231>
241. Reģionu attīstība Latvijā 2006/ Valsts reģionālās attīstības aģentūra Rīga, 2006 [Elektronisks resurss] www.vraa.gov.lv
242. Reģionu attīstība Latvijā 2007/ Valsts reģionālās attīstības aģentūra Rīga, 2008 [Elektronisks resurss] www.vraa.gov.lv
243. Reģionu attīstība Latvijā 2008/ Valsts reģionālās attīstības aģentūra Rīga, 2009 [Elektronisks resurss] www.vraa.gov.lv
244. Reģionu attīstība Latvijā 2009/ Valsts reģionālās attīstības aģentūra Rīga, 2010 172lpp
245. Revenue data by individual tax [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/article_5985_en.htm
246. Richard M. Bird, and Eric M. Zolt Practical Issues of Tax Policy in Developing Countries / Conference - April 28-May 01, 2003 <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/ TOPICS/EXTPUBLICSECTORANDGOVERNANCE/EXTPUBLICFINANCE/EXTTPA/0,,contentMDK:20234780~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:390367~isCURL:Y~isCURL:Y~isCURL:Y~isCURL:Y,00.html>
247. Richard M. Bird Improving Tax Administration in Developing Countries / Intl Monetary Fund - 403pp
248. Risku izvērtēšana un auditu plānošana [Elektronisks resurss] www.iai.lv/./risku_izverteshana_un_planoshana_prez_hansabanka.pdf
249. Robert W. McGee The philosophy of taxation and public finance / Springer 2003 320p. pieejams arī http://books.google.com/books?id=gePrXjtD7VYC&printsec=frontcover&dq=public+finance+philosophy&source=bl&ots=OByI0Cr0YC&sig=TcDmJ3aJKboyD0GGhrl-K8s91ZE&hl=en&ei=npIcTPL_HcH3Odf07IUM&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=6&ved=0CC4Q6AEwBQ#v=onepage&q&f=false
250. RTFL ziņojums 2009 [Elektronisks resurss] www.temida.lv/Jurista_Biblioteka/Musu.../RTFL_zinjojums-2009.doc
251. Rulle B., Ēnas pār ekonomiku, Laikraksts “Diena”, Publicēšanas datums: 2009. gada 13. Aprīlis, Rubrika: Bizness (7. lpp.)
252. Sally M. Jones Principles of Taxation for Business and Investment Planning / McGraw – Hill International edition, 2007, p.23 (543 p.)
253. Schneider F. The Influence of the economic crisis on the underground economy in Germany and the other OECD-countries in 2010: a (further) increase [Elektronisks resurss] <http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/LatestResearch2010/ShadEcOECD2010.pdf>
254. Schneider F., Ph.D. „The Shadow Economy in Europe”, ATKearney, 2009 [Elektronisks resurss] www.atkearney.ch

255. Scott Mackey, Tax Policy Handbook for State Legislators, NCSL, 1991, 12/97, pg. 7.
256. Smith Adam The Wealth of Nations [Elektronisks resurss]
<http://www.econlib.org/library/Smith/smWN.html>
257. Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2008 (released September 2008)
 [Elektronisks resurss] <http://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2008-2009/europe/ssptw08euro.pdf>
258. Spridzāne I. Nodokļu regulējums Eiropas Savienībā Balance Nr. 6 (42) - 3.2002.
259. Sproģe I. Latvijas nodokļu politikas attīstības iespējas / Tautsaimniecības attīstības problēmas Latvijā Nr.5 63 lpp (228lpp)
260. Sproģe I. Latvijas nodokļi un ekonomiskā krīze/ Tautsaimniecības attīstības problēmas Latvijā Nr.7 Rīga, 2009 (ISBN13:978-9984-19-924-5) 124-136lpp
261. Sproģe I., Pumpure D., Zariņš J., Sproģis A. Latvijas tautsaimniecības 21. gadsimtā / Rīga 2008, 210 lpp (ISBN 978-9984-39-608-8)
262. Sproģis A., Jaunzeme M., Oškālnie R., Bergmane Dz., Vītola Ī., Sproģe I., Melnalksne I., Sproģis J., Sietiņšons J., Sauka J., Sproģis K. Valsts fiskālās politikas pilnveidošana ienākumu un resursu sadalē. LZP Ekonomikas un juridiskās zinātnes galvenie pētījumu virzieni 2002. gadā. Nr.8, Rīga, 2003.g., 129. – 138. lpp.
263. Study on reduced VAT applied to goods and services in the Member States of the EU [Elektronisks resurss] ec.europa.eu/taxation.../vat/how_vat.../study_reduced_VAT.pdf
264. Šmits K. Latvijas makroekonomiskais modelis [Elektronisks resurss]
<http://www.ekonomisti.lv/index.php?id=14>
265. Tax blow for holiday-home owners [Elektronisks resurss]
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/8013022.stm>
266. Tax and Budget Policy / Cato Institute [Elektronisks resurss] <http://www.cato.org/tax-budget-policy>
267. Tax-efficient [Elektronisks resurss] http://www.investorwords.com/4893/tax_efficient.html
268. Tax in England [Elektronisks resurss]
http://www.adviceguide.org.uk/index/life/tax/income_tax_rates.htm#the_starting_rate_for_savings
269. Tax policy [Elektronisks resurss] http://en.wikipedia.org/wiki/Tax_policy
270. TAX REFORM AND LABOUR-MARKET PERFORMANCE IN THE EURO AREA A SIMULATION-BASED ANALYSIS USING THE NEW AREA-WIDE MODEL [Elektronisks resurss] www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp747.pdf
271. Taxation and tax policy [Elektronisks resurss]
http://www.oecd.org/department/0,3355,en_2649_34597,00.html
272. Taxation Principles [Elektronisks resurss]
http://www.unc.edu/depts/econ/byrns_web/Economicae/taxprinciples.html
273. Taxation of Wage Income (2008) / OECD database [Elektronisks resurss]
274. Taxation trends in the European Union — Main results [Elektronisks resurss]
http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2009/2009_main_results_en.pdf
275. Taxation trends in the European Union / Data for the EU Member States and Norway 2009 / European Commission Taxation and Custom Union [Elektronisks resurss]
http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2009/2009_full_text_en.pdf
276. Taxation trends in the European Union - Data for the EU Member States, Iceland and Norway 2010 [Elektronisks resurss]
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-DU-10-001 Terra J.M.B., Wattel P. „European tax law” Kluwer law international 2005 – 756p.

278. THE PERFORMANCE-BASED APPROACH: STRATEGY, OBJECTIVES, INDICATORS / France [Elektronisks resurss] http://www.minefi.gouv.fr/lolf/downloads/161_performance_based_approach.pdf
279. The Poverty Site [Elektronisks resurss] <http://www.poverty.org.uk/e14/index.shtml> (08.06.2010)
280. The Size and Role of Automatic Fiscal Stabilisers [Elektronisks resurss] www.oecd.org/dataoecd/53/26/2087789.pdf
281. Trīs vīri, viena laiva un dažāda airēšana / žurnāls IR#1 8-14.aprīlis, 2010, 13lpp
282. Tūkstošgades Attīstības 1. mērķis Latvijā [Elektronisks resurss] <http://www.tam2015.com/1/tukstosgades-attistibas-1-merkis-latvija.htm>
283. Unsere Steuerpolitik. Bundesministerium der Finanzen, Berlin, 2005., 39 S
284. Urtāns A.Nodokļu un nodevu vēsture Latvijā, -R.:VID, 2003.-88 lpp.
285. US GDP [Elektronisks resurss] www.ucl.ac.uk/~uctpnpa/growth.pdf
286. Vaidere I. Common Agricultural Policy of the EU - Latvia's perspective 11 th International Scientific Conference ECONOMIC SCIENCE FOR RURAL DEVELOPMENT Nr 23 2010 pp 27
287. Valsts budžeta apskats [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/valsts_budzeta_apskats
288. Valsts budžeta ieņēmumu klasifikācija / Valsts ieņēmumu dienests [Elektronisks resurss] <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=1999&hl=1>
289. Valsts budžeta izpilde 2002 / Valsts pamatbudžeta ieņēmumi un izdevumi [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/?object_id=108
290. Valsts ieņēmumu dienests [Elektronisks resurss] www.vid.gov.lv
291. Valsts ieņēmumu dienests / Statistika [Elektronisks resurss] <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=78&hl=1>
292. Valsts kase [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv
293. Valsts kopbudžeta izpilde [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/?object_id=5819
294. Valsts nodevu objekti un to reglamentējošie tiesību akti [Elektronisks resurss] <http://www.fm.gov.lv/?lat/nodokli>
295. Valsts pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu atšifrējums pa programmām, apakšprogrammām 2003.gadā [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/texts_files/FMInfp24_1_300604.pdf
296. Valsts pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu atšifrējums pa programmām, apakšprogrammām 2004.gadā [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/texts_files/FMInfp28_1_040805.pdf
297. Valsts pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu atšifrējums pa programmām, apakšprogrammām 2005.gadā [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/?object_id=95
298. Valsts pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu atšifrējums pa programmām, apakšprogrammām 2006.gadā [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/texts_files/FMInfp28_1_290607_.pdf
299. Valsts pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu atšifrējums pa programmām, apakšprogrammām 2007.gadā 30.1.pielikums [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/texts_files/FMInfp30_1_2_300608.pdf
300. Valsts pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu atšifrējums pa programmām, apakšprogrammām 2007.gadā 34.1.pielikums [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/texts_files/FMInfp34_1_2_300609.pdf
301. VAT Rates Applied in the Member States of the European Community situation at 01.January 2007 [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/taxation_customs (iegūts 2007.gadā)
302. VAT Rates Applied in the Member States of the European Community situation at 01.January 2008 [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/taxation_customs (iegūts 2008.gadā)
303. VAT Rates Applied in the Member States of the European Community situation at 01.January 2009 [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/taxation_customs (iegūts 2009.gadā)

304. VAT Rates Applied in the Member States of the European Community situation at 01.January 2010 [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/taxation_customs (iegūts 2010.gada martā)
305. VAT Rates Applied in the Member States of the European Community situation at 01.July 2010 [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/taxation_customs (iegūts 2010.gada septembrī)
306. VAT rates / European Commission Taxation and Customs Union [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/vat/how_vat_works/rates/index_en.htm
307. VAT thresholds [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/traders/vat_community/vat_in_ec_annexi.pdf
308. Vecumdienas / Diena 20.04.2010 4-5lpp
309. Vedļa A. Uzņēmējdarbības kurss, Rīga: Petrovskis un Ko, - 2000. – 456 lpp.
310. Vēlme ieviest absurdus nodokļus kļūst arvien izplatītāka, DB viedoklis: 12.02.2010.
311. Vikmanis V., Latvija joprojām deflācijas „karaliene” ES, DB, 18.05.2010.
312. Visu darbaspēka nodokļu (iedzīvotāju ienākuma nodokļa, darba ņēmēja sociālās apdrošināšanas iemaksas un darba devēja sociālās apdrošināšanas iemaksas) summa dalīta ar darbaspēka izmaksu kopapjomu (bruto algas un darba devēju sociālās apdrošināšanas iemaksu summa).
313. Washington State Tax Structure Study Committee – Tax Alternatives for Washington State: A Report to the Legislature, November 2002, Chapter 2 [Elektronisks resurss] <http://dor.wa.gov/Content/AboutUs/StatisticsAndReports/WAtaxstudy/wataxstudy.htm>.
314. What is average income per person in US in 2009? [Elektronisks resurss] http://wiki.answers.com/Q/What_is_average_income_per_person_in_US_in_2009
315. Who Pays? A Distributional Analysis of the Tax Systems in All 50 States / November 2009 [Elektronisks resurss] <http://www.itepnet.org/whopays3.pdf>
316. WordNet [Elektronisks resurss] <http://wordnetweb.princeton.edu/perl/webwn?s=tax%20system>
317. WordWeb Dictionary [Elektronisks resurss] <http://www.wordwebonline.com/en/TAXPOLICY>
318. Worldwide Tax [Elektronisks resurss] <http://www.worldwide-tax.com>
319. Zariņa V., Valsts ekonomikā vajadzīga skaidrība, Bilance Nr. 19(223)10.2009, 2lpp.
320. Zeibots J. Nelielas pārdomas par nodokļu politikas tēmu, Dienas bizness 06.05.2010.
321. Zelgalvis E., Sproģe I. Nodokļu politikas teorētiskie aspekti / XI starptautiskā zinātniskā konference [Elektronisks resurss] http://sitta.turiba.lv/Conference_2010/index.html
322. Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību 2007 II /decembris/ [Elektronisks resurss] www.em.gov.lv
323. Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību 2009 II / decembris/ [Elektronisks resurss] www.em.gov.lv
324. Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2009.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/
325. Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2007.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/
326. Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2005.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/
327. Ziņojums par tautsaimniecības attīstību un kopbudžeta izpildes gaitu 2008.gadā [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/makroekonomikas_un_budzeta_apskats/
328. Zvejnieks A., Nodokļi un nodevas, R., RTU, 1996.-293 lpp
329. Афанасьев М. П., Кривоногов И. В. ФИНАНСЫ ПРАВОВОГО ГОСУДАРСТВА [Elektronisks resurss] www.ecsocman.edu.ru/data/005/937/.../017-036_Afanasyev_Finances.pdf
330. Александров И.М. Налоги и налогообложение: учебник. — М: «Дашков и К», 2003. — с.288

331. Барулин С.В., Ермакова Е.А., Степаненко В.В. Налоговый менеджмент Издательство: "Омега-Л"; 2007, 272 стр.
332. Бушинская Т Региональная налоговая политика и особенности ее реализации (на примере Тульской области / Автореферат Москва 2009 с..45
333. Бэкон Ф. Сочинения / М., 1972, Т2 – с.416
334. Галицкая С.В. Финансы. - Москва: Эксмо, 2006 324ст.
335. Дьяков С. "Или вы имеете простое администрирование, или вы получаете приток инвестиций", Эксперт,2005.,Н. 37(483)
336. Заяц Н. Е. Теория налогов. – Минск: БГЭУ, 2002. – 220 с.7, 118.-120.lpp
337. Зульманова М В „О показателях эффективности функционирования налоговой системы”, Налоговая политика и практика, 2006 (6)
338. Камаева В.Д. Экономическая теория . Москва 2003 590стр.
339. Каняев Э., Камиров И. А. „ Как улучшить налоговое администрирование „ Экономическое обозрение, 2005(7)
340. Караваева И.В. „Налоговое регулирование рыночной экономики” Москва / Юнити- Unity 2000. 213 стр.
341. Кашин В. А. Налоги и налогообложение. / Магистр, 2008 г. 368 стр.
342. МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕГИОНАЛЬНОЙ НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКИ [Elektronisks resurss] http://sisupr.mrsu.ru/2009-2/pdf/14.15_kuzko.pdf
343. Миляков Н.В Налоги и налогообложение. 5-е изд., перераб. и доп. - М.: Инфра-М, 2006. — 509 с.
344. Налоги . Теоретические и методологические основы налоговой системы / Москва 687с
345. Николаева Л.А., Черная И.П. Экономическая теория ВГУЭС © 2001, [Elektronisks resurss] <http://abc.vvsu.ru ст.153>
346. Общие и частные теории налогов [Elektronisks resurss] <http://www.piter.com/attachment.php?barcode=978546900090&at=exc&n=0>
347. Пансков В.Г. Налоги и налогообложение в Российской Федерации . Книги Издательского Дома "МЦФЭРЭ" М.: Финансы и статистика, 2005 – с. 50
348. Петти В. "Трактат о налогах и сборах" // Антология экономической классики В. Петти. А. Смит. Д. Рикардо. М.: Эконов, Ключ, 1993, ISBN 5-85978-008-7, 5-85239-003-8478 478 с.
349. Полак Г.В. ”Финансы”, Москва, Юнити-унити 2007., ст.167-169
350. Пономарев А.И. Налоги и налогообложение в Российской Федерации. — Ростов н/Д: Феникс, 2001.- с.53
351. Пономарев А.И., Игнатова Т.В. Налоговое администрирование в Российской Федерации: учеб. пособие / М. : Финансы и статистика, 2006. – с.91.
352. Смолкин Роман Э „Совершенствование государственного регулирования регионального развития на основе бюджетной системы” / Автореферат Чебоксары 2008
353. Сомоев Р.Г. Общая теория налогов и налогообложения. — М.: Приор, 2000. — с. 51.
354. Сохова Ф. „Налоговый механизм развития бюджетного потенциала региона” / автореферат Москва 2008, с.34
355. Финансово-кредитный энциклопедический словарь /Под ред. А.Г. Грязновой. — М: Финансы и статистика, 2002. — с.605
356. Финансы, деньги, кредит: Учебник Под. ред. О.В.Соколовой.- М.:Юристъ, 2001.(266) 357 с
357. Фишер С. и др «Экономика» Москва 1996г.
358. Фор Э. Опала Тюрго. М.: Прогресс. 1979 с.170
359. Черник Д.Г., Починок А.П., Морозов В.П. Основы налоговой системы: Учебник для вузов ISBN5-238-00144-4 Москва., Финансы, 1998 с,58-59

360. Шевырев М. „Социальные приоритеты и механизмы эффективной бюджетно – налоговой политики российского государства” / автореферат Ростов-на-Дону 2006, 77с
361. Экономическая сущность налогов [Elektronisks resurss] 72693_lekcii_po_nalogam_nalogovoy_politike_i_nalogovoy_sisteme[1].doc
362. Юткина Т.Ф. Налоги и налогообложение: учебник.2-изд. — М.: Инфра-М, 2002. — с.211.
363. Явлинский Г. Социально-экономическая система России и проблема ее модернизации /диссертация [Elektronisks resurss] http://www.yabloko.ru/Publ/Diser/Yav_dissert/dis_yav001.html
364. Gregory N. Mankiw [Elektronisks resurss] <http://gregmankiw.blogspot.com/>
365. Paul L. Caron [Elektronisks resurss] <http://taxprof.typepad.com/>
366. Theodore Seto [Elektronisks resurss] <http://understandingtax.typepad.com/>
367. James Edward Maule's [Elektronisks resurss] <http://mauledagain.blogspot.com/>
368. FM npublicētie materiāli
369. VID npublicētie materiāli

PATEICĪBA

Promocijas darbs tika veikts pateicoties vairāku cilvēku un organizāciju atbalstam. Izsaku dziļu pateicību par atbalstu un sapratni mana darba vadītājiem: *emer.prof., Dr.hab.oec. Andrim Sproģim* un *prof., Dr.hab.oec. Elmāram Zelgalvim*. Īpašs paldies *prof. E.Zelgalvim* par prasmi vienmēr atrast laiku, lai izrunātu aktuālos jautājumus un atrisinātu svarīgas problēmas, kā arī paldies par objektīvu darba kritiku un sniegtajiem vērtīgajiem padomiem.

Autore vēlas atzīmēt *Dr.oec. Ainas Joppes* neizsmeļamo optimismu, kas deva papildus stimulu darba sekmīgai pabeigšanai, kā arī pateicas par darba recenzēšanu un konstruktīviem ieteikumiem darba uzlabošanai.

Paldies akadēmiķei, LLU profesorei, *Dr.hab.oec. Baibai Rivžai* gan par atbalstu dzīves grūtākos brīžos, gan par ievirzēm Latvijas zinātnē, kā arī par vērtīgiem ieteikumiem darba pilnveidošanai, un, protams, liels paldies par darba objektīvu recenzēšanu.

Paldies akadēmiķei, LU profesorei, *Dr.hab.phil. Maijai Kūlei* par atvērtību un gatavību dalīties pieredzē visdažādāko problēmu risināšanā, par iespēju sadarboties un gūt pieredzi Latvijas zinātnieku sabiedrībā.

Paldies LU profesoram, *Dr.hab.oec. Grigorijam Oļevskim* par vērtīgām zinātniskām diskusijām darba tapšanas gaitā, par ieteikumiem darba uzlabošanai un pilnveidošanai un, protams, par veltīto laiku darba recenzēšanai.

Paldies LLU profesorei, *Dr.oec. Īrijai Vītolai* par darba recenzēšanu, vērtīgiem ieteikumiem darba uzlabošanai un iespēju sadarboties ekonomikas pētniecības procesā.

Paldies LU profesorei, *Dr.oec. Elvīrai Zelgalvei* par vērtīgām zinātniskām diskusijām un par atvērtību, daloties pieredzē.

Paldies LU profesoram, *Dr.oec. Ilmāram Kālim* par vērtīgiem ieteikumiem darba tapšanas gaitā.

Paldies RSEBAA profesorei, *Dr.oec. Irinai Kuzminai* par veltīto laiku darba recenzēšanai, vērtīgiem ieteikumiem un sadarbību ekonomikas pētniecībā.

Paldies *Dr.oec. Olgai Šulcai* par sniegto iespēju piedalīties viņas vadītos zinātniskajos projektos un, protams, zinātniskām diskusijām.

Paldies *Dr.oec. Ligitai Melecei* par iespēju sadarboties zinātniskos projektos, par pozitīvu attieksmi un vērtīgām diskusijām.

Protams, liels paldies arī citiem promocijas darba recenzentiem par vērtīgiem ierosinājumiem: LU docentei, *Dr.oec. Ingai Vilkai*, LU profesoram, *Dr.oec. Andrim Deniņam*, Reģionālās attīstības un pašvaldības lietu ministrijas valsts sekretārei, *Dr.oec. Laimdotai Straujumai*.

Paldies *Irīnai Skribānei* – par konsultācijām makroekonomiskos jautājumos un speciālās literatūras nodošanu autorei rīcībā.

Paldies *Dr.oec. Sandrai Eglītei* – par konsultācijām ekonomikas politikas jautājumos un promocijas darba iesniegšanas un aizstāvēšanas procesuāliem jautājumiem.

Paldies *Marijai Mozulei* par promocijas darba rediģēšanu.

Esmu pateicīga vadībzinātnes Doktorantūras Promocijas locekļiem, īpaši akadēmiķim, *Dr.hab.oec. Edvīnam Vanagam*, *Dr.oec. Vizmai Niedrītei*, *Dr.oec. Inesei Vorončukai* par iespēju piedalīties Eiropas Sociālā fonda programmā „Atbalsts doktora studijām Latvijas Universitātē”.

Paldies *Elmīrai Zariņai*, *Vitai Romanovskai*, *Inesei Jurkovskai*, *Ilonai Tolei* un *Mārai Sīlei* par administratīvo atbalstu.

Paldies ģimenei par sapratni un atbalstu darba ilgajā tapšanas laikā. Vislielākais paldies jāsaka mammai un tētim. Diemžēl tētim - *emer.prof., Dr.hab.oec. Andrim Sproģim*, kas bija arī darba vadītājs, nenodzīvoja tik ilgi, lai redzētu darba gala variantu, tāpēc šis darbs ir veltījums viņa *piemiņai*.

Pateicos arī visiem, visiem pārējiem, ko neesmu iepriekš pieminējusi, par vērtīgiem ieteikumiem un morālo atbalstu darba tapšanas gaitā.

Ilze Sproģe
Rīga, 2010

PIELIKUMI

Pielikumu rādītājs

01. pielikums Autores piedalīšanās konferencēs ar ziņojumu
02. pielikums Autores publikācijas
03. pielikums Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013. gadam
04. pielikums Nodokļu reglamentējošais likums un tā izmaiņu biežums līdz 01.05.2010
05. pielikums Pasaules valstu budžeta gadi
06. pielikums Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamie ieņēmumi ASV
07. pielikums ASV iedzīvotāju nodokļa likmes no 1913. -2009. gadam
08. pielikums Proporcionālās iedzīvotāju ienākumu nodokļu sistēmas izplatība pasaulē
09. pielikums Nodokļu likmes Latvijā 2010. gadā
10. pielikums Valsts nodevu objekti un to reglamentējošie tiesību akti Latvijā uz 2010. gada 11. maiju
11. pielikums Latvijas nodokļu plānotie un faktiskie ieņēmumi
12. pielikums Nodokļu ieņēmumu sadalījums pa budžetiem Latvijā no 01.01.2005
13. pielikums Latvijas konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi pa mēnešiem no 2004. gada
14. pielikums Latvijas nodokļu ieņēmumi pa mēnešiem no 2004. gada
15. pielikums Iedzīvotāju ienākuma nodoklis pa mēnešiem Latvijā no 1996. gada
16. pielikums Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas pa mēnešiem Latvijā no 2004. gada
17. pielikums Uzņēmuma ienākuma nodoklis pa mēnešiem Latvijā no 2003. gada
18. pielikums Uzņēmuma ienākuma nodoklis pa mēnešiem Latvijā no 1996. līdz 2004. gadam
19. pielikums Nodokļi no īpašuma (īpašuma nodoklis, nekustamā īpašuma nodoklis) pa mēnešiem Latvijā no 1999. gada
20. pielikums Pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi pa mēnešiem Latvijā no 1996. gada
21. pielikums Akcīzes nodokļa ieņēmumi pa mēnešiem Latvijā no 1996. gada
22. pielikums Vieglo automobiļu un motociklu nodokļa ieņēmumi pa mēnešiem Latvijā no 2004. gada
23. pielikums Elektroenerģijas nodokļa ieņēmumi pa mēnešiem Latvijā no 2007. gada
24. pielikums Muitas nodokļa ieņēmumi pa mēnešiem Latvijā no 2008. gada
25. pielikums Dabas resursu nodokļa ieņēmumi pa mēnešiem Latvijā no 2006. gada
26. pielikums Izložu un azartspēļu nodokļa ieņēmumi pa mēnešiem Latvijā no 2007. gada
27. pielikums Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes Lielbritānijā
28. pielikums Nabadzības riska indekss 2005 – 2008. gadā Eiropas valstīs
29. pielikums Iztikas minimums no 1998. gada līdz 2010. gada maijam un nabadzības riska indekss (ilustratīvā vērtība) no 2004. līdz 2008. gadam Latvijā
30. pielikums Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes 2008. gadā % OECD valstīs
31. pielikums Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu sadalījums Latvijā, %
32. pielikums Izdevumi pensijām atsevišķās ES valstīs 2007. gadā, % no IKP
33. pielikums Pensionēšanās vecums dažās Eiropas valstīs 2008. gada 11. jūnijā
34. pielikums Pārskats par valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plāniem un to ienesīgumu, % pēc stāvokļa uz 28.05.2010
35. pielikums Apliekamais objekts un likmes īpašuma, zemes un nekustamā īpašuma nodoklim Latvijā no 1991. – 2010. gadam
36. pielikums Vidējās svērtās procentu likmes noguldījumiem Latvijā
37. pielikums Lauksaimniecībā izmantojamās zemes valsts pārskata karte un izmantojamās zemes bāzes vērtības 2010. gadā Latvijā (Ls/ha)
38. pielikums Nekustamā īpašuma lietošanas mērķa „Individuālo dzīvojamo māju apbūve” zemes bāzes vērtību valsts pārskata karte 2010. gadā (Ls/m²)
39. pielikums Ēku tipa „Individuālās dzīvojamās mājas un vasarnīcas ar mūra un mūra – koka ārsienām ” bāzes vērtību valsts pārskata karte 2010. gadā, Ls/m²

40. pielikums Kadastrālo vērtību bāzes vērtības dzīvojamās apbūves nekustamo īpašumu nodokļa aprēķinam 2010. - 2011. gadā
41. pielikums Inženierbūvju tipu bāzes vērtības Latvijā, kuras ir vienādas visās vērtību zonās 2010. - 2011. gadam
42. pielikums Nodokļu slogs Eiropas valstīs, % no IKP no 1995. gada līdz 2008. gadam
43. pielikums Nodokļi % no IKP dažādās ES valstīs un pasaulē 2007. gadā
44. pielikums Nodokļi % no IKP ES dalībvalstīs 2007. gadā
45. pielikums Nodokļu slogs ES dalībvalstīs 2006. – 2007. gadā, % no IKP
46. pielikums PVN standartlikmes ES dalībvalstīs 2009. gadā
47. pielikums Pievienotās vērtības nodokļa likmes Eiropas Savienības „vecajās” dalībvalstīs 01.01.2010 atkarībā no preces vai pakalpojuma kategorijas
48. pielikums Pievienotās vērtības nodokļa likmes Eiropas Savienības „jaunajās” dalībvalstīs 01.01.2010 atkarībā no preces vai pakalpojuma kategorijas, %
49. pielikums PVN reģistrēšanās sliksnis 2009. gadā
50. pielikums Lauksaimniecības produkcijas ražotājiem atmaksātais akcīzes nodoklis par zemes apstrādē izmantoto dīzeļdegvielu Latvijā
51. pielikums Strādājošo vidējā darba alga (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi (milj. Ls) Latvijā no 1996. gada līdz 2009. gadam
52. pielikums Strādājošo vidējās darba algas (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu dinamika (milj. Ls) Latvijā 2003. gadā pa mēnešiem
53. pielikums Strādājošo vidējās darba algas (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu dinamika (milj. Ls) Latvijā 2007. gadā pa mēnešiem
54. pielikums Strādājošo vidējās darba algas (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu dinamika (milj. Ls) Latvijā 2008. gadā pa mēnešiem
55. pielikums Strādājošo vidējā darba alga (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi (milj. Ls) Latvijā 2009. gadā pa mēnešiem
56. pielikums Strādājošo vidējās darba algas (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu dinamika (milj. Ls) Latvijā marta mēnešos laika posmā no 2001. - 2009. gadam
57. pielikums Strādājošo vidējās darba algas (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu dinamika (milj. Ls) Latvijā decembra mēnešos laika posmā no 2001. - 2009. gadam
58. pielikums Nodokļu ieņēmumu un IKP pieauguma tempu salīdzinājums Latvijā no 2003.- 2009. gadam
59. pielikums Darbības nozaru klasifikācijas sadalījums pa apakšdarbības veidiem
60. pielikums Statistikas klasifikatoru NACE redakciju atšķirības nozaru griezumā
61. pielikums Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu un to korelāciju salīdzinājums pa darbības veidiem Latvijā no 2006 - 2009. gadam
62. pielikums Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu ieņēmumu un to korelāciju salīdzinājums pa darbības veidiem Latvijā no 2006 - 2009. gadam
63. pielikums Pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu un to korelāciju salīdzinājums pa darbības veidiem Latvijā no 2006 - 2009. gadam
64. pielikums Uzņēmumu ienākuma nodokļa ieņēmumu un to korelāciju salīdzinājums pa darbības veidiem Latvijā no 2006 - 2009. gadam
65. pielikums Akcīzes nodokļa ieņēmumu un to korelāciju salīdzinājums pa darbības veidiem Latvijā no 2006 - 2009. gadam
66. pielikums Nodokļu ieņēmumu un IKP korelāciju salīdzinājums pa darbības veidiem Latvijā no 2006 - 2009. gadam
67. pielikums Īpašuma nodoklis un mājas īpašnieka ienākumi ASV 2008. gadā
68. pielikums ES valstu pārskats par galvenajiem ar nodokļiem saistītiem pasākumiem kas veikti reaģējot uz ekonomikas un finanšu krīzi 2009. un 2010. gada sākumā
69. pielikums Citroen Berlingo transporta līdzekļa ikgadējās nodevas salīdzinājums 2010. gadā
70. pielikums Minimālās darba algas Eiropas valstīs mēnesī
71. pielikums Eiropas valstu un ASV minimālā alga periodā no 1999. – 2010. gadam, euro mēnesī

72. pielikums Eiropas valstu iedzīvotāju vidējie gada ienākumi periodā no 1997. – 2008. gadam, euro
73. pielikums ASV vidējie ienākumi (USD) periodā no 1951. – 2008. gadam
74. pielikums LR 7. Saeimā iesniegtie "Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"
75. pielikum Vidējā darba samaksa (euro) un IIN likmes (%) 2009. gadā
76. pielikums Autores izstrādātās progresīvā iedzīvotāju ienākuma nodokļa skalas
77. pielikums Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes 2007- 2008. gadā Lielbritānijā
78. pielikums Iedzīvotāju ienākuma nodoklis ASV 2008. – 2009. gadam, USD
79. pielikums Federālie un vietējie nodokļi 2007.gadā ASV
80. pielikums Mikouzņēmuma nodokļa (9%) salīdzinājums ar esošo kārtību
81. pielikums Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi Latvija pašvaldībās uz vienu iedzīvotāju pašvaldībā 2005. gadā
82. pielikums Nodokļu ieņēmumi Latvijas pašvaldības budžetos uz vienu iedzīvotāju pašvaldībā 2009.gadā
83. pielikums Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi Latvija pašvaldībās uz vienu iedzīvotāju pašvaldībā 2006. – 2009. gadā
84. pielikums Nodokļu ieņēmumu Latvijas pašvaldību budžetos 2008. – 2009. gadā
85. pielikums Latvijas valsts budžeta ieņēmumu konti
86. pielikums Latvijas Republikas 10. Saeimas vēlēšanām iesniegto partiju programmu sadaļa par nodokļiem

Autores piedalīšanās konferencēs ar ziņojumu

Kopā līdz 2010.gada maijam – 43.

Nozīmīgākās:

- Latvijas nodokļu sistēmas realizācijas problēmas./ Latvijas Republikas nodokļu sistēmas pilnveidošana. Rīgā, 1997. gada jūnijā
- Nodokļu administrēšanas pilnveidošana./ Turība biznesa augstskola. “Uzņēmējdarbības vide: tiesiskā bāze un kvalitāte” – starptautiskā zinātniskā konference. Rīga 1999. gada marts
- Nodokļu ietekme uz tautsaimniecības attīstību. Latvijas Universitāte 58. konference. Rīga 2000. gada februāris, Ekonomikas izaugsmes problēmas sekcija.
- Latvijas nodokļu politika. Banku augstskola. Starptautiskā konference “Konkurētspēja un kvalitātes vadības problēmas” Rīga 2000. gada 27. oktobrī
- Latvijas nodokļu sistēmas integrācija ES. Biznesa Institūts RIMPAK LIVONIJA Ekonomikas katedras zinātniskā konference “Ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā saistītās tautsaimniecības problēmas” 10.06.2003. Rīga
- Development Possibilities of the Economy of Latvia in the EU. International conference “Enlargement of the European Union in the Baltic Sea Region: Social and Economic Challenges and Opportunities” 20.06.2003.
- The Harmonization of the Tax System in Latvia with EU Legislation. International conference “Enlargement of the European Union in the Baltic Sea Region: Social and Economic Challenges and Opportunities” 20.06.2003.
- Nekustamā īpašuma nodokļa attīstības iespējas. Banku augstskolas 5.gadskārtējā starptautiskā konference “Ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikumi: jauni izaicinājumi un perspektīvas” 11.-12. septembris 2003.g
- Latvijas tautsaimniecības attīstība 21.gadsimta sākumā. Rīgas tehniskās universitātes 44. starptautiskā zinātniskā konference Tautsaimniecības attīstības problēmas apakšsekcija 9. oktobris 2003.gads
- Pārtikas patēriņa struktūra atkarībā no iedzīvotāju ienākumiem. LVAEI konference Latvijas Valsts Agrārās ekonomikas institūta zinātniskie lasījumi 2005” Rīga 2006.gada 3.martā
- Pievienotās vērtības nodokļa atšķirības ES dalībvalstīs / Latvijas Universitāte 65. konference 2007.gada 8.februārī. Sekciju sēde: Ekonomikas attīstības problēmas zināšanu sabiedrībā
- „Nodokļu politika reģionālās attīstības veicināšanā” - Latvijas Universitāte 66. konference 2008.gada 31. janvārī. Sekciju sēde: Latvijas ekonomikas transformācijas problēmas globalizācijas apstākļos
- «Разбалансированность и риски в развитии экономики Латвии» / Эглите Сандра, Скрибане Ирина, Спроге Илзе / Московский государственный университет имени М.В.Ломоносова Факультет государственного управления 6-я международная конференция «Государственное управление в 21 веке: традиции и инновации» 29 –31 мая 2008 г. The SPAMSU 6th Annual International Conference "Public Administration in the XXI Century: Traditions and Innovations"
- “Nodokļu politikas īpatnības Latvijā” Daugavpils Universitāte 50. starptautiskās zinātniskās konference 2008.gada 15 – 17. maijs
- „Ilgtspējīgas attīstības iespējas Latvijas ekonomiskos apstākļos” Latvijas Universitāte 67. konferences Sekcija „Starptautiskās un ES nodokļu politikas ietekme uz uzņēmējdarbības vidi Latvijā” 2009.gada 12.februārī
- „Role of Latvian Agriculture in Foreign Trade” 10 th International Scientific Conference ECONOMIC SCIENCE FOR RURAL DEVELOPMENT 2009 (10. STARPTAUTISKĀ ZINĀTNISKĀ KONFERENCE veltīta LLU Ekonomikas fakultātes 40.gadadienai

EKONOMIKAS ZINĀTNE LAUKU ATTĪSTĪBAI 2009) 23 - 24 aprīlis, 2009, Jelgava, Latvija (Olga Šulca, Ilze Sproģe)

- “Role of Fiscal and Monetary Policy in Economic Fluitation Regulation” International Scientific Conference “INFORMATION SOCIETY AND MODERN BUSINESS” May 14-16, 2009 Ventspils Augstskola (Sandra Eglīte, Ilze Sproģe)
- „Nodokļu politika mainīgā ekonomiskā vidē” Latvijas Universitāte 68. konferences sekcija „Latvijas tautsaimniecība pārmaiņu procesā” 2010.gada 10.februārī
- “Nodokļu politikas teorētiskie aspekti” Biznesa augstskolas Turība rīkotā XI STARPTAUTISKĀ ZINĀTNISKĀ KONFERENCE "Cilvēks, sabiedrība, valsts mūsdienu mainīgajos ekonomiskajos apstākļos" 2010.gada 26. marts (Elmārs Zelgalvis, Ilze Sproģe)

Autores publikācijas

Kopējais publikāciju skaits – 80

Nozīmīgākās publikācijas:

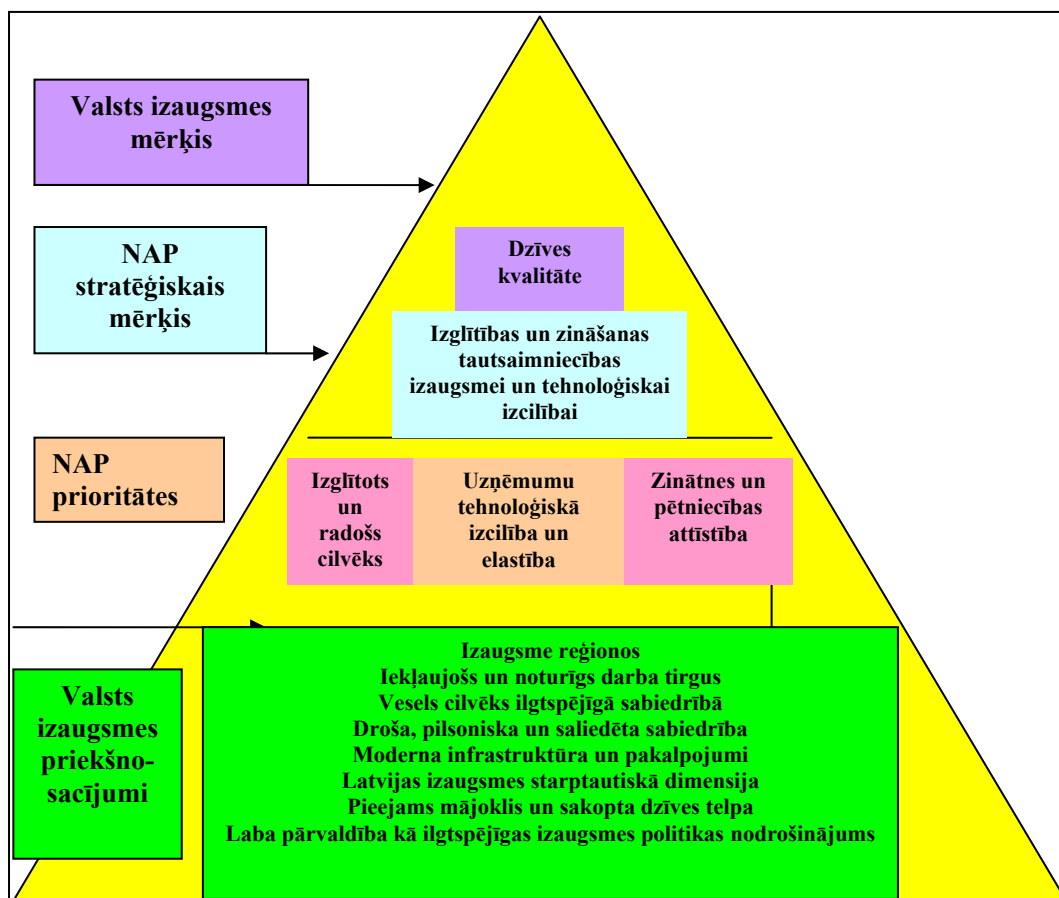
Monogrāfija

- *Latvijas tautsaimniecības 21. gadsimtā* / Rīga 2008, 210 lpp – līdzautori Pumpure D., Zariņš J., Sproģis A. (ISBN 978-9984-39-608-8)

Raksti krājumos, presē, t.sk. citētie izdevumi

- I.Sproģe, A.Sproģis *Latvijas nodokļu politikas pilnveidošanas virzieni : Nodokļu un subsīdiju politika*. LZP Ekonomikas un juridiskās zinātnes ekspertu komisija. Rīga, 1998.gada jūnijs 31-37lpp
- I.Sproģe *Nodokļu administrēšanas pilnveidošana*. Turība biznesa augstskola. “Uzņēmējdarbības vide: tiesiskā bāze un kvalitāte” / Rīga, 1999.gada marts 242-247lpp
- I.Sproģe *Lai nodokļi valsts kasē ienāk vieglāk, pilnīgāk*: Latvijas Vēstnesis # 390/391 1999.gads
- I.Sproģe *Valsts fiskālās politikas attīstības iespējas*: Latvijas Universitāte Ekonomikas un vadības fakultāte, Latvijas Universitāte 80, Ekonomikas un vadības fakultātes konferences referātu tēzes/ Rīga, 1999. - 43-47lpp
- I.Sproģe *Nodokļi – gan valsts nepieciešamība, gan slogs uzņēmējiem* / “Nekustamais Īpašums” 99 '12
- I.Sproģe *Latvijas nodokļu politika* / Banku augstskola. Ziņojumu krājums konferencē “Konkurētspēja un kvalitātes vadības problēmas” Rīga, 2000.gada 27. oktobrī
- I.Sproģe *Latvija un nodokļi* Latvijas Universitātes zinātniskie raksti 637 sējums Ekonomikas un vadības zinību attīstības problēmas III / Rīga, 2001.
- I.Sproģe, A.Sproģis *Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība Latvijā 21.gadsimta sākumā* / Ventpils augstskola. Zinātnisks pētījums “Sociālekonomiskā procesa trajektorija Latvijā laikā no 1985. līdz 2002.gadam Kur tā ved Latviju? Ventpils, 2002.
- I.Sproģe *Uzņēmuma ienākuma nodoklis un tā ietekme uz uzņēmējdarbību*. Statistikas un pārvaldes problēmas 2002. Latvijas Statistikas institūts, Zinātniskie raksti. Rīga 2002
- I.Sproģe *Sociālā politika Latvijā un tās struktūra* / Latvijas Universitātes raksti # 658 Ekonomika I / Rīga, 2003. 243-263lpp
- I.Sproģe *Nekustamā īpašuma nodoklis – pašvaldību budžeta ienākums* / Statistikas pārvaldes problēmas 2003 zinātniskie raksti / Latvijas statistikas institūts / Rīga 2003 66-77lpp
- Sproģe I. *Iedzīvotāju ienākumu aplikšana ar nodokli* / LU raksti 665.sējums Sociālās zinātnes – Rīga, 2003. 380-387.lpp
- Sproģe I., Sproģis A., *IKP attīstības prognozes nav tik spožas, kā plānots* / Latvijas Vēstnesis Nr.52 (3000) 02.04.2004 B6lpp
- Sproģe I., Šulca O., Kuzmina I. *Latvijas ārējo sakaru perspektīvas Eiropas Savienības vienotā tirgū*. LZP Ekonomikas un juridiskās zinātnes galvenie pētījumu virzieni 2004. gadā. Nr.10, Rīga, 2005.g., 142-143.lpp.
- Sproģe I. *Latvijas nodokļu politikas tagadne un nākotne*. Tautsaimniecības attīstības problēmas Latvijā Nr.4, Rīga, 2005., 156-169.lpp
- Sproģe I., Krievs M. *Būvniecības nozares attīstība nekustamā īpašuma tirgus kontekstā* / Ekonomika un vadības zinātne Nr.711 / Rīga, 2007., 144-152

- Sproģe I. *Inflāciju raksturojošie rādītāji Latvijā un Eiropas Savienībā* / Latvijas Universitātes zinātniskie raksti 2007, sējums Nr718 / Rīga, 440-453lpp
- Sproģe I. *Latvijas nodokļu politika* / Statistikas un pārvaldes problēmas 2007 – zinātniskie raksti – Rīga, 2007 - 41-52lpp
- Sproģe I. *Latvijas nodokļu politikas attīstības iespējas*. Tautsaimniecības attīstības problēmas Latvijā Nr.5, Rīga, 2007., 160-171.lpp
- Pirksts V., Golovčenko A., Sproģe I. *Galveno pārtikas produktu vajadzība un tās nodrošinājuma ekonomisko problēmu izpēte un risinājumi iedzīvotāju ģimenēs ar dažādu ienākumu līmeni*. LZP Ekonomikas un juridiskās zinātnes galvenie pētījumu virzieni 2006. gadā. Nr.12, Rīga, 2007.g., 108-116.lpp.
- Šulca O., Kuzmina I., Sproģe I. *Latvijas ārējo sakaru perspektīvas Eiropas Savienības vienotā tirgū*. LZP Ekonomikas un juridiskās zinātnes galvenie pētījumu virzieni 2006. gadā. Nr.12, Rīga, 2007.g., 147-148.lpp.
- Sproģis J., Sproģe I., Sproģis A. *Latvijas lauksaimniecības reģionālās specializācijas izmaiņas* / Economic Science for Rural Development Nr.15, 2008 (ISBN 978-9984-39-498-5 Abstracted / Indexed: AGRIS, EBSCO) 257 – 264.lpp
- Sproģe I. *Ilgstējīga attīstība un vides nodokļi* / Daugavpils Universitātes 50. starptautiskās zinātniskās konferences tēzes, Daugavpils, 2008.g., 117lpp (<http://www.dukonference.lv/98789791.pdf>)
- Sproģe I. *Latvijas nodokļu politika: salīdzinājums un novērtējums* / Komersanta Vēstnesis 2008/25/26(132/133) 18.jūnijs 2008.gads, 19-21 lpp ISSN 1691-2659
- Sproģe I. *Latvijas nodokļu politikas īpatnības* / Tautsaimniecības attīstības problēmas Latvijā Nr.6, Rīga, 2008. (ISBN13:978-9984-19-924-5), 154-162.lpp
- Šulca O., Sproģe I. *Latvijas ārējā tirdzniecība* / Tautsaimniecības attīstības problēmas Latvijā Nr.6, Rīga, 2008. (ISBN13:978-9984-19-924-5), 220-230.lpp
- Sproģe I. *Latvijas nodokļu politikas nākotnes virzieni* / LU raksti, 737 sējums Ekonomika, VII (ISBN 978-9984-45-022-3, ISSN 1407-2157) 319-328.lpp
- Sproģis A., Sproģis J., Sproģe I. *Latvijas tautsaimniecības attīstības problēmas 21.gadsimtā* / LU raksti, 737 sējums Ekonomika, VII (ISBN 978-9984-45-022-3, ISSN 1407-2157) 303-318.lpp
- Šulca O., Sproģe I. *„Role of Latvian Agriculture in Foreign Trade”* 10 th International Scientific Conference ECONOMIC SCIENCE FOR RURAL DEVELOPMENT Nr 18 2009. Proceedings of the International Scientific Conference / Jelgava (ISSN 1691-3078; ISBN 978-9984-9937-1-3 Abstracted / Indexed: AGRIS, EBSCO) 217 -223pp
- Šulca O., Kuzmina I., Sproģe I. *Latvijas ārējo sakaru perspektīvas Eiropas Savienības vienotā tirgū* / LZP Ekonomikas, juridiskās un vēstures zinātnes galvenie pētījumu virzieni 2008.gadā Nr. 14, Rīga, 2009., (ISBN 13: 978- 9984-19-923-9, ISSN 1691-290X) 140-145 lpp.
- Eglīte S., Skribāne I., Sproģe I. *Fiskālās un monetārās politikas loma ekonomikas ciklu regulēšanā* / Tautsaimniecības attīstības problēmas Latvijā Nr.7 Rīga, 2009., (ISBN13:978-9984-19-924-5, Abstract Indexed *Index Copernicus*) 6-13lpp
- Sproģe I., *Latvijas nodokļi un ekonomiskā krīze*/ Tautsaimniecības attīstības problēmas Latvijā Nr.7 Rīga, 2009., (ISBN13:978-9984-19-924-5, Abstract Indexed *Index Copernicus*) 124-136lpp
- Zelgalvis E., Sproģe I. *Nodokļu politikas teorētiskie aspekti* / XI starptautiskā zinātniskā konference [Elektronisks resurss] http://sitta.turiba.lv/Conference_2010/index.html
- Zelgalvis E., Sproģe I., Joppe A. *Theoretical Aspects of Taxation Policy* 11-th International Scientific Conference ECONOMIC SCIENCE FOR RURAL DEVELOPMENT Nr 21 2010. Proceedings of the International Scientific Conference / Jelgava (ISSN 1691-3078; ISBN 978-9984-9937-1-3 Abstracted / Indexed: AGRIS, EBSCO) 158 - 165pp

Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013. gadam⁴⁶⁵

⁴⁶⁵ MK noteikumi Nr.564 „Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013.gadam” [Elektronisks resurss]
<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=1995>

Nodokļu reglamentējošais likums un tā izmaiņu biežums līdz 01.05.2010
(autores izveidota, izmantojot ^{466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476})

	likums	pieņemts	grozījumu skaits
iedzīvotāju ienākuma nodoklis	"Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"	11.05.1993	32
uzņēmuma ienākuma nodoklis	"Par uzņēmumu ienākuma nodokli"	09.02.1995	26
nekustamā īpašuma nodoklis	"Par nekustamā īpašuma nodokli"	04.06.1997	14
pievienotās vērtības nodoklis	"Par pievienotās vērtības nodokli"	09.03.1995	29
akcīzes nodoklis	"Par akcīzes nodokli"	30.10.2003	13
muitas nodoklis	"Muitas likums"	18.03.2004	3
dabas resursu nodoklis	"Dabas resursu nodokļa likums"	15.12.2005	6
valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	"Par valsts sociālo apdrošināšanu"	01.10.1997	19
izložu un azartspēļu nodoklis	"Par izložu un azartspēļu nodevu un nodokli"	16.06.1994	13
vieglo automobiļu un motociklu nodoklis	"Par vieglo automobiļu un motociklu nodokli"	30.10.2003	3
elektroenerģijas nodoklis	"Elektroenerģijas nodokļa likums"	19.12.2006	2

⁴⁶⁶ LR likums "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=56880>

⁴⁶⁷ LR likums "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=34094>

⁴⁶⁸ LR likums "Par nekustamā īpašuma nodokli" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=43913>

⁴⁶⁹ LR likums "Par pievienotās vērtības nodokli" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=34443>

⁴⁷⁰ LR likums "Par akcīzes nodokli" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=81066>

⁴⁷¹ LR likums "Muitas likums" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=86611>

⁴⁷² LR likums "Dabas resursu nodokļa likums" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=124707>

⁴⁷³ LR likums "Par izložu un azartspēļu nodevu un nodokli" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=57415>

⁴⁷⁴ LR likums "Par valsts sociālo apdrošināšanu" [Elektronisks resurss] http://www.likumi.lv/doc.php?id=45466&version_date=03.05.2010

⁴⁷⁵ LR likums "Par vieglo automobiļu un motociklu nodokli" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=81065>

⁴⁷⁶ LR likums "Elektroenerģijas nodokļa likums" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=150692>

Pasaules valstu budžeta gadi⁴⁷⁷

Eiropa		Āzija	
Albānija	kalendārais gads	Apvienoto Arābu Emirāti	kalendārais gads
Andora	kalendārais gads	Afganistāna	21.marts - 20.marts
Austrija	kalendārais gads	Armēnija	kalendārais gads
Baltkrievija	kalendārais gads	Austrumtimora	1.jūlijs - 30.jūnijs
Beļģija	kalendārais gads	Azerbaidžāna	kalendārais gads
Bosnija un Hercogovīna	kalendārais gads	Bahreina	kalendārais gads
Bulgārija	kalendārais gads	Bangladeša	1.jūlijs - 30.jūnijs
Čehija	kalendārais gads	Bruneja	kalendārais gads
Dānija	kalendārais gads	Butāna	1.jūlijs - 30.jūnijs
Francija	kalendārais gads	Dienvīdkoreja	kalendārais gads
Grieķija	kalendārais gads	Filipīnas	kalendārais gads
Ghorvātija	kalendārais gads	Gruzija	kalendārais gads
Igaunija	kalendārais gads	Indija	1.aprīlis - 31.marts
Īrija	kalendārais gads	Indonēzija	kalendārais gads
Islande	kalendārais gads	Irāka	kalendārais gads
Itālija	kalendārais gads	Irāna	21.marts - 20.marts
Krievija	kalendārais gads	Izraēla	kalendārais gads
Latvija	kalendārais gads	Japāna	1.aprīlis - 31.marts
Lielbritānija	1.aprīlis - 31.marts	Jemena	kalendārais gads
Lietuva	kalendārais gads	Jordānija	kalendārais gads
Lihtenšteina	kalendārais gads	Kambodža	kalendārais gads
Luksemburga	kalendārais gads	Katara	1.aprīlis - 31.marts
Maķedonija	kalendārais gads	Kazahstāna	kalendārais gads
Malta	1.aprīlis - 31.marts	Kipra	kalendārais gads
Moldova	kalendārais gads	Kirgizstāna	kalendārais gads
Monako	kalendārais gads	Kuveita	1.aprīlis - 31.marts
Nīderlande	kalendārais gads	Ķīna	kalendārais gads
Norvēģija	kalendārais gads	Laosa	1.oktobris - 30.septembris
Polija	kalendārais gads	Libāna	kalendārais gads
Portugāle	kalendārais gads	Malaizija	kalendārais gads
Rumānija	kalendārais gads	Maldivu salas	kalendārais gads
Sanmarino	kalendārais gads	Mjanma	kalendārais gads
Serbija un Melnkalne	...	Monolija	kalendārais gads
Slovākija	kalendārais gads	Nepāla	16.jūlijs - 15.jūlijs
Slovēnija	kalendārais gads	Omāna	kalendārais gads
Somija	kalendārais gads	Pakistāna	1.jūlijs - 30.jūnijs
Spānija	kalendārais gads	Saūda Arābija	kalendārais gads
Šveice	kalendārais gads	Singapūra	1.aprīlis - 31.marts
Ukraina	...	Sīrija	kalendārais gads
Ungārija	kalendārais gads	Šrilanka	kalendārais gads
Vācija	kalendārais gads	Tadžikistāna	kalendārais gads
Vatikāns	kalendārais gads	Taizeme	1.oktobris - 30.septembris
Zviedrija	kalendārais gads	Turcija	kalendārais gads
		Turkmenistāna	kalendārais gads
		Uzbekistāna	kalendārais gads
		Vjetnama	kalendārais gads
		Ziemeļkoreja	kalendārais gads

⁴⁷⁷ Pasaules valstu ekonomikas vārdnīca, autors Roldugins Valerijs/ Jumava 2006 149lpp

Ziemeļamerika un Centrālamerika

Antiga un Barbuda	1.aprīlis - 31.marts
ASV	1.oktobris - 30.septembris
Bahamu salas	1.jūlijs - 30.jūnijs
Barbadosa	1.aprīlis - 31.marts
Beliza	1.aprīlis - 31.marts
Dominika	1.jūlijs - 30.jūnijs
Dominikāna	kalendārais gads
Grenāda	kalendārais gads
Gvatemala	kalendārais gads
Haiti	1.oktobris - 30.septembris
Hondurasa	1.aprīlis - 31.marts
Jamaika	1.aprīlis - 31.marts
Kanāda	1.aprīlis - 31.marts
Kostarika	kalendārais gads
Kuba	...
Meksika	kalendārais gads
Nikaragva	kalendārais gads
Panama	kalendārais gads
Salvadora	kalendārais gads
Santkitsa un Nevisa	kalendārais gads
Sentlūsija	1.aprīlis - 31.marts
Sentvinsenta un Grenadīnas	kalendārais gads
Trinidad un Tabāko	1.oktobris - 30.septembris

Dienvidamerika

Argentīna	kalendārais gads
Bolīvija	...
Brazīlija	kalendārais gads
Čīle	kalendārais gads
Ekvadora	kalendārais gads
Gajāna	kalendārais gads
Kolumbija	kalendārais gads
Paragvaja	kalendārais gads
Peru	kalendārais gads
Surinama	kalendārais gads
Urugvaja	kalendārais gads
Venecuēla	kalendārais gads

Austrālija un Oeānija

Austrālija	1.jūlijs - 30.jūnijs
Fidži	kalendārais gads
Jaunzēlande	1.jūlijs - 30.jūnijs
Kiribati	kalendārais gads
Māršala salas	1.oktobris - 30.septembris
Mikronēzija	1.oktobris - 30.septembris
Nauru	1.jūlijs - 30.jūnijs
Palau	1.oktobris - 30.septembris
Papua - Jaungvineja	kalendārais gads
Samoa	1.jūnijs - 31.maijs
Tonga	1.jūlijs - 30.jūnijs
Tuvalu	kalendārais gads
Vanuatu	kalendārais gads
Zālamana salas	kalendārais gads
Ziemeļu marianas salas	1.oktobris - 30.septembris

Āfrika

Alžīrija	kalendārais gads
Angola	kalendārais gads
Benina	kalendārais gads
Botsvāna	1.aprīlis - 31.marts
Burkinafaso	kalendārais gads
Burundi	kalendārais gads
Centrālāfrikas republika	kalendārais gads
Čada	kalendārais gads
Dienvīdāfrika	1.aprīlis - 31.marts
Džibutija	kalendārais gads
Ēģipte	1.jūlijs - 30.jūnijs
Ekvatorālā Gvineja	kalendārais gads
Eritreja	kalendārais gads
Etiopija	8.jūlijs - 7.jūlijs
Gabona	1.oktobris - 30.septembris
Gambija	kalendārais gads
Gana	kalendārais gads
Gvineja	kalendārais gads
Gvineja - Bisava	kalendārais gads
Kaboverde	kalendārais gads
Kamerūna	1.jūlijs - 30.jūnijs
Kenija	1.aprīlis - 31.marts
Komoru salas	1.jūlijs - 30.jūnijs
Kongo Republika	kalendārais gads
Kongo demokrātiskā republika	kalendārais gads
Kotdivuāra	kalendārais gads
Lesoto	1.aprīlis - 31.marts
Libērija	kalendārais gads
Lībija	kalendārais gads
Madagaskāra	kalendārais gads
Malāvija	1.jūlijs - 30.jūnijs
Mali	kalendārais gads
Maroka	kalendārais gads
Maurīcija	1.jūlijs - 30.jūnijs
Mauritānija	kalendārais gads
Mozambika	kalendārais gads
Namībija	1.aprīlis - 31.marts
Nigēra	kalendārais gads
Nigērija	kalendārais gads
Ruanda	kalendārais gads
Santome un Prinsipi	kalendārais gads
Seišelu salas	kalendārais gads
Senegāla	kalendārais gads
Sjerraleone	kalendārais gads
Somālija	kalendārais gads
Sudāna	kalendārais gads
Svazilenda	1.aprīlis - 31.marts
Tanzānija	1.jūlijs - 30.jūnijs
Togo	kalendārais gads
Tunisija	kalendārais gads
Uganda	1.jūlijs - 30.jūnijs
Zambija	kalendārais gads
Zimbabve	kalendārais gads

Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamie ieņēmumi (angļu val. - personal exemption) ASV, USD^{478 479}

Gads	Atvieglojumi vieniniekiem (single)	Atvieglojumi precētiem	Atvieglojumi apgādājamiem (dependents)	Gads	Atvieglojumi vieniniekiem (single)	Atvieglojumi precētiem	Atvieglojumi apgādājamiem (dependents)
1913	3000	4000	-	1962	600	1200	600
1914	3000	4000	-	1963	600	1200	600
1915	3000	4000	-	1964	600	1200	600
1916	3000	4000	-	1965	600	1200	600
1917	1000	2000	200	1966	600	1200	600
1918	1000	2000	200	1967	600	1200	600
1919	1000	2000	200	1968	600	1200	600
1920	1000	2000	200	1969	600	1200	600
1921	1000	2500	400	1970	625	1250	625
1922	1000	2500	400	1971	675	1350	675
1923	1000	2500	400	1972	750	1500	750
1924	1000	2500	400	1973	750	1500	750
1925	1500	3500	400	1974	750	1500	750
1926	1500	3500	400	1975	750	1500	750
1927	1500	3500	400	1976	750	1500	750
1928	1500	3500	400	1977	750	1500	750
1929	1500	3500	400	1978	750	1500	750
1930	1500	3500	400	1979	1000	2000	1000
1931	1500	3500	400	1980	1000	2000	1000
1932	1000	2500	400	1981	1000	2000	1000
1933	1000	2500	400	1982	1000	2000	1000
1934	1000	2500	400	1983	1000	2000	1000
1935	1000	2500	400	1984	1000	2000	1000
1936	1000	2500	400	1985	1040	2080	1040
1937	1000	2500	400	1986	1080	2160	1080
1938	1000	2500	400	1987	1900	3800	1900
1939	1000	2500	400	1988	1950	3900	1950
1940	800	2000	400	1989	2000	4000	2000
1941	750	1500	400	1990	2050	4100	2050
1942	500	1200	350	1991	2150	4300	2150
1943	500	1200	350	1992	2300	4600	2300
1944	500	1000	500	1993	2350	4700	2350
1945	500	1000	500	1994	2450	4900	2450
1946	500	1000	500	1995	2500	5000	2500
1947	500	1000	500	1996	2550	5100	2550
1948	600	1200	600	1997	2650	5300	2650
1949	600	1200	600	1998	2700	5400	2700
1950	600	1200	600	1999	2750	5500	2700
1951	600	1200	600	2000	2800	5600	2800
1952	600	1200	600	2001	2900	5800	2900
1953	600	1200	600	2002	3000	6000	3000
1954	600	1200	600	2003	3050	6100	3050
1955	600	1200	600	2004	3100	6200	3100
1956	600	1200	600	2005	3200	6400	3200
1957	600	1200	600	2006	3300	6600	3300
1958	600	1200	600	2007	3400	6800	3400
1959	600	1200	600	2008	3500	7000	3500
1960	600	1200	600	2009	3650	7300	3650
1961	600	1200	600	2010	3650	7300	3650

⁴⁷⁸ Personal Exemptions and Individual Income Tax Rates: 1913-2002 [Elektronisks resurss]
<http://www.irs.gov/pub/irs-soi/02inpctr.pdf>

⁴⁷⁹ Historical Individual Income Tax Parameters [Elektronisks resurss]
<http://www.taxpolicycenter.org/taxfacts/displayafact.cfm?Docid=543>

ASV iedzīvotāju nodokļa likmes no 1913. -2009. gadam, %⁴⁸⁰

Gads	Ienākumu kategorijas	Zemākā kategorija	Augstākā kategorija
1913-1915	-	1%	7%
1916	-	2%	15%
1917	-	2%	67%
1918	-	6%	77%
1919-1920	-	4%	73%
1921	-	4%	73%
1922	-	4%	56%
1923	-	3%	56%
1924	-	1.50%	46%
1925-1928	-	1.50%	25%
1929	-	0.38%	24%
1930-1931	-	1.13%	25%
1932-1933	-	4%	63%
1934-1935	-	4%	63%
1936-1939	-	4%	79%
1940	-	4.40%	81.10%
1941	-	10%	81%
1942-1943	-	19%	88%
1944-1945	-	23%	94%
1946-1947	-	19%	86.45%
1948-1949	-	16.60%	82.13%
1950	-	17.40%	84.36%
1951	-	20.40%	91%
1952-1953	-	22.20%	92%
1954-1963	-	20%	91%
1964	-	16%	77%
1965-1967	-	14%	70%
1968	-	14%	75.25%
1969	-	14%	77%
1970	-	14%	71.75%
1971-1981	15 kategorijas	14%	70%
1982-1986	12 kategorijas	12%	50%
1987	5 kategorijas	11%	38.50%
1988-1990	3 kategorijas	15%	28%
1991-1992	3 kategorijas	15%	31%
1993-2000	5 kategorijas	15%	39.60%
2001	5 kategorijas	15%	39.10%
2002	6 kategorijas	10%	38.60%
2003-2009	6 kategorijas	10%	35%

⁴⁸⁰Income tax in the United States [Elektronisks resurss]
http://en.wikipedia.org/wiki/Income_tax_in_the_United_States

Proporcionālās (angļu val. - flat tax) iedzīvotāju ienākumu nodokļu sistēmas izplatība pasaulē

Proporcionālās (angļu val. - flat tax) iedzīvotāju ienākumu nodokļu sistēmas izplatība Eiropā

Nodokļu likmes Latvijā 2010. gadā⁴⁸¹

Nodoklis	Likme	Nodokļa bāze	Taksācijas periods	Normatīvais dokuments (pieņemšanas datums)
Uzņēmumu ienākuma nodoklis	15% no apliekamā ienākuma Nerezidentiem 2% -15%	Nodokļu maksātāja apliekamais ienākums - peļņa, kas gūta no saimnieciskās darbības, no kuras atskaitīti izdevumi, kas saistīti ar saimniecisko darbību.	12 mēneši, kas var nesakrist ar kalendāro gadu.	Likums „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” (01.02.1995.)
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	26% (arī saimnieciskās darbības ienākumiem) 10% ienākumam no kapitāla, kas nav kapitāla pieaugums, 15% kapitāla pieaugumam	1) ienākumi, kas gūti, pamatojoties uz darba attiecībām, 2) ienākumi no saimnieciskās darbības, 3) citi ienākumi saskaņā ar likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 3.pantu.	Viens kalendārais mēnesis (ja ir darba attiecības) vai viens kalendārais gads (citos gadījumos).	Likums „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” (11.05.1993.)
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	Obligāto iemaksu likme: 33,09% , ja darba ņēmējs tiek apdrošināts visiem sociālās apdrošināšanas veidiem, no kuriem maksā: 24,09% - darba devējs, 9% - darba ņēmējs. 25,94% personām, kurām ir tiesības uz vecuma pensiju, no kuriem maksā: 18,88% - darba devējs, 7,06% - darba ņēmējs. Pārējās likmes saskaņā ar likumu „Par valsts sociālo apdrošināšanu”.	Algotam darbiniekam aprēķinātā darba samaksa, no kuras tiek ieturēts iedzīvotāju ienākuma nodoklis, un pašnodarbinātās personas darba ienākumi.	Viens kalendārais mēnesis.	Likums „Par valsts sociālo apdrošināšanu” (01.10.1997.)
Pievienotās vērtības nodoklis	21%	1) preču piegāde par atlīdzību, arī pašpatēriņš, 2) pakalpojumu sniegšana par atlīdzību, arī pašpatēriņš, 3) preču imports, 4) preču iegāde no ES dalībvalstīm, 5) pakalpojumu saņemšana iekšzemē no ES dalībvalstu personām, 6) neapliekamu personu veikta jaunu transportlīdzekļu iegāde Eiropas Savienības teritorijā Plašāka informācija likumā ”Par pievienotās vērtības nodokli”	Viens kalendārais mēnesis: 1) ja apliekamo darījumu vērtība pirmstaksācijas gadā pārsniedz 35,000 latu, 2) ja tiek veiktas preču piegādes ES teritorijā vai citu dalībvalstu personām tiek sniegti pakalpojumi, kuru sniegšanas vietu nosaka likuma 4.1. panta ceturrtā daļa. Viens kalendārais ceturksnis: 1) apliekamai personai, kura taksācijas gadā reģistrēta VID ar PVN apliekamo personu reģistrā,	Likums „Par pievienotās vērtības nodokli” (09.03.1995.)
	10%	1) medikamenti, medicīniskas ierīces, medicīnas preces saskaņā ar MK apstiprinātu sarakstu, 2) zīdaiņiem paredzēti specializēti produkti saskaņā ar MK apstiprinātu sarakstu, 3) laikraksti, žurnāli un citi periodiskie izdevumi (līdz 31.12.2010.),		

	<p>4) mācību literatūra un oriģinālliteratūra (no 01.08.2009.),</p> <p>5) sabiedriskā transporta pakalpojumi iekšzemē,</p> <p>6) siltuma, elektroenerģijas un dabasgāzes piegāde iedzīvotājiem,</p> <p>7) malkas un koksnes kurināmā piegādes iedzīvotājiem (no 01.08.2009.).</p> <p>Plašāka informācija likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 6.2.pantā</p>	<p>2) personām, kuru apliekamo darījumu vērtība pirmstaksācijas gadā pārsniedz Ls 10 000, bet nepārsniedz 35 000 latu un kas neveic preču piegādes ES teritorijā vai nesniedz citu dalībvalstu</p>
0%	<p>1) eksports un to preču piegādes, kas nav laistas brīvā apgrozībā, ja preču piegādes veiktas muitas noliktavā vai brīvajā zonā,</p> <p>2) pakalpojumi, kas saistīti ar preču eksportu, importu, tranzīta pārvadājumiem un pakalpojumiem brīvajā zonā un muitas noliktavā, kas saistīti ar precēm, kas nav laistas brīvā apgrozībā,</p> <p>3) kuģu un gaisakuģu degvielas uzpilde un apgādei paredzēto preču piegāde un pakalpojumu sniegšana,</p> <p>4) starptautiskie pasažieru pārvadājumi,</p> <p>5) elektroenerģijas imports vai dabasgāzes imports, ja dabasgāze tiek piegādāta, izmantojot pārvades vai sadales sistēmu,</p> <p>6) preču piegāde ES teritorijā, ja preces pircējs ir citas dalībvalsts apliekama persona un preces tiek piegādātas uz citu dalībvalsti,</p> <p>7) citi darījumi saskaņā ar likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 7.pantu.</p>	<p>personām pakalpojumus, kuru sniegšanas vietu nosaka likuma 4.1. panta ceturtdaļa.</p> <p>Puse kalendārā gada:</p> <p>Ja personas apliekamo darījumu apjoms iepriekšējā taksācijas gadā nepārsniedz 10000 latu un tā neveic preču piegādes ES teritorijā vai nesniedz citu dalībvalstu personām pakalpojumus, kuru sniegšanas vietu nosaka likuma 4.1. panta ceturtdaļa.</p>
Ar nodokli neapliekamie darījumi	<p>1) sociālās aprūpes, rehabilitācijas un sociālās palīdzības pakalpojumi,</p> <p>2) izglītības pakalpojumi, kurus sniedz akreditētās izglītības iestādes,</p> <p>3) maksa par bērnu uzturēšanos pirmsskolas iestādēs,</p> <p>4) ieejas maksa teātra, cirka izrādēs, koncertos, izstādēs, muzejos,</p> <p>5) bibliotēku pakalpojumi,</p> <p>6) apdrošināšanas pakalpojumi,</p> <p>7) „Latvijas Pasta” pasta pakalpojumi un uz kuriem saskaņā ar Pasta likumu ir monopoltiesības,</p> <p>8) iedzīvotāju maksājumi par dzīvojamo telpu īri,</p> <p>9) atsevišķi finanšu pakalpojumi,</p> <p>10) citi darījumi saskaņā ar likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 6.pantu.</p>	

	PVN nepiemēro	1) pakalpojumiem, kuru sniegšanas vieta nav iekšzeme (spēkā ar 01.01.2010.), 2) preču piegādēm, ja piegādes vieta nav iekšzeme.		
Akcīzes nodoklis alkoholiskajiem dzērieniem	2,18 Ls par katru absolūtā spirta tilpuma %, bet ne mazāk kā 4 Ls par 100 litriem.	1) Alus;	Viens kalendāra mēnesis vai piecu darba dienu laikā no dienas, kad prece saņemta no ES valstīm, vai uz robežas, ievadot akcīzes preces no valstīm, kas nav ES dalībvalstis.	Likums „Par akcīzes nodokli” (30.10.2003.)
	1.1) 1,09 Ls par katru absolūtā spirta tilpuma %, bet ne mazāk kā 4 Ls par 100 litriem.	1.1) patstāvīgo mazo alus darītavu kalendāra gadā saražotajiem pirmajiem 10 tūkst. hektolitriem.		
	2) 40 Ls (45 Ls ar 2010. gada 1. februāri) par 100 litriem.	2) Vīns.		
	3) 40 Ls (45 Ls ar 2010. gada 1. februāri) par 100 litriem.	3) Raudzētie dzērieni.		
		4) Starpprodukti ar spirta saturu:		
	4.1) 42 Ls (45 Ls ar 2010. gada 1. februāri) par 100 litriem.	4.1) līdz 15 tilp.% (ieskaitot);		
	4.2) 70 Ls par 100 litriem.	4.2) no 15 līdz 22 tilp.% (ieskaitot).		
	5) 890 Ls par 100 litriem.	5) Pārējie alkoholiskie dzērieni.		
Akcīzes nodoklis tabakas izstrādājumiem	1) 11 Ls par 1000 gabaliem.	1) Cigāri un cigarellas.		
	2) 22,5 Ls par 1000 gabaliem+ 34,5% no maksimālās mazumtirdzniecības cenas. Minimālā likme 48 lati.	2) Cigaretetes.		
		3) Smēķējamā tabaka:		
	3.1) 23 Ls par 1000 gr.	3.1) smalki sagriezta tabaka cigarešu uztīšanai;		
3.2) 23 Ls par 1000 gab.	3.2) cita smēķējamā tabaka.			
Akcīzes nodoklis naftas produktiem	1.1) 256 Ls par 1000 litriem.	1.1) ja ir pievienots etilspirts, kas iegūts no lauksaimniecības izejvielām un ir dehidratēts (vismaz 99,5 tilpumprocenti), un tas veido 5,0 tilp% no kopējā daudzuma);		
	1.2) 80,7 Ls (ar 2010. gada 1. janvāri) par 1000 litriem.	1.2) ja ir pievienots etilspirts, kas iegūts no lauksaimniecības izejvielām un ir dehidratēts (vismaz 99,5 tilpumprocenti), un tas veido no 70 līdz 85 tilpumprocenti no kopējā daudzuma.		
	2) 300 Ls par 1000 litriem.	2) Svinu saturošs benzīns, tā aizstājējprodukti un komponenti.		
	3) 234 Ls par 1000 litriem.	3) Petroleja, tās aizstājējprodukti un komponenti:		
	3.1) 15 Ls par 1000 litriem.	3.1) izmantojot kā kurināmo (marķētu).		
	4) 234 Ls par 1000 litriem.	4) Dīzeļdegviela (gāzeļļa), tās aizstājējprodukti un komponenti:		
	4.1) 15 Ls par 1000 litriem.	4.1) izmantojot kā kurināmo (marķētu);		
	4.2) 223 Ls par 1000 litriem.	4.2) ja pievienotā rapšu sēklu eļļa vai biodīzeļdegviela veido no 5-30 (neieskaitot) tilpumprocentus no kopējā produkta daudzuma;		

	4.3) 164 Ls par 1000 litriem.	4.3) ja pievienotā rapšu sēklu eļļa vai biodīzeļdegviela veido vismaz 30 tilpumprocentus no kopēja produktu daudzuma.	
	5) 90 Ls par 1000 kilogramiem.	5) Naftas gāzes un pārējie gāzveida ogļūdeņraži;	
	5.1) 0 Ls par 1000 kilogramiem.	5.1) izmantojot kā kurināmo.	
	6) 234 Ls par 1000 litriem.	6) Degvielleļļa, kuras kolorimetriskais indekss ir mazāks par 2,0 un kinemātiskā viskozitāte 50°C ir mazāka par 25 mm ² /s, tās aizstājējprodukti un komponenti:	
	6.1) 15 Ls par 1000 litriem.	6.1) izmantojot kā kurināmo (marķētu).	
	7) 11 Ls par 1000 kilogramiem.	7) Degvielleļļa, kuras kolorimetriskais indekss ir vienāds ar 2,0 vai lielāks un kinemātiskā viskozitāte 50C ir vienāda ar 25 mm ² /s vai lielāka, tās aizstājējprodukti un komponenti.	
	8) 15 Ls par 1000 litriem.	8) Eļļas atkritumi, kuri ietilpst KN 2710 preču pozīcijā, ja tos paredz izmantošanai par kurināmo.	
	9) 0 Ls par 1000 litriem.	9) Rapša sēklu eļļa, kas tiek izmantota kā kurināmais vai degviela, un biodīzeļdegviela, kas pilnībā iegūta no rapšu sēklām.	
Akcīzes nodoklis bezalkoholiskajiem dzērieniem	4 Ls par 100 litriem.	Bezalkoholiskie dzērieni	
Akcīzes nodoklis kafijai	100 Ls par 100 kg	kafija	
Vieglo automobiļu un motociklu nodoklis	1) Automobiļiem ar oglekļa dioksīda (CO ₂) izmešu daudzumu līdz:	Iepriekš neregistrēti automobiļi un vieglie automobiļi, kuri pirmo reizi reģistrēti ārvalstīs pēc 2009.gada 1.janvāra.	Likums „Par vieglo automobiļu un motociklu nodokli” (14.11.2003.)
	1.1) 120 gramiem uz vienu kilometru — 0,3 lati par katru gramu uz vienu kilometru;	Pirms attiecīgā automobiļa vai motocikla reģistrācijas Ceļu satiksmes drošības direkcijā	
	1.2) no 121 grama līdz 170 gramiem uz vienu kilometru — 1 lats par katru gramu uz vienu kilometru;		
	1.3) no 171 grama līdz 220 gramiem uz vienu kilometru — 1,5 lati par katru gramu uz vienu kilometru;		
	1.4) no 221 grama līdz 250 gramiem uz vienu kilometru — 2,5 lati par katru gramu uz vienu kilometru;		
	1.5) no 251 grama līdz 300 gramiem uz vienu kilometru — 3 lati par katru gramu uz vienu kilometru;		
	1.6) no 301 grama līdz 350 gramiem uz vienu kilometru — 4 lati par katru gramu uz vienu kilometru;		

	1.7) virs 350 gramiem uz vienu kilometru — 5 lati par katru gramu uz vienu kilometru.	
	2) Viegļajiem automobiļiem, kas nav minēti 1.punktā, nodokli aprēķina summējot likmes atkarībā no automobiļa vecuma un motora tilpuma. Ņemot vērā automobiļa vecumu likmes ir:	
	2.1) 150 Ls.	divus gadus veci automobiļi
	2.2) 125 Ls.	trīs gadus veci automobiļi
	2.3) 100 Ls.	četrus gadus veci automobiļi
	2.4) 75 Ls.	piecus līdz septiņus gadus veci automobiļi
	2.5) 80 Ls.	astoņus gadus veci automobiļi
	2.6) 85 Ls.	deviņus gadus veci automobiļi
	2.7) 90 Ls.	desmit gadus veci automobiļi
	2.8) 100 Ls.	11 gadus veci automobiļi
	2.9) 110 Ls.	12 gadus veci automobiļi
	2.10) 130 Ls.	13 gadus veci automobiļi
	2.11) 150 Ls.	14 gadus veci automobiļi
	2.12) 170 Ls.	15 gadus veci automobiļi
	2.13) 190 Ls.	16 gadus veci automobiļi
	2.14) 210 Ls.	17 gadus veci automobiļi
	2.15) 230 Ls.	18 gadus veci automobiļi
	2.16) 250 Ls.	19 līdz 25 gadus (ieskaitot) veci automobiļi
	2.2) Atkarībā no vieglā automobiļa dzinēja darba tilpuma, nodokli aprēķina:	
	2.1) 300 Ls.	automobiļi ar motora tilpumu no 3001 kubikcentimetra līdz 3500 kubikcentimetriem;
	2.2) 400 Ls.	automobiļi ar motora tilpumu no 3501 kubikcentimetra līdz 4000 kubikcentimetriem;
	2.3) 500 Ls.	automobiļi ar motora tilpumu no 4001 kubikcentimetra līdz 4500 kubikcentimetriem;
	2.4) 600 Ls.	automobiļi ar motora tilpumu 4501 kubikcentimetrs un lielāku
	3) Atkarībā no motocikla dzinēja darba tilpuma, piemērojot nodokļa likmi 0,10 latu par katru dzinēja darba tilpuma kubikcentimetru.	Iepriekš neregistrēti motocikli, kuri nav vecāki par gadu
	3.1) Motocikliem, vecākiem par gadu, nodokli aprēķina atkarībā no motocikla vecuma, automobiļiem noteiktās likmes reizinot ar 0,25.	Motocikliem nodoklis tiek aprēķināts atkarībā no vecuma, pēc vieglajiem automobiļiem noteiktās nodokļa likmes reizinot ar 0,25
Dabas resursu nodoklis	Dabas resursu nodokļa likuma 1.pielikums	Dabas resursu ieguve
	1) 0.25 Ls/m ³	Augsne.
	2) 0.04 Ls/m ³	Smilšmāls, mālsmilts, aleirīts.
	3) 0.20 Ls/m ³	Kvarca smilts.
	4) 0.08 Ls/ m ³	Smilts.

5) 0.15 Ls/ m ³	Smilts-grants (frakcijas >2 mm saturs>15%).
6) 0.10 Ls/ m ³	Māls, citi mālainie ieži būvmateriālu ražošanai.
7) 0.25 Ls/ m ³	Dekoratīvais (apdares) dolomīts.
8) 0.09 Ls/ m ³	Dolomīts.
9) 0.13 Ls/ m ³	Kaļķakmens.
10) 0.10 Ls/ m ³	Saldūdens kaļķieži (irdenie un gabalainie).
11) 1.00 Ls/ m ³	Šūnakmens.
12) 0.25 Ls/ m ³	Ģipšakmens.
13) 0.20 Ls/ m ³	Laukakmeņi.
14) 0.10 Ls/ m ³	Krāsu zeme.
15) 0.20 Ls/tonna.	Kūdra (mitrums-40%).
16) 0.50 Ls/tonna.	Sapropelis organogēns (aļģu un zoogēns-aļģu) un organogēns kaļķis ar pelnainību <30% (mitrums - 60%).
17) 0.10 Ls/tonna.	Pārējais sapropelis (mitrums-60%).
18) 0.50 Ls/tonna.	Visu veidu dziednieciskās dūņas.
Dabas resursu nodokļa likuma 2.pielikums	Ūdeņu ieguve
1) 0.06 Ls/ m ³	Virszemes ūdeņi.
2) 0.03 Ls/ m ³	Augstas vērtības pazemes ūdens.
3) 0.02 Ls/ m ³	Vidējas vērtības pazemes ūdens.
4) 0.01 Ls/ m ³	Zemas vērtības pazemes ūdens.
5) 0.10 Ls/ m ³	Ārstnieciskie minerālūdeņi vai minerālūdeņi, kurus izmanto ārstniecībā termālās vai ūdensdziedniecības iestādēs ūdens ieguves teritorijā
6) 1 Ls/ m ³	Augstas vērtības pazemes ūdeņi, arī saldūdeņi, minerālūdeņi un avotu ūdeņi, ko realizē tālāk.
7) 0.60 Ls/ m ³	Vidējas vērtības pazemes ūdeņi, arī saldūdeņi, minerālūdeņi un avotu ūdeņi, ko realizē tālāk.
8) 0.30 Ls/ m ³	Zemas vērtības pazemes ūdeņi, arī saldūdeņi, minerālūdeņi un avotu ūdeņi, ko realizē tālāk.
Dabas resursu nodokļa likuma 3.pielikums	Atkritumu apglabāšana
1) 3.00 Ls/tonna.	Sadzīves atkritumi.
2) 5.00 Ls/tonna.	Būvniecības un būvju nojaukšanas atkritumi (tai skaitā no piesārņotām vietām izrakta augsne neapstrādātā veidā).
3) 25.00 Ls/tonna.	Azbests šķiedru un putekļu veidā.
4) 25.00 Ls/tonna.	Bīstamie atkritumi.
Dabas resursu nodokļa likuma 4.pielikums	Gaisa piesārņošana un stacionāras tehnoloģiskas iekārtas emitētais siltumnīcefekta gāzu apjoms, kas nav ietverts nodoto emisijas kvotu skaitā
1) 0.40 Ls/tonna (no 2010.gada 1.jūlija 0.50 Ls/tonna).	Oglekļa dioksīda (CO ₂) emisija no likuma „Par piesārņojumu” 2.pielikuma 1.daļas 1.punktā minētās piesārņojošās darbības (iekārtas), ja ražošanas jauda nepārsniedz likuma „Par piesārņojumu” 2.pielikumā minēto rādītāju.

2) 0.30 Ls/tonna.	Oglekļa dioksīda (CO ₂) emisija no likuma „Par piesārņojumu” 2.pielikuma 2.līdz 4.daļā minētās piesārņojošās darbības (iekārtas), ja ražošanas jauda vai saražotās produkcijas apjoms nepārsniedz likuma „Par piesārņojumu” 2.pielikumā minēto rādītāju.
3) 4 Ls/tonna.	Daļiņas PM ₁₀ .
4) 5.50 Ls/tonna.	Oglekļa monoksīds.
5) 13 Ls/tonna.	Amonjaks (NH ₃) sērūdeņradis (H ₂ S) un pārējie neorganiskie savienojumi.
6) 60 Ls/tonna.	Sēra dioksīds(SO ₂), slāpekļa oksīdi(NO _x -slāpekļa oksīdu.
7) 60 Ls/tonna.	Gaistošie organiskie savienojumi un citi oglekļaūdeņraži (CnHm).
8) 800 Ls/tonna.	Smagie metāli (Cd, Zn, Cr, As, Se, Cu) un to savienojumi, pārrēķināti uz attiecīgo metālu, un vanādija pentoksīds, pārrēķināts uz vanādiju.
9) EUR 100 ekvivalents latos/tonna CO ₂ ekvivalenta.	Stacionāras tehnoloģiskas iekārtas emitētais siltumnīcefekta gāzu apjoms, kas nav ietverts nodoto emisijas kvotu skaitā likumā „Par piesārņojumu” noteiktajā kārtībā.
Dabas resursu nodokļa likuma 5.pielikums	Ūdeņu piesārņošana
1) 3 Ls/tonna.	Nebīstamās vielas.
2) 10 Ls/tonna.	Suspendētās vielas (nebīstamās).
3) 30 Ls/tonna.	Vidēji bīstamās vielas.
4) 8000 Ls/tonna.	Bīstamās vielas.
5) 50 000 Ls/tonna.	Īpaši bīstamās vielas.
Dabas resursu nodokļa likuma 6.pielikums	Videi kaitīgas preces
1)0.08 Ls/kg.	Smēreļļas.
2) 0.30 Ls/kg.	Elektriskie akumulatori, svina.
3) 1.80 Ls/kg.	Elektriskie akumulatori. Ni-Cd un Fe-Ni.
4) 4.85 Ls/kg.	Galvaniskie elementi un galvaniskās baterijas.
5) 7.65 Ls/kg.	Citi elektriskie akumulatori.
6) 1.00 Ls/kg onp.	Ozona slāni noārdošas vielas (freoni, haloni un citas) (onp -ozona noārdīšanas potenciāls.
7) 0.15 Ls/kg.	Visu veidu riepas.
8) 0.15 gab.	Eļļas filtri.
	Elektriskās un elektroniskās iekārtas atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas likuma 20. ¹ panta pirmajai daļai.
9) 0.65 Ls/kg.	Liela izmēra māsaimniecības iekārtas (izņemot liela izmēra dzesēšanas iekārtas, saldētavas, ledusskapjus).
10) 1.05 Ls/kg.	Liela izmēra dzesēšanas iekārtas, saldētavas, ledusskapji.
11) 1.35 Ls/kg.	Maza izmēra māsaimniecības iekārtas.

12) 1.35 Ls/kg.	Informācijas tehnoloģijas un elektronisko sakaru iekārtas (izņemot monitorus, mobilos telefonus).
13) 1.05 Ls/kg.	Monitori.
14) 1.50 Ls/kg.	Mobilie telefoni.
15) 0.65 Ls/kg.	Plašam patēriņam paredzētās iekārtas (izņemot televizorus).
16) 1.05 Ls/kg.	Televizori.
17) 1.35 Ls/kg.	Elektriskie un elektroniskie instrumenti (izņemot liela izmēra stacionārus ražošanas mehānismus, kas nav pārnēsājami vai ir pastāvīgi piestiprināti).
18) 0.40 gab.	Gāzizlādes spuldzes.
19) 1.00 Ls/kg.	Apgaismes ķermeņi (izņemot gāzizlādes spuldzes)
20) 0.90 Ls/kg.	Monitoringa un kontroles instrumenti.
21) 1.35 Ls/kg.	Rotaļlietas, sporta un atpūtas piederumi.
22) 0.90 Ls/kg.	Medicīniskās ierīces (izņemot implantētās un inficētās medicīniskās ierīces).
23) 1.35 Ls/kg.	Tirdzniecības automāti.
Dabas resursu nodokļa likuma 7.pielikums	Preču un izstrādājumu iepakojums un vienreiz lietojamie galda trauki un piederumi.
1) 0.25 Ls/kg.	No stikla izejmateriāliem.
2) 0.65 Ls/kg.	No plastmasas (polimēru) izejmateriāliem, izņemot no bioplastmasas vai oksī-sadalāmās plastmasas izejmateriāliem.
3) 0.70 Ls/kg.	No metāla izejmateriāliem.
4) 0.15 Ls/kg.	No koksnes, papīra un kartona vai citu dabisko šķiedru un bioplastmasas.
5) 0.45 Ls/kg.	No oksī-sadalāmās plastmasas izejmateriāliem.
Dabas resursu nodokļa likuma 8.pielikums	Radioaktīvās vielas
1) 500 Ls/m ³ atkritumu.	1 .radionukleīdu grupa (pieļaujamā kopējā radioaktivitāte 1 m ³ atkritumu > 10 ¹² Bq), slēgts starojuma avots.
2) 1000 Ls/m ³ atkritumu.	2.radionukleīdu grupa (pieļaujamā kopējā radioaktivitāte 1 m ³ atkritumu > 10 ¹² Bq), vaļējs starojuma avots.
3) 1500 Ls/m ³ atkritumu.	3.radionukleīdu grupa (pieļaujamā kopējā radioaktivitāte 1 m ³ atkritumu 10 ⁹ - 10 ¹² Bq), slēgts starojuma avots.
4) 3000 Ls/m ³ atkritumu.	4.radionukleīdu grupa (pieļaujamā kopējā radioaktivitāte 1 m ³ atkritumu 10 ⁹ - 10 ¹² Bq), vaļējs starojuma avots.
5) 2500 Ls/m ³ atkritumu.	5.radionukleīdu grupa (pieļaujamā kopējā radioaktivitāte 1 m ³ atkritumu 10 ⁶ - 10 ⁹ Bq),slēgts starojuma avots.

6) 5000 Ls/m ³ atkritumu.	6. radionukleīdu grupa (pieļaujamā kopējā radioaktivitāte 1 m ³ atkritumu 10 ⁶ - 10 ⁹ Bq), vaļējs starojuma avots.
7) 10 000 Ls/m ³ atkritumu.	7. grupa, jonizējošā starojuma avoti, kuros jebkura radionukleīda aktivitāte pārsniedz pieļaujamos limitus 1 m ³ atkritumu.
Dabas resursu nodokļa likuma 9.pielikums	Akmeņogles, kokss un lignīts
1) 0.21 Ls/GJ/t.	Akmeņogles, kokss un lignīts (brūnogles) ar pavaddokumentos norādītu siltumspēju (GJ/t).
2) 6 Ls/t.	Akmeņogles, kokss un lignīts (brūnogles), ja pavaddokumentos nav norādīta siltumspēja (GJ/t).
22 lati par vienu transportlīdzekli.	Transportlīdzekļi, kas LR teritorijā tiek reģistrēti pirmo reizi.
1) 0,01 lats par 100 kubikmetru dabasgāzes iesūkņēšanu;	Zemes dziļu derīgo īpašību izmantošana, iesūkņējot ģeoloģiskajās struktūrās dabasgāzi vai siltumnīcefekta gāzi.
2) 0,01 lats par 100 kubikmetru metāna iesūkņēšanu;	
3) 0,05 lati par 100 kubikmetru oglekļa dioksīda iesūkņēšanu;	
4) 0,1 lats par 100 kubikmetru pārējo siltumnīcefekta gāzu iesūkņēšanu.	
50 lati gadā.	C kategorijas piesārņojoša darbība nozarēs, attiecībā uz kurām normatīvajos aktos nav noteiktu nosacījumu.
0,03 lati par vienu kilogramu.	Parka vīngliemežu (<i>Helix pomatia</i> L.) vākšana tālākai saimnieciskai izmantošanai.
0%	Akmeņogļu, koksa un lignīta (brūnogļu) realizācija personai, kurai ir licence siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanai koģenerācijas procesā
2,60 latu par vienu kilogramu. 0,80 latu par vienu kilogramu.	Plastmasas maisiņi, ko pircēju ērtības vai reklāmas noformējuma dēļ iepakotu vai neiekototu preču vai produktu kopumam (pirkumam) pievieno tirgotājs: - viena maisiņa svars nepārsniedz 0,003 kilogramus (1000 maisiņu svars nepārsniedz 3 kilogramus); - viena maisiņa svars ir lielāks par 0,003 kilogramiem (1000 maisiņu svars pārsniedz 3 kilogramus).
75 lati gadā.	Par iepakojumu, ja nevar nodrošināt iepakojuma materiāla veida un svara pamatošanu ar uzskaites dokumentiem un iepakojuma apjoms gadā nepārsniedz 300 kg.

9. pielikums turpinājums

Nekustamā īpašuma nodoklis	No 2010.gada 1.janvāra.	Ķermeniskas lietas, kuras atrodas Latvijas Republikas teritorijā un kuras nevar pārvietot no vienas vietas uz otru, tās ārēji nebojājot - zemi, ēkas, tai skaitā kadastra reģistrā reģistrētas, bet ekspluatācijā nenodotas ēkas, un inženierbūves (turpmāk - nekustamais īpašums), izņemot likuma 1.panta 2.daļā minēto nekustamo īpašumu.	Viens kalendārais gads.	Likums „Par nekustamā īpašuma nodokli” (04.06.1997.)
	1,5% no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības.	1) zemei; 2) ēkām vai to daļām, izņemot likuma 3.panta pirmās daļas 2.punktā minētās ēkas un to daļas; 3) inženierbūvēm.		
	1) 0,1% no kadastrālās vērtības, kas nepārsniedz 40 000 latu; 2) 0,2% no kadastrālās vērtības daļas, kas pārsniedz 40 000 latu, bet nepārsniedz 75 000 latu; 3) 0,3% no kadastrālās vērtības daļas, kas pārsniedz 75 000 latu.	Vienģimenes un divģimeņu dzīvojamām mājām, daudzdzīvokļu mājām (to daļām) neatkarīgi no tā, vai tās ir vai nav sadalītas dzīvokļu īpašumos, nedzīvojamo ēku daļām, kuru funkcionālā izmantošana ir dzīvošana un kuras (kuru daļas) netiek izmantotas saimnieciskās darbības veikšanai.		
	Papildlikme 1,5% no kadastrālās vērtības.	Neapstrādātai lauksaimniecībā izmantojamajai zemei, izņemot, ja tās platība nepārsniedz vienu hektāru vai, ja normatīvajos aktos tai ir noteikti lauksaimnieciskās darbības ierobežojumi.		
Izložu un azartspēļu nodoklis	Rulete (cilindriskā spēle) - par katru pievienoto spēļu galdu - gada likme 9600 Ls . Kāršu un kauliņu spēles - par katru galdu - gada likme 9600 Ls . Bingo 10 % no šīs spēles organizēšanas ieņēmumiem. Totalizators un derības - 15 % no šīs spēles organizēšanas ieņēmumiem. Videospēles un mehāniskie automāti - 1680 Ls par katru automāta spēles vietu . Veiksmes spēle pa tālruni - 15% no šīs spēles organizēšanas ieņēmumiem. Azartspēle, kuru organizē izmantojot telekomunikācijas, - 10% no šīs spēles organizēšanas ieņēmumiem. Izlozes - 10% no biļešu realizācijas . Momentloterijas 10% no biļešu realizācijas .	1. Gada likmes 1/12 daļa. 2. Gada likmes 1/12 daļa. 3. Spēles organizēšanas ieņēmumi. 4. Spēles organizēšanas ieņēmumi 5. Gada likmes 1/12 daļa. 6. Spēles organizēšanas ieņēmumi 7. Spēles organizēšanas ieņēmumi 8. Ieņēmumi no biļešu realizācijas.	Viens kalendārais mēnesis	Likums „Par izložu un azartspēļu nodevu un nodokli” 16.06.1994
Elektroenerģijas nodoklis	0.71 Ls par megavatstundu (no 01.01.2010.).	Elektroenerģija, kas piegādāta gala patērētājam. Elektroenerģija, kas piegādāta pašpatēriņam.	Viens kalendārais mēnesis.	Elektroenerģijas nodokļa likums (19.12.2006.)

Valsts nodevu objekti un to reglamentējošie tiesību akti Latvijā uz 2010. gada 11. maiju⁴⁸²

Nr. p.k.	Valsts nodevas objekts	Tiesību akti
1.	Transportlīdzekļu ikgadējā nodeva	Likums „Par transportlīdzekļu ikgadējo nodevu”. Ministru kabineta 2007.gada 23.janvāra noteikumi Nr. 75 „Kārtība, kādā iekasē un maksā transportlīdzekļu ikgadējo nodevu un piemēro atbrīvojumus no nodevas maksāšanas un nodevas atlaides”
2.	Izložu un azartspēļu nodeva	Likums „Par izložu un azartspēļu nodevu un nodokli”
3.	Nodevas par darbību veikšanu tiesu iestādēs	Civilprocesa likums
4.	Nodeva par uzvārda, vārda un tautības ieraksta maiņu personu apliecinošos dokumentos	Likums „Vārda, uzvārda un tautības ieraksta maiņas likums”
5.	Nodeva par zemes rezervēšanu lauku apvidos	Likums „Par zemes reformu Latvijas Republikas lauku apvidos”
6.	Nodevas par apliecinājumiem un citu funkciju pildīšanu bāriņtiesās	„Bāriņtiesu likums”
7.	Preču vai pakalpojumu loterijas organizēšanas valsts nodeva	„Preču un pakalpojumu loteriju likums”
8.	Autoceļu lietošanas nodeva	Autoceļu lietošanas nodevas likums
9.	Par notariālo darbību izpildi	Ministru kabineta 2009.gada 22.septembra noteikumi Nr.1069 „Noteikumi par valsts nodevu par notariālo darbību izpildi”. Ministru kabineta 1999.gada 28.decembra noteikumi Nr.444 „Noteikumi par valsts nodevu par notariālo darbību izpildi, ko veic konsulārās amatpersonas ārvalstīs”.
10.	Par civilstāvokļa aktu reģistrēšanu, grozīšanu un papildināšanu	Ministru kabineta 2005.gada 28.jūnija noteikumi Nr.457 „Noteikumi par valsts nodevas par civilstāvokļa aktu reģistrāciju apmēru un maksāšanas kārtību”.
11.	Par reģistrācijas darbībām un parakstu apliecināšanu Uzņēmumu reģistrā	Ministru kabineta 2009.gada 17.novembra noteikumi Nr.1321 „Noteikumi par komercķīlas reģistrācijas valsts nodevu”. Ministru kabineta 2007.gada 20.februāra noteikumi Nr.140 „Noteikumi par ierakstu izdarīšanas Uzņēmumu reģistra žurnālā un komercreģistrā, kā arī iesniedzamo dokumentu reģistrēšanas valsts nodevu”. Ministru kabineta 2005.gada 8.novembra noteikumi Nr.849 „Noteikumi par arodbiedrību reģistrācijas valsts nodevas apmēru, tās samaksas kārtību un atvieglojumiem”. Ministru kabineta 2009.gada 11.augusta noteikumi Nr.894 „Noteikumi par ārvalstu komersantu un organizāciju pārstāvniecību un pārstāvju reģistrācijas valsts nodevu”. Ministru kabineta 2009.gada 27.oktobra noteikumi Nr.1231 „Noteikumi par laulāto mantisko attiecību reģistrācijas valsts nodevu”. Ministru kabineta 2004.gada 15.aprīļa noteikumi Nr.308 „Noteikumi par valsts nodevu ieraksta izdarīšanai biedrību un nodibinājumu reģistrā”. Ministru kabineta 2004.gada 13.jūlija noteikumi Nr.596 „Noteikumi par valsts nodevu ierakstu izdarīšanai Eiropas ekonomisko interešu grupu reģistrā”. Ministru kabineta 2005.gada 29.marta noteikumi Nr.205

⁴⁸² Valsts nodevu objekti un to reglamentējošie tiesību akti [Elektronisks resurss] <http://www.fm.gov.lv/?lat/nodokli>

10. pielikums turpinājums

		<p>„Noteikumi par valsts nodevu ieraksta izdarīšanai šķīrējtiesu reģistrā”.</p> <p>Ministru kabineta 2006.gada 12.decembra noteikumi Nr.1001 „Noteikumi par valsts nodevu par parakstu apliecināšanu Uzņēmumu reģistrā”.</p> <p>Ministru kabineta 2009.gada 22.septembra noteikumi Nr.1088 „Noteikumi par masu informācijas līdzekļu reģistrācijas valsts nodevu”.</p> <p>Ministru kabineta 2007.gada 23.janvāra noteikumi Nr.77 „Noteikumi par valsts nodevu par ierakstu izdarīšanu politisko partiju reģistrā”.</p>
12.	Par informācijas sniegšanu no Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra reģistriem	Ministru kabineta 2009.gada 6.oktobra noteikumi Nr.1128 „Noteikumi par valsts nodevu par informācijas sniegšanu no Uzņēmumu reģistra reģistriem”.
13.	Par informācijas sniegšanu no Iedzīvotāju reģistra	Ministru kabineta 2007.gada 11.decembra noteikumi Nr.844 „Noteikumi par valsts nodevu par informācijas saņemšanu no Iedzīvotāju reģistra”.
14.	Par reliģisko organizāciju un to iestāžu reģistrāciju	Ministru kabineta 2009.gada 7.aprīļa noteikumi Nr.307 „Noteikumi par valsts nodevu ieraksta izdarīšanai reliģisko organizāciju un to iestāžu reģistrā”.
15.	Par speciālu atļauju (licenču) izsniegšanu atsevišķiem komercdarbības veidiem	<p>Ministru kabineta 2008.gada 25.augusta noteikumi Nr.671 „Ar militāra rakstura sprādzienbīstamiem priekšmetiem un nesprāgušu munīciju piesārņotu un potenciāli piesārņotu teritoriju izpētes un sanācijas darbu veikšanas speciālistu sertifikācijas un komersantu licencēšanas kārtība”.</p> <p>Ministru kabineta 2008.gada 29.jūlija noteikumi Nr.612/1 „Kārtība, kādā izsniedz speciālās atļaujas (licences) komercdarbībai ar Eiropas Savienības Kopējā militāro preču sarakstā minētajām precēm”.</p> <p>Ministru kabineta 2007.gada 4.septembra noteikumi Nr.597 „Noteikumi par ogļūdeņražu meklēšanu, izpēti un ieguvi un valsts nodevas maksāšanas kārtību un apjomu”.</p> <p>Ministru kabineta 2007.gada 16.oktobra noteikumi Nr. 711 „Noteikumi par privatizācijas sertifikātu tirgus starpniecības sabiedrību licenču izsniegšanas, apturēšanas un anulēšanas kārtību, valsts nodevas likmi par tās saņemšanu, kā arī starpniecības sabiedrību pienākumiem un to uzraudzības kārtību”.</p> <p>Ministru kabineta 2006.gada 3.janvāra noteikumi Nr.3 „Noteikumi par valsts nodevu par licences izsniegšanu melno un krāsaino metālu atgriezumam un lūžņu iepirkšanai un valsts nodevas maksāšanas kārtību”.</p> <p>Ministru kabineta 2007.gada 3.jūlija noteikumi Nr.458 „Komersantu – darbiekārtošanas pakalpojumu sniedzēju – licencēšanas un uzraudzības kārtība”.</p> <p>Ministru kabineta 2006.gada 1.novembra noteikumi Nr.826 „Noteikumi par valsts nodevu par speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu komercpārvadājumu veikšanai ar autotransportu”.</p> <p>Ministru kabineta 2006.gada 11.jūlija noteikumi Nr.572 „Noteikumi par valsts nodevu par gaisa pārvadājumu licences vai speciālo aviācijas darbu licences izsniegšanu”.</p> <p>Ministru kabineta 2007.gada 23.oktobra noteikumi Nr.716 „Noteikumi par valsts nodevu par speciālās atļaujas (licences)</p>

		<p>izsniegšanu veterinārfarmaceutiskajai darbībai”.</p> <p>Ministru kabineta 2009.gada 8.septembra noteikumi Nr.1015 „Kārtība, kādā izsniedz speciālo atļauju (licenci) komercdarbībai zvejniecībā, kā arī maksā valsts nodevu par speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu”.</p> <p>Ministru kabineta 2006.gada 9.maija noteikumi Nr.372 „Noteikumi par valsts nodevu par atļaujas (licences) izsniegšanu ārvalstu valūtas pirkšanai un pārdošanai”.</p> <p>Ministru kabineta 2005.gada 30.augusta noteikumi Nr.662 „Akcīzes preču aprites kārtība”.</p> <p>Ministru kabineta 2004.gada 13.aprīļa noteikumi Nr.293 „Kārtība, kādā trešajās valstīs vai trešajās teritorijās reģistrētām fiziskajām personām atmaksājams pievienotās vērtības nodoklis par Latvijas Republikā iegādātajām precēm, kuras tiek izvestas no Eiropas Savienības teritorijas, licences izsniegšanas kārtība un kārtība, kādā licencētā persona un veikals norēķinās savstarpēji un ar valsts budžetu”.</p> <p>Ministru kabineta 2006.gada 21.februāra noteikumi Nr.152 „Noteikumi par valsts nodevu par licences izsniegšanu transportlīdzekļu vadītāju teorētiskajai apmācībai”.</p>
16.	Par operācijām ar vekseliem *	Ministru kabineta 1994.gada 22.marta noteikumi Nr.66 „Par valsts nodevas noteikšanu operācijām ar vekseliem”.
17.	Par operācijām ar sertifikātiem	Ministru kabineta 2007.gada 16.oktobra noteikumi Nr.712 „Privatizācijas sertifikātu izmantošanas noteikumi”.
18.	Par Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusa Latvijas Republikā un par uzturēšanās atļaujas pieprasīšanai nepieciešamo dokumentu izskatīšanu un ar to saistītajiem pakalpojumiem	Ministru kabineta 2008.gada 1.aprīļa noteikumi Nr.222 „Noteikumi par valsts nodevu par vīzas, uzturēšanās atļaujas vai Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusa Latvijas Republikā pieprasīšanai nepieciešamo dokumentu izskatīšanu un ar to saistītajiem pakalpojumiem”.
19.	Par vīzas pieprasīšanai nepieciešamo dokumentu izskatīšanu un ar to saistītajiem pakalpojumiem	2008.gada 1.aprīļa noteikumi Nr.222 „Noteikumi par valsts nodevu par vīzas, uzturēšanās atļaujas vai Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusa Latvijas Republikā pieprasīšanai nepieciešamo dokumentu izskatīšanu un ar to saistītajiem pakalpojumiem”.
20.	Par Latvijas Republikas pasu un citu personu apliecinošo un tiesību apliecinošo dokumentu izsniegšanu	Ministru kabineta 2009.gada 3.novembra noteikumi Nr.1258 „Noteikumi par valsts nodevu par pasu izsniegšanu”.
		Ministru kabineta 2009.gada 15.decembra noteikumi Nr.1421 „Noteikumi par valsts nodevas apmēru par atgriešanās apliecības un pagaidu ceļošanas dokumenta izsniegšanu un valsts nodevas maksāšanas kārtību”.
21.	Par iesnieguma izskatīšanu selekcionāra tiesību piešķiršanai, par selekcionāra tiesību aizsardzību un par licences līguma reģistrāciju Valsts augu aizsardzības dienestā	Ministru kabineta 2007.gada 30.janvāra noteikumi Nr.84 „Noteikumi par valsts nodevu par iesnieguma izskatīšanu selekcionāra tiesību piešķiršanai, selekcionāra tiesību aizsardzību un licences līguma reģistrāciju Valsts augu aizsardzības dienestā un minēto nodevu maksāšanas kārtību”.
22.	Par rūpnieciskā īpašuma (izgudrojumu, preču zīmju, dizainparaugu un cita rūpnieciskā īpašuma) aizsardzību	<p>Patentu likums.</p> <p>Ministru kabineta 2007.gada 4.decembra noteikumi Nr.824 „Noteikumi par valsts nodevu par izgudrojumu tiesisko aizsardzību.</p> <p>Ministru kabineta 2005.gada 28.jūnija noteikumi Nr.472 „Noteikumi par valsts nodevu par dizainparaugu tiesisko aizsardzību”.</p> <p>Ministru kabineta 2008.gada 1.aprīļa noteikumi Nr.225 „Noteikumi par valsts nodevu par preču zīmju tiesisko aizsardzību”.</p> <p>Ministru kabineta 2008.gada 19.maija noteikumi Nr.339 „Noteikumi par valsts nodevu par pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju tiesisko aizsardzību”.</p>

10. pielikums turpinājums

23.	Par naturalizācijas iesniegumu iesniegšanu	Ministru kabineta 2001.gada 5.jūnija noteikumi Nr.234 „Noteikumi par valsts nodevu par naturalizācijas iesnieguma iesniegšanai”.
24.	Par muitas iestāžu pakalpojumiem	Ministru kabineta 2005.gada 18.oktobra noteikumi Nr.774 „Noteikumi par muitas iestāžu pakalpojumu valsts nodevu”.
25.	Par īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā	Ministru kabineta 2009.gada 27.oktobra noteikumi Nr.1250 „Noteikumi par valsts nodevu par īpašuma tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā”.
26.	Par būvprakses un arhitekta prakses sertifikātu reģistrāciju	Ministru kabineta 2003.gada 8.jūlija noteikumi Nr.383 „Noteikumi par būvprakses un arhitekta prakses sertifikātu piešķiršanu, reģistrēšanu un anulēšanu”.
27.	Par sabiedrisko pakalpojumu regulēšanu	Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumi Nr.1623 „Noteikumi par valsts nodevas likmi par sabiedrisko pakalpojumu regulēšanu un nodevas maksāšanas kārtību”.
28.	Par ogļūdeņražu ieguvi	Ministru kabineta 2009.gada 18.augusta noteikumi Nr.942 „Noteikumi par ogļūdeņražu ieguves valsts nodevu”.
29.	Par visu veidu šaujamo ierociņu un speciālo līdzekļu atļauju izsniegšanu un to termiņa pagarināšanu	Ministru kabineta 2003.gada 2.septembra noteikumi Nr.488 „Noteikumi par valsts nodevu par visu veidu ierociņu, municijas, speciālo līdzekļu, sprāgstvielu, spridzināšanas ietaišu un pirotehnisko izstrādājumu atļauju un speciālo atļauju (licenču) izsniegšanu, to derīguma termiņa pagarināšanu”.
30.	Par iekšējās drošības dienesta reģistrāciju	Ministru kabineta 2006.gada 28.decembra noteikumi Nr. 1072 „Iekšējās drošības dienesta reģistrācijas kārtība”.
31.	Par azartspēļu iekārtu marķēšanu	Ministru kabineta 2007.gada 10.aprīļa noteikumi Nr.251 „Noteikumi par valsts nodevas apmēru par azartspēļu automāta un iekārtas marķējuma zīmes izsniegšanu”.
32.	Par transportlīdzekļu, gaisa kuģu, kuģu, mazo kuģu un jahtu reģistrāciju (transportlīdzekļu reģistra nodeva)	Ministru kabineta 2000.gada 21.marta noteikumi Nr.105 „Noteikumi par gaisa kuģu, kuģu, mazo kuģu un jahtu reģistrācijas valsts nodevu (transportlīdzekļu reģistra nodevu)”. Ministru kabineta 2005.gada 8.novembra noteikumi Nr.845 „Noteikumi par transportlīdzekļu reģistrācijas valsts nodevu (transportlīdzekļu reģistra nodevu)”.
33.	Par dzelzceļa infrastruktūras reģistrāciju	
34.	Par pasažieru izlidošanu	
35.	Par filmu producētāju (ražotāju) un izplatītāju, filmu izplatīšanas vietu un filmu reģistrāciju	Ministru kabineta 2001.gada 20.novembra noteikumi Nr.486 „Noteikumi par filmu producētāja (ražotāja) un izplatītāja, filmu izplatīšanas vietas un filmas reģistrācijas valsts nodevu”.
36.	Par kadastra izziņas sagatavošanu un izsniegšanu	Ministru kabineta 2006.gada 4.jūlija noteikumi Nr.561 „Noteikumi par valsts nodevu par kadastra izziņu”.
37.	Par dokumenta īstuma apliecināšanu (legalizāciju)	Ministru kabineta 2009.gada 27.janvāra noteikumi Nr.64 „Noteikumi par valsts nodevu par publisko dokumentu legalizāciju”.
38.	Par speciālās atļaujas (licences) vai atļaujas izsniegšanu darbībām, ar jonizējošā starojuma avotiem	Ministru kabineta 2009.gada 24.februāra noteikumi Nr.176 „Noteikumi par valsts nodevu par speciālās atļaujas (licences) vai atļaujas izsniegšanu darbībām ar jonizējošā starojuma avotiem”.
39.	Par valsts valodas prasmes atestāciju profesionālo un amata pienākuma veikšanai un par valsts valodas prasmes pārbaudi pastāvīgās uzturēšanās atļaujas un Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusa Latvijas Republikā pieprasīšanai	Ministru kabineta 2000.gada 22.augusta noteikumi Nr.289 „Noteikumi par valsts nodevu par valsts valodas prasmes atestāciju profesionālo un amata pienākumu veikšanai”. Ministru kabineta 2009.gada 7.jūlija noteikumi Nr.733 „Noteikumi par valsts valodas zināšanu apjomu un valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību profesionālo un amata pienākumu veikšanai, pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanai un Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanai un valsts nodevu par valsts valodas prasmes pārbaudi”.
40.	Par atteikšanās no Latvijas pilsonības dokumentēšanu	Ministru kabineta 2000.gada 28.novembra noteikumi Nr.410 „Noteikumi par atteikšanās no Latvijas pilsonības un pilsonības atjaunošanas dokumentēšanu”.
41.	Par Latvijas pilsonības atjaunošanas dokumentēšanu	Ministru kabineta 2000.gada 28.novembra noteikumi Nr.410 „Noteikumi par atteikšanās no Latvijas pilsonības un pilsonības atjaunošanas dokumentēšanu”.

10. pielikums turpinājums

42.	Par sertifikāta izsniegšanu un darbības laika pagarināšanu detektīvdarbības veikšanai	Ministru kabineta 2007.gada 17.aprīļa noteikumi Nr.260 „Detektīvdarbības licencēšanas un sertifikācijas noteikumi”.
43.	Par mēslošanas līdzekļa reģistrāciju	Ministru kabineta 2007.gada 30.janvāra noteikumi Nr.83 „Noteikumi par valsts nodevu par mēslošanas līdzekļa reģistrāciju vai atļaujas saņemšanu mēslošanas līdzekļa ieviešanai vai tirdzniecībai, kā arī tās maksāšanas kārtību”.
44.	Par informācijas sniegšanu no Sodu reģistra	Ministru kabineta 2006.gada 25.aprīļa noteikumi Nr.323 „Noteikumi par valsts nodevu par izziņas izsniegšanu no Sodu reģistra”.
45.	Par nodrošinājumu darbinieku prasījumu apmierināšanai no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem ar citiem likumā paredzētiem speciāliem mērķiem (uzņēmējdarbības riska valsts nodeva)	Ministru kabineta 2009.gada 15.decembra noteikumi Nr.1478 „Noteikumi par uzņēmējdarbības riska valsts nodevas apmēru, kā arī darbinieku prasījumu garantiju fondā un maksātnespējas procesa izmaksu segšanai ieskaitāmās valsts nodevas daļu 2010.gadā”.
46.	Par būvprojektēšanai nepieciešamo tehnisko un īpašo noteikumu saņemšanu valsts un pašvaldību institūcijās	Ministru kabineta 2009.gada 10.februāra noteikumi Nr.131 „Noteikumi par valsts nodevu par būvprojektēšanai nepieciešamo tehnisko un īpašo noteikumu saņemšanu valsts un pašvaldību institūcijās”.
47.	Par apsardzes darbības kvalifikācijas pārbaudījuma kārtošanu un apsardzes sertifikāta izsniegšanu	Ministru kabineta 2008.gada 20.novembra noteikumi Nr.945 „Noteikumi par apsardzes sertifikātu izsniegšanas, pagarināšanas un anulēšanas kārtību un valsts nodevas maksāšanas kārtību un apmēru”.
48.	Par mednieka apliecības, mednieka sezonas kartes un medību atļaujas izsniegšanu, par atļaujas izsniegšanu ārvalstu medniekam medīt Latvijas Republikā un atļaujas izsniegšanu izvest medību trofejas no Latvijas Republikas, par mednieku un medību vadītāju eksāmeniem un par medijamo dzīvnieku nodarīto zaudējumu aprēķinu	Ministru kabineta 2004.gada 2.marta noteikumi Nr.109 „Noteikumi par valsts nodevu par mednieka apliecības, mednieka sezonas kartes un medību atļaujas izsniegšanu, par atļaujas izsniegšanu ārvalstu medniekam medīt Latvijas teritorijā un atļaujas izsniegšanu izvest medību trofejas no Latvijas, kā arī medību trofeju izvešanas kārtību”. Ministru kabineta 2007.gada 9.janvāra noteikumi Nr.46 „Noteikumi par valsts nodevu par mežsaimnieciskām darbībām, mednieku un medību vadītāju eksāmeniem un medijamo dzīvnieku nodarīto zaudējumu aprēķinu”.
49.	Par personas datu apstrādes reģistrēšanu vai Fizisko personu datu aizsardzības likumā noteikto reģistrējamo izmaiņu izdarīšanu	Ministru kabineta 2007.gada 27.novembra noteikumi Nr.813 „Noteikumi par personas datu apstrādes reģistrācijas un Fizisko personu datu aizsardzības likumā noteikto reģistrējamo izmaiņu reģistrācijas valsts nodevu”.
50.	Par sertifikācijas pakalpojumu sniedzēja akreditāciju un akreditācijas atjaunošanu	Ministru kabineta 2003.gada 8.aprīļa noteikumi Nr.159 „Noteikumi par sertifikācijas pakalpojumu sniedzēja akreditācijas un akreditācijas atjaunošanas valsts nodevu”.
51.	Par informācijas sniegšanu no Valsts adrešu reģistra	Ministru kabineta 2003.gada 1.aprīļa noteikumi Nr.147 „Noteikumi par valsts nodevu par informācijas sniegšanu no Valsts adrešu reģistra”.
52.	Par darba atļaujas pieprasīšanai nepieciešamo dokumentu izskatīšanu	Ministru kabineta 2004.gada 20.janvāra noteikumi Nr.44 „Noteikumi par darba atļaujām ārzemniekiem”.
53.	Par Elektronisko sakaru likumā noteiktajām radiofrekvenču spektra lietošanas tiesībām (ikgadējā nodeva)	****
54.	Par Elektronisko sakaru likumā noteiktajām numerācijas resursu lietošanas tiesībām (ikgadējā nodeva)	Ministru kabineta 2009.gada 11.augusta noteikumi Nr.892 „Noteikumi par numerācijas lietošanas tiesību ikgadējo valsts nodevu”.
55.	Par Ģerboņu likumā noteikto ģerboņu reģistrāciju	Ministru kabineta 2006.gada 14.marta noteikumi Nr.193 „Noteikumi par ģerboņa reģistrācijas valsts nodevas likmi un maksāšanas kārtību”.

10. pielikums turpinājums

56.	Par zemes kadastrālā uzmērītāja sertifikāta izsniegšanu vai sertifikāta darbības termiņa pagarināšanu	Ministru kabineta 2007.gada 30.oktobra noteikumi Nr.734 „Personu sertificēšanas un sertificēto personu uzraudzības kārtība zemes ierīcībā un zemes kadastrālajā uzmērīšanā”.
57.	Par zemes dziļu izmantošanas licences izsniegšanu	Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumi Nr.1055 „Noteikumi par valsts nodevu par zemes dziļu izmantošanas licenci, bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju un atradnes pasi”.
58.	Par bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļaujas izsniegšanu	Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumi Nr.1055 „Noteikumi par valsts nodevu par zemes dziļu izmantošanas licenci, bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju un atradnes pasi”.
59.	Par derīgo izrakteņu atradnes pases izsniegšanu	Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumi Nr.1055 „Noteikumi par valsts nodevu par zemes dziļu izmantošanas licenci, bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju un atradnes pasi”.
60.	Par 1973.gada Vašingtonas konvencijā par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām noteiktās atļaujas (CITES atļauja) izsniegšanu	Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumi Nr.1019 „Noteikumi par 1973.gada Vašingtonas konvencijā par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām noteiktās atļaujas un sertifikāta izsniegšanas valsts nodevas apmēru, nodevas maksāšanas kārtību un atvieglojumiem”.
61.	Par 1973.gada Vašingtonas konvencijā par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām noteiktā sertifikāta (CITES sertifikāts) izsniegšanu	Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumi Nr.1019 „Noteikumi par 1973.gada Vašingtonas konvencijā par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām noteiktās atļaujas un sertifikāta izsniegšanas valsts nodevas apmēru, nodevas maksāšanas kārtību un atvieglojumiem”
62.	Par starptautiskās tirdzniecības apdraudēta savvaļas dzīvnieka reģistrēšanu	Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumi Nr.260 „Noteikumi par starptautiskās tirdzniecības apdraudēta savvaļas dzīvnieka reģistrēšanas valsts nodevu”.
63.	Par iesnieguma izvērtēšanu personas reģistrācijai vai izmaiņu veikšanu fitosanitārajai kontrolei pakļauto augu un augu produktu aprītē iesaistīto personu reģistrā, par iesnieguma izskatīšanu personas iekļaušanai koka iepakojuma marķētāju reģistrā, par augu aizsardzības līdzekļa reģistrāciju un uzturēšanu augu aizsardzības līdzekļu reģistrā	Ministru kabineta 2007.gada 20.februāra noteikumi Nr.139 „Noteikumi par valsts nodevas likmēm un to maksāšanas kārtību par augu aizsardzības līdzekļu reģistra, fitosanitārajai kontrolei pakļauto augu un augu produktu aprītē iesaistīto personu reģistra un koka iepakojuma marķētāju reģistra kārtību”.
64.	Par personas reģistrāciju un izmaiņu veikšanu Kultūraugu uzraudzības valsts informācijas sistēmas Sēkludzētāju un sēklu tirgotāju reģistrā	Ministru kabineta 2009.gada 24.novembra noteikumi Nr.1351 „Noteikumi par valsts nodevu sēklu aprītes jomā”.
65.	Par šķirnes iekļaušanu, šķirnes uzturēšanu un uzturēšanas termiņa pagarināšanu Latvijas augu šķirņu katalogā	Ministru kabineta 2009.gada 24.novembra noteikumi Nr.1351 „Noteikumi par valsts nodevu sēklu aprītes jomā”.
66.	Par atļaujas izsniegšanu tāda veģetatīvā pavairošanas materiāla un sēklu izmantošanai bioloģiskajā lauksaimniecībā, kas nav iegūti ar bioloģiskās lauksaimniecības ražošanas metodi	Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumi Nr.251 „Noteikumi par valsts nodevu bioloģiskās lauksaimniecības jomā”.
67.	Par atļaujas saņemšanu mēslošanas līdzekļa ieviešanai vai tirdzniecībai	Ministru kabineta 2007.gada 30.janvāra noteikumi Nr.83 „Noteikumi par valsts nodevu par mēslošanas līdzekļa reģistrāciju vai atļaujas saņemšanu mēslošanas līdzekļa ieviešanai vai tirdzniecībai, kā arī tās maksāšanas kārtību”.

10. pielikums turpinājums

68.	Par Ciltsdarba likumā noteikto sertificējamo personu kvalifikācijas sertifikāta izsniegšanu, par ganāmpulka, dzīvnieku un novietņu reģistrēšanu un par dzīvnieku apzīmēšanai nepieciešamo dokumentu izsniegšanu	Ministru kabineta 2007.gada 24.aprīļa noteikumi Nr.277 „Noteikumi par sertificējamo personu kvalifikācijas sertifikāta izsniegšanas valsts nodevu”. Ministru kabineta 2007.gada 28.augusta noteikumi Nr.586 „Noteikumi par ganāmpulka, dzīvnieku un novietņu reģistrēšanu un dzīvnieku apzīmēšanai nepieciešamo dokumentu izsniegšanas valsts nodevu”.
69.	Par tāda suņa reģistrāciju, kurš apmācīts uzbrukt cilvēkam	Ministru kabineta 2007.gada 28.augusta noteikumi Nr.588 „Noteikumi par valsts nodevu par tāda suņa reģistrāciju, kurš apmācīts uzbrukt cilvēkam”.
70.	Par atļauju izmantot dzīvnieku eksperimentos un apmācībās	Ministru kabineta 2007.gada 18.septembra noteikumi Nr.634 „Noteikumi par valsts nodevu par atļauju izmantot dzīvnieku eksperimentos un apmācībās”.
71.	Par dzīvnieka pārvadātāja apliecības izsniegšanu	Ministru kabineta 2008.gada 22.decembra noteikumi Nr.1108 „Noteikumi par valsts nodevas apmēru un samaksas kārtību par dzīvnieka pārvadātāja apliecības izsniegšanu”.
72.	Par atļaujas izsniegšanu transportlīdzeklim dzīvnieku pārvadāšanai	Ministru kabineta 2007.gada 6.novembra noteikumi Nr.742 „Noteikumi par valsts nodevu par atļaujas izsniegšanu transportlīdzeklim dzīvnieku pārvadāšanai”.
73.	Par atļauju savvaļas dzīvnieku kolekcijas izveidei un darbībai	Ministru kabineta 2007.gada 13.novembra noteikumi Nr.757 „Noteikumi par valsts nodevu par atļauju savvaļas dzīvnieku kolekcijas izveidei un darbībai”.
74.	Par cirka dzīvnieka, dresūras dzīvnieka, cirka un dresūras numura viesizrāžu vietas reģistrāciju	Ministru kabineta 2007.gada 11.decembra noteikumi Nr.859 „Noteikumi par cirka dzīvnieka, dresūras dzīvnieka, cirka un dresūras numura viesizrāžu vietas reģistrācijas valsts nodevu”.
75.	Par Meža likumā noteiktajām mežsaimnieciskajām darbībām	Ministru kabineta 2007.gada 9.janvāra noteikumi Nr.46 „Noteikumi par valsts nodevu par mežsaimnieciskām darbībām, mednieku un medību vadītāju eksāmeņiem un medijamo dzīvnieku nodarīto zaudējumu aprēķinu”.
76.	Par sociālo pakalpojumu sniedzēja reģistrācijas apliecības un tās dublikāta izsniegšanu	Ministru kabineta 2008.gada 20.novembra noteikumi Nr. 950 „Noteikumi par valsts nodevu par sociālo pakalpojumu sniedzēja reģistrācijas apliecības izsniegšanu”.
77.	Par ietekmes uz vidi sākotnējā izvērtējuma veikšanu	Ministru kabineta 2007.gada 9.oktobra noteikumi Nr.689 „Noteikumi par valsts nodevu par paredzētās darbības ietekmes uz vidi sākotnējo izvērtējumu”.
78.	Par stratēģiskas nozīmes preču ekspertu izziņu, galīgā izlietojuma apliecinājumu, importa sertifikātu, piegādes kontroles sertifikātu un stratēģiskas nozīmes preču pārvietošanas, eksporta, importa un tranzīta licenču izsniegšanu	Ministru kabineta 2009.gada 28.decembra noteikumi Nr.1655 „Noteikumi par valsts nodevu par stratēģiskas nozīmes preču eksperta izziņas, galīgā izlietojuma apliecinājuma, importa sertifikāta, piegādes kontroles sertifikāta un stratēģiskas nozīmes preču pārvietošanas, eksporta, importa un tranzīta licences sagatavošanu un izsniegšanu”.
79.	Par atļaujas izsniegšanu un tās termiņa pagarināšanu tādu šķirņu sēklu izvietojumam tirgū, par kurām ir iesniegts iesniegums, bet kuras vēl nav iekļautas Latvijas augu šķirņu katalogā vai kādā no Eiropas Savienības dalībvalstu nacionālajiem katalogiem	Ministru kabineta 2009.gada 24.novembra noteikumi Nr.1351 „Noteikumi par valsts nodevu sēklu aprites jomā”.
80.	Par atļaujas izsniegšanu uz laiku tirgot sēklas, kas neatbilst minimālās dīgspējas prasībām	Ministru kabineta 2009.gada 24.novembra noteikumi Nr.1351 „Noteikumi par valsts nodevu sēklu aprites jomā”.
81.	Par dzīvnieku barības aprītē iesaistītā uzņēmuma reģistrāciju	Ministru kabineta 2009.gada 26.maija noteikumi Nr.482 „Noteikumi par valsts nodevu par dzīvnieku barības aprītē iesaistītā uzņēmuma reģistrāciju”.
82.	Par ģenētiski modificēto organismu riska novērtējuma atzinuma sagatavošanu	Ministru kabineta 2009.gada 19.maija noteikumi Nr.453 „Noteikumi par valsts nodevu par ģenētiski modificēto organismu riska novērtējuma atzinuma sagatavošanu”.
83.	Par speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu kremācijas veikšanai	****

84.	Par atļaujas izsniegšanu tādu pārtikas sastāvdaļu izmantošanai bioloģisko pārtikas produktu pārstrādē, kas nav iegūtas ar bioloģiskās lauksaimniecības ražošanas metodi	****
85.	Par bioloģiskās lauksaimniecības kontroles institūcijas atbilstības apliecinājuma izsniegšanu	Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumi Nr.251 „Noteikumi par valsts nodevu bioloģiskās lauksaimniecības jomā”.
86.	Par ziņu par deklarēto dzīvesvietu reģistrāciju	Ministru kabineta 2009.gada 30.jūnija noteikumi Nr.720 „Noteikumi par valsts nodevas apmēru, samaksas kārtību un atvieglojumiem par ziņu par deklarēto dzīvesvietu reģistrāciju”.
87.	Par atzinuma par aizsargjoslas saskaņošanu ap ūdens ņemšanas vietām sagatavošanu	Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumi Nr.1635 „Noteikumi par valsts nodevu par atzinuma sagatavošanu aizsargjoslas saskaņošanai ap ūdens ņemšanas vietām”.
88.	Par atzinuma par veselīguma norādi uz pārtikas produktiem sagatavošanu	Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumi Nr.1589 „Noteikumi par valsts nodevu par atzinuma sagatavošanu veselīguma norādei uz pārtikas produktiem”.
89.	Par tiesību piešķiršanu ievest atkritumus valsts teritorijā	**
90.	Par apraides atļaujas, retranslācijas atļaujas un speciālās atļaujas (licences) kabeļtelevīzijas un kabeļradio (radiotranslācijas) darbībai izsniegšanu un pārreģistrāciju	Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumi Nr.1617 „Noteikumi par apraides atļaujas, retranslācijas atļaujas, speciālās atļaujas (licences) kabeļtelevīzijas un kabeļradio (radiotranslācijas) darbībai izsniegšanas un pārreģistrācijas valsts nodevu”.
91.	Par ģeogrāfiskās izcelsmes norādes reģistrāciju, par iebilduma paziņojuma lēmuma izsniegšanu un par ģeogrāfiskās izcelsmes norādes grozījuma reģistrāciju ***	Ministru kabineta 2010.gada 2.februāra noteikumi Nr.101 „Noteikumi par valsts nodevu par ģeogrāfiskās izcelsmes norādes reģistrāciju, iebilduma paziņojuma lēmuma izsniegšanu un ģeogrāfiskās izcelsmes norādes grozījuma reģistrāciju, kā arī valsts nodevas samaksas kārtību”.
92.	Par nacionālās pārtikas kvalitātes shēmas kontroles institūcijas apstiprināšanas apliecības izsniegšanu ***	Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumi Nr.252 „Noteikumi par valsts nodevu par nacionālās pārtikas kvalitātes shēmas kontroles institūcijas apstiprināšanas apliecības izsniegšanu”.
93.	Par pārtikas uzņēmuma atzīšanas apliecības izsniegšanu	***
94.	Par pārtikas uzņēmuma reģistrācijas apliecības izsniegšanu	***
95.	Par uztura bagātinātāju reģistrāciju	***
96.	Par diētiskās pārtikas un zīdaiņiem paredzēto mākslīgo maisījumu reģistrāciju	***
97.	Par atļaujas izsniegšanu dabīgā minerālūdens izplatīšanai tirgū	***
98.	Par atļaujas izsniegšanu komersantam tirdzniecībai ar mājas (istabas) dzīvniekiem	****

* - Ministru kabineta 1994.gada 22.marta noteikumi Nr.66 „Par valsts nodevas noteikšanu operācijām ar vekseliem” spēkā līdz 2010.gada 1.jūlijam (sk. Ministru kabineta iekārtas likuma pārejas noteikumu 6.punkts);

** - 89.punktā norādītais valsts nodevas objekts stājas spēkā vienlaikus ar attiecīgiem grozījumiem Atkritumu apsaimniekošanas likumā.

*** - No 91.-97.punktā norādītie valsts nodevas objekti stājas spēkā vienlaikus ar attiecīgiem grozījumiem Pārtikas aprites uzraudzības likumā. (sk. Pārejas noteikumu 110., 116. un 120.punktu.)

**** - Attiecībā uz šiem valsts nodevu objektiem Ministru kabineta noteikumi vēl nav pieņemti.

Latvijas nodokļu plānotie un faktiskie ieņēmumi, tūkst. latu^{483 484}

Maksājuma nosaukums	2006			2007			2008			2009		
	Plāns pārskata periodam	Faktiski iekasēts	Perioda plāna izpilde, %	Plāns pārskata periodam	Faktiski iekasēts	Perioda plāna izpilde, %	Plāns pārskata periodam	Faktiski iekasēts	Perioda plāna izpilde, %	Plāns pārskata periodam	Faktiski iekasēts	Perioda plāna izpilde, %
Uzņēmumu ienākuma nodoklis	246550,0	253810,1	102,9	405321,0	399751,4	98,6	529000,0	503116,8	95,1	210 000,0	197 176,6	93,9
Pievienotās vērtības nodoklis	894459,8	930548,2	104,0	1205285,2	1202932,3	99,8	1263128,0	1117150,5	88,4	826 100,0	798 437,5	96,7
Akcīzes nodoklis:	352891,0	366196,8	103,8	428203,0	448092,4	104,6	541163,6	540921,7	100,0	524 800,0	504 086,0	96,1
Azartspēļu un izložu nodoklis	15228,0	15852,8	104,1	21640,8	22380,3	103,4	22800,0	21543,1	94,5	16 730,3	15 483,4	92,5
Vieglo automobiļu un motociklu nodoklis	12930,0	13682,2	105,8	17800,0	16703,8	93,8	14200,0	9520,6	67,0	3 000,0	2 632,1	87,7
Elektroenerģijas nodoklis				350,0	528,5	151,0	450,0	822,0	182,7	944,0	586,0	62,1
Muitas nodoklis	19300,0	20718,6	107,4	26950,0	27845,9	103,3	31000,0	26389,8	85,1	17 530,0	15 072,0	86,0
Sociālās apdrošināšanas iemaksas (ieskaitot fondētās pensijas)	960668,2	1000197,6	104,1	1324990,0	1377382,0	104,0	1701690,0	1667455,5	98,0	1 318 669,9	1 330 283,4	100,9
Dabas resursu nodoklis	11388,0	10955,1	96,2	11336,0	10382,4	91,6	10337,9	9369,1	90,6	7 000,0	7 403,6	105,8
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	647200,0	657273,7	101,6	870487,0	887800,1	102,0	1058000,0	1022474,5	96,6	749 000,0	729 182,4	97,4
Nekustamā īpašuma nodoklis	63822,3	66255,4	103,8	67653,9	74191,4	109,7	70492,7	70693,7	100,3	70182,8	73043,3	104,1

* valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļos 2008. gadā ieskaitīts 266,5 milj. latu

** valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļos 2009. gadā ieskaitīts 163,6 milj. latu

⁴⁸³ Valsts ieņēmumu dienests / Statistika [Elektronisks resurss] www.vid.gov.lv

⁴⁸⁴ Valsts kase [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv

Nodokļu ieņēmumu sadalījums pa budžetiem Latvijā
(procentos no kopējiem ieņēmumiem no 01.01.2005)^{485 486}

Budžets	Valsts pamatbudžets	Valsts speciālais budžets	Pašvaldību budžeti	
Nodoklis				
Uzņēmumu ienākuma nodoklis	100%			
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	28,4%		71,6%	no 01.01.1997 līdz 31.12.2004.
	27%		73%	no 01.01.2005
	25%		75%	no 01.01.2006
	21%		79%	no 01.01.2007
	20%		80%	no 01.01.2008
	18% 17% pēc grozījumiem		82% 83% pēc grozījumiem	2009.gads
	20%		80%	2010.gads ⁴⁸⁷
Nekustamā īpašuma nodoklis			100%	
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas		100% ¹		
Pievienotās vērtības nodoklis ²	100%			
Akcīzes nodoklis	100%			
Vieglo automobiļu un motociklu nodoklis	100%			
Izložu un azartspēļu nodoklis				
No azartspēlēm	75%		25%	
No valsts mēroga izlozēm	100%			
No vietējā mēroga izlozēm			100%	
Muitas nodoklis ³	100%			
Dabas resursu nodoklis				
Par dabas resursu ieguvī vai vides piesārņošanu	40%		60%	
Par radioaktīvo vielu ieviešanu	70%		30%	
Par bīstamo atkritumu sadedzināšanu un zemes dzīļu derīgo īpašību izmantošanu, iesūknējot ģeoloģiskajās struktūrās dabasgāzi			100%	
Par videi kaitīgām precēm, preču iepakojumu, vienreiz lietojamiem galda traukiem un piederumiem, transportlīdzekļiem, iekārtas emitēto siltumnīcefekta gāzu apjomu, kas nav ietverts nodoto siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu daudzumā, par dabas resursu ieguvī un lietošanu virs limitos noteiktā apjoma un virslimita piesārņojumu	100%			
Par akmeņoglēm, koksu un lignītu	100%			
Elektroenerģijas nodoklis	100%			

¹ Daļa ieņēmumu tiek ieskaitīta fondēto pensiju sistēmā

² Katru gadu tiek noteikta konkrēta summa, kuru no PVN ieņēmumiem ieskaita ES budžetā

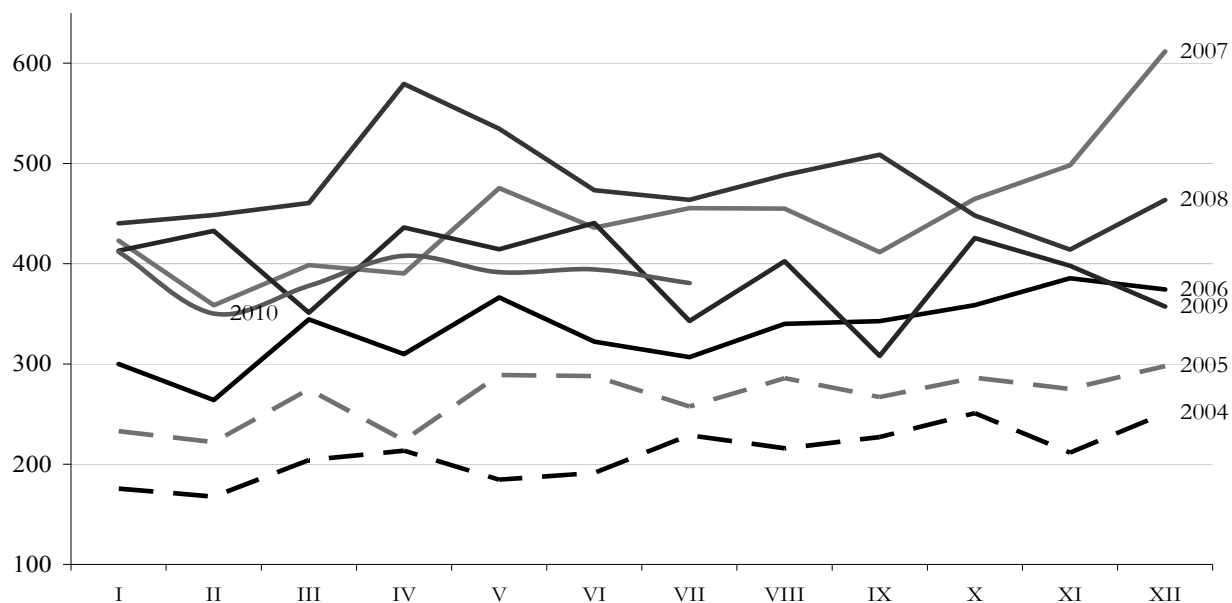
³ No Muitas nodokļa kopējiem ieņēmumiem 75% tiek ieskaitīti Eiropas Savienības budžetā

⁴⁸⁵ Finanšu ministrija / likumi par valsts budžetu [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

⁴⁸⁶ Finanšu ministrija / Nodokļu ieņēmumu sadalījums pa budžetiem [Elektronisks resurss] http://www.fm.gov.lv/?lat/valsts_budzets/nodoklu_sadalijums_pa_budzetiem

⁴⁸⁷ LR likums „Par valsts budžetu 2010.gadam [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=202345> 30.pants

Latvijas konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi pa mēnešiem no 2004. gada, milj. Ls^{488 489 490 491}

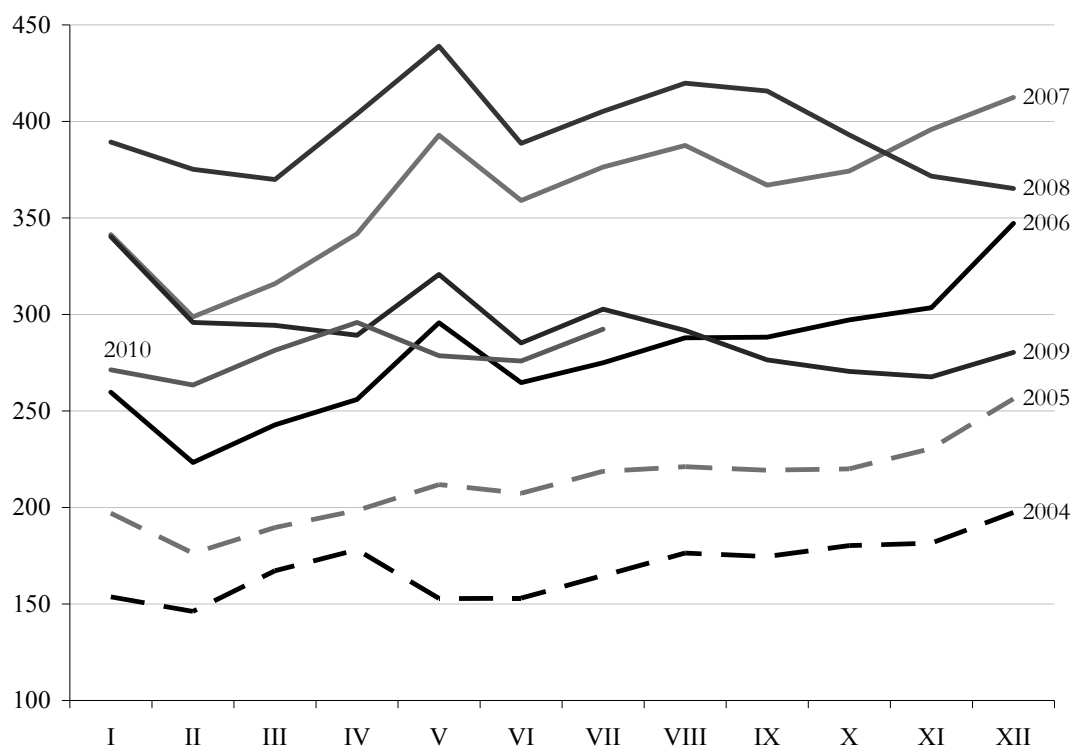
⁴⁸⁸ Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību 2007 II [Elektronisks resurss] www.em.gov.lv

⁴⁸⁹ Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību 2009 II [Elektronisks resurss] www.em.gov.lv

⁴⁹⁰ Informatīvais ziņojums Par makroekonomisko situāciju valstī 2010. gada aprīlis [Elektronisks resurss] <http://polsis.mk.gov.lv/news.do>

⁴⁹¹ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2010. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

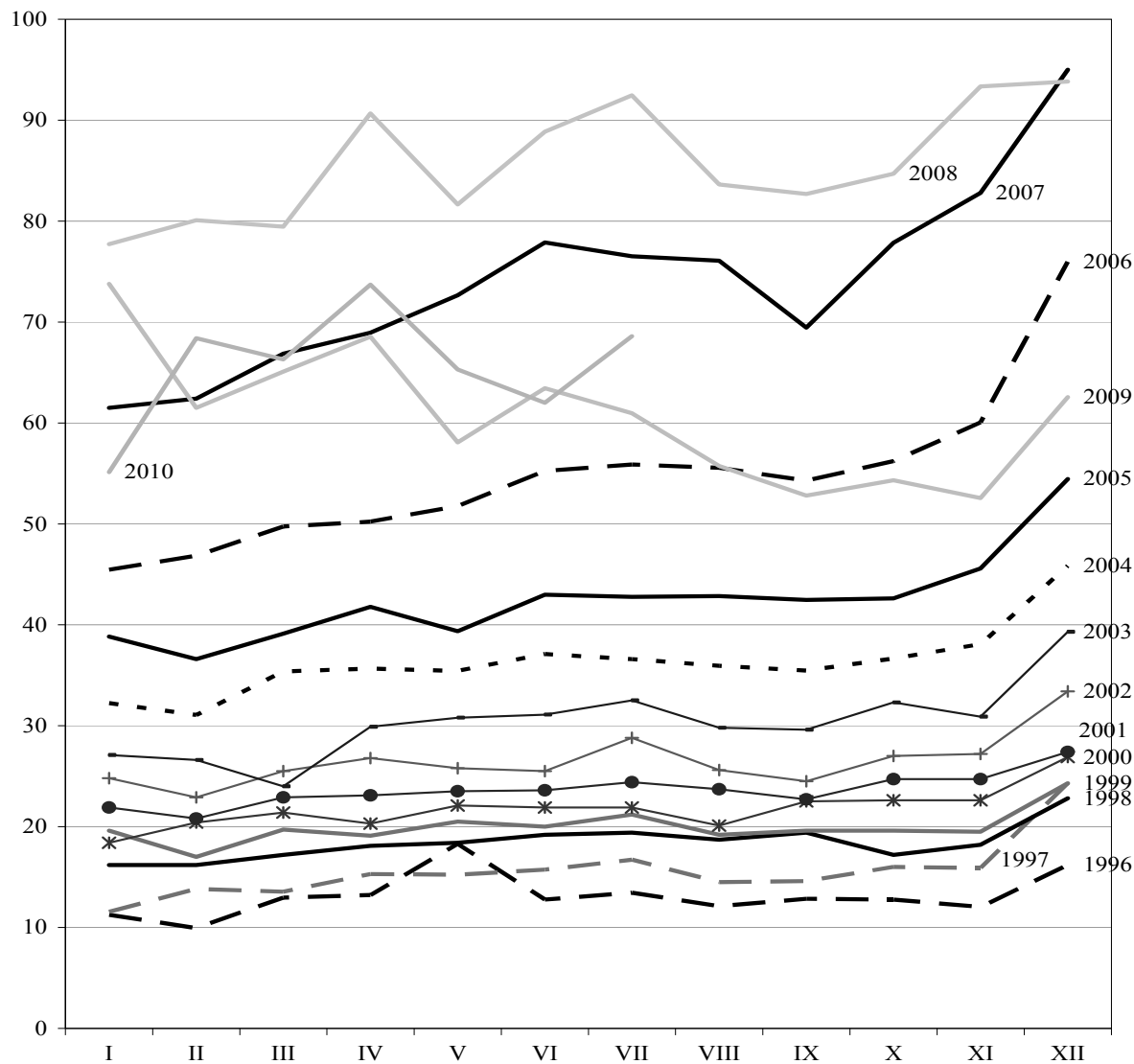
Latvijas nodokļu ieņēmumi pa mēnešiem no 2004. gada, milj. Ls ^{492 493 494}

⁴⁹² Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību 2007 II [Elektronisks resurss] www.em.gov.lv

⁴⁹³ Informatīvais ziņojums Par makroekonomisko situāciju valstī 2010 aprīlis [Elektronisks resurss] <http://polsis.mk.gov.lv/news.do>

⁴⁹⁴ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2010. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

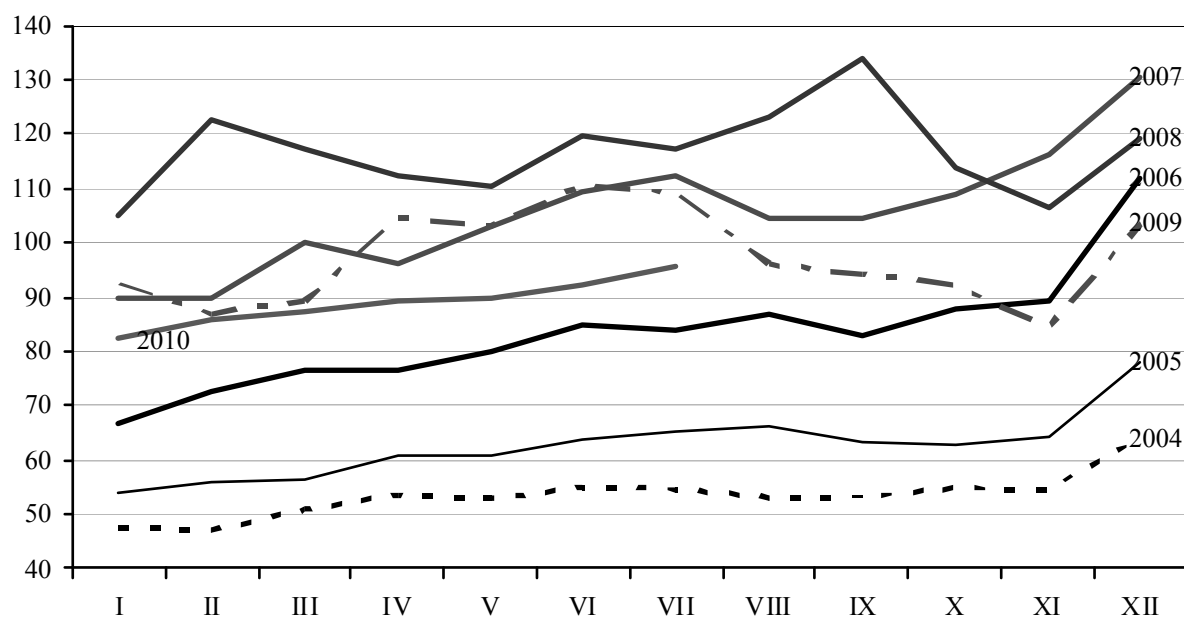
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis pa mēnešiem Latvijā no 1996. gada, milj. Ls ^{495 496 497}

⁴⁹⁵ Sproģe I., Pumpure D., Zariņš J., Sproģis A. Latvijas tautsaimniecības 21. gadsimtā / Rīga 2008, 210 lpp (ISBN 978-9984-39-608-8)

⁴⁹⁶ Informatīvais ziņojums Par makroekonomisko situāciju valstī 2010. gada aprīlis [Elektronisks resurss] <http://polsis.mk.gov.lv/news.do>

⁴⁹⁷ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2010. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

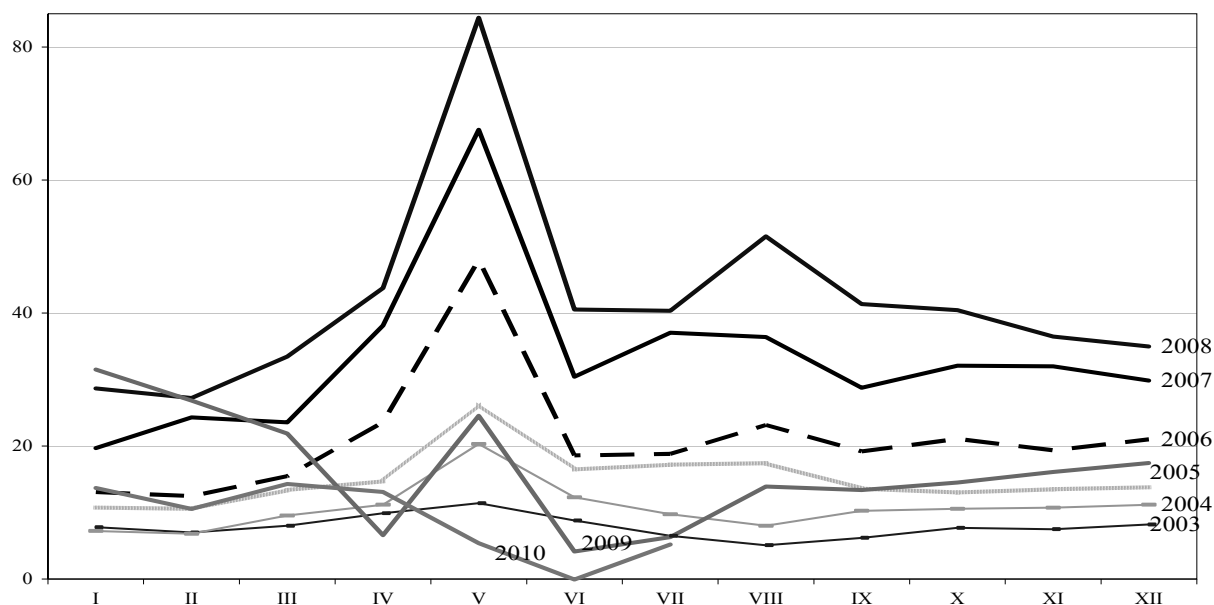
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas pa mēnešiem Latvijā no 2004. gada,
milj. Ls^{498 499 500}

⁴⁹⁸ Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību 2007 II [Elektronisks resurss] www.em.gov.lv

⁴⁹⁹ Informatīvais ziņojums Par makroekonomisko situāciju valstī 2010. gada aprīlis [Elektronisks resurss] <http://polsis.mk.gov.lv/news.do>

⁵⁰⁰ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2010. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

Uzņēmuma ienākuma nodoklis pa mēnešiem Latvijā no 2003. gada, milj. Ls^{501 502 503}

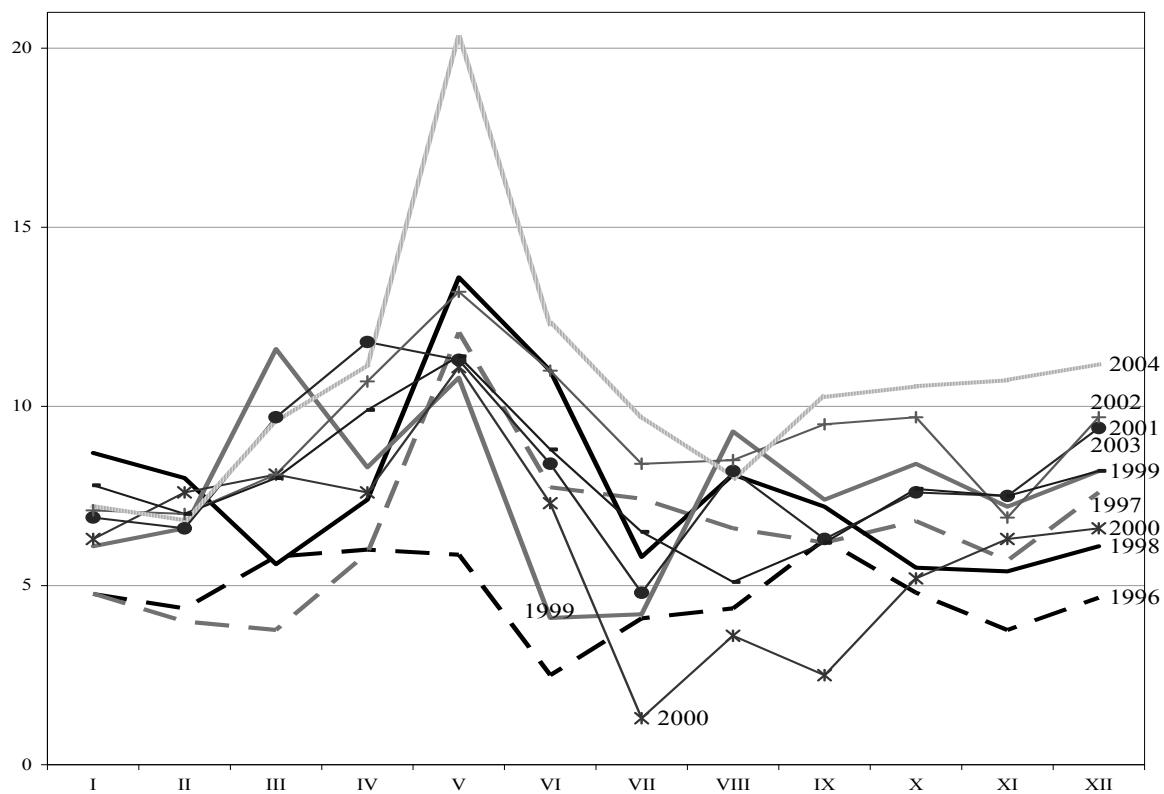
Uzņēmuma ienākuma nodokļa deklarācija ir jāiesniedz ne vēlāk kā četru mēnešus pēc pārskata perioda (parasti pārskata periods ir kalendārais gads, tātad līdz 1.maijam), lielajiem uzņēmumiem 7 mēnešus pēc pārskata perioda (tātad līdz 1.augustam)

⁵⁰¹ Sproģe I., Pumpure D., Zariņš J., Sproģis A. Latvijas tautsaimniecības 21.gadsimtā / Rīga 2008, 210 lpp (ISBN 978-9984-39-608-8)

⁵⁰² Informatīvais ziņojums Par makroekonomisko situāciju valstī 2010.gada aprīlis [Elektronisks resurss] <http://polsis.mk.gov.lv/news.do>

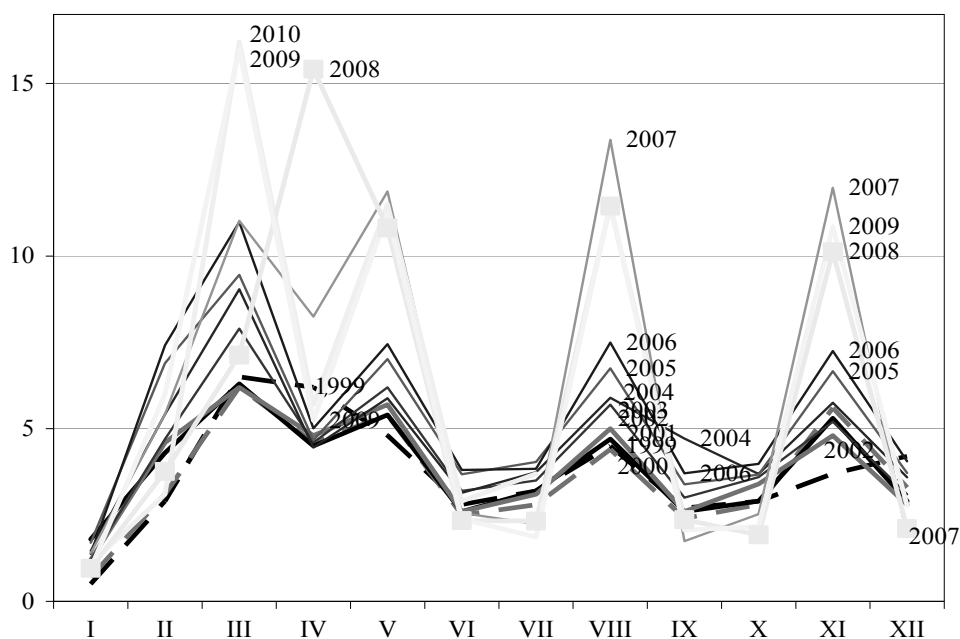
⁵⁰³ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2010. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

Uzņēmuma ienākuma nodoklis pa mēnešiem Latvijā no 1996. līdz 2004. gadam, milj. Ls⁵⁰⁴

⁵⁰⁴ Sproģe I., Pumpure D., Zariņš J., Sproģis A. Latvijas tautsaimniecības 21. gadsimtā / Rīga 2008, 210 lpp (ISBN 978-9984-39-608-8)

Nodokļi no īpašuma (īpašuma nodoklis, nekustamā īpašuma nodoklis) pa mēnešiem Latvijā no 1999. gada, milj. Ls^{505 506 507 508}

Nekustamā īpašuma nodoklis pašvaldību budžetā, jāmaksā līdz 31. martam, 15. maijam, 15. augustam un 15. novembrim, līdz ar to arī ir izskaidrojamais budžeta ienākumu svārstības pa mēnešiem.

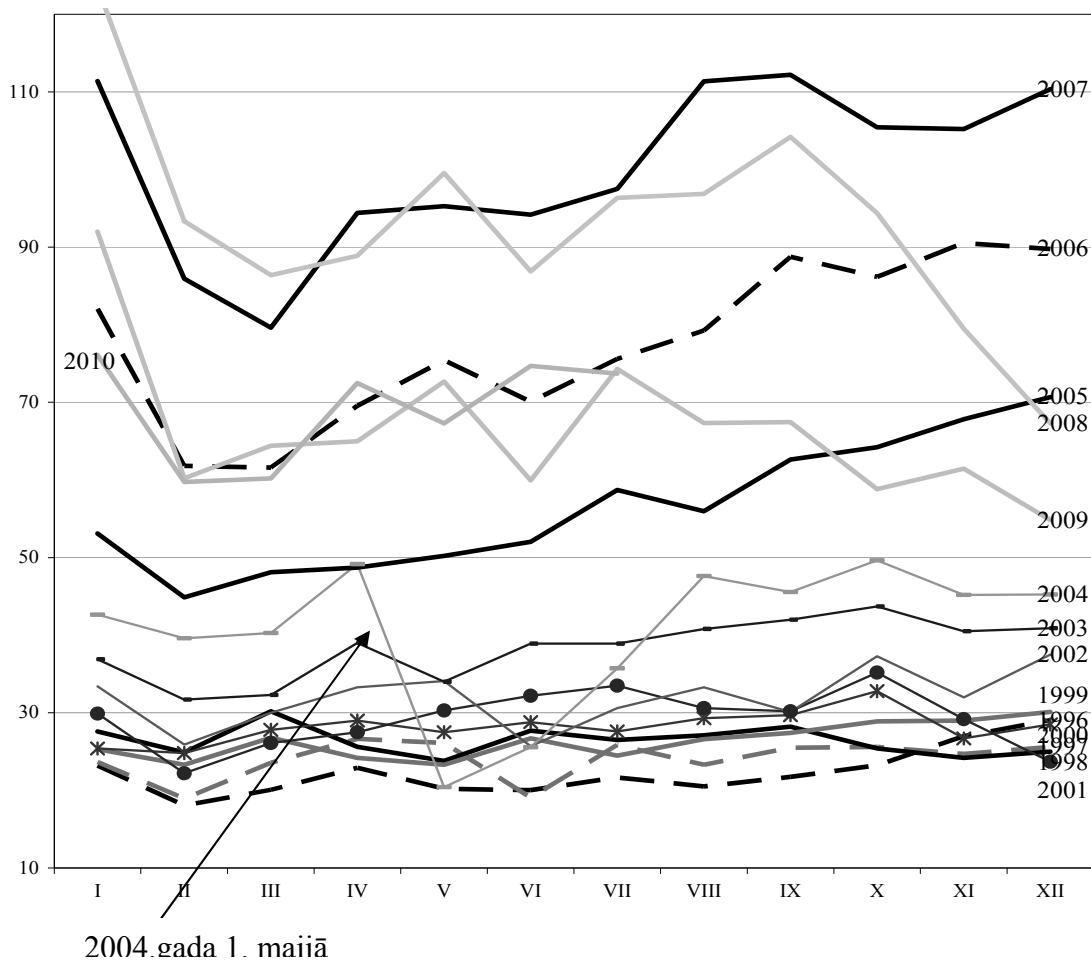
⁵⁰⁵ Sproģe I., Pumpure D., Zariņš J., Sproģis A. Latvijas tautsaimniecības 21. gadsimtā / Rīga 2008, 210 lpp (ISBN 978-9984-39-608-8)

⁵⁰⁶ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2010. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

⁵⁰⁷ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2009. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

⁵⁰⁸ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2008. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

Pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi pa mēnešiem Latvijā no 1996. gada, milj. Ls^{509 510 511}

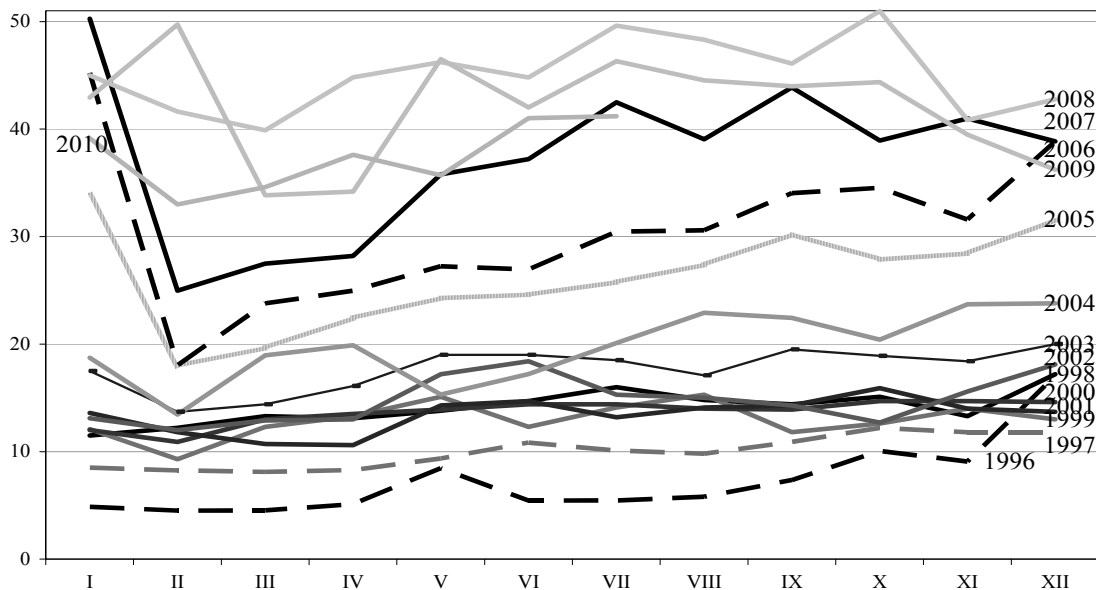

⁵⁰⁹ Sproģe I., Pumpure D., Zariņš J., Sproģis A. Latvijas tautsaimniecības 21.gadsimtā / Rīga 2008, 210 lpp (ISBN 978-9984-39-608-8)

⁵¹⁰ Informatīvais ziņojums Par makroekonomisko situāciju valstī 2010.gada aprīlis [Elektronisks resurss] <http://polsis.mk.gov.lv/news.do>

⁵¹¹ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2010. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

Akcīzes nodokļa ieņēmumi pa mēnešiem Latvijā no 1996. gada, milj. Ls^{512 513 514}

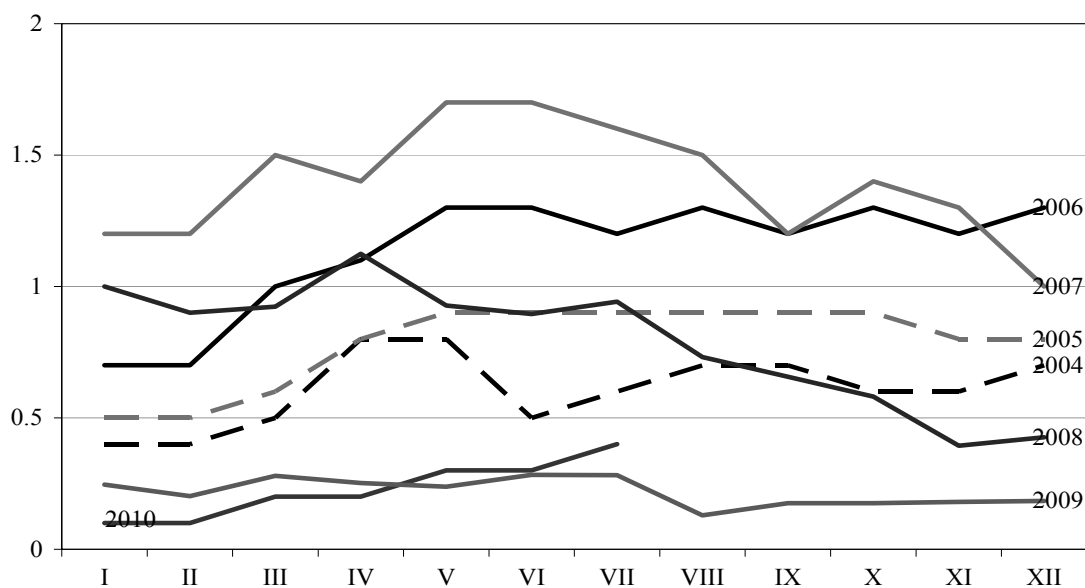

⁵¹² Sproģe I., Pumpure D., Zariņš J., Sproģis A. Latvijas tautsaimniecības 21.gadsimtā / Rīga 2008, 210 lpp (ISBN 978-9984-39-608-8)

⁵¹³ Informatīvais ziņojums Par makroekonomisko situāciju valstī 2010. gada aprīlis [Elektronisks resurss] <http://polsis.mk.gov.lv/news.do>

⁵¹⁴ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2010. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

Vieģlo automobiļu un motociklu nodokļa ieņēmumi pa mēnešiem Latvijā no 2004. gada,
milj. Ls* ^{515 516 517 518}

* līdz 2004. gada 1. maijam akcīzes nodoklis no vieģliem automobiļiem un motocikliem

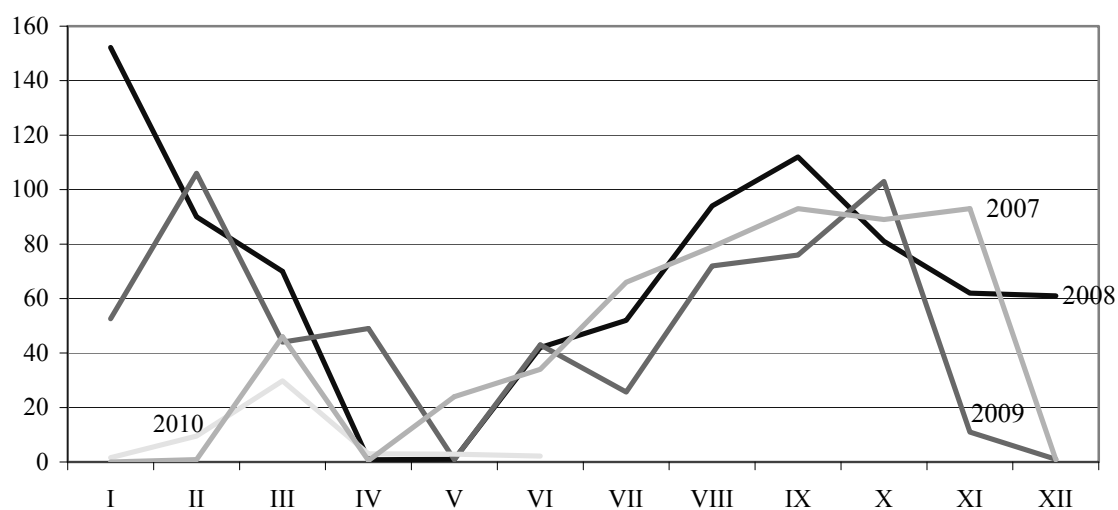
⁵¹⁵ Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību 2007 II [Elektronisks resurss] www.em.gov.lv

⁵¹⁶ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budģeta izpildi / 2010. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

⁵¹⁷ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budģeta izpildi / 2009. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

⁵¹⁸ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budģeta izpildi / 2008. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

Elektroenerģijas nodokļa ieņēmumi pa mēnešiem Latvijā no 2007. gada, tūkst. Ls ^{519 520 521 522}

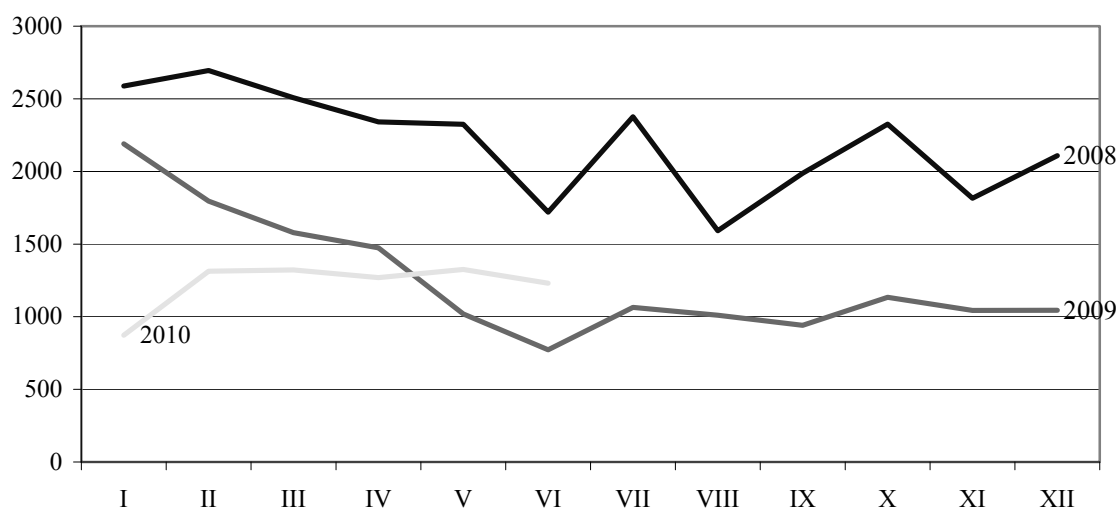
⁵¹⁹ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2010. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

⁵²⁰ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2009. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

⁵²¹ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2008. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

⁵²² Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2007. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

Muitas nodokļa ieņēmumi pa mēnešiem Latvijā no 2008. gada, tūkst. Ls ^{523 524 525}

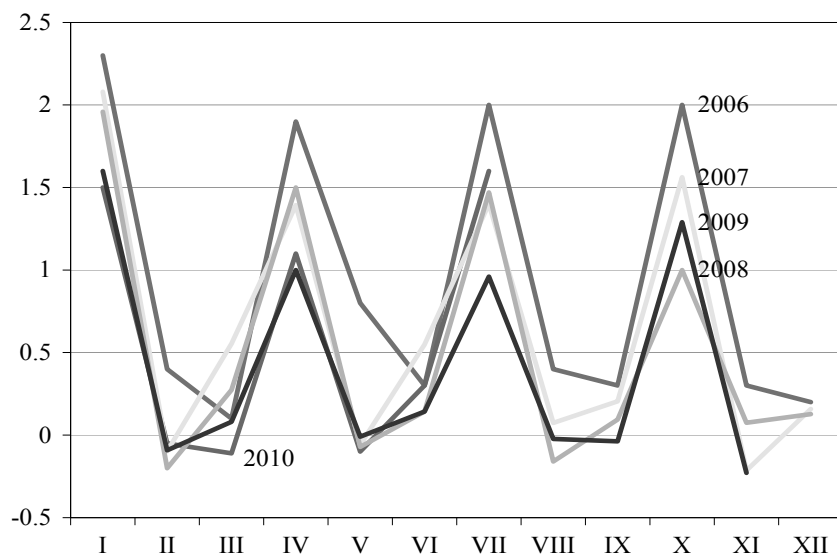

⁵²³ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2010. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

⁵²⁴ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2009. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

⁵²⁵ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2008. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

Dabas resursu nodokļa ieņēmumi pa mēnešiem Latvijā no 2006. gada, milj. Ls^{526 527 528 529 530}

⁵²⁶ Sproģe I., Pumpure D., Zariņš J., Sproģis A. Latvijas tautsaimniecības 21.gadsimtā / Rīga 2008, 210 lpp (ISBN 978-9984-39-608-8)

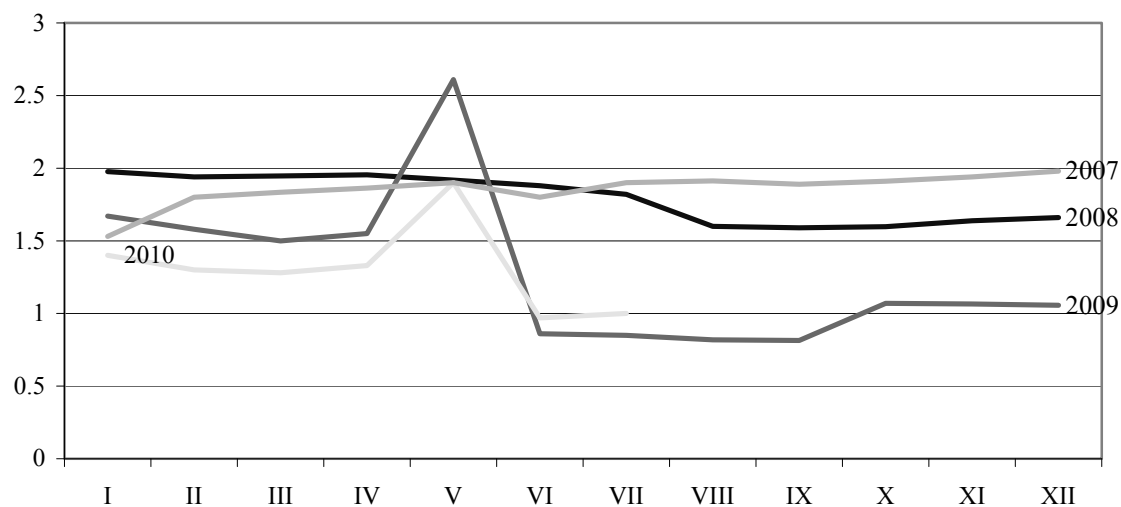
⁵²⁷ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2010. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

⁵²⁸ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2009. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

⁵²⁹ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2008. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

⁵³⁰ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2007. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

Izložu un azartspēļu nodokļa ieņēmumi pa mēnešiem Latvijā no 2007. gada, milj. Ls ^{531 532 533 534}

⁵³¹ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2010. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

⁵³² Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2009. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

⁵³³ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2008. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

⁵³⁴ Mēneša pārskats par valsts konsolidētā budžeta izpildi / 2007. gada ikmēneša pārskati [Elektronisks resurss] www.kase.gov.lv/?object_id=1679

Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais Lielbritānijā, gadā / GBP^{535 536}

	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09	2009-10	2010-11
Neapliekamais līdz 65 gadiem Personal allowance (age under 65)	£4895	£5035	£5225	£6035	£6475	£6475
Ierobežojums neapliekamam	-	-	-		-	£100000
Neapliekamais no 65-74 gadiem Personal allowance (age 65-74)	£7090	£7280	£7550	£9030	£9490	£9490
Neapliekamais virs 75 gadiem Personal allowance (age 75 and over)	£7220	£7420	£7690	£9180	£9640	£9640
Neapliekamais neredzīgiem Blind Person's Allowance				£1800	£1890	£1890

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes Lielbritānijā⁵³⁷

2010/2011

Apliekamais ienākums	Nodokļu likme
0 - £2440	10 % (uzkrājumu likme)
0 - £37400	20 % (pamatlikme)
£37401 - £150000	40 % (paaugstinātā likme)
virs £150,000	50 % (papildus likme – angļu val - additional rate)

2009/2010

Apliekamais ienākums	Nodokļu likme
0 - £2440	10 % (uzkrājumu likme)
0 - £37400	20 % (pamatlikme)
virs £37400	40 % (paaugstinātā likme)

2008/2009

Apliekamais ienākums	Nodokļu likme
0 - £2320	10 % (uzkrājumu likme)
0 - £34800	20 % (pamatlikme)
virs £34800	40 % (paaugstinātā likme)

2007/2008

Apliekamais ienākums	Nodokļu likme
0 - £2230	10 %
£2231 - £34600	22 %
virs £34600	40 %

2006/2007

Apliekamais ienākums	Nodokļu likme
0 - £2150	10 %
£2151 - £33300	22 %
virs £33300	40 %

2005/2006

Apliekamais ienākums	Nodokļu likme
0 - £2090	10 %
£2091 - £32400	22 %
virs £32400	40 %

2004/2005

Apliekamais ienākums	Nodokļu likme
0 - £2020	10 %
£2021 - £31400	22 %
virs £31400	40 %

⁵³⁵ Income Tax Personal Allowances & Taxable Bands - 2008/9 [Elektronisks resurss] http://www.bytestart.co.uk/content/taxlegal/9_15/income-tax-allowances-2008-9.shtml

⁵³⁶ Rates and allowances - Income Tax [Elektronisks resurss] <http://www.hmrc.gov.uk/rates/it.htm>

⁵³⁷ Tax in England [Elektronisks resurss] http://www.adviceguide.org.uk/index/life/tax/income_tax_rates.htm#the_starting_rate_for_savings

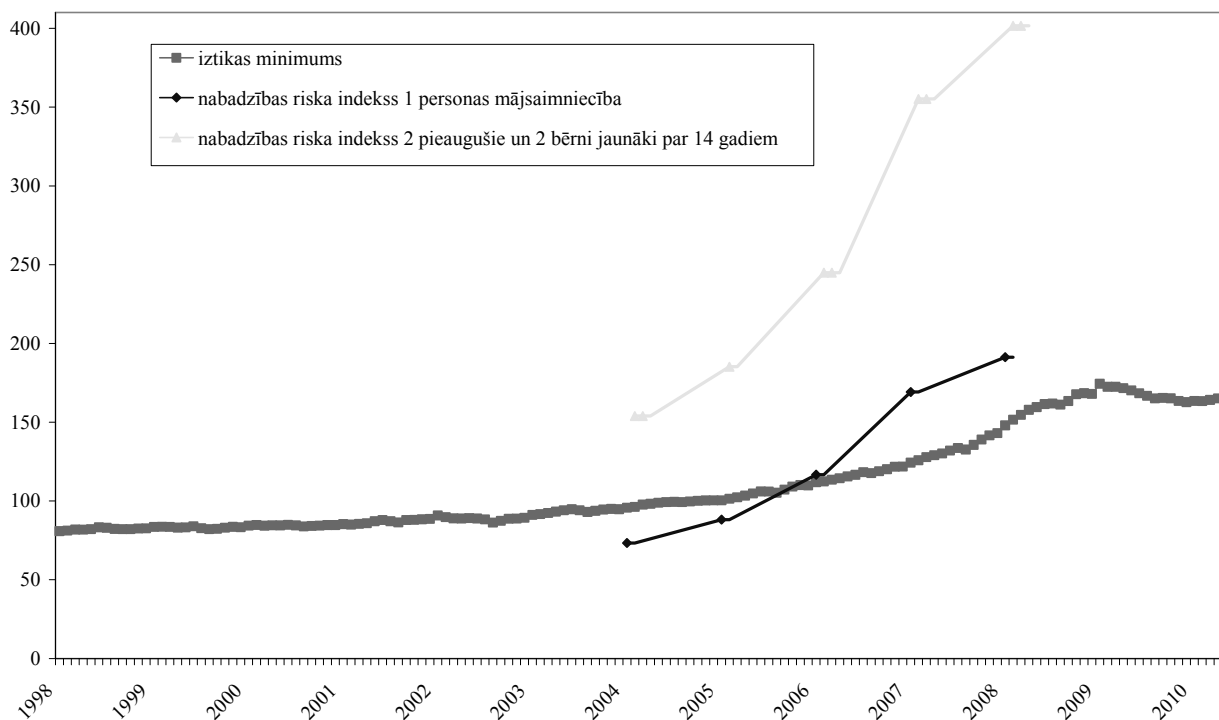
Nabadzības riska indekss* 2005 – 2008. gadā Eiropas valstīs⁵³⁸

	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
	euro				nacionālā valūta				%			
ES-27	x	x	x	x	x	x	x		16	16	17	17
Beļģija	9942	10316	10538	10788	9942	10316	10538	10788	15	15	15	15
Bulgārija	934	830	888	1303	1825	1624	1737	2548	14	18	22	21
Čehija	2539	2878	3251	3638	80986	85714	92146	101016	10	10	10	9
Dānija	13274	13598	14004	14497	98760	101327	104460	108009	12	12	12	12
Vācija	9796	9370	10624	10953	9796	9370	10624	10953	12	13	15	15
Igaunija	1788	2183	2668	3328	27981	34153	41749	52076	18	18	19	19
Īrija	11227	11808	13180	13760	11227	11808	13180	13760	20	18	17	16
Grieķija	5650	5910	6120	6480	5650	5910	6120	6480	20	21	20	20
Spānija	6347	6860	7203	7753	6347	6860	7203	7753	20	20	20	20
Francija	9562	9712	9938	10538	9562	9712	9938	10538	13	13	13	13
Itālija	8607	8712	9003	9382	8607	8712	9003	9382	19	20	20	19
Kipra	7894	8719	9590	10022	4593	5030	5522	5839	16	16	16	16
Latvija	1322	1520	2010	2899	880	1058	1400	2030	19	23	21	26
Lietuva	1235	1519	1966	2502	4264	5246	6787	8638	21	20	19	20
Luksemburga	17038	17688	17929	18550	17038	17688	17929	18550	14	14	14	13
Ungārija	2066	2308	2361	2639	519937	572577	624000	663367	13	16	12	12
Malta	4892	5238	5453	5728	2094	2252	5453	5728	14	14	14	15
Nīderlande	10189	10356	10924	11694	10189	10356	10924	11694	11	10	10	11
Austrija	10796	10711	10892	11406	10796	10711	10892	11406	12	13	12	12
Polija	1520	1867	2101	2493	6880	7510	8187	9432	21	19	17	17
Portugāle	4312	4386	4544	4878	4312	4386	4544	4878	19	18	18	18
Rumānija	:	:	995	1173	:	:	3507	3908	18	19	25	23
Slovēnija	5278	5589	5944	6535	1261821	1339055	5944	6535	12	12	12	12
Slovākija	1698	1988	2382	2875	67962	76734	88704	97110	13	12	11	11
Somija	10447	10935	11104	11800	10447	10935	11104	11800	12	13	13	14
Zviedrija	10381	10638	11132	12178	94718	98745	103023	112645	9	12	11	12
Lielbritānija	11141	11584	12572	13101	7561	7921	8571	8966	19	19	19	19
Islande	14207	17083	17225	19330	1238033	1336425	1511682	1693875	10	10	10	10
Norvēģija	15345	16668	17257	18985	128430	133501	138872	152190	11	11	12	11

* (angļu val. - At-risk-of-poverty)

Monetārās nabadzības un ienākumu nevienlīdzības indikatori tika publicēti ar atsauci uz 2008. gadu, lai gan aprēķinos izmantoto ienākumu pārskata periods ir iepriekšējais kalendārais gads (respektīvi, 2007. gads)

Iztikas minimums no 1998. gada līdz 2010. gada maijam un nabadzības risks (ilustratīvā vērtība) no 2004. līdz 2008. gadam Latvijā, Ls⁵³⁹

⁵³⁹ Centrālās Statistikas pārvaldes dati bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes 2008. gadā % OECD valstīs, nacionālā valūtā⁵⁴⁰

	Neapliekamā daļa Personal allowance / Tax credit	likme		likme		likme		likme		likme		likme		likme		likme	
		likme	līdz	likme	līdz	likme	līdz	likme	līdz	likme	līdz	likme	līdz	likme	līdz	likme	līdz
Austrālija		0.00	6 000	15.00	30 000	30.00	75 000	40.00	150 000	45.00							
Austrija		0.00	10 000	38.33	25 000	43.60	51 000	50.00									
Beļģija	6400	25.00	7 560	30.00	10 760	40.00	17 930	45.00	32 860	50.00							
Kanāda	1440	15.00	37 885	22.00	75 769	26.00	123 184	29.00									
Čehija	24840	15.00															
Dānija	39 500	5.48	279 800	11.48	335 800	26.48											
Somija		0.00	12 600	8.50	20 800	19.00	34 000	23.50	62 000	31.50							
Francija		0.00	5 687	5.50	11 344	14.00	25 195	30.00	67 546	40.00							
Vācija		0.00	7 665	15.00	-	-	250 000	45.00									
Griekija	12 000	27.00	30 000	37.00	75 000	40.00											
Ungārija		18.00	1 700 000	36.00													
Islande	408409	22.75															
Īrija	1830	20.00	35 400	41.00													
Itālija	1840	23.00	15 000	27.00	28 000	38.00	55 000	41.00	75 000	43.00							
Jāpāna('000)	380	5.00	1 950	10.00	3 300	20.00	6 950	23.00	9000	33.00	18000	40.00					
Koreja ('000)*	1,000	8.00	12 000	17.00	46 000	26.00	88 000	35.00									
Luksemburga		0.00	10 335	8.00	12 084	10.00	13 833	12.00	15 582	14.00	17 331	16.00	19 080	18.00	20 829	20.00	22 578
		22	24 327	24	26 076	26	27 825	28	29 574	30	31 323	32	33 072	34	34 821	36	36 570

⁵⁴⁰ Taxation of Wage Income (2008) / OECD database [Elektronisks resurss]

30. pielikums turpinājums

Meksika	7172.04	1.92	5 953	6.40	50 525	10.88	88 793	16.00	103 218	17.92	123 580	19.94	249 243	21.95	392 842	28.00
Nīderlande	2074	2.45	17 579	10.70	31 589	42.00	53 860	52.00								
Jaunzēlande		13.75	9 500	16.75	14 000	21.00	38 000	27.00	40 000	33.00	60 000	36.00	70 000	39.00		
Norvēģija	105850	13.30	420 000	22.30	682 500	25.30										
Polija	586.85	19.00	44 490	30.00	85 528	40.00										
Portugāle	234.3	10.50	4 639	13.00	7 017	23.50	17 401	34.00	40 020	36.50	58 000	40.00	62 546	42.00		
Slovākija	98496	19.00														
Spānija	5151	15.66	17 707	18.27	33 007	24.14	53 407	27.13								
Zviedrija	12100	0.00	328 800	20.00	495 000	25.00										
Turcija		15.00	7 800	20.00	19 800	27.00	44 700	35.00								
Lielbritānija	6035	20.00	34 800	40.00												
ASV	8950	10.00	8 025	15.00	32 550	25.00	78 850	28.00	164 550	33.00	357 700	35.00				

Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu sadalījums Latvijā, %^{541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553}

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Darba ņēmējs ir apdrošināts visos sociālās apdrošināšanas veidos													
obligāto iemaksu likme	37,09	37,09	36,09	35,09	35,09	33,09	33,09	33,09	33,09	33,09	33,09	33,09	33,09
darba devējs	28,09	28,09	27,09	26,09	26,09	24,09	24,09	24,09	24,09	24,09	24,09	24,09	24,09
darba ņēmējs	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00	9,00	9,0	9,0
valsts pensiju apdrošināšana	27,4	27,9	27,1	26,9	27,1	25,59	25,51	25,26	24,8	24,49	23,7	22,86	21,66
sociālā apdrošināšana bezdarba gadījumam	3,1	2,34	2,45	2,2	1,9	1,94	1,89	1,8	1,86	1,8	1,75	1,70	3,81
sociālā apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,25	0,25	0,24	0,26	0,29
invaliditātes apdrošināšana	5,94	4,67	4,16	3,89	3,76	3,31	3,23	3,17	3,03	2,55	2,92	2,95	3,18
maternitātes un slimības apdrošināšana	0,59	2,08	2,29	1,98	2,24	2,16	2,37	2,77	3,16	4	3,45	3,47	2,47
vecāku apdrošināšana											1,08	1,85	1,68
Darba ņēmējs ir sasniedzis vecumu, kas dod tiesības uz valsts vecuma pensiju													
obligāto iemaksu likme	28,1	29,2	28,5	28,3	28,56	27,01	27,09	27,38	27,4	27,59	28,29	28,30	25,94
darba devējs	21,3	22,2	21,4	21	21,24	19,67	19,73	19,94	19,9	20,09	20,6	20,60	18,88
darba ņēmējs	6,71	7	7,1	7,24	7,32	7,34	7,36	7,44	7,45	7,5	7,69	7,70	7,06
valsts pensiju apdrošināšana	27,4	27,9	27,1	26,9	27,1	25,59	25,51	25,26	24,8	24,49	23,7	22,86	21,66
sociālā apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,25	0,25	0,24	0,26	0,29
maternitātes un slimības apdrošināšana	0,59	1,2	1,29	1,24	1,37	1,33	1,49	2,03	2,34	2,85	3,29	3,33	2,31
vecāku apdrošināšana											1,08	1,85	1,68

⁵⁴¹ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 1998.gadā” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=46131&from=off>

⁵⁴² MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 1999.gadā” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=50955&from=off>

⁵⁴³ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2000.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

⁵⁴⁴ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2001.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

⁵⁴⁵ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2002.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

⁵⁴⁶ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2003.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

⁵⁴⁷ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2004.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

⁵⁴⁸ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2005.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

⁵⁴⁹ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2006.gadā” [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

⁵⁵⁰ MK noteikumi "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2007.gadā" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?mode=DOC&id=150408>

⁵⁵¹ MK noteikumi "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2008.gadā" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=167921>

⁵⁵² MK noteikumi "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2009.gadā" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=185429>

⁵⁵³ MK noteikumi „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2010.gadā” [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=202815>

31. pielikums turpinājums

Darbaņēmējs ir izdienes pensijas saņēmējs vai invalīds													
obligāto iemaksu likme	28,1	29,2	28,5	28,3	28,56	30,32	30,32	30,55	30,4	30,14	30,63	30,68	28,41
darba devējs	21,3	22,2	21,4	21	21,24	22,08	22,08	22,24	22,1	21,94	22,3	22,34	20,68
darbaņēmējs	6,71	7	7,1	7,24	7,32	8,24	8,24	8,31	8,27	8,2	8,33	8,34	7,73
valsts pensiju apdrošināšana	27,4	27,9	27,1	26,9	27,1	25,59	25,51	25,26	24,8	24,49	23,7	22,86	21,66
sociālā apdrošināšana pret nelaiemes gadījumiem darbā un arodslimībām	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,25	0,25	0,24	0,26	0,29
invalīditātes apdrošināšana						3,31	3,23	3,17	3,03	2,55	2,35	2,38	2,47
maternitātes un slimības apdrošināšana	0,59	1,2	1,29	1,24	1,37	1,33	1,49	2,03	2,34	2,85	3,29	3,33	2,31
vecāku apdrošināšana											1,08	1,85	1,68
Pašnodarbinātā persona													
obligāto iemaksu likme	33,9	33,8	32,6	32,1	32,27	30,27	30,27	30,5	30,2	29,95	30,4	30,48	28,17
valsts pensiju apdrošināšana	27,4	27,9	27,1	26,9	27,1	25,59	25,51	25,26	24,8	24,49	23,7	22,86	21,66
invalīditātes apdrošināšana	5,94	4,67	4,16	3,89	3,76	3,31	3,23	3,17	3,03	2,55	2,35	2,38	2,47
maternitātes un slimības apdrošināšana	0,59	1,24	1,33	1,28	1,41	1,37	1,53	2,07	2,38	2,91	3,36	3,39	2,36
vecāku apdrošināšana											1,08	1,85	1,68
Pašnodarbinātā persona, kura ir sasniegusi vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju													
obligāto iemaksu likme		29,1	28,4	28,2	28,47	26,92	27	27,29	27,1	27,34	28	28,04	25,65
valsts pensiju apdrošināšana		27,9	27,1	26,9	27,1	25,59	25,51	25,26	24,8	24,49	23,7	22,86	21,66
maternitātes un slimības apdrošināšana		1,2	1,29	1,24	1,37	1,33	1,49	2,03	2,34	2,85	3,29	3,33	2,31
vecāku apdrošināšana											1,08	1,85	1,68
Fiziska persona, kas apsaimnieko nekustamo īpašumu un ir reģistrējies kā saimnieciskajā darbā gūtā ienākuma nodokļa maksātājs													
obligāto iemaksu likme					30,86	28,9	28,74	28,43	27,8	27,04	26	25,24	24,13
valsts pensiju apdrošināšana					27,1	25,59	25,51	25,26	24,8	24,49	23,7	22,86	21,66
invalīditātes apdrošināšana					3,76	3,31	3,23	3,17	3,03	2,55	2,35	2,38	2,47
Persona, kuru nodarbina darba devējs – ārvalstu nodokļu maksātājs, ja šīs personas pastāvīgā dzīvesvieta nav Latvijas Republikā un persona uzturas Latvijas Republikā 183 dienas vai ilgāk jebkurā 12 mēnešu periodā, kas sākas vai beidzas taksācijas gada													
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
obligāto iemaksu likme	8,15	8,32	8,39	8,43	8,52	31,06	31,11	31,2	31	31,04	31,1	31,13	28,99
valsts pensiju apdrošināšana	6,58	6,7	6,78	6,92	6,97	25,59	25,51	25,26	24,8	24,49	23,7	22,86	21,66
invalīditātes apdrošināšana	1,43	1,12	1,04	1	0,97	3,31	3,23	3,17	3,03	2,55	2,92	2,95	3,18
maternitātes un slimības apdrošināšana	0,14	0,5	0,57	0,51	0,58	2,16	2,37	2,77	3,16	4	3,45	3,47	2,47
vecāku apdrošināšana											1,08	1,85	1,68
Persona, kuru Latvijas Republikas teritorijā nodarbina darba devējs — ārvalstu nodokļu maksātājs, ja šīs personas pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijas Republikā													
obligāto iemaksu likme			36	35	35	33	33	33	33,09	33,09	33,09	22,09	33,09
valsts pensiju apdrošināšana			27,1	26,9	27,1	25,59	25,51	25,26	24,8	24,49	23,7	22,86	21,66
sociālā apdrošināšana bezdarba gadījumam			2,45	2,2	1,9	1,94	1,89	1,8	1,86	1,8	1,75	1,7	3,81
darba negadījumu apdrošināšanai									0,25	0,25	0,29	0,26	0,29
invalīditātes apdrošināšana			4,16	3,89	3,76	3,31	3,23	3,17	3,03	2,55	2,92	2,95	3,18
maternitātes un slimības apdrošināšana			2,29	1,98	2,24	2,16	2,37	2,77	3,16	4	3,45	3,47	2,47
vecāku apdrošināšana											1,08	1,85	1,68
Persona, kuru Latvijas Republikas teritorijā nodarbina darba devējs — ārvalstu nodokļu maksātājs, ja šīs personas pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijas Republikā un persona ir sasniegusi vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju													
obligāto iemaksu likme			28,4	28,2	28,47	26,92	27	27,29	27,4	27,59	28,3	28,3	25,94
valsts pensiju apdrošināšana			27,1	26,9	27,1	25,59	25,51	25,26	24,8	24,49	23,7	22,86	21,66
darba negadījumu apdrošināšanai									0,25	0,25	0,29	0,26	0,29
maternitātes un slimības apdrošināšana			1,29	1,24	1,37	1,33	1,49	2,03	2,34	2,85	3,29	3,33	2,31
vecāku apdrošināšana											1,08	1,85	1,68

31. pielikums turpinājums

Persona, kuru Latvijas Republikas teritorijā nodarbina darba devējs — ārvalstu nodokļu maksātājs, ja šīs personas pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijas Republikā un persona ir I vai II grupas invalīds, izdienas pensijas saņēmējs vai III grupas invalīds													
obligāto iemaksu likme			28,4	28,2	28,47	30,23	30,23	30,46	30,4	30,14	30,6	30,68	28,41
valsts pensiju apdrošināšana			27,1	26,9	27,1	25,59	25,51	25,26	24,8	24,49	23,7	22,86	21,66
darba negadījumu apdrošināšanai									0,25			0,26	0,29
invaliditātes apdrošināšana						3,31	3,23	3,17	3,03	2,55	2,35	2,38	2,47
maternitātes un slimības apdrošināšana			1,29	1,24	1,37	1,33	1,49	2,03	2,34	2,85	3,29	3,33	2,31
vecāku apdrošināšana											1,08	1,85	1,68
Persona, kura brīvprātīgi pievienojusies pensiju apdrošināšanai													
obligāto iemaksu likme				26,9	27,1	25,59	25,51	25,26	24,8	24,49	23,7	22,86	21,66
Persona, kura brīvprātīgi pievienojusies pensiju apdrošināšanai, invaliditātes apdrošināšanai, maternitātes un slimības apdrošināšanai, vecāku apdrošināšanai													
obligāto iemaksu likme				32,8	33,1	31,06	31,11	31,2	31	31,04	31,1	21,13	28,99
valsts pensiju apdrošināšana				26,9	27,1	25,59	25,51	25,26	24,8	24,49	23,7	22,86	21,66
invaliditātes apdrošināšana				3,89	3,76	3,31	3,23	3,17	3,03	2,55	2,92	2,95	3,18
maternitātes un slimības apdrošināšana				1,98	2,24	2,16	2,37	2,77	3,16	4	3,45	3,47	2,47
vecāku apdrošināšana											1,08	1,85	1,68
Iemaksu likmes sadalījums (procentos)													
valsts pensijas kapitālā saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām", ja persona nav fondēto pensiju shēmas dalībnieks				20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
valsts pensijas kapitālā saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām", ja persona ir fondēto pensiju shēmas dalībnieks				18	18	18	18	18	18	16	12	18	18
iemaksu likme fondēto pensiju shēmā				2	2	2	2	2	2	4	8	2	2

Valsts fondēto pensiju shēmā 2011. gadā ir paredzēts ieskaitīt - 4%, bet no 2012. gada – 6%.

Izdevumi pensijām atsevišķās ES valstīs 2007. gadā, % no IKP⁵⁵⁴

Valsts	% no IKP
Itālija	14,6
Austrija	13,8
Vācija	12,4
Polija	11,6
Beļģija	10,7
Luksemburga	8,2
Norvēģija	7,8
Lietuva	6,6
Igaunija	5,9
Latvija	5,3

⁵⁵⁴ Vecumdienas / Diena 20.04.2010 4-5lpp

Pensionēšanās vecums dažās Eiropas valstīs 2008. gada 11. jūnijā^{555 556}

Valsts	Pensijas vecums
Latvija	Sievietēm 62 Vīriešiem 62
Īrija	Sievietēm 65 (66) Vīriešiem 65 (66)
Lielbritānija	Sievietēm 60 (no 2020.- 65) Vīriešiem 65
Dānija	Sievietēm 65 Vīriešiem 65
Zviedrija	Sievietēm 65 Vīriešiem 65
Nīderlande	Sievietēm 65 Vīriešiem 65
Beļģija	Sievietēm 64 (no 2009.- 65) Vīriešiem 65
Francija	Sievietēm 60 Vīriešiem 60
Grieķija	Sievietēm 55-60 Vīriešiem 55-65
Itālija	Sievietēm 60 Vīriešiem 65
Luksemburga	Sievietēm 65 Vīriešiem 65
Portugāle	Sievietēm 65 Vīriešiem 65
Somija	Sievietēm 65 Vīriešiem 65
Spānija	Sievietēm 65 Vīriešiem 65
Austrija	Sievietēm 60 Vīriešiem 65
Vācija	Sievietēm 65 (no 2012.- 67) Vīriešiem 65 (no 2012.- 67)
Kipra	Sievietēm 65 Vīriešiem 65
Malta	Sievietēm 60 Vīriešiem 61
Čehija	Nav noteikts vienots pensionēšanās vecums, sievietēm tas mainās atkarībā no izaudzināto bērnu skaita. Pensionēšanās vecumu palielinās, līdz tas sasniedz vīriešiem un bezbērnu sievietēm 63 gadus.
Igaunija	Sievietēm 59,5 Vīriešiem 63
Ungārija	Sievietēm 62 Vīriešiem 62
Lietuva	Sievietēm 60 Vīriešiem 62,5
Polija	Sievietēm 60 Vīriešiem 65
Slovākija	Sievietēm 62 Vīriešiem 62
Slovēnija	Sievietēm 58- 63 Vīriešiem 58- 65
Rumānija	Sievietēm 58 (2014.- 60) Vīriešiem 63 (2014.- 65)
Bulgārija	Sievietēm 58-63 (2009.- 60) Vīriešiem 63
Norvēģija	Sievietēm 67 Vīriešiem 67
Lihtenšteina	Sievietēm 64 Vīriešiem 64

⁵⁵⁵ Pensionēšanās vecums ES dalībvalstīs [Elektronisks resurss] <http://www.vsaa.gov.lv/vsaa/content/?lng=lv&cat=>⁵⁵⁶ Vecumdienas / Diena 20.04.2010 4-5lpp

Pārskats par valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plāniem un to ienesīgumu, % pēc stāvokļa uz 28.05.2010⁵⁵⁷

Ieguldījumu plāni pēc kategorijām	Darbības sākums	Ienesīgums, %						Kopš darbības sākuma**
		Kopš gada sākuma*	Pēdējos 3 mēn.*	Pēdējos 6 mēn.*	Pēdējā 1 gadā*	Pēdējos 2 gados**	Pēdējos 3 gados**	
Konservatīvie plāni								
LKB Krājfondi IP "KLASIKA"	19.Aug.04	5.76	3.72	7.61	15.25	5.44	4.71	4.54
Finasta konservatīvais IP	21.Jan.03	5.34	1.97	6.31	10.56	8.01	7.30	4.87
GE Money pensiju plāns „Blūzs”	30.Jūn.06	1.36	0.70	1.65	4.01	4.05	3.96	3.81
Swedbank pensiju IP "Stabilitāte"	07.Jan.03	2.93	1.17	5.45	9.84	7.04	6.77	3.91
Nordea konservatīvais IP	04.Mar.09	1.39	0.69	1.83	3.49	-	-	1.80
NORVIK IPS plāns "Daugava"	21.Mar.03	4.16	1.61	5.48	9.86	0.78	2.48	3.57
"DnB NORD 1" Konservatīvais IP	02.Mar.05	2.95	1.54	3.95	9.27	7.71	7.12	5.00
Parex Universālais pensiju plāns	07.Jan.03	4.75	2.53	6.10	11.56	6.06	5.58	4.67
SEB Latvijas plāns ***	07.Jan.03	3.19	1.47	4.57	10.22	8.59	8.18	5.29
Hipo Fondi IP "Jūrmala"	09.Jan.04	2.97	1.42	4.66	11.44	8.80	6.69	3.36
Sabalansētie plāni								
LKB Krājfondi IP "KOMFORTS"	12.Jul.06	5.76	3.93	6.20	13.30	4.60	3.70	4.57
NORVIK IPS plāns "Venta"	25.Nov.03	4.62	1.79	5.71	11.43	2.36	1.91	3.96
"DnB NORD 2" Sabalansētais IP	01.Mar.05	2.50	1.19	3.82	9.57	5.35	4.51	4.13
SEB sabalansētais plāns	07.Jan.03	2.19	0.89	3.31	8.91	4.68	4.45	4.60
Aktīvie plāni								
LKB Krājfondi IP "EKSTRA"	19.Aug.04	6.01	3.87	7.85	16.55	5.59	4.37	5.28
LKB Krājfondi IP "EKSTRA PLUS"	12.Jul.06	5.95	4.01	7.24	15.48	3.41	2.10	3.09
GE Money pensiju plāns „Džezs”	15.Jūn.06	1.47	0.85	2.38	5.58	-0.23	0.90	1.76
Finasta universālais IP	07.Jan.03	6.46	2.35	7.83	14.63	5.62	3.91	4.38
Swedbank pensiju IP "Dinamika"	07.Jan.03	3.41	2.30	7.24	16.10	-0.74	-1.42	2.97
Nordea aktīvais IP	04.Mar.09	0.41	0.13	2.08	4.16	-	-	2.40
NORVIK IPS plāns "Gauja"	05.Nov.03	5.13	2.39	6.53	14.01	7.49	4.45	5.63
"DnB NORD 3" Aktīvais IP	01.Mar.05	2.28	1.07	3.72	9.83	4.36	3.24	3.83

⁵⁵⁷ Pārskats par valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plāniem : 28.05.2010 [Elektronisks resurss] <http://www.manapensija.lv/plans/ip00000.php>

34. pielikums turpinājums

SEB aktīvais plāns	07.Jan.03	1.86	0.76	2.95	9.08	3.36	2.65	4.52
SEB Eiropas plāns	07.Jan.03	-0.62	-1.10	0.27	4.79	2.40	1.37	3.73
Parex Aktīvais pensiju plāns	07.Jan.03	4.29	1.95	5.76	10.84	3.83	2.70	5.58
Hipo Fondi IP "Rivjera"	25.Jūn.03	3.05	1.26	4.79	14.55	8.59	5.41	3.51
Hipo Fondi IP "Safari"	19.Jūn.03	3.37	1.41	5.18	12.84	6.70	3.99	6.47

* - Ienesīgums aprēķināts kā plāna daļas vērtības izmaiņas pārskata periodā attiecībā pret tās vērtību pārskata perioda sākumā.

** - Ienesīgums aprēķināts kā plāna daļas vērtības pārskata perioda beigās attiecībā pret tās vērtību pārskata perioda sākumā.

Šī attiecība ir izteikta gada procentos, kāpinot pakāpē, kur dalāmais ir 365, bet dalītājs - dienu skaits aprēķina periodā.

*** - SEB Latvijas plāna ienesīgumi konservatīvo plānu grupā tiek aprēķināti, sākot no 2006.gada 1.janvāra.

Apliekamais objekts un likmes īpašuma, zemes un nekustamā īpašuma nodoklim Latvijā no 1991. – 2010. gadam (autores veidota tabula izmantojot

	01.01.1991	01.10.1991	01.01.1999	01.01.2000	01.07.2007	01.08.2008	01.01.2010
Ar īpašuma nodokli aplika	<p>- pamatlīdzekļus; - pašu apgrozāmos līdzekļus, izņemot naudas līdzekļus; - nepabeigtās celtniecības objektus.</p> <p>Piemēroja koeficientus: ēku, būvju un nepabeigtās celtniecības objektu gada vidējo bilances atlikušo vērtību; -transportlīdzekļu gada vidējo bilances vērtību, to reizinot ar koeficientu 0,1; - pārējo pamatlīdzekļu gada vidējo bilances vērtību, to reizinot ar koeficientu 0,3;</p>	<p>- pamatlīdzekļus; - nepabeigtās celtniecības objektus.</p> <p>Piemēroja koeficientus: - ēku, būvju un nepabeigtās celtniecības objektu gada vidējo bilances atlikušo vērtību; - transportlīdzekļu gada vidējo bilances vērtību, to reizinot ar koeficientu 0.1; - pārējo pamatlīdzekļu gada vidējo bilances vērtību, to reizinot ar koeficientu 0.4.</p>	<p>ēkas un būves</p> <p>vidējo bilances atlikušo vērtību vai inventārizācijas vērtību</p>	x	x	x	x
Īpašuma nodokļa likmes	<p>no 30 000 līdz 500 000 - 0,5 procenti no īpašuma vērtības virs 30000 rubļu; virs 500 000 līdz 1 000 000 - 2350 rubļi+1,5 procenti no īpašuma vērtības virs 500 000 rubļu; virs 1 000 000 līdz 5 000 000 - 9850 rubļi+ 2 procenti no īpašuma vērtības virs 1000000 rubļu; virs 500 000 līdz 15 000 000 - 89850 rubļi + 2,5 procenti no īpašuma vērtības virs 5000000 rubļu; virs 15 000 000 līdz 50 000 000 - 339850 rubļi + 3,5 procenti no īpašuma vērtības virs 15000000 rubļiem; virs 50 000 000 - 1 564 850 rubļi + 4 procenti no īpašuma vērtības virs 50000000 rubļiem.</p> <p>ar 1993 .gadu pārejot no rbļ. uz LVL</p> <p>No 1500 līdz 25000 - 0,5 % no īpašuma vērtības virs 1500 Ls. Virs 25000 līdz 50000 - 117,50 lati + 1,5% no īpašuma vērtības virs 25000 latiem. Virs 50000 līdz 250000 - 492,50 lati + 2% no īpašuma vērtības virs 50000</p>			x	x	x	x

558 LR likums "Par nekustamā īpašuma nodokli" [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=43913>559 LR likums "Par īpašuma nodokli" ar grozījumiem [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=64873&from=off>560 LR likums "Par zemes nodokli" ar grozījumiem [Elektronisks resurss] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=64972&from=off>

35. pielikums turpinājums

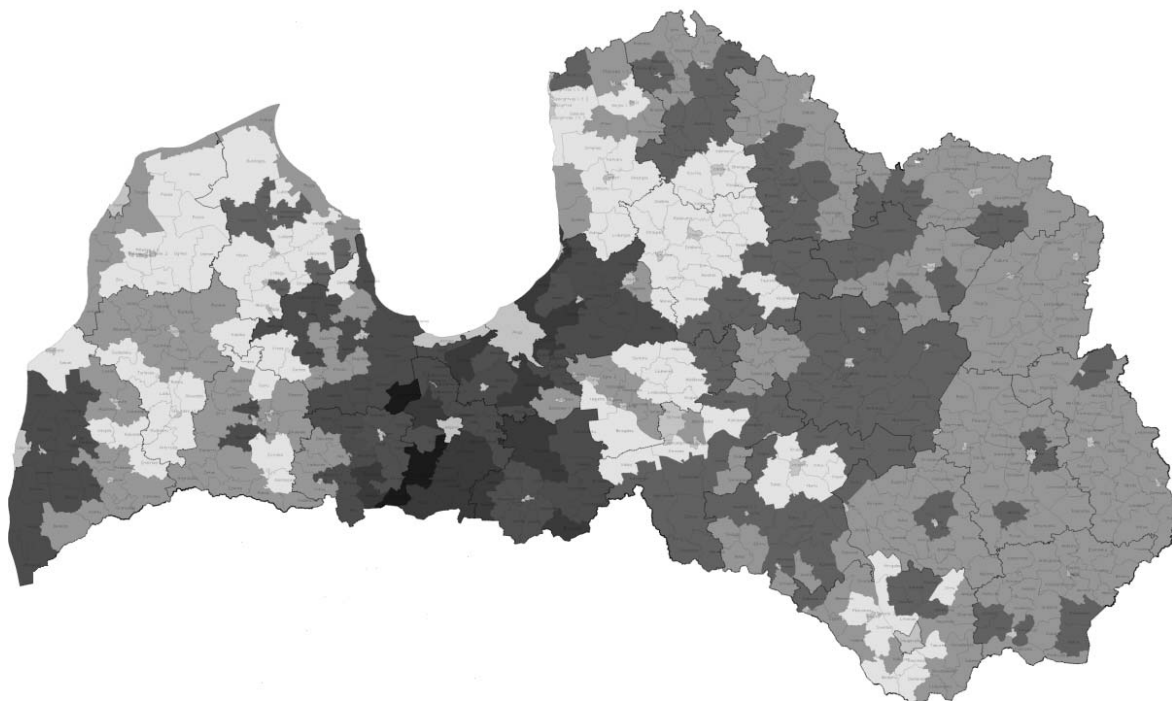
	latiem. Virš 250000 līdz 750000 - 4492,50 lati + 2,5% no īpašuma vērtības virš 250000 latiem. Virš 750000 līdz 2500000 - 16992,50 lati+3,5% no īpašuma vērtības virš 750000 latiem. Virš 2500000 - 78242,50 lati+4,0% no īpašuma vērtības virš 2500000 latiem.						
Ar zemes nodokļi aplika	zemes platību, kas ar valsts vai pašvaldības institūcijas lēmumu piešķirta lietošanā.	x	x	x	x	x	
Zemes nodokļa likmes	Absolūtā likme uz 1 zemes platības vienību atkarībā no tā, vai zeme bija pilsētas vai lauku teritorijās. Saskaņā ar likuma pielikumu. Sākotnēji zemei lauku teritorijās nodokļa likme uz 1ha bija robežās no 10 - 92 rubļiem, zemei pilsētas teritorijās no 30 – 200 kapeikām par 1 m ² . Savukārt zemei, ko izmantoja dārzkopības, sakņkopības un individuālajiem apbūves vajadzībām, nodokļa likme bija no 2 līdz 8 kapeikām par m ² . Piemēram, pēc 1995. g. redakcijas: Pilsētās, ciemos: Rīgā, Jūrmalā 8,63 Ls/m ² Pārējos, izņemot rajonu centus, - 1,30 Ls/m ² Lauksaimniecībā izmantojama zeme: Ludzas raj. Nirzas pag. - 0,44 Ls/ha Rīgas rajona Carnikavas pagastā – 3,97 Ls/ha	x	x	x	x	x	
Ar nekustamā īpašuma nodokli aplika		x					zemi, ēkas, tai skaitā kadastra reģistrā reģistrētas, bet ekspluatācijā nenodotas ēkas un inženierbūves
Nekustamā īpašuma nodokļa likmes		x	1,5% no kadastrālās vērtības	1,5% no zemes kadastrālās vērtības; 1,5% no ēkas un būves vidējās bilances atlikušās vērtības vai inventārizācijas vērtības	1,5 no kadastrālās vērtības	1% no kadastrālās vērtības	1) 1,5 procenti no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības; 2) viengimenes un divģimeņu dzīvojamām mājām, daudzdzīvokļu mājām (to daļām): a) 0,1 procents no kadastrālās vērtības, kas nepārsniedz 40 000 latu b) 0,2 procenti no kadastrālās vērtības daļas, kas pārsniedz 40 000 latu, bet nepārsniedz 75 000 latu, c) 0,3 procenti no kadastrālās vērtības daļas, kas pārsniedz 75 000 latu. Ar nekustamā īpašuma nodokļa papildlikmi 1,5 procentu apmērā apliek neapstrādātu lauksaimniecībā izmantojamo zemi.

Vidējās svērtās procentu likmes noguldījumiem Latvijā
laika periodā no 1993. – 2009. gadam, %⁵⁶¹

	Piesaistītie noguldījumi kredītiestādēs, latos		Piesaistītie noguldījumi kredītiestādēs, eiro	
	ilgtermiņa	īstermiņa	ilgtermiņa	īstermiņa
1993	58.7	34.8		
1994	57	30.9		
1995	19.8	15.6		
1996	17.8	11.4		
1997	8.4	5.7		
1998	7.1	5.3		
1999	7	5.3		
2000	7.3	4.4		
2001	6.8	5.3		
2002	5.4	3.2		
2003	4.9	3		
2004	4.8	3.3	3.3	2.1
2005	4	2.8	2.8	1.9
2006	4.3	3.6	3.6	2.6
2007	6.7	6.2	5	3.8
2008	9.9	6.3	5.7	4.1
2009	11.9	8	5.7	2.5

⁵⁶¹ Centrālās statistikas birojs [Elektronisks resurss] <http://www.csb.gov.lv/csp/content/?cat=355>

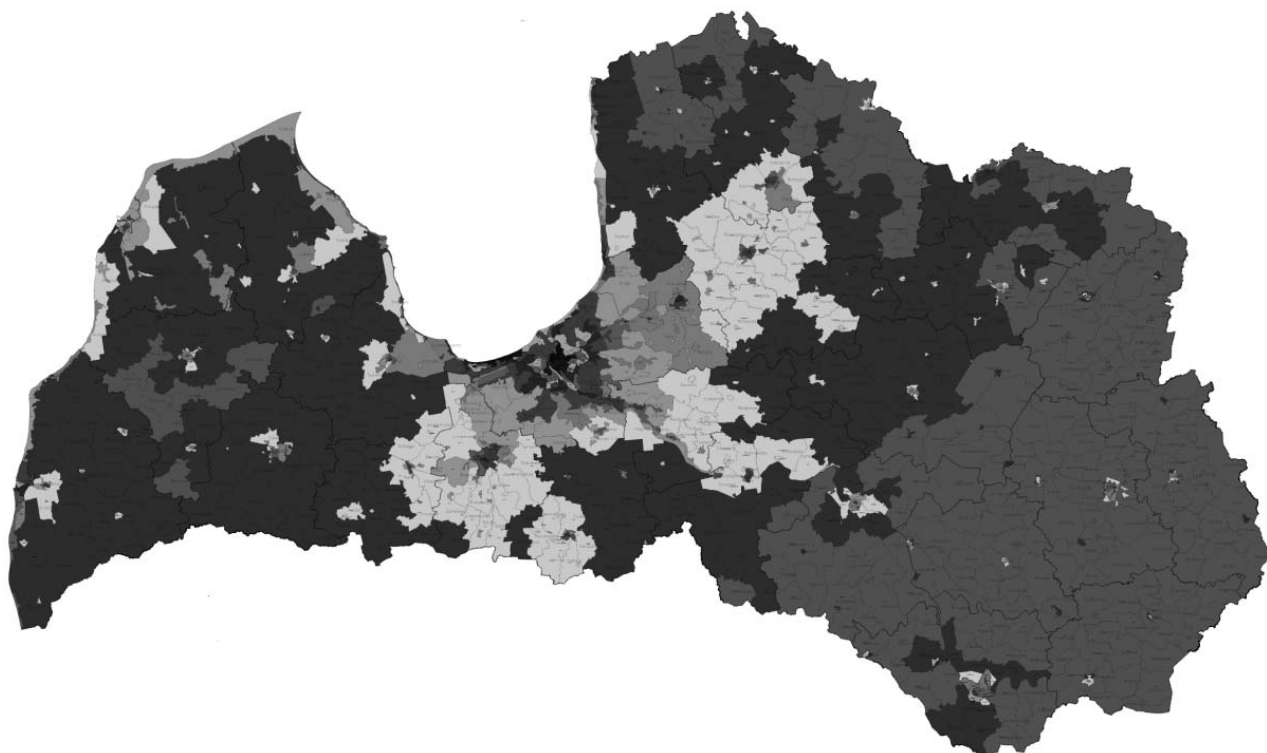
Lauksaimniecībā izmantojamās zemes valsts pārskata karte un izmantojamās zemes bāzes vērtības 2010. gadā Latvijā (Ls/ha)⁵⁶²

Krāsa	Vērtību līmenis	[1;19] BV	[20;30] BV	[31;40] BV	[41;50] BV	[51;60] BV	[61;...] BV
	1	700	750	810	880	990	1100
	2	600	650	720	780	850	950
	3	500	550	620	680	750	810
	4	410	480	510	580	650	720
	5	320	390	420	490	550	630
	6	240	300	340	390	450	500
	7	190	240	260	300	370	450
	8	140	180	200	250	300	370

BV – ballu vērtība

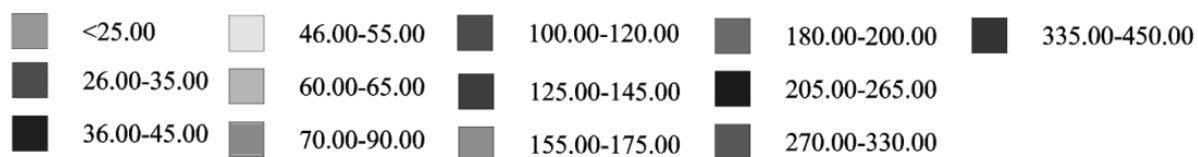
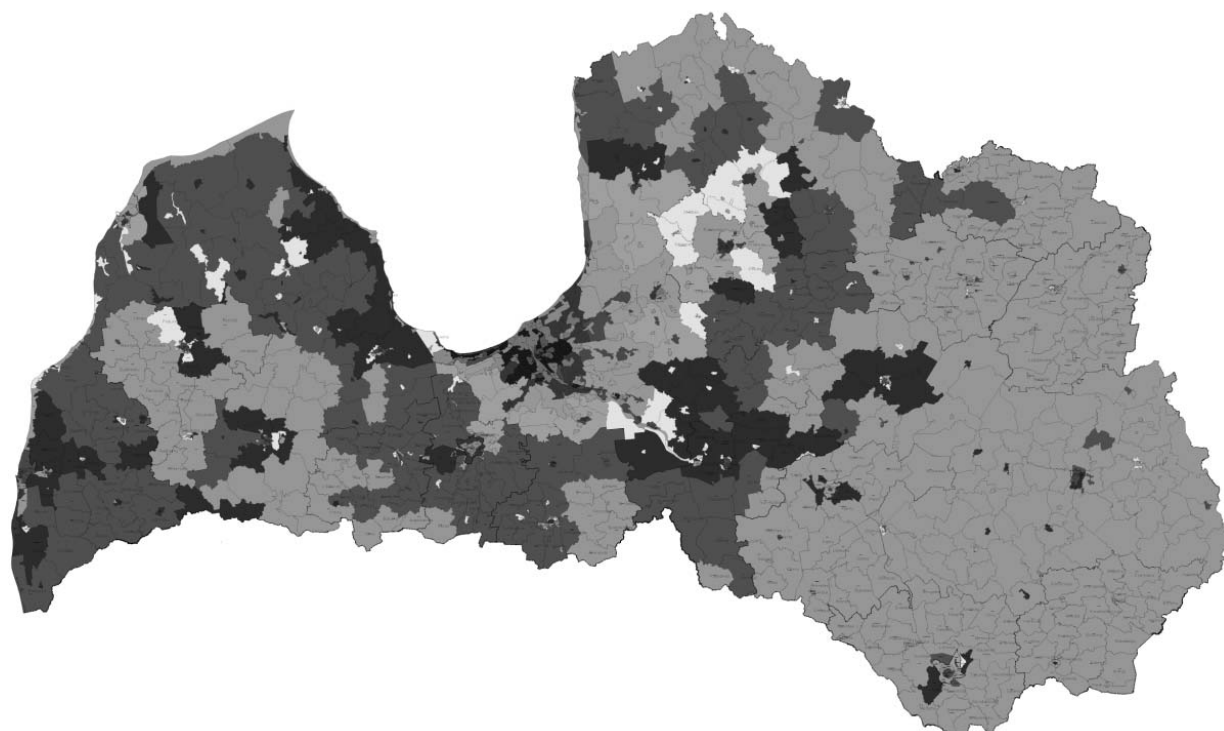
Nekustamā īpašuma lietošanas mērķa „Individuālo dzīvojamo māju apbūve” zemes bāzes vērtību valsts pārskata karte 2010. gadā (Ls/m²)⁵⁶³

■ 0.20-0.30	■ 0.90-1.25	■ 2.60-3.50	■ 13.00-18.00	■ 50.00-75.00
■ 0.35-0.55	■ 1.30-1.80	■ 4.00-8.00	■ 19.00-28.00	■ 80<
■ 0.60-0.85	■ 1.90-2.50	■ 8.50-12.00	■ 30.00-48.00	

⁵⁶³ Pārskats par kadastrālo vērtību bāzi un tās izmaiņām [Elektronisks resurss]
<http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=272>

Ēku tipa „Individuālās dzīvojamās mājas un vasarnīcas ar mūra un mūra – koka ārsienām ” bāzes
vērtību valsts pārskata karte 2010. gadā, Ls/m² ⁵⁶⁴

Kadastrālo vērtību bāzes vērtības dzīvojamās apbūves nekustamo īpašumu nodokļa aprēķinam 2010. - 2011. gadā^{565 566 567 568}

	Dārza mājas ar kopējo platību līdz 40 m ² (ieskaitot)	Individuālās dzīvojamās mājas un vasarnīcas ar koka ār sienām un dārza mājas ar kopējo platību, lielāku par 40 m ²	Individuālās dzīvojamās mājas un vasarnīcas ar mūra un mūra-koka ār sienām	Dvīņu, rindu un atsevišķu divdzīvokļu mājas	Daudzdzīvokļu mājas ar koka ār sienām	Daudzdzīvokļu 1-2 stāvu mājas	Daudzdzīvokļu 3-5 stāvu mājas	Daudzdzīvokļu 6-9 stāvu mājas	Daudzdzīvokļu 10 un vairāk stāvu mājas	Dažādu sociālo grupu kopdzīvojamās mājas (piemēram, dienesta viesnīcas, veco ļaužu pansionāti)	Dzīvojamo māju saimniecības ēkas, pagrabi, kā arī kūti ar kopējo platību līdz 60 m ²	Dzīvojamo māju individuālās garāžas	Citas dzīvojamo māju palīgēkas (piemēram, šķūņi un siltumnīcas ar kopējo platību līdz 60 m ² , āra tualetes)	Nojumes ar metāla vai mūra balstiem un mākslīgo apgaismojumu	Nojumes	Nedzīvojamo ēku saimniecības ēkas	Nedzīvojamo māju apbūvē esošie šķūņi
Rīga - centrs	420.00	470.00	525.00	470.00	380.00	445.00	475.00	475.00	500.00	380.00	75.00	100.00	28.00	26.00	22.00	110.00	28.00
Rīga - Bolderāja	155.00	175.00	195.00	175.00	135.00	160.00	165.00	165.00	175.00	135.00	50.00	70.00	19.00	16.00	15.00	75.00	19.00
Rīga - vidēji	212.16	238.65	265.61	238.65	179.19	211.62	222.70	222.70	233.99	179.19	59.69	83.01	22.76	20.11	18.07	88.97	22.76
Jūrmala – vidēji – 2010.gadā	199.13	223.37	248.80	223.37	166.30	196.20	206.63	206.63	216.63	166.30	58.11	80.98	22.17	19.83	17.83	86.61	22.17
Jūrmala – vidēji – 2011.gadā	196.96	221.63	246.63	221.63	162.28	192.72	204.46	204.46	214.46	162.28	57.65	80.28	22.02	19.52	17.59		
Ventspils - vidēji – 2010.gadā	95.80	107.70	120.00	107.70	81.40	96.70	100.50	100.50	105.50	81.40	29.70	41.50	11.20	9.90	8.90	44.50	11.20
Ventspils - vidēji – 2011.gadā	89.30	100.70	112.00	100.70	74.40	88.10	92.50	92.50	97.50	74.40	27.60	38.70	10.30	9.10	8.10		
apjoma korekcijas koeficients		0.7	0.9														
Aizkraukle - Kokneses pagasts	40.00	44.00	50.00	44.00	32.00	38.00	42.00	42.00	44.00	32.00	13.00	18.00	5.00	5.00	4.00	20.00	5.00
apjoma korekcijas koeficients		0.7															
Ludzas rajons Zilupe	22.00	26.00	28.00	26.00	16.00	18.00	20.00	20.00	21.00	16.00	7.00	10.00	3.00	2.50	2.50	10.00	3.00
apjoma korekcijas koeficients		0.7															
Rīgas rajons - Carnikavas novads	115.00	130.00	145.00	130.00	100.00	120.00	125.00	125.00	130.00	100.00	37.00	52.00	14.00	12.00	11.00	55.00	14.00
Jelgava – vidēji – 2010.gadā	126.67	141.67	158.33	141.67	111.67	133.89	138.89	138.89	144.44	111.67	41.33	58.33	15.56	13.22	12.22	62.00	15.56
Jelgava – vidēji – 2011.gadā	118.33	133.33	148.33	133.33	102.22	122.22	128.89	128.89	134.44	102.22	38.44	55.44	14.44	11.89	10.89	118.33	133.33
apjoma korekcijas koeficients		0.7	0.9														
minimālais	12.00	14.00	16.00	14.00	11.00	12.00	13.00	13.00	14.00	11.00	5.00	7.00	2.00	1.50	1.50	8.00	2.00

⁵⁶⁵ Ēku tipu bāzes vērtības 2010.gadam (8.pielikums) [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=272>⁵⁶⁶ Ēku standartapjomi un apjoma korekcijas koeficienti 2010.gadam (9.pielikums) [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?i>⁵⁶⁷ Ēku tipu bāzes vērtības 2011.gadam (8.pielikums) [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=324>⁵⁶⁸ Ēku standartapjomi un apjoma korekcijas koeficienti 2011.gadam (9.pielikums) [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?i>

Inženierbūvju tipu bāzes vērtības Latvijā, kuras ir vienādas visās vērtību zonās 2010. - 2011. gadam^{569 570}

Inženierbūves tips	Mērvienība	Apjoma veids	Bāzes vērtība (Ls)
Valsts galvenie autoceļi, reģionālie un vietējie autoceļi	m ²	laukums	18.00
Ielas, ceļi un laukumi ar cieto segumu	m ²	laukums	12.00
Ielas, ceļi un laukumi ar mīksto segumu	m ²	laukums	7.00
Platsliežu dzelzceļi	m	garums	100.00
Šaursliežu dzelzceļi	m	garums	60.00
Tramvaja sliežu ceļi bez ceļa seguma	m	garums	55.00
Tramvaja sliežu ceļi ar ceļa segumu	m	garums	80.00
Lidlauku skrejceļi un stāvvietas	m ²	laukums	26.00
Autoceļa un dzelzceļa dzelzsbetona un metāla laidumu tilti	m ²	laukums	250.00
Autoceļa un dzelzceļa koka laidumu tilti	m ²	laukums	100.00
Dzelzsbetona, metāla un mūra laidumu gājēju tilti vai virszemes gājēju pārejas	m ²	laukums	280.00
Koka laidumu gājēju tilti	m ²	laukums	60.00
Dzelzceļu estakādes	m	garums	400.00
Gaisa cauruļvadu pārvaldņu estakādes	m	garums	85.00
Transporta un gājēju tuneļi	m ²	laukums	290.00
Iekšzemes ūdeņu piestātnes	m	garums	230.00
Moli un viļņlauži	m	garums	1600.00
Dambji ar nostiprinātām nogāzēm	m ³	būvtilpums	18.00
Dambji bez nogāžu nostiprināšanas	m ³	būvtilpums	4.50
Maģistrālie naftas produktu cauruļvadi ar iekšējo diametru 500 mm un lielāku	m	garums	65.00
Pārvades sistēmas gāzesvadi ar iekšējo diametru līdz 300 mm (ieskaitot)	m	garums	45.00
Pārvades sistēmas gāzesvadi ar iekšējo diametru no 300 līdz 600 mm (ieskaitot)	m	garums	80.00
Pārvades sistēmas gāzesvadi ar iekšējo diametru, lielāku par 600 mm	m	garums	105.00
Ūdensvadi ar iekšējo diametru no 150 līdz 300 mm (ieskaitot)	m	garums	20.00
Ūdensvadi ar iekšējo diametru no 300 līdz 600 mm (ieskaitot)	m	garums	40.00
Ūdensvadi ar iekšējo diametru no 600 līdz 900 mm (ieskaitot)	m	garums	90.00
Ūdensvadi ar iekšējo diametru, lielāku par 900 mm	m	garums	110.00
Režģotie torņi un masti	m	augstums	125.00
Čaulveida torņi vai masti	m	augstums	300.00
Torņi ar augstumu, lielāku par 300 m	m	augstums	1300.00
Maģistrālās sakaru līnijas	m	garums	2.50
330 kilovoltu gaisvadu elektrolīnijas	m	garums	65.00
110 kilovoltu gaisvadu elektrolīnijas	m	garums	20.00

⁵⁶⁹ Ministru kabineta noteikumi Nr.305 "Kadastrālās vērtēšanas noteikumi" / Kadastrālo vērtību bāze inženierbūvēm ar grozījumiem [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=272>

⁵⁷⁰ Ministru kabineta 2010.gada 15.jūnija noteikumi Nr.537 „Noteikumi par kadastrālo vērtību bāzi 2011. gadam” / Kadastrālo vērtību bāze inženierbūvēm – 18.pielikums 1 tabula [Elektronisks resurss] <http://www.vzd.gov.lv/sakums/normativie-akti/likumi-un-mk-noteikumi/?id=324>

41. pielikums turpinājums

330 kilovoltu pazemes kabeļu elektrolīnijas	m	garums	190.00
110 kilovoltu pazemes kabeļu elektrolīnijas	m	garums	50.00
Vidussprieguma 6, 10 un 20 kilovoltu gaisvadu elektrolīnijas	m	garums	3.00
Zemsprieguma gaisvadu elektrolīnijas	m	garums	2.50
6, 10 un 20 kilovoltu pazemes kabeļu elektrolīnijas	m	garums	8.00
Zemsprieguma kabeļu elektrolīnijas	m	garums	5.00
Sadales sistēmas gāzesvadi ar cauruļu iekšējo diametru līdz 150 mm (ieskaitot)	m	garums	25.00
Sadales sistēmas gāzesvadi ar cauruļu iekšējo diametru no 150 līdz 400 mm (ieskaitot)	m	garums	50.00
Sadales sistēmas gāzesvadi ar cauruļu iekšējo diametru, lielāku par 400 mm	m	garums	80.00
Sadales sistēmas gāzesvadi ar cauruļu iekšējo diametru līdz 150 mm (ieskaitot)	m	garums	25.00
Sadales sistēmas gāzesvadi ar cauruļu iekšējo diametru no 150 līdz 400 mm (ieskaitot)	m	garums	50.00
Sadales sistēmas gāzesvadi ar cauruļu iekšējo diametru, lielāku par 400 mm	m	garums	80.00
Ūdens ieguves urbumi vai grodu akas	m	augstums	20.00
Ūdenstorni ar ūdens rezervuāra ietilpību līdz 200 m ³ (ieskaitot)	m ³	ietilpība	40.00
Ūdenstorni ar ūdens rezervuāra ietilpību lielāku par 200 m ³	m ³	ietilpība	30.00
Ūdensvadu tīkli ar cauruļu iekšējo diametru līdz 350 mm (ieskaitot)	m	garums	25.00
Ūdensvadu tīkli ar cauruļu iekšējo diametru, lielāku par 350 mm	m	garums	70.00
Termofikācijas, tvaika un kondensāta cauruļvadi siltumtrašu kanālos ar iekšējo diametru līdz 300 mm (ieskaitot) un siltumizolāciju	m	garums	20.00
Termofikācijas, tvaika un kondensāta cauruļvadi siltumtrašu kanālos ar iekšējo diametru, lielāku par 300 mm, un siltumizolāciju	m	garums	55.00
Virszemes termofikācijas un tvaika cauruļvadi ar siltumizolāciju	m	garums	35.00
Bezkanāla pazemes siltumtīklu cauruļvadi ar iekšējo diametru līdz 500 mm (ieskaitot) un siltumizolāciju	m	garums	60.00
Bezkanāla pazemes siltumtīklu cauruļvadi ar iekšējo diametru, lielāku par 500 mm, un siltumizolāciju	m	garums	115.00
Ūdens gradētavas	m ³	būvtilpums	30.00
Čuguna vai dzelzsbetona kanalizācijas cauruļvadi	m	garums	70.00
Tērauda cauruļvadu kanalizācijas kolektoru pārejas zem upju gultnēm	m	garums	100.00
Keramikas vai plastmasas kanalizācijas cauruļvadi	m	garums	40.00
Attīrīšanas iekārtu rezervuāri	m ³	būvtilpums	15.00
Attīrīšanas iekārtu baseini	m ²	laukums	12.00
Dūņu lauki ar pamatni	m ²	laukums	12.00
Sakaru kabeļu kanalizācijas cauruļvadi	m	garums	5.00
Ieguves rūpniecības vai derīgo izrakteņu ieguves būves	m	augstums	100.00
Vēja elektrostacijas	m	augstums	300.00
Sporta laukumi un trases ar cieto segumu	m ²	laukums	6.50
Sporta laukumi un trases ar mīksto segumu	m ²	laukums	3.00
Tribīnes	m ²	laukums	4.50
Velotreki	m ²	laukums	5.50

41. pielikums turpinājums

Peldbaseini	m ²	laukums	40.00
Metāla dūmeņi	m	augstums	40.00
Baseini	m ²	laukums	12.00
Elevatoru un graudu pārstrādes (pirmapstrādes) uzņēmumu tvertnes graudu piegādāšanai transportam un atkritumiem	m ³	būvtilpums	15.00
Apgaismošanas līnijas ar balstiem un lampām	m	garums	6.00
Žogi bez cokola ar koka, klūgu pinuma vai cita līdzīga materiāla pildījumu	m ²	laukums	5.00
Žogi bez cokola ar metāla, stikla vai cita līdzīga materiāla pildījumu	m ²	laukums	5.00
Žogi ar cokolu un koka klūgu pinuma, metāla, stikla vai cita materiāla pildījumu	m ²	laukums	6.00
Mūra, betona vai dzelzsbetona žogi	m ²	laukums	7.00
Kultūrvēsturiskas inženierbūves	m ²	laukums	0.00

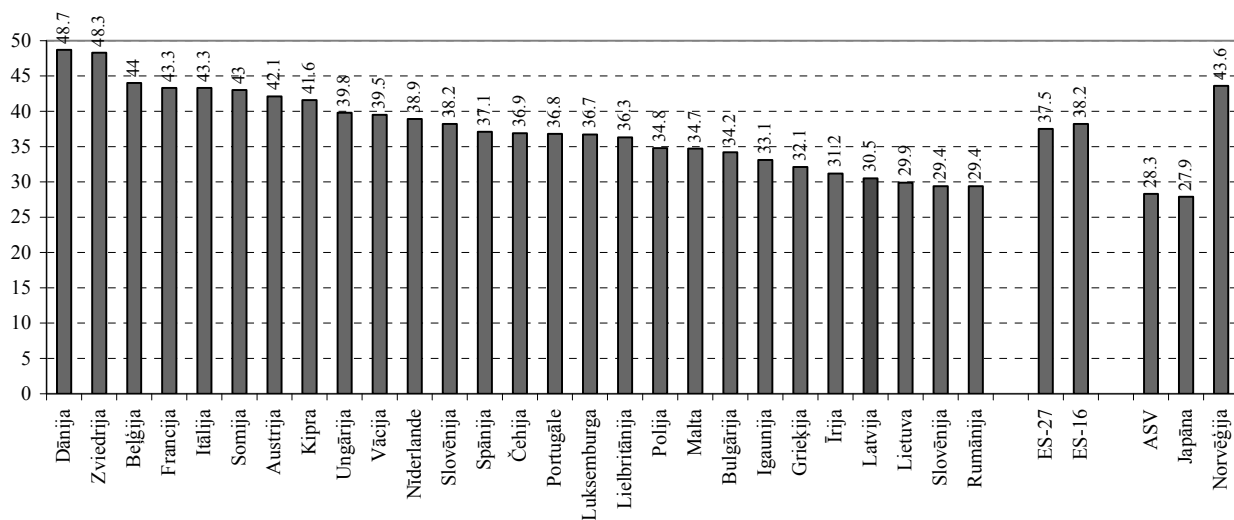
Nodokļu slogs Eiropas valstīs, % no IKP no 1995. gada līdz 2008. gadam* ^{571 572}

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
BE	43.8	44.4	44.9	45.5	45.5	45.0	45.0	45.1	44.6	44.7	44.7	44.4	43.9	44.3
BG	30.6	32.5	30.9	29.6	32.2	33.1	34.0	33.2	34.2	33.3
CZ	36.2	34.7	35.0	33.3	34.0	33.9	34.0	34.8	35.8	37.5	37.2	36.7	37.3	36.2
DK	48.8	49.2	48.9	49.3	50.1	49.4	48.5	47.9	48.1	49.1	50.9	49.7	49.0	48.2
DE	39.8	40.7	40.7	40.9	41.7	42.3	40.4	39.9	40.0	39.1	39.1	39.5	39.7	39.6
EE	36.4	34.4	34.4	34.2	32.7	31.0	30.2	31.0	30.8	30.6	30.6	31.1	32.3	32.2
IE	33.1	33.1	32.4	31.8	31.8	31.6	29.8	28.5	29.0	30.3	30.8	32.3	31.4	29.3
EL	29.1	29.4	30.6	32.5	33.3	34.6	33.2	33.7	32.1	31.2	31.8	31.7	32.4	32.6
ES	32.7	33.1	33.2	33.0	33.6	33.9	33.5	33.9	33.9	34.5	35.6	36.4	37.1	33.1
FR	42.7	43.9	44.1	44.0	44.9	44.1	43.8	43.1	42.9	43.2	43.6	43.9	43.2	42.8
IT	40.1	41.8	43.7	42.5	42.5	41.8	41.5	40.9	41.4	40.6	40.4	42.0	43.1	43.0
CY	26.7	26.4	25.8	27.7	28.0	30.0	30.9	31.2	33.0	33.4	35.5	36.5	40.9	39.2
LV	33.2	30.8	32.1	33.7	32.0	29.5	28.5	28.3	28.5	28.5	29.0	30.4	30.5	28.9
LT	28.5	27.9	31.0	32.0	31.8	30.1	28.6	28.4	28.1	28.3	28.5	29.4	29.7	30.3
LU	37.1	7.6	39.3	39.4	38.3	39.2	39.8	39.3	38.2	37.4	37.6	35.6	35.8	35.7
HU	41.6	40.6	39.0	39.0	39.1	39.0	38.2	37.8	37.9	37.4	37.5	37.2	39.8	40.4
MT	26.8	25.4	27.5	25.6	27.3	28.2	30.4	31.5	31.4	32.9	34.0	33.7	34.6	34.5
NL	40.2	40.2	39.7	39.4	40.4	39.9	38.3	37.7	37.4	37.5	37.6	39.0	38.9	39.1
AT	41.4	42.9	44.4	44.4	44.0	43.3	45.4	44.0	43.9	43.4	42.4	42.0	42.3	42.9
PL	37.1	37.2	36.5	35.4	34.9	32.6	32.2	32.7	32.2	31.5	32.8	33.8	34.8	34.3
PT	32.1	32.9	33.0	33.2	34.1	34.3	34.0	34.7	34.9	34.1	35.1	35.9	36.8	36.7
RO	28.7	31.3	30.2	28.6	28.1	27.7	27.3	27.9	28.6	29.1	28.1
SI	39.2	38.1	37.0	37.8	38.2	37.5	37.7	38.0	38.2	38.3	38.6	38.3	37.8	37.3
SK	40.3	39.4	37.3	36.7	35.4	34.1	33.1	33.1	32.9	31.6	31.4	29.3	29.3	29.2
FI	45.7	47.0	46.3	46.1	45.8	47.4	44.9	44.9	44.3	43.7	44.1	44.0	43.2	43.4
SE	47.9	50.4	50.9	52.5	51.8	51.8	49.9	47.9	48.3	48.7	49.5	49.0	48.3	47.1
UK	34.7	34.4	34.8	36.2	36.2	37.3	37.1	35.7	35.6	36.1	37.1	37.8	37.5	38.4
IS	40.3	37.0	34.6	37.9	36.3	38.7	43.9	42.5	...
NO	42.0	42.4	42.2	42.0	42.3	42.6	42.9	43.1	42.3	43.3	43.5	44.0	43.7	42.2
CH	29.9	29.4	29.8	29.2	28.8	29.2	29.1	28.8	...

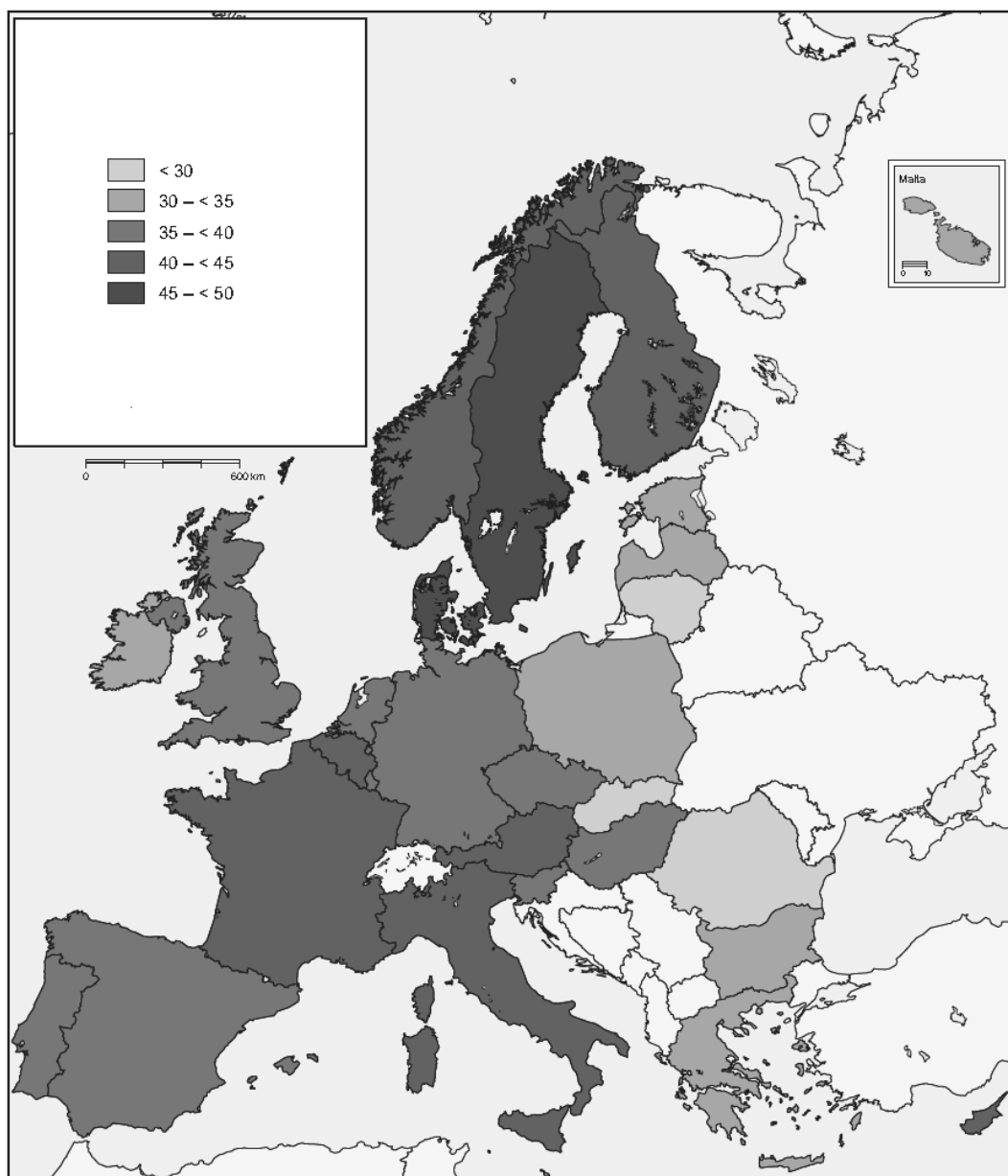
* (angļu val. - Total Taxes (including SSC) as % of GDP)

⁵⁷¹ Taxation trends in the European Union Data for the EU Member States and Norway 2009 edition Eurostat [Elektronisks resurss] ec.europa.eu/taxation_customs/.../taxation/.../tax.../2009_full_text_en.pdf

⁵⁷² Main national accounts tax aggregates / D2_D5_D91_D611_M_D995 Total receipts from taxes and social contributions after deduction of amounts assessed but unlikely to be collected / Eurostat [Elektronisks resurss] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Nodokļi % no IKP dažādās ES valstīs un pasaulē 2007. gadā⁵⁷³

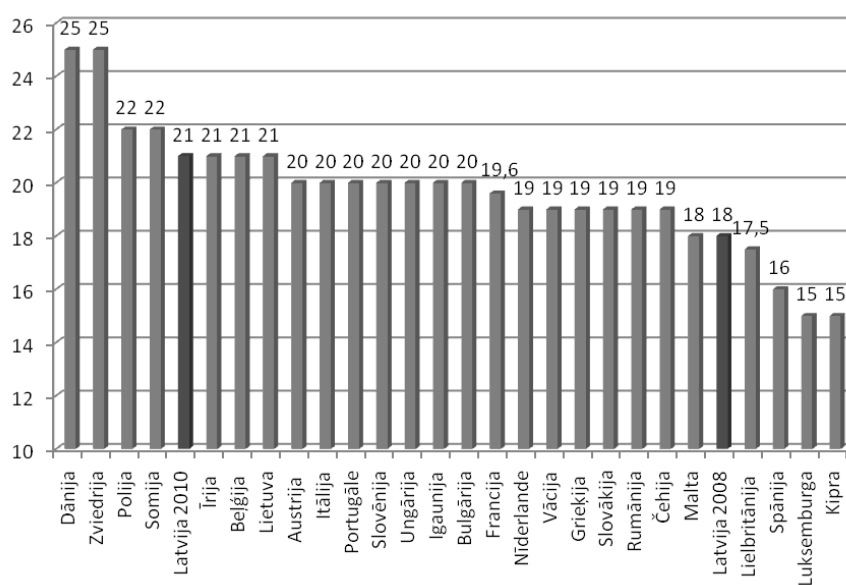
⁵⁷³ Taxation trends in the European Union — Main results [Elektronisks resurss]
http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2009/2009_main_results_en.pdf

Nodokļi % no IKP ES dalībvalstīs 2007. gadā⁵⁷⁴

⁵⁷⁴ Taxation trends in the European Union - Data for the EU Member States, Iceland and Norway 2010
[Elektronisks resurss]
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-DU-10-001

Nodokļu slogs ES dalībvalstīs 2006. – 2007. gadā, % no IKP⁵⁷⁵

	2006				2007			
	patēriņa	darbaspēka	kapitāla	kopā	patēriņa	darbaspēka	kapitāla	kopā
EU-27	11.1	19.4	9.3		11.1	19.4	9.4	
BE	11.2	23.0	10.2	44.4	11.0	22.9	10.0	43.9
BG	18.7	10.5	4.8	33.2	18.4	10.8	5.5	34.2
CZ	10.7	17.8	8.3	36.7	10.7	17.8	8.4	37.3
DK	16.3	24.5	8.9	49.7	16.2	24.8	7.8	49
DE	10.1	22.0	7.0	39.5	10.7	21.6	7.3	39.7
EE	13.3	15.7	2.4	31.1	13.6	16.8	2.6	32.3
IE	11.5	10.4	10.2	32.3	11.2	10.7	9.4	31.4
EL	11.4	12.8	7.1	31.7	11.4	13.4	7.2	32.4
ES	9.8	16.4	10.9	36.4	9.5	16.9	11.2	37.1
FR	11.2	22.9	10.0	43.9	10.9	22.4	10.1	43.2
IT	10.4	20.5	11.2	42	10.2	21.2	11.8	43.1
CY	15.4	11.1	10.0	36.5	16.4	11.0	14.2	40.9
LV	12.7	14.7	3.0	30.4	11.9	14.6	4.0	30.5
LT	10.9	14.6	4.0	29.4	11.4	14.6	3.9	29.7
LU	10.1	14.8	10.9	35.6	10.1	15.3	11.3	35.8
HU	13.9	18.4	4.8	37.2	14.5	19.9	5.3	39.8
MT	14.0	10.2	9.5	33.7	13.9	9.4	11.4	34.6
NL	12.2	19.7	7.1	39	12.2	19.6	7.1	38.9
AT	11.7	23.3	6.8	42	11.7	23.2	7.2	42.3
PL	12.4	13.0	8.7	33.8	13.0	13.4	8.8	34.8
PT	13.8	15.3	6.8	35.9	13.3	15.8	7.6	36.8
RO	12.0	11.7	4.8	28.6	11.9	12.1	5.4	29.1
SI	13.2	20.3	4.9	38.3	13.3	19.7	5.3	37.8
SK	11.3	11.5	6.5	29.3	11.3	11.6	6.5	29.3
FI	13.4	22.9	7.2	44	12.8	22.3	7.8	43.2
SE	12.6	29.0	7.3	49	12.7	28.3	7.3	48.3
UK	11.0	14.1	11.8	37.8	10.8	14.0	11.5	37.5

PVN standartlikmes ES dalībvalstīs 2009. gadā⁵⁷⁶

⁵⁷⁶ VAT Rates Applied in the Member States of the European Community [Elektronisks resurss]
http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_en.pdf

Pievienotās vērtības nodokļa likmes Eiropas Savienības „vecajās” dalībvalstīs 01.01.2010
 atkarībā no preces vai pakalpojuma kategorijas, %⁵⁷⁷

Kategorija	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
1 Pārtika	6 12 21	25	7 19	9	4 7	5.5 19.6	0 4.8 13.5	4 10	3	6	10	5 12 20	12	12 25	0 15
2 Ūdens apgāde	6	25	7	9	7	5.5	21 [ex]	10	3	6	10	5	22	25	0
3 Farmācija	6 21	25	19	9 19	4 16	2.1 5.5 19.6	0	10 20	3 15	6 19	20	5 20	8	25 0	0 15
4 Medicīnas priekšmeti cilvēkiem ar īpašām vajadzībām	6 21	25	7	9	7	5.5	0	4 20	3 15	6/19	20	5	22 [ex]	25 [ex]	0
Bērnu mašīnas sēdekļi	21	25	19	19	16	19,6	21	20	15	19	20	20	22	25	5
5 Pasažieru transports	6 0 [ex]	[ex] 0	7 19	9	7	5.5	[ex]	10 [ex]	[ex] 3	[ex] 6 19	10	5	8	6 0	0
6 - Grāmatas	6 21	25	7	4.5	4 16	5.5 19.6	0	4 20	3	6	10	5	8	6	0
- Avīzes	0 6 21	0 25	7	4.5	4 16	2.1 19.6	13.5	4	3	6	10	5	0 22	6	0
- Periodika	0 6 21	25	7	4.5	4 16	2.1 19.6	13.5	4 20	3	6	10	5	0 22	[ex] 6	0
7 - Ieejas maksa kultūras pasākumos (izrādes, teātri, kino)	[ex] 6	25	[ex] 7	4.5	[ex] 7	5.5 19.6	[ex] 13.5	10	3	6	[ex] 10	[ex] 5	8	6	15
- Ieejas maksa atrakciju parkos	6	25	19	9	7	5.5 19.6	13.5	20	3	6	20	5	8	25	15
8 - Maksas TV / kabeļu TV - TV licences	12/21 [-]	25 25	19 [ex]	9 [ex]	16 16	5.5 2.1	21 [ex]	10 4	15 [ex]	19 [ex]	10 10	20 20	22 8	25 [ex]	15 [ex]
9 Rakstniekiem, komponistiem utt	6 21 [ex]	[ex]	7	9	7	5.5	21	[ex] 20	3	6 19 [ex]	20 10	20 [ex]	[ex]	6	15
10 Sociālās mājas	12	25	19	9	4	5.5 19.6	13.5	4 10	3 15	19	20	[ex] 5	22	25 [ex]	15 5 0
11 Lauksaimniecības ieguldījumi	6 12 21	25	7	9	7	5.5	13.5	4 10 20	3 15	6	20 10	5	22 17	25	15
12 Viesnīcas	6 [ex]	25	19	9	7	5.5	13.5	10	3	6	10	5	8	12	15
13 Ieejas maksa sporta pasākumos	6 [ex]	[ex] 25	7 19	9	7 16	19.6	[ex]	10 20	3 [ex]	6	20	5	8 [ex]	[ex] 6	15
14 Sporta inventāra noma	6 [ex]	[ex] 25	[ex] 19	9	[ex] 16	19.6	13.5	20	3	6 [ex]	20 [ex]	5	8	6 [ex]	[ex] 15
15 Sociālā palīdzība	6 21 [ex]	25	7	9	7	19.6	[ex]	[ex] 4 10 20	3 15 [ex]	19	0 10	20 [ex]	[ex]	[ex] [ex] 25	[ex]
16 Apbedīšanas pakalpojumi	6	[ex]	19	9	7 16	19.6	21 [ex]	20	3	[ex]	20	[ex]	[ex]	[ex]	[ex]
17 Medicīna un zobārstniecība	6 21 [ex]	[ex]	7 [ex]	9	7	19.6 5.5 [ex]	[ex] 21	[ex]	3 [ex]	[ex] 19	10 [ex]	[ex] 5	[ex]	[ex]	[ex]
18 Atkritumu savākšana un ielu tīrīšana	21	25	[-] 19	9	7	19.6 5.5	[ex] 21	10	3	19 [ex]	10	[ex] 5	22	25	0 15

[ex] – izņēmumi, kas iekļauti likumdošanā un neapliekas ar PVN

⁵⁷⁷ Autores apkopotā tabula par pamatu ņemot Eiropas Komisijas ikgadējo apkopojumu „VAT Rates Applied in the Member States of the European Community”

Pievienotās vērtības nodokļa likmes Eiropas Savienības „jaunajās” dalībvalstīs 01.01.2010
atkarībā no preces vai pakalpojuma kategorijas, %⁵⁷⁸

Kategorija	CZ	EE	CY	LV	LT	HU	MT	PL	SI	SK	BG	RO
1 Pārtika	10	20	0 5 15	21 10	5 19	20	0	3 7	8.5	19	20	19
2 Īdens apgāde	10	20	5	10 21	19	20	0	7	8.5	19	20	19
3 Farmācija	10	9	0	10	5	5	0	7	8.5	10	20	9
4 Medicīnas priekšmeti cilvēkiem ar īpašām vajadzībām	10	9	5	10	5	5 20	18	7	8.5	19	20	9
Bērnu mašīnas sēdekļi	10	18	15	21	19	20	18	7	20	19	20	19
5 Pasažieru transports	15 / 0	18 0	8 15	10	5 19	20	0	7	8.5	0 19	20	19
6 - Grāmatas	10	5	5	2008 – 5 2009 - 21	5	5	5	0/22	8.5	19	20	9
- Avīzes	10	5	5	2008 – 5 2009 - 21	5	20	5	7/22	8.5	19	20	9
- Periodika	10	5	5	2008 – 5 2009 - 21	5	20	5	0/7/22	8.5	19	20	9
7 - Ieejas maksa kultūras pasākumos (izrādes, teātri, kino)	10	5/18	[ex]/15	[ex]	19	20	18	7	8.5	[ex]/19	20	9
- Ieejas maksa atrakciju parkos	10	18	15	21	19	20	18	7	8.5	19	20	9
8 - Maksas TV / kabeļu TV	[ex] / 20	18	15	2008 – 5 2009 - 21	19	[ex]/20	18	22	[ex]/20	[ex]/19	20	19
- TV licences	20	18	15	2008 – 5 2009 - 21	19	[ex]/20	18	22	20	[ex]/19	20	19
9 Rakstniekiem, komponistiem utt	10	18	5	[ex]	19	20 20	18	7	8.5	19	20	19
10 Sociālās mājas	10	18	15	21	9	20	[ex]	7	8.5	19	20	19
11 Lauksaimniecības ieguldījumi	10 20	18	5 15	21	19 / 5	20	18	3	8.5	19	20	19
12 Viesnīcas	10	5	8	2008 – 5 2009 - 21	5	20	5	7	8.5	19	7*/2 0	9
13 Ieejas maksa sporta pasākumos	10	18	15	10	19	20	18	7	8.5	19 [ex]	20	19
14 Sporta inventāra noma	10	18	15	21	19	20	18	7	8.5	19 [ex]	20	19
15 Sociālā palīdzība	[ex] 10	[ex]	[ex]	[ex]	19	[ex]	[ex]	7	8.5	19 [ex]	20	19
16 Apbedīšanas pakalpojumi	10	5	5	10	19	20	18	7	8.5	19	20	19
17 Medicīna un zobārstniecība	[ex] 10	[ex]	[ex]	[ex]	[ex]	[ex]	[ex]	7	[ex]	[ex]	20	19
18 Atkritumu savākšana un ielu tīrīšana	10	18 5	5	2008 – 5 2009 - 21	19	20	18	7	8.5	19	20	19

[ex] – izņēmumi, kas iekļauti likumdošanā un neapliekas ar PVN

* Viesnīcas pakalpojumi, ja tie iekļauti tūrisma paketē

⁵⁷⁸ Autores apkopotā tabula par pamatu ņemot Eiropas Komisijas ikgadējo apkopojumu „VAT Rates Applied in the Member States of the European Community”

PVN reģistrēšanās sliekšnis 2009. gadā ⁵⁷⁹

	Preču piegāde dalībvalsts uzņēmumam		Preču iegāde citās ES dalībvalstīs		Rezidentiem	
	nacionālā valūtā	euro	nacionālā valūtā	euro	nacionālā valūtā	euro
Beļģija	€11200	-	€35000	-	€5580	-
Bulgārija	20000 BGN	10226	70000 BGN	35791	50000 BGN	25565
Čehija	326000 CZK	12417	1140000 CZK	43420	1000000 CZK	38088
Dānija	80000 DKK	10729	280000 DKK	37551	50000 DKK	6705
Vācija	€12500	-	€100000	-	€17500	-
Igaunija	160000 EEK	10226	550000 EEK	35151	250000 EEK	15978
Īrija	€41000	-	€35000	-	€70000 vai €3500	-
Griekija	€10000	-	€35000	-	€10000 vai €5000	-
Spānija	€10000	-	€35000	-	nav	nav
Francija	€10000	-	€100000	-	€76300 or €27000	-
Itālija	€10000	-	€35000	-	€30000	-
Kipra	€10251	-	€35000	-	€15600	-
Latvija	7000 LVL	10043	24000 LVL	34433	10000 LVL	14347
Lietuva	35000 LTL	10137	125000 LTL	36203	100000 LTL	28962
Luksemburga	€10000	-	€100000	-	€10000	-
Ungārija	2500000 HUF	9850	8800000 HUF	34671	5000000 HUF	19700
Malta	€10000	-	€35000	-	€35000, €24000, €14000	-
Nīderlande	€10000	-	€100000	-	nav	nav
Austrija	€11000	-	€100000	-	€30000	-
Polija	50000 PLN	112500	160000 PLN	40000	100000 PLN	25000
Portugāle	€10000	-	€35000	-	€9976 vai €12470	-
Rumānija	33800 RON	9367	118000 RON	32702	118000 RON	32702
Slovēnija	€10000	-	€35000	-	€25000	-
Slovākija	€13941,45	-	€35000	-	€35000	-
Somija	€10000	-	€35000	-	€8500	-
Zviedrija	90000 SEK	9526	320000 SEK	33869	nav	nav
Lielbritānija	68000 GBP	77195	70000 GBP	79465	68 000 GBP	77195

⁵⁷⁹ VAT thresholds [Elektronisks resurss] http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/traders/vat_community/vat_in_ec_annexi.pdf

Lauksaimniecības produkcijas ražotājiem atmaksājais akcīzes nodoklis par zemes apstrādē
izmantoto dīzeļdegvielu Latvijā^{580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592}

Gads	Summa, tūkst. Ls	% pret 1997.gadu	Akcīzes nodoklis par 1000 litriem dīzeļdegvielas, Ls	Atmaksājamais dīzeļdegvielas daudzums uz 1 ha litros
1997	5429,8	100	80	80
1998	10183,7	188	100	120
1999	11400,0	210	130 (līdz 28.06.) 100	120
2000	8200,0	150	100	80
2001	6456,0 (plāns 7500)	119	100	100
2002	5354,3 (plāns 7500)		100	100
2003	5500,0 (plāns 5500)		100	100
2004	8930,4			
līdz 01.05.2004	(plāns 9010)		100	100
pēc 01.05.2004			148	100
2005	11468,3 (plāns 115616,5)		164	100
2006	10686,9 (plāns 12155,8)		164	100
2007	12518,1 (plāns 12917,8)		178	100
2008	14471,4		193	100
2009	virs 18 milj.* (plāns 13754,3)			
no 01.02.2009			234	100
2010	plāns 13754,3		234	100
no 01.07.2010 ⁵⁹³			234	100, bet pirmajā pusgadā ne vairāk kā 50l

*provizoriskie dati, summa tiks precizēta pēc valsts pamatbudžeta pārskata sagatavošanas

⁵⁸⁰ No 1997. – 2001.gadam

⁵⁸¹ Oškalne R., Bergmane Dz. Akcīzes nodoklis naftas produktiem Latvijā un citās valstīs. Tautsaimniecības attīstības problēmas Latvijā, Nr.3., LZP Ekonomikas un juridiskās zinātnes ekspertu komisija, Aizkraukles rajona Z/S "Pakuļi". Rīga, 2003., 40. – 62. lpp.

⁵⁸² Sproģis A., Jaunzeme M., Oškalne R., Bergmane Dz., Vītola Ī., Sproģe I., Melnalksne I., Sproģis J., Sietiņšons J., Sauka J., Sproģis K. Valsts fiskālās politikas pilnveidošana ienākumu un resursu sadalē. LZP Ekonomikas un juridiskās zinātnes galvenie pētījumu virzieni 2002. gadā. Nr.8, Rīga, 2003.g., 129. – 138. lpp.

⁵⁸³ No 2002.gada:

⁵⁸⁴ Valsts budžeta izpilde 2002 / Valsts pamatbudžeta ieņēmumi un izdevumi [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/?object_id=108

⁵⁸⁵ Valsts pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu atšifrējums pa programmām, apakšprogrammām 2003.gadā [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/texts_files/FMInf24_1_300604.pdf

⁵⁸⁶ Valsts pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu atšifrējums pa programmām, apakšprogrammām 2004.gadā [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/texts_files/FMInf28_1_040805.pdf

⁵⁸⁷ Valsts pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu atšifrējums pa programmām, apakšprogrammām 2005.gadā [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/?object_id=95

⁵⁸⁸ Valsts pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu atšifrējums pa programmām, apakšprogrammām 2006.gadā [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/texts_files/FMInf28_1_290607_.pdf

⁵⁸⁹ Valsts pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu atšifrējums pa programmām, apakšprogrammām 2007.gadā 30.1.pielikums [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/texts_files/FMInf30_1_2_300608.pdf

⁵⁹⁰ Valsts pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu atšifrējums pa programmām, apakšprogrammām 2007.gadā 34.1.pielikums [Elektronisks resurss] http://www.kase.gov.lv/texts_files/FMInf34_1_2_300609.pdf

⁵⁹¹ Likums„Par valsts budžetu 2009. gadam” ar grozījumiem [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

⁵⁹² Likums„Par valsts budžetu 2010. gadam” ar grozījumiem [Elektronisks resurss] www.fm.gov.lv

⁵⁹³ Grozījumi likumā "Par akcīzes nodokli" "LV", 200 (4186), 21.12.2009 [Elektronisks resurss] www.likumi.lv

Strādājošo vidējā darba alga (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi (milj. Ls) Latvijā no 1996. gada līdz 2009. gadam ^{594 595 596}

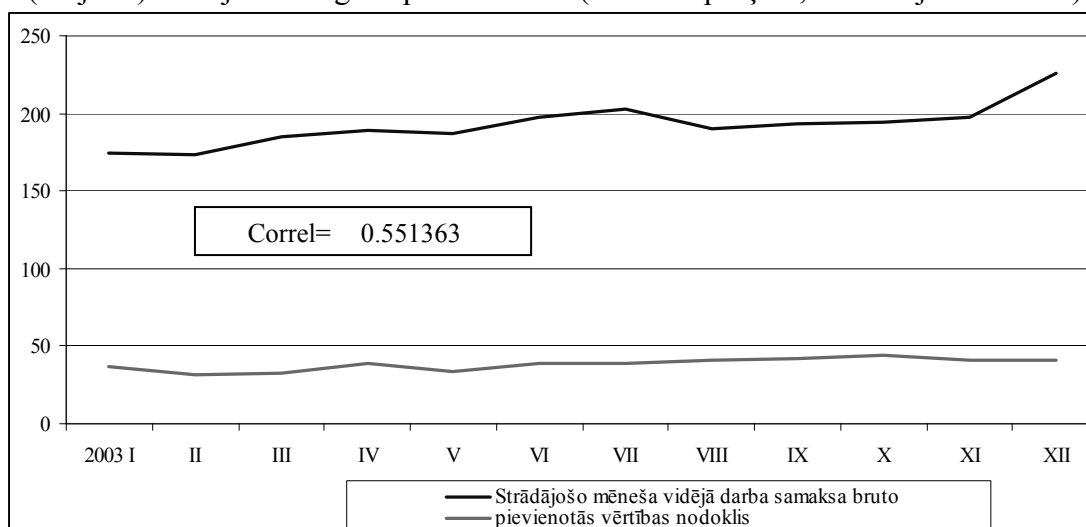
	Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa bruto	Pievienotās vērtības nodoklis
1996	99	267.67
1997	120	288.49
1998	133	316.20
1999	141	316.10
2000	150	337.90
2001	159	350.60
2002	173	383.20
2003	192	459.30
2004	211	486.67
2005	246	677.10
2006	302	930.55
2007	398	1202.93
2008	479	1117.20
2009	461	798.40

⁵⁹⁴ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

⁵⁹⁵ Apkopojums par no 1996.gada janvāra līdz 2009.gada decembra izdevumiem

⁵⁹⁶ Valsts budžeta apskats [Elektronisks resurss]
http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/valsts_budzeta_apskats

Strādājošo vidējās darba algas (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu dinamika (milj. Ls) Latvijā 2003. gadā pa mēnešiem (autores aprēķins, izmantojot ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹)

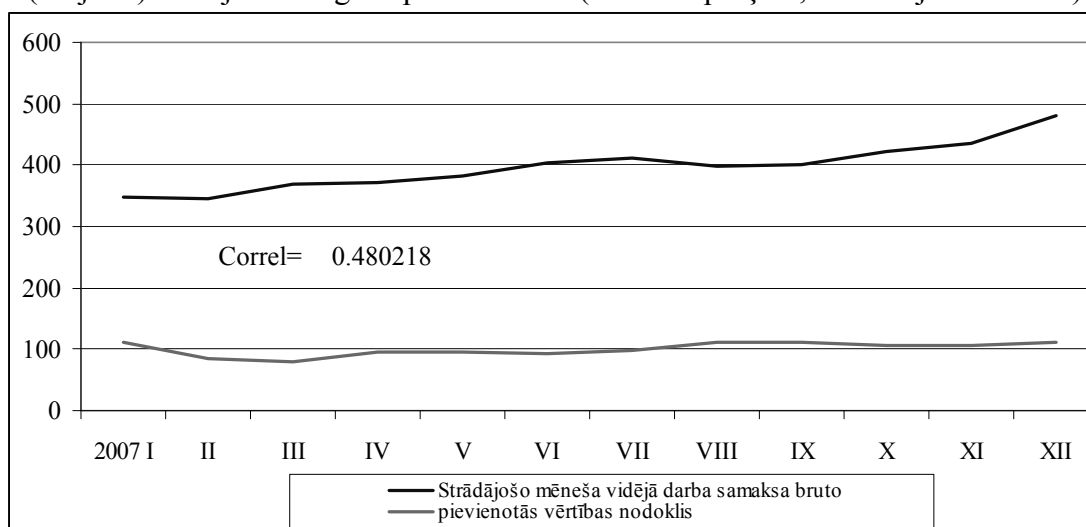

⁵⁹⁷ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

⁵⁹⁸ Apkopojums par no 2003.gada janvāra līdz 2003.gada decembra izdevumiem

⁵⁹⁹ Valsts budžeta apskats [Elektronisks resurss]
http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/valsts_budzeta_apskats

Strādājošo vidējās darba algas (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu dinamika (milj. Ls) Latvijā 2007. gadā pa mēnešiem (autores aprēķins, izmantojot ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰²)

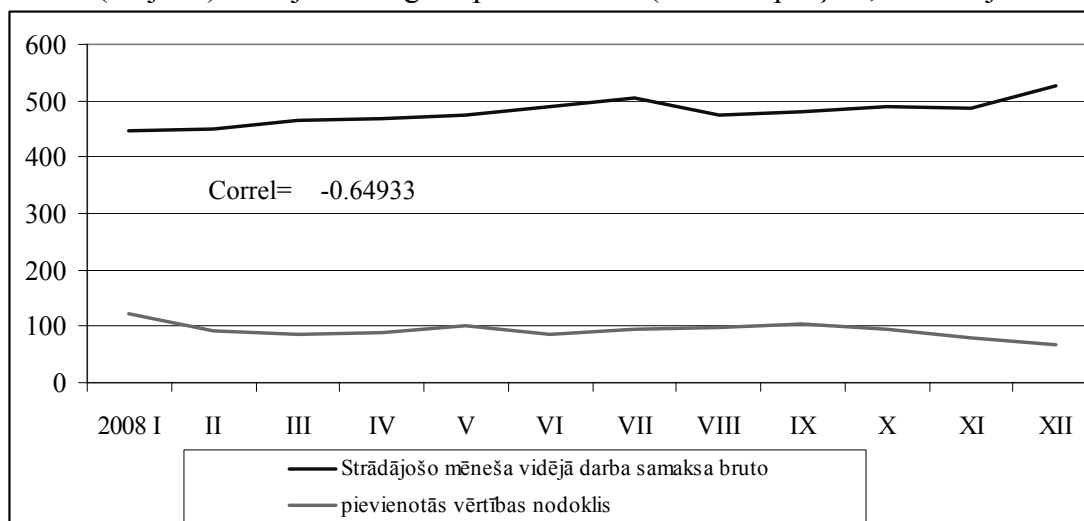

⁶⁰⁰ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

⁶⁰¹ Apkopojums par no 2007.gada janvāra līdz 2007.gada decembra izdevumiem

⁶⁰² Valsts budžeta apskats [Elektronisks resurss]
http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/valsts_budzeta_apskats

Strādājošo vidējās darba algas (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu dinamika
(milj. Ls) Latvijā 2008. gadā pa mēnešiem (autores aprēķins, izmantojot ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵)

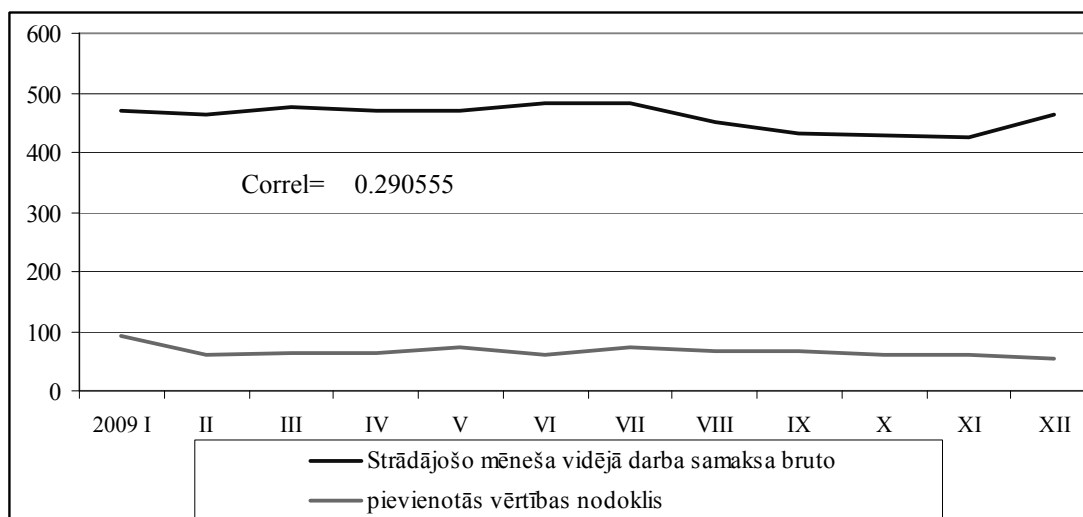
⁶⁰³ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

⁶⁰⁴ Apkopojums par no 2008.gada janvāra līdz 2008.gada decembra izdevumiem

⁶⁰⁵ Valsts budžeta apskats [Elektronisks resurss]
http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/valsts_budzeta_apskats

Strādājošo vidējā darba alga (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi (milj. Ls) Latvijā
2009. gadā pa mēnešiem ^{606 607 608}

Mēneši	Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa bruto	Pievienotās vērtības nodoklis
I	471	92
II	464	60.2
III	475	64.4
IV	470	65
V	470	72.7
VI	482	60
VII	483	74.3
VIII	450	67.3
IX	433	67.4
X	429	58.9
XI	426	61.4
XII	464	54.8

Strādājošo vidējās darba algas (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu dinamika (milj. Ls) Latvijā 2009. gadā pa mēnešiem. (autore aprēķins, izmantojot ^{609 610 611})

⁶⁰⁶ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

⁶⁰⁷ Apkopojums par no 2009.gada janvāra līdz 2009.gada decembra izdevumiem

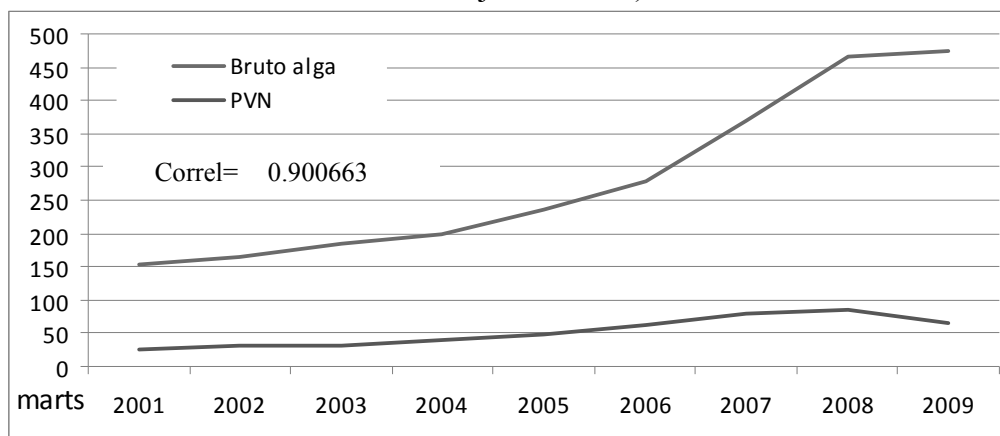
⁶⁰⁸ Valsts budžeta apskats [Elektronisks resurss]
http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/valsts_budzeta_apskats

⁶⁰⁹ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

⁶¹⁰ Apkopojums par no 2009.gada janvāra līdz 2009.gada decembra izdevumiem

⁶¹¹ Valsts budžeta apskats [Elektronisks resurss]
http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/valsts_budzeta_apskats

Strādājošo vidējās darba algas (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu dinamika (milj. Ls) Latvijā marta mēnešos laika posmā no 2001. - 2009. gadam (autores aprēķins, izmantojot ^{612 613 614})

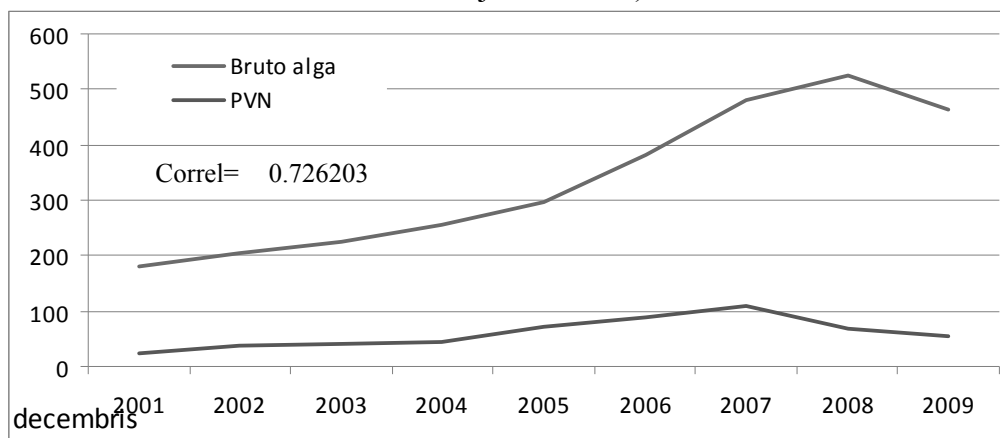

⁶¹² Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

⁶¹³ Apkopojums par no 2001.gada 2009.gada marta izdevumiem

⁶¹⁴ Valsts budžeta apskats [Elektronisks resurss]
http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/valsts_budzeta_apskats

Strādājošo vidējās darba algas (Ls) un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu dinamika (milj. Ls) Latvijā decembra mēnešos laika posmā no 2001. - 2009. gadam (autores aprēķins, izmantojot ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷)

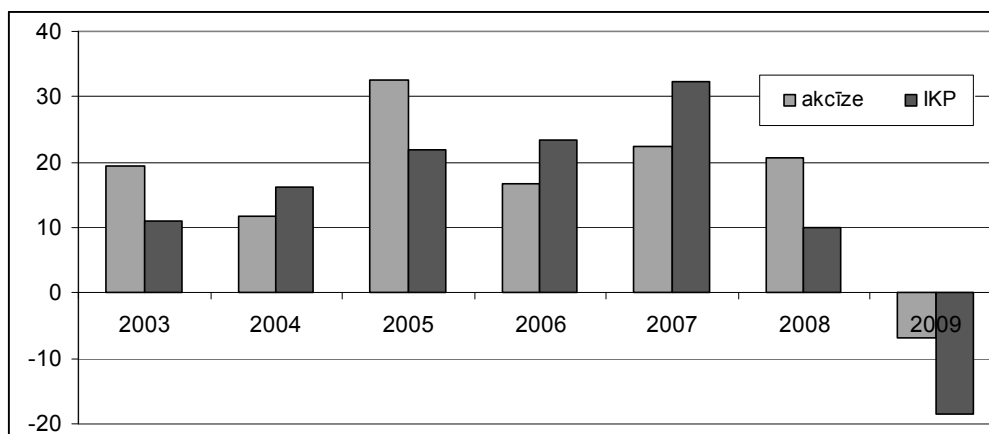

⁶¹⁵ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

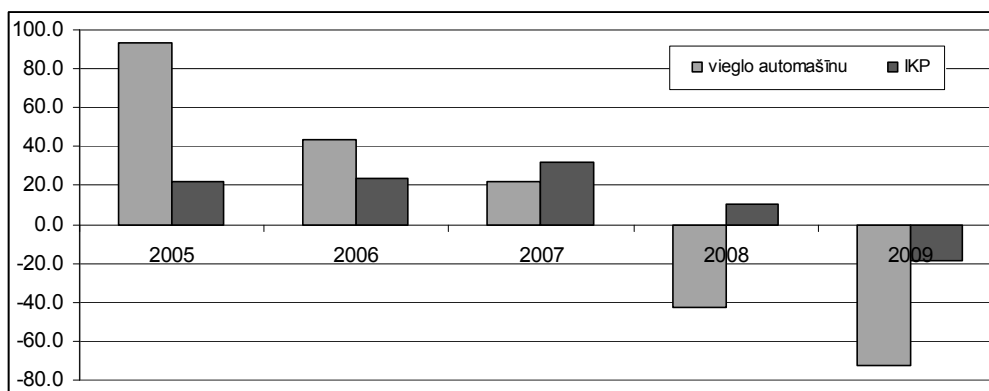
⁶¹⁶ Apkopojums par no 2001.gada 2009.gada decembra izdevumiem

⁶¹⁷ Valsts budžeta apskats [Elektronisks resurss]
http://www.fm.gov.lv/?lat/makroekonomika/valsts_budzeta_apskats

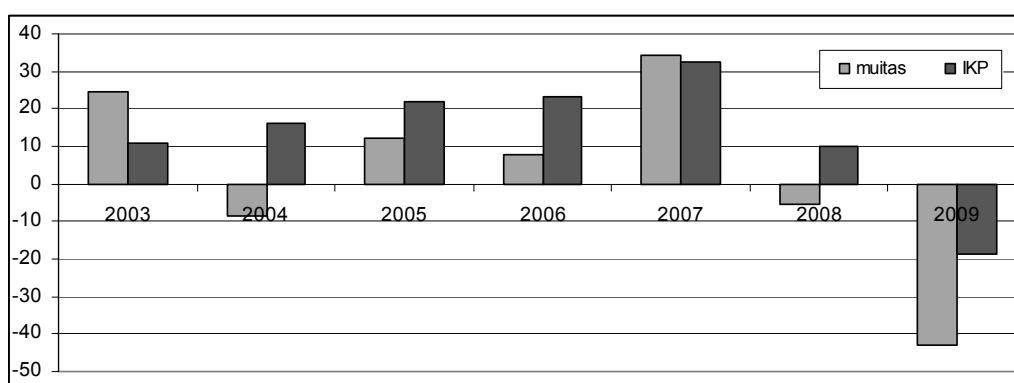
Nodokļu ieņēmumu un IKP pieauguma tempu salīdzinājums Latvijā no 2003.-2009. gadam

Akcīzes nodokļa un IKP pieauguma tempi Latvijā no 2003.-2009. gadam faktiskās cenās, % (autores aprēķins, izmantojot ⁶¹⁸ ⁶¹⁹)

Vieglo automašīnu nodokļa un IKP pieauguma tempi Latvijā no 2005.-2009. gadam faktiskās cenās, % (autores aprēķins, izmantojot ⁶²⁰ ⁶²¹)

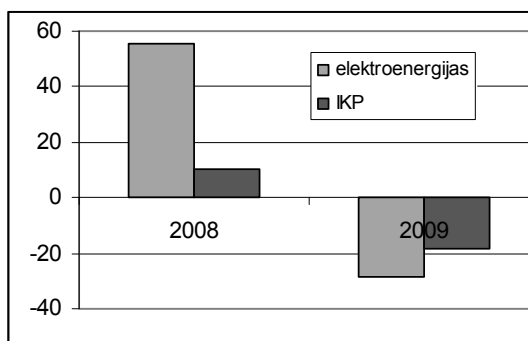
Muitas nodokļa un IKP pieauguma tempi Latvijā no 2003.-2009. gadam faktiskās cenās, % (autores aprēķins, izmantojot ⁶²² ⁶²³)

⁶¹⁸ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

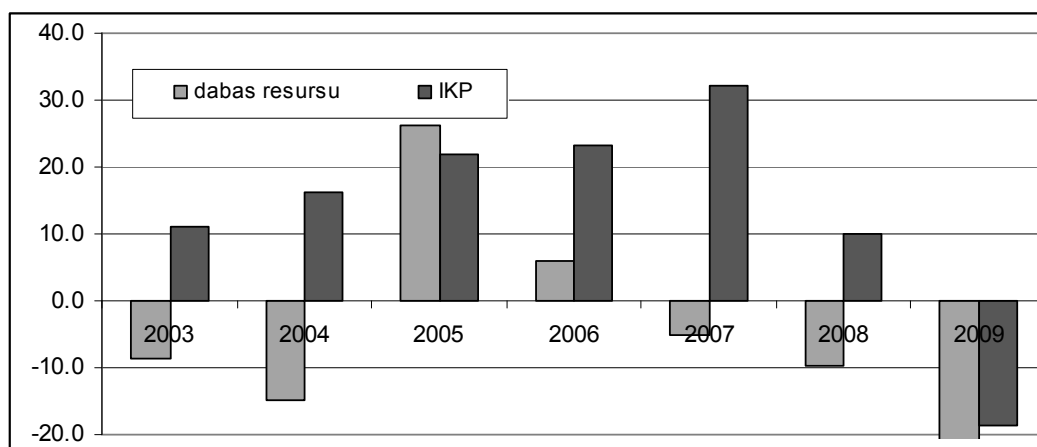
⁶¹⁹ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

⁶²⁰ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

⁶²¹ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

Elektronerģijas nodokļa un IKP pieauguma tempi Latvijā no 2008.-2009. gadam faktiskās cenās, % (autores aprēķins, izmantojot ⁶²⁴ ⁶²⁵)

Dabas resursu nodokļa un IKP pieauguma tempi Latvijā no 2003.-2009. gadam faktiskās cenās, % (autores aprēķins, izmantojot ⁶²⁶ ⁶²⁷)

⁶²² Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

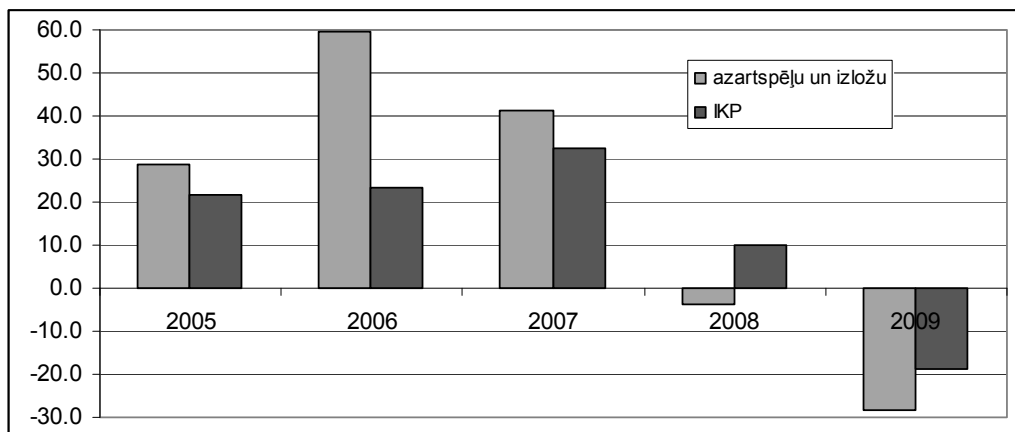
⁶²³ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

⁶²⁴ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

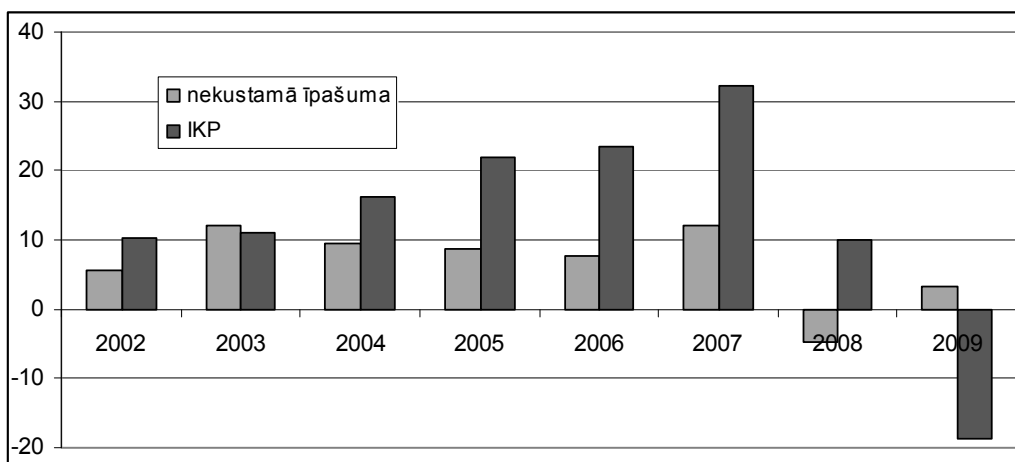
⁶²⁵ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

⁶²⁶ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

⁶²⁷ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

Azartspēļu un izložu nodokļa un IKP pieauguma tempi Latvijā no 2005.-2009. gadam faktiskās cenās, % (autore aprēķins, izmantojot ^{628 629})

Nekustamā īpašuma nodokļa un IKP pieauguma tempi Latvijā no 2002.-2009. gadam faktiskās cenās, % (autore aprēķins, izmantojot ^{630 631})

⁶²⁸ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

⁶²⁹ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

⁶³⁰ Nodokļu ieņēmumi / VID statistika [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=4656&hl=1&IzveleId=602>

⁶³¹ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

Darbības nozaru klasifikācijas sadalījums pa apakšdarbības veidiem^{632 633}

Būvniecība
Arhitektūras un inženiertehniskie pakalpojumi; tehniskā pārbaude un analīze
Būvniecības un ainavu arhitektu pakalpojumi
Ēku būvniecība
Inženierbūvniecība
Specializētie būvdarbi
Operācijas ar nekustamo īpašumu
Operācijas ar nekustamo īpašumu
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana
Elektroenerģija, gāzes, tvaika un karstā ūdens apgāde
Finanšu pakalpojumi
Apdrošināšana, pārapirošināšana un pensiju uzkrāšana, izņemot obligāto sociālo apdrošināšanu
Finanšu pakalpojumu darbības, izņemot apdrošināšanu un pensiju uzkrāšanu
Finanšu pakalpojumu un apdrošināšanas darbības papildinošas darbības
Finanšu starpniecība, izņemot apdrošināšanu un pensiju finansēšanu
Finanšu starpniecību papildinoša darbība
Sauszemes transports un cauruļvadu transports
Sauszemes transports un cauruļvadu transports
Vairumtirdzniecība, izņemot automobiļus un motociklus
Vairumtirdzniecība un komisijas tirdzniecība, izņemot automobiļus un motociklus
Vairumtirdzniecība, izņemot automobiļus un motociklus
Mazumtirdzniecība, izņemot automobiļus un motociklus
Mazumtirdzniecība, izņemot automobiļus un motociklus
Mazumtirdzniecība, izņemot automobiļus, motociklus un autodegvielu; individuālās lietošanas priekšmetu, sadzīves aparatūras un iekārtu remonts
Automobiļu un motociklu tirdzniecība un remonts
Automobiļu un motociklu pārdošana, apkope un remonts; autodegvielas mazumtirdzniecība
Automobiļu un motociklu vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība un remonts
Lauksaimniecība un zivsaimniecība
Augkopība un lopkopība, medniecība un saistītas palīgdarbības
Lauksaimniecība, medniecība un ar to saistīti pakalpojumi
Zivsaimniecība
Zvejniecība, zivkopība un ar to saistīti pakalpojumi
Ūdens ieguve, attīrīšana un apgāde
Notekūdeņu savākšana un attīrīšana
Ūdens ieguve, attīrīšana un apgāde
Atkritumu savākšana, apstrāde un izvietošana; materiālu pārstrāde
Atkritumu apsaimniekošana, teritorijas tīrīšana
Atkritumu savākšana, apstrāde un izvietošana; materiālu pārstrāde
Sanitārija un citi atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumi
Viesnīcas un restorāni
Ēdināšanas pakalpojumi
Izmitināšana
Viesnīcas un restorāni
Izdevējdarbība

⁶³² NACE 1.1 klasifikācija [Elektronisks resurss]
http://www.csb.gov.lv/csp/content/?cat=4469&cl_cat=0&p_cid=76&p_vid=1063&p_action=2

⁶³³ NACE 2.1 klasifikācija [Elektronisks resurss]
http://test.csb.gov.lv/csp/content/?cat=4469&cl_cat=0&p_cid=70&p_vid=1011&p_action=2

Izdevējdarbība
Izdevējdarbība, poligrāfija un ierakstu reproducēšana
Poligrāfija un ierakstu reproducēšana
Mežsaimniecība un kokmateriālu ražošana
Koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana, izņemot mēbeles; salmu un pīto izstrādājumu ražošana
Mežsaimniecība un mežizstrāde
Mežsaimniecība, kokmateriālu sagatavošana un ar to saistīti pakalpojumi
Izglītība un zinātne
Izglītība
Zinātniskās pētniecības darbs
Atpūta, kultūra un sports
Atpūta, kultūra un sports
Azartspēles un derības
Bibliotēku, arhīvu, muzeju un citu kultūras iestāžu darbība
Kinofilmu, video filmu, televīzijas programmu un skaņu ierakstu producēšana
Radio un televīzijas programmu izstrāde un apraide
Radošas, mākslinieciskas un izklaides darbības
Sporta nodarbības, izklaides un atpūtas darbība
Individuālo pakalpojumu sniegšana
Mājsaimniecību kā darba devēju darbība
Pašpatēriņa preču ražošana un pakalpojumu sniegšana individuālajās mājsaimniecībās
Pārējo individuālo pakalpojumu sniegšana
Pasts un telekomunikācija
Pasta un kurjeru darbība
Pasts un telekomunikācijas
Telekomunikācija
Pārtikas produktu, dzērienu un tabakas ražošana
Dzērienu ražošana
Pārtikas produktu ražošana
Pārtikas produktu un dzērienu ražošana
Tabakas izstrādājumu ražošana
Veselība un sociālā aprūpe
Sociālā aprūpe ar izmitināšanu
Sociālā aprūpe bez izmitināšanas
Veselība un sociālā aprūpe
Veselības aizsardzība
Veterinārie pakalpojumi
Apģērbu, tekstilizstrādājumu un ādas izstrādājumu ražošana
Apģērbu ražošana
Apģērbu ražošana; kažokādu apstrāde un krāsošana
Ādas micēšana un apstrāde; somu un līdzīgu izstrādājumu, zirglietu, apavu ražošana
Ādas un ādas izstrādājumu ražošana
Tekstilizstrādājumu ražošana
Metālu ražošana
Gatavo metālizstrādājumu ražošana, izņemot mašīnas un iekārtas
Metālu ražošana
Transportlīdzekļu, iekārtu un mehānismu ražošana
Automobiļu, piekabju un puspiekabju ražošana
Biroja tehnikas un datoru ražošana
Citu transportlīdzekļu ražošana
Citur neklasificētu iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošana
Datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošana
Elektrisko iekārtu ražošana
Elektrisko mašīnu un aparātu ražošana

Iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošana
Medicīnisko, precīzijas un optisko instrumentu, pulksteņu ražošana
Radio, televīzijas un sakaru iekārtu un aparatūras ražošana
Ieguves rūpniecība
Ar ieguves rūpniecību saistītās palīgdarbības
Pārējā ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde
Ogļu un brūnoglū ieguve; kūdras ieguve
Jēlnaftas un dabasgāzes ieguve un ar to saistīti pakalpojumi, izņemot izpētes darbus
Ķīmisko produktu ražošana
Celulozes, papīra un papīra izstrādājumu ražošana
Farmaceutisko pamatvielu un farmaceutisko preparātu ražošana
Gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana
Koksa un naftas pārstrādes produktu ražošana
Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu ražošana
Ķīmisko vielu, to izstrādājumu un ķīmisko šķiedru ražošana
Naftas pārstrādes produktu, koksa un kodoldegvielas ražošana
Papīra un papīra izstrādājumu ražošana
Gaisa un ūdens transports
Gaisa transports
Ūdens transports
Pakalpojumu sniegšana
Apsardzes pakalpojumi un izmeklēšana
Biroju administratīvās darbības un citas uzņēmumu palīgdarbības
Centrālo biroju darbība; konsultēšana komercdarbībā un vadībzinībās
Citi komercpakalpojumi
Citi profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi
Darbaspēka meklēšana un nodrošināšana ar personālu
Datorpakalpojumi un ar datoriem saistītās darbības
Datorprogrammēšana, konsultēšana un saistītās darbības
Datoru, individuālās lietošanas priekšmetu un mājsaimniecības piederumu remonts
Iekārtu un ierīču remonts un uzstādīšana
Informācijas pakalpojumi
Juridiskie un grāmatvedības pakalpojumi
Reklāmas un tirgus izpētes pakalpojumi
Valsts pārvalde un sabiedrisko organizāciju darbība
Ārpusteritoriālās organizācijas un institūcijas
Sabiedrisko, politisko un citu organizāciju darbība
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana
Iznomāšana un ekspluatācijas līzings
Iznomāšana un ekspluatācijas līzings
Transportlīdzekļu, mašīnu un iekārtu, individuālās lietošanas priekšmetu, sadzīves aparatūras un iekārtu iznomāšana
Tūrisms un transporta palīgdarbības
Ceļojumu biroju, tūrisma operatoru rezervēšanas pakalpojumi un ar tiem saistīti pasākumi
Transporta papilddarbība un palīgdarbība; tūrisma aģentūru darbība
Uzglabāšanas un transporta palīgdarbības
Cita veida ražošana
Cita veida ražošana
Mēbeļu ražošana
Mēbeļu ražošana; citur neklasificēta ražošana
Nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana
Otrreizējā pārstrāde

Statistikas klasifikatoru NACE redakciju atšķirības nozaru griezumā⁶³⁴

NACE 1.1. red.		NACE 2. red.	
Sadaļa	Apraksts	Sadaļa	Apraksts
A	Lauksaimniecība, medniecība un mežsaimniecība	A	Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība
B	Zvejniecība		
C	Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	B	Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde
D	Apstrādes rūpniecība	C	Apstrādes rūpniecība
E	Elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde	D	Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana
		E	Ūdens apgāde; notekūdeņu, atkritumu apsaimniekošana un sanācija
F	Būvniecība	F	Būvniecība
G	Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu, motociklu, individuālās lietošanas priekšmetu, sadzīves aparātūras un iekārtu remonts	G	Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu remonts
H	Viesnīcas un restorāni	I	Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi
I	Transports, glabāšana un sakari	H	Transports un uzglabāšana
		J	Informācijas un komunikācijas pakalpojumi
J	Finanšu starpniecība	K	Finanšu un apdrošināšanas darbības
K	Operācijas ar nekustamo īpašumu, noma, datorpakalpojumi, zinātne un citi komercpakalpojumi	L	Operācijas ar nekustamo īpašumu
		M	Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi
		N	Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība
L	Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	O	Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana
M	Izglītība	P	Izglītība
N	Veselība un sociālā aprūpe	Q	Veselība un sociālā aprūpe
O	Sabiedriskie, sociālie un individuālie pakalpojumi	R	Māksla, izklaide un atpūta
		S	Citi pakalpojumi
P	Mājsaimniecību darbība	T	Mājsaimniecību kā darba devēju darbība; pašpatēriņa preču ražošana un pakalpojumu sniegšana individuālajās mājsaimniecībās
Q	Ārpusteritoriālās organizācijas un institūcijas	U	Ārpusteritoriālo organizāciju un institūciju darbība

⁶³⁴ NACE izmaiņu struktūra [Elektronisks resurss] <http://www.csb.gov.lv/csp/content/?cat=4557>

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu un to korelāciju salīdzinājums pa darbības veidiem Latvijā no 2006 - 2009. gadam

	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis, milj. latu				Komersantu (komercsabiedrību) neto apgrozījums pa darbības veidiem, milj. latu			Kopējais pievotās vērtības sadalījums pa darbības veidiem (faktiskajās cenās, milj. latu)			Korelācija	
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2006	2007	2008	nodokļu ieņēmumi un apgrozījums	apgrozījums un pievienotā vērtība
Apģērbu, tekstilizstrādājumu un ādas izstrādājumu ražošana	7.28	8.38	7.50	4.39	225.8	237.2	193.1	98.2	101.8	91.3	0.547	0.996
Atkritumu savākšana, apstrāde un izvietošana; materiālu pārstrāde	2.56	3.73	4.52	3.34	169.7	238.7	238.1	94.0	144.6	201.3	0.915	0.846
Atpūta, kultūra un sports	13.37	21.20	24.26	16.99	286.8	376.1	335.9	274.1	349.2	404.6	0.737	0.619
Automobiļu un motociklu tirdzniecība un remonts	9.00	14.38	16.30	9.19	1 942.20	2 402.20	2 013.80	349.5	369.1	339.3	0.401	0.883
Būvniecība	52.30	83.23	95.43	53.54	2 650.20	3 750.20	3 266.60	726.1	1176.9	1309.4	0.744	0.782
Cita veida ražošana	9.68	12.60	12.60	7.45	541.4	638.4	561	203.2	266.6	235.8	0.658	0.940
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde, gaisa kondicionēšana	14.35	18.01	20.41	17.93	754	1072.9	1679.6	224.7	305.4	394.3	0.956	0.989
Finanšu pakalpojumi	35.46	47.58	58.38	46.24	164.3	269.2	303.8	635.8	771.2	821.8	0.969	1.000
Gaisa un ūdens transports	3.49	4.85	6.24	5.87	189.6	99.2	304.7	42.8	79.7	90.8	0.565	0.289
Ieguves rūpniecība	2.11	2.92	3.26	2.53	71.3	97.4	97.4	34.0	53.5	59.5	0.959	0.975
Individuālo pakalpojumu sniegšana	4.76	6.94	8.01	4.93	44.8	61.6	66.9	34.9	52.4	77.9	0.995	0.921
Izdevējdarbība	7.99	9.76	10.37	6.83	226.6	253.2	225.6	97.4	100.7	117.5	0.241	-0.394
Izglītība un zinātne	36.16	49.74	59.45	43.07	71.6	74.2	74.0	458.2	628.8	774.7	0.879	0.854
Iznomāšana un ekspluatācijas līzings	1.76	2.76	3.02	1.81	100.7	145.3	134.9	55.3	84.3	112.7	0.913	0.736
Ķīmisko produktu ražošana	7.89	10.25	11.38	7.94	320.1	410.6	401.1	105.7	125.2	150.4	0.914	0.770
Lauksaimniecība un zivsaimniecība	6.84	8.43	9.92	7.66	195.7	253.1	291.9	227.2	261.8	261.1	0.996	0.908
Mazumtirdzniecība, izņemot automobiļus	37.30	53.01	60.40	42.61	3 112.70	3 992.60	3 759.00	640.7	1041.7	940.6	0.838	1.000
Metālu ražošana	9.80	12.84	14.51	8.32	505.1	626.7	606.1	130.8	160.6	189.0	0.870	0.784
Mežsaimniecība un kokmateriālu ražošana	18.29	21.89	22.71	15.03	1236.5	1558.3	1274.9	315.4	514.5	438.0	0.442	0.854
Operācijas ar nekustamo īpašumu	19.03	24.72	29.24	20.46	819	1062.9	851.2	865.1	1234.1	1383.0	0.186	0.354
Pakalpojumu sniegšana	39.95	54.98	65.50	51.84	1147.2	1390.4	1408.4	561.6	805.4	1059.0	0.936	0.890
Pasts un telekomunikācija	11.73	13.89	15.32	14.27	567.90	632.60	660.90	282.8	303.2	331.8	0.994	0.950
Pārtikas produktu, dzērienu un tabakas ražošana	17.55	20.30	22.73	16.79	1094	1249.6	1306.8	218.7	275.8	330.3	0.975	0.969
Sauszemes transports un cauruļvadu transports	16.67	24.91	33.81	27.42	950.6	1249.9	1193.3	436.8	630.4	657.5	0.749	0.958
Transportlīdzekļu, iekārtu un mehānismu ražošana	9.31	11.77	12.64	7.78	342.5	453.2	516.7	80.1	109.0	151.0	0.994	0.966
Tūrisms un transporta palīgdarbības	28.42	32.71	36.61	31.41	1140.3	1270.0	1582.0	363.6	321.1	466.5	0.966	0.838
Ūdens ieguve, attīrīšana un apgāde	2.34	2.85	3.84	3.27	28.6	36.8	41.4	10.3	13.8	19.8	0.942	0.954
Vairumtirdzniecība, izņemot automobiļus	39.35	53.68	61.94	43.16	8 014.30	9 303.10	8 463.90	1060.3	1167.0	1206.2	0.484	0.574
Valsts pārvalde un sabiedrisko organizāciju darbība	83.53	122.05	139.15	108.86	27.2	35.3	40.7	737.8	1011.3	1200.5	0.995	1.000
Veselība un sociālā aprūpe	45.68	60.27	76.94	80.91	299	419.2	475.9	284.3	361.0	463.2	0.971	0.959
Viesnīcas un restorāni	9.86	13.37	15.04	8.98	345.30	406.50	373.80	186.5	239.6	240.9	0.635	0.834
Nenorādīts darbības veids	53.53	59.82	61.07	8.33								
	657.31	887.85	1 022.49	729.19	27 585.00	34 066.70	32 743.20	9835.8	13059.7	14519.7	0.843	0.876

62. pielikums

Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu ieņēmumu un to korelāciju salīdzinājums pa darbības veidiem Latvijā no 2006 - 2009. gadam⁶³⁶

	Valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas, milj. latu				Komersantu (komercsabiedrību) neto apgrozījums pa darbības veidiem, milj. latu			Kopējais pievotās vērtības sadalījums pa darbības veidiem (faktiskajās cenās, milj. latu)			Korelācija	
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2006	2007	2008	nodokļu ieņēmumi un apgrozījums	apgrozījums un pievienotā vērtība
Apģērbu, tekstilizstrādājumu un ādas izstrādājumu ražošana	13.40	15.99	16.37	10.22	225.8	237.2	193.1	98.2	101.8	91.3	-0.380	0.996
Atkritumu savākšana, apstrāde un izvietošana; materiālu pārstrāde	4.13	6.09	7.89	6.31	169.7	238.7	238.1	94.0	144.6	201.3	0.875	0.846
Atpūta, kultūra un sports	16.70	26.31	32.29	24.90	286.8	376.1	335.9	274.1	349.2	404.6	0.656	0.619
Automobiļu un motociklu tirdzniecība un remonts	14.90	23.55	29.07	18.67	1 942.20	2 402.20	2 013.80	349.5	369.1	339.3	0.269	0.883
Būvniecība	83.95	135.35	162.22	99.69	2 650.20	3 750.20	3 266.60	726.1	1176.9	1309.4	0.698	0.782
Cita veida ražošana	16.65	21.45	23.34	15.20	541.4	638.4	561	203.2	266.6	235.8	0.425	0.940
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde, gaisa kondicionēšana	22.07	26.89	32.50	31.32	754	1072.9	1679.6	224.7	305.4	394.3	0.991	0.989
Finanšu pakalpojumi	45.82	60.36	77.81	75.18	164.3	269.2	303.8	635.8	771.2	821.8	0.944	1.000
Gaisa un ūdens transports	4.14	5.56	7.60	8.92	189.6	99.2	304.7	42.8	79.7	90.8	0.641	0.289
Ieguves rūpniecība	3.39	4.76	5.73	4.73	71.3	97.4	97.4	34.0	53.5	59.5	0.911	0.975
Individuālo pakalpojumu sniegšana	7.54	10.80	13.31	10.42	44.8	61.6	66.9	34.9	52.4	77.9	0.977	0.921
Izdevējdarbība	9.36	12.43	14.39	10.43	226.6	253.2	225.6	97.4	100.7	117.5	0.094	-0.394
Izglītība un zinātne	54.98	77.25	94.88	76.98	71.6	74.2	74.0	458.2	628.8	774.7	0.865	0.854
Iznomāšana un ekspluatācijas lizings	2.89	4.38	5.20	3.44	100.7	145.3	134.9	55.3	84.3	112.7	0.835	0.736
Ķīmisko produktu ražošana	11.75	15.57	18.43	14.60	320.1	410.6	401.1	105.7	125.2	150.4	0.859	0.770
Lauksaimniecība un zivsaimniecība	12.83	16.59	21.25	18.08	195.7	253.1	291.9	227.2	261.8	261.1	0.985	0.908
Mazumtirdzniecība, izņemot automobiļus	67.24	98.04	121.83	94.89	3 112.70	3 992.60	3 759.00	640.7	1041.7	940.6	0.759	1.000
Metālu ražošana	14.38	19.76	24.44	16.06	505.1	626.7	606.1	130.8	160.6	189.0	0.800	0.784
Mežsaimniecība un kokmateriālu ražošana	31.73	38.04	42.56	31.47	1236.5	1558.3	1274.9	315.4	514.5	438.0	0.203	0.854
Operācijas ar nekustamo īpašumu	25.58	33.04	38.98	32.41	819	1062.9	851.2	865.1	1234.1	1383.0	0.186	0.354
Pakalpojumu sniegšana	53.29	74.83	95.67	85.70	1147.2	1390.4	1408.4	561.6	805.4	1059.0	0.899	0.890
Pasts un telekomunikācija	17.96	22.13	24.33	26.00	567.90	632.60	660.90	282.8	303.2	331.8	0.999	0.950
Pārtikas produktu, dzērienu un tabakas ražošana	29.28	36.34	41.75	34.37	1094	1249.6	1306.8	218.7	275.8	330.3	0.983	0.969
Sauszemes transports un cauruļvadu transports	28.41	43.19	61.93	53.57	950.6	1249.9	1193.3	436.8	630.4	657.5	0.717	0.958
Transportlīdzekļu, iekārtu un mehānismu ražošana	14.65	18.22	21.24	14.35	342.5	453.2	516.7	80.1	109.0	151.0	0.994	0.966
Tūrisms un transporta palīgdarbības	43.16	52.13	59.39	55.66	1140.3	1270.0	1582.0	363.6	321.1	466.5	0.957	0.838
Ūdens ieguve, attīrīšana un apgāde	3.72	4.70	6.44	6.12	28.6	36.8	41.4	10.3	13.8	19.8	0.950	0.954
Vairumtirdzniecība, izņemot automobiļus	61.37	85.45	103.29	78.73	8 014.30	9 303.10	8 463.90	1060.3	1167.0	1206.2	0.423	0.574
Valsts pārvalde un sabiedrisko organizāciju darbība	131.87	192.00	231.21	203.16	27.2	35.3	40.7	737.8	1011.3	1200.5	1.000	1.000
Veselība un sociālā aprūpe	45.65	66.40	85.78	80.66	299	419.2	475.9	284.3	361.0	463.2	0.983	0.959
Viesnīcas un restorāni	17.31	24.77	30.32	20.14	345.30	406.50	373.80	186.5	239.6	240.9	0.539	0.834
Nenorādīts darbības veids	90.10	104.99	116.03	67.88								
	1 000.20	1 377.38	1 667.46	1 330.28	27 585.00	34 066.70	32 743.20	9835.8	13059.7	14519.7	0.800	0.876

⁶³⁶ Autores veidota tabula, izmantojot FM un VID nepublicētos materiālus

Pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu un to korelāciju salīdzinājums pa darbības veidiem Latvijā no 2006 - 2009. gadam

	Pievienotās vērtības nodokļi, milj. latu				Komersantu (komercsabiedrību) neto apgrozījums pa darbības veidiem, milj. latu			Kopējais pievotās vērtības sadalījums pa darbības veidiem (faktiskajās cenās, milj. latu)			Korelācija	
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2006	2007	2008	nodokļu ieņēmumi un apgrozījums	apgrozījums un pievienotā vērtība
Apģērbu, tekstilizstrādājumu un ādas izstrādājumu ražošana	-1.56	-0.10	0.71	-0.91	225.8	237.2	193.1	98.2	101.8	91.3	-0.591	0.996
Atkritumu savākšana, apstrāde un izvietošana; materiālu pārstrāde	-1.98	-2.85	-2.41	2.21	169.7	238.7	238.1	94.0	144.6	201.3	-0.866	0.846
Atpūta, kultūra un sports	7.20	11.03	9.59	2.00	286.8	376.1	335.9	274.1	349.2	404.6	0.996	0.619
Automobiļu un motociklu tirdzniecība un remonts	98.78	144.19	100.21	40.32	1 942.20	2 402.20	2 013.80	349.5	369.1	339.3	0.993	0.883
Būvniecība	96.65	150.19	144.30	84.80	2 650.20	3 750.20	3 266.60	726.1	1176.9	1309.4	0.938	0.782
Cita veida ražošana	7.11	8.95	0.55	-10.33	541.4	638.4	561	203.2	266.6	235.8	0.516	0.940
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde, gaisa kondicionēšana	45.62	37.72	46.14	67.29	754	1072.9	1679.6	224.7	305.4	394.3	0.231	0.989
Finanšu pakalpojumi	12.24	6.28	8.00	17.33	164.3	269.2	303.8	635.8	771.2	821.8	-0.866	1.000
Gaisa un ūdens transports	-0.46	-0.82	-1.65	-1.82	189.6	99.2	304.7	42.8	79.7	90.8	-0.728	0.289
Ieguves rūpniecība	-0.55	0.03	-2.28	-3.04	71.3	97.4	97.4	34.0	53.5	59.5	-0.277	0.975
Individuālo pakalpojumu sniegšana	3.58	4.86	3.48	2.62	44.8	61.6	66.9	34.9	52.4	77.9	0.223	0.921
Izdevējdarbība	4.83	4.68	5.05	4.65	226.6	253.2	225.6	97.4	100.7	117.5	-0.825	-0.394
Izglītība un zinātne	3.89	4.15	5.30	2.72	71.6	74.2	74.0	458.2	628.8	774.7	0.587	0.854
Iznomāšana un ekspluatācijas līzings	5.10	5.00	5.29	4.77	100.7	145.3	134.9	55.3	84.3	112.7	-0.042	0.736
Ķīmisko produktu ražošana	3.76	3.20	-4.35	-2.90	320.1	410.6	401.1	105.7	125.2	150.4	-0.470	0.770
Lauksaimniecība un zivsaimniecība	-2.83	-0.83	-2.37	-3.13	195.7	253.1	291.9	227.2	261.8	261.1	0.329	0.908
Mazumtirdzniecība, izņemot automobiļus	152.11	204.08	222.93	208.48	3 112.70	3 992.60	3 759.00	640.7	1041.7	940.6	0.868	1.000
Metālu ražošana	-6.60	-4.65	-11.99	-15.95	505.1	626.7	606.1	130.8	160.6	189.0	-0.106	0.784
Mežsaimniecība un kokmateriālu ražošana	-35.10	-41.25	-40.38	-36.05	1236.5	1558.3	1274.9	315.4	514.5	438.0	-0.691	0.854
Operācijas ar nekustamo īpašumu	11.95	-0.83	-10.19	3.59	819	1062.9	851.2	865.1	1234.1	1383.0	-0.209	0.354
Pakalpojumu sniegšana	40.39	62.01	70.48	54.74	1147.2	1390.4	1408.4	561.6	805.4	1059.0	0.977	0.890
Pasts un telekomunikācija	46.79	50.44	48.61	50.71	567.90	632.60	660.90	282.8	303.2	331.8	0.677	0.950
Pārtikas produktu, dzērienu un tabakas ražošana	25.22	38.14	38.88	48.90	1094	1249.6	1306.8	218.7	275.8	330.3	0.977	0.969
Sauszemes transports un cauruļvadu transports	-15.03	-20.59	-30.64	-42.08	950.6	1249.9	1193.3	436.8	630.4	657.5	-0.647	0.958
Transportlīdzekļu, iekārtu un mehānismu ražošana	-2.92	-3.44	-4.98	-9.17	342.5	453.2	516.7	80.1	109.0	151.0	-0.906	0.966
Tūrisms un transporta palīgdarbības	-6.73	-3.38	-4.34	2.82	1140.3	1270.0	1582.0	363.6	321.1	466.5	0.508	0.838
Ūdens ieguve, attīrīšana un apgāde	-4.19	-9.80	-10.31	-14.81	28.6	36.8	41.4	10.3	13.8	19.8	-0.959	0.954
Vairumtirdzniecība, izņemot automobiļus	411.02	513.78	499.81	322.24	8 014.30	9 303.10	8 463.90	1060.3	1167.0	1206.2	0.842	0.574
Valsts pārvalde un sabiedrisko organizāciju darbība	5.53	6.03	5.34	3.29	27.2	35.3	40.7	737.8	1011.3	1200.5	-0.151	1.000
Veselība un sociālā aprūpe	1.63	1.53	1.89	2.54	299	419.2	475.9	284.3	361.0	463.2	0.535	0.959
Viesnīcas un restorāni	3.81	7.86	6.85	7.25	345.30	406.50	373.80	186.5	239.6	240.9	0.949	0.834
Nenorādīts darbības veids	21.28	27.35	19.63	5.35								
	930.55	1 202.93	1 117.15	798.44	27 585.00	34 066.70	32 743.20	9835.8	13059.7	14519.7	0.993	0.876

⁶³⁷ Autores veidota tabula, izmantojot FM un VID nepublicētos materiālus

Uzņēmumu ienākuma nodokļa ieņēmumu un to korelāciju salīdzinājums pa darbības veidiem Latvijā no 2006 - 2009. gadam⁶³⁸

	Uzņēmuma ienākuma nodoklis, milj. latu				Komersantu (komercsabiedrību) neto apgrozījums pa darbības veidiem, milj. latu			Kopējais pievotās vērtības sadalījums pa darbības veidiem (faktiskajās cenās, milj. latu)			Korelācija	
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2006	2007	2008	nodokļu ieņēmumi un apgrozījums	apgrozījums un pievienotā vērtība
Apģērbu, tekstilizstrādājumu un ādas izstrādājumu ražošana	2.15	3.43	2.29	0.28	225.8	237.2	193.1	98.2	101.8	91.3	0.622	0.996
Atkritumu savākšana, apstrāde un izvietošana; materiālu pārstrāde	0.48	0.75	1.09	1.38	169.7	238.7	238.1	94.0	144.6	201.3	0.822	0.846
Atpūta, kultūra un sports	4.60	8.08	8.02	0.61	286.8	376.1	335.9	274.1	349.2	404.6	0.900	0.619
Automobiļu un motociklu tirdzniecība un remonts	6.11	10.05	12.61	-0.91	1 942.20	2 402.20	2 013.80	349.5	369.1	339.3	0.264	0.883
Būvniecība	26.29	52.93	67.87	26.84	2 650.20	3 750.20	3 266.60	726.1	1176.9	1309.4	0.685	0.782
Cita veida ražošana	3.78	6.20	4.63	1.38	541.4	638.4	561	203.2	266.6	235.8	0.988	0.940
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde, gaisa kondicionēšana	4.09	7.94	11.38	4.38	754	1072.9	1679.6	224.7	305.4	394.3	0.978	0.989
Finanšu pakalpojumi	48.42	80.38	109.73	26.13	164.3	269.2	303.8	635.8	771.2	821.8	0.967	1.000
Gaisa un ūdens transports	0.36	2.09	2.30	-1.16	189.6	99.2	304.7	42.8	79.7	90.8	0.167	0.289
Ieguves rūpniecība	0.94	2.30	3.11	0.25	71.3	97.4	97.4	34.0	53.5	59.5	0.930	0.975
Individuālo pakalpojumu sniegšana	0.23	0.40	0.63	0.20	44.8	61.6	66.9	34.9	52.4	77.9	0.932	0.921
Izdevējdarbība	1.75	2.49	3.29	1.36	226.6	253.2	225.6	97.4	100.7	117.5	-0.058	-0.394
Izglītība un zinātne	1.40	1.53	2.31	1.54	71.6	74.2	74.0	458.2	628.8	774.7	0.549	0.854
Iznomāšana un ekspluatācijas līzings	1.43	2.59	3.37	0.95	100.7	145.3	134.9	55.3	84.3	112.7	0.807	0.736
Ķīmisko produktu ražošana	3.22	4.38	3.70	2.28	320.1	410.6	401.1	105.7	125.2	150.4	0.866	0.770
Lauksaimniecība un zivsaimniecība	0.82	1.13	1.93	1.39	195.7	253.1	291.9	227.2	261.8	261.1	0.935	0.908
Mazumtirdzniecība, izņemot automobiļus	18.26	25.71	36.17	13.12	3 112.70	3 992.60	3 759.00	640.7	1041.7	940.6	0.637	1.000
Metālu ražošana	0.81	5.70	7.91	2.40	505.1	626.7	606.1	130.8	160.6	189.0	0.893	0.784
Mežsaimniecība un kokmateriālu ražošana	9.83	19.34	27.82	4.35	1236.5	1558.3	1274.9	315.4	514.5	438.0	0.142	0.854
Operācijas ar nekustamo īpašumu	14.76	28.73	30.21	11.07	819	1062.9	851.2	865.1	1234.1	1383.0	0.530	0.354
Pakalpojumu sniegšana	14.87	19.04	25.86	25.83	1147.2	1390.4	1408.4	561.6	805.4	1059.0	0.825	0.890
Pasts un telekomunikācija	21.40	21.51	24.91	18.35	567.90	632.60	660.90	282.8	303.2	331.8	0.752	0.950
Pārtikas produktu, dzērienu un tabakas ražošana	5.81	5.51	5.81	4.69	1094	1249.6	1306.8	218.7	275.8	330.3	-0.268	0.969
Sauszemes transports un cauruļvadu transports	3.25	4.74	8.41	5.83	950.6	1249.9	1193.3	436.8	630.4	657.5	0.587	0.958
Transportlīdzekļu, iekārtu un mehānismu ražošana	3.47	4.55	5.61	4.11	342.5	453.2	516.7	80.1	109.0	151.0	0.988	0.966
Tūrisms un transporta palīgdarbības	10.49	16.18	16.80	11.34	1140.3	1270.0	1582.0	363.6	321.1	466.5	0.784	0.838
Ūdens ieguve, attīrīšana un apgāde	0.05	0.20	0.54	0.40	28.6	36.8	41.4	10.3	13.8	19.8	0.930	0.954
Vairumtirdzniecība, izņemot automobiļus	36.38	48.70	60.83	23.68	8 014.30	9 303.10	8 463.90	1060.3	1167.0	1206.2	0.348	0.574
Valsts pārvalde un sabiedrisko organizāciju darbība	0.65	0.71	0.78	1.52	27.2	35.3	40.7	737.8	1011.3	1200.5	0.990	1.000
Veselība un sociālā aprūpe	1.42	2.27	4.23	2.27	299	419.2	475.9	284.3	361.0	463.2	0.910	0.959
Viesnīcas un restorāni	3.46	4.60	3.54	0.93	345.30	406.50	373.80	186.5	239.6	240.9	0.913	0.834
Nenorādīts darbības veids	2.81	5.58	5.42	0.37								
	253.80	399.75	503.11	197.18	27 585.00	34 066.70	32 743.20	9835.8	13059.7	14519.7	0.814	0.876

⁶³⁸ Autores veidota tabula, izmantojot FM un VID nepublicētos materiālus

Akcīzes nodokļa ieņēmumu un to korelāciju salīdzinājums pa darbības veidiem Latvijā no 2006 - 2009. gadam⁶³⁹

	Akcīzes nodokļi, milj.latu				Komersantu (komercsabiedrību) neto apgrozījums pa darbības veidiem, milj. latu			Kopējais pievotās vērtības sadalījums pa darbības veidiem (faktiskajās cenās, milj. latu)			Korelācija	
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2006	2007	2008	nodokļu ieņēmumi un apgrozījums	apgrozījums un pievienotā vērtība
Apģērbu, tekstilizstrādājumu un ādas izstrādājumu ražošana	0.00	0.00	0.00	0.00	225.8	237.2	193.1	98.2	101.8	91.3	0.697	0.996
Atkritumu savākšana, apstrāde un izvietošana; materiālu pārstrāde	0.00	0.00	0.00	0.00	169.7	238.7	238.1	94.0	144.6	201.3	0.507	0.846
Atpūta, kultūra un sports	0.00	0.00	0.00	0.01	286.8	376.1	335.9	274.1	349.2	404.6	0.194	0.619
Automobiļu un motociklu tirdzniecība un remonts	0.01	0.01	0.01	0.01	1 942.20	2 402.20	2 013.80	349.5	369.1	339.3	0.592	0.883
Būvniecība	0.00	0.01	0.00	0.01	2 650.20	3 750.20	3 266.60	726.1	1176.9	1309.4	0.836	0.782
Cita veida ražošana	0.03	0.01	0.00	0.00	541.4	638.4	561	203.2	266.6	235.8	-0.486	0.940
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde, gaisa kondicionēšana	-0.14	-0.09	-0.10	-0.03	754	1072.9	1679.6	224.7	305.4	394.3	0.628	0.989
Finanšu pakalpojumi	0.00	0.00	0.00	0.00	164.3	269.2	303.8	635.8	771.2	821.8	0.285	1.000
Gaisa un ūdens transports	0.00	0.00	0.00	0.00	189.6	99.2	304.7	42.8	79.7	90.8	-0.828	0.289
Ieguves rūpniecība	0.00	0.00	0.00	0.00	71.3	97.4	97.4	34.0	53.5	59.5	0.500	0.975
Individuālo pakalpojumu sniegšana	0.00	0.00	0.00	0.01	44.8	61.6	66.9	34.9	52.4	77.9	0.617	0.921
Izdevējdarbība	0.00	0.00	0.00	0.10	226.6	253.2	225.6	97.4	100.7	117.5	-0.999	-0.394
Izglītība un zinātne	0.00	0.00	0.00	0.00	71.6	74.2	74.0	458.2	628.8	774.7	0.907	0.854
Iznomāšana un ekspluatācijas lizings	0.13	0.03	0.00	0.00	100.7	145.3	134.9	55.3	84.3	112.7	-0.892	0.736
Ķīmisko produktu ražošana	1.24	0.82	0.89	0.60	320.1	410.6	401.1	105.7	125.2	150.4	-0.997	0.770
Lauksaimniecība un zivsaimniecība	0.24	0.25	0.21	0.24	195.7	253.1	291.9	227.2	261.8	261.1	-0.679	0.908
Mazumtirdzniecība, izņemot automobiļus	94.53	127.57	151.52	166.75	3 112.70	3 992.60	3 759.00	640.7	1041.7	940.6	0.771	1.000
Metālu ražošana	0.00	0.21	-0.19	0.00	505.1	626.7	606.1	130.8	160.6	189.0	0.188	0.784
Mežsaimniecība un kokmateriālu ražošana	0.00	0.01	0.00	0.01	1236.5	1558.3	1274.9	315.4	514.5	438.0	0.942	0.854
Operācijas ar nekustamo īpašumu	0.01	0.02	0.01	0.01	819	1062.9	851.2	865.1	1234.1	1383.0	0.997	0.354
Pakalpojumu sniegšana	1.11	1.02	0.17	0.97	1147.2	1390.4	1408.4	561.6	805.4	1059.0	-0.626	0.890
Pasts un telekomunikācija	0.00	0.00	0.01	0.00	567.90	632.60	660.90	282.8	303.2	331.8	0.736	0.950
Pārtikas produktu, dzērienu un tabakas ražošana	53.47	63.95	62.11	62.48	1094	1249.6	1306.8	218.7	275.8	330.3	0.910	0.969
Sauszemes transports un cauruļvadu transports	0.12	7.32	18.44	16.88	950.6	1249.9	1193.3	436.8	630.4	657.5	0.678	0.958
Transportlīdzekļu, iekārtu un mehānismu ražošana	0.00	0.00	0.00	0.00	342.5	453.2	516.7	80.1	109.0	151.0	0.778	0.966
Tūrisms un transporta palīgdarbības	16.83	13.63	6.92	5.84	1140.3	1270.0	1582.0	363.6	321.1	466.5	-0.999	0.838
Ūdens ieguve, attīrīšana un apgāde	198.63	233.04	299.50	249.43	28.6	36.8	41.4	10.3	13.8	19.8	0.942	0.954
Vairumtirdzniecība, izņemot automobiļus	0.00	0.00	0.00	0.00	8 014.30	9 303.10	8 463.90	1060.3	1167.0	1206.2	-0.775	0.574
Valsts pārvalde un sabiedrisko organizāciju darbība	0.00	0.00	0.00	0.00	27.2	35.3	40.7	737.8	1011.3	1200.5	0.995	1.000
Veselība un sociālā aprūpe	0.01	0.01	0.02	0.13	299	419.2	475.9	284.3	361.0	463.2	0.973	0.959
Viesnīcas un restorāni	0.00	0.28	1.38	0.63	345.30	406.50	373.80	186.5	239.6	240.9	0.155	0.834
Nenorādīts darbības veids	2.81	5.58	5.42	0.37								
	366.20	448.09	540.92	504.08	27 585.00	34 066.70	32 743.20	9835.8	13059.7	14519.7	0.729	0.876

⁶³⁹ Autores veidota tabula, izmantojot FM un VID nepublicētos materiālus

Nodokļu ieņēmumu un IKP korelāciju salīdzinājums pa darbības veidiem Latvijā no 2006 - 2009. gadam⁶⁴⁰

	IIN, VSAOI, PVN, UIN un akcīzes nodoklis, milj.latu				%	IKP, milj. latu faktiskās cenās			%	Korelācija
	2006	2007	2008	2009		2009	2006	2007		
Apģērbu, tekstilizstrādājumu un ādas izstrādājumu ražošana	21.26	27.70	26.88	13.98	0.4%	982	1 018	913	0.6%	-0.062
Atkritumu savākšana, apstrāde un izvietošana; materiālu pārstrāde	5.19	7.72	11.08	13.24	0.4%	663	1 058	1 603	1.1%	1.000
Atpūta, kultūra un sports	41.87	66.62	74.16	44.51	1.3%	2 741	3 492	4 046	2.8%	0.978
Automobiļu un motociklu tirdzniecība un remonts	128.80	192.18	158.19	67.29	1.9%	3 495	3 691	3 393	2.3%	0.679
Būvniecība	259.20	421.70	469.83	264.88	7.4%	7 261	11 769	13 094	9.0%	1.000
Cita veida ražošana	37.25	49.22	41.11	13.71	0.4%	1 770	1 882	1 903	1.3%	0.645
Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde, gaisa kondicionēšana	85.98	90.47	110.33	120.89	3.4%	2 247	3 054	3 943	2.7%	0.949
Finanšu pakalpojumi	141.94	194.60	253.92	164.88	4.6%	6 678	8 045	8 733	6.0%	0.975
Gaisa un ūdens transports	7.52	11.67	14.49	11.81	0.3%	428	797	908	0.6%	0.982
Ieguves rūpniecība	5.89	10.02	9.81	4.47	0.1%	340	535	595	0.4%	0.964
Individuālo pakalpojumu sniegšana	16.11	23.00	25.43	18.18	0.5%	349	524	779	0.5%	0.930
Izdevējdarbība	23.93	29.36	33.11	23.38	0.7%	974	1 007	1 175	0.8%	0.888
Izglītība un zinātne	96.44	132.67	161.94	124.31	3.5%	4 582	6 288	7 747	5.3%	1.000
Iznomāšana un ekspluatācijas līzings	11.30	14.76	16.88	10.98	0.3%	553	843	1 127	0.8%	0.991
Ķīmisko produktu ražošana	27.86	34.22	30.05	22.52	0.6%	1 057	1 252	1 504	1.0%	0.269
Lauksaimniecība un zivsaimniecība	17.89	25.57	30.95	24.25	0.7%	2 272	2 618	2 611	1.8%	0.904
Mazumtirdzniecība, izņemot automobiļus	369.45	508.40	592.86	525.84	14.8%	6 407	10 417	9 406	6.5%	0.809
Metālu ražošana	18.40	33.86	34.69	10.84	0.3%	1 308	1 606	1 890	1.3%	0.893
Mežsaimniecība un kokmateriālu ražošana	24.75	38.05	52.71	14.81	0.4%	3 154	5 145	4 380	3.0%	0.587
Operācijas ar nekustamo īpašumu	71.32	85.67	88.26	67.54	1.9%	8 651	12 341	13 830	9.5%	0.990
Pakalpojumu sniegšana	149.60	211.88	257.68	219.09	6.2%	5 296	7 721	10 075	6.9%	0.997
Pasts un telekomunikācija	97.88	107.97	113.17	109.34	3.1%	2 828	3 032	3 318	2.3%	0.962
Pārtikas produktu, dzērienu un tabakas ražošana	131.33	164.24	171.28	167.22	4.7%	2 187	2 758	3 303	2.3%	0.941
Sauszemes transports un cauruļvadu transports	33.42	59.57	91.94	61.62	1.7%	4 368	6 304	6 575	4.5%	0.891
Transportlīdzekļu, iekārtu un mehānismu ražošana	24.51	31.10	34.52	17.08	0.5%	1 339	2 263	2 375	1.6%	0.970
Tūrisms un transporta palīgdarbības	92.16	111.28	115.39	107.08	3.0%	3 636	3 211	4 665	3.2%	0.392
Ūdens ieguve, attīrīšana un apgāde	200.55	231.00	300.00	244.42	6.9%	1 03	138	198	0.1%	0.997
Vairumtirdzniecība, izņemot automobiļus	548.13	701.61	725.86	467.80	13.1%	10 603	11 670	12 062	8.3%	0.991
Valsts pārvalde un sabiedrisko organizāciju darbība	221.58	320.80	376.48	316.83	8.9%	7 378	10 113	12 005	8.3%	0.998
Veselība un sociālā aprūpe	94.39	130.48	168.87	166.52	4.7%	2 843	3 610	4 632	3.2%	0.998
Viesnīcas un restorāni	34.43	50.89	57.13	37.94	1.1%	1 865	2 396	2 409	1.7%	0.969
Nenorādīts darbības veids	167.72	197.74	202.15	81.93						
	3 208.06	4 316.00	4 851.13	3 559.16		98 358	130 597	145 197		1.000

⁶⁴⁰ Autores veidota tabula, izmantojot FM un VID npublicētos materiālus

Īpašuma nodoklis un mājas īpašnieka ienākumi ASV 2008. gadā, USD⁶⁴¹

Štats	Īpašuma nodoklis, kas maksāts par māju, mediāna	Ranžējums	Mājas vērtība, mediāna	Nodoklis, % no mājas vērtības	Ranžējums	Īpašnieku ienākumi, mediāna	Īpašuma nodoklis, % no īpašnieka ienākumiem	Ranžējums
ASV	\$1897		\$197600	0.96%		\$65385	2.90%	
Alabama	\$383	49	\$121500	0.32%	48	\$52843	0.72%	49
Alaska	\$2377	13	\$237800	1.00%	19	\$83860	2.83%	22
Arizona	\$1316	33	\$229200	0.57%	39	\$61849	2.13%	32
Arkansas	\$534	46	\$105700	0.51%	43	\$49032	1.09%	46
California	\$2829	10	\$467000	0.61%	37	\$81757	3.46%	15
Colorado	\$1395	30	\$242200	0.58%	38	\$72539	1.92%	37
Connecticut	\$4603	2	\$306000	1.50%	8	\$87419	5.27%	3
Delaware	\$1075	39	\$250900	0.43%	47	\$68004	1.58%	42
Florida	\$1860	21	\$218700	0.85%	24	\$56633	3.28%	18
Georgia	\$1298	34	\$169100	0.77%	28	\$63807	2.03%	34
Hawaii	\$1338	31	\$560200	0.24%	49	\$82794	1.62%	39
Idaho	\$1213	36	\$183700	0.66%	35	\$55898	2.17%	30
Illinois	\$3384	7	\$214900	1.57%	6	\$70341	4.81%	5
Indiana	\$1205	37	\$125200	0.96%	21	\$58763	2.05%	33
Iowa	\$1492	28	\$120700	1.24%	15	\$59291	2.52%	27
Kansas	\$1569	26	\$125700	1.25%	13	\$61908	2.53%	26
Kentucky	\$823	43	\$118400	0.70%	32	\$51676	1.59%	41
Louisiana	\$188	50	\$132400	0.14%	50	\$54062	0.35%	50
Maine	\$1897	20	\$180200	1.05%	18	\$57117	3.32%	17
Maryland	\$2612	11	\$341200	0.77%	29	\$86373	3.02%	19
Massachusetts	\$3406	6	\$353600	0.96%	20	\$84549	4.03%	9
Michigan	\$2191	17	\$151300	1.45%	9	\$59229	3.70%	10
Minnesota	\$2019	19	\$213800	0.94%	22	\$69515	2.90%	21
Mississippi	\$468	47	\$99700	0.47%	46	\$46793	1.00%	47
Missouri	\$1236	35	\$141500	0.87%	23	\$57486	2.15%	31
Montana	\$1463	29	\$180300	0.81%	26	\$54100	2.70%	23
Nebraska	\$2175	18	\$126500	1.72%	3	\$60963	3.57%	11
Nevada	\$1714	24	\$271500	0.63%	36	\$69851	2.45%	29
New Hampshire	\$4501	3	\$264700	1.70%	5	\$77222	5.83%	2
New Jersey	\$6320	1	\$364100	1.74%	2	\$90010	7.02%	1
New Mexico	\$843	42	\$165100	0.51%	42	\$52861	1.59%	40
New York	\$3622	4	\$318900	1.14%	17	\$76409	4.74%	6
North Carolina	\$1159	38	\$154500	0.75%	30	\$57790	2.01%	35
North Dakota	\$1591	25	\$112500	1.41%	10	\$59599	2.67%	25
Ohio	\$1807	23	\$140200	1.29%	12	\$60493	2.99%	20
Oklahoma	\$762	44	\$105500	0.72%	31	\$53873	1.41%	44
Oregon	\$2204	16	\$273300	0.81%	27	\$64095	3.44%	16
Pennsylvania	\$2207	15	\$164700	1.34%	11	\$62082	3.55%	12
Rhode Island	\$3534	5	\$286000	1.24%	16	\$75813	4.66%	7
South Carolina	\$678	45	\$138700	0.49%	44	\$54466	1.24%	45
South Dakota	\$1560	27	\$126200	1.24%	14	\$57761	2.70%	24
Tennessee	\$924	41	\$138600	0.67%	34	\$53794	1.72%	38
Texas	\$2232	14	\$126800	1.76%	1	\$63850	3.50%	14
Utah	\$1328	32	\$236000	0.56%	40	\$67921	1.96%	36
Vermont	\$3281	8	\$214700	1.53%	7	\$62857	5.22%	4
Virginia	\$1854	22	\$269600	0.69%	33	\$75504	2.46%	28
Washington	\$2595	12	\$308100	0.84%	25	\$73724	3.52%	13
West Virginia	\$457	48	\$95900	0.48%	45	\$46105	0.99%	48
Wisconsin	\$2963	9	\$173300	1.71%	4	\$64507	4.59%	8
Wyoming	\$1012	40	\$188200	0.54%	41	\$64279	1.57%	43
District of Columbia	\$2038	19	\$474100	0.43%	47	\$98628	2.07%	33

⁶⁴¹ Property Taxes on Owner-Occupied Housing by State, 2004 – 2008 [Elektronisks resurss]
<http://www.taxfoundation.org/research/show/1913.html>

ES valstu pārskats par galvenajiem ar nodokļiem saistītiem pasākumiem kas veikti reaģējot uz ekonomikas un finanšu krīzi 2009. un 2010. gada sākumā⁶⁴²

Valsts	Pasākumi
Austrija	<ul style="list-style-type: none"> Gada nodokļa atvieglojums par apmēram € 3 miljardiem gadā (1,1% no IKP) (Steuerreformgesetz 2009): <ul style="list-style-type: none"> Izmaiņas ienākuma nodokļu sistēmā (€ 2.3 miljardi): samazināt marginālo likmi otrai un trešai grupai; palielināt nulles likmi par € 1 000 (līdz € 11 000); palielināt nodokļus augstākai likmei - 50% par € 9 000 (līdz € 60 000). Ģimenes nodokļu atvieglojumu pakete (€ 0,5 miljardi): palielināt bērnu pabalstus un ar bērniem saistītās nodokļu atlaides nodokļa atvieglojums par bērnu aprūpes izmaksām nodokļu atbrīvojumi attiecībā uz bērnu aprūpes subsīdijām, ko maksā darba devēji. Palielināt nodokļu atlaides uzņēmumiem no 10% līdz 13%, sākot no 2010. gada. Palielināts nolietojums 30% gadā ieguldījumus.
Beļģija	<ul style="list-style-type: none"> PVN likmes samazinājums (no 21% uz 6%) par privāto būvniecību (līdz € 50 000) un sociālajiem mājokļiem. Paātrinājums PVN atmaksai. Palielināts algu ieturējuma nodoklis no 0,25% līdz 0,75% no 2009. g. 1. jūnija un līdz 1% no 2010. g. 1. janvāra. Palielināts virsstundu skaits kas var pretendēt uz samazinātu algu ieturējuma nodokli no 65 stundām līdz 100 stundām 2009. g. un līdz 130 stundām 2010. g. Samaksas par algas nodokļiem aizkavēšanās pagarināšana uz laiku.
Bulgārija	<ul style="list-style-type: none"> 5-gadu nodokļu brīvdienu ieviešana par ieguldījumiem, ko piemēro, ievērojot konkrētus nosacījumus uz peļņu lauksaimniecībā, apstrādes ražošanā, augsto tehnoloģiju rūpniecības un infrastruktūras izveidē. Nodokļu brīvdienu ieviešana ir uzskatāma par valsts atbalstu un tas ir jāapstiprina Eiropas Komisijai. Hipotekāro procentu atlaide jaunām ģimenēm.
Kipra	<ul style="list-style-type: none"> Korporatīvās nodokļa likmes samazinājums daļēji nevalstiskām organizācijām no 25% uz 10%. Uz laiku samazināta PVN likme viesnīcām par 3 procentu punktiem, līdz 5%. Samazinājums lidostu nolaišanās nodevai, ko iekasē no lidsabiedrībām, un ir atcelta nakšņošanas nodeva, ko iekasē vietējās pašvaldībās.
Čehija	<ul style="list-style-type: none"> Samazinātas darba devēja un darba ņēmēju sociālās apdrošināšanas likmes. Ieviesta paātrinātā amortizācija. Samazināta PVN likme dažiem darbietilpīgiem vietējiem pakalpojumiem. PVN atskaitīšana par vieglajiem automobiļiem uzņēmējiem.
Dānija	<ul style="list-style-type: none"> Palielināta nopelnīto ienākumu nodokļa atlaide no 4% līdz 4,25%. Palielināta neapliekamā daļa no 42 400 DKK (€ 5 700) līdz 42 900 DKK (€ 5 750), kā arī palielināta vidējā nodokļa skala no 289 300 DKK (€ 38 850) līdz 347 200 DKK (€ 46 600). Ietaupīti gandrīz 50 miljardi DKK uz obligātās papildus pensijas shēmas, kas tiek atsaukta 2009. g., ar labvēlīgu nodokļu režīmu. PVN, iedzīvotāju ienākuma nodokļa nomaksa tiek atlikta-pagarināta. Valdība ir uzsākusi lielu nodokļu reformu, kas pakāpeniski jāievieš 2010-2019.gadā. Galvenie pasākumi, lai samazinātu zemāko nodokļu kategoriju no 5,26% līdz 3,76%, ir apvienot vidējās kategorijas ar 6% likmi kopumā un palielināt neapliekamo daļu augstākai nodokļu kategorijai līdz 389900 DKK 2010.gadā un 424 600 DKK 2011.gadā. Augstākai nodokļu kategorijai likme samazināta no pašreizējiem 63% līdz 56%.
Igaunija	<ul style="list-style-type: none"> Palielināta samazinātā PVN likme no 5% līdz 9%, sašaurināts preču klāsts, kuram samazinātā likme ir piemērojama. Ienākuma nodokļa likmes samazinājums par 1 procentu punktu. Neapliekamā minimuma saglabāšana līdzšinējā līmenī.
Somija	<ul style="list-style-type: none"> Palielināt akcīzes nodokli alkoholam un tabakai par 10%. riģēšana par inflācijas lielumu ienākuma nodokļa aprēķinā, par 4%. Likmes samazināšana visās četrās nodokļu kategorijās (starp 1 un 1,5 procentu punktiem). Ieviestas jaunas darba ienākuma nodokļa atlaides zema un vidēja ienākumu kategorijai. Palielināta pensijas neapliekamā ienākumu daļa. Palielinātas nodokļu atlaides par mājsaimniecības darba ienākumiem līdz € 3 000 vienam

^{642 643} Citroen Berlingo [Elektronisks resurss] <http://www.citroen.lv/modeli/Berlingo/>

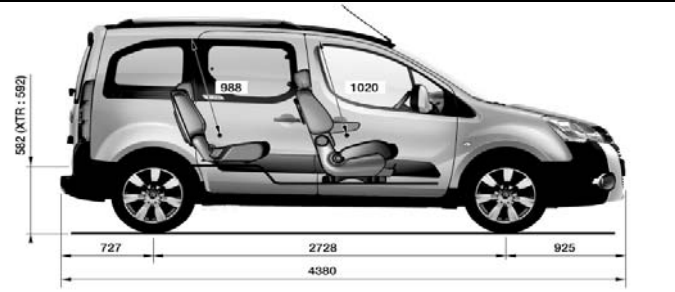
	<p>nodokļu maksātājam.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samazinājums valsts pensiju iemaksās, ko maksā darba devēji par 0,8 procentpunktiem no 2009.g. 1.aprīļa. • Samazinājums PVN likmei pārtikas produktiem no 17% līdz 12%, sākot ar 2009. gada 1.oktobri.
Francija	<ul style="list-style-type: none"> • Samazināts iedzīvotāju ienākuma nodoklis zemu ienākumu grupai. • Kases principa ieviešana PVN atmaksas gadījumā. • Atbrīvojums no vietējā nodokļa visām investīcijām par iekārtām un īpašumiem, kas izgatavoti pēc 2008.g 23 oktobra. 31. decembrim. • No 2009. gada 1. jūlija samazinātā PVN likme 5,5% attiecas uz restorānu pakalpojumiem. • Ir plānots, ka no 2010. gada vietējais uzņēmumu nodoklis vairs netiks balstīts uz gada vērtību, bet tiks aprēķināts tikai par gada īres vērtību nekustamajam īpašumam. Mērķis reformai: lai uzlabotu konkurētspēju Francijas uzņēmumiem, samazinot nodokļu slogu investīcijām.
Vācija	<ul style="list-style-type: none"> • Samazināt IIN likmi zemākai kategorijai no 15% līdz 14%. • IIN robežvērtības ir palielinātas par 400 € ar atpakaļejošu datumu no 2009.gada 1.janvāra un no 2010.gada 1.janvāra - vēl par € 330. • Palielināt neapliekamo daļu IIN no € 7664 līdz € 7834 ar atpakaļejošu datumu no 2009.gada 1.janvāra un līdz € 8 004 no 2010.gada 1.janvāra. • Palielināt IIN atlaidi par pakalpojumiem, ko sniedz pašnodarbinātas personas mājāsaimniecības remontiem līdz 20% no € 6 000 (t.i., maksimāli € 1 200). • Vienreizējs maksājums 100 € par katru bērnu 2009.gadā (Kinderbonus). • Stimuli pircējiem par videi draudzīgu automašīnu. • Palielinājums par norakstīšanas sliekšni pamatlīdzekļiem MVU-mos. • Samazinātās bilances vērtības ieviešana par 25% attiecībā uz kustamo pamatlīdzekli, kas iegādāts vai ražots no 01.01.2009 līdz 31.12.2010.
Griekija	<ul style="list-style-type: none"> • Ieviest papildus nodokli iedzīvotāju ienākuma nodoklim cilvēkiem ar augstiem ienākumiem (ienākumu virs € 60 000). Nodoklis pakāpeniski pieaugs no € 1 000 attiecībā uz ienākumiem no € 60 001 un € 80 000 līdz € 25 000 attiecībā uz ienākumiem virs € 900 000. • Ienākumiem 2009.gadā valsts ierēdņiem, ārstiem, valsts veselības aprūpes sistēmas darbiniekiem, publisko tiesību darbiniekiem, vietējās varas iestādes darbiniekiem, policistiem ugunsdzēsējiem, ostas pārvaldes un armijas personām par ienākumiem līdz € 1 500 ieviesta neapliekamā summa € 500 un € 300 par bruto ienākumiem no € 1 501 līdz € 1 700. Algu pieaugums šīm profesijām 2009.gadā nav paredzēts. • Ieviests īpašs labums 500 € apmērā bezdarbniekiem vai zemu ienākumu līmeņa pensionāriem, kuriem bija noslēgts hipotekārais kredīts 2009.gadā. • Ieviests īpašs sociālais pabalsts 2009.gadā personām ar zemiem ienākumiem, pensionāriem, zemniekiem un ilgtermiņa bezdarbniekiem. Pabalsts ir neapliekams ar nodokli un svārstās no € 100 līdz € 200 atkarībā no dzīvesvietas. • Samazinājums no 2% līdz 0,5% no pašvaldības nodokļiem par īslaicīgas apmešanās vietu (viesnīcas, moteļi, bungalo istabas kempings) un bruto ieņēmumiem restorāniem, klubiem, bāriem. • Par 2009. un 2010.gadu samazināta piemērojamā nekustamā īpašuma likme līdz 0,33% no nekustamā īpašuma vērtības, kas tiek izmantota viesnīcu uzņēmumiem. • Automobiļu reģistrācijas nodeva samazināta par 50% 2009.gadā no aprīļa līdz augustam. • Atcelta lidostas nosēšanās un stāvēšanas maksa 2009.gadā no aprīļa līdz septembrim (izņemot Athens International Airport).
Ungārija	<ul style="list-style-type: none"> • Darbaspēka un iedzīvotāju ienākuma nodokļus ir plānots samazināt, bet patērīna nodokļiem un kapitālam ir paredzēts palielinājums vēl vairāk. • Solidaritātes nodokli uzņēmumiem un privātpersonām ar augstiem ienākumiem ir paredzēts atcelt no 2010.gada. • No 2009.gada 1. jūlija vispārējā PVN likme paaugstināta no 20% līdz 25%. Samazinātā 18% PVN likme tiek ieviesta uz laiku piena produktiem, maizes izstrādājumiem un centrālajai apkurei (no 2009. g. augusta). • Ar 2009.gada 1.janvāri zemākā iedzīvotāju ienākuma nodokļa kategorija (nodokļa likme 18%) ir palielināta no 1,7 miljoni HUF (€ 5 900) līdz 1,9 miljoniem HUF (€ 6 600). • No 2009.gada 1.jūlija darba devēja sociālās apdrošināšanas likme samazināta par 5 procentu punktiem. • Palielināta PVN pamatlīkme no 21% līdz 21,5% no 2008. gada decembra, kā arī akcīzes nodoklis dažām preču grupām. • Paplašināta standarta nodokļu likme par € 1 000 vieniniekiem (angļu val. – single person) un par € 2 000 precētam pārim ar 2 ienākumiem. • Ieviests ienākuma maksājums 1% apmērā no bruto ienākumiem līdz € 100100 gadā un 2% likme attiecībā uz ienākumiem, kas pārsniedz šo summu. Par ienākumiem, kas pārsniedz €

	<p>250 120, papildus vēl 1%. Sociālās labklājības maksājumi ir jāizslēdz no šīs nodevas. No 2009.gada 1.maija ienākuma nodokļa likmes ir divkāršojušās līdz 2%, 4% un 6%. Neapliekamā daļa ir € 15 028. 4% likme attiecas uz ienākumiem, kas pārsniedz € 75 036 un 6% likme ienākumiem, kas pārsniedz € 174 980.</p> <ul style="list-style-type: none"> Ieviests pensiju maksājums par valsts sektora algām. Jaunajā kārtībā: pirmajiem € 15 000 ir atbrīvojums, 5% par nākamām 5.000 €, 10% no € 20 000 līdz € 60 000 un 10,5% ar ienākumiem virs € 60 000. Palielināti darbinieku sociālās apdrošināšanas griesti no € 50 700 līdz € 52 000. No 2009.gada 1. maija palielināti darbinieku sociālās apdrošināšanas griesti no € 52 000 līdz € 75 036. Palielināts kapitāla pieauguma nodoklis no 20% līdz 22%. No 2009.gada 8.aprīļa paaugstināts līdz 25%. No 2009. gada 8. aprīļa palielināta kapitālieguldījuma nodokļa likme no 22% līdz 25%. No 2009.gada 8. aprīļa paaugstināts noguldījuma procentu uzkrāšanas nodoklis no 23% līdz 25%. Palielināts R & D nodokļu kredīts no 20% līdz 25% no papildus izdevumiem. Samazinājums zīmognodevas augstākai likmei no 9% uz 6%.
Itālija	<ul style="list-style-type: none"> Enerģiskāki pasākumi, lai cīnītos pret nodokļu nemaksāšanu. Vienošanās par daļēju atbrīvojumu no nodokļiem uz ražīgumu balstīta atalgojuma pieauguma dēļ. Par 5,5% paaugstināts korporāciju ienākuma nodokli, ko piemēro uzņēmumiem, kas darbojas pētniecībā un ogļūdeņražu naftas pārstrādē ražošanā un benzīna, gāzes un līdzīgu produktu pārdošanā un ražošanā, un elektroenerģijas pārdošanā (tā sauktā "Robin tax"). Samazināts akcīzes nodoklis gāzes izmantošanai rūpniecībā un ir vairāki nodokļu un sociālo iemaksu samazinājumi autopārvadātājiem. Vienošanās līdz 2011.gadam par atbalsta pasākumiem mājokļu remontiem, t.i., 36% IIN nodokļa kredīts remonta izdevumiem, kā arī samazināt līdz 10% piemērojamo PVN likmi. Hipotēku mainīgās procentu likmes valdība atmaksā bankai, izmantojot nodokļu atlaides. Nodokļu atvieglojumi iegādājoties sadzīves tehniku un mēbeles. Ievērojami samazināta pašvaldības īpašuma nodokļa likme mājokļiem par pirmo īpašumu.
Latvija	<ul style="list-style-type: none"> Palielināta PVN pamatlikme no 18% līdz 21%. Palielināta samazinātā PVN likme no 5% līdz 10%. Dažāda veida precēm/ pakalpojumiem nav tiesību saņemt samazinātu likmi. Palielināts akcīzes nodoklis cigaretēm no 2009. gada janvāra, palielināts akcīzes nodoklis par degvielu, smēķējamo tabaku, kafiju, alkoholu un bezalkoholiskiem dzērieniem no 2009.gada februāra. Samazināta IIN likme 2009.gadā no 25% līdz 23%, palielināta nodokļa neapliekamā daļa un par apgādībā esošām personām un invaliditāti.
Lietuva	<ul style="list-style-type: none"> Palielināta PVN pamatlikme līdz 19%. 9% PVN likme, kas attiecas uz būvniecības pakalpojumiem, un 5% super-samazinātā likme ir atcelta. Atcelta fiksētā 15% IIN likme, bet tās vietā ieviestas atsevišķas obligātās veselības apdrošināšanas iemaksas 6% apmērā (nevis kā iepriekš obligātās veselības apdrošināšanas fonds bija 30% no IIN), kas kopā veido kombinēto likmi 21% apmērā no darba ienākumiem. Palielina ar nodokli neapliekamo daļu, tādā veidā uzlabojot ekonomisko situāciju personām ar zemiem ienākumiem, atbrīvojums attiecas tikai uz darba ienākumiem. Būtiskas korekcijas tiek veiktas sociālās drošības sistēmā, galvenokārt, ar mērķi labāk integrētās sistēmās dažādu kategoriju pašnodarbinātajām personām. Palielināta korporāciju (uzņēmumu) ienākuma nodoklis no 15% uz 20%. Palielināts akcīzes nodoklis par degvielu, alkoholu un cigaretēm.
Luksemburga	<ul style="list-style-type: none"> Nodokļu politika tiek koncentrēta uz nodokļu atvieglojumiem. Nodokļu atvieglojums pensionāriem 600 € un nodokļu kredīts 300. Lineāra IIN kategoriju indeksācija par 9%, nemainot katras kategorijas procentu likmes. Samazināta UIN likme no 22% līdz 21%. Atcelts kapitāla nodoklis. Mājokļiem: palielina atlaidi par vienreizējām prēmijām, kas izmaksātas kā pagaidu dzīvības apdrošināšanas polise; palielināts atskaitīšanas maksimālais procentu maksājumiem par mājokļu kredītiem; samazinājums par "sociālo" kredītu likmēm; samazinātā PVN likme ir 3%. Palielināts par 80% nodokļu atbrīvojums attiecībā uz ienākumiem, ko gūst no intelektuālā īpašuma tiesībām attiecībā uz interneta domēnu nosaukumiem. Atbilstošais intelektuālais īpašums ir atbrīvots no neto īpašuma nodokļa.

Malta	<ul style="list-style-type: none"> • Kultūras pakalpojumu – pasākumu atbrīvošana no PVN. • Palielināt IIN sliekšņus. • Ceļotāja izbraukšanas nodoklis ir atcelts.
Nīderlande	<ul style="list-style-type: none"> • Palielinātas nodokļu atlaides strādājošiem vecākiem. Darbinieka iemaksas bezdarba sociālā nodrošinājuma sistēmā ir atceltas. • Ieviesta piemaksa līdz € 3 000 darbiniekiem, kas strādā, sasniedzot vecumu 62. Palielināta maksimālā neapliekamā summa, kas saistīta ar privāto pensiju. • Ieviesti vairāki administratīvi vienkāršojumi nodokļu un sociālās nodrošināšanas sistēmā. • Nodokļu sistēmas būtības maiņa – nodoklis no automašīnas cenas, bet nodokļu sistēmu kas atkarīga no CO₂ emisijām. Automašīnām, kas patērē lielus degvielas daudzumus, ir lielāks nodoklis, bet ekonomiskiem automobiļiem transportlīdzekļu nodoklis ir atcelts, un attiecībā uz automobiļiem, ko darbina ar dabasgāzi, transportlīdzekļu nodoklis tiek samazināts. Atbrīvojums no nodokļa ir ieviests arī ar ūdeņradi darbināmām automašīnām. Subsīdijas par vecajām automašīnām, kas tiek norakstītas. • Nodokļa atcelšana par aviobiļetēm. • Amortizācijas noteikumu atvieglošana attiecībā uz ieguldījumiem 2009.gadā un atvieglota prasību par zaudējumu kompensācija. • Nodokļu samazinājums attiecībā uz MVU, ieskaitot atbrīvojuma piešķiršanu par lielāko daļu no savas peļņas. Palielināti atvieglojumi jauniem uzņēmumiem (angļu. val - startersaftrek). • Uzņēmumi var maksāt PVN par ceturksni, nevis ik mēnesi.
Polija	<ul style="list-style-type: none"> • Ieviestas jaunas IIN likmes 18% un 32% apmērā (tās aizstāj 2008.gada 19%, 30% un 40% likmes). • Samazināts PVN atmaksas periods no 180 uz 60 dienām. • PVN atmaksāšana par sliktiem parādiem, kas ilgst vairāk nekā 180 dienas pēc nodokļu iestādes datiem.
Portugāle	<ul style="list-style-type: none"> • Ieviesta jauna vispārējā UIN likme 12,5% apmērā par apliekamo peļņu līdz € 12 500. • Ieviesti nodokļu kredīti par investīcijām - UIN atskaitījumi. atbrīvojumi no maksājumiem par pašvaldību nekustamā īpašuma nodokli, pašvaldību nekustamā īpašuma tirdzniecības nodokli un zīmognodeva nodokli. • Palielināti atskaitījumi no nodokļu ienākumiem, kas saistīti ar izglītību, veselības aprūpes mājokļu un pansionāta izdevumiem. • Palielināti atvieglojumi invalīdiem. • Samazināts avansa maksājums attiecībā uz MVU. • Samazināta maksimālās nekustamā īpašuma nodokļa kategorijas likme un paplašināti noteiktā maksājumu laika atbrīvojumi. • Samazināts PVN atmaksu sliekšnis.
Rumānija	<ul style="list-style-type: none"> • PVN likmes samazinājums (no 19% uz 5%) par sociālo mājokļu būvniecību un privātiem mājokļiem, kas nav lielākas par 120 m² un vērtība ir 380 000 RON (apmēram € 90 000). • Nodokļu maksātājiem, kuri gūst ienākumus no lauksaimniecības darbībām, būs jāmaksā 2% nodoklis no bruto ienākumiem. • Palielinātas darbinieku un darba devēju sociālās apdrošināšanas likmes; samazinās darba devēja iemaksas par nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām par 0,5%. • Palielināts atskaitīšanas sliekšnis brīvprātīgai veselības apdrošināšanai (no € 200 līdz € 250) un sliekšnis darbinieku ieguldījumiem pensiju shēmas (no € 200 līdz € 400). • Pagaidu atbrīvojumi no nodokļiem par kapitāla pieaugumu no tirdzniecības ar vērtspapīriem rumāņu akciju tirgū. • Kapitāla pieaugums, ko gūst nerezidenti, tiek atbrīvots no nodokļa. • Samazināts dividenžu nodoklis nerezidentiem no 16% uz 10%. • Samazināts automobiļu piesārņojuma nodoklis. • Sākot ar 2009. gada aprīli, palielināts akcīzes nodoklis alkoholiskajiem dzērieniem, cigaretēm un degvielai.
Slovākija	<ul style="list-style-type: none"> • Palielināta IIN pamata atlaide no € 3 435,27 līdz € 4 025,70 gadā. • Ieviests darbinieku nodokļa kredīts kā negatīvs ienākums nodokļu veidā, maksimālā summa € 181,03 gadā. • Samazinātas iemaksu likmes sociālās apdrošināšanas aģentūrā (rezerves fondā) no 4.75% līdz 2% par obligāto apdrošināšanu. • Samazināts laiks, kādā atmaksājami PVN atskaitījumi, no 60 dienām līdz 30 dienām. • Izmāņas noteikumos par nekustamā īpašuma amortizāciju - palielināta ieguldījumu cena par ieguldījumu īpašuma priekšnolietojumā, paātrināta nolietojuma un amortizācijas norma. • Izmāņas nodokļu tiesību aktos par uzņēmējdarbības vidi – PVN grupu reģistrācija ar atpakaļejošu datumu un vienkāršošana uzskaites nodokļu vajadzībām maziem uzņēmējiem.

	<ul style="list-style-type: none"> • Valsts budžeta dotācija un uzņēmuma ienākuma nodokļa atlaide par pētniecības darbībām, ko veic uzņēmējdarbības sektors.
Slovēnija	<ul style="list-style-type: none"> • Investīciju pieauguma nodokļa atbrīvojums par uzņēmēju ieguldījumu iekārtās vai nemateriālos aktīvos. • Palielinātas investīciju piemaksas attiecībā uz lauksaimniecību un mežsaimniecību. • Investīciju pieauguma atvieglojums juridiskām personām par ieguldījumiem iekārtās vai nemateriālās lietās, kā arī atviegloti iegūšanas nosacījumi. • Avansa maksājumi par uzņēmumu ienākuma nodokļa aprēķinu pēc zemākas nodokļu likmes attiecīgā periodā. • Palielināts akcīzes nodoklis benzīnam un gāzeļļai un par alkoholiskiem dzērieniem, lai nodrošinātu stabilus valsts ieņēmumus. Palielināts akcīzes nodoklis tabakas izstrādājumiem, sākot ar 2009. gada maiju.
Spānija	<p>Pagaidu nodokļu neuzlikšana no nodokļa par kapitāla pārvedumiem attiecībā uz dzīvojamo īpašumu reģistrāciju (2009-2010). 100% nodokļu atlaide par īpašuma nodokli. Paātrinājums PVN atgūšanai.</p> <p>Procentu likmju samazinājums, ja tiek pagarināts nodokļu likmju samaksas termiņš.</p> <p>Pakāpeniska nodokļa atvilkuma samazinājums par R&D izdevumiem UIN aprēķinā.</p> <p>Atlaides sociālās apdrošināšanas iemaksās, ja pieņem darbā bezdarbniekus ar bērniem.</p> <p>Papildus nodokļu atlaide 400 €, ko piešķir par algotu darbu un pašnodarbinātām personām - nodokļu maksātājiem, lai atbalstītu mājsaimniecību pirktspēju.</p>
Zviedrija	<p>Samazināta uzņēmuma ienākuma nodokļa likme no 28% līdz 26,3%.</p> <p>Samazināta sociālās apdrošināšanas likme par 1 procenta punktu darbiniekiem un pašnodarbinātām personām. Turpmākais samazinājums sociāli apdrošinātām personām, kas jaunākas par 26 gadiem. Palielināts strādājošo nodokļu kredīts.</p> <p>Pieauguma zemākās nodokļu kategorijas skala centrālās valdības ienākuma nodoklī.</p> <p>Palielināts nodokļu atbrīvojums personām virs 65 gadiem.</p> <p>Ieviesta nodokļu atlaide par remontiem, renovācijām un ēku uzturēšanām (mājsaimniecībām).</p>
Lielbritānija	<p>Pagaidu samazinājums standarta PVN likmei no 17,5% līdz 15% no 2008.gada 1. decembra līdz 2009.gada 31.decembrim.</p> <p>Palielināts alkohola un tabakas nodoklis, kompensējot ar PVN saistīto samazinājumu budžetā.</p> <p>Palielināts iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums personām virs 65 gadiem par 130 GBP.</p> <p>Atlikta mazo uzņēmumu uzņēmuma ienākuma nodokļa likmes paaugstināšana.</p> <p>Pagaidu atbrīvojums no Stamp Duty - zemes nodokļa attiecībā uz mājokļa iegādēm, kuru vērtība nepārsniedz vērtību par darījumiem no 2008. gada septembra līdz 2009.gada beigām.</p> <p>Pagaidu sliekšņa palielinājums, pie kura tukšs īpašums (neizmantots neapdzīvots) kļūst par apliekamu objektu nekustamā īpašuma nodoklim.</p> <p>Kapitāla ieguldījuma atbrīvojuma palielināšana par jauniem ieguldījumiem līdz 40, sākot ar 2009. gada aprīli. No 2010. gada jaunas nodokļa likmes ieviešana iedzīvotāju ienākuma nodoklim 50% apmērā par ienākumiem virs 150 000. Sākot ar 2010.gada aprīli iedzīvotāju ienākuma nodokļa neapliekamā gada summa 100 000 GBP. No 2011.gada aprīļa tiks palielināta valsts apdrošināšanas iemaksas likme par 0,5% par darbinieku darba devēju un pašnodarbinātiem. No 2011.gada aprīļa nodokļu atvieglojumi pensiju iemaksām tikai tiem, kam ienākumi ir virs 150 000 GBP.</p>
Norvēģija	<p>Uzņēmuma zaudējumu segšana par iepriekšējo divu gadu zaudējumiem (maksimālais NOK 20 miljoni (€ 2.3 miljoni)), atbrīvojums ir noteikts uz laiku un attiecas arī uz 2008. un 2009. fiskālo gadu.</p>

Citroen Berlingo transporta līdzekļa ikgadējās nodevas salīdzinājums 2010. gadā (autores sagatavots, izmantojot ⁶⁴³ ⁶⁴⁴)

Komercauto - kravas	Vieglais pasažieru
	
	
Dzinējs 1,6l dīzelis	Dzinējs 1,6l dīzelis
Pilnā masa 2205 kg	Pilnā masa 2040 kg
Pašmasa ar vadītāju 1430kg	Pašmasa ar vadītāju 1482 kg
Transporta līdzekļa ikgadējā nodeva par kravas automobiļiem atbilstoši tā pilnai masai: - no 1801 kg līdz 2100 kg - 45 lati; - no 2101 kg līdz 2600 kg - 54 lati.	Transporta līdzekļa ikgadējā nodeva par vieglo automobili atbilstoši tā pilnai masai: - no 1801 kg līdz 2100 kg - 75 lati; - no 2101 kg līdz 2600 kg - 95 lati.

Minimālās darba algas Eiropas valstīs mēnesī⁶⁴⁵

Valsts	Minimālā alga	Valūtas kods	Likme stājas spēkā no
Albānija	18000 lek	ALL	01.05.2009
Andora	915.20 euros	EUR	01.01.2009
Austrija	1000.00 euros	EUR	01.01.2009
Baltkrievija	229000 Belarusian roubles (рубль)	BYR	01.01.2009
Beļģija	1440.67 euros	EUR	01.10.2008
Bulgārija	240 leva	BGN	01.01.2009
Horvātija	2814.00 kunas	HRK	01.06.2009
Kīpa	840.00 euros	EUR	29.04.2009
Čehija	8000 koruny	CZK	01.01.2007
Igaunija	4350 kroons	EEK	01.01.2008
Francija	1343.77 euros	EUR	01.01.2010
Grieķija	740.00 euros	EUR	01.04.2009
Ungārija	73500 forints	HUF	01.01.2010
Islande	130000 kronur	ISK	01.03.2008
Īrija	1499.33 euros	EUR	01.07.2007
Mēnes sala	1039.80 IOM pounds	IMP	01.10.2008
Džersija	1053.87 Jersey pounds	JEP	01.04.2009
Latvija	180 lati	LVL	01.01.2009
Lietuva	800 litai	LTL	01.01.2008
Luksemburga	1682.76 euros	EUR	01.03.2009
Malta	634.75 euros	EUR	01.01.2009
Moldāvija	766.1 lei	MDL	01.01.2007
Montenegro	55.00 euros	EUR	01.07.2007
Nīderlande	1398.00 euros	EUR	01.07.2009
Polija	1317 zlotys	PLN	01.01.2010
Portugāle	475.00 euros	EUR	01.01.2010
Rumānija	600.00 new lei	RON	01.01.2009
Krievija	4330 roubles (рубль)	RUB	01.01.2009
Serbija	12133.33 new dinars	RSD	01.01.2008
Slovākija	307.70 euros	EUR	01.01.2010
Slovēnija	510.00 net euros	EUR	01.03.2010
Spānija	633.30 euros	EUR	01.01.2010
Turcija	760.50 new lira	TRY	01.07.2010
Ukraina	884 hryvnias	UAH	01.04.2010
Lielbritānija	1005.33 pounds sterling	GBP	01.10.2009

Dānijā Somijā Itālijā un Zviedrijā nav noteiktas valsts minimālās darba algas, bet tiek noteikts minimālais atalgojums caur kolektīviem līgumiem.

Vācijā minimālā darba alga ir noteikta celtniecībā, apkalpojošā sfērā un pasta nozarē.

Starptautiskā Darba organizācija (International Labour Organisation) 2009./10. gadam jūrniekiem ir noteikusi minimālo atalgojumu \$545.00 USD mēnesī.

⁶⁴⁵ FedEE review of minimum wage rates / Federation of European Employers [Elektronisks resurss]
<http://www.fedee.com/minwage.html>

Eiropas valstu un ASV minimālā alga periodā no 1999. – 2010. gadam, euro mēnesī⁶⁴⁶

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Beļģija	1074.44	1095.89	1117.88	1140.24	1163.02	1186.31	1210.00	1234.00	1259.00	1309.60	1387.50	1387.50
Bulgārija	32.72	38.35	44.52	51.38	56.28	61.36	76.69	81.79	92.03	112.49	122.71	122.71
Čehija	92.35	110.79	142.67	178.34	196.35	206.73	235.85	261.03	291.07	300.44	297.67	302.19
Dānija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vācija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Igaunija	80.32	89.48	102.26	118.24	138.05	158.50	171.92	191.73	230.08	278.02	278.02	278.02
Īrija	-	-	944.71	1008.93	1073.15	1073.15	1183.00	1292.85	1402.70	1461.85	1461.85	1461.85
Griekija	522.00	542.69	543.55	571.71	606.52	630.77	667.68	709.71	730.30	794.02	817.83	862.82
Spānija	485.71	495.60	505.69	515.90	526.40	537.25	598.50	631.05	665.70	700.00	728.00	738.85
Francija	1035.97	1049.49	1083.29	1127.23	1154.27	1215.11	1286.09	1217.91	1254.31	1280.09	1321.05	1343.80
Itālija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kipra	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Latvija	75.19	85.37	86.75	107.86	114.01	118.96	114.63	129.27	172.12	229.75	254.13	253.77
Lietuva	92.14	107.05	115.50	122.06	124.55	130.34	144.81	159.29	173.77	231.70	231.70	231.70
Luksemburga	1162.08	1191.13	1258.75	1290.21	1368.74	1402.96	1466.77	1503.42	1570.28	1570.28	1641.74	1682.76
Ungārija	89.15	100.12	150.94	203.93	211.60	201.90	231.74	247.16	260.16	271.94	268.09	271.80
Malta	461.96	501.08	525.15	555.83	530.85	539.73	554.92	579.78	584.21	612.30	634.90	654.85
Nīderlande	1064.20	1092.00	1154.50	1206.60	1249.20	1264.80	1264.80	1272.60	1300.80	1335.00	1381.20	1407.60
Austrija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Polija	158.94	161.11	197.41	217.43	198.96	175.25	207.86	232.90	244.32	313.34	307.21	320.87
Portugāle	356.72	371.27	389.89	406.01	416.03	425.95	437.15	449.98	470.17	497.00	525.00	554.17
Rumānija	27.31	24.53	41.42	50.33	71.15	68.03	78.70	89.67	115.27	138.59	149.16	141.63
Slovēnija	361.33	373.35	395.33	432.63	450.31	470.99	490.07	511.90	521.80	538.53	589.19	597.43
Slovākija	69.43	94.34	100.15	115.01	134.21	147.68	167.76	182.15	220.71	241.19	295.50	307.70
Somija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zviedrija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lielbritānija	-	952.23	977.41	1109.29	1063.80	1054.20	1134.67	1212.61	1314.97	1242.24	995.28	1076.46
Horvātija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	373.46	385.48
Dienvidslāvija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Turcija	213.48	201.60	224.18	174.87	176.06	238.76	266.15	333.46	301.77	354.34	309.94	338.33
Īslande	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Norvēģija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Šveice	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ASV	765.06	888.58	959.34	1012.90	851.22	706.79	655.36	756.69	677.81	688.81	815.79	872.32

⁶⁴⁶ Eurostat / Minimum wages

Eiropas valstu iedzīvotāju vidējie gada ienākumi periodā no 1997. – 2008. gadam, euro^{647 648}

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU-27	:	:	:	:	27947.1	30140.3	30347.2	28226.1	29114.1	31302.1	:	:
EU-25	:	:	:	:	28433.4	30701.0	30943.8	30165.7	31050.7	33738.1	:	:
EU-15	:	28609.2	29801.9	30889.2	31768.5	32689.0	32929.7	34532.7	35484.9	36123.1	:	:
Beļģija	28901.0	29616.0	30701.0	31644.0	33109.0	34330.0	34643.0	35704.0	36672.7	37674.0	38659.0	:
Bulgārija	900.6	1215.8	1330.4	1430.2	1514.2	1587.8	1677.8	1784.2	1977.7	2195.0	2626.0	:
Čehija	:	:	:	:	:	6016.0	6137.0	6568.9	7404.5	8284.4	:	:
Dānija	36235.1	37208.7	39514.7	40962.2	41661.2	43577.2	44692.0	46122.0	47529.3	48307.3	53165.0	:
Vācija	35093.0	35432.0	36228.0	34400.0	35200.0	36400.0	37200.0	38100.0	38700.0	39364.0	40200.0	:
Igaunija	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Īrija	:	:	:	:	:	:	:	:	40462.0	:	:	:
Grieķija	12604.8	13209.5	13925.7	14721.0	15431.3	16278.4	16738.5	:	:	:	:	:
Spānija	16192.0	16528.0	17038.0	17432.0	17768.2	18462.3	19220.0	19930.6	20333.3	21402.3	21890.7	:
Francija	25545.0	25777.0	26339.0	26712.0	27418.0	28185.0	28847.0	29608.3	30520.9	31368.6	32413.4	:
Itālija	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Kipra	14021.0	14708.6	15161.1	16334.9	16947.6	17740.3	18406.4	19290.2	20548.5	21310.2	:	:
Latvija	:	:	:	:	:	:	:	3805.8	4246.0	5210.9	6690.2	8108.5
Lietuva	2285.6	2799.1	3016.8	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Luksemburga	32600.0	33337.0	34462.0	35875.0	37745.0	38442.0	39587.0	40575.0	42135.0	43621.0	45284.0	:
Ungārija	3543.1	3685.9	3770.3	4172.5	4898.1	5845.8	6447.3	7119.1	7797.8	7865.5	8952.0	:
Malta	10143.8	10745.4	11608.4	13461.2 ^b	13790.9	14067.5	14096.1	14115.7	14706.4	15278.0	15679.0	:
Nīderlande	28061.0	29189.0	30426.0	31901.0	33900.0	35200.0	36600.0	37900.0	38700.0	40800.0	42000.0	:
Austrija	:	:	:	:	:	:	:	34995.0	36032.0	36673.0	37715.8	39023.0

⁶⁴⁷ Dati uz 01.07.2010⁶⁴⁸ Eurostat / Average gross annual earnings [Elektronisks resurss]

72. pielikums turpinājums

Polija	:	4157.0	5305.6	:	7509.5	:	:	6230.3	6269.9	8177.9	:	:
Portugāle	:	:	:	12619.6	13338.0	13321.5	13349.9	13699.6	14041.8	14892.5	15345.2	:
Rumānija	:	:	:	:	:	:	:	2414.2	3155.0	3713.2	4828.4	:
Slovēnija	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Slovākija	3178.9	3291.8	3125.0	3583.1	3836.8	4582.3	4944.5	5706.1	6373.6	7039.6	8400.1	:
Somija	24005.0	24944.0	25739.0	27398.3	28554.8	29916.0	30978.0	31988.0	33290.0	34080.0	36114.0	:
Zviedrija	:	:	:	31620.8	30467.1	31163.8	32177.4	33344.4	34026.8	35084.0	36871.4	:
Lielbritānija	:	29370.2	32269.2	37676.4	39233.3	40553.1	38792.5	41285.8	42866.3	44495.6	46050.5*	:
Hurvātija	:	:	:	:	:	:	8491.3	9036.1	9634.4	:	:	:
Dienvidslāvija	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Turcija	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Īslande	:	:	32311.1	37638.5	34100.7	36764.2	:	:	:	:	:	:
Norvēģija	:	31455.7	33740.8	36201.5	38603.8	43736.3	42882.3	42223.7	45485.2	47221.4	:	:
Šveice	:	40726.7	:	43681.9	:	48499.0	:	45759.8	:	46057.6	:	47095.9

* ap 40000€

ASV vidējie ienākumi (USD) periodā no 1951. – 2008. gadam⁶⁴⁹

Gads		Gads		Gads	
1951	2799.16	1971	6497.08	1991	21811.60
1952	2973.32	1972	7133.80	1992	22935.42
1953	3139.44	1973	7580.16	1993	23132.67
1954	3155.64	1974	8030.76	1994	23753.53
1955	3301.44	1975	8630.92	1995	24705.66
1956	3532.36	1976	9226.48	1996	25913.90
1957	3641.72	1977	9779.44	1997	27426.00
1958	3673.80	1978	10556.03	1998	28861.44
1959	3855.80	1979	11479.46	1999	30469.84
1960	4007.12	1980	12513.46	2000	32154.82
1961	4086.76	1981	13773.10	2001	32921.92
1962	4291.40	1982	14531.34	2002	33252.09
1963	4396.64	1983	15239.24	2003	34064.95
1964	4576.32	1984	16135.07	2004	35648.55
1965	4658.72	1985	16822.51	2005	36952.94
1966	4938.36	1986	17321.82	2006	38651.41
1967	5213.44	1987	18426.51	2007	40405.48
1968	5571.76	1988	19334.04	2008	41334.97
1969	5893.76	1989	20099.55		
1970	6186.24	1990	21027.98		

⁶⁴⁹ National Average Wage Index [Elektronisks resurss] <http://www.ssa.gov/OACT/COLA/AWI.html>

LR 7. Saeimā iesniegtie "Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"
 (2001. gadā)⁶⁵⁰

Grupu numuri	Algas nodokļa mēneša neapliekamais ienākums, latos	Nodoklis pie esošās 25% nodokļu likmes, latos	Projektētās nodokļa likmes, procentos	Nodoklis pie projektētām likmēm, latos
1	no 80,01	10.95	16	7.01
2	no 90,01	13.23	17	9
3	no 100,01	15.5	18	11.2
4	no 110,01	17.78	19	13.51
5	no 120,01	20.05	20	16.04
6	no 130,01	22.33	21	18.8
7	no 140,01	24.6	22	21.7
8	no 150,01	26.88	22	23.7
9	no 160,01	29.15	23	26.82
10	no 170,01	31.43	23	28.91
11	no 180,01	33.7	24	32.4
12	no 190,01	35.98	24	34.54
13	no 200,01	38.3	25	38.3
14	no 400,01	83.8	26	87.1
15	no 410,01	86.03	26	89.5
16	no 420,01	88.3	26	91.83
17	no 430,01	90.58	27	97.82
18	no 440,01	92.86	27	100.3
19	no 450,01	95.13	27	102.74
20	no 460,01	97.4	28	109.01
21	no 470,01	99.68	28	111.64
22	no 480,01	101.95	28	114.2
23	no 490,01	104.23	29	120.9
24	no 500,01	106.5	29	123.54
25	no 510,01	108.78	29	126.2
26	no 520,01	111.05	30	133.3
27	no 530,01	133.33	30	136
28	no 540,01	115.6	31	143.34
29	no 550,01	117.88	31	146.2
30	no 560,01	120.15	32	153.8
31	no 570,01	122.43	32	156.7
32	no 580,01	124.7	33	164.6
33	no 590,01	126.98	33	167.61
34	no 600,01	129.25	34	175.8
35	no 620,01	133.8	34	182
36	no 640,01	138.35	34	188.29
37	no 660,01	142.9	34	194.34
38	no 680,01	147.45	35	206.43
39	no 700,01	152	35	212.8
40	no 720,01	156.6	36	225.43

⁶⁵⁰ Likumprojekts ""Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"" [Elektronisks resurss] www.saeima.lv (0585 uz plenārsēdi)

74. pielikums turpinājums

41	no 740,01	161.1	36	232
42. *	no 760,01	172.9	37	255.9
43	no 780,01	177.45	37	162.63
44	no 800,01	182	38	276.64
45	no 820,01	186.55	38	283.6
46	no 840,01	191.1	39	298.12
47	no 860,01	195.65	39	305.21
48	no 880,01	200.2	40	320.32
49	no 900,01	204.75	41	335.8
50	no 920,01	209.3	42	351.62
51	no 940,01	213.85	43	367.82
52	no 960,01	218.4	44	384.4
53	no 980,01	222.95	45	401.31
54	no 1000,01	227.5	46	405.3
55	no 1100,01	250.25	47	456.84
56	virš 1200	273	48	510.24

* Sākot ar 44. grupu līdz 58. grupai, nodokli aprēķina, neizskaitot mēneša neapliekamo minimumu (Ls 29).

Vidējā darba samaksa (euro) un IIN likmes (%) 2009. gadā^{651 652 653 654 655 656 657 658 659}

	vidējā darba samaksa gadā euro	IIN likmes euro											
		Neapliekamais euro	likme%	līdz euro	likme%	līdz euro	likme%	līdz euro	likme%	līdz euro	likme%	līdz euro	likme%
Latvija	7871	1067.755	23										
Lietuva	7151	1634.783	21										
Igaunija	9245	1725.24	21										
Slovākija	8934	4025.7	19										
Polija	9188	128.4065	18	19752.42	32								
Somija	31896	0	0	13100	7	21700	18	35300	22	64500	30.5		
Lielbritānija	24647**	7275.281	20	42022.47	40								
ASV	39975*	8205.497	10	7327.904	15	29794.29	25	72182.05	28	150551.1	33	327298.4	35

* Average Annual Pay

** Autores aprēķins, par pamatu ņemot vidējos nedēļas ieņēmumus (Average Weekly Earnings)

⁶⁵¹ Bureau of Labor Statistics [Elektronisks resurss] <http://data.bls.gov/cgi-bin/dsrv>⁶⁵² UK National Statistics [Elektronisks resurss] <http://www.statistics.gov.uk/hub/index.html> <http://www.statistics.gov.uk/statbase/product.asp?vlnk=8279>⁶⁵³ Statistics Finland [Elektronisks resurss] http://tilastokeskus.fi/til/ati/2010/01/ati_2010_01_2010-05-28_tau_011_en.html⁶⁵⁴ Finland Income Taxes and Tax Laws [Elektronisks resurss] http://www.worldwide-tax.com/finland/finland_tax.asp⁶⁵⁵ Central Statistical Office Poland [Elektronisks resurss] http://www.stat.gov.pl/gus/index_ENG_HTML.htm
http://www.stat.gov.pl/bdren_n/app/dane_podgrup.wymiary?p_dane=0&p_kate=40&p_grup=403&p_pgru=2497⁶⁵⁶ Statistical Office of the Slovak Republic [Elektronisks resurss] <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=3158>⁶⁵⁷ Statistics Estonia [Elektronisks resurss] <http://www.stat.ee/en> http://pub.stat.ee/px-web.2001/I_Databas/Social_life/06Income/06Income.asp⁶⁵⁸ Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės [Elektronisks resurss] <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp>⁶⁵⁹ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze [Elektronisks resurss] <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>

Autores izstrādātās progresīvā iedzīvotāju ienākuma nodokļa skalas

Autores izstrādātā progresīvā iedzīvotāju ienākumu nodokļa skalas 1. variants:

1. Līdz iztikas minimumam ar nodokli neapliek.
2. No iztikas minimuma līdz $\frac{1}{2}$ no vidējās algas 20%.
3. No $\frac{1}{2}$ vidējās algas līdz vidējai algai 25%.
4. No vidējā alga līdz $1\frac{1}{2}$ vidējās algas 29%.
5. No virs $1\frac{1}{2}$ vidējām līdz 2 vidējām algām 33%.
6. No 2 vidējām algām līdz 10 vidējām algām 35%.
7. Virs 10 vidējām algām 40%.

Autores izstrādātā progresīvā iedzīvotāju ienākumu nodokļa skalas 2. variants:

1. Līdz iztikas minimumam ar nodokli neapliek.
2. No iztikas minimuma līdz $\frac{1}{2}$ no vidējās algas 16%.
3. No $\frac{1}{2}$ vidējās algas līdz vidējai algai 18%.
4. No vidējā alga līdz $1\frac{1}{2}$ vidējās algas 20%.
5. No virs $1\frac{1}{2}$ vidējām līdz 2 vidējām algām 22%.
6. No virs 2 vidējām līdz $2\frac{1}{2}$ vidējām algām 24%.
7. No virs $2\frac{1}{2}$ vidējām līdz 3 vidējām algām 26%.
8. No virs 3 vidējām līdz $3\frac{1}{2}$ vidējām algām 28%.
9. No virs $3\frac{1}{2}$ vidējām līdz 4 vidējām algām 30%.
10. No virs 4 vidējām līdz $4\frac{1}{2}$ vidējām algām 32%.
11. No virs $4\frac{1}{2}$ vidējām līdz 5 vidējām algām 34%.
12. No virs 5 vidējām līdz $5\frac{1}{2}$ vidējām algām 36%.
13. No virs $5\frac{1}{2}$ vidējām līdz 6 vidējām algām 38%.
14. Virs 6 vidējām algām 40%.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes 2007- 2008. gadā Lielbritānijā⁶⁶⁰

Apliekamais ienākums	Nodokļu likme
0 - £2230	10 %
£2231 - £34600	22 %
virs £34600	40 %

Minimālā darba alga 2009. gadā 593£/stundā – mēnesī 94880£

Vidējā darba alga 2009. gadā 489£ nedēļā – 25'428£^{661 662}

⁶⁶⁰ Tax in England [Elektronisks resurss]

http://www.adviceguide.org.uk/index/life/tax/income_tax_rates.htm#the_starting_rate_for_savings

⁶⁶¹ Average wage falls for the first time in at least 45 years, but not in public sector [Elektronisks resurss]

<http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/5314132/Average-wage-falls-for-the-first-time-in-at-least-45-years-but-not-in-public-sector.html>

⁶⁶² Office for National Statistics [Elektronisks resurss] <http://www.statistics.gov.uk/cci/nugget.asp?id=285>

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis ASV 2008. – 2009. gadam, USD^{663 664 665 666}

	Neprecējies (Single)			Precējies vai arī atraitnis (-e) Married filing jointly or qaulifying widow(er)		Precējies, pilda atskaiti atsevišķi Married filing seperately		Ģimenes galva Head of household	
	2008	2009	2010 projekts*	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Neapliekamie ienākumi (personal exemption)	3500	3650	...	7000	7300	3500	3650	3500	3650
Standarta atskaitījumi (Personal Standard Deductions)	5450	5700	...	10900	11400	5450	5700	8000	8350
Blind/Elderly	1350	1400	...	1050	1100	1050	1400	1350	1400
10%	0 - 8025	0 - 8350	0 - 8375	0 - 16050	0 - 16700	0 - 8025	0 - 8350	0 - 11450	0 - 11950
15%	8025 - 32550	8350 - 33950	8375 - 34000	16050 - 65100	16700 - 67900	8025 - 32550	8350 - 33950	11450 - 43650	11950 - 45500
25%	32550 - 78850	33950 - 82250	34000 - 82400	65100 - 131450	67900 - 137050	32550 - 65725	33950 - 68525	43650 - 112650	45500 - 117450
28%	78850 - 164550	82250 - 171550	82400 - 171850	131450 - 200300	137050 - 208850	65725 - 100150	68525 - 104425	112650 - 182400	117450 - 190200
33%	164550 - 357700	171550 - 372950	171850 - 373650	200300 - 357700	208850 - 373950	100150 - 178850	104425 - 186475	182400 - 357700	190200 - 372950
35%	357700 - ...	372950 - ...	373650 - ...	357700 - ...	372950 - ...	178850 - ...	186475 - ...	357700 - ...	372950 - ...

* 2010. gada projekts, jo budžeta gads sākas 1. oktobrī

2009. gadā minimālā darba samaksa – 725\$ / stundā – 1160USD/ mēnesī, vidējā darba alga - \$27590.16⁶⁶⁷

⁶⁶³ 2009 federal tax rate schedules [Elektronisks resurss] <http://www.maxi-pedia.com/tax+rates+2009+schedule+table?year=2009&status=S&income=373,450&tax=>

⁶⁶⁴ 2010 Federal Income Tax Brackets (IRS Tax Rates) [Elektronisks resurss] <http://www.moneybluebook.com/2010-federal-income-tax-brackets-irs-tax-rates/>

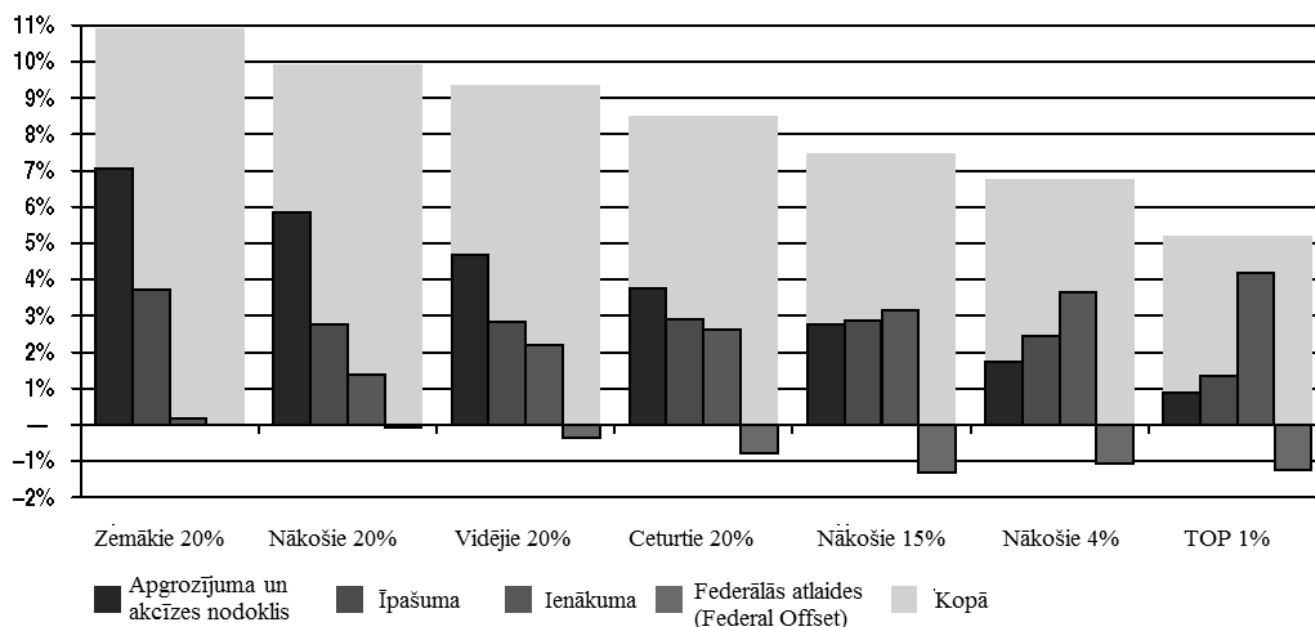
⁶⁶⁵ Income tax 2008 [Elektronisks resurss] <http://www.paywizard.org/main/incometax/2008>

⁶⁶⁶ Income tax 2009 [Elektronisks resurss] <http://www.paywizard.org/main/incometax/income-tax-2009>

⁶⁶⁷ What is average income per person in US in 2009? [Elektronisks resurss] http://wiki.answers.com/Q/What_is_average_income_per_person_in_US_in_2009

Federālie un vietējie nodokli 2007.gadā ASV

Ienākumu daļa no darbaspējīgo māsaimniecību kopējiem ienākumiem, %

Ienākumu grupa	Zemākie 20%	Nākošie 20%	Vidējie 20%	Ceturtie 20%	TOP 20%		
					Nākošie 15%	Nākošie 4%	TOP 1%
Ienākumu skala	Zem \$18,000	\$18,000 – \$33,000	\$33,000 – \$54,000	\$54,000 – \$90,000	\$90,000 – \$185,000	\$185,000 – \$476,000	\$476,000 virs
Vidējie ienākumi grupā	\$10,700	\$25,500	\$42,900	\$69,900	\$122,400	\$277,900	\$1,768,000
Apgrozījuma un akcīzes	7.1%	5.9%	4.7%	3.7%	2.8%	1.7%	0.9%
Apgrozījuma nodoklis - fiz.pers.	3.3%	3.0%	2.5%	2.1%	1.6%	1.0%	0.5%
Citi apgrozījuma nod. un akcīzes nod. - fiz.pers.	1.6%	1.1%	0.8%	0.6%	0.4%	0.2%	0.1%
Apgrozījuma un akcīzes - uzņēmumiem	2.1%	1.8%	1.4%	1.1%	0.8%	0.5%	0.3%
Īpašuma nodoklis	3.7%	2.8%	2.9%	2.9%	2.9%	2.4%	1.4%
Īpašuma nodoklis ģimenes īpašumam	3.6%	2.7%	2.7%	2.8%	2.7%	2.1%	0.7%
Citi īpašuma nodokļi	0.1%	0.1%	0.1%	0.1%	0.2%	0.3%	0.7%
Ienākuma nodoklis	0.2%	1.4%	2.2%	2.6%	3.1%	3.6%	4.2%
Iedzīvotāju ienākumu	0.2%	1.4%	2.2%	2.6%	3.1%	3.5%	3.9%
Uzņēmumu ienākumu	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.1%	0.3%
Kopā	10.9%	10.0%	9.7%	9.3%	8.8%	7.8%	6.4%
Federālās atlaides	-0.0%	-0.1%	-0.4%	-0.8%	-1.3%	-1.1%	-1.2%
Kopā nodokļi pēc atlaidēm	10.9%	9.9%	9.4%	8.5%	7.4%	6.7%	5.2%

⁶⁶⁸ Who Pays? A Distributional Analysis of the Tax Systems in All 50 States / November 2009 [Elektronisks resurss] <http://www.itepnet.org/whopays3.pdf>

Mikouzņēmuma nodokļa (9%) salīdzinājums ar esošo kārtību (autores aprēķins)

a) 1 darbinieks, 400Ls alga, uzņēmums bez citiem izdevumiem un ar izdevumiem

Mikouzņēmuma nodoklis		Esošā kārtība		Mikouzņēmuma nodoklis		Esošā kārtība	
SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000
Alga mēn. bruto	400	Alga mēn. bruto	400	Alga mēn. bruto	400	Alga mēn. bruto	400
darbinieki	1	darbinieki	1	darbinieki	1	darbinieki	1
izdevumi kopā	4800			citi izdevumi mēnesī	4000	citi izdevumi mēnesī	4000
		Alga neto	580.49	izdevumi kopā	52800	Alga neto	580.49
		VSAI dd	139.84			VSAI dd	139.84
		VSAI dņ	52.24			VSAI dņ	52.24
		IIN	128.24			IIN	128.24
		Alga bruto	400.00			Alga bruto	400.00
		VSAI, IIN, riska nod.	320.58			VSAI, IIN, riska nod.	320.58
		izdevumi kopā	8643.91			izdevumi kopā	56643.92
		UIN	9203.41			UIN	2003.41
				nodoklis jāmaksā mazāk			
Mikouzņēmuma nodoklis		VSAI, IIN, UIN, riska nod.	13050.33	6750.33	Mikouzņēmuma nodoklis		nodoklis jāmaksā vairāk
	9% 6300				9% 6300	VSAI, IIN, UIN, riska nod.	5850.33
							-449.67
dividendes	58900	dividendes	52152.67	6747.33	dividendes	10900	11352.67
				dividendes vairāk			452.67
							dividendes mazāk

b) 2 darbinieki, 400Ls alga, uzņēmums bez citiem izdevumiem un ar izdevumiem

Mikouzņēmuma nodoklis				Esošā kārtība				Mikouzņēmuma nodoklis				Esošā kārtība			
SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000
Alga mēn. bruto darbinieki	400	Alga mēn. bruto darbinieki	400	Alga mēn. bruto darbinieki	400	Alga mēn. bruto darbinieki	400	Alga mēn. bruto darbinieki	400	Alga mēn. bruto darbinieki	400	Alga mēn. bruto darbinieki	400	Alga mēn. bruto darbinieki	400
izdevumi kopā	9600	Alga neto	580.49	izdevumi kopā	9600	Alga neto	580.49	izdevumi kopā	9600	Alga neto	580.49	izdevumi kopā	9600	Alga neto	580.49
		VSAI dd	139.84			VSAI dd	139.84			VSAI dd	139.84			VSAI dd	139.84
		VSAI dņ	52.24			VSAI dņ	52.24			VSAI dņ	52.24			VSAI dņ	52.24
		IIN	128.24			IIN	128.24			IIN	128.24			IIN	128.24
		Alga bruto	400.00			Alga bruto	400.00			Alga bruto	400.00			Alga bruto	400.00
		VSAI, IIN, riska nod	320.58			VSAI, IIN, riska nod	320.58			VSAI, IIN, riska nod	320.58			VSAI, IIN, riska nod	320.58
		izdevumi kopā	17287.83			izdevumi kopā	17287.83			izdevumi kopā	17287.83			izdevumi kopā	17287.83
		UIN	7906.82			UIN	7906.82			UIN	7906.82			UIN	7906.82
						nodoklis jāmaksā mazāk								nodoklis jāmaksā mazāk	
Mikouzņēmuma nodoklis		VSAI, IIN, UIN, riska nod	15600.66	9300.66	Mikouzņēmuma nodoklis			Mikouzņēmuma nodoklis		VSAI, IIN, UIN, riska nod.	8400.66	2100.66			
	9%	6300							9%	6300					
dividendes	54100	dividendes	44805.34	9294.66	dividendes	6100		dividendes	54100	dividendes	4005.34	2094.66			
				dividendes vairāk								dividendes vairāk			

80. pielikums turpinājums

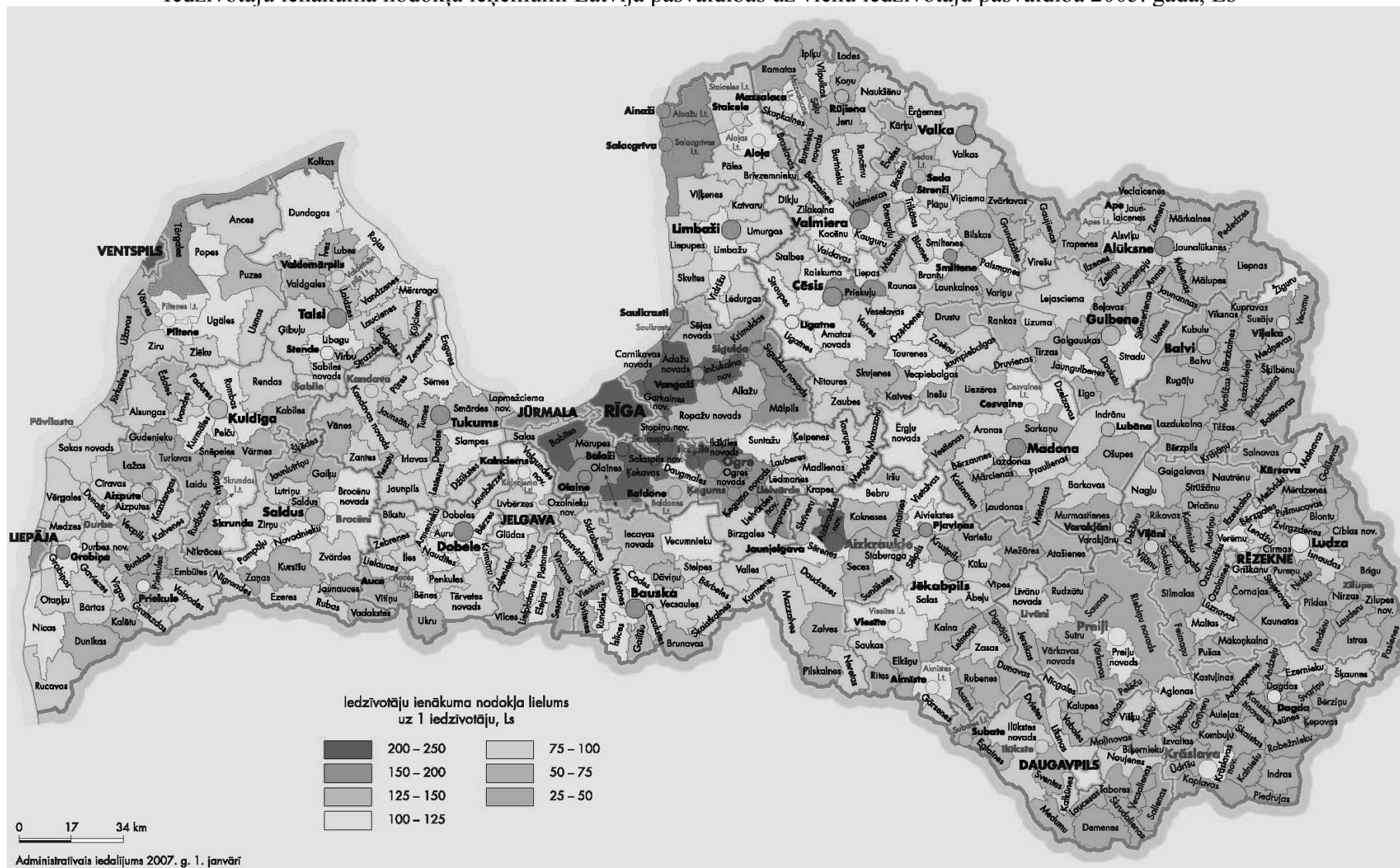
c) 2 darbinieki, 200Ls alga, uzņēmums bez citiem izdevumiem un ar izdevumiem

Mikouņēmuma nodoklis				Esošā kārtība				Mikouņēmuma nodoklis				Esošā kārtība			
SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000		
Alga mēn. bruto	200	Alga mēn. bruto	200	Alga mēn. bruto	200	Alga mēn. bruto	200	Alga mēn. bruto	200	Alga mēn. bruto	200	Alga mēn. bruto	200		
darbinieki	2	darbinieki	2	darbinieki	2	darbinieki	2	darbinieki	2	darbinieki	2	darbinieki	2		
izdevumi kopā	4800					citi izdevumi mēnesī	4000	citi izdevumi mēnesī	4000						
		Alga neto	283.49			izdevumi kopā	52800			Alga neto	283.49				
		VSAI dd	68.29							VSAI dd	68.29				
		VSAI dņ	25.51							VSAI dņ	25.51				
		IIN	57.97							IIN	57.97				
		Alga bruto	200.00							Alga bruto	200.00				
		VSAI, IIN, riska nod.	152.03							VSAI, IIN, riska nod.	152.03				
		izdevumi kopā	8442.68							izdevumi kopā	56442.69				
		UIN	9233.59							UIN	2033.59				
						nodoklis jāmaksā mazāk								nodoklis jāmaksā vairāk	
Mikouņēmuma nodoklis															
	9%	6300		VSAI, IIN, UIN, riska nod.	12882.29	6582.29		Mikouņēmuma nodoklis				VSAI, IIN, UIN, riska nod.	5682.29	-617.71	
									9%	6300					
dividendes	58900	dividendes	52323.71			6576.29		dividendes	10900			dividendes	11523.71	-623.71	
						dividendes vairāk								dividendes mazāk	

d) 3 darbinieki, 200Ls alga, uzņēmums bez citiem izdevumiem un ar izdevumiem

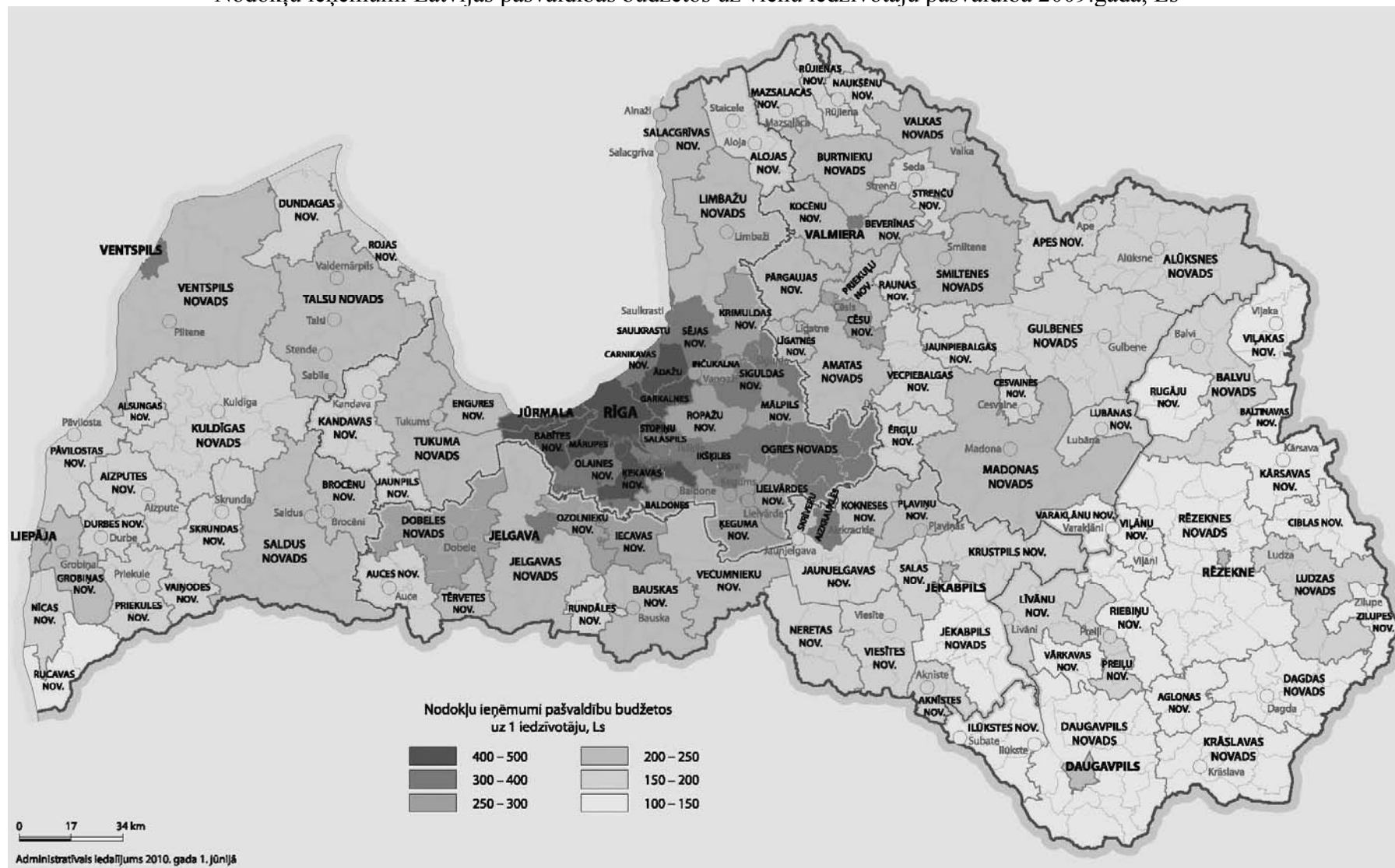
Mikouņēmuma nodoklis				Esošā kārtība				Mikouņēmuma nodoklis				Esošā kārtība			
SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000	SIA gada apgrozījums	70000		
Alga mēn. bruto	200	Alga mēn. bruto	200	Alga mēn. bruto	200	Alga mēn. bruto	200	Alga mēn. bruto	200	Alga mēn. bruto	200	Alga mēn. bruto	200		
darbinieki	3	darbinieki	3	darbinieki	3	darbinieki	3	darbinieki	3	darbinieki	3	darbinieki	3		
izdevumi kopā	7200					citi izdevumi mēnesī	4000	citi izdevumi mēnesī	4000						
		Alga neto	283.49			izdevumi kopā	55200			Alga neto	283.49				
		VSAI dd	68.29							VSAI dd	68.29				
		VSAI dņ	25.51							VSAI dņ	25.51				
		IIN	57.97							IIN	57.97				
		Alga bruto	200.00							Alga bruto	200.00				
		VSAI, IIN, riska nod.	152.03							VSAI, IIN, riska nod.	152.03				
		izdevumi kopā	12664.03							izdevumi kopā	60664.03				
		UIN	8600.39												
						nodoklis jāmaksā mazāk									
Mikouņēmuma nodoklis										UIN	1400.39		nodoklis jāmaksā mazāk		
		VSAI, IIN, UIN, riska nod.	14073.43	7773.43											
	9%	6300								Mikouņēmuma nodoklis					
									9%	6300					
										VSAI, IIN, UIN, riska nod.	6873.43	573.43			
dividendes	56500	dividendes	48735.57	7764.43											
				dividendes vairāk						dividendes	7935.57	564.43	dividendes vairāk		

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi Latvija pašvaldībās uz vienu iedzīvotāju pašvaldībā 2005. gadā, Ls⁶⁶⁹

⁶⁶⁹ Reģionu attīstība Latvijā 2006/ Valsts reģionālās attīstības aģentūra Rīga, 2006 [Elektronisks resurss] www.vraa.gov.lv

Nodokļu ieņēmumi Latvijas pašvaldības budžetos uz vienu iedzīvotāju pašvaldībā 2009.gadā, Ls⁶⁷⁰

⁶⁷⁰ Reģionu attīstība Latvijā 2009/ Valsts reģionālās attīstības aģentūra Rīga, 2010 71lpp (172lpp)

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi Latvijā pašvaldībās uz vienu iedzīvotāju pašvaldībā 2006. – 2009. gadā, Ls^{671 672 673 674}

Ar 2009.gada 1.jūliju Latvijā darbu uzsāka 109 novadi un 9 republikas pilsētas	Līdz 2009.gada 1.jūlijam Latvijā darbojās: 26 rajonu pašvaldības un 522 vietējās pašvaldības, t.sk.: 50 rajona pilsētas un 7 republikas pilsētas 41 novadi ar tajos ietilpstošajām teritoriālajām vienībām 424 pagastu pašvaldības		2006	2007		2008	2009
Daugavpils	Daugavpils	Daugavpils	160,6	Daugavpils	235,8	Daugavpils	191,9
Jēkabpils	Jēkabpils	Jēkabpils	168,6	Jēkabpils	248,2	Jēkabpils	294,7
Jelgava	Jelgava	Jelgava	226,2	Jelgava	349,3	Jelgava	216,0
Jūrmala	Jūrmala	Jūrmala	276,9	jūrmala	402,8	Jūrmala	330,6
Liepāja	Liepāja	Liepāja	193,2	Liepāja	269,8	Liepāja	210,2
Rēzekne	Rēzekne	Rēzekne	196,0	Rēzekne	281,6	Rēzekne	228,5
Rīga	Rīga	Rīga	296,2	Rīga	418,5	Rīga	365,2
Valmiera	Valmiera	Valmiera	270,0	Valmiera	394,0	Valmiera	309,5
Ventspils	Ventspils	Ventspils	255,3	Ventspils	369,7	Ventspils	322,9
Ādažu novads	Ādažu novads	Ādažu novads	301,3	Ādažu novads	422,1	Ādažu novads	341,5
Aglonas novads	Aglonas pagasts	Aglonas pagasts	121,9	Aglonas pagasts	162,9	Aglonas novads	104,1
Aglonas novads	Grāveru pagasts	Grāveru pagasts	50,7	Grāveru pagasts	76,3		
Aglonas novads	Kastuļinas pagasts	Kastuļinas pagasts	61,8	Kastuļinas pagasts	88,9		
Aglonas novads	Šķeltovas pagasts	Šķeltovas pagasts	44,9	Šķeltovas pagasts	61,6		
Aizkraukles novads	Aizkraukles pagasts	Aizkraukles novads	272,6	Aizkraukles novads	382,7	Aizkraukles novads	305,9
Aizkraukles novads	Aizkraukles pilsēta						
Aizputes novads	Aizputes pagasts	Aizputes pagasts	108,7	Aizputes pagasts	165,4	Aizputes novads	171,4
Aizputes novads	Aizputes pilsēta	Aizpute	171,6	Aizpute	249,1		
Aizputes novads	Cīravas pagasts	Cīravas pagasts	109,8	Cīravas pagasts	182,5		
Aizputes novads	Kalvenes pagasts	Kalvenes pagasts	112,4	Kalvenes pagasts	167,1		
Aizputes novads	Kazdangas pagasts	Kazdangas pagasts	97,7	Kazdangas pagasts	153,5		
Aizputes novads	Lažas pagasts	Lažas pagasts	102,9	Lažas pagasts	162,3		

⁶⁷¹ Reģionu attīstība Latvijā 2006/ Valsts reģionālās attīstības aģentūra Rīga, 2006 [Elektronisks resurss] www.vraa.gov.lv

⁶⁷² Reģionu attīstība Latvijā 2007/ Valsts reģionālās attīstības aģentūra Rīga, 2008 [Elektronisks resurss] www.vraa.gov.lv

⁶⁷³ Reģionu attīstība Latvijā 2008/ Valsts reģionālās attīstības aģentūra Rīga, 2009 [Elektronisks resurss] www.vraa.gov.lv

⁶⁷⁴ Reģionu attīstība Latvijā 2009/ Valsts reģionālās attīstības aģentūra Rīga, 2010 71lpp (172lpp)

83. pielikums turpinājums

Aknīstes novads	Aknīstes pagasts					Aknīstes novads	197,1	151,1
Aknīstes novads	Aknīstes pilsēta	Aknīste ar l.t.	135,6	Aknīste ar l.t.	191,6			
Aknīstes novads	Asares pagasts	Asares pagasts	52,6	Asares pagasts	81,0			
Aknīstes novads	Gārsenes pagasts	Gārsenes pagasts	115,4	Gārsenes pagasts	162,6			
Alojas novads	Alojas pagasts	Aloja ar l.t.	149,7	Aloja ar l.t.	223,1	Alojas novads	212,2	154,3
Alojas novads	Alojas pilsēta							
Alojas novads	Braslavas pagasts	Braslavas pagasts	60,1	Braslavas pagasts	88,6			
Alojas novads	Brīvzemnieku pagasts	Brīvzemnieku pagasts	113,3	Brīvzemnieku pagasts	169,4			
Alojas novads	Staiceles pagasts	Staicele ar l.t.	105,1	Staicele ar l.t.	139,3			
Alojas novads	Staiceles pilsēta							
Alsungas novads	Alsungas novads	Alsungas pagasts	124,2	Alsungas pagasts	185,1	Alsungas novads	247,6	159,2
Alūksnes novads	Alsviķu pagasts	Alsviķu pagasts	123,1	Alsviķu pagasts	185,4	Alūksnes novads	230,3	167,6
Alūksnes novads	Alūksnes pilsēta	Alūksne	196,9	Alūksne	283,7			
Alūksnes novads	Annas pagasts	Annas pagasts	82,5	Annas pagasts	111,1			
Alūksnes novads	Ilzenes pagasts	Ilzenes pagasts	84,4	Ilzenes pagasts	119,9			
Alūksnes novads	Jaunalūksnes pagasts	Jaunalūksnes pagasts	103,0	Jaunalūksnes pagasts	148,0			
Alūksnes novads	Jaunannas pagasts	Jaunannas pagasts	81,3	Jaunannas pagasts	107,5			
Alūksnes novads	Jaunlaicenes pagasts	Jaunlaicenes pagasts	119,4	Jaunlaicenes pagasts	152,6			
Alūksnes novads	Kalnecmpju pagasts	Kalnecmpju pagasts	58,7	Kalnecmpju pagasts	86,7			
Alūksnes novads	Liepnas pagasts	Liepnas pagasts	97,2	Liepnas pagasts	145,6			
Alūksnes novads	Malienas pagasts	Malienas pagasts	70,5	Malienas pagasts	81,5			
Alūksnes novads	Mārupes pagasts	Mārupes pagasts	85,0	Mārupes pagasts	116,1			
Alūksnes novads	Mārkalnes pagasts	Mārkalnes pagasts	79,2	Mārkalnes pagasts	105,5			
Alūksnes novads	Pededzes pagasts	Pededzes pagasts	47,0	Pededzes pagasts	61,6			
Alūksnes novads	Veclaicenes pagasts	Veclaicenes pagasts	80,7	Veclaicenes pagasts	103,6			
Alūksnes novads	Zeltiņu pagasts	Zeltiņu pagasts	92,1	Zeltiņu pagasts	122,5			
Alūksnes novads	Ziemera pagasts	Ziemeru pagasts	76,0	Ziemeru pagasts	103,7			
Amatas novads	Amatas pagasts	Amatas novads	179,0	Amatas novads	236,9	Amatas novads	248,0	188,1
Amatas novads	Drabešu pagasts							
Amatas novads	Nītaures pagasts	Nītaures pagasts	116,0	Nītaures pagasts	162,1			
Amatas novads	Skujenes pagasts	Skujenes pagasts	94,7	Skujenes pagasts	142,5			
Amatas novads	Zaubes pagasts	Zaubes pagasts	117,7	Zaubes pagasts	179,9			

83. pielikums turpinājums

Apes novads	Apes pagasts	Ape ar l.t.	96,8	Ape ar l.t.	141,8	Apes novads	183,7	138,8
Apes novads	Apes pilsēta							
Apes novads	Gaujienas pagasts	Gaujienas pagasts	134,4	Gaujienas pagasts	193,4			
Apes novads	Trapenes pagasts	Trapenes pagasts	91,3	Trapenes pagasts	125,8			
Apes novads	Virešu pagasts	Virešu pagasts	90,7	Virešu pagasts	126,3			
Auces novads	Auces pilsēta	Auce ar l.t.	189,8	Auce ar l.t.	271,4	Auces novads	245,8	172,3
Auces novads	Bēnes pagasts	Bēnes pagasts	136,2	Bēnes pagasts	202,0			
Auces novads	Īles pagasts	Īles pagasts	107,9	Īles pagasts	157,6			
Auces novads	Lielaucē pagasts	Lielaucē pagasts	102,2	Lielaucē pagasts	153,3			
Auces novads	Ukru pagasts	Ukru pagasts	72,4	Ukru pagasts	117,1			
Auces novads	Vēcaucē pagasts							
Auces novads	Vītiņu pagasts	Vītiņu pagasts	81,3	Vītiņu pagasts	112,5			
Babītes novads	Babītes pagasts	Babītes pagasts	319,3	Babītes pagasts	436,3	Babītes novads	514,9	381,2
Babītes novads	Salas pagasts / Rīgas raj/	Salas pagasts	214,8	Salas pagasts	307,4			
Baldones novads	Baldones pagasts	Baldone ar l.t.	196,1	Baldone ar l.t.	279,5	Baldones novads	349,0	255,7
Baldones novads	Baldones pilsēta							
Baltinavas novads	Baltinavas novads	Baltinavas pagasts	80,7	Baltinavas pagasts	114,5	Baltinavas novads	154,2	109,4
Balvu novads	Balvu pagasts	Balvi	180,5	Balvu pagasts	153,9	Balvu novads	215,9	159,0
Balvu novads	Balvu pilsēta	Balvu pagasts	97,6	Balvi	255,7			
Balvu novads	Bērzkalnes pagasts	Bērzkalnes pagasts	71,9	Bērzkalnes pagasts	101,1			
Balvu novads	Bērzpils pagasts	Bērzpils pagasts	94,2	Bērzpils pagasts	115,2			
Balvu novads	Briežuciema pagasts	Briežuciema pagasts	65,6	Briežuciema pagasts	85,2			
Balvu novads	Krišjāņu pagasts	Krišjāņu pagasts	68,9	Krišjāņu pagasts	92,1			
Balvu novads	Kubulu pagasts	Kubulu pagasts	99,2	Kubulu pagasts	138,3			
Balvu novads	Lazdulejas pagasts	Lazdulejas pagasts	51,1	Lazdulejas pagasts	73,7			
Balvu novads	Tilžas pagasts	Tilžas pagasts	90,0	Tilžas pagasts	128,5			
Balvu novads	Vectilžas pagasts	Vectilžas pagasts	80,7	Vectilžas pagasts	90,8			
Balvu novads	Vīksnas pagasts	Vīksnas pagasts	75,9	Vīksnas pagasts	97,4			

83. pielikums turpinājums

Bauskas novads	Bauskas pilsēta	Bauska	216,1	Bauska	313,1	Bauskas novads	294,9	217,0
Bauskas novads	Brunavas pagasts	Brunavas pagasts	90,3	Brunavas pagasts	126,4			
Bauskas novads	Ceraukstes pagasts	Ceraukstes pagasts	140,9	Ceraukstes pagasts	199,8			
Bauskas novads	Codes pagasts	Codes pagasts	143,0	Codes pagasts	209,0			
Bauskas novads	Dāviņu pagasts	Dāvinu pagasts	76,9	Dāvinu pagasts	124,5			
Bauskas novads	Gailīšu pagasts	Gailīšu pagasts	172,9	Gailīšu pagasts	255,6			
Bauskas novads	Īslīces pagasts	Īslīces pagasts	163,8	Īslīces pagasts	237,1			
Bauskas novads	Mežotnes pagasts	Mežotnes pagasts	126,4	Mežotnes pagasts	182,3			
Bauskas novads	Vecsaules pagasts	Vecsaules pagasts	101,4	Vecsaules pagasts	153,7			
Beverīnas novads	Brenguļu pagasts	Brenguļu pagasts	192,1	Brenguļu pagasts	308,2	Beverīnas novads	289,3	202,3
Beverīnas novads	Kauguru pagasts	Kauguru pagasts	160,8	Kauguru pagasts	239,7			
Beverīnas novads	Trikātas pagasts	Trikātas pagasts	129,8	Trikātas pagasts	177,3			
Brocēnu novads	Blīdenes pagasts	Brocēnu novads	149,3	Brocēnu novads	219,3	Brocēnu novads	253,3	189,7
Brocēnu novads	Brocēnu pilsēta							
Brocēnu novads	Cieceres pagasts							
Brocēnu novads	Gaiķu pagasts							
Brocēnu novads	Remtes pagasts							
Burtnieku novads	Burtnieku pagasts	Burtnieku pagasts	118,3	Burtnieku pagasts	168,9	Burtnieku novads	267,5	190,2
Burtnieku novads	Ēveles pagasts	Ēveles pagasts	102,0	Ēveles pagasts	159,8			
Burtnieku novads	Matīšu pagasts	Burtnieku novads	89,5	Burtnieku novads	136,9			
Burtnieku novads	Vecates pagasts							
Burtnieku novads	Rencēnu pagasts	Rencēnu pagasts	116,1	Rencēnu pagasts	184,8			
Burtnieku novads	Valmieras pagasts	Valmieras pagasts	207,6	Valmieras pagasts	307,4			
Carnikavas novads	Carnikavas novads	Carnikavas novads	302,6	Carnikavas novads	426,3	Carnikavas novads	489,3	336,3
Cēsu novads	Cēsu pilsēta	Cēsis	236,4	Cēsis	342,6	Cēsu novads	380,7	270,9
Cēsu novads	Vaives pagasts	Vaives pagasts	119,1	Vaives pagasts	167,0			
Cesvaines novads	Cesvaines pagasts	Cesvaine ar l.t.	143,1	Cesvaine ar l.t.	197,7	Cesvaines novads	244,6	176,2
Cesvaines novads	Cesvaines pilsēta							
Ciblas novads	Blontu pagasts	Blontu pagasts	94,6	Blontu pagasts	122,9	Ciblas novads	153,8	114,6
Ciblas novads	Ciblas pagasts	Ciblas novads	89,4	Ciblas novads	126,3			
Ciblas novads	Līdumnieku pagasts							
Ciblas novads	Pušmucovas pagasts	Pušmucovas pagasts	96,8	Pušmucovas pagasts	144,1			
Ciblas novads	Zvirgzdenes pagasts	Zvirgzdenes pagasts	81,2	Zvirgzdenes pagasts	121,5			

83. pielikums turpinājums

Dagdas novads	Andrupenes pagasts	Andrupenes pagasts	68,9	Andrupenes pagasts	98,1	Dagdas novads	148,0	108,1			
Dagdas novads	Andzeļu pagasts	Andzeļu pagasts	45,5	Andzeļu pagasts	61,1						
Dagdas novads	Asūnes pagasts	Asūnes pagasts	77,9	Asūnes pagasts	95,9						
Dagdas novads	Bērziņu pagasts	Bērziņu pagasts	38,7	Bērziņu pagasts	61,7						
Dagdas novads	Dagdas pagasts	Dagda	141,2	Dagdas pagasts	100,8						
Dagdas novads	Dagdas pilsēta	Dagdas pagasts	73,8	Dagda	202,6						
Dagdas novads	Ezernieku pagasts	Ezernieku pagasts	99,2	Ezernieku pagasts	141,5						
Dagdas novads	Konstantinovas pagasts	Konstantinovas pagasts	67,1	Konstantinovas pagasts	91,3						
Dagdas novads	Ķepovas pagasts	Ķepovas pagasts	46,6	Ķepovas pagasts	60,6						
Dagdas novads	Svariņu pagasts	Svariņu pagasts	44,1	Svariņu pagasts	61,8						
Dagdas novads	Šķaunes pagasts	Šķaunes pagasts	88,4	Šķaunes pagasts	124,1						
Daugavpils novads	Ambeļu pagasts	Ambeļu pagasts	53,9	Ambeļu pagasts	78,8			Daugavpils novads	157,6	113,9	
Daugavpils novads	Biķernieku pagasts	Biķernieku pagasts	40,6	Biķernieku pagasts	53,8						
Daugavpils novads	Demenes pagasts	Demenes pagasts	51,7	Demenes pagasts	72,7						
Daugavpils novads	Dubnas pagasts	Dubnas pagasts	66,0	Dubnas pagasts	84,9						
Daugavpils novads	Kalkūnes pagasts	Kalkūnes pagasts	133,2	Kalkūnes pagasts	191,4						
Daugavpils novads	Kalupes pagasts	Kalupes pagasts	78,3	Kalupes pagasts	115,4						
Daugavpils novads	Laucesas pagasts	Laucesas pagasts	85,4	Laucesas pagasts	116,1						
Daugavpils novads	Līksnas pagasts	Līksnas pagasts	118,7	Līksnas pagasts	179,3						
Daugavpils novads	Maļinovas pagasts	Maļinovas pagasts	56,6	Maļinovas pagasts	74,1						
Daugavpils novads	Medumu pagasts	Medumu pagasts	81,0	Medumu pagasts	121,6						
Daugavpils novads	Naujenes pagasts	Naujenes pagasts	130,7	Naujenes pagasts	188,2						
Daugavpils novads	Nīcgales pagasts	Nīcgales pagasts	119,8	Nīcgales pagasts	163,8						
Daugavpils novads	Salienas pagasts	Salienas pagasts	58,5	Salienas pagasts	73,0						
Daugavpils novads	Skrudalienas pagasts	Skrudalienas pagasts	64,0	Skrudalienas pagasts	86,1						
Daugavpils novads	Sventes pagasts	Sventes pagasts	75,8	Sventes pagasts	94,7						
Daugavpils novads	Tabores pagasts	Tabores pagasts	66,5	Tabores pagasts	91,8						
Daugavpils novads	Vaboles pagasts	Vaboles pagasts	95,5	Vaboles pagasts	133,9						
Daugavpils novads	Vecsalienas pagasts	Vecsalienas pagasts	55,1	Vecsalienas pagasts	76,2						
Daugavpils novads	Višķu pagasts	Višķu pagasts	112,2	Višķu pagasts	173,2						

83. pielikums turpinājums

Dobeles novads	Annenieku pagasts	Annenieku pagasts	141,9	Annenieku pagasts	215,5	Dobeles novads	338,6	241,8			
Dobeles novads	Auru pagasts	Auru pagasts	166,4	Auru pagasts	227,7						
Dobeles novads	Bērzes pagasts	Bērzes pagasts	143,7	Bērzes pagasts	221,4						
Dobeles novads	Bikstu pagasts	Bikstu pagasts	105,6	Bikstu pagasts	154,2						
Dobeles novads	Dobeles pagasts	Dobeles pagasts	125,3	Dobeles pagasts	177,8						
Dobeles novads	Dobeles pilsēta	Dobeles	267,1	Dobeles	372,4						
Dobeles novads	Jaunbērzes pagasts	Jaunbērzes pagasts	131,1	Jaunbērzes pagasts	194,4						
Dobeles novads	Krimūnu pagasts	Krimūnu pagasts	147,5	Krimūnu pagasts	237,2						
Dobeles novads	Naudītes pagasts	Naudītes pagasts	158,3	Naudītes pagasts	217,7						
Dobeles novads	Penkules pagasts	Penkules pagasts	136,0	Penkules pagasts	204,6						
Dobeles novads	Zebrenes pagasts	Zebrenes pagasts	97,4	Zebrenes pagasts	150,7						
Dundagas novads	Dundagas pagasts	Dundagas pagasts	119,8	Dundagas pagasts	170,7				Dundagas novads	218,2	152,4
Dundagas novads	Kolkas pagasts	Kolkas pagasts	198,5	Kolkas pagasts	260,3						
Durbes novads	Dunalkas pagasts	Dunalkas pagasts	135,6	Dunalkas pagasts	172,8	Durbes novads	230,4	165,6			
Durbes novads	Durbes pagasts	Durbes novads	127,9	Durbes novads	199,2						
Durbes novads	Durbes pilsēta										
Durbes novads	Tadaiķu pagasts										
Durbes novads	Vecpils pagasts	Vecpils pagasts	82,1	Vecpils pagasts	133,1						
Engures novads	Engures pagasts	Engures pagasts	168,2	Engures pagasts	223,3	Engures novads	312,5	227,0			
Engures novads	Lapmežciema pagasts	Lapmežciema novads	208,6	Lapmežciema novads	265,1						
Engures novads	Smārdes pagasts	Smārdes pagasts	177,1	Smārdes pagasts	269,4						
Ērgļu novads	Ērgļu pagasts	Ērgļu novads	134,5	Ērgļu novads	193,8	Ērgļu novads	244,0	179,3			
Ērgļu novads	Jumurdas pagasts										
Ērgļu novads	Sausnējas pagasts										
Garkalnes novads	Garkalnes novads	Garkalnes novads	350,5	Garkalnes novads	446,7	Garkalnes novads	549,8	429,1			
Grobiņas novads	Bārtas pagasts	Bārtas pagasts	87,5	Bārtas pagasts	128,2	Grobiņas novads	291,0	208,0			
Grobiņas novads	Gaviezes pagasts	Gaviezes pagasts	98,4	Gaviezes pagasts	152,5						
Grobiņas novads	Grobiņas pagasts	Grobiņa	238,3	Grobiņas pagasts	200,7						
Grobiņas novads	Grobiņas pilsēta	Grobiņas pagasts	136,7	Grobiņa	336,3						
Grobiņas novads	Medzes pagasts	Medzes pagasts	130,8	Medzes pagasts	216,8						

83. pielikums turpinājums

Gulbenes novads	Beļavas pagasts	Beļavas pagasts	78,8	Beļavas pagasts	103,5	Gulbenes novads	229,9	166,1				
Gulbenes novads	Daukstu pagasts	Daukstu pagasts	94,8	Daukstu pagasts	123,9							
Gulbenes novads	Druvienas pagasts	Druvienas pagasts	99,8	Druvienas pagasts	122,8							
Gulbenes novads	Galgauskas pagasts	Galgauskas pagasts	89,3	Galgauskas pagasts	125,4							
Gulbenes novads	Gulbenes pilsēta	Gulbene	192,6	Gulbene	283,0							
Gulbenes novads	Jaungulbenes pagasts	Jaungulbenes pagasts	142,1	Jaungulbenes pagasts	199,1							
Gulbenes novads	Lejasciema pagasts	Lejasciema pagasts	116,0	Lejasciema pagasts	176,9							
Gulbenes novads	Līgo pagasts	Līgo pagasts	80,7	Līgo pagasts	123,0							
Gulbenes novads	Litenes pagasts	Litenes pagasts	75,0	Litenes pagasts	106,1							
Gulbenes novads	Lizuma pagasts	Lizuma pagasts	133,4	Lizuma pagasts	182,0							
Gulbenes novads	Rankas pagasts	Rankas pagasts	93,9	Rankas pagasts	125,7							
Gulbenes novads	Stāmerienas pagasts	Stāmerienas pagasts	92,5	Stāmerienas pagasts	138,3							
Gulbenes novads	Stradu pagasts	Stradu pagasts	133,3	Stradu pagasts	189,8							
Gulbenes novads	Tirzas pagasts	Tirzas pagasts	75,2	Tirzas pagasts	93,7							
Iecavas novads	Iecavas novads	Iecavas novads	176,9	Iecavas novads	252,4	Iecavas novads	312,0	235,0				
Ikšķiles novads	Ikšķiles pilsēta	Ikšķiles novads	305,5	Ikšķiles novads	426,3	Ikšķiles novads	500,7	369,2				
Ikšķiles novads	Tīnūžu pagasts											
Ilūkstes novads	Bebrenes pagasts	Dvietes pagasts	81,3	Dvietes pagasts	113,2	Ilūkstes novads	188,3	130,9				
Ilūkstes novads	Dvietes pagasts											
Ilūkstes novads	Eglaines pagasts								Eglaines pagasts	79,8	Eglaines pagasts	93,7
Ilūkstes novads	Ilūkstes pilsēta								Ilūkstes novads	130,7	Ilūkstes novads	188,0
Ilūkstes novads	Pilskalnes pagasts /daļa/								Pilskalnes pagasts	94,8	Pilskalnes pagasts	138,8
Ilūkstes novads	Prodes pagasts											
Ilūkstes novads	Subates pilsēta								Subate ar l.t.	66,9	Subate ar l.t.	91,0
Ilūkstes novads	Šēderes pagasts											
Inčukalna novads	Inčukalna pagasts								Inčukalna novads	317,6	Inčukalna novads	287,6
Inčukalna novads	Vangažu pilsēta	Vangaži	222,0	Vangaži	307,9							
Jaunjelgavas novads	Daudzeses pagasts	Daudzeses pagasts	125,7	Daudzeses pagasts	189,3	Jaunjelgavas novads	245,0	171,9				
Jaunjelgavas novads	Jaunjelgavas pagasts	Jaunjelgava ar l.t.	169,5	Jaunjelgava ar l.t.	237,6							
Jaunjelgavas novads	Jaunjelgavas pilsēta											
Jaunjelgavas novads	Seces pagasts	Seces pagasts	98,9	Seces pagasts	148,0							
Jaunjelgavas novads	Sērenes pagasts	Sērenes pagasts	185,9	Sērenes pagasts	259,6							
Jaunjelgavas novads	Staburaga pagasts	Staburaga pagasts	139,2	Staburaga pagasts	189,7							
Jaunjelgavas novads	Sunākstes pagasts	Sunākstes pagasts	86,7	Sunākstes pagasts	114,3							

83. pielikums turpinājums

Jaunpiebalgas novads	Jaunpiebalgas pagasts	Jaunpiebalgas pagasts	119,4	Jaunpiebalgas novads	162,1	Jaunpiebalgas novads	192,5	134,3
Jaunpiebalgas novads	Zosēnu pagasts	Zosēnu pagasts	93,6					
Jaunpils novads	Jaunpils pagasts	Jaunpils pagasts	129,1	Jaunpils pagasts	205,2	Jaunpils novads	233,0	167,0
Jaunpils novads	Viesatu pagasts	Viesatu pagasts	88,7	Viesatu pagasts	134,6			
Jēkabpils novads	Ābeļu pagasts	Ābeļu pagasts	124,0	Ābeļu pagasts	164,6	Jēkabpils novads	154,8	117,7
Jēkabpils novads	Dignājas pagasts	Dignājas pagasts	78,7	Dignājas pagasts	109,9			
Jēkabpils novads	Dunavas pagasts	Dunavas pagasts	78,9	Dunavas pagasts	119,6			
Jēkabpils novads	Kalna pagasts	Kalna pagasts	87,0	Kalna pagasts	129,2			
Jēkabpils novads	Leimaņu pagasts	Leimaņu pagasts	79,6	Leimaņu pagasts	123,6			
Jēkabpils novads	Rubenes pagasts	Rubenes pagasts	70,6	Rubenes pagasts	98,8			
Jēkabpils novads	Zasas pagasts	Zasas pagasts	102,8	Zasas pagasts	141,6			
Jelgavas novads	Elejas pagasts	Elejas pagasts	142,5	Elejas pagasts	201,0	Jelgavas novads	247,9	182,6
Jelgavas novads	Glūdas pagasts	Glūdas pagasts	154,3	Glūdas pagasts	208,7			
Jelgavas novads	Jaunsvirlaukas pagasts	Jaunsvirlaukas pagasts	167,6	Jaunsvirlaukas pagasts	241,5			
Jelgavas novads	Kalnciema pagasts	Kalnciems ar l.t.	150,0	Kalnciems ar l.t.	212,6			
Jelgavas novads	Lielplatones pagasts	Lielplatones pagasts	144,6	Lielplatones pagasts	211,8			
Jelgavas novads	Līvberzes pagasts	Līvberzes pagasts	135,5	Līvberzes pagasts	200,1			
Jelgavas novads	Platones pagasts	Platones pagasts	170,0	Platones pagasts	259,6			
Jelgavas novads	Sesavas pagasts	Sesavas pagasts	102,0	Sesavas pagasts	155,6			
Jelgavas novads	Svētes pagasts	Svētes pagasts	141,8	Svētes pagasts	200,7			
Jelgavas novads	Valgundes pagasts	Valgundes novads	163,7	Valgundes novads	239,4			
Jelgavas novads	Vilces pagasts	Vilces pagasts	95,2	Vilces pagasts	141,9			
Jelgavas novads	Vircavas pagasts	Vircavas pagasts	97,0	Vircavas pagasts	152,7			
Jelgavas novads	Zaļenieku pagasts	Zaļenieku pagasts	124,5	Zaļenieku pagasts	184,5			
Kandavas novads	Cēres pagasts					Kandavas novads	207,9	153,5
Kandavas novads	Kandavas pagasts	Kandavas novads	124,2	Kandavas novads	184,1			
Kandavas novads	Kandavas pilsēta							
Kandavas novads	Matkules pagasts							
Kandavas novads	Vānes pagasts	Vānes pagasts	79,3	Vānes pagasts	132,0			
Kandavas novads	Zantes pagasts	Zantes pagasts	115,2	Zantes pagasts	156,4			
Kandavas novads	Zemītes pagasts							

83. pielikums turpinājums

Kārsavas novads	Goliševas pagasts	Goliševas pagasts	46,3	Goliševas pagasts	59,8	Kārsavas novads	165,1	118,1			
Kārsavas novads	Kārsavas pilsēta	Kārsava	126,0	Kārsava	178,0						
Kārsavas novads	Malnavas pagasts	Malnavas pagasts	106,8	Malnavas pagasts	158,8						
Kārsavas novads	Mērdzenes pagasts	Mērdzenes pagasts	86,5	Mērdzenes pagasts	118,8						
Kārsavas novads	Mežvidu pagasts	Mežvidu pagasts	82,8	Mežvidu pagasts	110,3						
Kārsavas novads	Salnavas pagasts	Salnavas pagasts	66,8	Salnavas pagasts	89,7						
Kocēnu novads	Bērzaines pagasts	Bērzaines pagasts	107,8	Bērzaines pagasts	158,7	Kocēnu novads	253,2	182,4			
Kocēnu novads	Dikļu pagasts	Dikļu pagasts	128,9	Dikļu pagasts	175,7						
Kocēnu novads	Kocēnu pagasts	Kocēnu pagasts	164,2	Kocēnu pagasts	238,8						
Kocēnu novads	Vaidavas pagasts	Vaidavas pagasts	142,1	Vaidavas pagasts	212,0						
Kocēnu novads	Zilākalna pagasts	Zilākalna pagasts	108,6	Zilākalna pagasts	152,6						
Kokneses novads	Bebru pagasts	Bebru pagasts	131,6	Bebru pagasts	183,6	Kokneses novads	295,0	211,2			
Kokneses novads	Iršu pagasts	Iršu pagasts	90,2	Iršu pagasts	124,8						
Kokneses novads	Kokneses pagasts	Kokneses pagasts	186,3	Kokneses pagasts	276,0						
Krāslavas novads	Aulejas pagasts	Aulejas pagasts	88,5	Aulejas pagasts	125,1	Krāslavas novads	183,6	129,7			
Krāslavas novads	Indras pagasts	Indras pagasts	66,5	Indras pagasts	93,7						
Krāslavas novads	Izvaltas pagasts	Izvaltas pagasts	92,9	Izvaltas pagasts	141,0						
Krāslavas novads	Kalniešu pagasts	Kalniešu pagasts	53,1	Kalniešu pagasts	63,8						
Krāslavas novads	Kaplavas pagasts	Kaplavas pagasts	70,7	Kaplavas pagasts	103,8						
Krāslavas novads	Kombuļu pagasts	Kombuju pagasts	100,8	Kombuļu pagasts	127,8						
Krāslavas novads	Krāslavas pagasts	Krāslavas novads	143,2	Krāslavas novads	202,3						
Krāslavas novads	Krāslavas pilsēta										
Krāslavas novads	Piedrujas pagasts	Piedrujas pagasts	45,1	Piedrujas pagasts	64,9						
Krāslavas novads	Robežnieku pagasts	Robežnieku pagasts	55,5	Robežnieku pagasts	78,9						
Krāslavas novads	Skaistas pagasts	Skaistas pagasts	62,3	Skaistas pagasts	85,3						
Krāslavas novads	Ūdrīšu pagasts	Ūdrīšu pagasts	82,4	Ūdrīšu pagasts	118,0						
Krimuldas novads	Krimuldas pagasts	Krimuldas pagasts	210,3	Krimuldas pagasts	317,4				Krimuldas novads	326,3	233,1
Krimuldas novads	Lēdurgas pagasts	Lēdurgas pagasts	109,7	Lēdurgas pagasts	150,3						
Krustpils novads	Atašienes pagasts	Atašienes pagasts	76,8	Atašienes pagasts	113,7	Krustpils novads	169,9	140,2			
Krustpils novads	Krustpils pagasts	Krustpils pagasts	105,3	Krustpils pagasts	153,7						
Krustpils novads	Kūku pagasts	Kūku pagasts	108,7	Kūku pagasts	150,5						
Krustpils novads	Mežāres pagasts	Mežāres pagasts	69,2	Mežāres pagasts	94,0						
Krustpils novads	Variešu pagasts	Variēšu pagasts	93,2	Variešu pagasts	125,7						
Krustpils novads	Vīpes pagasts	Vīpes pagasts	67,2	Vīpes pagasts	116,8						

83. pielikums turpinājums

Kuldīgas novads	Ēdoles pagasts	Ēdoles pagasts	84,0	Ēdoles pagasts	119,9	Kuldīgas novads	239,3	173,3
Kuldīgas novads	Gudenieku pagasts	Gudenieku pagasts	79,2	Gudenieku pagasts	112,5			
Kuldīgas novads	Īvandes pagasts	īvandes pagasts	111,9	īvandes pagasts	139,2			
Kuldīgas novads	Kabiles pagasts	Kabiles pagasts	86,3	Kabiles pagasts	104,0			
Kuldīgas novads	Kuldīgas pilsēta	Kuldīga	175,3	Kuldīga	251,0			
Kuldīgas novads	Kurmāles pagasts	Kurmāles pagasts	134,0	Kurmāles pagasts	196,5			
Kuldīgas novads	Laidu pagasts	Laidu pagasts	68,4	Laidu pagasts	105,2			
Kuldīgas novads	Padures pagasts	Padures pagasts	111,8	Padures pagasts	155,2			
Kuldīgas novads	Pelču pagasts	Pelču pagasts	157,6	Pelču pagasts	230,2			
Kuldīgas novads	Rendas pagasts	Rendas pagasts	111,2	Rendas pagasts	165,4			
Kuldīgas novads	Rumbas pagasts	Rumbas pagasts	170,1	Rumbas pagasts	196,1			
Kuldīgas novads	Snēpeles pagasts	Snēpeles pagasts	84,0	Snēpeles pagasts	125,6			
Kuldīgas novads	Turlavas pagasts	Turlavas pagasts	62,8	Turlavas pagasts	101,2			
Kuldīgas novads	Vārmes pagasts	Vārmes pagasts	76,0	Vārmes pagasts	128,9			
Ķeguma novads	Birzgales pagasts	Birzgales pagasts	129,4	Birzgales pagasts	193,0			
Ķeguma novads	Ķeguma pilsēta	Ķeguma novads	219,0	Ķeguma novads	305,9			
Ķeguma novads	Rembates pagasts							
Ķeguma novads	Tomes pagasts							
Ķekavas novads	Baložu pilsēta	Baloži	303,7	Baloži	402,0	Ķekavas novads	513,1	374,1
Ķekavas novads	Daugmales pagasts	Daugmales pagasts	232,4	Daugmales pagasts	293,6			
Ķekavas novads	Ķekavas pagasts	Ķekavas pagasts	331,9	Ķekavas pagasts	447,3			
Lielvārdes novads	Jumpravas pagasts	Jumpravas pagasts	194,7	jumpravas pagasts	291,2	Lielvārdes novads	357,0	259,9
Lielvārdes novads	Lēdmanes pagasts	Lēdmanes pagasts	113,2	Lēdmanes pagasts	162,6			
Lielvārdes novads	Lielvārdes pagasts	Lielvārdes novads	226,8	Lielvārdes novads	336,3			
Lielvārdes novads	Lielvārdes pilsēta							
Līgatnes novads	Līgatnes pagasts	Līgatne	167,5	Līgatnes pagasts	225,7	Līgatnes novads	297,4	213,8
Līgatnes novads	Līgatnes pilsēta	Līgatnes pagasts	158,0	Līgatne	270,7			
Limbažu novads	Katvaru pagasts	Katvaru pagasts	122,0	Katvaru pagasts	174,6	Limbažu novads	297,1	211,9
Limbažu novads	Limbažu pagasts	Limbaži	229,6	Limbažu pagasts	203,2			
Limbažu novads	Limbažu pilsēta	Limbažu pagasts	140,9	Limbaži	333,8			
Limbažu novads	Pāles pagasts	Pāles pagasts	101,3	Pāles pagasts	140,7			
Limbažu novads	Skultes pagasts	Skultes pagasts	137,2	Skultes pagasts	190,9			
Limbažu novads	Umurgas pagasts	Umurgas pagasts	115,1	Umurgas pagasts	158,1			
Limbažu novads	Vidrižu pagasts	Vidrižu pagasts	141,1	Vidrižu pagasts	194,6			
Limbažu novads	Viļķenes pagasts	Viļķenes pagasts	116,3	Viļķenes pagasts	179,3			

83. pielikums turpinājums

Līvānu novads	Jersikas pagasts	Jersikas pagasts	113,6	Jersikas pagasts	160,4	Līvānu novads	202,2	146,1
Līvānu novads	Līvānu pilsēta	Līvānu novads	119,5	Līvānu novads	171,3			
Līvānu novads	Rožupes pagasts							
Līvānu novads	Rudzātu pagasts	Rudzātu pagasts	85,1	Rudzātu pagasts	134,8			
Līvānu novads	Sutru pagasts	Sutru pagasts	66,3	Sutru pagasts	94,8			
Līvānu novads	Turku pagasts							
Lubānas novads	Indrānu pagasts					Lubānas novads	240,3	176,2
Lubānas novads	Lubānas pilsēta	Lubānas novads	144,9	Lubānas novads	194,1			
Ludzas novads	Brīģu pagasts	Brīģu pagasts	56,8	Brīģu pagasts	70,7	Ludzas novads	213,5	158,4
Ludzas novads	Cirmas pagasts	Cirmas pagasts	93,9	Cirmas pagasts	139,3			
Ludzas novads	Isnaudas pagasts	Isnaudas pagasts	106,6	Isnaudas pagasts	148,6			
Ludzas novads	Istras pagasts	Istras pagasts	68,5	Istras pagasts	93,3			
Ludzas novads	Ludzas pilsēta	Ludza	160,2	Ludza	229,5			
Ludzas novads	Nirzas pagasts	Nirzas pagasts	77,0	Nirzas pagasts	113,2			
Ludzas novads	Ņukšu pagasts	Nukšu pagasts	67,1	Nukšu pagasts	93,6			
Ludzas novads	Pildas pagasts	Pildas pagasts	63,0	Pildas pagasts	81,6			
Ludzas novads	Pureņu pagasts	Pureņu pagasts	54,9	Pureņu pagasts	79,6			
Ludzas novads	Rundēnu pagasts	Rundēnu pagasts	45,9	Rundēnu pagasts	74,3			
Madonas novads	Aronas pagasts	Aronas pagasts	109,8	Aronas pagasts	206,6			
Madonas novads	Barkavas pagasts	Barkavas pagasts	122,7	Barkavas pagasts	182,9			
Madonas novads	Bērzaunes pagasts	Bērzaunes pagasts	111,9	Bērzaunes pagasts	162,3			
Madonas novads	Dzelzavas pagasts	Dzelzavas pagasts	122,1	Dzelzavas pagasts	174,2			
Madonas novads	Kalsnavas pagasts	Kalsnavas pagasts	189,5	Kalsnavas pagasts	261,3			
Madonas novads	Lazdonas pagasts	Lazdonas pagasts	132,3	Lazdonas pagasts	182,6			
Madonas novads	Liezēres pagasts	Liezeres pagasts	86,7	Liezeres pagasts	156,1			
Madonas novads	Ļaudonas pagasts	Ļaudonas pagasts	93,8	Ļaudonas pagasts	136,3			
Madonas novads	Madonas pilsēta	Madona	208,3	Madona	304,5			
Madonas novads	Mārcienas pagasts	Mārcienas pagasts	84,6	Mārcienas pagasts	152,5			
Madonas novads	Mētrienas pagasts	Mētrienas pagasts	78,9	Mētrienas pagasts	116,0			
Madonas novads	Ošupes pagasts	Ošupes pagasts	68,5	Ošupes pagasts	96,5			
Madonas novads	Praulienas pagasts	Praulienas pagasts	114,0	Praulienas pagasts	162,2			
Madonas novads	Sarkaņu pagasts	Sarkaņu pagasts	93,9	Sarkaņu pagasts	161,5			
Madonas novads	Vestienas pagasts	Vestienas pagasts	104,4	Vestienas pagasts	164,2			
Mālpils novads	Mālpils novads	Mālpils pagasts	216,7	Mālpils pagasts	314,2	Mālpils novads	379,9	261,8
Mārupes novads	Mārupes novads	Mārupes pagasts	299,3	Mārupes pagasts	386,4	Mārupes novads	466,5	357,1

83. pielikums turpinājums

Mazsalacas novads	Mazsalacas pagasts	Mazsalaca ar l.t.	130,3	Mazsalaca ar l.t.	181,7	Mazsalacas novads	185,9	142,4
Mazsalacas novads	Mazsalacas pilsēta							
Mazsalacas novads	Ramatas pagasts	Ramatas pagasts	65,4	Ramatas pagasts	103,2			
Mazsalacas novads	Sēļu pagasts	Sēļu pagasts	65,8	Sēļu pagasts	96,7			
Mazsalacas novads	Skaņkalnes pagasts	Skaņkalnes pagasts	117,6	Skaņkalnes pagasts	164,6			
Naukšēnu novads	Ķoņu pagasts	Ķoņu pagasts	82,9	Ķoņu pagasts	134,0	Naukšēnu novads	206,9	153,6
Naukšēnu novads	Naukšēnu pagasts	Naukšēnu pagasts	127,1	Naukšēnu pagasts	185,3			
Neretas novads	Mazzalves pagasts	Mazzalves pagasts	120,7	Mazzalves pagasts	163,3	Neretas novads	193,8	140,9
Neretas novads	Neretas pagasts	Neretas pagasts	121,0	Neretas pagasts	175,8			
Neretas novads	Pilskalnes pagasts /daļa/			Pilskalnes pagasts	138,8			
Neretas novads	Zalves pagasts	Zalves pagasts	101,4	Zalves pagasts	153,7			
Nīcas novads	Nīcas pagasts	Nīcas pagasts	164,5	Nīcas pagasts	233,1	Nīcas novads	238,0	172,0
Nīcas novads	Otaņķu pagasts	Otaņķu pagasts	94,1	Otaņķu pagasts	130,4			
Ogres novads	Krapes pagasts	Krapes pagasts	109,3	Krapes pagasts	182,4	Ogres novads	401,9	284,0
Ogres novads	Ķeipenes pagasts	Ķeipenes pagasts	129,8	Ķeipenes pagasts	181,6			
Ogres novads	Lauberes pagasts	Lauberes pagasts	111,0	Lauberes pagasts	167,5			
Ogres novads	Madlienā pagasts	Madlienā pagasts	127,6	Madlienā pagasts	192,1			
Ogres novads	Mazozolu pagasts	Mazozolu pagasts	135,7	Mazozolu pagasts	162,6			
Ogres novads	Meņģeles pagasts	Meņģeles pagasts	102,0	Meņģeles pagasts	146,6			
Ogres novads	Ogresgala pagasts							
Ogres novads	Ogres pilsēta	Ogres novads	254,2	Ogres novads	385,0			
Ogres novads	Suntažu pagasts	Suntažu pagasts	160,2	Suntažu pagasts	230,3			
Ogres novads	Taurupes pagasts	Taurupes pagasts	116,2	Taurupes pagasts	174,2			
Olaines novads	Olaines pagasts	Olaine	247,7	Olaines pagasts	293,6	Olaines novads	404,6	291,2
Olaines novads	Olaines pilsēta	Olaines pagasts	220,1	Olaine	360,1			
Ozolnieku novads	Cenu pagasts					Ozolnieku novads	332,6	250,4
Ozolnieku novads	Ozolnieku pagasts	Ozolnieku novads	213,3	Ozolnieku novads	302,6			
Ozolnieku novads	Sidrabenē pagasts	Sidrabenē pagasts	106,6	Sidrabenē pagasts	154,1			
Pārgaujas novads	Raiskuma pagasts	Raiskuma pagasts	198,5	Raiskuma pagasts	244,1	Pārgaujas novads	247,8	187,6
Pārgaujas novads	Stalbes pagasts	Stalbes pagasts	114,7	Stalbes pagasts	168,6			
Pārgaujas novads	Straupes pagasts	Straupes pagasts	137,4	Straupes pagasts	190,6			
Pāvilostas novads	Pāvilostas pilsēta					Pāvilostas novads	206,8	151,7
Pāvilostas novads	Sakas pagasts	Sakas novads	104,1	Sakas novads	158,2			
Pāvilostas novads	Vērgales pagasts	Vērgales pagasts	108,3	Vērgales pagasts	172,3			

83. pielikums turpinājums

Pļaviņu novads	Aiviekstes pagasts	Aiviekstes pagasts	142,0	Aiviekstes pagasts	186,4	Pļaviņu novads	282,3	203,0
Pļaviņu novads	Klintaines pagasts	Klintaines pagasts	106,2	Klintaines pagasts	155,3			
Pļaviņu novads	Pļaviņu pilsēta	Pļaviņas	193,2	Pļaviņas	270,8			
Pļaviņu novads	Vietalvas pagasts	Vietalvas pagasts	137,6	Vietalvas pagasts	186,8			
Preiļu novads	Aizkalnes pagasts					Preiļu novads	261,9	188,5
Preiļu novads	Pelēču pagasts	Pelēču pagasts	60,7	Pelēču pagasts	85,0			
Preiļu novads	Preiļu pagasts	Preiļu novads	166,1	Preiļu novads	245,1			
Preiļu novads	Preiļu pilsēta							
Preiļu novads	Saunas pagasts	Saunas pagasts	69,1	Saunas pagasts	92,7			
Priekules novads	Bunkas pagasts	Bunkas pagasts	74,1	Bunkas pagasts	124,1	Priekules novads	204,2	147,2
Priekules novads	Gramzdas pagasts	Gramzdas pagasts	89,4	Gramzdas pagasts	130,4			
Priekules novads	Kalētu pagasts	Kalētu pagasts	83,2	Kalētu pagasts	131,7			
Priekules novads	Priekules pagasts	Priekule	139,9	Priekules pagasts	121,4			
Priekules novads	Priekules pilsēta	Priekules pagasts	69,2	Priekule	222,0			
Priekules novads	Virgas pagasts	Virgas pagasts	99,0	Virgas pagasts	139,1			
Priekuļu novads	Liepas pagasts	Liepas pagasts	153,2	Liepas pagasts	225,3	Priekuļu novads	325,7	228,1
Priekuļu novads	Mārsnēnu pagasts	Mārsnēnu pagasts	99,2	Mārsnēnu pagasts	140,9			
Priekuļu novads	Priekuļu pagasts	Priekuļu pagasts	232,4	Priekuļu pagasts	327,3			
Priekuļu novads	Veselavas pagasts	Veselavas pagasts	121,6	Veselavas pagasts	176,9			
Raunas novads	Drustu pagasts	Drustu pagasts	92,0	Raunas novads	174,2	Raunas novads	209,0	156,2
Raunas novads	Raunas pagasts	Raunas pagasts	130,9					

83. pielikums turpinājums

Rēzeknes novads	Audriņu pagasts	Audriņu pagasts	83,1	Audriņu pagasts	115,1	Rēzeknes novads	160,6	116,2
Rēzeknes novads	Bērzgales pagasts	Bērzgales pagasts	114,7	Bērzgales pagasts	166,4			
Rēzeknes novads	Čornajas pagasts	Čornajas pagasts	67,1	Čornajas pagasts	102,2			
Rēzeknes novads	Dricānu pagasts	Dricānu pagasts	82,0	Dricānu pagasts	125,0			
Rēzeknes novads	Feimaņu pagasts	Feimaņu pagasts	60,0	Feimaņu pagasts	92,9			
Rēzeknes novads	Gaigalavas pagasts	Gaigalavas pagasts	89,5	Gaigalavas pagasts	130,7			
Rēzeknes novads	Griškānu pagasts	Griškānu pagasts	113,9	Griškānu pagasts	156,3			
Rēzeknes novads	Ilzeskalna pagasts	Ilzeskalna pagasts	81,0	Ilzeskalna pagasts	121,9			
Rēzeknes novads	Kantinieku pagasts	Kantinieku pagasts	52,3	Kantinieku pagasts	86,1			
Rēzeknes novads	Kaunatas pagasts	Kaunatas pagasts	96,4	Kaunatas pagasts	133,2			
Rēzeknes novads	Lendžu pagasts	Lendžu pagasts	122,0	Lendžu pagasts	193,3			
Rēzeknes novads	Lūznavas pagasts	Lūznavas pagasts	127,6	Lūznavas pagasts	187,1			
Rēzeknes novads	Mākoņkalna pagasts	Mākoņkalna pagasts	67,0	Mākoņkalna pagasts	102,4			
Rēzeknes novads	Maltas pagasts	Maltas pagasts	120,2	Maltas pagasts	171,7			
Rēzeknes novads	Nagļu pagasts	Nagļu pagasts	89,4	Nagļu pagasts	132,8			
Rēzeknes novads	Nautrēnu pagasts	Nautrēnu pagasts	74,2	Nautrēnu pagasts	116,6			
Rēzeknes novads	Ozolaines pagasts	Ozolaines pagasts	107,7	Ozolaines pagasts	152,6			
Rēzeknes novads	Ozolmuižas pagasts	Ozolmuižas pagasts	97,4	Ozolmuižas pagasts	125,2			
Rēzeknes novads	Pušas pagasts	Pušas pagasts	88,9	Pušas pagasts	135,4			
Rēzeknes novads	Rikavas pagasts	Rikavas pagasts	70,3	Rikavas pagasts	111,5			
Rēzeknes novads	Sakstagala pagasts	Sakstagala pagasts	69,2	Sakstagala pagasts	106,7			
Rēzeknes novads	Silmalas pagasts	Silmalas pagasts	57,4	Silmalas pagasts	81,1			
Rēzeknes novads	Stoļerovas pagasts	Stoļerovas pagasts	72,5	Stoļerovas pagasts	105,3			
Rēzeknes novads	Stružānu pagasts	Stružānu pagasts	85,5	Stružānu pagasts	119,1			
Rēzeknes novads	Vērēmu pagasts	Vērēmu pagasts	153,8	Vērēmu pagasts	208,2			
Riebiņu novads	Galēnu pagasts	Riebiņu novads	71,6	Riebiņu novads	103,6			
Riebiņu novads	Riebiņu pagasts							
Riebiņu novads	Rušonas pagasts							
Riebiņu novads	Silajāņu pagasts							
Riebiņu novads	Sīļukalna pagasts							
Riebiņu novads	Stabulnieku pagasts							
Rojas novads	Mērsraga pagasts	Mērsraga pagasts	165,7	Rojas novads	217,9	Rojas novads	250,7	163,6
Rojas novads	Rojas pagasts	Rojas pagasts	152,1					
Ropažu novads	Ropažu novads	Ropažu novads	200,5	Ropažu novads	282,0	Ropažu novads	352,5	262,0
Rucavas novads	Dunikas pagasts	Dunikas pagasts	96,1	Dunikas pagasts	138,1	Rucavas novads	164,9	109,6
Rucavas novads	Rucavas pagasts	Rucavas pagasts	95,5	Rucavas pagasts	140,1			

83. pielikums turpinājums

Rugāju novads	Lazdukalna pagasts	Lazdukalna pagasts	67,6	Lazdukalna pagasts	102,2	Rugāju novads	127,5	95,9
Rugāju novads	Rugāju pagasts	Rugāju pagasts	80,0	Rugāju pagasts	115,0			
Rūjienas novads	Ipiķu pagasts	Ipiķu pagasts	67,9	Ipiķu pagasts	98,9	Rūjienas novads	241,5	169,4
Rūjienas novads	Jeru pagasts	Jeru pagasts	100,3	Jeru pagasts	147,0			
Rūjienas novads	Lodes pagasts	Lodes pagasts	73,3	Lodes pagasts	104,9			
Rūjienas novads	Rūjienas pilsēta	Rūjiena	162,9	Rūjiena	239,2			
Rūjienas novads	Vilpulkas pagasts	Vilpulkas pagasts	99,4	Vilpulkas pagasts	139,8			
Rundāles novads	Rundāles pagasts	Rundāles pagasts	138,2	Rundāles pagasts	204,6	Rundāles novads	201,0	159,6
Rundāles novads	Svitenes pagasts	Svitenes pagasts	72,4	Svitenes pagasts	114,9			
Rundāles novads	Viesturu pagasts	Viesturu pagasts	70,3	Viesturu pagasts	101,2			
Salacgrīvas novads	Ainažu pagasts	Ainaži ar l.t.	174,8	Ainaži ar l.t.	251,6	Salacgrīvas novads	309,3	213,9
Salacgrīvas novads	Ainažu pilsēta							
Salacgrīvas novads	Liepupes pagasts	Liepupes pagasts	131,3	Liepupes pagasts	202,6			
Salacgrīvas novads	Salacgrīvas pagasts	Salacgrīva ar l.t.	193,0	Salacgrīva ar l.t.	281,1			
Salacgrīvas novads	Salacgrīvas pilsēta							
Salas novads	Salas pagasts /Jēkabpils raj./	Salas pagasts	147,4	Salas pagasts	202,1	Salas novads	231,2	158,2
Salas novads	Sēlpils pagasts	Sēlpils pagasts	102,6	Sēlpils pagasts	136,8			
Salaspils novads	Salaspils pagasts	Salaspils novads	263,3	Salaspils novads	380,1	Salaspils novads	434,8	307,7
Salaspils novads	Salaspils pilsēta							
Saldus novads	Ezeres pagasts	Ezeres pagasts	106,4	Ezeres pagasts	152,8	Saldus novads	270,1	189,3
Saldus novads	Jaunauces pagasts	Jaunauces pagasts	81,3	Jaunauces pagasts	113,3			
Saldus novads	Jaunlutriņu pagasts	Jaunlutriņu pagasts	82,6	Jaunlutriņu pagasts	123,0			
Saldus novads	Kursīšu pagasts	Kursīšu pagasts	84,9	Kursīšu pagasts	123,3			
Saldus novads	Lutriņu pagasts	Lutriņu pagasts	127,7	Lutriņu pagasts	182,4			
Saldus novads	Nīgrandes pagasts	Nīgrandes pagasts	108,2	Nīgrandes pagasts	159,3			
Saldus novads	Novadnieku pagasts	Novadnieku pagasts	153,3	Novadnieku pagasts	225,3			
Saldus novads	Pampāļu pagasts	Pampāļu pagasts	145,8	Pampāļu pagasts	227,6			
Saldus novads	Rubas pagasts	Rubas pagasts	100,7	Rubas pagasts	159,2			
Saldus novads	Saldus pagasts	Saldus pagasts	188,1	Saldus pagasts	284,0			
Saldus novads	Saldus pilsēta	Saldus	195,3	Saldus	291,2			
Saldus novads	Šķēdes pagasts	Šķēdes pagasts	54,1	Šķēdes pagasts	84,2			
Saldus novads	Vadakstes pagasts	Vadakstes pagasts	84,9	Vadakstes pagasts	120,2			
Saldus novads	Zaņas pagasts	Zaņas pagasts	58,5	Zaņas pagasts	104,6			
Saldus novads	Zirņu pagasts	Zirņu pagasts	101,9	Zirņu pagasts	159,6			
Saldus novads	Zvārdes pagasts	Zvārdes pagasts	89,6	Zvārdes pagasts	134,7			

83. pielikums turpinājums

Saulkrastu novads	Saulkrastu pagasts	Saulkrasti ar l.t.	253,2	Saulkrasti ar l.t.	365,7	Saulkrastu novads	419,1	287,7
Saulkrastu novads	Saulkrastu pilsēta							
Sējas novads	Sējas novads	Sējas novads	201,6	Sējas novads	309,6	Sējas novads	374,1	262,5
Siguldas novads	Allažu pagasts	Allažu pagasts	174,4	Allažu pagasts	247,6	Siguldas novads	436,3	298,3
Siguldas novads	Mores pagasts	Siguldas novads	270,7	Siguldas novads	384,1			
Siguldas novads	Siguldas pagasts							
Siguldas novads	Siguldas pilsēta							
Skrīveru novads	Skrīveru novads	Skrīveru pagasts	194,4	Skrīveru pagasts	280,8	Skrīveru novads	329,4	231,9
Skrundas novads	Nīkrāces pagasts	Nīkrāces pagasts	84,4	Nīkrāces pagasts	103,1	Skrundas novads	203,0	142,6
Skrundas novads	Raņķu pagasts	Raņķu pagasts	85,6	Raņķu pagasts	124,1			
Skrundas novads	Rudbāržu pagasts	Rudbāržu pagasts	115,4	Rudbāržu pagasts	152,9			
Skrundas novads	Skrundas pagasts	Skrunda ar l.t.	131,6	Skrunda ar l.t.	194,4			
Skrundas novads	Skrundas pilsēta							
Smiltenes novads	Bilskas pagasts	Bilskas pagasts	88,8	Bilskas pagasts	121,0	Smiltenes novads	307,2	219,6
Smiltenes novads	Blomes pagasts	Blomes pagasts	117,1	Blomes pagasts	175,0			
Smiltenes novads	Brantu pagasts	Brantu pagasts	152,5	Brantu pagasts	209,8			
Smiltenes novads	Grundzāles pagasts	Grundzāles pagasts	99,2	Grundzāles pagasts	144,9			
Smiltenes novads	Launkalnes pagasts	Launkalnes pagasts	180,2	Launkalnes pagasts	256,6			
Smiltenes novads	Palsmanes pagasts	Palsmanes pagasts	146,5	Palsmanes pagasts	213,0			
Smiltenes novads	Smiltenes pagasts	Smiltenes pagasts	162,8	Smiltenes pagasts	216,4			
Smiltenes novads	Smiltenes pilsēta	Smiltene	257,2	Smiltene	374,8			
Smiltenes novads	Variņu pagasts	Variņu pagasts	95,7	Variņu pagasts	138,8			
Stopiņu novads	Stopiņu novads	Stopiņu novads	294,7	Stopiņu novads	396,3	Stopiņu novads	452,8	350,2
Strenču novads	Jērcēnu pagasts	Jērcēnu pagasts	113,3	Jērcēnu pagasts	169,7	Strenču novads	263,8	183,2
Strenču novads	Plāņu pagasts	Plāņu pagasts	92,7	Plāņu pagasts	141,0			
Strenču novads	Sedas pilsēta	Seda ar l.t.	150,7	Seda ar l.t.	204,3			
Strenču novads	Strenču pilsēta	Strenči	211,8	Strenči	301,2			

83. pielikums turpinājums

Talsu novads	Abavas pagasts					Talsu novads	268,4	192,9			
Talsu novads	Ārlavas pagasts										
Talsu novads	Balgales pagasts	Balgales pagasts	91,0	Balgales pagasts	147,6						
Talsu novads	Ģibuļu pagasts	Ģibuļu pagasts	122,8	Ģibuļu pagasts	176,1						
Talsu novads	Īves pagasts	īves pagasts	90,5	īves pagasts	135,9						
Talsu novads	Ķūļciema pagasts	Ķūļciema pagasts	103,0	Ķūļciema pagasts	147,4						
Talsu novads	Laidzes pagasts	Laidzes pagasts	175,8	Laidzes pagasts	249,6						
Talsu novads	Laucienes pagasts	Laucienes pagasts	106,4	Laucienes pagasts	168,2						
Talsu novads	Lībagu pagasts	Lībagu pagasts	144,2	Lībagu pagasts	211,8						
Talsu novads	Lubes pagasts	Lubes pagasts	88,1	Lubes pagasts	122,4						
Talsu novads	Sabiles pilsēta	Sabiles novads	108,2	Sabiles novads	162,7						
Talsu novads	Stendes pilsēta	Stende	138,5	Stende	194,6						
Talsu novads	Strazdes pagasts	Strazdes pagasts	95,1	Strazdes pagasts	129,3						
Talsu novads	Talsu pilsēta	Talsi	223,4	Talsi	326,1						
Talsu novads	Valdemārpils pilsēta	Valdemārpils ar l.t.	117,9	Valdemārpils ar l.t.	171,2						
Talsu novads	Valdgales pagasts	Valdgales pagasts	101,8	Valdgales pagasts	152,8						
Talsu novads	Vandzenes pagasts	Vandzenes pagasts	126,4	Vandzenes pagasts	191,3						
Talsu novads	Virbu pagasts	Virbu pagasts	139,3	Virbu pagasts	180,4						
Tērvetes novads	Augstkalnes pagasts	Tērvetes novads	132,3	Tērvetes novads	196,6				Tērvetes novads	257,0	182,5
Tērvetes novads	Bukaišu pagasts										
Tērvetes novads	Tērvetes pagasts										
Tukuma novads	Degoles pagasts	Degoles pagasts	92,6	Degoles pagasts	130,8	Tukuma novads	310,0	222,8			
Tukuma novads	Džūkstes pagasts	Džūkstes pagasts	124,7	Džūkstes pagasts	180,8						
Tukuma novads	Irlavas pagasts	Irlavas pagasts	128,3	Irlavas pagasts	189,0						
Tukuma novads	Jaunsātu pagasts	Jaunsātu pagasts	79,0	Jaunsātu pagasts	114,1						
Tukuma novads	Lestenes pagasts	Lestenes pagasts	126,2	Lestenes pagasts	175,8						
Tukuma novads	Pūres pagasts	Pūres pagasts	131,3	Pūres pagasts	210,6						
Tukuma novads	Sēmes pagasts	Sēmes pagasts	129,3	Sēmes pagasts	196,0						
Tukuma novads	Slampes pagasts	Slampes pagasts	141,2	Slampes pagasts	208,0						
Tukuma novads	Tukuma pilsēta	Tukums	209,5	Tukums	303,4						
Tukuma novads	Tumes pagasts	Tumes pagasts	176,1	Tumes pagasts	264,0						
Tukuma novads	Zentenes pagasts	Zentenes pagasts	109,2	Zentenes pagasts	152,2						
Vaiņodes novads	Embūtes pagasts	Embūtes pagasts	94,2	Embūtes pagasts	147,1				Vaiņodes novads	201,8	137,1
Vaiņodes novads	Vaiņodes pagasts	Vaiņodes pagasts	119,5	Vaiņodes pagasts	165,3						

83. pielikums turpinājums

Valkas novads	Ērgemes pagasts	Ērgemes pagasts	114,9	Ērgemes pagasts	150,3	Valkas novads	267,9	190,5
Valkas novads	Kārķu pagasts	Kārķu pagasts	78,7	Kārķu pagasts	134,7			
Valkas novads	Valkas pagasts	Valka	196,4	Valka	285,5			
Valkas novads	Valkas pilsēta	Valkas pagasts	120,8	Valkas pagasts	169,4			
Valkas novads	Vijciema pagasts	Vijciema pagasts	121,6	Vijciema pagasts	174,3			
Valkas novads	Zvārtavas pagasts	Zvārtavas pagasts	86,3	Zvārtavas pagasts	128,2			
Varakļānu novads	Murmastienes pagasts	Murmastienes pagasts	71,0	Murmastienes pagasts	95,8	Varakļānu novads	156,5	116,6
Varakļānu novads	Varakļānu pagasts	Varakļānu pagasts	53,3	Varakļānu pagasts	76,8			
Varakļānu novads	Varakļānu pilsēta	Varakļāni	104,4	Varakļāni	149,8			
Vārkavas novads	Rožkalnu pagasts			Vārkavas novads	101,9	Vārkavas novads	114,5	85,6
Vārkavas novads	Upmalas pagasts	Vārkavas novads	67,3	Vārkavas novads	101,9			
Vārkavas novads	Vārkavas pagasts	Vārkavas pagasts	60,4	Vārkavas pagasts	88,6			
Vecpiebalgas novads	Dzērbenes pagasts	Dzērbenes pagasts	155,6	Dzērbenes pagasts	213,5	Vecpiebalgas novads	214,4	149,9
Vecpiebalgas novads	Inešu pagasts	Inešu pagasts	92,0	Inešu pagasts	138,6			
Vecpiebalgas novads	Kaives pagasts	Kaives pagasts	64,3	Kaives pagasts	78,0			
Vecpiebalgas novads	Taures pagasts	Taures pagasts	130,3	Taures pagasts	180,2			
Vecpiebalgas novads	Vecpiebalgas pagasts	Vecpiebalgas pagasts	126,4	Vecpiebalgas pagasts	193,0			
Vecumnieku novads	Bārbeles pagasts	Bārbeles pagasts	114,9	Bārbeles pagasts	169,9	Vecumnieku novads	258,3	200,0
Vecumnieku novads	Kurmenes pagasts	Kurmenes pagasts	119,0	Kurmenes pagasts	164,2			
Vecumnieku novads	Skaistkalnes pagasts	Skaistkalnes pagasts	124,9	Skaistkalnes pagasts	203,2			
Vecumnieku novads	Stelpes pagasts	Stelpes pagasts	107,4	Stelpes pagasts	162,4			
Vecumnieku novads	Valles pagasts	Valles pagasts	127,1	Valles pagasts	189,7			
Vecumnieku novads	Vecumnieku pagasts	Vecumnieku pagasts	171,5	Vecumnieku pagasts	252,1			

83. pielikums turpinājums

Ventspils novads	Ances pagasts	Ances pagasts	121,2	Ances pagasts	169,1	Ventspils novads	267,6	196,3
Ventspils novads	Jūrkalnes pagasts	Jūrkalnes pagasts	99,2	Jūrkalnes pagasts	157,9			
Ventspils novads	Piltenes pagasts	Piltene ar l.t.	150,2	Piltene ar l.t.	220,6			
Ventspils novads	Piltenes pilsēta							
Ventspils novads	Popes pagasts	Popes pagasts	140,3	Popes pagasts	208,5			
Ventspils novads	Puzes pagasts	Puzes pagasts	171,7	Puzes pagasts	242,7			
Ventspils novads	Tārgales pagasts	Tārgales pagasts	186,5	Tārgales pagasts	273,8			
Ventspils novads	Ugāles pagasts	Ugāles pagasts	156,3	Ugāles pagasts	228,8			
Ventspils novads	Usmas pagasts	Usmas pagasts	104,3	Usmas pagasts	154,9			
Ventspils novads	Užavas pagasts	Užavas pagasts	179,8	Užavas pagasts	340,8			
Ventspils novads	Vārves pagasts	Vārves pagasts	172,6	Vārves pagasts	249,8			
Ventspils novads	Ziru pagasts	Ziru pagasts	114,2	Ziru pagasts	171,5			
Ventspils novads	Zlēku pagasts	Zlēku pagasts	103,8	Zlēku pagasts	150,3			
Viesītes novads	Elkšņu pagasts	Elkšņu pagasts	86,6	Elkšņu pagasts	124,8	Viesītes novads	195,4	144,1
Viesītes novads	Rites pagasts	Rites pagasts	99,6	Rites pagasts	133,1			
Viesītes novads	Saukas pagasts	Saukas pagasts	101,1	Saukas pagasts	136,0			
Viesītes novads	Viesītes pagasts							
Viesītes novads	Viesītes pilsēta	Viesīte ar l.t.	129,6	Viesīte ar l.t.	189,8			
Viļakas novads	Kupravas pagasts	Kupravas pagasts	85,6	Kupravas pagasts	108,0	Viļakas novads	165,0	118,7
Viļakas novads	Medņevas pagasts	Medņevas pagasts	82,2	Medņevas pagasts	116,5			
Viļakas novads	Susāju pagasts	Susāju pagasts	62,1	Susāju pagasts	95,0			
Viļakas novads	Šķilbēnu pagasts	Šķilbēnu pagasts	68,1	Šķilbēnu pagasts	98,0			
Viļakas novads	Vecumu pagasts	Vecumu pagasts	61,4	Vecumu pagasts	82,2			
Viļakas novads	Viļakas pilsēta	Viļaka	126,7	Viļaka	176,1			
Viļakas novads	Žīguru pagasts	Žīguru pagasts	160,0	Žīguru pagasts	218,7			
Viļānu novads	Dekšāres pagasts	Dekšāres pagasts	66,4	Dekšāres pagasts	104,3			
Viļānu novads	Sokolku pagasts	Sokolku pagasts	45,5	Sokolku pagasts	68,2			
Viļānu novads	Viļānu pagasts	Viļāni	124,4	Viļāni	179,2			
Viļānu novads	Viļānu pilsēta	Viļānu pagasts	79,9	Viļānu pagasts	112,5			
Zilupes novads	Lauderu pagasts	Lauderu pagasts	47,3	Lauderu pagasts	60,8	Zilupes novads	132,8	98,3
Zilupes novads	Pasienes pagasts	Pasienes pagasts	59,1	Pasienes pagasts	79,6			
Zilupes novads	Zaļesjes pagasts							
Zilupes novads	Zilupes pilsēta	Zilupes novads	91,2	Zilupes novads	131,1			
vidēji novados							286,5	207,5
vidēji republikas pilsētās							442,4	322,0

Nodokļu ieņēmumu Latvijas pašvaldību budžetos 2008. – 2009. gadā, Ls ⁶⁷⁵

	Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi uz 1 iedzīvotāju, Ls		Iedz. skaits 2010. g. sākumā	2009. gads						
	2008. g.	2009. g.		Nodokļu ieņēmumi pašvaldības budžetā			Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi, Ls		Nekustamā īpašuma nodokļa ieņēmumi, Ls	
				kopā, Ls	uz 1 iedzīv., Ls	% no pamatbudžeta	kopā	uz 1 iedz.	kopā	uz 1 iedz.
Daugavpils	272,6	191,9	103 754	621 650	208	39	19910161	192	1 551 270	15
Jēkabpils	425,8	294,7	26 468	51 454	229	43	5 716 328	216	251 047	9
Jelgava	295,0	216,0	65106	548 295	316	54	19 188 411	295	1 185 374	18
Jūrmala	465,6	330,6	56130	578 701	402	68	18 556 759	331	3 888 703	69
Liepāja	325,4	210,2	84 411	154102	239	51	17 740 110	210	2 221 985	26
Rēzekne	327,9	228,5	35148	476185	241	41	8 032 782	229	328 200	9
Rīga	491,6	365,2	709145	300 634 964	424	69	258 985 769	365	38 629 628	54
Valmiera	455,5	309,5	27 323	118221	334	35	8 457 518	310	564 543	21
Ventspils	442,2	322,9	42 883	570 871	363	46	13 848 720	323	1 598 524	37
Ādažu novads	477,7	341,5	9783	148 902	424	67	3 341 153	342	792 376	81
Aglonas novads	143,3	104,1	4486	513 812	115	19	467 212	104	46 600	10
Aizkraukles novads	442,3	305,9	10 043	290 996	328	43	3 071 903	306	191 547	19
Aizputes novads	248,4	171,4	10 452	971 031	189	44	1 791 780	171	179 251	17
Aknīstes novads	197,1	151,1	3253	537 591	165	40	491 579	151	45 958	14
Alojas novads	212,2	154,3	6064	19 091	168	29	935 563	154	83 521	14
Alsungas novads	247,6	159,2	1650	297 929	181	31	262 656	159	35 265	21
Alūksnes novads	230,3	167,6	19 358	551 597	183	32	3 243 461	168	282 329	15
Amatas novads	248,0	188,1	6392	333 054	209	32	1 202 433	188	130 621	20
Apes novads	183,7	138,8	4319	672 687	156	18	599 398	139	73 289	17
Auces novads	245,8	172,3	8698	660 263	191	45	1 498 609	172	161 654	19
Babītes novads	514,9	381,2	9155	909 809	427	71	3 489 734	381	417 695	46
Baldones novads	349,0	255,7	5706	583 457	278	54	1 458 984	256	121 148	21
Baltinavas novads	154,2	109,4	1365	175 273	128	15	149 322	109	25 951	19
Balvu novads	215,9	159,0	15 674	686 688	171	24	2 492 530	159	164 338	10
Bauskas novads	294,9	217,0	28153	671 436	237	47	6 109 615	217	533 971	19
Beverīnas novads	289,3	202,3	3564	797 936	224	44	720 913	202	77 023	22
Brocēnu novads	253,3	189,7	7140	590 059	223	50	1 354 350	190	235 709	33
Burtnieku novads	267,5	190,2	8567	769 766	207	57	1 629 869	190	139 897	16
Carnikavas novads	489,3	336,3	6473	461 462	380	34	2 176 789	336	284 673	44
Cesvaines novads	244,6	176,2	3135	594 021	189	29	552 427	176	41 594	13
Cēsu novads	380,7	270,9	19 861	852 761	295	28	5 379 969	271	410 716	21
Ciblas novads	153,8	114,6	3329	437 661	131	23	381 385	115	56 276	17
Dagdas novads	148,0	108,1	9396	133 543	121	21	1 015 346	108	117 885	13
Daugavpils novads	157,6	113,9	28 420	601 187	127	26	3 237 538	114	363 644	13
Dobeles novads	338,6	241,8	24 350	438 208	264	42	5 887 377	242	511 666	21
Dundagas novads	218,2	152,4	4813	835 921	174	33	733 564	152	102 357	21
Durbes novads	230,4	165,6	3420	661 636	193	51	566 234	166	95 402	28
Engures novads	312,5	227,0	8070	978137	245	37	1 831 738	227	146399	18
Ērgļu novads	244,0	179,3	3547	694 499	196	31	635 826	179	58 673	17
Garkalnes novads	549,8	429,1	7076	405 347	481	79	3 036 114	429	369 233	52

⁶⁷⁵ Reģionu attīstība Latvijā 2009/ Valsts reģionālās attīstības aģentūra Rīga, 2010 711pp (1721pp)

84. pielikums turpinājums

Grobiņas novads	291,0	208,0	10 240	368 826	231	66	2130134	208	238 692	23
Gulbenes novads	229,9	166,1	25 208	581 532	182	31	4 186 424	166	370 038	15
Iecavas novads	312,0	235,0	9850	2 521 267	256	42	2 315 097	235	188 285	19
Ikšķiles novads	500,7	369,2	8660	3 362 002	388	35	3 196 942	369	165 060	19
Ilūkstes novads	188,3	130,9	9090	1 294 202	142	28	1 189 649	131	104157	11
Inčukalna novads	387,8	269,5	8518	2 470 640	290	61	2 295 452	269	175188	21
Jaunjelgavas novads	245,0	171,9	6494	1 213 864	187	40	1 116 395	172	97 413	15
Jaunpiebalgas novads	192,5	134,3	2687	405 480	151	15	360 762	134	44 718	17
Jaunpils novads	233,0	167,0	2752	522 828	190	51	459 589	167	63 239	23
Jelgavas novads	247,9	182,6	27165	5 581 029	205	41	4 960 006	183	621 023	23
Jēkabpils novads	154,8	117,7	5788	816462	141	33	681 205	118	135 257	23
Kandavas novads	207,9	153,5	9978	1 708 931	171	32	1 531 286	153	177 645	18
Kārsavas novads	165,1	118,1	7013	926 923	132	32	827 917	118	90 606	13
Kocēnu novads	253,2	182,4	7017	1 423 345	203	34	1 280 147	182	143198	20
Kokneses novads	295,0	211,2	6064	1 360 059	224	29	1 280 521	211	78 838	13
Krāslavas novads	183,6	129,7	19 983	2 796 639	140	31	2 592 198	130	192 833	10
Krimuldas novads	326,3	233,1	5776	1 458 529	253	48	1 346 105	233	112424	19
Krustpils novads	169,9	140,2	6722	1 075 929	160	22	942 572	140	133 357	20
Kuldīgas novads	239,3	173,3	27 272	5 254 033	193	29	4 726 516	173	498 088	18
Ķeguma novads	322,1	242,8	6367	1 692 428	266	57	1 546 033	243	146 395	23
Ķekavas novads	513,1	374,1	21 501	8 728 017	406	77	8 042 922	374	677150	
Lielvārdes novads	357,0	259,9	11 403	3146165	276	51	2 964 034	260	171 316	31
Limbažu novads	297,1	211,9	19 631	4 575 059	233	36	4 160 579	212	396 270	10
Līgatnes novads	297,4	213,8	4043	906 211	224	45	864 200	214	42 011	15
Līvānu novads	202,2	146,1	14134	2 221 204	157	23	2 064 327	146	137 872	20
Lubānas novads	240,3	176,2	2841	548 925	193	38	500 569	176	48 356	10
Ludzas novads	213,5	158,4	15 844	2 689 595	170	37	2 510 020	158	154 015	17
Madonas novads	253,3	181,8	27 878	5 580 065	200	33	5 068 399	182	468 606	10
Mazsalacas novads	185,9	142,4	4000	630 797	158	39	569 770	142	61 027	79
Mālpils novads	379,9	261,8	4082	1 140 187	279	42	1 068 543	262	71 644	17
Mārupes novads	466,5	357,1	14 800	6 456 070	436	79	5 285 413	357	1 170 657	18
Naukšēnu novads	206,9	153,6	2308	403 800	175	36	354 567	154	49 233	15
Neretas novads	193,8	140,9	4381	711 084	162	34	617 284	141	93 800	21
Nīcas novads	238,0	172,0	3878	748 244	193	47	667 039	172	81 205	21
Ogres novads	401,9	284,0	38 944	11 960 468	307	36	11 060 915	284	846 532	21
Olaines novads	404,6	291,2	20 516	6 522 789	318	68	5 974 180	291	519 469	22
Ozolnieku novads	332,6	250,4	10 350	2 805 465	271	49	2 591 606	250	213 859	25
Pārgaujas novads	247,8	187,6	4446	913 796	206	30	834 284	188	79 512	21
Pāvilostas novads	206,8	151,7	3251	601 320	185	41	493 056	152	108 264	18
Pļaviņu novads	282,3	203,0	6352	1 372 058	216	51	1 289 618	203	82 440	33
Preiļu novads	261,9	188,5	11 826	2 353 252	199	43	2 228 735	188	107 411	13
Priekules novads	204,2	147,2	6631	1 114 806	168	38	976 209	147	138 593	9
Priekuļu novads	325,7	228,1	9457	2 271 460	240	39	2 157 595	228	113 865	21
Raunas novads	209,0	156,2	4040	693 077	172	37	630 850	156	62 227	12
Rēzeknes novads	160,6	116,2	31 876	4 071 765	128	23	3 705 162	116	364122	15
Riebiņu novads	119,9	86,7	6239	632 868	101	22	540 911	87	91 957	11
Rojas novads	250,7	163,6	6242	1 164 229	187	47	1 021 106	164	143123	15
Ropažu novads	352,5	262,0	7010	1 997 478	285	71	1 836 949	262	160 529	23
Rucavas novads	164,9	109,6	2002	296 493	148	34	219 358	110	77135	23
Rugāju novads	127,5	95,9	2686	313 325	117	20	257 462	96	55 863	39
Rundāles novads	201,0	159,6	4273	789 574	185	35	681 977	160	107597	12
Rūjienas novads	241,5	169,4	6172	1 116 737	181	34	1 045 288	169	71 449	21

84. pielikums turpinājums

Salacgrīvas novads	309,3	213,9	9460	2 224 731	235	46	2 023 358	214	201 373	25
Salas novads	231,2	158,2	4316	744 658	173	28	682 741	158	61 917	21
Salaspils novads	434,8	307,7	23185	7 758 492	335	75	7 133 204	308	573 526	14
Saldus novads	270,1	189,3	28 822	6 110 241	212	33	5 456 402	189	606 205	25
Saulkrastu novads	419,1	287,7	6165	2 143 077	348	62	1 773 436	288	352 643	21
Sējas novads	374,1	262,5	2473	745 090	301	56	649 231	263	95 859	57
Siguldas novads	436,3	298,3	17 766	5 781 556	325	55	5 300 263	298	420 479	39
Skrīveru novads	329,4	231,9	4087	990 347	242	53	947 606	232	42 741	24
Skrundas novads	203,0	142,6	5999	973 029	162	28	855 353	143	117676	10
Smiltenes novads	307,2	219,6	14313	3 413 489	238	42	3 142 971	220	235 795	20
Stopiņu novads	452,8	350,2	9826	3 951 169	402	49	3 441 346	350	509 823	16
Strenču novads	263,8	183,2	4245	835 433	197	38	777 527	183	57 906	52
Talsu novads	268,4	192,9	34 620	7 260 496	210	37	6 676 869	193	531 713	14
Tērvetes novads	257,0	182,5	4150	858 904	207	33	757 313	182	101 591	15
Tukuma novads	310,0	222,8	33 492	8 171 088	244	43	7 462 844	223	648 525	24
Vaiņodes novads	201,8	137,1	2943	465 1 01	158	24	403 598	137	61 498	19
Valkas novads	267,9	190,5	10 568	2 183 059	207	35	2 012 717	190	168 240	21
Varakļānu novads	156,5	116,6	3919	509 511	130	22	456 903	117	52 608	13
Vārkavas novads	114,5	85,6	2387	246 919	103	15	204 262	86	42 439	18
Vecpiebalgas novads	214,4	149,9	4797	796 691	166	43	719215	150	77 476	16
Vecumnieku novads	258,3	200,0	9796	2 143 463	219	43	1 959 282	200	184181	19
Ventspils novads	267,6	196,3	13613	3 047 884	224	34	2 671 604	196	376 280	28
Viesītes novads	195,4	144,1	4635	750 746	162	41	668 099	144	82 647	18
Viļakas novads	165,0	118,7	6433	839190	130	27	763 346	119	73 044	11
Viļānu novads	171,4	122,8	7168	945 574	132	34	880175	123	65 399	9
Zilupes novads	132,8	98,3	3714	407516	110	25	365 268	98	42 220	11
vidēji novados	286,5	207,5								
vidēji republikas pilsētās	442,4	322,0								

Latvijas valsts budžeta ieņēmumu konti⁶⁷⁶

Pastāvošā kārtība no 01/01/2010		Autores piedāvātais variants
Saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 6.panta pirmo daļu nodokļi un nodevas aprēķināmi un maksājami latos un santīmos. valūtas konvertācija darījuma dienā notiek pēc kredītiestādes noteiktā valūtas kursa un tas var atšķirties no Latvijas Bankas noteiktā valūtas kursa.		Valūtas konvertācija ja nauda tiek ieskaitīta ne komercbanku kontā tiek konvertēta pēc Latvijas Bankas valūtas kursa
Saņēmējs	Valsts kase	Arī nekustamā īpašuma nodokli ieskaitīt Valsts kasē vienotā kontā nevis katrai pašvaldībai savā kontā
Reģistrācijas numurs	90000050138	
Konta numurs	Konta Nr.LVXXTRELXXXXXXXXXXXXX (skatīt kontu sarakstu)	
Saņēmēja kods BIC	TRELLV22	
Ienākuma nodokļi		Tā kā iedzīvotāju un ienākuma nodoklis veido vienotu ienākuma nodokļu sistēmu tad noteikti vajag apvienot gan UIN gan IIN Viens konts
Ieņēmumi no iedzīvotāju ienākuma nodokļa		
Rīga un Ventspils ar LR Finanšu ministriju ir noslēgusi līgumu par iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu iekasēšanas īpašu kārtību.		
LV91TREL1060000110000	Ieņēmumi no iedzīvotāju ienākuma nodokļa	
LV91PARX0000570030010	Rīgas domes Finanšu departaments 90000064250	
LV40UNLA0002100130401		
LV41HABA0140206330022	Ventspils pilsētas dome 90000051970	
LV18RIKO0002010096443		
Ieņēmumi no juridisko personu ienākuma nodokļa		
LV08TREL1060000121000	Uzņēmumu ienākuma nodoklis	
LV71TREL1060000122000	Peļņas nodokļa parādi	
Sociālās apdrošināšanas iemaksas		Viens konts
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas		
LV37TREL1060000220000	Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	
Sociālā nodokļa parādi		
LV85TREL1060000230000	Sociālā nodokļa parādi	
Nodokļu ieņēmumi kas kompleksi apvieno dažādu nodokļu ieņēmumu grupas		Viens konts
LV61TREL1060000710000	Patentmaksas	
Īpašuma nodokļi		Vienots konts gan zemei gan ēkām visām pašvaldībām
Īpašuma nodokļa parāda maksājumi		
LV27TREL1060000420000	Īpašuma nodokļa parādi	

⁶⁷⁶ Valsts budžeta ieņēmumu klasifikācija / Valsts ieņēmumu dienests [Elektronisks resurss]
<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=11&id=1999&hl=1>

Pievienotās vērtības nodoklis		Viens konts
LV37TREL1060000511000	Iekšzemē iekasētais pievienotās vērtības nodoklis	
LV03TREL1060000512000	Apgrozījuma nodokļa parādi	
LV66TREL1060000513000	Iekasētais pievienotās vērtības nodoklis izlaižot preces brīvam apgrozījumam	
LV32TREL1060000514000	Pievienotās vērtības nodoklis par jaunu transportlīdzekļu iegādēm	
LV95TREL1060000515000	Eiropas Savienības teritorijā neregistrēto personu iemaksātais pievienotās vērtības nodoklis par elektroniski sniegtajiem pakalpojumiem	
LV61TREL1060000516000	Dalībvalstu pārskaitītais pievienotās vērtības nodoklis par elektroniski sniegtajiem pakalpojumiem	
Iekšzemē iekasētais akcīzes nodoklis un nodokļa atmaksas		Viens konts visiem akcīzes nodokļiem
LV20TREL1060000521200	Akcīzes nodoklis vīnam	
LV36TREL1060000521300	Akcīzes nodoklis raudzētajiem dzērieniem	
LV52TREL1060000521400	Akcīzes nodoklis starpproduktiem ar absolūtā spirta saturu līdz 15 tilpumprocentiem	
LV68TREL1060000521500	Akcīzes nodoklis starpproduktiem ar absolūtā spirta saturu virs 15 līdz 22 tilpumprocentiem	
LV35TREL1060000521900	Akcīzes nodoklis pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem	
LV51TREL1060000522000	Akcīzes nodoklis alum	
LV17TREL1060000523000	Akcīzes nodoklis bezalkoholiskajiem dzērieniem	
LV96TREL1060000524100	Akcīzes nodoklis cigaretēm	
LV15TREL1060000524200	Akcīzes nodoklis cigāriem un cigarellām	
LV31TREL1060000524300	Akcīzes nodoklis smalki sagrieztai smēķējamai tabakai cigarešu uztīšanai	
LV47TREL1060000524400	Akcīzes nodoklis citai smēķējamai tabakai	
LV62TREL1060000525100	Akcīzes nodokļa atmaksas diplomātiem un starptautiskajām organizācijām kas atrodas Latvijas Republikā par LR iegādātajiem alkoholiskajiem dzērieniem	
LV78TREL1060000525200	Akcīzes nodokļa atmaksas diplomātiem un starptautiskajām organizācijām kas atrodas Latvijas Republikā par LR iegādātajiem tabakas izstrādājumiem	
LV94TREL1060000525300	Akcīzes nodokļa atmaksas diplomātiem un starptautiskajām organizācijām kas atrodas Latvijas Republikā par LR iegādātajām pārējām akcīzes precēm	
LV13TREL1060000525400	Akcīzes nodokļa atmaksas diplomātiem un starptautiskajām organizācijām kas atrodas Latvijas Republikā par LR iegādātajiem naftas produktiem	
LV29TREL1060000525500	Akcīzes nodokļa atmaksas par degvielleļļu tās aizstājējproduktiem un komponentiem kuru kolorimetriskais indekss ir vienāds ar 20 vai lielāks vai kinemātiskā viskozitāte 50° C ir mazāka par 25 mm ² /s vai lielāka un kuri tika izmantoti siltuma ražošanai	

	telpu apkurei un karstā ūdens sagatavošanai
LV45TREL1060000525600	Akcīzes nodokļa atmaksas diplomātiem un starptautiskajām organizācijām kas atrodas Latvijas Republikā par Latvijas Republikā iegādāto dabasgāzi
LV41TREL1060000528000	Akcīzes nodoklis kafijai
Iekasētais akcīzes nodoklis ievadot preces izlaišanai brīvam apgrozījumam (importējot)	
LV68TREL1060000531200	Akcīzes nodoklis vīnam
LV84TREL1060000531300	Akcīzes nodoklis raudzētajiem dzērieniem
LV03TREL1060000531400	Akcīzes nodoklis starpproduktiem ar absolūtā spirta saturu līdz 15 tilpumprocentiem
LV19TREL1060000531500	Akcīzes nodoklis starpproduktiem ar absolūtā spirta saturu virs 15 līdz 22 tilpumprocentiem
LV83TREL1060000531900	Akcīzes nodoklis pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem
LV02TREL1060000532000	Akcīzes nodoklis alum
LV65TREL1060000533000	Akcīzes nodoklis bezalkoholiskajiem dzērieniem
LV47TREL1060000534100	Akcīzes nodoklis cigaretēm
LV63TREL1060000534200	Akcīzes nodoklis cigāriem un cigarellām
LV79TREL1060000534300	Akcīzes nodoklis smalki sagrieztai smēķējamai tabakai cigarešu uztīšanai
LV95TREL1060000534400	Akcīzes nodoklis citai smēķējamai tabakai
LV76TREL1060000536100	Akcīzes nodoklis dabasgāzei kas tiek izmantota kā kurināmais
LV92TREL1060000536200	Akcīzes nodoklis dabasgāzei kas tiek izmantota kā degviela
LV42TREL1060000537100	Akcīzes nodoklis svinu nesaturošam benzīnam tā aizstājējproduktiem un komponentiem
LV58TREL1060000537200	Akcīzes nodoklis dīzeļdegvielai (gāzeļļai) tās aizstājējproduktiem un komponentiem
LV74TREL1060000537300	Akcīzes nodoklis svinu saturošam benzīnam tā aizstājējproduktiem un komponentiem
LV90TREL1060000537400	Akcīzes nodoklis petrolejai tās aizstājējproduktiem un komponentiem
LV09TREL1060000537500	Akcīzes nodoklis degvieleļļai tās aizstājējproduktiem un komponentiem kuru kolorimetriskais indekss ir vienāds vai lielāks par 20 vai kinemātiskā viskozitāte 50° C ir vienāda ar 25 mm ² /s vai lielāka par 25 mm ² /s
LV25TREL1060000537600	Akcīzes nodoklis naftas gāzēm un pārējiem gāzveida ogļūdeņražiem
LV41TREL1060000537700	Akcīzes nodoklis petrolejai tās aizstājējproduktiem un komponentiem ko izmanto par kurināmo
LV57TREL1060000537800	Akcīzes nodoklis dīzeļdegvielai (gāzeļļai) tās aizstājējproduktiem un komponentiem ko izmanto par kurināmo
LV73TREL1060000537900	Akcīzes nodoklis degvieleļļai tās aizstājējproduktiem

	un komponentiem kuru kolorimetriskais indekss ir mazāks par 20 un kinemātiskā viskozitāte 50° C ir mazāka par 25 mm ² /s ko izmanto kā kurināmo
LV89TREL1060000538000	Akcīzes nodoklis kafijai
LV71TREL1060000539100	Akcīzes nodoklis degvielleļļai tās aizstājējproduktiem un komponentiem kuru kolorimetriskais indekss ir mazāks par 20 un kinemātiskā viskozitāte 50° C ir mazāka par 25 mm ² /s
LV87TREL1060000539200	Akcīzes nodoklis svinu nesaturošam benzīnam tā aizstājējproduktiem un komponentiem kuriem pievienots etilspirts kas veido 50 tilpumprocentus no kopējā produktu daudzuma
LV06TREL1060000539300	Akcīzes nodoklis svinu nesaturošam benzīnam tā aizstājējproduktiem un komponentiem kuriem pievienots etilspirts kas veido 70 līdz 85 tilpumprocentus (ieskaitot) no kopējā produktu daudzuma
LV22TREL1060000539400	Akcīzes nodoklis dīzeļdegvielai (gāzeļļai) tās aizstājējproduktiem un komponentiem kuriem pievienota no rapšu sēklu eļļas iegūta biodīzeļdegviela ja biodīzeļdegviela veido no 5 līdz 30 (neieskaitot) tilpumprocentiem no kopējā naftas produktu daudzuma
LV38TREL1060000539500	Akcīzes nodoklis dīzeļdegvielai (gāzeļļai) tās aizstājējproduktiem un komponentiem kuriem pievienota no rapšu sēklu eļļas iegūta biodīzeļdegviela ja biodīzeļdegviela veido vismaz 30 tilpumprocentus
LV54TREL1060000539600	Akcīzes nodoklis eļļas atkritumiem kuri ietilpst Kombinētās nomenklatūras 2710. preču pozīcijās
LV26TREL1060000566100	Akcīzes nodoklis dabasgāzei kas tiek izmantota kā kurināmais
LV42TREL1060000566200	Akcīzes nodoklis dabasgāzei kas tiek izmantota kā degviela
LV89TREL1060000567100	Akcīzes nodoklis svinu nesaturošam benzīnam tā aizstājējproduktiem un komponentiem
LV08TREL1060000567200	Akcīzes nodoklis dīzeļdegvielai (gāzeļļai) tās aizstājējproduktiem un komponentiem
LV24TREL1060000567300	Akcīzes nodoklis svinu saturošam benzīnam tā aizstājējproduktiem un komponentiem
LV40TREL1060000567400	Akcīzes nodoklis petrolejai tās aizstājējproduktiem un komponentiem
LV56TREL1060000567500	Akcīzes nodoklis degvielleļļai tās aizstājējproduktiem un komponentiem kuru kolorimetriskais indekss ir vienāds vai lielāks par 20 vai kinemātiskā viskozitāte 50° C ir vienāda ar 25 mm ² /s vai lielāka par 25 mm ² /s
LV72TREL1060000567600	Akcīzes nodoklis naftas gāzēm un pārējiem gāzveida ogļūdeņražiem
LV88TREL1060000567700	Akcīzes nodoklis petrolejai tās aizstājējproduktiem un komponentiem ko izmanto par kurināmo
LV07TREL1060000567800	Akcīzes nodoklis dīzeļdegvielai (gāzeļļai) tās aizstājējproduktiem un komponentiem ko izmanto par kurināmo

LV23TREL1060000567900	Akcīzes nodoklis degvielai tās aizstājējproduktiem un komponentiem kuru kolorimetriskais indekss ir mazāks par 20 un kinemātiskā viskozitāte 50° C ir mazāka par 25 mm ² /s ko izmanto kā kurināmo	
LV21TREL1060000569100	Akcīzes nodoklis degvielai tās aizstājējproduktiem un komponentiem kuru kolorimetriskais indekss ir mazāks par 20 un kinemātiskā viskozitāte 50° C ir mazāka par 25 mm ² /s	
LV37TREL1060000569200	Akcīzes nodoklis svinu nesaturošam benzīnam tā aizstājējproduktiem un komponentiem kuriem pievienots etilspirts kas veido 50 tilpumprocentus no kopējā produktu daudzuma	
LV53TREL1060000569300	Akcīzes nodoklis svinu nesaturošam benzīnam tā aizstājējproduktiem un komponentiem kuriem pievienots etilspirts kas veido 70 līdz 85 tilpumprocentus(ieskaitot) no kopējā produktu daudzuma	
LV69TREL1060000569400	Akcīzes nodoklis dīzeļdegvielai (gāzeļļai) tās aizstājējproduktiem un komponentiem kuriem pievienota no rapšu sēklu eļļas iegūta biodīzeļdegviela ja biodīzeļdegviela veido no 5 līdz 30 (neieskaitot) tilpumprocentiem no kopējā naftas produktu daudzuma	
LV85TREL1060000569500	Akcīzes nodoklis dīzeļdegvielai (gāzeļļai) tās aizstājējproduktiem un komponentiem kuriem pievienota no rapšu sēklu eļļas iegūta biodīzeļdegviela ja biodīzeļdegviela veido vismaz 30 tilpumprocentus	
LV04TREL1060000569600	Akcīzes nodoklis eļļas atkritumiem kuri ietilpst Kombinētās nomenklatūras 2710. preču pozīcijā	
LV84TREL1060000541000	Azartspēļu nodoklis	Viens konts
LV50TREL1060000542000	Izložu nodoklis	
LV32TREL1060000543100	Vieglo automobiļu nodoklis	Viens konts
LV48TREL1060000543200	Motociklu nodoklis	
LV79TREL1060000544000	Elektroenerģijas nodoklis	Paliek spēkā
LV80TREL1060000553100	Dabas resursu nodoklis par dabas resursu iegūvi un vides piesārņošanu	Vienots konts visiem dabas resursu nodokļa veidiem
LV96TREL1060000553200	Dabas resursu nodoklis par videi kaitīgām precēm	
LV15TREL1060000553300	Dabas resursu nodoklis par preču iepakojumu	
LV31TREL1060000553400	Dabas resursu nodoklis par radioaktīvo vielu izmantošanu	
LV47TREL1060000553500	Dabas resursu nodoklis par bīstamo atkritumu sadedzināšanu un zemes dziļu derīgo īpašību izmantošanu	
LV63TREL1060000553600	Dabas resursu nodoklis par vienreiz lietojamiem galda traukiem un piederumiem	
LV79TREL1060000553700	Dabas resursu nodoklis par pirmo reizi Latvijas Republikā reģistrētajiem transportlīdzekļiem	
LV95TREL1060000553800	Dabas resursu nodoklis par virs limitos noteikto apjomu un soda naudas par likuma pārkāpumiem	

LV14TREL1060000553900	Dabas resursu nodoklis par akmeņoglēm koku un lignītu	
Ievedmuitas nodoklis un citi līdzvērtīgi maksājumi		Vienots konts
LV32TREL1060000611000	Ievedmuitas nodoklis	
LV95TREL1060000612000	Ievešnas maksājumi lauksaimniecības precēm	
LV61TREL1060000613000	Antidempinga maksājumi	
LV27TREL1060000614000	Kompensācijas maksājumi	
Izvedmuitas nodoklis un citi līdzvērtīgi maksājumi		
LV17TREL1060000620000	Izvedmuitas nodoklis un citi līdzvērtīgi maksājumi	
Ieņēmumi no Latvijas Bankas maksājuma		Paliek spēkā
LV07TREL1060000820000	Ieņēmumi no Latvijas Bankas maksājuma	
Ieņēmumi no dividendēm (ieņēmumi no valsts (pašvaldību) kapitāla izmantošanas)		Vienots konts
LV21TREL1060000831000	Ieņēmumi no a/s "Latvijas valsts meži"	
LV40TREL1060000839000	Pārējie ieņēmumi no dividendēm (ieņēmumi no valsts (pašvaldību) kapitāla izmantošanas)	
LV04TREL1060000880000	Ieņēmumi no valstij piederošo siltumnīcefekta gāzu emisijas vienību tirdzniecības	Paliek spēkā
LV37TREL1060160919900	Zemkopības ministrijas iekasētās nodevas par juridiskajiem un citiem pakalpojumiem	Visām nodevām vienots konts
LV39TREL1060190911100	Kancelejas nodeva tiesu iestādē	
LV55TREL1060190911200	Nodeva par darbības veikšanu tiesu iestādēs	
LV71TREL1060190911300	Nodeva par izpildu dokumentu iesniegšanu	
LV87TREL1060190911400	Nodeva par darbību veikšanu administratīvajā tiesā	
LV96TREL1060000912100	Nodeva par mantojumiem un dāvinājumiem	
LV15TREL1060000912200	Nodeva par notariālās darbības izpildi izņemot mantojumus un dāvinājumus	
LV46TREL1060140913100	Nodeva par visu veidu šaujamoču un speciālo līdzekļu atļauju izsniegšanu un to termiņa pagarināšanu kā arī iekšējās drošības dienesta reģistrāciju	
LV84TREL1060190913200	Nodeva par darbību veikšanu Uzņēmumu reģistrā	
LV55TREL1060220913300	Nodeva par filmu producētāju (ražotāju) un izplatītāju filmu izplatīšanas vietu un filmu reģistrāciju	
LV13TREL1060000913400	Nodeva par sertifikācijas pakalpojumu sniedzēja akreditāciju un akreditācijas atjaunošanu	
LV19TREL1060190913400	Nodeva par sertifikācijas pakalpojumu sniedzēja akreditāciju un akreditācijas atjaunošanu	
LV80TREL1060160913500	Nodeva par mēslošanas līdzekļu reģistrāciju un mēslošanas līdzekļa pārreģistrāciju	
LV51TREL1060160913600	Nodeva par personas datu apstrādes sistēmas reģistrēšanu vai Fizisko personu datu aizsardzības likumā noteikto reģistrējamo izmaiņu izdarīšanu	
LV60TREL1060130913700	Nodeva par azartspēļu iekārtu marķēšanu	

LV12TREL1060000914000	Nodeva par operācijām ar privatizācijas sertifikātiem
LV29TREL1060190917100	Kancelejas nodeva par Zemesgrāmatas veiktajām darbībām attiecībā uz mantojumu un dāvinājumu
LV45TREL1060190917200	Kancelejas nodeva par Zemesgrāmatas veiktajām darbībām kas ieksēta no fiziskām personām izņemot mantojumus un dāvinājumus
LV61TREL1060190917300	Kancelejas nodeva par Zemesgrāmatas veiktajām darbībām kas ieksēta no juridiskām personām izņemot mantojumus un dāvinājumus
LV77TREL1060190917400	Nodeva par īpašumu tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā attiecībā uz mantojumu un dāvinājumu
LV93TREL1060190917500	Nodeva par īpašumu tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā kas ieksēta no fiziskām personām izņemot mantojumus un dāvinājumus
LV12TREL1060190917600	Nodeva par īpašumu tiesību un ķīlas tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā kas ieksēta no juridiskām personām izņemot mantojumus un dāvinājumus
LV70TREL1060140918100	Nodeva par pasu izsniegšanu
LV86TREL1060140918200	Nodeva par personas apliecību izsniegšanu
LV05TREL1060140918300	Nodeva par informācijas sniegšanu no Iedzīvotāju reģistra
LV58TREL1060180918400	Nodeva par darba atļaujas pieprasīšanai nepieciešamo dokumentu izskatīšanu
LV37TREL1060140918500	Nodeva par vīzas vai uzturēšanās atļaujas pieprasīšanai nepieciešamo dokumentu izskatīšanu un ar to saistītajiem pakalpojumiem
LV81TREL1060110919100	Nodeva par konsulāro amatpersonu sniegtajiem pakalpojumiem
LV68TREL1060000919200	Nodeva par muitas pakalpojumiem
LV90TREL1060190919300	Nodeva par rūpnieciskā īpašuma aizsardzību
LV09TREL1060190919400	Nodeva par kadastra izziņas sagatavošanu un izsniegšanu
LV03TREL1060140919500	Nodeva par informācijas saņemšanu no Valsts adrešu reģistra
LV19TREL1060140919600	Nodeva par naturalizācijas iesniegumu iesniegšanu
LV35TREL1060140919700	Nodeva par atteikšanās no Latvijas pilsonības un pilsonības atjaunošanas dokumentēšanu
LV51TREL1060140919800	Valsts nodeva par informācijas sniegšanu no Sodurēģistra
LV07TREL1060180919900	Labklājības ministrijas iekasētā nodeva par sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrācijas apliecības vai tā dublikāta izgatavošanu
LV36TREL1060290919900	Sabiedrības veselības aģentūras iekasētā nodeva par būvprojektēšanai nepieciešamo tehnisko un īpašo noteikumu saņemšanu valsts un pašvaldību institūcijās
LV37TREL1060160919900	Zemkopības ministrijas iekasētās nodevas par

	juridiskiem un citiem pakalpojumiem
LV83TREL106000919900	Citas nodevas par juridiskajiem un citiem pakalpojumiem
Valsts nodevas un maksājumi par speciālu atļauju (licenču) izsniegšanu un profesionālās kvalifikācijas atbilstības dokumentu reģistrāciju	
LV87TREL1060470921300	Nodeva par speciālu atļauju (licenču) izsniegšanu darbībai elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu jomā
LV32TREL106000921400	Nodeva par speciālu atļauju (licenču) izsniegšanu uzņēmējdarbībai ar akcīzes precēm
LV48TREL106000921500	Nodeva par speciālu atļauju (licenču) izsniegšanu farmaceitiskajai darbībai
LV93TREL1060110921600	Nodeva par speciālu atļauju (licenču) izsniegšanu stratēģiskas nozīmes preču darījumiem
LV15TREL106000921900	Pārējās nodevas par speciālu atļauju (licenču) izsniegšanu atsevišķiem komercdarbības veidiem
LV15TREL1060140922000	Nodeva par apsardzes darbības kvalifikācijas pārbaudījumu kārtošānu un apsardzes sertifikātu izsniegšanu
LV63TREL1060150923000	Nodeva par valsts valodas prasmes atestāciju profesionālo un amata pienākumu veikšanai
LV77TREL1060160925000	Nodeva par dokumentu izsniegšanu kas attiecas uz medību saimniecības izmantošanu mednieku un medību vadītāju eksāmeniem medijamo dzīvnieku un nodarīto zaudējumu aprēķinu un medību trofeju izvešanu no Latvijas
LV88TREL1060130926000	Preču un pakalpojumu loteriju organizēšanas nodeva
LV84TREL106000929000	Pārējās valsts nodevas par speciālu atļauju (licenču) izsniegšanu vai profesionālās kvalifikācijas atbilstības dokumentu reģistrāciju
Speciāliem mērķiem paredzētās valsts nodevas	
LV32TREL106000931100	Transportlīdzekļu ikgadējā nodeva par transportlīdzekļiem kas reģistrēti uz fizisko personu vārda
LV48TREL106000931200	Transportlīdzekļu ikgadējā nodeva par transportlīdzekļiem kas reģistrēti uz juridisko personu vārda
LV11TREL106000934000	Izložu un azartspēļu valsts nodeva
LV80TREL1060190935000	Uzņēmējdarbības riska valsts nodeva
LV23TREL106000936500	Cukura nodeva par cukura pārpalikumu
LV06TREL106000937000	Numerācijas lietošanas tiesību ikgadēja valsts nodeva
LV10TREL1060160936100	Cukura ražošanas pamatnodeva
LV26TREL1060160936200	B cukura ražošanas nodeva
LV42TREL1060160936300	Papildu cukura ražošanas nodeva
LV58TREL1060160936400	C cukura ražošanas nodeva
LV35TREL106000939000	Pārējās speciāliem mērķiem paredzētās valsts nodevas

Pārējās nodevas		
LV86TREL1060210991000	Pārējās nodevas kas iemaksātas valsts budžetā (Vides ministrija)	
LV19TREL1060190991000	Pārējās nodevas kas iemaksātas valsts budžetā (Tieslietu ministrija)	
LV49TREL1060170991000	Pārējās nodevas kas iemaksātas valsts budžetā (Satiksmes ministrija)	
LV34TREL1060191011100	Naudas sodi ko uzliek tiesu iestādes	Visām soda naudām vienots konts
LV28TREL1060141011200	Naudas sodi ko uzliek Valsts policija (izņemot Ceļu policiju)	
LV97TREL1060041011300	Naudas sodi ko uzliek Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs	
LV60TREL1060141011400	Naudas sodi ko uzliek Ceļu policija	
LV76TREL1060141011500	Naudas sodi ko uzliek Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests	
LV55TREL1060101011600	Naudas sodi ko uzliek Jūras spēki	
LV11TREL1060141010700	Naudas sodi ko uzliek Valsts robežsardze	
LV76TREL1060001011400	Naudas sodi ko uzliek Ceļu policija (naudas sodiem par pārkāpumiem ceļu satiksmē izmantojot fotoradaru bez transportlīdzekļa apturēšanas)	
LV43TREL1060001011800	Naudas sodi ko uzliek Autotransporta direkcija	
LV91TREL1060001012100	Naudas sodi ko uzliek Valsts ieņēmumu dienesta iestādes	
LV10TREL1060001012200	Naudas sodi ko uzliek Valsts ieņēmumu dienesta Akcīzes preču pārvalde	
LV26TREL1060001012300	Naudas sodi ko uzliek Valsts ieņēmumu dienesta muitas iestādes	
LV11TREL1060161013100	Naudas sodi par zivju resursiem nodarītajiem zaudējumiem	
LV27TREL1060161013200	Naudas sodi par meža resursiem nodarītajiem kaitējumiem	
LV89TREL1060001013300	Naudas sodi par vides aizsardzības prasību regulēšanas tiesību aktu pārkāpumiem	
LV61TREL1060121019100	Naudas sodi ko uzliek Centrālā statistikas pārvalde	
LV69TREL1060121019200	Naudas sodi ko uzliek Datu valsts inspekcija	
LV12TREL1060121019400	Naudas sodi ko uzliek Patērētāju tiesību aizsardzības centrs	
LV33TREL1060161019300	Naudas sodi ko uzliek Pārtikas un veterinārais dienests	
LV20TREL1060191019500	Naudas sodi ko uzliek Valsts valodas centrs	
LV78TREL1060001019900	Naudas sodi ko uzliek pārējās iestādes kas nav klasificētas iepriekšminētajos kodos	
Iemaksas no pārbaudēs atklātām slēpto un samazināto ienākumu summām		
LV59TREL1060131021000	Iemaksas no Valsts ieņēmumu dienesta pārbaudēs atklātām slēpto un samazināto ienākumu summām	

LV25TREL1060131022000	Iemaksas no muitas iestāžu pārbaudēs atklātām slēpto un samazināto ienākumu summām		
LV78TREL1060131029000	Pārējās iemaksas no pārbaudēs atklātām slēpto un samazināto ienākumu summām		
Soda sankcijas par vispārējiem nodokļu maksāšanas pārkāpumiem			
LV45TREL1060001030000	Soda sankcijas par vispārējiem nodokļu maksāšanas pārkāpumiem		
Naudas sodi par valsts budžeta līdzfinansējuma neattaisnotajiem izdevumiem			
LV10TREL1060001051000	Naudas sodi par Eiropas Savienības politiku instrumentu finansēto projektu valsts budžeta līdzfinansējuma neattaisnotajiem izdevumiem		
LV73TREL1060001052000	Naudas sodi par SAPARD projektu valsts budžeta līdzfinansējuma neattaisnotajiem izdevumiem		
Ieņēmumi no valstij piekritīgās mantas realizācijas			Apvienot pa lielām grupām: - valstij piekritīgā manta; - dažādi ieņēmumi kurus var arī sadalīt sīkāk kā piem. struktūtfondu privatizācijas u.c.
LV02TREL1060001211000	Ieņēmumi no valstij piekritīgās mantas realizācijas pēc muitas iestādes pieņemtā lēmuma		
LV65TREL1060001212000	Ieņēmumi no valstij piekritīgās mantas realizācijas pēc Valsts ieņēmumu dienesta iestāžu (izņemot muitu) pieņemtā lēmuma		
LV82TREL1060161213000	Ieņēmumi no konfiscēto zvejas rīku zvejas līdzekļu un zivju realizācijas		
LV78TREL1060141214000	Ieņēmumi no konfiscētās mantas preču un citu priekšmetu realizācijas pēc Valsts policijas un Valsts robežsardzes pieņemtā lēmuma		
LV60TREL1060001215000	Ieņēmumi no valstij piekritīgās mantas realizācijas saskaņā ar Eiropas Savienības dalībvalstu konfiskācijas rīkojuma izpildi		
LV21TREL1060001219000	Ieņēmumi no valstij piekritīgās mantas realizācijas pēc citu valsts institūciju pieņemtā lēmuma		
Nenodokļu ieņēmumi un ieņēmumi no zaudējumu atlīdzībām un kompensācijām			
LV50TREL1060001221000	Ieņēmumi no politisko organizāciju (partiju) pretlikumīgo un anonīmo dāvinājumu (ziedojumu) finanšu līdzekļu pārskaitījuma valsts budžetā		
LV16TREL1060001222000	Ieņēmumi no valsts amatpersonas labprātīgas atlīdzības par valstij nodarīto zaudējumu		
LV33TREL1060161223000	Ieņēmumi no ūdenstilpju un zvejas tiesību nomas un zvejas tiesību rūpnieciskas izmantošanas (licences)		
LV96TREL1060161224000	Ieņēmumi no ūdenstilpju un zvejas tiesību nomas un zvejas tiesību nerūpnieciskas izmantošanas (maksāšanas kartes)		
LV11TREL1060001225000	Ieņēmumi no ieturētā nodrošinājuma pr lauksaimniecības un pārstrādāto lauksaimniecības produktu ārējās tirdzniecības režīma noteikumu kārtības neievērošanu		
LV28TREL1060161226000	Ieņēmumi no zaudējumu atlīdzības par meža resursiem nodarītiem kaitējumiem		
LV91TREL1060161227000	Ieņēmumi no zaudējumu atlīdzības par zivju resursiem nodarītiem zaudējumiem		

LV06TREL1060001228000	Ieņēmumi no zaudējumu atlīdzības par videi nodarītajiem zaudējumiem
LV69TREL1060001229000	Ieņēmumi no mobilo telekomunikāciju licences izsoles
Dažādi nenodokļu ieņēmumi	
LV17TREL1060001231100	Ieņēmumi no apbūvēta zemesgabala privatizācijas
LV36TREL1060581231200	Ieņēmumi no dzīvojamo māju privatizācijas
LV49TREL1060001231300	Ieņēmumi no neapbūvēta zemesgabala privatizācijas
LV64TREL1060001232000	Kreditoru un deponentu parādu summas kurām iestājies prasības noilgums
LV30TREL1060001233000	Kredītiestāžu iemaksas no atgūtajiem un zaudētajiem kredītiem
LV93TREL1060001234000	Ieņēmumi no budžeta iestāžu saņemto un iepriekšējos gados neizlietoto budžeta līdzekļu atmaksāšanas
LV88TREL1060001237000	Ieņēmumi no Civilās aviācijas administrācijas
LV54TREL1060001238000	Ieņēmumi no maksājumiem par liekajiem krājumiem saistībā ar Latvijas pievienošanu Eiropas Savienībai
LV52TREL1060001239200	Maksājumi par konkursa vai izsoles nolikumu
LV68TREL1060001239300	Piedzītie un labprātīgi atmaksātie līdzekļi
LV84TREL1060001239400	Ieņēmumi no apdrošinātāja vai biedrības "Latvijas Transportlīdzekļu apdrošinātāju birojs" par atlīdzinātajiem izdevumiem
LV67TREL1060001239900	Pārējie dažādi nenodokļu ieņēmumi kas nav iepriekš klasificēti šajā klasifikācijā
Ieņēmumi no valsts (pašvaldības) īpašuma iznomāšanas pārdošanas un no nodokļu pamatparāda kapitalizācijas	
Ieņēmumi no ēku un būvju īpašuma pārdošanas	
LV31TREL1060001310000	Ieņēmumi no ēku un būvju īpašuma pārdošanas
Ieņēmumi no zemes meža īpašuma pārdošanas	
LV45TREL1060001321000	Ieņēmumi no zemes īpašuma pārdošanas
LV11TREL1060001322000	Ieņēmumi no meža īpašuma pārdošanas
Ieņēmumi no pamatparāda kapitalizācijas	
LV93TREL1060001331000	Ieņēmumi no valsts pamatbudžetā ieskaitāmo nodokļu pamatparāda kapitalizācijas
LV59TREL1060001332000	Ieņēmumi no iedzīvotāju ienākuma nodokļa un īpašuma nodokļa pamatparāda kapitalizācijas (sadalāmi pašvaldību budžetiem un valsts pamatbudžetam)
Ieņēmumi no valsts un pašvaldību īpašuma iznomāšanas	
LV29TREL1060001350000	Ieņēmumi no valsts un pašvaldību īpašuma iznomāšanas
Ieņēmumi no ES dalībvalstīm un ES institūcijām un pārējām valstīm un institūcijām kuras nav ES dalībvalstis un ES institūcijas	
Iemaksas valsts budžetā no Eiropas Savienības pirms pievienošanās finanšu palīdzības	

LV07TREL1060002013100	Atlīdzība par ISPA projektu valsts budžeta līdzfinansējuma neattaisnotajiem izdevumiem par iepriekšējiem saimnieciskajiem gadiem	
LV23TREL1060002013200	Atlīdzība par SAPARD projektu valsts budžeta līdzfinansējuma neattaisnotajiem izdevumiem par iepriekšējiem saimnieciskajiem gadiem	
Pārējie ieņēmumi no Eiropas Savienības		
LV51TREL1060122063000	Ieņēmumi no EIROSTAT par statistisko programmu īstenošanu	
LV17TREL1060122064000	Eiropas Komisijas atmaksa par piedalīšanos Eiropas Patērētāju informācijas centra darbībā	
LV83TREL1060162066000	Ieņēmumi no Eiropas Savienības par Latvijas Nacionālās zivsaimniecības datu vākšanas programmas īstenošanu	

Latvijas Republikas 10. Saeimas vēlēšanām iesniegto partiju programmu sadaļa par nodokļiem⁶⁷⁷

1. PCTVL - Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā

Lai samazinātu ēnu ekonomiku un palielinātu nodokļu ieņēmumus, mēs ieviesīsim fiksētu pazeminātu nodokļa likmi mazajiem uzņēmumiem. Līdz 2020. gadam legālās ekonomikas daļa valstī pieaugs līdz 90%. Ar nodokļu pasākumiem stimulēsim darba devējus radīt attālinātas darba vietas, lai arī darba dienās vecākiem būtu pietiekami laika saskarsmei ar bērniem. Radīsim visus apstākļus tiem pensionāriem, kuri vēlas strādāt. Pilnībā atcelsim ienākumu nodokli pensijai.⁶⁷⁸

2. VIENOTĪBA

Nodokļu sistēmas progresīva reforma, lai nodokļus maksātu visi, lai par darbu, bērniem, izglītību, veselību un videi draudzīgu dzīvesveidu būtu mazāki nodokļi nekā par patēriņu, īpašumiem un piesārņojumu. Uz pusi samazināt ēnu ekonomiku. Rast iespēju iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) pamatlíkmi samazināt līdz 22% 2013. gadā, vienlaikus, 2011. gadā paredzot, izanalizēt un sabiedrībā apspriest progresīvā IIN ieviešanas principus.⁶⁷⁹

3. Ražots Latvijā

Ražošanas un uzņēmējdarbības attīstības rezultātā tiek veidotas jaunas darba vietas un valsts budžets tiek stabili papildināts ar ieņēmumiem no nodokļiem.

4. Politisko partiju apvienība "Saskaņas Centrs"

Atbrīvosim uzņēmējus no pārmērīgā nodokļu sloga par darbaspēku un pievienoto vērtību. Veiksīm zemesgabalu pārvērtēšanu saskaņā ar to izmantošanu un īstenosīm saprātīgu zemes nodokļu politiku, tas radīs motivāciju racionāli izmantot zemi, mazinās spekulācijas ar to, novērsīs jauna cenu burbuļa veidošanos nekustamā īpašuma tirgū. Ēkas tiks apliktas ar minimāliem nodokļiem, bet nelielas dzīvojamās telpas platības no nodokļiem tiks atbrīvotas. Ieviesīsim taisnīgu progresīvo nodokli: jo lielāki ienākumi – jo lielāks nodoklis.

5. Tautas kontrole

Samazināsim iedzīvotāju un uzņēmumu ienākuma nodokli līdz 0 %, veicinot darba un kapitāla uzplaukumu valstī.

6. Zaļo un Zemnieku savienība

Nodokļu sistēmu padarīt uzņēmējdarbībai atbilstošāku un sociāli taisnīgāku. Ieviest progresīvo iedzīvotāju ienākumu nodokli ar sliekšni no 1000 latiem. Ieviest neapliekamo minimumu nekustamā īpašuma nodoklim. Palielināt vietējo atjaunojamo energoresursu daļu enerģētikā, un samazināt tai piemērojamos nodokļus.

7. Par prezidentālu republiku

PVN 18%, nemainot pazeminātās likmes.

IIN bāzes likme 21%, piemērojot progresīvo likmes paaugstinājumu.

UIN 0%, ja peļņa tiek reinvestēta ražošanā.

PVN par importēto izejvielu un precī maksājams pēc produkcijas realizācijas.

PVN pārmaksu valsts atmaksā 10 dienu laikā pēc PVN deklarācijas iesniegšanas.

Vitāli svarīgi ir palielināt ražošanas īpatsvaru tautsaimniecībā.

⁶⁷⁷ 2010.gada 2.oktobra 10.Saeimas vēlēšanas deputātu kandidātu saraksti un statistika [Elektronisks resurss] <http://www.cvk.lv/cgi-bin/wdbcgiw/base/komisijas2010.cvkand10.sak>

⁶⁷⁸ 10.Saeimas vēlēšanas Programma 2020 / PCTVL [Elektronisks resurss] http://www.pctvl.lv/index.php?lang=lv&mode=party&submode=vibor_10&page_id=1645

⁶⁷⁹ Ekonomikas politika, budžets un nodokļi / Vienotība [Elektronisks resurss] <http://www.vienotiba.lv/velesanas-2010/programma/Ekonomikas-politika-budzets-un-nodokli/>

8. Partiju apvienība "Par Labu Latviju"

Īsajā programma nav minēts par nodokļiem

Pilnajā programmā:

- Valsts bez parādiem, atbrīvojoties no faktiskās "fiskālās okupācijas". Latvijas ekonomiku – fiskāli stimulēt, nevis deformēt. Mazākas nodokļu likmes – mazāka ēnu ekonomika un vairāk nodokļu maksātāju. Lielāki ienākumi budžetā – lielākas algas un pensijas.
- Paredzama, droša un motivējoša nodokļu sistēma. Zemi nodokļi, bet maksā 100% visi. Zemākie nodokļi Eiropas Savienībā. Nodokļi no iedzīvotāju un uzņēmumu ienākumiem – pašvaldību nodokļi.
- Palielināt ienākumus, paralēli samazinot iedzīvotāju ienākuma nodokli līdz 20% un ēnu ekonomiku. Minimālā alga – beznodokļu ienākums. Jo vairāk bērnu – jo mazāki nodokļi (– 25% ienākuma nodokļa par katru bērnu).
- Saglabāsim samazinātās PVN likmes. Ieviesīsim samazinātās PVN likmes pienam un maizei, ņemot vērā Eiropas pieredzi.

Latvijā ir pārāk augsts nodokļu slogs darbaspēkam. Strauja iedzīvotāju ienākuma nodokļa celšana no 23% uz 26%, kamēr Lietuvā un Igaunijā šis nodoklis ir 21%, paaugstina Latvijas darbaspēka cenu, samazina konkurētspēju un nodarbinātību. Nākotnē ir jāievēro strikts anticiklisms, proti, krīzes laikā ekonomika ir jāstimulē ar mazākiem nodokļiem, bet izaugsmes gados jāslāpē pārmērīgi strauja izaugsme, īpašuma burbulis un patēriņa cenas ar augstākiem nodokļiem.

Uzsver divus mērķus un pamata principus, lai no nodokļu sistēmas puses nodrošinātu lētāku darbaspēku, pasargātu mazāk nodrošinātos un ieviestu lielāku sociālo vienlīdzību:

1. ar nodokli neapliekamais minimums = iztikas minimums = minimālā alga;
2. "progresivitāte no otra gala", proti, nevis ar dažādām ienākuma nodokļa likmēm, bet gan ar progresīvo neapliekamo minimumu.

Ienākumiem līdz minimālajai algai, kas šobrīd ir 180 lati, ir jābūt brīviem no nodokļiem. Ienākumiem no 180-540 latiem ar nodokli neapliekamais minimums būtu 100 lati, ienākumiem no 540-900 latiem – neapliekami būtu 50 lati, bet virs 900 latiem visi ienākumi tiktu aplikti ar pilnu ienākuma nodokli. Pie tam, oficiāli reģistrētās laulībās, kurās ir vismaz viens bērns, ienākumus aprēķināt kā vidējo aritmētisko no abu laulāto ienākumiem.

Nodokļu tālāku paaugstināšanu uzskata par ekonomiski nepamatotu un nepieņemamu, jo šādi fiskālās konsolidācijas pasākumi dod pozitīvu rezultātu budžeta ieņēmumu pieauguma veidā tikai pie zemām nodokļu likmēm, kas Latvijas gadījumā varētu būt daļēji pamatoti tikai attiecībā uz īpašuma nodokli.⁶⁸⁰

9. ATBILDĪBA - sociāldemokrātiska politisko partiju apvienība

Taisnīguma princips nodokļu politikā.

Ieviest progresīvu un taisnīgu sistēmu iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķināšanā algām virs 1000 latiem – bagātie maksā vairāk.

Paredzēt regresīvu nodokļu sistēmu ģimenēm ar bērniem – par katru bērnu ģimenē samazināt gan nekustamā īpašuma, gan iedzīvotāju ienākuma nodokli.

Tā kā ēnu ekonomika Latvijā ir vidēji 30 procentu, nodokļu iekasēšanas uzlabošanai kā visiedarbīgāko risinājumu izmantot nulles deklarāciju.

Lai panāktu nesamaksāto nodokļu ātrāku ieplūšanu Valsts kasē, izsludināt nodokļu amnestiju ierobežotā laika periodā ar fiksētu likmi.

Pabalstu izmaksas sistēmu pārcelt no sociālā budžeta uz valsts pamatbudžetu

⁶⁸⁰ Nodokļi un budžets / Politiskā apvienība Par Labu Latviju [Elektronisks resurss]
<http://programma.parlabulativju.info/programma/nodokli-un-budzets>

10. Partija "Daugava - Latvijai":

- samazināt nodokļu slogu darbspēkam, pārnesot to uz patēriņu un kapitālu;
- ieviest progresīvo nodokļu sistēmu;
- progresīvā ienākuma nodokļa skalu noteikt pēc ģimenes (mājsaimniecības) ienākumiem;
- ieviest paaugstinātu nodokli ienākumiem no spekulatīviem darījumiem ar kapitālu un nekustamo īpašumu, par tā neizmantošanu;
- nekustamā īpašuma nodokļa likmes diferencēšana atkarībā no īpašuma izmantošanas veida;
- ieviest akcīzes nodokli luksus precēm;
- atbrīvot no nodokļa ražošanas attīstībā ieguldīto peļņu.

11. Pēdējā partija

Mēs apsolām ...mazus nodokļus ...

Nodokļu atlaides, pabalsti, pieejama izglītība un veselības aprūpe - viss iespējamais un neiespējamais, lai Latvijā dzimtu bērni un atgrieztos emigranti.

Nevienlīdzība jāmazina ar progresīvu nodokļu sistēmu, palielinot neapliekamo minimumu un samazinot nodokļu likmi mazākām algām.

12. Nacionālā apvienība "Visu Latvijai!" - "Tēvzemei un Brīvībai/LNNK"

Lielāki nodokļi patēriņam, kapitālam, neefektīvi izmantotiem resursiem un mazāki darbspēkam un maziem uzņēmējiem.

Pilnā programmā:

• Iedzīvotāju ienākuma nodokļu jomā:

- 1) uzlabojoties valsts budžeta situācijai, samazināt iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmi no 26% uz 23%;
- 2) lai palielinātu iedzīvotāju ienākuma nodokļa progresivitāti, nekavējoties atgriezties pie pirmskrīzes laikā noteiktā ar nodokli neapliekamā ienākumu minimuma – 90 latiem. Izvērtēsim iespēju ieviest progresīvo iedzīvotāju ienākuma nodokli vidējā termiņā;
- 3) pakāpeniski palielināsim neapliekamo minimumu par katru apgādājamo un paredzēsim progresīvu tā pieaugumu par katru nākamo bērnu;
- 4) iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmi pašnodarbinātajām personām nepieciešams pielīdzināt uzņēmumu ienākuma nodokļa likmei – 15%, vienlaikus kā izvēles iespēju pilnīgi visiem pašnodarbinātajiem ieviešot patentmaksu – 200–300 latu gadā;
- 5) ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamos izdevumus par medicīnas un izglītības pakalpojumiem un privāto veselības apdrošināšanu nekavējoties palielināt no 150 līdz 300 latiem gadā, bet, uzlabojoties valsts budžeta situācijai, līdz 700 latiem gadā;
- 6) neaplikt ar iedzīvotāju ienākuma nodokli ienākumus no kapitāla, kas nepārsniedz 1000 latu gadā.

• Nekustamā īpašuma nodokļa jomā:

- 1) ieviest progresīvu nekustamā īpašuma nodokļa likmi par apdzīvojamo platību no 0,3% līdz 1% no kadastrālās vērtības gadā atkarībā no mājas vai dzīvokļa vērtības, nodrošinot tiesības uz atvieglojumiem personām ar maziem ienākumiem un paredzot neatliekamo platību;
- 2) neizmantotai apdzīvojamai platībai piemērot dubultu nekustamā īpašuma nodokļa likmi;
- 3) ieviest nodokļu atlaides ēkām, kas sasniegušas noteiktu zemu enerģijas patēriņa līmeni.

• Uzņēmumu ienākuma nodokļa jomā:

- 1) paaugstināt uzņēmumu ienākuma nodokļa likmi no 15% uz 25% uzņēmumiem, kuru peļņa pārsniedz 5 miljonus latu gadā;
- 2) līdz 5% samazināt uzņēmumu ienākuma nodokļu likmi par reinvestēto peļņas daļu;
- 3) mazos uzņēmumus ar ieņēmumiem līdz 25 000 latu gadā atbrīvot no nodokļa maksāšanas, ieviešot simbolisku patentmaksu – 200–300 latu gadā;
- 4) motivēt uzņēmumu ieguldījumus pētniecības projektos, kas ir uzņēmumu ilgtermiņa ieguldījums konkurētspējas un produktivitātes kāpināšanā, ar nodokļa atlaidi šo izmaksu apjomā laika periodam no 2010. līdz 2015. gadam.

• Pievienotās vērtības nodokļa piemērošanā: mazajiem uzņēmumiem no 10 000 līdz 25 000 latu palielināt ieņēmumu sliekšni gadā, kuru pārkāpjot jāsauc maksāt PVN.

Ar nodokļu sistēmu atbalstīs vietējo resursu izmantošanu – ieviešot diferencētus paaugstinātus akcīzes nodokļus fosilajai enerģijai (dabasgāzei, degvielai, mazutam) un gūtos ieņēmumus ieguldot uzņēmējdarbības atbalsta instrumentos energoefektivitātes paaugstināšanai; nosakot paaugstinātu CO² nodokli lielajiem un vidējiem uzņēmumiem, kas neīsteno enerģijas taupīšanas plānus, vienlaikus piešķirsim dažādas nodokļu atlaides enerģiju taupošiem uzņēmumiem.

Mēs uzskatām, ka uzņēmējdarbības atdzīvošanās ir galvenais priekšnoteikums, lai Latvija izklūtu no ekonomiskās krīzes. Līdzsvarotākas kopējās nodokļu sistēmas ieviešana ar mazākiem nodokļiem darbaspēkam ir galvenais instruments, kas Latvijā ļautu radīt uzņēmējdarbībai labvēlīgāku vidi. Vienlaikus uzņēmējdarbību, jo sevišķi mazo uzņēmējdarbību, var veicināt vairāki citi papildu mehānismi. Būtiski ir sakārtot politiskās varas un uzņēmējdarbības attiecības, ieviešot caurskatāmu un pasaules pieredzei atbilstošu lobēšanas sistēmu, līdztekus veicinot kreditēšanas tirgus atdzīvošanos.

Lai sasniegtu šos mērķus, mēs piedāvājam:

- 1) ievērojami atvieglot nodokļu nastu pašnodarbinātajām personām un mazajiem uzņēmumiem ar ieņēmumiem līdz 25 000 latu gadā, piedāvājot iespēju PVN un uzņēmumu (iedzīvotāju) ienākuma nodokļa vietā maksāt simbolisku patentmaksu – 200–300 latu gadā;
- 2) atvieglot uzņēmuma dibināšanas, likvidēšanas, grāmatvedības kārtēšanas u.c. procedūras, īpaši mazajiem uzņēmumiem un pašnodarbinātajām personām;
- 3) nodrošināt uzņēmējdarbības kreditēšanas atsākšanu Latvijā, sniedzot valsts galvojumus kredītiem, uz kuru pamata tiek radītas jaunas darba vietas, veicināt krājaizdevu sabiedrību attīstību, atceļot to darbību diskriminējošus nosacījumus;
- 4) panākt valsts un privātās partnerības projektu reālu iedzīvināšanu, pārlicinot par to nepieciešamību starptautiskos aizdevējus, it īpaši veicinot enerģijas servisa kompāniju iesaistīšanos valsts un pašvaldību ēku energoefektivitātes uzlabošanā;
- 5) optimizēt ES fondu administrēšanas sistēmu, būtiski samazinot iesaistīto institūciju skaitu, vienkāršojot procedūras un samazinot izmaksas;
- 6) maksimāli samazināt ES fondu projektos ieguldīto līdzekļu aprites laiku un atmaksu uzņēmējiem (optimāli 12–15 mēneši);
- 7) sadarbībā ar Eiropas Komisiju pārskatīt lielo projektu avansēšanas sistēmu, būtiski paātrinot projektu īstenošanu un atslogojot valsts budžetu;
- 8) pārskatīt ES fondu prioritātes, priekšroku dodot pasākumiem, kas veicina uzņēmējdarbību, eksportu, valsts konkurētspēju, attīsta izglītību un zinātni, vērsti uz sabiedrībai nozīmīgu infrastruktūras objektu izbūvi un sakārtošanu;
- 9) izveidot virkni jaunu finanšu instrumentu inovatīvas ekonomikas atbalstam – Zaļo investīciju fondu (no fosilo nodokļu ieņēmumiem, ES un SVF aizdevuma līdzekļiem), lielo tautsaimniecības nozaru asociācijām piešķirt līdzekļus nozaru krājaizdevu sabiedrību izveidei maza un vidēja apjoma energotaupības pasākumu finansēšanai, radīt enerģijas servisa kompāniju izveides veicināšanas programmu un vienoties ar komercbanku pārstāvjiem par kreditēšanas nodrošināšanu augstas kvalitātes energotaupības un enerģijas projektiem;
- 10) ieviest atbalsta pasākumus, kas vērsti uz ekonomiski efektīvas un Latvijas starptautiskajām saistībām atbilstošas importa aizstāšanas politikas īstenošanu un ļautu kāpināt Latvijas komersantu ražojumu pievienoto vērtību.⁶⁸¹

13. Kristīgi demokrātiskā savienība:

- nodokļu slogu pārcelt no darba ņēmēja uz kapitālu;
- ieviest progresīvo ienākuma nodokļu sistēmu;
- samazināt nodokļa slogu un palielināt pabalstus ģimenēm ar bērniem un invalīdiem.

⁶⁸¹ PROGRAMMA / Nacionālās apvienības „Visu Latvijai!” – „Tēvzemei un Brīvībai”/LNNK” [Elektronisks resurss] http://www.visulatvijai.lv/viewpage.php?page_id=29#uznemejdarbiba_un_nodokli